

Het aanbod vervat in dit prospectus is uitsluitend gericht aan, en bestemd voor, beleggers met woonplaats in België

CRELANCO C.V.B.A.
Sylvain Dupuislaan 251, 1070 Brussel, België
BTW BE 0403.263.840 - RPR Brussel

PROSPECTUS
voor het openbaar aanbod van
COOPERATIEVE AANDELEN
(uitgifteprijs : 12,40 EUR per aandeel)

(27/06/2017)

WAARSCHUWING MET BETREKKING TOT DE RISICO'S

De belegging in aandelen zoals coöperatieve aandelen van CrelanCo heeft een risicogehalte. De belegger loopt het risico om een deel of het geheel van zijn belegging te verliezen.

Alvorens in te schrijven op de aandelen dienen potentiële beleggers aandachtig het hele prospectus, die een beschrijving van het aanbod en de risicofactoren bevat, te lezen, met bijzondere aandacht voor de risicofactoren (zie Deel 1 (Samenvatting), p. 15, en Deel 2 (Risicofactoren), p. 18 tot 52).

De kandidaat-investeerder dient in het bijzonder aandacht te schenken aan de volgende risico's :

- *gelet op het feit dat CrelanCo samen met de NV Crelan deel uitmaakt van de Federatie van kredietinstellingen "Crelan" (zie prospectus punt 4.1. en 4.6.1.), investeert de houder van coöperatieve aandelen onrechtstreeks in de activiteiten van deze Federatie en draagt aldus de risico's die verbonden zijn aan deze activiteiten;*
- *het "bail-in" principe is op CrelanCo van toepassing en coöperanten genieten niet van het depositogarantiestelsel;*
- *de aandelen zijn niet vrij verhandelbaar;*
- *bij uittreding heeft de coöperant maximaal recht op de nominale waarde van zijn aandelen (vennoten zullen de boekhoudkundige minwaarde van de aandelen ondergaan terwijl de aandelen geen recht geven op eventuele reserves of meerwaarde).*

Dit prospectus werd opgesteld overeenkomstig Bijlagen I, III, XI en XXII van de Prospectusverordening 809/2004 en werd op 27/06/2017 door de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten (FSMA) goedgekeurd overeenkomstig artikel 23 van de Wet van 16 juni 2006 betreffende de openbare aanbidding van beleggingsinstrumenten en de toelating van beleggingsinstrumenten tot de verhandeling op een gereguleerde markt.

Deze goedkeuring door de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten (FSMA) houdt geen beoordeling in van de opportuniteit en de kwaliteit van de verrichting, noch van de toestand van de persoon die ze verwezenlijkt.

Het Prospectus is beschikbaar in de CRELAN-agentschappen en op de website www.crelan.be, zowel in het Nederlands als in het Frans.

INHOUDSOPGAVE

1. SAMENVATTING	5
<i>Afdeling A — Inleiding en waarschuwingen</i>	5
<i>Afdeling B — Uitgevende instelling en eventuele garant</i>	5
<i>Afdeling C — Effecten</i>	12
<i>Afdeling D — Risico's</i>	15
<i>Afdeling E — Aanbieding</i>	16
2. RISICOFACTOREN	18
2.1. Algemeenheden in verband met de risicofactoren	18
2.2. Risicofactoren eigen aan de coöperatieve aandelen	18
2.2.1. Risico's verbonden aan de belegging in het kapitaal van de onderneming	18
2.2.2. Bail-in - Geen garantiesysteem	19
2.2.3. Waarde van de coöperatieve aandelen	19
2.2.4. Verhandelbaarheid	20
2.2.5. Ontslag en vermindering van het aantal aandelen	20
2.3. Risicofactoren eigen aan de uitgever	21
2.3.1. Algemene organisatie binnen de groep	21
2.3.1.1. De risicocomités	21
2.3.1.2. Basel	22
2.3.2. Kredietrisico	22
2.3.2.1. Het beheersen van het kredietrisico	23
2.3.2.2. Maximaal kredietrisico	36
2.3.2.3. Risicoconcentratie	37
2.3.3. Marktrisico	37
2.3.3.1. ALM renterisico	37
2.3.3.2. Marktrisico in de handelsportefeuille	40
2.3.3.3. Marktrisico in de niet-handelsportefeuille	40
2.3.3.4. Valutarisico	42
2.3.4. Liquiditeitsrisico	42
2.3.5. Operationeel risico	45
2.3.5.1. Cartografie	46
2.3.5.2. Incidenten	46
2.3.6. Risicobeheer van de verzekeringsactiviteiten	46
2.3.6.1. Liquiditeitsrisico	46
2.3.6.2. Gevoeligheid voor verzekeringsrisico's	47
2.3.6.3. Kredietrisico	47
2.3.6.4. Verzekeringstechnisch risico	48
2.3.6.5. Solvency II	48
2.3.7. Kapitaal management	48
2.3.8. Overname aandeelhouderschap van de NV Crelan	52
3. GEGEVENS BETREFFENDE DE COÖPERATIEVE AANDELEN	52
3.1. Verantwoordelijke personen	52
3.2. Risicofactoren	52
3.3. Kerngegevens	53
3.3.1. Verklaring inzake het werkkapitaal - Eigen vermogen	53
3.3.2. Belang van de natuurlijke- en rechtspersonen die aan de uitgifte / het aanbod deelnemen	54
3.3.3. Redenen van het aanbod en aanwending van de opbrengst	54
3.4. Informatie over de aangeboden coöperatieve aandelen	54
3.4.1. Aard en categorie van effecten	54

3.4.2. Toepasselijke wetgeving	54
3.4.3. Vorm van de uitgifte	54
3.4.4. Munt van uitgifte	54
3.4.5. Rechten verbonden aan de coöperatieve aandelen	55
3.4.5.1. Dividend	55
3.4.5.2. Algemene Vergadering	55
3.4.5.3. Voordelenprogramma	55
3.4.5.4. Ontbinding	56
3.4.6. Besluiten, machtigingen en goedkeuringen	56
3.4.7. Datum van uitgifte	56
3.4.8. Verhandelbaarheid	56
3.4.9. Verplicht openbare aanbiedingen tot aankoop	57
3.4.10. Belastingstelsel	57
3.5. Voorwaarden van het aanbod	57
3.5.1. Algemene intekeningsvoorwaarden	57
3.5.2. Personen die kunnen intekenen en aandeelhouder worden	58
3.5.3. Uitgifteprijs en kosten	58
3.5.4. Tussenpersonen belast met de financiële dienst	59
4. GEGEVENS BETREFFENDE CRELANCO	59
4.1. Voorafgaandelijke opmerking	59
4.2. Verantwoordelijke personen	60
4.3. Commissarissen	60
4.4. Geselecteerde financiële informatie	61
4.5. Risicofactoren	61
4.6. Benaming, historiek en evolutie van de uitgever	61
4.6.1. Benaming en statuut	61
4.6.2. Historiek	62
4.6.3. Belangrijkste investeringen	63
4.6.4. Andere recente gebeurtenissen met betrekking tot de solvabiliteit	63
4.7. Overzicht van de activiteiten	63
4.8. Organogram	64
4.9. Onroerende goederen, technische installaties en uitrusting	65
4.10. Financiële situatie, bedrijfsresultaten, thesaurie en middelen	65
4.11. Informatie over de tendensen	65
4.12. Bestuurs-, leidinggevende en toezichhoudende organen	65
4.12.1. Raad van Bestuur van de C.V.B.A. CrelanCo	65
4.12.2. Directiecomité van de N.V. Crelan, belast met het bestuur van CrelanCo	66
4.12.3. Verklaringen met betrekking tot de leden van het Directiecomité van de N.V. Crelan, belast met het bestuur van CrelanCo	66
4.13. Bezoldigingen en voordelen	66
4.14. Werking van de bestuurs- en directieorganen	67
4.14.1. Mandaat van de Bestuurders-Directeurs	67
4.14.2. Dienstencontracten	67
4.14.3. Comités	67
4.14.4. Corporate Governance	68
4.15. Werknemers	68
4.16. Belangrijkste aandeelhouders	68
4.17. Transacties met verbonden partijen	68
4.18. Aanvullende informatie	69
4.18.1. Maatschappelijk kapitaal	69
4.18.2. Oprichtingsakte en statuten	69
4.18.2.1. Maatschappelijk doel	69

4.18.2.2. Bestuurs- en controleorganen	70
4.18.2.3. Wijziging van de rechten van de aandeelhouders	70
4.18.2.4. Algemene Vergadering	70
4.18.2.5. Bepalingen die een controlewijziging kunnen vertragen, uitstellen of verhinderen	70
4.18.3. Dividendbeleid	70
4.18.4. Verklaringen	72
4.19. Belangrijke contracten	72
4.20. Vermelde documenten en voor het publiek beschikbare documenten	73
4.21. Informatie over deelnemingen	73
4.22. Financiële gegevens	73
4.22.1. Jaarrekening	74
4.22.1.1. Geconsolideerde balans	75
4.22.1.2. Geconsolideerd overzicht van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	77
4.22.1.3. Kasstroomoverzicht	79
4.22.1.4. Geconsolideerd overzicht van de eigenvermogenswijzigingen	85
4.22.1.5. Algemene commentaar bij de evolutie van de balans en de resultatenrekening	85
4.22.1.5.1. Algemene commentaar bij de evolutie van de balans	85
4.22.1.5.2. Algemene commentaar bij de evolutie van de resultatenrekening	86
4.22.1.6. Boekhoudkundige methode en gehanteerde waarderings- en andere grondslagen	87
4.22.1.7. Toelichting bij de balans	101
4.22.1.7.1. Jaarrekening 2014	101
4.22.1.7.2. Jaarrekening 2015	126
4.22.1.7.3. Jaarrekening 2016	154
4.22.1.8. Toelichting bij de resultatenrekening	181
4.22.1.8.1. Jaarrekening 2014	181
4.22.1.8.2. Jaarrekening 2015	186
4.22.1.8.3. Jaarrekening 2016	192
4.22.1.9. Toelichting bij de buiten balans	198
4.22.1.9.1. Jaarrekening 2014	198
4.22.1.9.2. Jaarrekening 2015	198
4.22.1.9.3. Jaarrekening 2016	199
4.22.2. Geconsolideerde bestuursverslagen	200
4.22.2.1. Geconsolideerd bestuursverslag van het boekjaar 2014	200
4.22.2.2. Geconsolideerd bestuursverslag van het boekjaar 2015	222
4.22.2.3. Geconsolideerd bestuursverslag van het boekjaar 2016	249
4.22.3. Controle van de financiële informatie	278
4.22.3.1. Verslag van de commissaris voor het boekjaar 2014	279
4.22.3.2. Verslag van de commissaris voor het boekjaar 2015	281
4.22.3.3. Verslag van de commissaris voor het boekjaar 2016	283

1. SAMENVATTING

Afdeling A — Inleiding en waarschuwingen

Element	
A.1	<p><i>Inleiding en waarschuwingen</i></p> <ul style="list-style-type: none">- deze samenvatting moet gelezen worden als een inleiding op het prospectus;- iedere beslissing om te beleggen in de effecten moet gebaseerd zijn op de bestudering van het volledige prospectus;- wanneer een vordering met betrekking tot de informatie in het prospectus bij een rechterlijke instantie aanhangig wordt gemaakt, moet de belegger die als eiser optreedt volgens de nationale wetgeving van de lidstaten de kosten voor de vertaling van het prospectus eventueel dragen voordat de rechtsvordering wordt ingesteld;- alleen de personen die de samenvatting, met inbegrip van een vertaling ervan, hebben ingediend, kunnen wettelijk aansprakelijk worden gesteld indien de samenvatting, wanneer zij samen met de andere delen van het prospectus wordt gelezen, misleidend, onjuist of inconsistent is, of indien zij, wanneer zij samen met de andere delen van het prospectus wordt gelezen, niet de kerngegevens bevat om beleggers te helpen wanneer zij overwegen in die effecten te investeren.

Afdeling B — Uitgevende instelling en eventuele garant

Element	
B.1	<p><i>Officiële en handelsnaam van de uitgevende instelling</i></p> <p>De benaming van de vennootschap luidt "CrelanCo" of, naar keuze, "Crelanco".</p>
B.2	<p><i>Vestigingsplaats en rechtsvorm van de uitgevende instelling, wetgeving waaronder de uitgevende instelling werkt en land van oprichting</i></p> <p>Coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (CVBA) naar Belgisch recht, met zetel Sylvain Dupuislaan, 251, 1070 Brussel, ondernemingsnummer BTW BE 0403.263.840 – RPR Brussel.</p>

<p>B.3</p>	<p><i>Beschrijving van, en kerngegevens die verband houden met, de aard van de huidige werkzaamheden en belangrijkste activiteiten van de uitgevende instelling</i></p> <p>De activiteiten van CrelanCo zijn gebonden aan de Federatie van kredietinstellingen “Crelan”. Deze Federatie, als operationele eenheid samengesteld uit de twee banken CVBA CrelanCo en de NV Crelan, is een retailbank die een volledige bankdienst aanbiedt aan particulieren, zelfstandigen en ondernemingen.</p> <p>Deze dienstverlening omvat het toekennen van kredieten (kredieten aan de land- en tuinbouw, investeringskredieten, hypothecaire kredieten en consumentenkredieten), het openen van bankrekeningen (zichtrekeningen, depositorekeningen, effectenrekeningen), het ter beschikking stellen van betaalmiddelen, traditioneel of elektronisch, zoals kaarten, het aanbieden van beleggingsinstrumenten (kasbons, achtergestelde certificaten, euro-obligaties, euro medium term notes, beleggingsfondsen, ...) en het aanbieden van diensten van vermogensbeheer.</p> <p>De Federatie van kredietinstellingen “Crelan” is hoofdzakelijk actief op de Belgische markt.</p>
<p>B.4a</p>	<p><i>Beschrijving van de belangrijkste tendensen die zich voordoen voor de uitgevende instelling en de sectoren waarin zij werkzaam is</i></p> <p><u>Toestand Crelan in de Belgische Banksector</u></p> <p>2016 zal geboekstaafd worden als één van de meest getormenteerde jaren van de laatste decennia op zowel economisch-financieel als op politiek-sociaal vlak.</p> <p>2016 was ook een ongelooflijk bewogen jaar voor Crelan, een rollercoaster van het begin tot het einde, met zowel fantastische realisaties, alsook pijnlijke tijdingen. De ontdekking van de fraude begin januari kwam als een donderslag bij heldere hemel en sneeuwde de positieve berichtgeving over de resultaten van 2015 en de commerciële en vennootschappelijke objectieven en uitdagingen voor 2016 onder. Dankzij een onmiddellijke volledige en transparante communicatie kreeg het fraudegeval geen negatieve bijwerkingen en bleven de klanten, de coöperanten, de buitenwereld en de regelgevers het model van Crelan steunen, en terecht.</p> <p>In de lente werd Keytrade Bank verkocht aan het Franse Crédit Mutuel Arkéa, wat niet alleen een aanzienlijke meerwaarde opleverde en een versterking van de al zeer goede solvabiliteit van de bank, ook de risicopositie van de groep Crelan werd hierdoor aanzienlijk afgebouwd.</p> <p>Een belangrijk deel van de meerwaarde werd gebruikt om de bank toe te laten de noodzakelijke projecten en investeringen door te voeren, om van Crelan een nog modernere, duurzame bank te maken en het bankmodel aan te passen aan een bankomgeving in een steeds verder gedigitaliseerde wereld.</p> <p>Het project “Fit for the Future” werd boven de doopvont gehouden en ook een ambitieus strategisch plan 2017 – 2020 werd door de raad van bestuur goedgekeurd. Het plan 2020 verzekert niet alleen blijvende uitstekende solvabiliteits- en liquiditeitsratio's, maar tevens een versterking van de rentabiliteit van de bank.</p> <p>Dit vereist, in een aanhoudend lage-renteklimaat, een bijzondere inspanning op het vlak van de commerciële activiteit en een aanhoudende zorg voor de beheersing van de kosten. Daarom zal de interne organisatie efficiënter en slanker gemaakt worden, waarbij het coöperatieve Crelan haar sociale rol, ook op het vlak van personeelsbeleid, trouw zal blijven.</p> <p>Crelan zet bovendien onverminderd in op een sterk net van zelfstandige agenten, waarbij de persoonlijke dienstverlening cruciaal blijft.</p>

2016 werd uitstekend afgesloten met de ondertekening van een duurzame commerciële verzekeringsovereenkomst met de trouwe partner Fidea. Dit biedt uitstekende troeven om de buitenbalansactiviteit verder uit te bouwen en de klanten een volledig pallet bank- en verzekeringsproducten en -diensten aan te bieden.

Buitenbalansproducten zijn producten die niet door Crelan zelf worden uitgegeven, opgemaakt of geproduceerd, maar die door Crelan bij haar cliënteel verdeeld worden voor rekening van derden en waarvoor de bank commissies kan krijgen.

Dankzij de uitstekende commerciële resultaten, de constante zorg voor efficiëntieverbetering en kostenbeheersing en de inzet van alle medewerkers van de bank is het resultaat 2016 bemoedigend en dankzij het proactief en voorzichtig beleid ten aanzien van de komende, commercieel en financieel, moeilijkere jaren voor de sector, is Crelan uitstekend gewapend om met het volste vertrouwen 2017 en de volgende jaren in te gaan.

Toestand financiële markten (volgens eigen inschattingen van de uitgever)

Op 24 juni 2016 schrokken de markten van de keuze voor Brexit. Op 8 november won Trump onverwacht de presidentsverkiezingen in de Verenigde Staten en op 5 december stemden de Italianen massaal "Nee" op de voorgestelde constitutionele wijzigingen. De drie op zich losstaande evenementen hadden één gevolg gemeen : de verdwijnende onzekerheid leidde tot euforische financiële markten. Het politieke landschap wordt echter ook in 2017 geconfronteerd met tal van onzekerheden. In Europa zijn er de verkiezingen in Frankrijk, Duitsland en Nederland en de kans is reëel dat de centropartijen het gelag betalen voor de stijgende onrust rond de vluchtelingen crisis en de aanslagen. Rusland profileert zich duidelijker op het internationale schaakbord en men bemerkt meer landen waar machthebbers een nieuwe invulling geven aan de democratische waarden. Vanuit historisch perspectief vormen dergelijke evoluties een potentieel kruitvat voor verdere onstabieleit.

2016 werd gekenmerkt door een gematigde groei, die weliswaar verder aantrok in het laatste trimester. De verkiezingsbeloftes van president Trump met een beoogde groei van 3 tot 4% via investeringen in infrastructuur en het repatriëren van buitenlandse winsten en jobs, stemden de consumenten positief. Voegen we de sterke stijging van de olieprijs en industriële metalen hieraan toe, dan bekomen we een cocktail van hogere verwachte groei en inflatie. Ongetwijfeld zal de FED zijn beleidsrente in 2017 verder verhogen.

De Europese Centrale Bank verlaagde in maart 2016 zijn beleidsrente een laatste maal naar -0,40%. De sterk dalende rentevoeten waren echter vooral het gevolg van de niet conventionele maatregelen waaronder de aankoop van overheids- en ondernemingsobligaties. De combinatie van lage rentevoeten en de zwakkere euro droegen ongetwijfeld bij aan de groei. Toch rijzen twijfels rond potentiële gevaren om dergelijke stimuli langdurig aan te houden. Immers, de lage rentevergoedingen leiden tot een lager inkomen uit kapitaal en tot een grotere risico-inname. Dit laatste kan leiden tot gevaarlijke luchtballen op de aandelen- en obligatiemarkten.

Bij Crelan werden de krachtlijnen en het limietenkader van het financieel beleid licht aangepast. Een optimale verhouding tussen rendement en risico en het vrijwaren van het eigen vermogen en van het resultaat per boekjaar, dit onder gesimuleerde stressomstandigheden, zijn de basisdoelstellingen van het beheer. Een uniforme financiële politiek werd door alle entiteiten binnen de groep onderschreven en wordt strikt opgevolgd. In 2016 werd hieraan een gedegen liquiditeitspolitiek toegevoegd waarbij een liquiditeitsmarge wordt nagestreefd die de bank toelaat om zowel onder normale als onder gestresseerde omstandigheden de liquiditeitsbehoeften het hoofd te bieden. De financiële risico's worden zowel per entiteit als op geconsolideerde basis berekend en beheerd.

Het renterisicobeheer werd tot het laatste trimester van 2016 gekoppeld aan de verwachtingen dat de centrale bank de rentetarieven erg laag wenste te houden om de groei maximaal te stimuleren. De rentetarieven stegen echter lichtjes in het laatste trimester door de verbeterde economische omstandigheden en de verhoogde inflatieverwachtingen.

	<p>De nodige derivaten werden dan ook afgesloten om het verhoogde renterisicobeeld in te dekken.</p> <p>Dankzij de beperkte vervaldagen in de financiële portefeuille voor 2016, konden nieuwe investeringen aan de uiterst lage rentevoeten beperkt worden. De omloop van de portefeuille daalde lichtjes bij een vrij stabiele latente waarde. Investeringspercentages in de financiële portefeuille beperken zich tot titels die in aanmerking komen voor de reglementaire liquiditeitsratio's. Het defensieve karakter komt ook tot uiting in het investeringspercentage van meer dan 99% van de totale omloop in obligaties met een kredietscore van investeringsgraad.</p> <p>Het liquiditeitsbeheer wordt centraal beheerd bij Crelan NV. De geconsolideerde cijfers tonen een substantiële daling van de liquiditeitsoverschotten als gevolg van de verkoop van Keytrade Bank. Ondanks de evolutie beschikt de groep nog steeds over een voldoende ruim overschot, dit zowel gemeten onder het interne liquiditeitsmodel als onder stress-scenario's die door de regelgever worden opgelegd. Zo noteren we op groepsniveau een overschot van 1,5 miljard EUR op de Liquidity Coverage Ratio van 100% (LCR 224%). De Net Stable Funding Ratio toont een ruim overschot van 3,4 miljard EUR (NSFR 125,7%).</p>
--	--

<p>B.4b</p>	<p><i>Beschrijving van enige bekende tendensen die zich voordoen voor de uitgevende instelling en de sectoren waarin zij werkzaam is</i></p> <p>Zie hierboven punt B.4a</p>
<p>B.5</p>	<p><i>Beschrijving van de groep waarvan de uitgevende instelling deel uitmaakt en plaats die zij daarin inneemt</i></p> <p>De CVBA CrelanCo is een lid van de Federatie van kredietinstellingen "Crelan", die ook de NV Crelan omvat.</p> <p>De NV Crelan is de Centrale instelling van deze Federatie die geregeld is door de artikelen 239 tot 241 van de wet van 25 april 2014 op het statuut en het toezicht op de kredietinstellingen en door de Regels voor de aansluiting bij de Federatie van kredietinstellingen "Crelan" en de werking van de Federatie Crelan.</p> <p>De NV Crelan vormt samen met haar 100% dochtermaatschappijen Europabank en de N.V. Crelan Insurance, de Groep Crelan.</p> <p>Het organogram van de groep op datum van dit prospectus is het volgende :</p>

	<pre> graph TD CrelanCo[CrelanCo] --- 100% Federatie[Federatie van de Kassen van het Landbouwkrediet] CrelanCo -- 95% --> CrelanNV[Crelan NV] Federatie -- 5% --> CrelanNV CrelanCo -- 100% --> Europabank[Europabank] Federatie -- 100% --> CrelanInsurance[Crelan Insurance] </pre>																								
<p>B.6</p>	<p style="text-align: center;"><i>Belangrijkste aandeelhouders en zeggenschap</i></p> <p>Er is geen belangrijkste of meerderheidsaandeelhouder van CrelanCo. Het maatschappelijk kapitaal is over ongeveer 290.000 aandeelhouders gespreid (op 30.04.2017).</p> <p>Artikel 16 van de statuten van CrelanCo bepaalt dat zolang de vennootschap aangesloten is bij de NV Crelan in de schoot van een federatie van kredietinstellingen, het dagelijks bestuur van de vennootschap waargenomen wordt door het Directiecomité van de NV Crelan.</p>																								
<p>B.7</p>	<p style="text-align: center;"><i>Belangrijke historische financiële informatie</i></p> <p>De kerncijfers die de financiële situatie op geconsolideerde basis samenvatten van de Groep Crelan, waarvan CrelanCo een lid is, zijn de volgende :</p> <table border="1" data-bbox="347 1742 1437 2004"> <thead> <tr> <th style="border-right: 1px solid black;"></th> <th style="text-align: center;">31/12/2016</th> <th style="text-align: center;">31/12/2015</th> <th style="text-align: center;">31/12/2014</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="border-right: 1px solid black;">(in EUR)</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black;">Totaal activa</td> <td style="text-align: right;">20.363.988.427,69</td> <td style="text-align: right;">22.634.874.910,26</td> <td style="text-align: right;">23.257.182.304,52</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black;">Totaal verplichtingen</td> <td style="text-align: right;">19.192.029.532,38</td> <td style="text-align: right;">21.452.655.954,71</td> <td style="text-align: right;">21.840.483.211,18</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black;">Totaal eigen vermogen</td> <td style="text-align: right;">1.171.958.895,31</td> <td style="text-align: right;">1.182.218.955,54</td> <td style="text-align: right;">1.416.699.093,34</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black;">Netto winst of -verlies</td> <td style="text-align: right;">55.193.383,44</td> <td style="text-align: right;">40.594.342,50</td> <td style="text-align: right;">61.648.057,52</td> </tr> </tbody> </table>		31/12/2016	31/12/2015	31/12/2014	(in EUR)				Totaal activa	20.363.988.427,69	22.634.874.910,26	23.257.182.304,52	Totaal verplichtingen	19.192.029.532,38	21.452.655.954,71	21.840.483.211,18	Totaal eigen vermogen	1.171.958.895,31	1.182.218.955,54	1.416.699.093,34	Netto winst of -verlies	55.193.383,44	40.594.342,50	61.648.057,52
	31/12/2016	31/12/2015	31/12/2014																						
(in EUR)																									
Totaal activa	20.363.988.427,69	22.634.874.910,26	23.257.182.304,52																						
Totaal verplichtingen	19.192.029.532,38	21.452.655.954,71	21.840.483.211,18																						
Totaal eigen vermogen	1.171.958.895,31	1.182.218.955,54	1.416.699.093,34																						
Netto winst of -verlies	55.193.383,44	40.594.342,50	61.648.057,52																						

<p>B.8</p>	<p style="text-align: center;"><i>Belangrijke pro forma financiële informatie</i></p> <p>Niet van toepassing.</p>
<p>B.9</p>	<p style="text-align: center;"><i>Winstprognose</i></p> <p>Er wordt geen winstprognose gemaakt.</p>
<p>B.10</p>	<p style="text-align: center;"><i>Beschrijving van de aard van enig voorbehoud in de afgifte van verklaring betreffende de historische financiële informatie</i></p> <p>Alle goedkeurende verklaringen waren zonder enig voorbehoud.</p>
<p>B.11</p>	<p style="text-align: center;"><i>Werkkapitaal</i></p> <p>Het werkkapitaal is toereikend om aan de huidige behoeften van de uitgevende instelling te voldoen.</p>
<p>B.12</p>	<p style="text-align: center;"><i>Belangrijke historische financiële informatie betreffende de uitgevende instelling</i></p> <p>Zie ook hierboven punt B.7.</p> <p>Geen negatieve wijziging van betekenis heeft zich voorgedaan in de vooruitzichten van de uitgevende instelling sinds de datum van bekendmaking van de laatst gepubliceerde gecontroleerde financiële overzichten.</p>
<p>B.13</p>	<p style="text-align: center;"><i>Beschrijving van recente gebeurtenissen die van bijzonder belang zijn voor de uitgevende instelling en die van grote betekenis zijn voor de beoordeling van haar solvabiliteit</i></p> <p>De belangrijkste financiële gebeurtenis in de loop van de laatste drie jaren worden hierna beschreven.</p> <p>Tot 18/06/2015 hadden de CVBA Lanbokas en de CVBA Agricaïsse samen met de Federatie van de Kassen van het Landbouwkrediet - een coöperatieve vennootschap die toeziet op de coördinatie van de activiteiten van de erkende coöperatieve Kassen en op hun vertegenwoordiging in de NV Crelan - 50% van het totale aantal van de NV Crelan aandelen (Lanbokas : 22,5%, Agricaïsse : 22,5% en de Federatie van de kassen van het Landbouwkrediet : 5%).</p> <p>De overige 50% van de aandelen van de NV Crelan waren in handen van de SAS Belgium CA, een vennootschap naar Frans recht.</p> <p>Op 18/06/2015 heeft de Franse aandeelhouder zijn participatie in de NV Crelan aan de Belgische aandeelhouders overgedragen.</p> <p>De verdeling van de aandelen met evenredig stemrecht alsook de dividendverdeling was tot dan als volgt : Lanbokas 47,5%, Agricaïsse 47,5 % en de Federatie van de kassen van het Landbouwkrediet 5%.</p> <p>Deze transactie werd door de overnemende kassen met eigen middelen gefinancierd.</p>

Om te blijven voldoen aan de prudentiële vereisten inzake eigen vermogen en solvabiliteit op groepsniveau diende Crelan dan, ingevolge deze operatie, het eigen vermogen te verhogen met +/- 200 miljoen EURO. Dit werd gerealiseerd door het ophalen van bijkomend maatschappelijk kapitaal en door winstreservering.

Nadien werd er op 05/11/2015 in het kader van het beheer van de Groep CRELAN en van de Federatie van kredietinstellingen "Crelan" een fusie doorgevoerd tussen de CVBA Lanbokas en de CVBA Agricaisse. De acht regionale coöperatieve kassen gingen eveneens op in deze fusie. De nieuwe vennootschap ontstaan uit deze fusie is de CVBA CrelanCo.

Op 14 januari 2016 werd vastgesteld dat de bank het slachtoffer was geworden van een grote internationale fraude. Het betreft een zogenaamde "fake president fraude". Dit betekent dat fraudeurs valselijk de identiteit van de CEO aannemen en op die manier interne medewerkers instructies geven om via valse voorwendsels transacties uit te voeren.

Het gaat om een van de vernuftigste fraudetechnieken in de bedrijfswereld, die via criminele organisaties met vertakkingen in verschillende landen over de hele wereld, de laatste jaren vaak toegepast werden.

De bank werd op die manier opgelicht door fraudeurs uit het buitenland.

Er gelden bij Crelan nochtans strikte procedures om fraude te voorkomen en Crelan sensibiliseert haar medewerkers hierover dan ook voortdurend.

Het bedrag van de fraude bedraagt bijna 70 miljoen EUR.

De feiten kwamen aan het licht bij de interne controles. Als gevolg van de feiten werden bijkomende, uitzonderlijke maatregelen genomen om de interne veiligheidsprocedures en het toezicht hierop te versterken.

De klanten en coöperanten werden niet geïmpacteerd door deze schade.

Er werden in het verleden voldoende reserves opgebouwd, zodat deze schade kon worden gedragen zonder gevolgen voor de klanten en de coöperanten. De rentabiliteit blijft intact, ook de solvabiliteit werd niet aangetast.

Er werd zowel een intern als een extern onderzoek bevolen en onder de noemer "Safe & Sound" werden verschillende interne projecten opgezet om een brede waaier aan frauderisico's te identificeren en te analyseren met de bedoeling fraude in de toekomst te vermijden. Bovendien werd een grote sensibilisering opgestart rond fraudepreventie, waarbij telkens een specifiek fraudescenario onder de aandacht werd gebracht.

Crelan verleent haar volledige medewerking aan de gerechtelijke instanties die dit fraudegeval onderzoeken.

In de loop van 2017 heeft Crelan van haar verzekeraar een tussenkomst ontvangen van 10 mio EUR voor de schade geleden nav de fraude. Dit was het maximale bedrag waarop de bank aanspraak kon maken in het kader de betreffende verzekeringspolis.

Op 27 januari 2016 maakten de Belgische coöperatieve bank Crelan en de Franse bank Crédit Mutuel Arkéa bekend dat ze een overeenkomst hadden gesloten over de verkoop van Keytrade Bank.

Na goedkeuring van dit akkoord door de toezichthoudende autoriteiten is de verkoop van Keytrade Bank aan Crédit Mutuel Arkéa afgerond in de loop van het eerste semester van 2016. De verkoop van Keytrade Bank heeft een meerwaarde gegenereerd van 109,1 miljoen euro in de geconsolideerde jaarrekening, wat een duurzame bijdrage is aan het kernkapitaal van de groep.

B.14	<p><i>Indien de uitgevende instelling afhangt van andere entiteiten in de groep, moet dit duidelijk worden vermeld</i></p> <p>Binnen de Groep Crelan heeft de CVBA CrelanCo de plaats beschreven hierboven onder punt B.5.</p>
B.15	<p><i>Belangrijkste activiteiten van de uitgevende instelling</i></p> <p>Samen met de NV Crelan, is CrelanCo een retailbank die een volledige bankdienst aanbiedt aan particulieren, zelfstandigen en ondernemingen. Deze dienstverlening omvat het toekennen van kredieten (kredieten aan de land- en tuinbouw, investeringskredieten, hypothecaire kredieten en consumentenkredieten), het openen van bankrekeningen (zichtrekeningen, depositorekeningen, effectenrekeningen), het ter beschikking stellen van betaalmiddelen, traditioneel of elektronisch, zoals kaarten, het aanbieden van beleggingsinstrumenten (kasbons, achtergestelde certificaten, euro-obligaties, euro medium term notes, beleggingsfondsen, ...) en het aanbieden van diensten van vermogensbeheer.</p>
B.16	<p><i>Eigendom van de uitgevende instelling</i></p> <p>Het aandeelhouderschap van CrelanCo, alsmede haar plaats in de Groep Crelan worden hierboven onder punt B.5 en B.6 beschreven.</p>
B.17	Niet van toepassing.
B.18 tot en met B.50	Niet van toepassing.

Afdeling C — Effecten

Element	
C.1	<p><i>Beschrijving van het type en de categorie effecten die worden aangeboden</i></p> <p>De coöperatieve aandelen zijn beleggingsinstrumenten van het type "aandeel" die een eigendomsrecht op een deel van het kapitaal van de onderneming vertegenwoordigen. Dit betekent dat de houder van een coöperatief aandeel een vennoot wordt van CrelanCo. Ze hebben geen ISIN-code (internationaal nummer tot identificatie van de effecten) noch een andere gelijkaardige code. Ze worden niet toegelaten tot de handel.</p>
C.2	<p><i>Munteenheid waarin de effecten worden uitgegeven</i></p> <p>De uitgifte gebeurt in euro.</p>

<p>C.3</p>	<p><i>Aantal uitgegeven, volgestorte aandelen en aantal uitgegeven, niet-volgestorte aandelen Nominale waarde per aandeel</i></p> <p>Op 30/04/2017 waren er 67.717.045 uitgegeven aandelen van CrelanCo. Ze zijn allemaal volgestort. Het maximum bedrag van het aanbod is niet bepaald. Een aandeel is 12,40 EUR waard.</p>
<p>C.4</p>	<p><i>Aan de effecten verbonden rechten</i></p> <p>De coöperatieve aandelen geven recht op een jaarlijks dividend op de eventuele winst, mits beslissing in die zin van de Algemene Vergadering van CrelanCo, op voorstel van de Raad van Bestuur.</p> <p>De coöperatieve aandelen geven eveneens het recht om deel te nemen aan de Algemene Vergadering van de vennoten en om een stemrecht uit te oefenen.</p> <p>De aandeelhouders die het minimum aantal aandelen bepaald door de Raad van Bestuur bezitten en die in orde zijn met de jaarlijkse bijdrage kunnen ook genieten van de voordelen die hen toegekend worden in het kader van een voordelenprogramma voor coöperanten.</p>
<p>C.5</p>	<p><i>Beschrijving van eventuele beperkingen op de vrije overdraagbaarheid van de effecten</i></p> <p>Er is en er zal geen aanvraag ingediend worden tot toelating tot de handel van de coöperatieve aandelen met het oog op de verspreiding ervan op een gereglementeerde markt of een gelijkwaardige markt. Deze aandelen zullen aldus niet op dergelijke markten verkocht worden.</p> <p>Daarnaast is de verhandelbaarheid van de coöperatieve aandelen ook aan de volgende beperkingen onderworpen. De persoon die het geïnvesteerde bedrag wenst terug te krijgen moet hetzij zijn ontslag aanbieden, hetzij zijn aandelen afstaan, rekening houdend met het feit dat de coöperatieve aandelen alleen aan vennoten mogen afgestaan worden of aan derden die voldoen aan de voorwaarden om vennoot te zijn, voorzien in artikel 7 van de statuten. van CrelanCo.</p>
<p>C.6</p>	<p><i>Toelating tot de handel</i></p> <p>Er is en er zal geen aanvraag ingediend worden tot toelating tot de handel van de coöperatieve aandelen met het oog op de verspreiding ervan op een gereglementeerde markt of een gelijkwaardige markt.</p>
<p>C.7</p>	<p><i>Dividendenbeleid</i></p> <p>Behoudens wat in de aansluitingsregels is bepaald zijn er geen specifieke of andere afspraken of overeenkomsten inzake dividendbeleid.</p> <p>De Regels voor de aansluiting bij de Federatie van kredietinstellingen “Crelan” en de werking van de Federatie Crelan (artikel 16 en 17) bepalen dat de economische doelstelling van de aangesloten instellingen erin bestaat om ten alle tijde een positief resultaat te boeken en een resultaat te bereiken, zonder het te overschrijden, dat nodig is voor de dekking van hun werkingskosten, de vorming van de wettelijke reserve en de uitkering aan de coöperanten van een dividend dat beperkt is tot het maximumbedrag bepaald</p>

overeenkomstig het Koninklijk Besluit van 8 januari 1962 tot vaststelling van de voorwaarden tot erkenning van de nationale groeperingen van coöperatieve vennootschappen of van de coöperatieve vennootschappen.

De toekenning van voormeld dividend mag echter niet tot gevolg hebben dat het resultaat van de NV Crelan negatief zou zijn. Het dividend dat de aangesloten instellingen als aandeelhouder van de NV Crelan krijgen en de meer- of minderwaarde gerealiseerd bij de overdracht van aandelen van de NV Crelan komen, rekening houdende met de fiscale gevolgen, niet in aanmerking voor de berekening van het resultaat bedoeld in de eerste paragraaf.

Zonder afbreuk te doen aan voormelde bepalingen zal het resultaat van de federatie Crelan zoveel mogelijk worden gerealiseerd bij de centrale instelling, zijnde de NV Crelan.

Om deze doelstellingen te realiseren kunnen tussen de NV Crelan en de aangesloten instellingen bijzondere overeenkomsten worden gesloten.

Artikel 26 van de statuten van CrelanCo bepaalt dat de nettowinst als volgt zal worden aangewend :

1) vijf procent minimum zal gestort worden in de wettelijke reserve; de verplichting tot deze afnemingshoudt op wanneer het reservefonds het wettelijk minimum heeft bereikt;

2) een dividend kan aan de vennoten worden toegekend, berekend op het volgestorte bedrag van het kapitaal, aan een rentevoet die niet hoger mag zijn dan wat is toegelaten door de wettelijke bepalingen genomen krachtens het koninklijk besluit van acht januari negentienhonderd tweeënzestig betreffende de erkenning door de Nationale Raad voor de Coöperatie, in voorkomend geval prorata temporis vanaf de volstorting;

3) het eventueel overschot zal gestort worden in een beschikbaar reservefonds of in elk ander voorzorgsfonds dat de Algemene Vergadering nuttig acht om de belangen van de vennootschap te vrijwaren.

Op voorstel van de Raad van Bestuur, zal de Algemene Vergadering de uitkering van dividenden opschorten of verbieden indien de belangen van Crelan in gevaar zijn.

Het eventueel debetsaldo zal overgedragen worden op het volgend boekjaar en vóór elke winstuitkering onder de vorm van een dividend of een ristorno, met de latere winsten worden gedelgd, behalve indien de Algemene Vergadering beslist het geheel of gedeeltelijk aan te zuiveren met behulp van de reserves.

Daarnaast zou de overdracht van de aandelen van de Franse aandeelhouder van de NV Crelan aan de Belgische aandeelhouders in 2015 indirect een invloed kunnen hebben op het coöperatief dividend dat aan de coöperanten wordt uitgekeerd.

De Belgische aandeelhouders en dus ook de coöperatoren zijn nu de enige aandeelhouders daar waar tot nog toe de Franse aandeelhouder ook voor 50% was van Crelan NV. Dit impliceert dat de houders van de coöperatieve aandelen samen dus indirect voor 95% aandeelhouder zijn van Crelan NV en dus onderhevig zijn aan de risico's eigen aan Crelan NV.

Door de uitstap van de Franse aandeelhouders is de kapitaalstructuur van de bank (omvang, meer coöperatief kapitaal,...) gewijzigd. De Franse aandeelhouder zal niet langer fungeren als lender of the last resort. Dit betekent dat indien er door onverwachte gebeurtenissen of stress in de markt bijkomend kapitaal zou zijn vereist, dit enerzijds kan gerealiseerd worden door bijkomend coöperatief kapitaal te werven, maar anderzijds kan de bank genoodzaakt worden meer winst te moeten reserveren om de kapitaalsbasis aan te dikken. Dit impliceert dat er mogelijks minder winst overblijft om uit te keren als coöperatief dividend. Een andere mogelijkheid die wordt voorzien is dat er op zoek wordt gegaan naar een partner om te participeren in het kapitaal.

	<p>Voor de laatste 3 jaren werden de volgende dividenden uitgekeerd : 2014 : 3,25% - 2015 : 3,25% - 2016 : 2,75%.</p> <p>De dividenden die in het verleden werden betaald zijn geen garantie naar dividenden die in de toekomst kunnen worden betaald. Op algemene wijze zijn de dividenden die aan de bestaande en de nieuwe coöperatieve aandeelhouders zullen worden uitbetaald, afhankelijk van het resultaat van de Groep Crelan.</p>
C.8 Tot en met C.22	Niet van toepassing

Afdeling D — Risico's

Element	
D.1	<p style="text-align: center;"><i>Kerngegevens over de voornaamste risico's die specifiek zijn voor de uitgevende instelling of de sector</i></p> <p>De CVBA CrelanCo is van oordeel dat de volgende elementen de belangrijkste risico's zijn die voor haar specifiek zijn :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ het kredietrisico, d.i. het risico dat de uitgever door zijn eigen schuldenaars niet wordt terugbetaald; ➤ het marktrisico, d.i. het risico dat de uitgever verliezen lijdt ten gevolge van een ongunstige evolutie van de markten; ➤ het liquiditeitsrisico, d.i. het risico van een slechte inschatting door de uitgever van zijn liquiditeitsbehoeften om zijn verplichtingen te kunnen naleven of het feit dat hij moeilijk liquiditeiten op de markten kan vinden omwille van een economische crisis of een uitzonderlijke situatie; ➤ het operationele risico, d.i. het risico dat verband houdt met de goede interne werking van de uitgever en haar bekwaamheid om aan externe gebeurtenissen het hoofd te kunnen bieden; ➤ de overname van aandelen van de NV Crelan door de uitgever met eigen middelen kan ook als een mogelijke bijkomende risicofactor eigen aan de uitgever gezien worden (zie ook punt B.12 hierboven en sectie 2.3.8. hierna).
D.2	<p style="text-align: center;"><i>Kerngegevens over de voornaamste risico's die specifiek zijn voor de uitgevende instelling</i></p> <p>Zie hierboven punt D.1.</p>
D.3	<p style="text-align: center;"><i>Kerngegevens over de voornaamste risico's die specifiek zijn voor de effecten</i></p> <p>De CVBA CrelanCo is van oordeel dat de volgende elementen de belangrijkste risico's zijn die voor coöperatieve aandelen specifiek zijn :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ het gaat om eigen vermogen van de uitgever zodat in geval van ontbinding of vereffening van CrelanCo, de coöperatieve aandelen slechts kunnen terugbetaald worden na aanzuivering van het passief en in de mate dat er een beschikbaar saldo overblijft;

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ coöperanten worden onderworpen aan het bail-in principe (= een bank in moeilijkheden moet in de eerste plaats gered worden door zijn aandeelhouders en schuldeisers) en de coöperatieve aandelen komen niet in aanmerking voor het depositogarantiestelsel; ➤ de coöperatieve aandelen worden niet op een beurs genoteerd zodat hun nominale waarde constant blijft; ➤ de coöperatieve aandelen zijn niet vrij verhandelbaar : de aandeelhouder die zijn investering wenst terug te krijgen mag zijn aandelen slechts aan bepaalde personen verkopen of moet zijn ontslag aanbieden aan de uitgever; ➤ het ontslag van de coöperanten wordt onderworpen aan bepaalde voorwaarden en kan in sommige gevallen geweigerd worden; bij uittreding hebben de coöperanten bovendien maximaal recht op de nominale waarde van hun aandelen.
D.4. tot en met D.6	Niet van toepassing

Afdeling E — Aanbieding

Element	
E.1	<p style="text-align: center;"><i>Totale netto-opbrengsten en geraamde totale kosten van de uitgifte/aanbieding, met inbegrip van de geraamde kosten die door de uitgevende instelling of de aanbieder aan de belegger worden aangerekend</i></p> <p>Het aanbod is onbeperkt.</p> <p>Er zijn geen uitgiftekosten aangerekend aan de belegger.</p> <p>De CVBA CrelanCo moet ongeveer 20.000,00 EUR aan de FSMA betalen voor de controle en de goedkeuring van huidige prospectus.</p>
E.2a	<p style="text-align: center;"><i>Redenen voor de aanbieding, bestemming van de opbrengsten, geraamde netto-opbrengsten</i></p> <p>CrelanCo biedt het publiek de mogelijkheid aan coöperatieve aandelen te verwerven ten einde zijn eigen vermogen en zijn financiële draagkracht te versterken in overeenstemming met de reglementering op het eigen vermogen van de kredietinstellingen.</p> <p>Deze versterking maakt het haar mogelijk haar kredietactiviteiten aan de cliënteel uit te breiden.</p> <p>Daarnaast kadert het aanbod van coöperatieve aandelen in de wil van de Federatie van kredietinstellingen “Crelan” om haar aandeelhouderschap te stabiliseren en haar coöperatieve verankering te versterken.</p>
E.2b	Niet van toepassing.

<p>E.3</p>	<p style="text-align: center;"><i>Beschrijving van de voorwaarden van de aanbieding</i></p> <p>Onverminderd van wat onder punt 3.5.2. wordt uitgelegd, kunnen enkel de natuurlijke personen die minstens 12 jaar oud zijn op coöperatieve aandelen intekenen.</p> <p>Eén aandeel is 12,40 EUR waard. De belegger kan op maximaal 323 aandelen intekenen, hetzij voor een maximumbedrag van 4.005,20 EUR.</p> <p>Er zijn geen instap- of uitstapkosten voorzien.</p> <p>Een jaarlijkse bijdrage van 42,00 EUR is verschuldigd per vennoot voor de beheerskosten van de aan de vennoten toegekende voordelen in het kader van het voordelenprogramma. CrelanCo kan voorzien dat coöperanten kunnen worden vrijgesteld van deze bijdrage als ze aan bepaalde voorwaarden voldoen.</p> <p>De coöperatieve aandelen worden in de agentschappen van Crelan onderschreven.</p>
<p>E.4</p>	<p style="text-align: center;"><i>Belangen, met inbegrip van tegenstrijdige belangen, die van betekenis zijn voor de uitgifte/aanbieding</i></p> <p>Er bestaan geen belangen, met inbegrip van tegenstrijdige belangen, die van betekenis zijn voor de uitgifte.</p>
<p>E.5</p>	<p style="text-align: center;"><i>Naam van de persoon of entiteit die aanbiedt de effecten te verkopen Lock-up-overeenkomsten: betrokken partijen; en duur van de lock-up</i></p> <p>De entiteit die aanbiedt is de CVBA CrelanCo (zie hierboven punt B.1 en B.2).</p> <p>Er is geen lock-up-overeenkomst.</p>
<p>E.6</p>	<p style="text-align: center;"><i>Bedrag en percentage van de onmiddellijke verwatering die het gevolg is van de aanbieding Ingeval het een aanbieding aan bestaande effectenhouders betreft, bedrag en percentage van de onmiddellijke verwatering indien zij niet op de nieuwe aanbieding inschrijven</i></p> <p>Elk aandeel behoudt haar nominale waarde ongeacht het aantal aandelen in omloop.</p> <p>Alle beleggers, met inbegrip van de bestaande effectenhouders kunnen op gelijke manier tot maximaal 4.005,20 EUR (323 aandelen) onderschrijven.</p>
<p>E.7</p>	<p style="text-align: center;"><i>Geraamde kosten die door de uitgevende instelling of de aanbieder aan de belegger worden aangerekend.</i></p> <p>Zie hierboven punt E.1.</p>

2. RISICOFACTOREN

2.1. Algemeenheden in verband met de risicofactoren

CrelanCo is van mening dat de hieronder beschreven elementen de voornaamste risicofactoren zijn die een invloed kunnen hebben op de coöperatieve aandelen of op de mogelijkheid van CrelanCo om een dividend te storten of om het kapitaal terug te betalen.

Ten eerste gaat het om risico's verbonden aan de coöperatieve aandelen, met name :

- het gaat om eigen vermogen van de uitgever zodat in geval van ontbinding of vereffening van CrelanCo, de coöperatieve aandelen slechts kunnen terugbetaald worden na aanzuivering van het passief en in de mate dat er een beschikbaar saldo overblijft;
- de coöperanten worden aan het principe van de bail-in onderworpen (= een bank in moeilijkheden moet in de eerste plaats gered worden door zijn aandeelhouders en schuldeisers) en de coöperatieve aandelen komen niet in aanmerking voor het depositogarantiestelsel;
- de coöperatieve aandelen worden niet op een beurs genoteerd zodat hun nominale waarde constant blijft;
- de coöperatieve aandelen zijn niet vrij verhandelbaar : de aandeelhouder die zijn investering wenst terug te krijgen mag zijn aandelen slechts aan bepaalde personen verkopen of moet zijn ontslag aanbieden aan de uitgever;
- het ontslag wordt onderworpen aan bepaalde voorwaarden en kan in sommige gevallen geweigerd worden; bij uittreding hebben de coöperanten bovendien maximaal recht op de nominale waarde van hun aandelen.

Ten tweede gaat het om risico's verbonden aan de uitgever, met name :

- het kredietrisico, d.i. het risico dat de uitgever door zijn eigen schuldenaars niet wordt terugbetaald;
- het marktrisico, d.i. het risico dat de uitgever verliezen lijdt ten gevolge van een ongunstige evolutie van de markten;
- het liquiditeitsrisico, d.i. het risico van een slechte inschatting door de uitgever van zijn liquiditeitsbehoeften om zijn verplichtingen te kunnen naleven of het feit dat hij moeilijk liquiditeiten op de markten kan vinden omwille van een economische crisis of een uitzonderlijke situatie;
- het operationele risico, d.i. het risico dat verband houdt met de goede interne werking van Crelan en haar bekwaamheid om aan externe gebeurtenissen het hoofd te kunnen bieden;
- de overname van aandelen van de NV Crelan door de uitgever met eigen middelen kan ook als een mogelijke bijkomende risicofactor eigen aan de uitgever gezien worden (zie ook punt B.12 hierboven en sectie 2.3.8. hierna).

Crelan publiceert elk jaar een bestuursverslag dat de belangrijkste punten van zijn risicobeleid vermeldt. Dit verslag is geïntegreerd in het Jaarverslag dat beschikbaar is op de website van de bank (www.crelan.be).

2.2. Risicofactoren eigen aan de coöperatieve aandelen

2.2.1. Risico's verbonden aan de belegging in het kapitaal van de onderneming

De persoon die coöperatieve aandelen aankoopt krijgt de hoedanigheid van vennoot van CrelanCo en het geïnvesteerde bedrag wordt toegevoegd aan het eigen vermogen van de onderneming.

Gelet op het feit dat CrelanCo deel uitmaakt van de Federatie van kredietinstellingen "Crelan" (zie hierna punt 4.1. en 4.6.1.), investeert de houder van coöperatieve aandelen onrechtstreeks in de activiteiten van deze Federatie en draagt aldus de risico's die verbonden zijn aan deze activiteiten.

In geval van ontbinding of vereffening van de vennootschap zal het eigen vermogen eerst gebruikt worden voor de aanzuivering van het passief. Na betaling van het passief zal het kapitaal aan de vennoten terugbetaald worden ten belope van het bedrag dat ze werkelijk gestort hebben of van een proportioneel gedeelte van dit bedrag, ingeval het beschikbaar saldo ontoereikend is. Indien de ontbinding of vereffening het gevolg is van een faillissement of een gelijkaardige gebeurtenis, is het mogelijk dat de aandeelhouder het geïnvesteerd kapitaal slechts gedeeltelijk of helemaal niet terugkrijgt.

Krachtens artikel 27 van de statuten van CrelanCo zal het eventueel overschot na vereffening op een zichtrekening geplaatst worden bij de NV Crelan. Indien binnen de vijf jaar na het deponeren, de activiteit van de ontbonden vennootschap overgenomen wordt door een andere kredietkas, erkend door de NV

Crelan, dan zullen de sommen die op de rekening staan in het reservefonds van deze kredietkas gestort worden. Indien binnen dezelfde termijn het werkgebied van de ontbonden vennootschap verdeeld wordt onder meerdere kredietkassen erkend door de NV Crelan, dan zullen de sommen die op de rekening staan gestort worden in de reservefondsen van de verschillende kredietkassen. De sommen die eventueel op de rekening overblijven na het verstrijken van de vijf jaar, zullen door de NV Crelan verworven worden.

Er dient ook opgemerkt te worden dat uit artikel 371 van het Wetboek van vennootschappen vloeit voort dat de vennoot van een coöperatieve vennootschap die uitgesloten of uitgetreden is, of die gedeeltelijk zijn aandelen heeft teruggenomen, gedurende vijf jaar te rekenen van deze gebeurtenis persoonlijk blijft instaan, binnen de grenzen van zijn verbintenis als vennoot (= in verhouding met de waarde van de aandelen die hij had), voor alle verbintenissen door de vennootschap aangegaan vóór het einde van het jaar waarin zijn uitsluiting, uittreding of gedeeltelijke terugneming zich heeft voorgedaan.

Naast het feit dat CrelanCo deel uitmaakt van de Federatie van kredietinstellingen "Crelan" is CrelanCo tevens aandeelhouder van de NV Crelan. Tot 18 juni 2015 was dit aandeelhouderschap beperkt tot 22,5% van de totaliteit van de aandelen. Door de aandelentransactie vermeld onder punt 4.19. hierna, is CrelanCo tot 47,5 % aandeelhouder geworden van de NV Crelan.

En door de fusie daarna met de CVBA Agricaïsse is CrelanCo voor 95% aandeelhouder geworden van Crelan NV.

Dit impliceert dat de houders van de coöperatieve aandelen samen dus indirect voor 95% aandeelhouder zijn van Crelan NV en dus onderhevig zijn aan de risico's eigen aan Crelan NV. Individueel is dit risico beperkt tot de nominale waarde of het bedrag waarvoor zij hebben geïnvesteerd in CrelanCo.

De resultaten en de solvabiliteit van de Groep Crelan, waarvan de NV Crelan de centrale instelling is, zullen bepalend zijn voor het dividend van de coöperatieve aandeelhouders alsook voor een eventuele terugbetaling van de aandelen door CrelanCo op verzoek van de coöperatieve aandeelhouder.

Aangezien de Belgische aandeelhouders waaronder CrelanCo de hierboven vermelde overname van de aandelen van Crelan NV in handen van de Franse aandeelhouders met eigen middelen hebben gefinancierd dient deze transactie dan ook enerzijds als een mogelijke bijkomende risicofactor eigen aan de uitgever van de coöperatieve aandelen te worden gezien, maar zal anderzijds de toekomstige strategie van de bank ook beter aansluiten bij deze van een coöperatieve bank en zullen de belangen van de coöperatoren nog beter kunnen behartigd worden.

2.2.2. Bail-in - Geen garantiesysteem

Ingevolge de Europese herstel- en afwikkelingsrichtlijn die sinds 1 januari 2016 in Belgisch recht werd omgezet, moet een bank in moeilijkheden in de eerste plaats gered worden door zijn aandeelhouders en schuldeisers ("bail-in").

Dit betekent dat de coöperanten de eerste zullen zijn die eventuele financiële moeilijkheden van CrelanCo en van de Federatie van kredietinstelling "Crelan" zullen moeten dragen.

De coöperatieve aandelen komen bovendien niet in aanmerking voor het depositogarantiestelsel dat in België werd ingevoerd. Aandeelhouders zouden aldus geen beroep op een garantie kunnen doen in geval van insolventie van CrelanCo en van de Federatie.

2.2.3. Waarde van de coöperatieve aandelen

De coöperatieve aandelen worden niet op een beurs genoteerd en zijn ook niet gebonden aan een referentie-index. De nominale waarde blijft dus constant zolang men aandeelhouder is en kan niet stijgen ten gevolge van een beurswaardering. De coöperatieve aandelen bieden ook geen bescherming tegen inflatie of monetaire erosie. De "return on investment" gebeurt door middel van de storting van een dividend.

Daarentegen kan de nominale waarde van een aandeel ook niet dalen ten gevolge van een negatieve notering op een markt.

2.2.4. Verhandelbaarheid

Ten gevolge van de bepalingen van het Wetboek van vennootschappen over de coöperatieve vennootschappen, zijn coöperatieve aandelen niet vrij verhandelbaar.

De aandeelhouder die zijn belegging wenst terug te krijgen moet zich tot een agentschap van Crelan richten (of tot de centrale zetel van de bank indien de aandelen rechtstreeks via deze centrale zetel werden aangeschaft) om zijn ontslag aan te bieden in overeenstemming met de voorziene procedure (zie punt 2.2.5. hierna) of om zijn aandelen over te dragen mits naleving van de volgende regels.

De coöperatieve aandelen mogen alleen aan vennoten afgestaan worden of aan derden die voldoen aan de voorwaarden om vennoot te zijn, zoals voorzien in artikel 7 van de statuten en dit mits akkoord van de Raad van Bestuur, die niet verplicht is een eventuele weigering te rechtvaardigen.

Artikel 7 van de statuten bepaalt dat :

" Als leden van de vennootschap komen in aanmerking :

1. de landbouwers, tuinbouwers, viskwekers en, in het algemeen, alle natuurlijke personen die hun hoofdbezigheid hebben in de landbouw, in de ruimste zin van het woord;
2. alle andere natuurlijke personen die activiteiten uitoefenen ten gunste van de landbouw of die belang stellen in de ontwikkeling van deze laatste en in het welzijn van de landbouwbevolking;
3. en, in het algemeen, alle natuurlijke personen die belang stellen in het maatschappelijk doel van de vennootschap en haar coöperatief gedachtengoed.

Rechtspersonen kunnen in geen geval vennoot zijn.

Bij wijze van uitzondering op de vorige alinea's, kunnen VZW's, door de Raad van Bestuur erkende landbouwberoepsverenigingen, welk ook hun juridische vorm is, de door de N.V. Crelan erkende Kassen en de door hen opgerichte vennootschappen, vennoot zijn."

Iedere overdracht van aandelen die buiten deze regels zou gebeuren, zou zonder gevolg zijn.

2.2.5. Ontslag en vermindering van het aantal aandelen

Krachtens artikel 9 van de statuten, mogen de vennoten hun ontslag slechts aanbieden tijdens de eerste zes maanden van het maatschappelijk jaar en de terugbetalingen volgend op het ontslag zullen slechts mogen plaatsvinden na goedkeuring door de Algemene Vergadering van de balans van het jaar waarin het ontslag werd aangevraagd.

Dit brengt mee dat een ontslag ingediend in de tweede helft van het jaar slechts in het begin van het volgende jaar zal aangerekend worden. In dergelijke situatie zal dus de terugbetaling van de aandelen slechts kunnen gebeuren na de Algemene Vergadering (eind van de maand april) van het tweede jaar volgend op de indiening van de aanvraag tot ontslag.

Bovendien mag de Raad van Bestuur het ontslag en de vermindering van het aantal aandelen onvoorwaardelijk weigeren. Zo zal de Raad van Bestuur het ontslag en de vermindering van het aantal aandelen onder meer weigeren:

1. aan de vennoten die verplichtingen hebben tegenover de vennootschap of die ten opzichte van deze laatste door bepaalde overeenkomsten gebonden zijn;
2. indien door het ontslag of de vermindering, het vaste gedeelte van het maatschappelijk kapitaal bepaald in artikel 4 van de statuten zou aangetast worden;
3. indien door dit feit het aantal vennoten dat op het einde van het vorige boekjaar bestond, of het bedrag van het ingeschreven kapitaal dat in de laatste balans voorkomt, met meer dan een tiende zou verminderen;
4. in het algemeen, indien door dit feit de financiële toestand van de vennootschap schade zou lijden, of indien door de terugbetaling van aandelen, Crelan, op basis van haar gezamenlijke situatie, haar reglementaire normen en verplichtingen, zoals vastgesteld in uitvoering van de wet van vijftiende april tweeduizend veertien, niet meer zou halen.

Krachtens artikel 11 van de statuten van CrelanCo hebben de ontslagnemende vennoten recht op hun aandeel zoals dit zal blijken uit de balans van het boekjaar waarin het lidmaatschap ophield; in geen geval zullen zij meer mogen ontvangen dan het gestorte bedrag van hun inschrijving op het kapitaal.

Dit betekent dat bij uittreding de coöperant maximaal recht heeft op de nominale waarde van zijn aandelen (vennoten zullen de boekhoudkundige minwaarde van de aandelen ondergaan terwijl de aandelen geen recht geven op eventuele reserves of meerwaarde).

2.3. Risicofactoren eigen aan de uitgever

In dit hoofdstuk volgt een bespreking van de risicobeheerorganisatie en de diverse soorten risico's waaraan de groep Crelan onderhevig is.

Aangezien CrelanCo deel uitmaakt van een groter geheel, met name de Federatie van kredietinstellingen "Crelan", dat op een solidariteitsprincipe steunt waarbij de nakoming van de verplichtingen van ieder van de deelnemende instellingen wordt gewaarborgd door de andere leden (zie ook punt 4.1. hierna), en aangezien het beheer van de risico's op het niveau van de groep Crelan georganiseerd is, zijn de risico's waaraan de Federatie en de groep Crelan blootgesteld zijn, de relevante risico's die op CrelanCo rusten.

2.3.1. Algemene organisatie binnen de groep

In het algemeen zijn het de verschillende activiteitensectoren binnen de bank die zelf hun risico's beheren. De rol van het Risk Management is om er op toe te zien dat de identificatie, meting en sturing van de risico's correct verloopt.

Het Risk Management beoefent zijn activiteiten op een onafhankelijke wijze en rapporteert rechtstreeks aan de CRO (Chief risk Officer) die zetelt in het directiecomité.

De voornaamste activiteiten van het Risk Management bestaat uit:

- Het berekenen en opvolgen van de solvabiliteitsratio's (Eigen vermogen en RWA)
- Het opstellen van een Capital Planning
- Het definiëren van een Risk strategie
- Het sturen van bepaalde werkgroepen
- Het opstellen van bepaalde officiële rapporteringen (ICAAP, COREP, RACI...)
- Het uitvoeren en berekenen van de impact van bepaalde stress testen.
- De interne validatie van kredietscoringsmodellen
- Adviesverlening aan het directiecomité m.b.t. kredietaanvragen die grote risico's met zich meebrengen.

In 2015 werd naar aanleiding van de nieuwe bankenwet een herstelplan (recovery plan) opgesteld conform de mededeling van de NBB van 8 april 2015. Dit rapport werd opgesteld op geconsolideerd niveau voor de groep Crelan, met uitzondering van Crelan Insurance. Crelan Insurance wordt op dit ogenblik als immaterieel beschouwd, maar zal in de toekomst mogelijk wel deel uitmaken van herstelplannen. In 2016 werd naar aanleiding van de verkoop van Keytrade een nieuw herstelplan overgemaakt aan de Belgische regulator.

Meerdere risico indicatoren werden opgesteld in de domeinen solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit. Voor elke indicator werden waarschuwingdrempels en een kritische hersteldrempel gedefinieerd waarbij in geval van overschrijding zware herstelopties potentieel uitgevoerd kunnen worden. Er werden zes scenario's ontwikkeld: liquiditeitscrisis, lage rente voor lange tijd, government bond crisis, crisis met betrekking tot retail/wholesale kredieten, twee mogelijke herstelopties geïdentificeerd die snel in de praktijk kunnen worden omgezet. Volgens de beoogde scenario's worden 1 of alle 2 de opties gelijktijdig in de praktijk omgezet. In elk van deze gevallen laten de beoogde herstelopties de Groep Crelan toe om uit de gevarenzone te komen.

2.3.1.1. De risicocomités

Sinds meerdere jaren heeft het Risk Management verschillende risicocomités opgericht:

Het comité CredRisk behandelt het kredietrisico en houdt zich vooral bezig met het opstellen van de verschillende policies, het opvolgen van projecten, validatie van risicomodellen, boordtabellen en het invoeren van bepaalde beperkingen.

Het FinRisk comité behandelt het financiële risico van de bank, het renterisico en liquiditeitsrisico. Het zorgt ook voor de implementatie van bepaalde financiële beperkingen.

Het OpRisk comité behandelt de operationele risico's. Het volgt de risico's op die gelinkt zijn aan bepaalde operationele processen die deel uitmaken van een cartografie. Het OpRisk comité coördineert het verzamelen van de verschillende incidenten en de bepaling en opvolging van de politiek inzake operationele risico's.

Het IT Risk comité werd in 2014 opgericht en houdt zich bezig met de veiligheid van de informatica systemen.

Het FilRisk comité volgt de risico's op met betrekking tot de filialen van Crelan NV.

Het verzekeringsrisico comité volgt de risico's op met betrekking tot de verzekeringsmaatschappij Crelan Insurance.

Het GlobalRisk comité volgt meer algemene risico's op (eventuele arbitrage, ICAAP, Capital planning...).

Ten slotte is het Risk Management ook verantwoordelijk voor de permanente controle binnen de bank en voor de implementatie van de Solvency II verplichtingen bij Crelan Insurance.

In 2015 werd in het kader van de nieuwe bankenwet het Risico comité opgericht. Dit comité is samengesteld uit 4 leden van de Raad van Bestuur, waarvan 2 onafhankelijke bestuurders, de Chief Risk Officer van Crelan, de directeur van het risico departement en de verantwoordelijken voor de opvolging van het kredietrisico, financiële risico's en operationele risico's binnen de bank.

2.3.1.2. Basel

De bank heeft een reeks maatregelen omtrent risicobeheer ontwikkeld en geïmplementeerd die conform zijn aan de IRB regelgeving m.b.t. het eigen vermogen. Hierbij wordt een rating toegewezen aan elke schuldenaar en aan elke transactie. Deze parameters worden gebruikt om de ICAAP-eisen te meten in functie van de risico's aan welke de bank is onderworpen, dit zowel onder normale omstandigheden als in economische ongunstige periodes (stress).

Dit rating-systeem wordt eveneens gebruikt voor het beheren van het operationeel risico van kredieten en voor het implementeren van de huidige politiek m.b.t. het kredietrisico.

De resultaten van het rating-systeem worden regelmatig gecontroleerd en één keer per jaar gevalideerd.

De volgende tabel geeft een historisch overzicht van de rapporteringsmethode met betrekking tot de Basel-normen voor elke entiteit binnen de Groep Crelan:

Roll-out Basel III pillar 1	2010	2011	2012	2013	2014 ⁽³⁾	2016 ⁽⁴⁾
IRB Advanced approach		Landbouwkrediet ⁽¹⁾	Landbouwkrediet	Crelan ⁽²⁾	Crelan ⁽²⁾	Crelan ⁽²⁾
Standardised approach	Landbouwkrediet					
	Centea	Centea	Centea			
	Keytrade	Keytrade	Keytrade	Keytrade	Keytrade	
	Europabank	Europabank	Europabank	Europabank	Europabank	Europabank

(1) Sedert 31/12/2011

(2) Kredietomloop ex-Centea blijft in de Standaard Benadering

(3) Rapportering volgens de CRD iV (Basel III normen)

(4) Verkoop Keytrade

2.3.2. Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico dat de wederpartij bij een transactie in gebreke blijft vóór de definitieve afwikkeling van de met de transactie samenhangende kasstromen heeft plaatsgevonden. De groep is onderhevig aan kredietrisico ten gevolge van het toestaan van leningen en voorschotten en het aanhouden van een beleggingsportefeuille. De voornaamste oorzaak van dit type risico is het uitblijven van betaling door de tegenpartij.

Het kredietrisico is veruit het voornaamste risico waaraan de groep is blootgesteld en wordt binnen elke entiteit nauw opgevolgd door het bevoegde comité (cfr. 2.3.1.1. De risicocomités). Bovendien wordt het kredietrisico elk kwartaal in detail gerapporteerd aan het Global Risk Comité op groepsniveau. Via de CRO van Crelan worden de verslagen van deze laatste vervolgens voorgelegd en besproken op het Directiecomité.

In deze sectie wordt uitsluitend het kredietrisico op de leningen en vorderingen en de voor verkoop beschikbare financiële activa besproken. Voor informatie met betrekking tot het kredietrisico van de herverzekeringsactiva verwijzen wij naar paragraaf 2.1.6.3.

2.3.2.1. Het beheersen van het kredietrisico

2.3.2.1.1. Leningen en vorderingen

Het kredietrisico ten gevolge van het toestaan van leningen en voorschotten, wordt door alle entiteiten van de groep actief beheerd gebruik makende van aan de entiteit aangepaste informatiesystemen en beoordelingsmethoden van tegenpartijen. Vooraleer een krediet wordt toegestaan, wordt de aanvraag onderworpen aan een diepgaand onderzoek van de tegenpartij, het te financieren project en de structuur van de opgezette transactie. De analyse gebeurt aan de hand van een formeel vastgelegd beslissingssysteem. De kredietbeslissing wordt ten slotte genomen door de bevoegde personen of het bevoegde niveau binnen de business lines.

Er wordt jaarlijks geïnvesteerd in informatisering van real-time kwaliteitsgegevens vanwege interne en externe gegevensbronnen voor de opvolging van de kredieten. Deze informatie ligt aan de basis voor de opmaak van de boordtabellen ter opvolging van de kredietactiviteit, alsook ter voeding van de diverse risico-opvolgingssystemen.

Het kredietrisico wordt binnen de groep op verschillende manieren beheerd. Elke operationele entiteit is verantwoordelijk voor het toekennen van ratings en de opvolging van het kredietrisico van haar eigen cliënteel. De verschillende entiteiten van de groep opereren dan ook in volledig verschillende segmenten en niches van de markt. Belangrijke risico's worden echter via de bevoegde kredietrisicocomités gerapporteerd naar het Global Risk Comité. Desgewenst kan Risk Management van de groep bijkomende limieten opleggen en bestaande risico's bijsturen.

Het is omwille van de specifieke aard van de risico's en de opvolging ervan dat de Groep Crelan beslist heeft om haar dochteronderneming Europabank in de STA-methode te laten op reglementair vlak. Enkel de retail perimeter van Crelan zal in de IRBA methode worden opgevolgd.

De ratings worden berekend in het departement kredieten op het moment van de kredietaanvraag. Ze worden er eveneens up-to-date gehouden in functie van gebeurtenissen gedurende de looptijd van het krediet en in functie van de typologie van de risico's.

Op 1 april 2013 fuseerden Landbouwkrediet en Centea tot Crelan NV. Er werd hierbij een uniforme kredietpolitiek opgesteld op basis van deze bij het ex-Landbouwkrediet, die als de strengste werd beschouwd. Deze nieuwe politiek werd vervolgens over het hele netwerk gecommuniceerd. De Bazel II IRB methode die van toepassing was bij het ex-Landbouwkrediet, is sinds de fusie ook van toepassing in het ex-Centea netwerk.

Zodoende wordt elk krediet aan retail klanten die werd aangegaan na 30 juni 2013 beheerd conform de Bazel II IRB methode van Crelan. Om de volledigheid en kwaliteit van de kredietinformatie voor het rating-systeem te verzekeren, werden de interne en permanente controle gereorganiseerd.

De kredieten van ex-Centea worden op reglementair niveau volgens de standaard methode behandeld, maar ze worden wel volgens het rating-systeem van Crelan beheerd voor alle operationele processen m.b.t. het kredietrisico. Deze historische portefeuille maakt deel uit van het IRB roll-out plan en Crelan heeft in 2015 de nodige acties ondernomen waarbij werd aangetoond dat haar risicomodellen performant zijn op de kredietportefeuille van ex-Centea. Dit dossier werd na een intern validatieproces in 2015 overgemaakt aan de regulator voor officiële aanvraag voor toelating van de interne rating benadering. De Nationale Bank van België heeft in 2015 een inspectie uitgevoerd o.a. op de performantie van de modellen op de kredieten van Ex-Centea. Naar aanleiding van deze inspectie, die gefinaliseerd werd in de loop van 2016, heeft de NBB een aantal aanbevelingen geformuleerd. In afwachting van de implementatie van deze aanbevelingen, heeft de NBB de toepassing van een factor 1,2 op de RWA (Risk Weighted Assets) in de IRB Advanced portfolio opgelegd.

Daar de fusie het aandeel van de hypothecaire kredieten in de kredietportefeuille sterk heeft verhoogd, werd er meer geïnvesteerd in tools en systemen voor het beheersen van de risico's op dit type product. De kredietprocessen m.b.t. waardeverminderingen werden eveneens geharmoniseerd. Momenteel kunnen we de kredietactiviteit van de Groep Crelan segmenteren in verschillende activa klassen :

- Europabank investeert voornamelijk in consumenten- en hypothecaire kredieten en in overheidsschuld;

- Crelan investeert voornamelijk in kredieten aan particulieren, waaronder voornamelijk hypothecaire kredieten, maar ook in kredieten aan landbouwers en kleine ondernemingen.

Elke entiteit beschikt over een specifieke operationele filières met hun eigen vakspecialisten en instrumenten voor risicobeheer. Binnen Crelan worden ratingsystemen gebruikt voor de markt van de land- en tuinbouwers en de markt voor kleine ondernemingen en zelfstandigen, alsook een credit scoring-systeem voor consumptiekredieten.

De uitstaande kredieten worden voortdurend opgevolgd en gerangschikt volgens hun risicograad, rekening houdende met gebeurtenissen die de kredietkwaliteit beïnvloeden. Een standaard opvolging werd ingebouwd in het informatiesysteem van de kredieten dat zorgt voor het automatisch versturen van rappels ingeval van achterstallen. De kwalitatieve indicatoren worden eveneens opgevolgd aan de hand van leveranciers van commerciële inlichtingen. Bovendien worden door alle entiteiten van de groep risicoreducerende technieken toegepast, waarvan de meest voorkomende het nemen van waarborgen is.

De voornaamste waarborgen bij het toestaan van leningen en voorschotten zijn onroerende goederen, roerende goederen en financiële activa. Voor de zekerheden werden duidelijke schattingsnormen bepaald, die zowel de juridische aspecten van de waarborg in aanmerking nemen als de economische kenmerken van de bezwaarde goederen. Er wordt eveneens rekening gehouden met de samenloop tussen de andere schuldeisers om de recuperatiewaarde te bepalen.

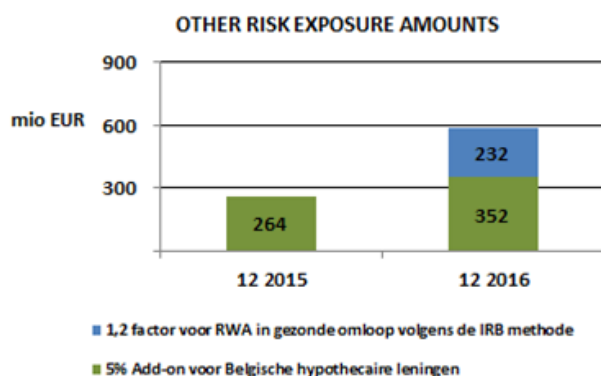
Wanneer het waarschijnlijk is dat de tegenpartij niet aan haar verplichtingen zal kunnen voldoen, worden de kredieten beschouwd als individueel in waarde verminderd. Deze worden vervolgens individueel opgevolgd met als doel het risico op een aanvaardbaar niveau te houden en trachten de achterstallige sommen in der minne te recupereren. Indien dit niet mogelijk blijkt, worden de kredieten doorgegeven aan het departement juridische zaken en geschillen voor uitwinning van de waarborgen.

De waardeverminderingen op kredieten worden bepaald aan de hand van modellen gebaseerd op historische verliesgegevens, alsook op basis van het professioneel oordeel van de experts die zetelen in het comité waardeverminderingen.

De volgende tabellen geven een overzicht van de EAD (Exposure at default), RWA (Risk Weighted Assets) en gemiddelde RW (Risk Weight) in procent voor 31 december 2016 en 31 december 2015 naargelang de rapportering in het kader van de Basel III normen: De RWA en gemiddelde RW zijn gebaseerd op de gerapporteerde cijfers in corep tabel 7 (ie. Standaard benadering), tabel 8 (ie. Interne noteringsbenadering) en tabel 12 (ie. Effectisering op basis van Standaard benadering). Tabel 8 houdt, conform met de richtlijn van de NBB, geen rekening met de 5% add-on, die door de Belgische regulator wordt opgelegd aan Belgische banken die Belgische hypothecaire leningen volgens de IRB-methode rapportering. In tabel 8 wordt tevens, conform met de richtlijn van de NBB, geen rekening gehouden met de 1,2 factor die sinds september 2016 door de Belgische regulator specifiek wordt opgelegd op de door Crelan gerapporteerde RWA in gezonde omloop onder de IRB-methode.

De bijkomende vereisten op vlak van RWA in de IRB methode van enerzijds een 5% add-on voor Belgische hypothecaire leningen en anderzijds een 1,2 factor toegepast op de RWA van kredieten in gezonde omloop, worden apart gerapporteerd in tabel 2 van de COREP onder rubriek « Other Risk Exposure Amounts ».

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de evolutie voor « Other Risk Exposure Amounts ». Deze bedroeg in totaal 264 miljoen euro op 31 december 2015 en 584 miljoen euro in totaal op 31 december 2016.

Standaard benadering

	Balans	Buiten-Balans	Derivaten	Repo-style transacties	Totaal
In miljoen EUR - 31 12 2015					
Totaal EAD	13.076	213	157	1	13.447
Totaal RWA	3.533	224	31	0	3.788
Gemiddelde RW in %	27,0%	104,9%	19,8%	20,0%	28,2%

	Balans	Buiten-Balans	Derivaten	Repo-style transacties	Totaal
In miljoen EUR - 31 12 2016					
Totaal EAD	9.014	209	150	1	9.374
Totaal RWA	2.678	152	23	0	2.853
Gemiddelde RW in %	29,7%	72,8%	15,5%	21,1%	30,4%

Internal Rating Based benadering

	Balans	Buiten-Balans	Derivaten	Repo-style transacties	Totaal
In miljoen EUR - 31 12 2015					
Totaal EAD	8.736	680	-	-	9.417
Totaal RWA	1.573	125	-	-	1.698
Gemiddelde RW in %	18,0%	18,4%	NA	NA	18,0%

	Balans	Buiten-Balans	Derivaten	Repo-style transacties	Totaal
In miljoen EUR - 31 12 2016					
Totaal EAD	10.604	889	-	-	11.493
Totaal RWA	1.764	182	-	-	1.946
Gemiddelde RW in %	16,6%	20,5%	NA	NA	16,9%

Voor 31 december 2016 is het gemiddelde risico gewicht van de blootstellingen die onder de standaard benadering worden gerapporteerd 30,4%. Dit is een stijging ten opzichte van het gemiddelde risico gewicht van 28,2% op 31 december 2015. De daling van de totale blootstellingen onder de standaard benadering is voornamelijk te wijten aan de verkoop van Keytrade Bank in 2016. Daarnaast is er ook de omloop hypothecaire kredieten ex-Centea die worden terugbetaald.

Het gemiddelde risico gewicht van de blootstellingen gerapporteerd onder de Internal Rating Based benadering is gedaald van 18% op 31 december 2015 naar 16,9% op 31 december 2016.

In de onderstaande tabel wordt het aandeel van elk krediet scoringsmodel in de evolutie van het risico gewicht aangegeven voor de periode 31 december 2015 tot 31 december 2016:

Gewogen gemiddelde RW	31/12/2015	18,0%
Landbouwers		-0,8%
Zelfstandigen		-0,2%
Particulieren		0,5%
Kleine ondernemingen		-0,3%
Homogene groepen van risico's		-0,3%
Gewogen gemiddelde RW	31/12/2016	16,9%

De daling in risico gewicht is merkbaar op niveau van de meeste kredietscoringsmodellen, behalve voor het segment particulieren. De groep homogene groepen van risico's, zijn groepen waar voor de tegenpartij nog geen individuele rating bestaat.

Volgende tabellen geven een overzicht van de EAD, RWA en gemiddelde risico gewicht per type tegenpartij die gerapporteerd worden volgens de standaard benadering, respectievelijk voor 31 december 2016 en 31 december 2015:

In miljoen EUR - 31 12 2016	EAD	RWA	RW
Total	9.374	2.853	30,4%
Instellingen	1.383	253	18,3%
Ondernemingen	380	312	82,0%
Korte termijnvorderingen op instellingen en ondernemingen	-	-	NA
Overheden en centrale banken	2.450	-	0,0%
Garanties op vastgoed	3.692	1.449	39,3%
Vorderingen op het clienteel	806	546	67,8%
Regionale overheden	36	-	0,0%
Administratieve en niet commerciële instellingen	22	4	20,0%
Multilaterale ontwikkelingsbanken	-	-	NA
Internationale organisaties	105	-	0,0%
Vervallen items	162	165	101,7%
Elementen die behoren tot de categorie van hoge risico's	-	-	NA
Covered bonds	108	11	10,0%
Vorderingen in collectieve investeringsvennootschappen	35	35	100,0%
Andere elementen	171	71	41,3%
Effectisering	23	7	32,1%

Standaard Benadering

In miljoen EUR - 31 12 2015	EAD	RWA	RW
Total	13.447	3.788	28,2%
	0		
Instellingen	1.851	412	22,3%
Ondernemingen	699	499	71,5%
Korte termijnvorderingen op instellingen en ondernemingen	-	-	NA
Overheden en centrale banken	3.875	-	0,0%
Garanties op vastgoed	4.778	1.921	40,2%
Vorderingen op het cliënteel	732	486	66,5%
Regionale overheden	249	-	0,0%
Administratieve en niet commerciële instellingen	21	4	20,0%
Multilaterale ontwikkelingsbanken	65	-	0,0%
Internationale organisaties	129	-	0,0%
Vervallen items	193	197	102,0%
Elementen die behoren tot de categorie van hoge risico's	30	30	100,0%
Covered bonds	543	72	13,2%
Vorderingen in collectieve investeringsvennootschappen	31	31	100,0%
Andere elementen	215	108	50,0%
Effectisering	37	28	75,7%

De totale blotstellingen en risico gewogen activa binnen de Groep Crelan onder de standaard benadering en de Internal Rating Based benadering worden in onderstaande tabel weergegeven.

Standaard & Internal Rating Based benadering

In miljoen EUR - 31 12 2015	Balans	Buiten-Balans	Derivaten	Repo-style transacties	Totaal
Totaal EAD	21.812	894	157	1	22.864
Totaal RWA	5.106	348	31	0	5.486
Gemiddelde RW in %	23,4%	39,0%	19,8%	20,0%	24,0%

In miljoen EUR - 31 12 2016	Balans	Buiten-Balans	Derivaten	Repo-style transacties	Totaal
Totaal EAD	19.617	1.098	150	1	20.867
Totaal RWA	4.441	334	23	0	4.799
Gemiddelde RW in %	22,6%	30,4%	15,5%	21,1%	23,0%

Om de verschillende risicoklassen en de verschillende segmenten vergelijkbaar te maken, maakt de Groep Crelan gebruik van een Masterscale. Via deze masterscale kan de portefeuille vergeleken worden met internationale standaarden.

In onderstaande tabel wordt een ventilatie van de kredietportefeuille weergegeven in termen van EAD en risico gewogen activa gebruik makende van de diverse gehanteerde risicoklassen volgens de Masterscale. Het betreft hier uitsluitend het retail-segment van Crelan die volgens de IRB-methode worden gerapporteerd.

In miljoen EUR

PD Masterscale	Bruto Exposure (EAD) RWA Gemiddelde RW in %	31/12/2015	31/12/2016
		Retail	Retail
A+ 0,001	EAD som	-	-
	RWA som	-	-
	Gewogen gemiddelde RW	NA	NA
A 0,010	EAD som	-	-
	RWA som	-	-
	Gewogen gemiddelde RW	NA	NA
B+ [0,02 - 0,04]	EAD som	538	785
	RWA som	7	10
	Gewogen gemiddelde RW	1%	1%
B] 0,04 - 0,08]	EAD som	2.301	2.869
	RWA som	74	94
	Gewogen gemiddelde RW	3%	3%
C+] 0,08 - 0,16]	EAD som	1.445	1.684
	RWA som	63	74
	Gewogen gemiddelde RW	4%	4%
C] 0,16 - 0,32]	EAD som	486	682
	RWA som	35	49
	Gewogen gemiddelde RW	7%	7%
C-] 0,32 - 0,64]	EAD som	2.208	2.530
	RWA som	442	490
	Gewogen gemiddelde RW	20%	19%
D+] 0,64 - 0,85]	EAD som	91	97
	RWA som	23	21
	Gewogen gemiddelde RW	25%	22%
D] 0,85 - 1,28]	EAD som	756	914
	RWA som	274	311
	Gewogen gemiddelde RW	36%	34%
D-] 1,28 - 2,56]	EAD som	756	973
	RWA som	193	248
	Gewogen gemiddelde RW	26%	26%
E+] 2,56 - 5,12]	EAD som	234	286
	RWA som	143	187
	Gewogen gemiddelde RW	61%	65%
E] 5,12 - 15]	EAD som	331	398
	RWA som	226	271
	Gewogen gemiddelde RW	68%	68%
E-] 15 - 99,999]	EAD som	15	21
	RWA som	9	12
	Gewogen gemiddelde RW	58%	58%
F/Z 100	EAD som	255	253
	RWA som	211	179
	Gewogen gemiddelde RW	83%	71%
Totaal Bruto exposure		9.417	11.493
Totaal Risk-Weighted Assets		1.698	1.946
Totaal gewogen gemiddelde RW(%)		18%	17%

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de EAD die onder de IRB benadering wordt gerapporteerd gestegen is van een niveau van 9,4 miljard euro op 31 december 2015 naar een niveau van 11,5 miljard euro op 31 december 2016. In termen van risico gewogen activa is dit een stijging van 1,70 miljard euro op 31 december 2015 naar 1,95 miljard euro op 31 december 2016. Aldus is het gewogen gemiddelde risico gewicht van de blootstellingen gedaald van een niveau van 18% op 31 december 2015 naar een niveau van 17% op 31 december 2016.

Wanneer de masterscale wordt vertaald in een equivalente externe rating, krijgen we volgende onderverdeling van de EAD volgens rating:

GROUP

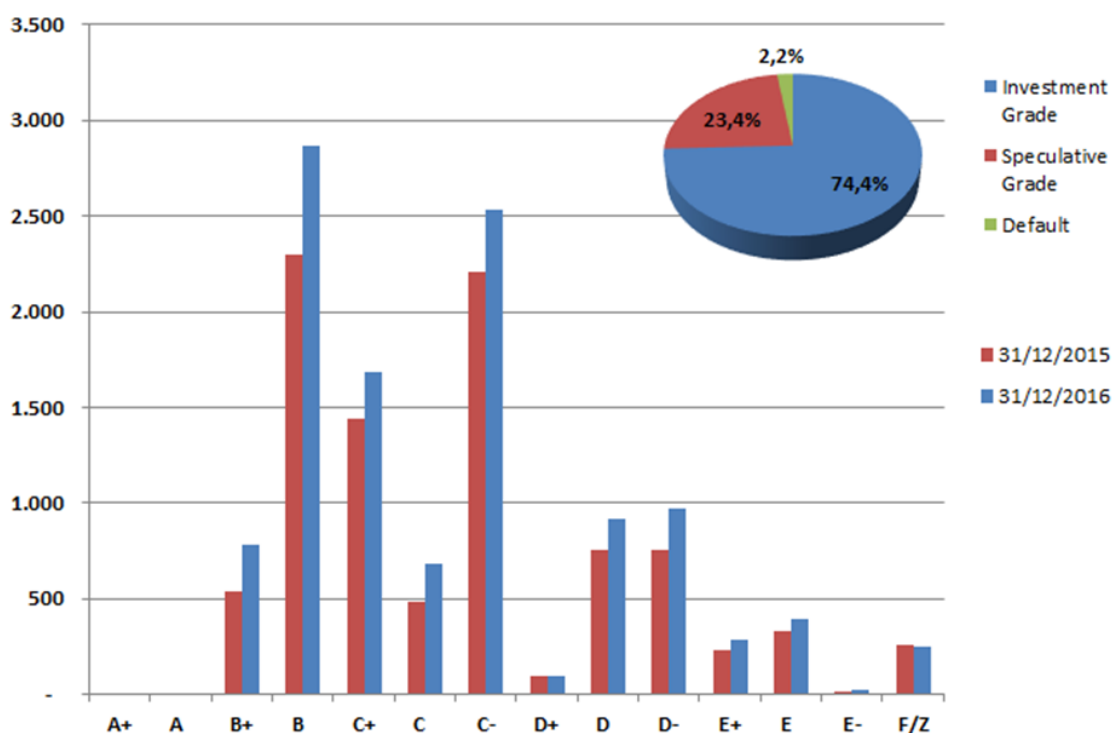
					31/12/2015	31/12/2016
External Rating	MASTER SCALE			Bruto exposure (EAD) (mio EUR)	Bruto exposure (EAD) (mio EUR)	
Rating	Rating	Reference PD (as percentage)	PD Range (as percentage)			
Inv. Grade	AAA	A+	0,001	0,001	-	-
	AA+ to AA	A	0,01	0,01	-	-
	AA- to A+	B+	0,02	[0,02 - 0,04]	538	785
	A to A-	B	0,06] 0,04 - 0,08]	2.301	2.869
	BBB+	C+	0,16] 0,08 - 0,16]	1.445	1.684
	BBB	C	0,30] 0,16 - 0,32]	486	682
	BBB-	C-	0,60] 0,32 - 0,64]	2.208	2.530
Speculative Grade	BB+	D+	0,75] 0,64 - 0,85]	91	97
	BB	D	1,25] 0,85 - 1,28]	756	914
	BB-	D-	1,90] 1,28 - 2,56]	756	973
	B+ to B	E+	5,00] 2,56 - 5,12]	234	286
	B-	E	12,00] 5,12 - 15]	331	398
	CCC to C	E-	20,00] 15 - 99,999]	15	21
Default	D	F/Z	100	100	255	253
					9.417	11.493

			31/12/2015	31/12/2016
Investment Grade			74,1%	74,4%
Speculative Grade			23,2%	23,4%
Default			2,7%	2,2%
Totaal IRB			100%	100%

Van deze blootstellingen die onder de IRB benadering worden gerapporteerd op 31 december 2016 is dus 74,4% van investment grade kwaliteit (ten opzichte van 74,1% op 31 december 2015), 23,4 % is speculative grade (ten opzichte van 23,2% op 31 december 2015) en 2,2% is in default (ten opzichte van 2,7% op 31 december 2015). De definitie van default is deze die gehanteerd wordt binnen Basel III, met name een achterstand in betaling van minimaal 90 dagen.

De rating wordt berekend bij elke nieuwe kredietaanvraag of bij periodieke herzieningen van de portefeuille zoals hierboven beschreven. Hij fungeert als beslissingsondersteunend instrument, onder meer voor het vastleggen van de rente- en waarborgvoorwaarden. Stapsgewijs worden de procedures van het kredietbeslissingsproces aangepast zodanig dat de gevraagde waarborgen in overeenstemming zijn met de rating van de desbetreffende cliënt.

Onderstaande grafiek geeft een overzicht van 31 december 2016 ten opzichte van 31 december 2015 van de distributie van de retail-portefeuille van Crelan per Masterscale rating :

F/Z betreffen de kredieten respectievelijk in default (F) en de opgezegde kredieten (Z). We merken inderdaad vooral een toename in de investment grade en een afname in de speculative en default grades.

De volgende tabel geeft per masterscale rating een overzicht van de EAD, het bedrag op de balans, het bedrag buiten balans, de gemiddelde credit conversion factor (CCF %) die wordt toegepast op het niet-getrokken gedeelte van een krediet en de EAD-gewogen Loss Given Default (LGD) percentage:

In mio EUR 31 december 2015															
Masterscale Rating	A+	A	B+	B	C+	C	C-	D+	D	D-	E+	E	E-	F/Z	Totaal
EAD	-	-	538	2.301	1.445	486	2.208	91	756	756	234	331	15	255	9.417
Balans bedrag	-	-	509	2.173	1.370	439	2.020	78	683	674	208	315	14	251	8.736
Buiten balans bedrag	-	-	29	126	74	47	183	12	71	81	25	16	1	5	669
Gemiddelde CCF %	0,0%	0,0%	100,1%	101,4%	100,2%	100,0%	102,6%	105,6%	102,3%	101,2%	102,7%	102,2%	100,5%	104,0%	101,7%
LGD%	0,0%	0,0%	12,6%	15,2%	12,7%	12,6%	20,0%	22,8%	24,1%	16,3%	24,3%	16,9%	13,4%	27,4%	17,1%

In mio EUR 31 december 2016															
Masterscale Rating	A+	A	B+	B	C+	C	C-	D+	D	D-	E+	E	E-	F/Z	Totaal
EAD	-	-	785	2.869	1.684	682	2.530	97	914	973	286	398	21	253	11.493
Balans bedrag	-	-	745	2.719	1.590	615	2.303	81	811	855	246	370	20	247	10.604
Buiten balans bedrag	-	-	39	148	94	67	222	15	101	118	39	28	1	6	878
Gemiddelde CCF %	0,0%	0,0%	100,1%	101,3%	100,1%	100,0%	102,1%	104,2%	101,5%	100,8%	101,5%	101,6%	100,4%	103,9%	101,3%
LGD%	0,0%	0,0%	12,6%	15,3%	12,6%	12,6%	19,5%	21,8%	22,5%	15,9%	24,1%	16,4%	13,4%	26,8%	16,7%

Het gemiddelde toegepaste CCF percentage op 31 december 2016 bedraagt 101,3% en is dus nagenoeg gelijk aan de gemiddelde CCF toegepast op 31 december 2015. Het EAD-gewogen gemiddelde LGD percentage op 31 december 2016 bedraagt 17,1% en is iets hoger dan het EAD-gewogen gemiddelde LGD percentage op 31 december 2015.

EUROPABANK :

De blootstellingen van Europabank worden gerapporteerd in het kader van Basel III volgens de standaard benadering. Het gemiddelde risico gewicht (RW) geeft een indicatie van de kwaliteit van de onderliggende activa. Hoe hoger dit risico gewicht, hoe hoger het risico van de exposures. De volgende tabellen geven een overzicht van de EAD, RWA en risico gewichten per type tegenpartij:

Standaard Benadering

In miljoen EUR - 31 12 2016	EAD	RWA	RW
Total	1.374	575	41,9%
Instellingen	105	71	67,3%
Ondernemingen	11	8	73,6%
Korte termijnvorderingen op instellingen en ondernemingen	-	-	NA
Overheden en centrale banken	289	-	0,0%
Garanties op vastgoed	552	207	37,6%
Vorderingen op het cliënteel	247	171	69,3%
Regionale overheden	6	-	0,0%
Administratieve en niet commerciële instellingen	-	-	NA
Multilaterale ontwikkelingsbanken	-	-	NA
Internationale organisaties	-	-	NA
Vervallen items	48	50	103,9%
Elementen die behoren tot de categorie van hoge risico's	-	-	NA
Covered bonds	-	-	NA
Vorderingen in collectieve investeringsvennootschappen	-	-	NA
Andere elementen	116	68	58,9%
Effectisering	-	-	NA

Standaard Benadering

In miljoen EUR - 31 12 2015	EAD	RWA	RW
Total	1.343	528	39,3%
Instellingen	109	32	29,3%
Ondernemingen	18	12	66,3%
Korte termijnvorderingen op instellingen en ondernemingen	-	-	NA
Overheden en centrale banken	269	-	0,0%
Garanties op vastgoed	522	192	36,8%
Vorderingen op het cliënteel	242	168	69,4%
Regionale overheden	13	-	0,0%
Administratieve en niet commerciële instellingen	-	-	NA
Multilaterale ontwikkelingsbanken	-	-	NA
Internationale organisaties	-	-	NA
Vervallen items	54	55	102,3%
Elementen die behoren tot de categorie van hoge risico's	-	-	NA
Covered bonds	-	-	NA
Vorderingen in collectieve investeringsvennootschappen	-	-	NA
Andere elementen	115	69	59,4%
Effectisering	-	-	NA

Het gemiddelde risico gewicht op 31 december 2016 bedraagt 41,9% en is iets hoger als het risico gewicht op 31 december 2015 (39,3%). De kredietkwaliteit van de kredietportefeuille bij Europabank ligt min of meer in lijn met die van vorig jaar. Enkel bij instellingen is er een verhoogd risico merkbaar.

OVERZICHT LENINGEN & VORDERINGEN GROEP CRELAN

Onderstaande tabellen geven de uitsplitsing op 31 december van de geconsolideerde portefeuille leningen en vorderingen met gezonde omloop, leningen en vorderingen die reeds vervallen zijn maar waarvoor (nog) geen bijzondere waardevermindering werd aangelegd en leningen en vorderingen waarvoor een bijzondere waardevermindering werd aangelegd.

CONSO

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Gezonde omloop	15.130.567.740,71	14.701.559.475,21
Vervallen	1.012.015.352,26	764.160.778,55
Met bijzondere waardevermindering	593.393.605,95	635.113.042,95
Totaal	16.735.976.698,92	16.100.833.296,71
Aangelegde waardeverminderingen	229.921.978,26	214.386.559,51
Totaal leningen en vorderingen	16.506.054.720,66	15.886.446.737,20

De kredieten met gezonde omloop kunnen als volgt gedetailleerd worden:

CONSO

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Leningen en vorderingen - gezonde omloop		
- interbancaire leningen	374.160.851,51	600.650.095,38
- consumentenkredieten	632.363.085,60	577.906.437,35
- hypothecaire kredieten	9.794.652.975,81	9.171.923.594,12
- landbouw kredieten	1.326.165.211,70	1.581.933.119,87
- professionele kredieten	1.123.204.368,63	1.258.503.523,87
- kredieten korte termijn	218.134.965,39	214.876.804,81
- andere	1.661.886.282,08	1.295.765.899,82
Totaal gezonde omloop	15.130.567.740,73	14.701.559.475,21
Waardeverminderingen - IBNR	15.004.807,13	12.371.308,16
Totaal gezonde leningen en vorderingen	15.115.562.933,60	14.689.188.167,05

De kredieten met betalingsachterstand waarvoor (nog) geen individuele waardevermindering werd aangelegd, kunnen per 31 december als volgt gedetailleerd worden:

(in EUR)	31/12/2016				
	<= 30 dagen	> 30 dagen en <= 90 dagen	> 90 dagen en <= 180 dagen	> 180 dagen	
Vervallen kredieten					
- interbancaire leningen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
- consumentenkredieten	42.703.067,18	1.182.037,88	22.430,24	192.422,62	
- hypothecaire kredieten	575.172.384,65	29.952.905,54	1.148.886,49	2.697.078,06	
- landbouw kredieten	101.531.361,29	833.720,56	0,00	0,00	
- professionele kredieten	122.550.280,14	9.785.472,60	477.684,14	1.001.503,72	
- kredieten korte termijn	6.132.198,80	183.142,47	0,00	0,00	
- andere	115.131.291,28	826.116,13	34.692,80	456.675,68	
Totaal	963.220.583,33	42.763.395,18	1.683.693,67	4.347.680,07	
Waardeverminderingen - IBNR	8.664.090,02	305.060,32	0,00	0,00	
Totaal vervallen leningen en vorderingen	954.556.493,31	42.458.334,86	1.683.693,67	4.347.680,07	
(in EUR)	31/12/2015				
Vervallen kredieten					
- interbancaire leningen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
- consumentenkredieten	37.551.644,87	878.316,53	0,00	0,00	0,00
- hypothecaire kredieten	491.244.116,05	32.133.090,43	8,99	0,00	
- landbouw kredieten	69.172.774,55	1.119.451,91	18.562,46	0,00	
- professionele kredieten	99.299.706,66	6.409.563,63	0,00	12.164,60	
- kredieten korte termijn	6.654.181,27	579.418,06	2,52	0,00	
- andere	19.025.554,40	61.138,40	0,00	1.083,22	
Totaal	722.947.977,80	41.180.978,96	18.573,97	13.247,82	
Waardeverminderingen - IBNR	8.519.349,05	378.135,00	0,00	0,00	
Totaal vervallen leningen en vorderingen	714.428.628,75	40.802.843,96	18.573,97	13.247,82	

Bestaande maar niet gerapporteerde (« IBNR ») waardeverminderingen worden aangelegd op de portefeuille gezonde kredieten en de portefeuille vervallen kredieten waarvoor nog geen bijzondere waardevermindering werd aangelegd. Bij de bepaling van de IBNR waardevermindering houdt men rekening met historische gegevens van verliezen en mogelijke betalingsmoeilijkheden bij vergelijkbare kredietrisico's, het huidige economische klimaat en diverse macro-economische factoren.

De dossiers op meer dan 90 dagen betreffen voornamelijk kredieten default bij Europabank waarvoor voldoende collaterals zijn en waar dus geen waardevermindering voor werd aangelegd.

Het einde van de gesubsidieerde landbouw door middel van de verschillende quota mechanismen op Europees niveau zorgen voor een revolutie binnen de sector. Landbouwers worden vandaag

gedwongen om hun beheer te veranderen, gezien ze geconfronteerd worden met enorme prijsschommelingen. De samenstelling van de reserves tijdens goede tijden is een belangrijke vereiste geworden om te kunnen overleven in moeilijke tijden. De daling van de bruto marges dwingt ook tot meer geconcentreerde exploitaties. Het effect van de grootte en de controle op de productiekosten zijn belangrijke elementen om het voortbestaan te garanderen. Sommige sectoren, zoals de varkenssector, de melksector, maar eveneens de fruitsector hebben de prijsdalingen die reeds jarenlang geleden is begonnen, moeten ondergaan. Deze ongunstige situatie in 2016 heeft geleid tot enkele bedrijven in onoverkomelijke moeilijkheden. De prijsstijging van het varkensvlees tijdens de zomer en van de melk tijdens de herfst is gunstig en laat de getroffen bedrijven zachtjes toe om hun openstaande schulden bij de leveranciers te verminderen. Als de prijzen uiteindelijk gedurende een langere periode gestaag zullen blijven, zal dit de bedrijven toestaan om hun reserves aan te vullen voor toekomstige crisissen. In de loop van 2016 heeft de bank bijkomende provisies aangelegd om het hoofd te bieden op deze risico's in de landbouwsector.

Onderstaande tabel detailleert de leningen en vorderingen waarvoor een bijzondere waardevermindering werd aangelegd :

(in EUR)			31/12/2016	
Leningen en vorderingen met bijzondere waardevermindering	Individuele			
	Bruto	waardeverminderingen		
- interbancaire leningen	0,00	0,00		
- consumentenkredieten	54.578.896,82	21.566.871,55		
- hypothecaire kredieten	226.521.363,77	49.080.003,29		
- landbouw kredieten	106.293.462,32	39.227.714,86		
- professionele kredieten	117.564.507,76	44.444.514,10		
- kredieten korte termijn	26.653.160,12	14.032.015,80		
- andere	61.782.215,17	37.596.901,17		
Totaal impaired	593.393.605,95	205.948.020,77		

(in EUR)			31/12/2015	
Leningen en vorderingen met bijzondere waardevermindering	Individuele			
	Bruto	waardeverminderingen		
- interbancaire leningen	0,00	0,00		
- consumentenkredieten	54.401.651,50	20.555.803,67		
- hypothecaire kredieten	264.703.183,38	49.496.594,09		
- landbouw kredieten	95.024.448,69	28.122.776,73		
- professionele kredieten	133.300.048,57	45.664.960,95		
- kredieten korte termijn	29.167.449,75	15.607.625,15		
- andere	58.516.261,06	33.670.006,72		
Totaal impaired	635.113.042,95	193.117.767,30		

Bijzondere waardeverminderingen worden aangelegd wanneer er objectieve aanwijzingen zijn dat de cliënt niet (meer) aan zijn betalingsverplichtingen kan voldoen. Onder objectieve aanwijzingen wordt bijvoorbeeld verstaan: betalingsachterstand en inzet van de faillissementsprocedure. De bijzondere waardeverminderingen geven het verlies weer dat de Groep verwacht te zullen lijden. Dit bedrag wordt bepaald als zijnde het maximaal kredietrisico van de cliënt, verminderd met de reële waarde van de ontvangen zekerheidsstellingen en andere kredietverbeteringen.

Indien een tegenpartij in gebreke blijft na herhaaldelijke pogingen van de Groep om een minnelijke regeling te treffen, worden de ontvangen waarborgen en garanties uitgewonnen. Wanneer alle normale inspanningen ter recuperatie van de vordering werden benut, wordt het openstaand saldo afgeschreven.

2.3.2.1.2. Voor verkoop beschikbare financiële activa

De kredietkwaliteit van de beleggingseffecten wordt opgevolgd aan de hand van een interne rating welke een weerspiegeling is van de externe rating van de gekende ratingbureaus. Een minimale interne rating van 3B+ (overeenstemmend met BBB+ bij Fitch en Baa1 bij S&P en Moody's) wordt opgelegd voor investeringen in de financiële portefeuille. Effecten met een lagere rating worden uitsluitend aangekocht op basis van een uitdrukkelijke en specifieke beslissing van het Directiecomité. Indien een effect ten gevolge van een downgrade onder het niveau 3B+ noteert, dan is een beslissing betreffende het behoud of de verkoop van het desbetreffende effect noodzakelijk. De effecten zonder rating betreffen voornamelijk fondsen en financiële vaste activa.

31/12/2016	3A	2A	1A	Lager dan 1A	Not rated	TOTAL
Effectisering	2.146.766,32	11.838.609,00	8.828.907,59	0,00	4.076.675,49	26.890.958,40
Financiële sector	157.604.593,00	29.699.329,62	25.113.028,89	12.104.378,30	29.275.571,00	253.796.900,81
Private sector	0,00	17.986.405,17	48.277.742,45	2.110.761,63	1.028.156,37	69.403.065,62
Overheidseffecten	107.422.830,62	1.247.147.776,55	257.809.972,92	134.693.104,87	928.433,47	1.748.002.118,43
Covered Bonds	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Totale AFS portefeuille	267.174.189,94	1.306.672.120,34	340.029.651,85	148.908.244,80	35.308.836,32	2.098.093.043,26
31/12/2015	AAA	AA	A	Lager dan A	Not rated	TOTAL
Effectisering	6.499.484,31	14.045.795,74	8.060.658,19	0,00	0,00	28.605.938,24
Financiële sector	45.721.946,54	39.412.712,68	26.175.301,72	28.134.295,66	39.181.843,74	178.626.100,34
Private sector	0,00	23.030.729,29	42.538.116,34	0,00	5.540.485,75	71.109.331,38
Overheidseffecten	253.165.281,02	1.162.607.053,05	265.567.810,64	70.053.447,24	1.588.775,65	1.752.982.367,60
Covered Bonds	113.757.804,58	0,00	0,00	0,00	0,00	113.757.804,58
Totale AFS portefeuille	419.144.516,45	1.239.096.290,76	342.341.886,89	98.187.742,90	46.311.105,14	2.145.081.542,14
Portefeuille Keytrade, aangehouden voor verkoop	851.630.339,88	1.503.842.037,01	136.139.273,22	134.595.996,20	10.618.450,35	2.636.826.096,65
Totaal effectenportefeuille	1.270.774.856,33	2.742.938.327,76	478.481.160,11	232.783.739,10	56.929.555,49	4.781.907.638,80

In 2016 daalde de globale omloop van de portefeuille met 2,7 miljard euro tot 2,1 miljard euro. De daling is het gevolg van de verkoop van de entiteit Keytrade Bank die werd gerealiseerd begin juni 2016. In 2016 werden omwille van de lage rente-omgeving aankopen beperkt tot vervangingsinvesteringen in voornamelijk korte tot middellange looptijden. De kwaliteit van de beleggingsportefeuille blijft zeer hoog vermits het 75% effecten betreft met een rating van minimaal 2A, tegenover 83,9% eind 2015.

Het aandeel van overheidsobligaties in portefeuille verhoogde tot 83,3% van de totale portefeuille, weliswaar verder gediversifieerd buiten de thuismarkt. Van de totale portefeuille overheidsobligaties werd een bedrag van 909 miljoen euro belegd in Belgische overheidsobligaties, 40 miljoen euro in Belgische regionale overheden, 130 miljoen euro in Oostenrijkse overheidsobligaties, 239 miljoen euro in Franse overheidsobligaties, 100 miljoen euro in Finse overheidsobligaties, 97 miljoen euro in Nederlandse overheidsobligaties, 66 miljoen euro in Italiaanse overheidsobligaties en tenslotte 61 miljoen euro in Spaanse. Het resterend bedrag werd belegd in supranationale instellingen.

De Groep Crelan entte zijn investeringsbeleid op de activaklassen die in aanmerking komen als liquide activa in het kader van de Bazil III regelgeving. Behoudens obligaties uitgegeven door overheden en supranationale instellingen worden bijgevolg enkel de covered - en corporate bonds in aanmerking genomen. Het volume in covered bonds bedraagt 110 miljoen euro, voor de ondernemingsobligaties is dit 116 miljoen euro.

De volumes in de geëffectiseerde obligaties (RMBS) doofde verder uit tot 27 miljoen euro. De emissies in portefeuille dateren van de jaren 2005 en ervoor. Het risico op verliezen blijft dan ook zeer klein.

De geografische spreiding van de totale portefeuille wordt in de volgende tabel weergegeven:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
België	996.948.065,76	1.090.448.556,04
Eurozone	867.622.816,66	880.365.219,68
Overige landen uit Eu	37.365.176,44	37.767.148,88
Rest van de Wereld	91.142.732,93	86.264.515,31
Supra nationale instellingen	105.014.251,47	50.236.102,23
Totaal	2.098.093.043,26	2.145.081.542,14

Voor de beheersing van het kredietrisico uit beleggingsactiviteiten werden per entiteit en op niveau van de Groep uniforme limieten per productgroep en per tegenpartij opgesteld. De limieten op professionele tegenpartijen en banken worden in de back-office van de marktenzaal opgevolgd. De limieten en de ratings van tegenpartijen en de benuttingen worden permanent gecontroleerd door de back-office. Bij eventuele limietoverschrijdingen wordt een rapportering aan het management en aan de afdeling risicobeheer overgemaakt.

Het pre-settlement tegenpartij- en afwikkelingsrisico blijft beperkt aangezien al deze activiteiten afgewikkeld worden met andere financiële instellingen. Het toezicht op het post-settlement kredietrisico wordt dagelijks opgevolgd op basis van de bepalingen vervat in de investeringspolitiek van de Groep.

Een waardevermindering moet worden opgemaakt wanneer er een objectieve aanwijzing van waardevermindering bestaat die het gevolg is van één of meerdere gebeurtenissen die tot stand kwamen na de aanschaffing van de betreffende effecten. Er worden geen waardeverminderingen

aangelegd voor de effecten gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening.

Voor eigen vermogensinstrumenten vormt een duurzame of significante waardedaling van de betreffende titel een objectieve aanwijzing.

Voor schuldbewijzen vormt een significante verslechtering van het kredietrisico, die tot uiting komt via een risico op niet-inning, een objectieve aanwijzing.

Voor de eigen vermogensinstrumenten hanteert de Group Crelan kwantitatieve factoren als indicator van mogelijke waardeverminderingen. Het gaat voornamelijk om een waardedaling van minstens 30% gedurende een periode van 6 opeenvolgende maanden. Ook factoren als financiële moeilijkheden van de emittent, perspectieven op korte termijn,... worden in rekening genomen. Bovenop voormelde criteria wordt een waardevermindering toegepast bij een waardedaling van meer dan 50% of gedurende een periode van minstens 3 jaar.

Voor de schuldbewijzen worden de criteria toegepast die van toepassing zijn op leningen en vorderingen. Een waardevermindering wordt maar in rekening genomen voor het deel van het geïnvesteerde bedrag dat niet zal kunnen gerecupereerd worden:

- voor effecten gewaardeerd aan amortised cost wordt de waardevermindering geboekt via een aparte rekening in resultaat, met een mogelijke terugname in geval van objectieve aanwijzingen van later herstel;
- voor de voor verkoop beschikbare financiële activa wordt de waardevermindering geboekt via een transfer van het gecumuleerde verwachte verlies vanuit het eigen vermogen naar het resultaat. In geval van een later herstel kan de waardevermindering worden teruggenomen voor de schuldbewijzen.

In de loop van 2016 werd er op één effect een waardevermindering aangelegd ten belope van 254.999,59 euro. In 2015 werd er geen waardevermindering aangelegd, maar werden waardeverminderingen teruggenomen voor 1.274.236,49 euro.

	Obligaties en andere vastrentende effecten	Aandelen en andere niet-vastrentende effecten	Financiële vaste activa	Totaal
31/12/2016				
Openingsbalans	0,00	0,00	0,00	0,00
Toevoeging van waardeverminderingen	0,00	0,00	254.999,59	254.999,59
Terugname van waardeverminderingen	0,00	0,00	0,00	0,00
Herclassificatie als aangehouden voor verkoop	0,00	0,00	0,00	0,00
Eindbalans	0,00	0,00	254.999,59	254.999,59
31/12/2015				
Openingsbalans	1.738.986,49	0,00	785.250,00	2.524.236,49
Toevoeging van waardeverminderingen	0,00	0,00	0,00	0,00
Terugname van waardeverminderingen	-488.986,49	0,00	-785.250,00	-1.274.236,49
Herclassificatie als aangehouden voor verkoop	-1.250.000,00	0,00	0,00	-1.250.000,00
Eindbalans	0,00	0,00	0,00	0,00

2.3.2.1.3. Financiële activa aangehouden tot einde looptijd

Dit compartiment werd voor het eerst in gebruik genomen in het laatste trimester van 2016. Per 31 december 2016 noteren we 2 investeringen in euro core overheidsobligaties ten belope van 18,7 miljoen euro.

2.3.2.1.4. Derivaten

Om het risico bij het afsluiten van derivaten te beperken, wordt met iedere financiële tegenpartij een ISDA Master Agreement en een CSA (Credit Support Annex) afgesloten. Deze contracten bepalen immers dat bij falen een netting mag gebeuren van alle rechten en verplichtingen die voortvloeien uit de derivatenhandel met deze tegenpartij. Het risico wordt nog verder beperkt door de contractuele verplichting om cash collateral te plaatsen bij een negatieve netto marktwaarde van de portefeuille derivaten.

De toepassing van IFRS 13 houdt in dat bij de waardebepaling van derivaten het risico dat de tegenpartij of Crelan zijn verplichtingen niet zou nakomen, mee moet worden opgenomen. Dit leidt tot de berekening van een CVA (Credit Valuation Adjustment) en een DVA (Debt Valuation Adjustment). De berekening gebeurt op basis van de vervangingswaarde van de derivaten en een potentiële toename ervan (add-on). De kredietwaardigheid wordt bepaald op basis van gequoteerde credit default swaps.

De kredietwaardigheid van Crelan meten we aan de hand van de CDS van entiteiten in de markt die representatief zijn voor Crelan. We bekomen aldus een CVA van – 305.920 euro en een DVA van 197.436 euro, wat een totale impact van – 108.484 euro geeft op de totale derivatenportefeuille.

In 2013 besliste de Groep Crelan om de nieuwe regelgeving rond derivaten en zoals beschreven in de EMIR verordening aan te vatten. Deze verordening heeft tot doel het regelgevingskader van de Europese Unie voor derivatentransacties te versterken door de stabiliteit, de transparantie en de efficiëntie op de derivatenmarkten te verbeteren. Ze beoogt de krediet-, liquiditeits- en operationele risico's van de tegenpartijen bij de clearing van OTC derivaten transacties te reduceren. In dit kader sloot Crelan zich aan bij een centrale tegenpartij voor het afwickelen van renteswaps.

2.3.2.2. Maximaal kredietrisico

Onderstaande tabel geeft voor elke categorie van financiële instrumenten het bedrag weer dat het best het maximaal kredietrisico weergeeft waaraan de entiteit op balansdatum is blootgesteld, zonder rekening te houden met eventuele zekerheidsstellingen of andere kredietverbeteringen.

Het maximaal kredietrisico is de bruto boekwaarde verminderd met de reeds opgenomen waardeverminderingverliezen voor wat betreft de balansposten. Voor de niet-opgenomen kredietlijnen is het maximaal kredietrisico gelijk aan het niet-opgenomen bedrag en voor de bankwaarborgen het bedrag van de waarborg.

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	977.321.144,23	774.198.565,99
Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden	24.751.698,59	23.468.490,56
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening	0,00	0,00
Leningen en vorderingen		
- interbancaire leningen	374.160.851,51	600.650.095,38
- consumentenkredieten	707.485.243,05	648.330.745,03
- hypothecaire kredieten	10.573.285.131,83	9.902.509.754,77
- landbouw kredieten	1.490.195.011,13	1.716.239.130,61
- professionele kredieten	1.325.462.251,67	1.447.398.650,16
- kredieten korte termijn	236.379.004,70	234.975.750,19
- andere	1.799.087.226,78	1.336.342.611,06
Voor verkoop beschikbare financiële activa		
- eigen vermogensinstrumenten	7.911.751,84	9.973.943,89
- schuldbewijzen	2.088.803.520,52	2.104.177.060,15
- fondsen	1.377.770,90	30.930.538,10
- andere	0,00	0,00
Herverzekeringsactiva	418.550,00	418.550,00
Niet-opgenomen kredietlijnen	1.089.954.762,84	894.473.212,28
Bankwaarborgen	43.200.001,75	43.440.114,26
Kredietrisico voor activa geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	0,00	2.982.778.508,06
Maximaal kredietrisico	20.739.793.921,35	22.750.305.720,49

De andere leningen en vorderingen hebben in hoofdzaak betrekking op leasingvorderingen voor een bedrag van 117 miljoen euro, op voorschotten in rekening courant en op gestorte collaterals in het kader van de CSA op derivaten.

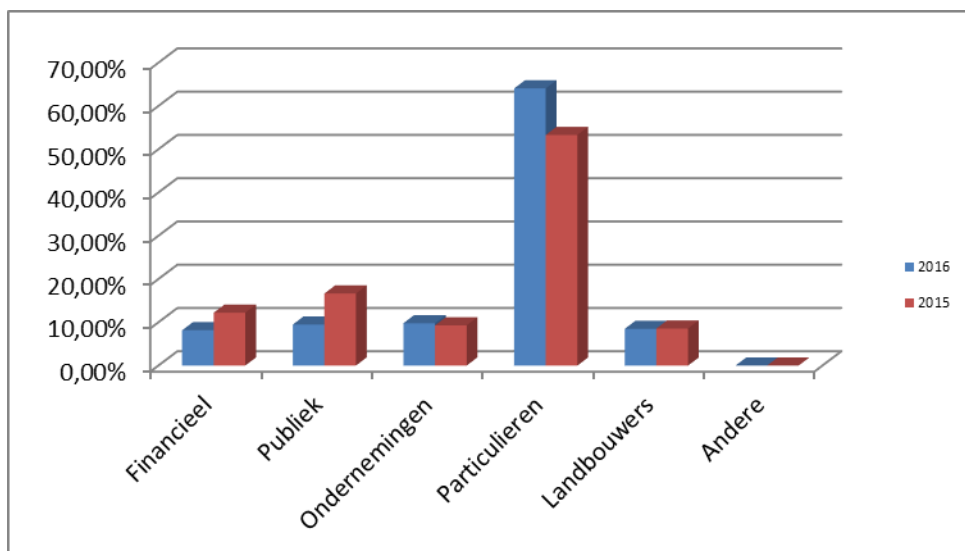
Om het kredietrisico te beperken ontvangt de Groep bepaalde zekerheden of collaterals. Voor de leningen en vorderingen aan klanten (excl. consumentenkredieten en voorschotten in rekening courant) betreft het hoofdzakelijk hypotheken, handelsfondsen en landbouwvoorrechten.

Daarnaast ontvangt de Groep cash collateral voor de meeste derivaten met een positieve netto marktwaarde.

2.3.2.3. Risicoconcentratie

In het kader van het beheer van de concentratierisico's, is het beleid van de verschillende entiteiten van de groep gericht op het optimaal vastleggen en opvolgen van individuele en sectoriële limieten teneinde te voldoen aan de betrokken regelgeving.

Onderstaande tabel geeft een beeld van de risicoconcentraties waaraan de groep onderhevig is per 31 december:

Het kredietrisico situeert zich hoofdzakelijk in België, aangezien de kredietverleningsactiviteit van de Groep zich hier concentreert.

2.3.3. Marktrisico

Het marktrisico is het risico dat de reële waarde of de toekomstige kasstromen van een financieel instrument zullen schommelen als gevolg van veranderingen in de marktprijzen.

Het marktrisico situeert zich op 3 niveau's binnen de groep :

1. De structurele positie van de balans die beheerd wordt binnen het Asset en Liability Management (ALM renterisico)
2. Overige prijsrisico's in de portefeuille van de bank (Handelsrisico)
3. Het valutarisico op balansposities aangehouden in vreemde valuta

2.3.3.1. ALM renterisico

Het ALM renterisico wordt beheerd en opgevolgd door het Financieel Comité (FinCom) dat maandelijks vergadert. Het FinCom bestaat uit de leden van het Directiecomité, het Financiële-, het Risico- en het Commerciële departement. Dit comité geeft de nodige mandaten aan de financiële directie inzake beheer van het rente- en liquiditeitsrisico.

Het FinCom Groep comité werd in 2009 opgericht. Trimestrieel verenigen de bestuurders van Crelan en Europabank (en Keytrade Bank tot de verkoop op datum van 5 juni 2016) zich met de bedoeling de financiële intra groepsrelaties te optimaliseren en een geconsolideerde visie op het financieel beheer te bepalen.

Het financieel comité behandelt volgende onderwerpen:

- Economische context
- Liquiditeitsrisico
- Renterisico
- Optierisico
- Opvolging van vervroegde terugbetalingen en arbitrages van hypotheek
- De financiële portefeuille
- Dekkings- of beleggingsmandaten (gevolgd door de toegekende mandaten en nieuwe voorstellen)
- Limieten

Het financieel comité behandelt in eerste instantie de wijziging van de voornaamste financiële indicatoren (rente, beurzen, kredietspreads) sinds het vorige comité en de macro-economische gegevens uit Europa en de V.S. Hierop volgend wordt kort de rentevoorzichten besproken.

Het renterisico is het risico dat de reële waarde of de toekomstige kasstromen van een financieel instrument zullen schommelen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

Als basisdocument voor de vastrentende gap gebruikt Crelan een « reversed cumulative gap »-rapport met de weergave van de respectievelijke gemiddelde gaps per tijdsinterval, gelijk aan het verschil tussen alle activa en alle passiva. Via de methode van de vastrentende gap worden alle rentedragende activa en passiva chronologisch gerangschikt volgens resterende looptijd tot de maand waarop de rente op vervaldag komt of tot de maand waarop een renteherziening zal plaats vinden. Per periode wordt met andere woorden het overschot aan activa of het tekort aan passiva bepaald, en worden op basis hiervan de nodige maatregelen getroffen om het renterisico bij te sturen.

Tot 2014 maakten de operationele risico's (contractuele of reglementaire caps op hypothecaire kredieten met variabele rentevoet en hun gedeeltelijke dekking met opties in de financiële markten) deel uit van afzonderlijke limieten.

Sinds 2015 wordt de sensibiteit van de interestvoet, berekend door de « reversed cumulative gap », aangevuld met de sensibiteit van de interestvoet van de optionele renteposities voor de berekeningen van de limieten van het renterisico.

Gezien de omvang van de vooruitbetaalde hypothecaire kredieten van eind 2014, baseren de negatieve schommelingen in de rente stresstest (die niet hoger mogen zijn dan de risicolimieten) zich sinds 2016 op de uitstaande hypothecaire leningen die zelf onderhevig zijn aan gesimuleerde rentestress.

Dit betekent, in ons geval van « reversed cumulative gap », dat in geval van hoge rentestress, de looptijd van hypotheekleningen met vaste rentevoet zal verlengen. De vervroegde terugbetaling van hypothecaire leningen met een oude hogere historische rentevoet zullen de neiging hebben te dalen (minder financieel voordeel dus voor de klant om nieuwe hypotheekleningen af te sluiten om de vorige vervroegd terug te betalen). Deze verlenging in ons duurtijdmodel met vaste rente, zal bij een sterke rentestijging een negatief effect hebben op de waarde van de bank (aanhouden van activa tegen een historisch vaste rentevoet die dikwijls lager zal zijn dan de rentevoet bij de nieuwe productie).

Dit betekent ook, in ons geval van « reversed cumulative gap », dat in geval van lage rentestress, de looptijd van hypotheekleningen met vaste rentevoet zal verkorten. De vervroegde terugbetaling van hypothecaire leningen met een oude hogere historische rentevoet zullen de neiging hebben te stijgen (meer financieel voordeel voor klanten om nieuwe hypotheekleningen af te sluiten om de vorige vervroegd terug te betalen). Deze verkorting in ons duurtijdmodel met vaste rente, zal bij een sterke rentedaling een negatief effect hebben op de waarde van de bank (snelle verkoop van activa tegen een historisch vaste rentevoet die dikwijls hoger zal zijn dan de rentevoet bij de nieuwe productie).

Het rente stresstest model dat sinds 2016 gebruikt wordt, probeert de negatieve convexiteit van de hypothecaire leningen met vaste rentevoet hierin te verwerken (vervroegde terugbetaling door de klant zijn mogelijk zonder rechtvaardiging, tegen betaling van 3 maand rente aan de bank) : Lagere meerwaarde dan een soortgelijke obligatieportefeuille in geval van daling van de rente en meer minderwaarde dan een soortgelijke obligatieportefeuille in geval van stijgende rente.

De impact van verschillende schokken op de rentecurve (bv +2%, -2%, +1% op korte termijn en -1% op lange termijn, ...) op de toekomstige rente inkomsten van de bank (incl. op rente-opties) mogen bepaalde limieten niet overschrijden. Deze limieten, bepaald op basis van het eigen vermogen en van het netto bankproduct, worden jaarlijks bepaald en goedgekeurd door de Raad van Bestuur.

Voor de beheersing van het ALM renterisico wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Behalve aangekochte opties op de financiële markten om de caps op hypothecaire kredieten met variabele rentevoeten in te dekken, kan het renterisico ook worden ingedekt met behulp van renteswap-overeenkomsten.

Wanneer een positie (actief of passief) wordt afgedekt met behulp van een renteswap wordt het effect van de verandering in de netto geactualiseerde waarde van de positie, als gevolg van veranderingen in

de refererende swaprentecurve, verminderd door een tegenovergestelde verandering in de netto contante waarde van het afdekkingsinstrument.

Crelan heeft drie portefeuilles van balansactiva of –passiva samengesteld als afgedekte positie waarop reële waarde-afdekking van het renterisico (portfolio hedge accounting) met renteswapovereenkomsten wordt toegepast. Voor alle reële waarde-afdekkingen, worden op elke rapporteringsdatum, de vereiste efficiëntietesten uitgevoerd.

Onderstaande tabel geeft per 31 december de rentegevoeligheid van het resultaat en het eigen vermogen van de Groep weer (zonder Crelan Insurance NV) voor een verschuiving in de rentecurve met +/- 100bp.

(en 000 euro)	31/12/2016		31/12/2015 zonder Keytrade		31/12/2015	
	+BP100	-BP100	+BP100	-BP100	+BP100	-BP100
Impact op het resultaat	-46.233	-1.772	-38.470	-1.808	-44.979	-2.271
Impact op het eigen vermogen	-37.219	13.673	-39.669	24.203	-95.424	48.980

De rentesensitiviteit van het eigen vermogen is het gevolg van de impact van een rentewijziging op de niet-gerealiseerde winsten en verliezen op de portefeuille voor verkoop beschikbare financiële activa.

Gezien het belangrijke aandeel van de effectenportefeuille van Keytrade Bank (Keytrade Bank werd verkocht op 05 juni 2016), toont bovenstaande tabel de toestand per 31 december 2015 zonder rekening te houden met Keytrade Bank.

Naast de verkoop van Keytrade Bank, verklaart de lichte daling van de impact van de stijgende rente op het eigen vermogen, de lichte daling van de gemiddelde resterende looptijd en omloop van ongeveer 3% van de obligatieportefeuille tussen eind 2015 en eind 2016.

Dat de IRS rentevoeten zich op 31 december 2015 ruim onder 1% (of zelfs negatief op korte termijn) bevinden en deze trend in 2016 aangehouden werd, verklaart de waargenomen asymmetrie tussen de impact in het geval van een rentestijging van 1% en de impact in het geval van een 1% daling (waarvoor een minimum wordt uitgeoefend van 0%, of (als voor de resterende termijn negatieve tarieven werden waargenomen in EUR) de meest negatieve rente tot de balansdatum).

De ALM afdeling berekent de gevoeligheid van het resultaat en het eigen vermogen uitsluitend op het banking-book van de Groep. Het marktrisico op tradingposities wordt immers opgevolgd door een value-at-risk rapportering.

Bij de opmaak van deze analyse wordt uitgegaan van een vervaldagenbalans van de rentedragende activa en passiva, analoog aan de methode van de vastrentende gap, met buckets van 1 maand over een tijdshorizon van 12 maanden. Men veronderstelt een onmiddellijke beweging van de rente met +/- 1% gedurende 12 maanden, zonder dat de rentes negatief kunnen worden (of eventueel dat ze niet meer negatief kunnen worden dan het negatieve niveau op de datum van de afsluiting).

Verder werd bij de berekening eveneens rekening gehouden met volgende elementen :

- verwachte vervroegde kredietterugbetalingen volgens een intern model;
- voorziene trekkingen van goedgekeurde kredieten, maar nog niet volledig opgenomen
- opportuniteitskost gebonden aan de uitoefening, in geval van rentestijging, van rentecaps (plafonds) op kredieten met herzienbare rente
- variatie van de IFRS-herwaarderingen van de IRS portefeuille gebruikt voor reële waarde afdekking

De herwaardering van de renteswapovereenkomsten aangehouden in afdekkingsrelaties genereren weinig impact op resultaat en eigen vermogen bij een verschuiving van de rente met +/- 100bp. Immers, de herwaardering van de afgedekte financiële instrumenten genereert een bijna identieke maar tegengestelde impact (op de inefficiëntie na). De inefficiëntie wordt veroorzaakt door 2 elementen. Enerzijds het vlottende been van de swap en anderzijds de verschillende curve die wordt gebruikt voor de waardering van het derivaat (Eonia) en de balans (Euribor).

In de berekening van de gevoeligheid van het resultaat en van het eigen vermogen aan de rentevoeten, worden de rentevoeten van spaarboekjes en half gevoelige zichtrekeningen aangepast vanaf de eerste dag in functie van de stress test.

2.3.3.2. Marktrisico in de handelsportefeuille

In 2013 werden alle posities in de handelsportefeuille van de groep Crelan afgebouwd. Bijgevolg wordt geen marktrisico gerapporteerd in het kader van de Basel III normen.

2.3.3.3. Marktrisico in de niet-handelsportefeuille

Het marktrisico in de niet-handelsportefeuille (inclusief de retail portefeuille) wordt voor alle entiteiten binnen de Groep Crelan opgevolgd door een uniforme methodologie en omvat de volgende risicofactoren :

- Het renterisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument verandert als gevolg van veranderingen in de marktrentevoeten. De vastrentende gap vormt de basis voor het bepalen van het renterisico.
- Het 'credit spread'-risico op de portefeuille, dat voortkomt uit veranderingen in de kredietwaardigheid van een emittent.
- Het optie-*risico* afkomstig van de opties verbonden aan hypothecaire kredieten met variabele rentevoeten met cap en de indekking van deze door middel van aangekochte caps en swaptions.
- Overige risico's in de vorm van investeringen in fondsen.

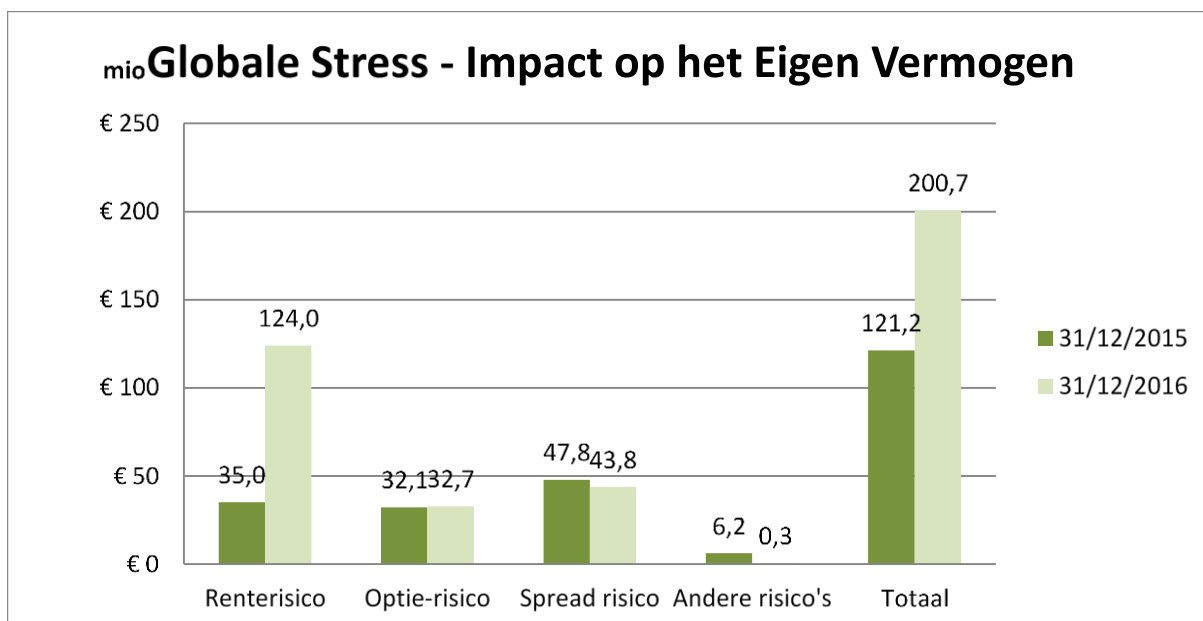
In 2015 werd besloten om het globale risico op te volgen vanuit een stressscenario benadering. Hierbij wordt voor elke type risicofactor binnen het globale risico van de bank een specifieke stress toegepast:

- Voor het bepalen van het renterisico wordt op basis van de vastrentende gap het marge verlies berekend aan de hand van 6 verschillende rentescenario's
 - met name een 2% parallelle opwaartse schok,
 - een 2% parallelle neerwaartse schok,
 - een verstelling van de rentecurve(min 1% van de korte termijn rente en plus 1% van de lange termijn rente),
 - een vervlakking van de rentecurve (plus 1% van de korte termijn rente en min 1% van de lange termijn rente),
 - een opwaartse schok van 1% van de korte termijn rente,
 - een neerwaartse schok van 1% van de korte termijn rente.Het rentescenario met de hoogste negatieve impact op de netto actuele waarde van de bank wordt weerhouden als renterisico. Het optie-*risico* wordt gelijkaardig aan het renterisico opgevolgd door berekening van het margeverlies bij bovenvermelde rentescenario's.
- Het 'credit spread'-risico op de portefeuille, wordt op basis van een value-at-risk methodologie berekend aan de hand van een parametrische VaR met 99,5% betrouwbaarheidsinterval en voor een tijdshorizon van 3 maanden.
- De marktprijs van investeringen in fondsen met kapitaalsgarantie wordt gestresseerd door middel van een 20% waardedaling en 30% waardedaling voor fondsen zonder kapitaalsgarantie.

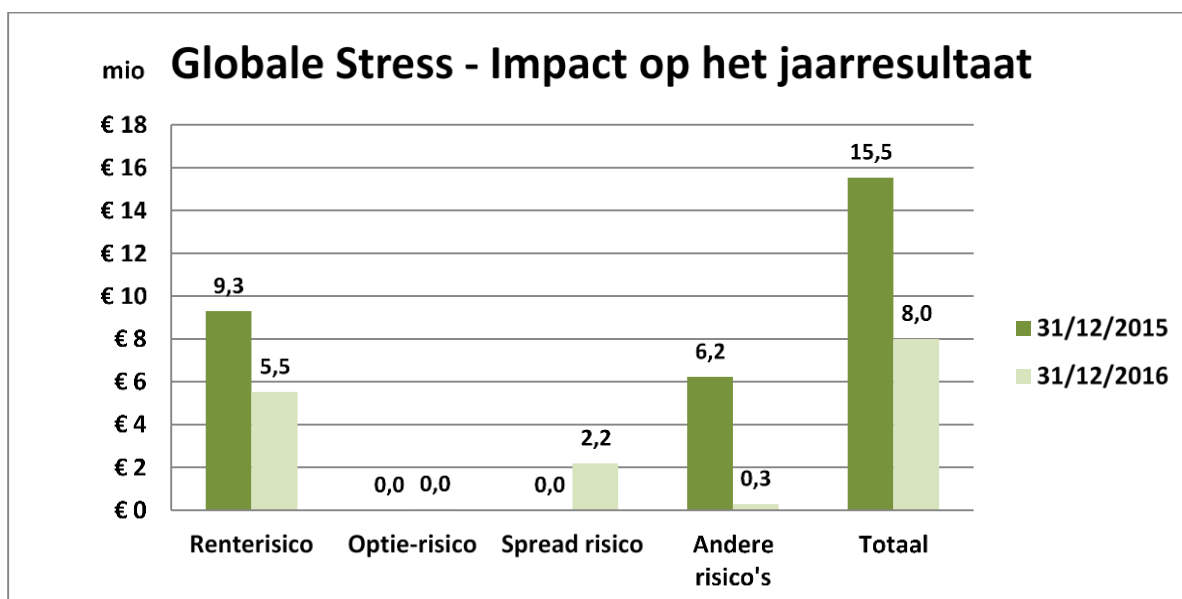
De aldus berekende stress op de verschillende risicofactoren worden bij elkaar opgeteld tot een globale stress. Er wordt dus geen rekening gehouden met onderlinge diversificatie effecten tussen risicofactoren.

Eenzijds wordt de impact op het eigen vermogen van de bank berekend van de verschillende risicofactoren op de globale portefeuille van de bank in geval van stress (inclusief op de retail portefeuille). Anderzijds wordt er ook een globale stress berekend die de impact berekent op het lopende boekjaar van de verschillende risicofactoren op de globale portefeuille van de bank.

Volgende grafieken geven de evolutie van de globale stress voor de Groep Crelan voor 31 december 2015 en 31 december 2016 :

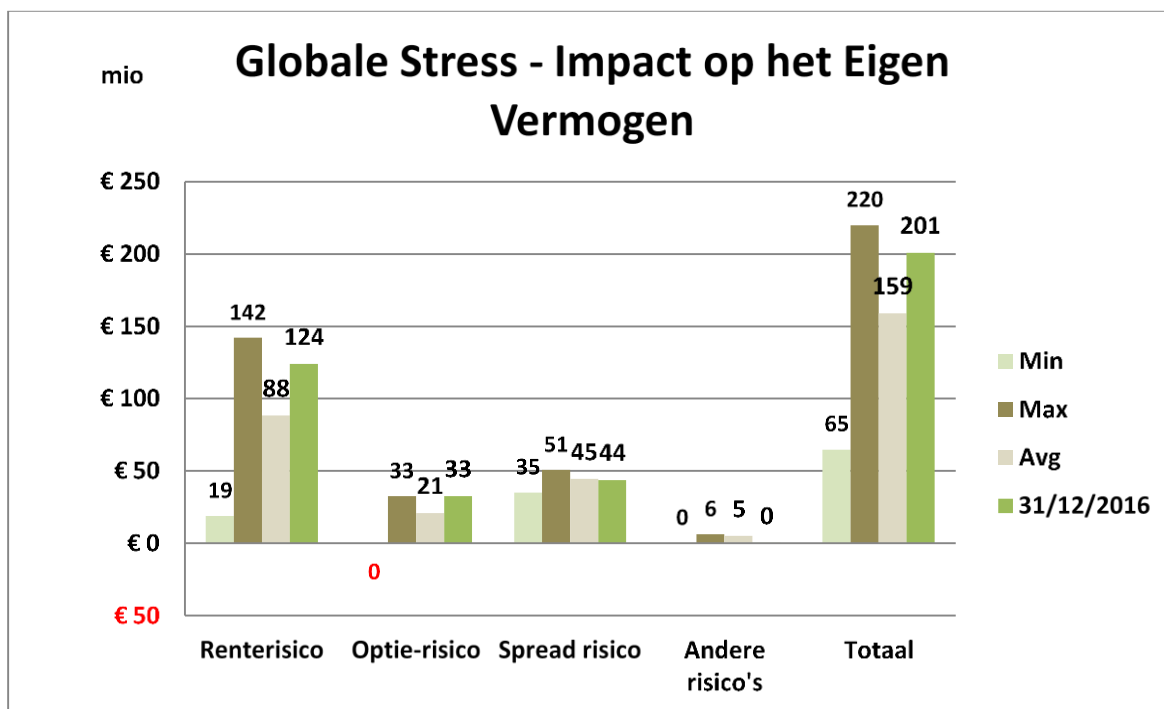

De globale stress die de impact op het eigen vermogen berekent, bedraagt 200,7 miljoen euro op 31 december 2016. Ten opzichte van 31 december 2015 is dit een stijging met 79,5 miljoen euro. Het grootste risico in de globale stress is afkomstig van het renterisico.

De globale stress die de impact berekent op het jaarresultaat bedraagt 8,0 miljoen euro op 31 december 2016. Ten opzichte van 31 december 2015 is dit een daling met 7,5 miljoen euro. Het grootste deel van deze globale stress is afkomstig van het renterisico. De vermindering van het risico op effecten is het gevolg van de verkoop van BFT Opportunity Fund in 2016.

Onderstaande grafiek geeft eveneens een overzicht van respectievelijk de minimum, maximum en gemiddelde stress waarden voor de verschillende risicofactoren die werden vastgesteld in de loop van 2016:

Maandelijks worden beide globale stressindicatoren berekend en gerapporteerd aan het FinCom. In geval van overschrijding van de door het management vastgelegde limieten moet het FinCom de nodige acties ondernemen om dit risico te verminderen.

2.3.3.4. Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de reële waarde of toekomstige kasstromen van een financieel instrument zullen schommelen als gevolg van wisselkoerswijzigingen.

Het valutarisico binnen de groep is uitermate beperkt. Balansposities in vreemde valuta worden meteen afgedekt met een financiering in overeenkomstige valuta. Bovendien worden de posities in vreemde valuta van de balans dagelijks door de back office opgevolgd en gerapporteerd, en mag de globale positie in vreemde valuta de door het management vastgelegde limiet niet overschrijden.

2.3.4. Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat een entiteit problemen zal hebben om te voldoen aan haar financiële verplichtingen.

Gedurende de financiële comités wordt in het liquiditeitsoverzicht de dag-positie opgevolgd alsmede enkele interne maandelijkse rapporteringen van dynamische liquiditeitsmodellen. Dit laat toe om op korte en middellange termijn de liquiditeitsbehoeften van de Bank te meten. In de comités worden deze interne rapporteringen, samen met de reglementair opgelegde liquiditeitsratio's in geval van stress besproken en opgevolgd (BNB 90.31-90.32 op 1 week en op 1 maand (tot en met 30 september 2015), LCR (1 maand) en NSFR (1 jaar)). Het respecteren van de door de Raad van Bestuur opgelegde limieten wordt hierbij gecontroleerd.

De liquiditeitsstrategie van de Groep kent vier belangrijke componenten.

De eerste betreft het onderhouden van goede relaties met investeerders, met bijvoorbeeld een dagelijkse aanwezigheid op de monetaire markt.

De tweede component betreft het aanhouden van een adequate mix van financieringsbronnen. De groep streeft naar een goed gediversifieerde "fundingmix" als het gaat om financiële producten of tegenpartijen. Crelan heeft een brede basis van particuliere "funding", die voornamelijk bestaat uit rekeningen-courant, spaartegoeden en particuliere deposito's (waaronder sinds 2014 ook volksleningen) en kasbons. Ondanks het feit dat deze rekeningen op korte termijn of direct opvraagbaar

zijn, worden deze rekeningen, gezien de brede klantenbasis, als een stabiele bron van “funding” beschouwd.

De derde component in de liquiditeitsstrategie van de groep is het handhaven van een brede portefeuille met goed verhandelbare en mobiliseerbare activa die kunnen worden ingezet om verstoringen in het kasstroomprofiel op te vangen. Crelan heeft relatief grote portefeuilles met onbezwaarde, verhandelbare activa, die voor liquiditeit kunnen zorgen door middel van repo-overeenkomsten of door verkoop. Het merendeel van de verhandelbare activa van de Groep bestaat uit effecten die door de Europese Centrale Bank als waarborg aanvaard worden.

Gezien de rentevoeten van de effecten uitgegeven door niet aangrenzende EU-landen (een nog lagere rente dan de depositorente bij de ECB), is het onder de vorm van een zichtrekening bij de ECB dat een stijging van 200 miljoen euro wordt meegenomen van de liquiditeitsbuffer in de berekening van de Liquidity Coverage Ratio (bij vergelijking van 31 december 2016 met 31 december 2015 zonder Keytrade Bank).

Nog steeds exclusief Keytrade Bank en exclusief de bedragen van verplichte monetaire reserve, zijn de zichtdeposito's bij de ECB (opgenomen in de LCR liquiditeitsbuffer), gestegen met 581 miljoen euro per 31 december 2015 tot 777 miljoen euro per 31 december 2016.

Als vierde component ligt het accent van het meten van het liquiditeitsrisico op korte termijn (dagbasis) evenals op maandelijkse basis met een horizon tot 24 maanden via een dynamisch verwerking zodat ook de gebudgetteerde toekomstige evoluties inbegrepen worden. Daarenboven worden hierop eveneens stressscenario's toegepast.

In 2016, om de kosten van de hoge liquiditeit van de Groep te verminderen, steeg de kredietomloop met 5% welke iets hoger is dan de uitstaande deposito's die steeg met 3%. Anderzijds heeft de verkoop van Keytrade Bank voor extra liquide middelen gezorgd die de globale stijging verklaard van de geconsolideerde LCR ratio, dit met 208% op 31 december 2015 (zonder Keytrade Bank) tegenover 224% op 31 december 2016.

De liquiditeitspositie wordt aangetoond aan de hand van een resterende looptijdanalyse van de financiële verplichtingen in onderstaande tabel. Een extra tabel, zonder Keytrade Bank, werd gecreëerd om de impact van de verkoop te visualiseren :

31/12/2016 (in 000 EUR)	<= 1 maand	>1 maand en <=3 maanden	>3 maanden en <=6 maanden	>6 maanden en <=1 jaar	>1 jaar en <=2 jaar	>2 jaar en <=5 jaar	>5 jaar en <=10 jaar	>10 jaar	TOTAAL
Zichtrekeningen	2.748.042	0	0	0	0	0	0	0	2.748.042
Gereguleerde spaardeposito's	12.192.883	0	0	0	0	0	0	0	12.192.883
Termijnrekeningen (kapitaal + interesten)	24.657	26.136	93.641	60.353	124.171	404.488	145.623	0	879.069
Interbancaire verplichtingen (kapitaal + interesten)	20.690	91	137	274	547	11.618	0	0	33.357
In schuldbewijzen belichaamde schulden (kapitaal + interesten)	46.026	215.331	521.994	353.771	439.628	696.509	124.731	0	2.397.990
Andere verplichtingen	301.142	0	0	0	0	0	0	0	301.142
Contractuele vervaldagen van de verplichtingen, exclusief derivaten	15.333.440	241.558	615.772	414.398	564.346	1.112.615	270.354	0	18.552.483
IRS (op basis van Euribor Forward)	6.787	17.107	29.711	40.555	94.193	245.778	330.362	155.344	919.837
Contractuele vervaldagen van de derivaten	6.787	17.107	29.711	40.555	94.193	245.778	330.362	155.344	919.837

31/12/2015 zonder Keytrade (in 000 EUR)	<= 1 maand	>1 maand en <=3 maanden	>3 maanden en <=6 maanden	>6 maanden en <=1 jaar	>1 jaar en <=2 jaar	>2 jaar en <=5 jaar	>5 jaar en <=10 jaar	>10 jaar	TOTAAL
Zichtrekeningen	2.316.678	0	0	0	0	0	0	0	2.316.678
Gereguleerde spaardeposito's	11.537.151	0	0	0	0	0	0	0	11.537.151
Termijnrekeningen (kapitaal + interesten)	54.108	36.294	91.416	64.190	121.572	418.630	154.798	0	941.008
Interbancaire verplichtingen (kapitaal + interesten)	27.722	0	0	0	0	0	0	0	27.722
In schuldbewijzen belichaamde schulden (kapitaal + interesten)	73.037	129.046	276.952	296.251	1.144.304	686.358	148.008	0	2.753.956
Andere verplichtingen	254.862	0	0	0	0	0	0	0	254.862
Contractuele vervaldagen van de verplichtingen, exclusief derivaten	14.263.558	165.340	368.368	360.441	1.265.876	1.104.988	302.806	0	17.831.377
IRS (op basis van Euribor Forward)	14.403	15.751	33.174	46.191	102.572	241.556	187.205	64.716	705.568
Contractuele vervaldagen van de derivaten	14.403	15.751	33.174	46.191	102.572	241.556	187.205	64.716	705.568

31/12/2015 (in 000 EUR)	<= 1 maand	>1 maand en <=3 maanden	>3 maanden en <=6 maanden	>6 maanden en <=1 jaar	>1 jaar en <=2 jaar	>2 jaar en <=5 jaar	>5 jaar en <=10 jaar	>10 jaar	TOTAAL
Zichtrekeningen	3.323.486	0	0	0	0	0	0	0	3.323.486
Gereguleerde spaardeposito's	13.323.884	0	0	0	0	0	0	0	13.323.884
Termijnrekeningen (kapitaal + interesten)	54.109	36.517	91.421	64.224	121.584	418.703	154.942	0	941.500
Interbancaire verplichtingen (kapitaal + interesten)	34.822	0	10.000	0	0	0	2.014	0	46.836
In schuldbewijzen belichaamde schulden (kapitaal + interesten)	73.037	129.046	276.952	296.251	1.144.304	868.358	148.008	0	2.935.954
Andere verplichtingen	331.427	0	0	0	0	0	0	0	331.427
Contractuele vervaldagen van de verplichtingen, exclusief derivaten	17.140.764	165.563	378.372	360.475	1.265.888	1.287.061	304.964	0	20.903.087
IRS (op basis van Euribor Forward)	14.403	15.750	33.174	46.191	102.572	241.556	187.205	64.716	705.568
Contractuele vervaldagen van de derivaten	14.403	15.750	33.174	46.191	102.572	241.556	187.205	64.716	705.568

Deze vervaldagkalender van onze verplichtingen bevat in de dichtstbijzijnde residuele contractuele duur (≤ 1 maand) de zichtrekeningen en gereguleerde spaarboekjes. Deze vertegenwoordigen op eind 2016 respectievelijk 15% en 66% van de totale verplichtingen (respectievelijk 13% en 64% in 2015 zonder Keytrade Bank).

Het management schat echter in dat de geobserveerde terugbetalingen van de saldi van zichtrekeningen en gereguleerde spaardeposito's zullen afwijken van de theoretische terugbetalingsdata zoals die in bovenstaande tabel worden gepresenteerd. In de praktijk merken we dat het uitstaande bedrag van deposito's zonder vervaldag in de loop der jaren voortdurend gegroeid is.

Tussen 31 december 2015 (zonder Keytrade Bank) en 31 december 2016 is het uitstaande bedrag van de deposito's zonder vervaldag (namelijk zichtrekeningen en spaarboekjes) voor de Groep met 8% toegenomen.

De liquiditeitsstructuur van de activa wordt gedetailleerd in de vervaldagenbalans hieronder. Een extra tabel, zonder Keytrade Bank, werd gecreëerd om de impact van de verkoop te visualiseren :

31/12/2016 (in 000 EUR)									
	<= 1 maand	>1 maand en <=3 maanden	>3 maanden en <=6 maanden	>6 maanden en <=1 jaar	>1 jaar en <=2 jaar	>2 jaar en <=5 jaar	>5 jaar en <=10 jaar	>10 jaar	TOTAAL
Interbancaire vorderingen	1.806.038	10.079	229.360	5.996	6.000	10.000	0	0	2.067.473
Hypothecaire kredieten	68.118	126.439	191.063	378.672	749.616	2.140.731	3.072.781	3.689.346	10.416.766
Andere kredieten toegestaan aan het cliënteel	191.223	212.059	273.114	511.778	659.971	1.315.613	1.002.943	499.314	4.666.015
Effecten in aanmerking komend bij de ECB - niet gemobiliseerd	15.009	124.751	245.555	123.530	185.457	909.645	200.837	94.123	1.898.907
Effecten in aanmerking komend bij de ECB - gemobiliseerd	0	0	0	0	0	0	0	28.125	28.125
Effecten niet in aanmerking komend bij de ECB - niet gemob.	0	0	4.740	5.735	8.040	17.866	26.845	20.449	83.675
Effecten niet in aanmerking komend bij de ECB - gemobiliseerd	0	0	0	0	0	0	0	11.127	11.127
Andere activa	1.088.098	0	0	0	0	0	0	0	1.088.098
Contractuele vervaldagen van de activa	3.168.486	473.328	943.832	1.025.711	1.609.084	4.393.855	4.303.406	4.342.484	20.260.186

31/12/2015 zonder Keytrade (in 000 EUR)									
	<= 1 maand	>1 maand en <=3 maanden	>3 maanden en <=6 maanden	>6 maanden en <=1 jaar	>1 jaar en <=2 jaar	>2 jaar en <=5 jaar	>5 jaar en <=10 jaar	>10 jaar	TOTAAL
Interbancaire vorderingen	1.664.950	114	11.877	58.000	200.000	0	10.000	0	1.944.941
Hypothecaire kredieten	62.050	116.171	173.272	345.389	683.368	1.970.578	2.826.107	3.564.851	9.741.786
Andere kredieten toegestaan aan het cliënteel	190.742	204.561	272.739	503.905	646.333	1.282.639	990.914	512.279	4.604.112
Effecten in aanmerking komend bij de ECB - niet gemobiliseerd	72.000	18.507	7.470	54.625	528.052	851.941	304.735	85.209	1.922.539
Effecten in aanmerking komend bij de ECB - gemobiliseerd	0	0	0	0	0	0	0	29.093	29.093
Effecten niet in aanmerking komend bij de ECB - niet gemob.	0	0	4.597	4.598	10.638	13.444	9.390	78.445	121.112
Effecten niet in aanmerking komend bij de ECB - gemobiliseerd	0	0	0	0	0	0	0	14.253	14.253
Andere activa	1.184.635	0	0	0	0	0	0	0	1.184.635
Contractuele vervaldagen van de activa	3.174.377	339.353	469.955	966.517	2.068.391	4.118.602	4.141.146	4.284.130	19.562.471
	0	0	0	0	0	0	0	0	0

31/12/2015 (in 000 EUR)									
	<= 1 maand	>1 maand en <=3 maanden	>3 maanden en <=6 maanden	>6 maanden en <=1 jaar	>1 jaar en <=2 jaar	>2 jaar en <=5 jaar	>5 jaar en <=10 jaar	>10 jaar	TOTAAL
Interbancaire vorderingen	1.965.001	114	16.877	58.000	200.000	0	10.000	0	2.249.991
Hypothecaire kredieten	62.050	116.171	173.272	345.389	683.368	1.970.578	2.826.107	3.564.851	9.741.786
Andere kredieten toegestaan aan het cliënteel	206.195	204.897	273.355	506.304	650.566	1.299.005	991.012	512.279	4.643.613
Effecten in aanmerking komend bij de ECB - niet gemobiliseerd	82.000	376.064	77.719	144.804	906.329	1.895.463	696.858	115.402	4.294.638
Effecten in aanmerking komend bij de ECB - gemobiliseerd	0	0	0	0	27.477	1.250	0	366	29.093
Effecten niet in aanmerking komend bij de ECB - niet gemob.	930	940	4.597	16.378	66.755	112.110	105.076	78.445	385.231
Effecten niet in aanmerking komend bij de ECB - gemobiliseerd	0	0	0	0	0	0	0	14.253	14.253
Andere activa	1.232.653	0	0	0	0	0	0	0	1.232.653
	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Contractuele vervaldagen van de activa	3.548.828	698.186	545.820	1.070.874	2.534.495	5.278.407	4.629.053	4.285.597	22.591.259

De aanwezigheid van een grote portefeuille ($\pm 1,9$ miljard euro) in aanmerking komende bij de ECB en op elk ogenblik mobiliseerbare effecten, alsook deposito's bij de NBB die ± 800 miljoen euro hoger zijn dan de wettelijke reserve, zorgen voor een liquiditeitsbuffer om tegemoet te komen aan eventuele opnames van deposito's.

Daarenboven, met 51% van de activa bestaande uit hypothecaire kredieten, beschikt de Groep over de nodige garanties om, indien nodig, covered bonds uit te geven. Volgens de Belgische wet op covered bonds zou de Groep dit type obligaties kunnen uitgeven tot 8% van haar balanstotaal.

2.3.5. Operationeel risico

Het operationeel risico betreft het risico van verlies of kost als gevolg van het falen of tekortschieten van interne processen, mensen en systemen, veroorzaakt door externe gebeurtenissen.

Het operationeel risico wordt beheerd en opgevolgd door de dienst Permanente Controle & Operationele Risico's en het OpRisk Comité met behulp van boordtabellen en analyses.

Het beheer van de operationele risico's is gebaseerd op:

1. Een strategie en politiek dat jaarlijks wordt herzien, met het bepalen van een risico-tolerantie en waarschuwinglimieten.
2. KRI's (Key Risk Indicators) onder de vorm van indicators van permanente controles (in aanmaak)
3. Een proces van RSA (Risk Self-Assessment) onder de vorm van een cartografie van de operationele risico's dat evolueert naar een proces van RCSA (Risk and Control Self-Assessment) vanaf eind 2016.
4. Het maandelijks verzamelen van incidenten, het zoeken en analyseren van de oorzaak, en het bepalen van acties. Voor significante incidenten wordt gerapporteerd aan het OpRisk comité.

Elke entiteit en proces van de bank maakt deel uit van het beheer van de operationele risico's en is dus een onderdeel van de cartografie en het rapporteren van incidenten.

2.3.5.1. Cartografie

Voor elke entiteit van de bank worden de processen en de eigenschappen gedefinieerd in de assessments. Voor elk proces worden vervolgens de operationele risico's en de mogelijke gevolgen bepaald.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het totaal aantal risico's en het minimum en maximum verwacht verlies per Bazel II-categorie:

Bazel-categorie	# risks	min EL	max EL
interne fraude	254	0	254.000
externe fraude	89	30.000	236.000
tewerkstellingspraktijken en veiligheid op de werkplaats	43	0	43.000
cliënten, producten en bedrijfspraktijken	310	13.000	386.000
schade aan fysieke activa	18	0	18.000
verstoring van bedrijfsactiviteiten en systeemfalen	230	10.000	320.000
uitvoering, levering en procesbeheer	1.175	89.000	1.730.000
Totaal	2.119	142.000	2.987.000

In het laatste trimester van 2016 werd een uitgebreid ERM-project opgestart om alle risico's binnen de kritische processen transversaal te benaderen, waaronder ook de operationele risico's. Er werden 15 kritische processen gedefinieerd: kredietactiviteiten, zicht- en spaarrekeningen, verkoop beleggingen, marktenzaal en thesaurie, algemeen secretariaat en juridische zaken, facturatie, human resources, fraudebeheer, beheer interne rekeningen, beheer leveranciers/outsourcing, commissies, BCM, IT, ISRM en betalingsverkeer. Elk van deze processen wordt geanalyseerd en onderworpen aan een transversaal assessment in samenwerking met een extern consulentebureau. Deze analyses en nieuwe cartografie zullen afgerond worden in het eerste trimester van 2017.

2.3.5.2. Incidenten

Incidenten worden gerapporteerd via een net van correspondenten. De kostprijs van een incident kan zowel een financieel verlies zijn als het aantal gepresteerde FTE voor het behandelen van het incident. In 2016 werden 366 incidenten met een financiële kost gerapporteerd voor een totaal van 15,8 miljoen euro (2015: 45,5 miljoen euro). Deze bedragen voor 2015 en 2016 worden quasi volledig ingevuld door één fraude incident van 59,8 miljoen euro (kost in 2016 van deze CEO-fraude: 24,5 miljoen euro). De totale financiële kost van de overige 365 incidenten in 2016 is 1,3 miljoen euro..

2.3.6. Risicobeheer van de verzekeringsactiviteiten

2.3.6.1. Liquiditeitsrisico

Omwille van de eigenschappen van de gevoerde verzekeringsproducten, is het voornaamste liquiditeitsrisico de uitbetaling van de schadegevallen. Voornamelijk bij realisatie van een verzekerd risico dienen soms aanzienlijke bedragen uitgekeerd te worden in vergelijking met de aanwezige technische voorzieningen van de verzekeringsovereenkomst. De risicokapitalen overlijden per 31 december 2016 bedragen 7.453 miljoen euro (2015: 6.069 miljoen euro) en de technische voorzieningen bedragen 42,4 miljoen euro (2015: 35,0 miljoen euro). De overige verzekerde risico's (arbeidsongeschiktheid, overlijden door ongeval) zijn beperkt in omvang.

Crelan Insurance heeft de risico's van volgende productgroepen apart herverzekerd:

- de financieringssaldoverzekeringen worden volledig herverzekerd;
- de schuldsaldoverzekeringen en tijdelijke verzekeringen overlijden met constant kapitaal worden met een eigenbehoud van EUR 10.000 euro herverzekerd.

De herverzekeringsovereenkomst werd voor alle producten hernieuwd voor 3 jaren. Voor de herverzekeringsovereenkomst geldt een stilzwijgende hernieuwing. Het liquiditeitsrisico blijft ook na deze herziening op dit vlak vrij beperkt.

De nieuwe herverzekeringsovereenkomst voorziet dat voor belangrijke schadegevallen de herverzekeraar tot een contante betaling overgaat. Voor minder belangrijke schadegevallen en i.h.b. voor alle schadegevallen van de financieringssaldoverzekering wordt periodiek een afrekening gemaakt waardoor een timing verschil van maximaal enkele maanden ontstaat.

De technische voorzieningen worden momenteel belegd in een aantal beleggingscategorieën (overheidsobligaties, bedrijfsobligaties, covered bonds, termijn- en zichtrekeningen). Een mogelijk liquiditeitsprobleem zou kunnen ontstaan wanneer een groot deel van de verzekeringnemers de afkoopwaarde van hun contract zouden opvragen op een moment dat door een (tijdelijke) lage marktwaarde van de beleggingsinstrumenten deze liquiditeitsbehoefte niet of moeilijk kan voldaan worden. Het lijkt aannemelijk dat dit risico eerder beperkt is omwille van het gevoerde productengamma (risicoverzekeringen) aangezien de verzekeringen niet onderschreven zijn vanuit een 'beleggingsperspectief' waardoor het afkoopgedrag minder gecorreleerd is met de evolutie op de financiële markten.

2.3.6.2. Gevoeligheid voor verzekeringsrisico's

Het technisch resultaat en het eigen vermogen worden voornamelijk beïnvloed door de verhouding van de marges in het verzekeringstarief ten opzichte van de werkelijke opbrengsten en kosten.

- Het voorvalsresultaat wordt gevormd door de marge tussen de gebruikte voorvalswetten (overlijden, arbeidsongeschiktheid) in het tarief en de voorgevallen schadegevallen;
- Het beheersresultaat wordt gevormd door de kosten vervat in de premies en de diverse werkingskosten (administratie & commissielonen);
- Het beleggingsresultaat wordt gevormd door de technische intrestvoet vervat in het tarief versus de beleggingsopbrengsten.

De sensitiviteit voor ongunstige evoluties wordt door een aantal maatregelen in de hand gehouden, met name:

- Door een herverzekeringopolitiek die gericht is op een (quasi) volledige herverzekering van de verzekerde risico's waardoor het voorvalsresultaat op korte termijn in beperkte mate gevoelig is voor een negatieve evolutie.
- Door de mogelijkheid voor de schuldsaldoverzekeringen tot een tariefherziening voor bestaande en nieuwe verzekeringsovereenkomsten om de eventuele negatieve impact van verslechterde omstandigheden op te vangen.

De technische voorzieningen en het eigen vermogen worden momenteel belegd in een aantal beleggingscategorieën (overheidsobligaties, bedrijfsobligaties, covered bonds, termijn- en zichtrekeningen). Omwille van het huidige productengamma (risicoverzekeringen) en omwille van het feit dat de maatschappij einde 2007 haar activiteit gestart heeft, is momenteel het totale bedrag van de beleggingen eerder beperkt. Hoewel het beleggingsresultaat op zich niet de belangrijkste component is voor het technisch resultaat, kan een sterke daling in het beleggingsresultaat wel een impact hebben op de solvabiliteitspositie (de risicokapitalen overlijden per 31 december 2016 bedragen 7.453 miljoen euro (2015: 6.069 miljoen euro) en de technische voorzieningen bedragen 42,4 miljoen euro (2015: 35,0 miljoen euro) aangezien de marge tussen de beleggingen enerzijds en de technische voorzieningen en vereiste solvabiliteitsmarge anderzijds nog beperkt is. De beleggingsstrategie is omwille van die reden een aandachtspunt dat zeer nauw opgevolgd wordt.

2.3.6.3. Kredietrisico

Het kredietrisico situeert zich in hoofdzaak op vlak van de kredietwaardigheid van de emittenten van de schuldbewijzen die deel uitmaken van de beleggingsportefeuille, alsook op vlak van de kredietwaardigheid van de herverzekeraar.

Voor het beheer van het kredietrisico van de beleggingsportefeuille van Crelan Insurance werd een afzonderlijke investeringspolitiek uitgewerkt, rekening houdende met de wettelijke richtlijnen ter zake. Hierin werden onder andere de toegestane effecten, de beperkingen per effect, de beperkingen per emittent en de minimale rating bij uitgifte vastgelegd. Elke afwijking op de investeringspolitiek wordt zonder uitstel voorgelegd aan het Directiecomité aan de hand van een gedocumenteerde nota.

Maandelijks wordt een overzicht van de beleggingsportefeuille voorgelegd aan het Financieel Comité van Crelan Insurance. Van zodra een effect een in de investeringspolitiek vastgelegd percentage van

zijn waarde verliest, wordt dit gemeld aan het Directiecomité. De te volgen strategie wordt vervolgens besproken in het Financieel Comité.

Het kredietrisico van de herverzekeraar wordt opgevolgd aan de hand van de kredietrating toegekend door de rating agencies. Indien er objectieve aanwijzingen zouden zijn dat de kredietwaardigheid van de herverzekeraar achteruit gaat, zal dienovereenkomstig een bijzondere waardevermindering worden aangelegd voor de herverzekeringsactiva. Dit is tot op heden niet het geval. Het maximaal kredietrisico van de herverzekeringsactiva bedroeg per 31 december 2016 1,5 miljoen euro (2015: 418.550 euro).

2.3.6.4. Verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnisch risico bestaat enerzijds uit de onzekerheid met betrekking tot de frequentie van het zich voordoen van schadegevallen en anderzijds uit de grootte van het schadegeval. Dit risico wordt onder controle gehouden met behulp van een aan Crelan Insurance aangepaste onderschrijvingspolitiek, herverzekeringpolitiek, reserveringspolitiek en tarifieringspolitiek.

2.3.6.4.1. Onderschrijvingspolitiek

NV Crelan Insurance verkoopt via haar agentennet schuldsaldoverzekeringen, tijdelijke verzekeringen overlijden en financieringssaldoverzekeringen, voornamelijk voor het cliënteel van de bank. In 2009 werd voor de financieringssaldoverzekeringen een bijkomende distributie via Europabank opgestart. In samenwerking met de herverzekeraar werd een uitgebreide cliëntenacceptatieprocedure opgezet.

2.3.6.4.2. Herverzekeringpolitiek

Via herverzekering beschermt de verzekeringsmaatschappij zich tegen het risico van vele en/of grote schadegevallen. Er werd geopteerd om de volledige verzekeringsportefeuille schuldsaldoverzekeringen, tijdelijke verzekeringen overlijden en financieringssaldoverzekeringen te herverzekeren. Vanaf 2011 voor de schuldsaldoverzekeringen en vanaf 2017 voor financieringssaldoverzekeringen wordt een beperkt eigenbehoud genomen (op korte termijn bedraagt het eigenbehoud minder dan 10% van het verzekerd risicokapitaal).

2.3.6.4.3. Reserveringspolitiek

De technische reserves worden berekend aan de hand van geldende actuariële principes en beoordeeld door een erkend actuaaris.

2.3.6.4.4. Tarifieringspolitiek

De tarieven worden bepaald in functie van enerzijds het verzekerde risico en anderzijds het profiel van de cliënt dat blijkt uit de acceptatieprocedure. Bovendien kunnen de tarieven (waaronder deze voor de risicopremies, de diverse tariefkosten en de technische interestvoeten) aangepast worden door de verzekeraar in het kader van een algemene tariefherziening voor de categorie verzekeringen waartoe de overeenkomst behoort of indien de wettelijke of reglementaire verplichtingen dit opleggen. Omwille van de evolutie op de financiële markten werd ook beslist om de technische interestvoet voor alle producten schuldsaldoverzekeringen, tijdelijke verzekeringen overlijden met constant kapitaal en financieringssaldoverzekeringen te verlagen voor de nieuwe overeenkomsten. Voor financieringssaldoverzekeringen werd de verlaging in 2016 doorgevoerd, voor de overige producten gaat de verlaging in vanaf 1 januari 2017. De tarieven voor de bestaande schuldsaldoverzekeringen en financieringssaldoverzekeringen werden niet gewijzigd.

2.3.6.5. Solvency II

Crelan Insurance is onderworpen aan de Solvency II wetgeving. De niet geauditeerde Solvency II ratio bedraagt eind 2016 183% (2015: 185%).

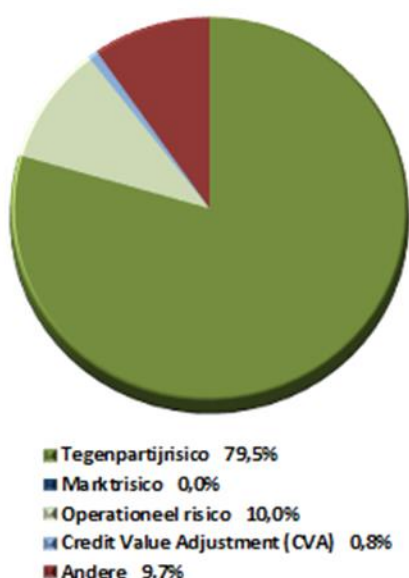
2.3.7. Kapitaal management

De opvolging van de risico's en het hieraan gealloceerd kapitaal wordt door de afdeling risicobeheer verzorgd. Elk trimester wordt aan het Global Risk Comité een rapportering opgemaakt die het verband legt tussen de gelopen risico's en het eigen vermogen.

Het kapitaalbeheer gebeurt in eerste instantie binnen het reglementair kader. Het management legt een interne Tier 1 Capital ratio limiet op van 10%, zijnde 2% hoger dan het reglementaire minimum van 8%. Het kapitaalmanagement van de bank valt in belangrijke mate samen met het reglementair kapitaalbeheer.

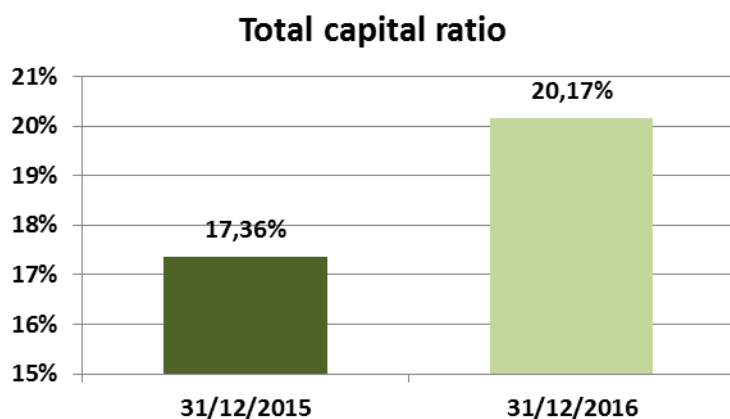
Op 31 december 2016 is de samenstelling en allocatie van het eigen vermogen aan de diverse risico's op geconsolideerd niveau als volgt:

Verbruik kapitaal per Basel risico

Hierbij vertegenwoordigt het tegenpartijrisico met 79,5% het grootste risico voor de Groep. Daarnaast is er het operationeel risico dat 10% van het totaal gerapporteerde risico vertegenwoordigt volgens Basel normen. De « Credit Value Adjustment » is een extra kapitaalbuffer dat moet worden aangelegd voor derivaten die niet via een centrale clearingpartij worden afgesloten. Er wordt geen marktrisico gerapporteerd. 9,7% van het benodigde kapitaal gaat naar « andere » risico's, dat is samengesteld uit het extra benodigd kapitaal voor enerzijds Belgische hypothecaire leningen die volgens de IRB-methode worden gerapporteerd en een 5% extra risicogewicht toeslag krijgen en anderzijds een 1,2 factor waarmee risico gewogen activa, gerapporteerd volgens de IRB-methode moeten worden vermenigvuldigd.

Het Kapitaal

Op 31 december 2016 was de Total capital ratio op geconsolideerd niveau 20,17%, ten opzichte van een Total capital ratio van 17,36% op 31 december 2015.

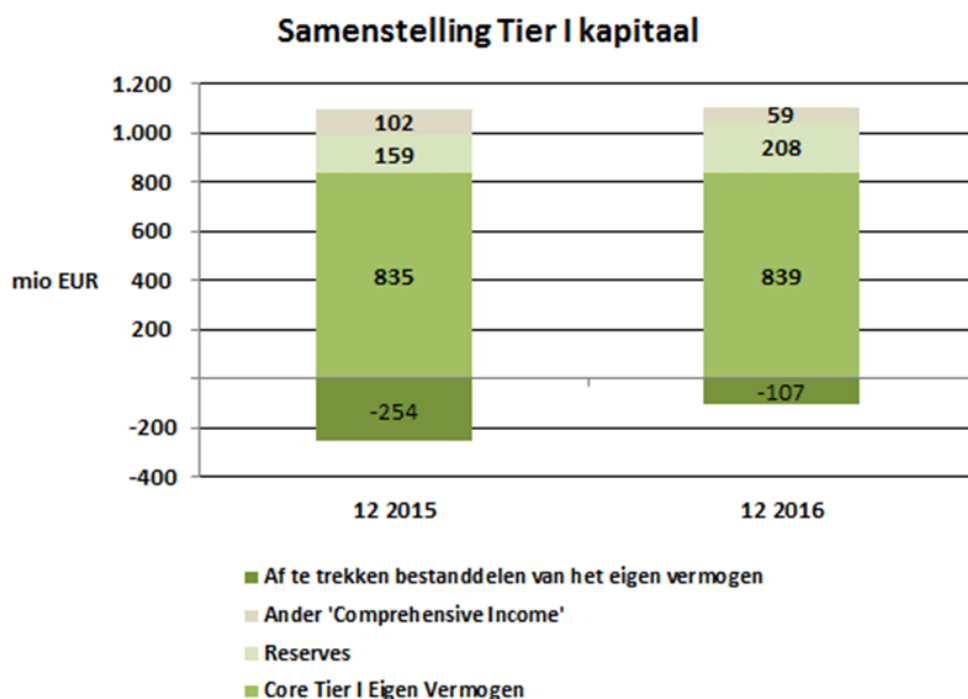
Het beschikbaar eigen vermogen bedroeg per 31 december 2016 EUR 1.217 miljoen EUR en is als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Kapitaal	838.774.650,78	834.972.203,47
Reserves	238.221.821,73	196.104.856,57
Aanpassingen aan reserves uit de herwaardering in het eigen vermogen	58.728.994,03	101.756.437,85
Uitgestelde belastingvorderingen die op toekomstige winstgevendheid berusten	-45.778.501,57	-48.555.283,66
Overgangsmaatregelen Basel III	-5.544.050,54	-65.951.006,64
Overschot/tekort bij IRB provisie	-12.203.905,00	-9.615.055,00
Goodwill en andere immateriële vaste activa	-43.165.070,02	-130.089.791,68
Achtergestelde certificaten	188.530.037,24	242.725.084,93
Andere aanpassingen	-48.277,90	-48.727,48
Beschikbaar eigen vermogen	1.217.515.698,75	1.121.298.718,36

Volgens de definitie van het Basel Comité voor Banktoezicht bevat het TIER I kapitaal het volgestorte aandelenkapitaal, alle reserves inclusief herwaarderingsreserve maar exclusief goodwill en andere immateriële activa, het pensioenvermogen op basis van vaste uitkeringen en een deel van de uitgestelde belastingvorderingen. Het TIER I kapitaal wordt ook aangeduid als het kernkapitaal van de groep Crelan.

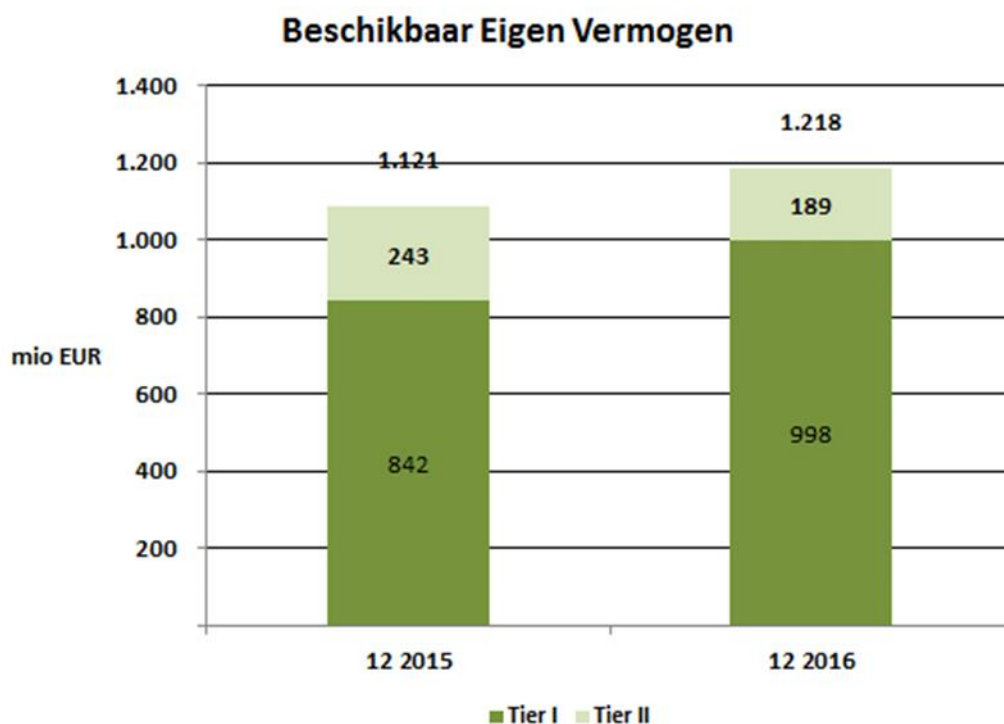
De andere aanpassingen hebben betrekking op de correctie voor « Prudent Valuation ».

Na de overgang naar de Basel III reglementering zijn er een aantal overgangsmaatregelen voorzien bij het berekenen van het TIER I kapitaal. Zo worden de herwaarderingsreserves op voor verkoop beschikbare financiële activa en de uitgestelde belastingvorderingen die op toekomstige winstgevendheid berusten slechts voor een bepaald percentage opgenomen in het beschikbaar eigen vermogen. Deze overgangsmaatregelen zijn van toepassing tot en met 2017.

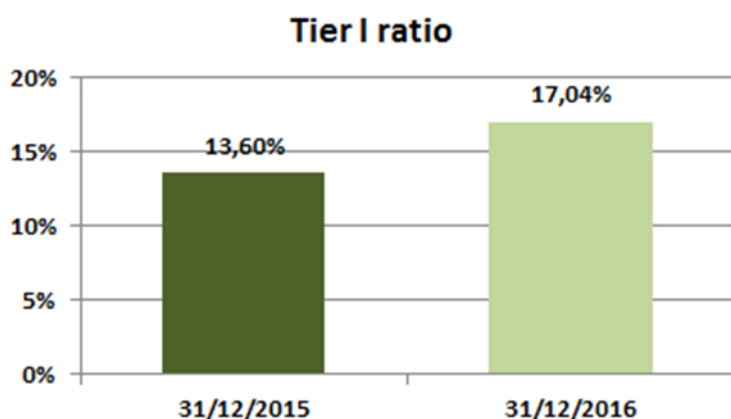
TIER II kapitaal, of aanvullend kapitaal, bestaat voornamelijk uit achtergestelde certificaten waaraan voldaan wordt aan de voorwaarden van het Basel Comité, en vormt eveneens een onderdeel van de kapitaalpositie van de groep Crelan.

Het TIER I en TIER II kapitaal vormen samen het beschikbaar vermogen.

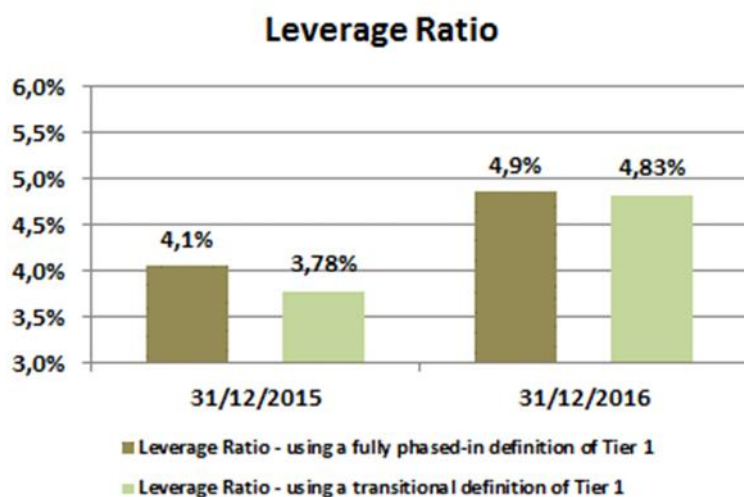

De TIER I ratio geeft het TIER I kapitaal van de groep Crelan weer als percentage van haar totale risicogewogen activa. De regulator heeft bepaald dat dit minimaal 9,5% moet zijn voor de groep Crelan.

De TIER I ratio bedraagt 17,04% op 31 december 2016 ten opzichte van een TIER 1 ratio van 13,60% op 31 december 2015.

De leverage ratio is een eenvoudige maatstaf voor de solvabiliteit van banken. Deze vormt een onderdeel van Basel III en wordt gedefinieerd als de totale risicoposities van binnen- en buitenbalans posten gedefiniëerd volgens Basel III gedeeld door het TIER I kapitaal. Deze moet minstens 3% bedragen. De leverage ratio wordt sedert 1 januari 2014 gerapporteerd onder Pijler II. Met ingang 1 januari 2018 zou de leverage ratio onder Pijler I moeten gerapporteerd worden.

2.3.8. Overname aandeelhouderschap van de NV Crelan

Tot begin juni 2015 was de NV Crelan verbonden met het Franse Crédit Agricole via haar aandeelhouderschap.

Op 18 juni 2015 heeft de Franse aandeelhouder zijn participatie in de NV Crelan, zijnde 50% van het totale aantal aandelen, overgedragen aan de Belgische aandeelhouders, met name de CVBA Lanbokas, de CVBA Agricaïsse.

Door deze aandelenoverdracht zijn de Belgische aandeelhouders van de NV Crelan voor 100% aandeelhouder geworden van Crelan NV.

De Bank Crelan, als Federatie van kredietinstellingen, is dus een volledig autonome Belgische Bank geworden.

Door de uitstap van de Franse aandeelhouder is de kapitaalstructuur van de bank gewijzigd (omvang, meer coöperatief kapitaal,...). Dit heeft als gevolg dat, als er bijkomend kapitaal zou zijn vereist om Crelan toe te laten het hoofd te bieden aan haar verplichtingen, Crelan bijkomend coöperatief kapitaal zal moeten werven via de coöperatieve kas CrelanCo, of op zoek zal moeten gaan naar een nieuwe partner om te participeren in het kapitaal van de NV Crelan.

3. GEGEVENS BETREFFENDE DE COÖPERATIEVE AANDELEN

3.1. Verantwoordelijke personen

De C.V.B.A. CrelanCo is lid van de Federatie van kredietinstellingen "Crelan". Artikel 16 van haar statuten bepaalt dat zolang de vennootschap aangesloten is bij de N.V. Crelan in de schoot van een federatie van kredietinstellingen, het bestuur van de C.V.B.A. CrelanCo waargenomen wordt door het Directiecomité van de N.V. Crelan.

De C.V.B.A. CrelanCo, met maatschappelijke zetel aan de Sylvain Dupuislaan, 251, 1070 Brussel, vertegenwoordigd door de heer Philippe VOISIN, Voorzitter van het Directiecomité van Crelan, en de heer Jean-Paul GRÉGOIRE, lid van het Directiecomité van Crelan, is verantwoordelijk voor het prospectus.

Na hiertoe alle redelijke maatregelen te hebben getroffen, verklaart de C.V.B.A. CrelanCo dat, voorzover haar bekend, de gegevens in het prospectus in overeenstemming zijn met de werkelijkheid en geen gegevens zijn weggelaten waarvan de vermelding de strekking van het prospectus wijzigt.

3.2. Risicofactoren

De risicofactoren gebonden aan de coöperatieve aandelen zijn voornamelijk de volgende :

- het gaat om eigen vermogen van de uitgever zodat in geval van ontbinding of vereffening van CrelanCo, de coöperatieve aandelen slechts kunnen terugbetaald worden na aanzuivering van het passief en slechts in de mate dat er een beschikbaar saldo overblijft;

- de coöperatieve aandelen worden onderworpen aan het bail-in principe en komen niet in aanmerking voor het depositogarantiestelsel;
- de coöperatieve aandelen worden niet op een beurs genoteerd en hun nominale waarde blijft constant; deze waarde kan dus niet stijgen ten gevolge van de evolutie van de markten van financiële instrumenten;
- de coöperatieve aandelen zijn niet vrij verhandelbaar : de aandeelhouder die zijn investering wenst terug te krijgen mag zijn aandelen slechts aan bepaalde personen verkopen of moet zijn ontslag aanbieden aan de uitgever;
- het ontslag wordt onderworpen aan bepaalde voorwaarden en kan in bepaalde gevallen door de Raad van Bestuur geweigerd worden; bij uittreding hebben de coöperanten bovendien maximaal recht op de nominale waarde van hun aandelen.

Deze risicofactoren werden hierboven onder punt 2.2. nader onderzocht.

3.3. Kerngegevens

3.3.1. Verklaring inzake het werkkapitaal - Eigen vermogen

De uitgever verklaart dat hij, naar zijn oordeel, over toereikende middelen beschikt om aan zijn huidige verbintenissen te voldoen.

Het concept werkkapitaal is op zich niet van toepassing op een bank : banken beschikken niet over de boekhoudposten voorraden of leveranciersschulden en bovendien gebeurt de financiering van de bancaire activiteit via deposito's waarvan de looptijd niet éénduidig kan bepaald worden. De basis van de werkmiddelen van een bank wordt echter gevormd door de kapitalisatie. De beoordeling van de beschikbare liquiditeiten worden bepaald door de verschillende liquiditeitsratio's.

De volgende cijfers zijn gebaseerd op de geconsolideerde jaarrekening volgens IFRS dd 31/12/2016. Sinds 31/12/2016 zijn er geen elementen naar voor gekomen die een materiële impact kunnen hebben op onderstaande cijfers.

Op vlak van kapitalisatie bedraagt het boekhoudkundig eigen vermogen dd. 31/12/2016 1.172 MIA EUR voor een balanstotaal van 20.364 MIA EUR. Het boekhoudkundig eigen vermogen bestaat uit 3 elementen :

- Het geplaatst kapitaal tbv 839 MIO EUR
- De andere componenten van het eigen vermogen tbv 62 MIO EUR. Dit heeft voornamelijk betrekking op de latente meerwaarde op de beleggingsportefeuille
- De reserves en baten uit het lopende jaar tbv 271 MIO EUR.

Op vlak van het kapitaal wordt de evolutie bepaald door de netto-fluctuatie van het coöperatief kapitaal: in de loop van het jaar worden aandelen verkocht via het net van zelfstandige agenten van Crelan. Daarentegen worden, nav de algemene vergadering, aandelen terugbetaald aan coöperanten die hierom hebben verzocht in de loop van het jaar.

De andere componenten van het eigen vermogen hebben vooral betrekking op de latente meerwaarden van de beleggingsportefeuille. Door de transitie naar IFRS 9 zal een groot deel van de portefeuilles van Crelan gewaardeerd worden als amortised cost tov aan fair value vandaag, hierdoor zal de post andere componenten van het eigen vermogen dalen. Dit heeft gevolgen op vlak van het boekhoudkundig eigen vermogen en de solvabiliteitsratio's van de bank, maar beïnvloed het werkkapitaal niet.

De reserves bestaan uit de resultaten van de onderneming die niet werden uitgekeerd aan de aandeelhouders. In de loop van mei 2017 werd een dividend van 24,2 mio EUR uitgekeerd aan de aandeelhouders. Jaarlijks groeien de reserves aan met het bedrag van het resultaat dat niet werd uitgekeerd aan de aandeelhouders.

Los van het eigen vermogen heeft Crelan in het verleden ook achtergestelde certificaten (Tier 2) uitgegeven. Het boekhoudkundig saldo van deze certificaten bedroeg per 31/12/2016 320 MIO EUR. Momenteel worden geen nieuwe achtergestelde certificaten uitgegeven door de groep Crelan.

Voor de opvolging van de liquiditeiten die in feite het werkkapitaal op de korte termijn inhouden verwijzen we naar de sectie mbt het liquiditeitsrisico onder sectie 2.3.4.

Op 31 maart 2017 bedroeg het eigen vermogen op geconsolideerde basis van de Groep Crelan (met inbegrip van het coöperatief kapitaal), 1.154.283.163,27 EUR. Op dezelfde datum bedroeg het actief van de geconsolideerde balans 20.306.307.950,81 EUR en het totaal van de verplichtingen (buiten eigen vermogen) 19.152.024.787,54 EUR.

Er wordt hier eveneens verwezen naar punt 4.22. dat de laatste goedgekeurde jaarrekening bevat alsmede historische gegevens met betrekking tot de boekjaren 2014, 2015 en 2016.

3.3.2. Belang van de natuurlijke- en rechtspersonen die aan de uitgifte / het aanbod deelnemen

De uitgever heeft geen kennis van enige belang dat het aanbod op betekenisvolle manier zou kunnen beïnvloeden in hoofde van de natuurlijke- of rechtspersonen die deelnemen aan het aanbod.

3.3.3. Redenen van het aanbod en aanwending van de opbrengst

CrelanCo biedt het publiek de mogelijkheid aan coöperatieve aandelen te verwerven ten einde zijn eigen vermogen en zijn financiële draagkracht te versterken in overeenstemming met de reglementering op het eigen vermogen van de kredietinstellingen.

Deze versterking maakt het haar mogelijk haar kredietactiviteiten aan de cliënteel uit te breiden. Daarnaast kadert het aanbod van coöperatieve aandelen in de wil van de Federatie van kredietinstellingen "Crelan" om haar aandeelhouderschap te stabiliseren en haar coöperatieve verankering te versterken.

3.4. Informatie over de aangeboden coöperatieve aandelen

3.4.1. Aard en categorie van effecten

De coöperatieve aandelen zijn financiële instrumenten van het type "aandeel" die een eigendomsrecht op een deel van het kapitaal van de onderneming vertegenwoordigen. Dit betekent dat de houder van een maatschappelijk aandeel een vennoot wordt van CrelanCo.

De coöperatieve aandelen hebben geen ISIN-code (internationaal nummer tot identificatie van de effecten) noch een andere gelijkaardige code.

3.4.2. Toepasselijke wetgeving

De coöperatieve aandelen waarvan sprake in huidig prospectus worden onder het Belgisch recht uitgegeven. Enkel de Belgische rechtbanken zijn bevoegd om eventuele geschillen te behandelen.

3.4.3. Vorm van de uitgifte

De coöperatieve aandelen worden uitgegeven onder de vorm van effecten op naam door inschrijving in het aandelenregister. Aan elke inschrijving in dit register wordt een nummer (in de vorm van een rekeningnummer) toegekend. De vennoten ontvangen rekeninguittreksels die de inschrijvingen en de terugbetalingen vaststellen. Deze rekeninguittreksels gelden als certificaat van inschrijving. Ingeval van betwisting hebben enkel de inschrijvingen in het aandelenregister bewijskracht. Een kopie van de vermeldingen die voorkomen in het aandelenregister en die op hen betrekking hebben, kan worden afgeleverd aan de vennoten die dit vragen, in een brief gericht aan de zetel van de vennootschap.

3.4.4. Munt van uitgifte

De uitgifte gebeurt in euro.

3.4.5. Rechten verbonden aan de coöperatieve aandelen

3.4.5.1. Dividend

De coöperatieve aandelen geven recht op een jaarlijks dividend op de eventuele winst, mits beslissing in die zin van de Algemene Vergadering van CrelanCo, op voorstel van de Raad van Bestuur.

Voor de laatste 3 jaren werden de volgende dividenden uitgekeerd : 2014 : 3,25% - 2015 : 3,25% - 2016 : 2,75%.

De uitkering van dividenden moet gebeuren met naleving van de statutaire regels aangaande de winstverdeling (zie ook punt 4.18.3. hierna inzake het Dividendbeleid) en van de maximum rentevoet bepaald door de Nationale Raad voor de Coöperatie.

Wanneer de belegger slechts gedurende een deel van het jaar aandeelhouder is geweest (aanschaf of overdracht in de loop van het jaar), zijn de dividenden slechts pro rata temporis verschuldigd.

In geval van ontslag in overeenstemming met de statuten (zie punt 2.2.5. hierboven) loopt het recht op dividenden tot 31 december van het jaar voorafgaand aan de Algemene Vergadering die zich over de resultaten van het voorbije jaar zal buigen. Deze Algemene Vergadering vindt plaats eind april.

De dividenden (alsmede de terugbetalingen van aandelen) worden gestort op de bankrekening geopend bij CrelanCo of de NV Crelan en aangeduid door de vennoot als de "gemandateerde rekening" voor de verrichtingen op zijn aandelen.

Bij gebrek aan aanduiding van een bankrekening zal, in overeenstemming met artikel 11bis van de statuten, het bedrag geplaatst worden op een wachtrekening van de bank in afwachting van een schriftelijke aanvraag tot storting vanwege de vennoot of zijn rechthebbenden. De bedragen zullen gedurende 3 jaar door de bank op de wachtrekening aangehouden worden. Eens de termijn van 3 jaar verstreken is, vervalt de schuldvordering ten aanzien van CrelanCo.

3.4.5.2. Algemene Vergadering

De coöperatieve aandelen geven eveneens het recht om deel te nemen aan de Algemene Vergadering van de vennoten en om een stemrecht uit te oefenen.

Elke vennoot beschikt over één stem.

Hij heeft recht op een aanvullende stem per reeks van vijftig ingeschreven aandelen. Nochtans mag een vennoot niet over meer dan vijf stemmen beschikken.

Bovendien mag niemand aan de stemming deelnemen, voor zichzelf en als mandataris, voor het aantal stemmen dat één tiende van de stemmen verbonden aan de aanwezige en vertegenwoordigde aandelen overschrijdt.

3.4.5.3. Voordelenprogramma

Krachtens artikel 4 van de statuten van CrelanCo kan de Raad van Bestuur voordelen toekennen aan vennoten die aan objectieve criteria beantwoorden en kan zij daartoe het minimumbedrag bepalen dat dient aangehouden te worden in het maatschappelijk kapitaal om van deze voordelen te kunnen genieten.

De Raad mag ook beslissen een forfaitaire bijdrage aan de vennoten te vragen ter dekking van de beheerskosten van de hun toegestane voordelen. Deze bijdrage is definitief door de vennootschap verworven. De Raad bepaalt het bedrag, de periodiciteit en afnamemodaliteit van deze bijdrage.

In toepassing hiervan heeft CrelanCo een voordelenprogramma voor coöperanten uitgewerkt. Deze voordelen kunnen bestaan uit zowel voordelen bij de bank zelf of voordelen bij externe partners.

De aandeelhouders die het voorziene minimum aantal aandelen bezitten (10 aandelen op de dag van deze prospectus) en die in orde zijn met de voorziene bijdrage (zie sectie 3.5.3. hierna) alsmede met de eventuele bijzondere toekenningsvoorwaarden, kunnen genieten van deze voordelen.

Voor meer informatie over de voordelen en de toekenningsvoorwaarden kan men terecht bij elk Crelan agentschap of de website www.crelan.be (in het gedeelte gewijd aan de coöperanten) raadplegen.

Coöperanten genieten van de voordelen tot het moment dat ze hun aandelen aan een derde overdragen of tot het einde van de maand waarin ze hun inleg terugbetaald krijgen als gevolg van hun uittreding (normaliter de maand mei).

Bij beslissing tot uitsluiting van een coöperant door de Raad van Bestuur van CrelanCo in overeenstemming met artikel 8 van de statuten, kan beslist worden om onmiddellijk een einde te maken aan de voornoemde voordelen.

3.4.5.4. Ontbinding

Er dient opgemerkt te worden dat uit artikel 27 van de statuten van CrelanCo voortvloeit de vennoten hoogstens recht hebben, in geval van vrijwillige ontbinding van de vennootschap, op de terugbetaling van het bedrag dat ze werkelijk gestort hebben (zie ook hierboven sectie 2.2.1.). Desnoods zullen ze maar recht hebben op een proportioneel gedeelte van dit bedrag indien het beschikbaar saldo ontoereikend is.

In geen geval zullen de vennoten meer kunnen bekomen dat hun nominaal inleg.

3.4.6. Besluiten, machtigingen en goedkeuringen

Krachtens haar statuten is CrelanCo een coöperatieve vennootschap met een onbeperkt kapitaal. Onder toezicht van de Raad van bestuur is haar kapitaal doorlopend geopend voor potentiële beleggers die aan de voorwaarden van de statuten voldoen (zie in het bijzonder punt 3.5.2. hierna).

3.4.7. Datum van uitgifte

De uitgifte in het kader van dit prospectus begint op de datum van dit prospectus zoals goedgekeurd door de FSMA en is onbeperkt in de tijd. Deze uitgifte kan niettemin op elk moment geschorst of gestopt worden bij beslissing van de directie- en bestuursorganen van de uitgever.

Aangezien dit prospectus slechts één jaar geldig is, zal de uitgifte niettemin slechts na één jaar kunnen voortgezet worden mits het opstellen van een nieuw door de FSMA goedgekeurd prospectus of het vervullen van de wettelijke voorwaarden waarbij het opstellen van een prospectus niet verplicht zou zijn voor een verdere uitgifte.

3.4.8. Verhandelbaarheid

Er dient vooreerst opgemerkt te worden dat er voor de coöperatieve aandelen geen aanvraag is ingediend of zal ingediend worden tot toelating tot de handel met het oog op de verspreiding ervan op een gereguleerde markt of een gelijkwaardige markt. Deze aandelen zullen aldus niet op dergelijke markten verkocht worden.

Daarnaast is de verhandelbaarheid van de coöperatieve aandelen ook aan de volgende beperkingen onderworpen.

De persoon die het geïnvesteerde bedrag wenst terug te krijgen moet hetzij zijn ontslag aanbieden (zie punt 2.2.5. hierboven), hetzij zijn aandelen afstaan, rekening houdend met het feit dat de coöperatieve aandelen alleen aan vennoten mogen afgestaan worden of aan derden die voldoen aan de voorwaarden om vennoot te zijn, voorzien in artikel 7 van de statuten, en zulks mits akkoord van de Raad van Bestuur, die niet verplicht is een eventuele weigering te rechtvaardigen (zie punt 2.2.4. hierboven).

De aandeelhouder die zijn ontslag wenst aan te bieden of die zijn aandelen wenst af te staan, dient zich tot een agentschap van Crelan te richten of tot de hoofdzetel indien de intekening daar werd verricht.

Bijzondere aandacht moet eveneens geschonken worden aan de situatie van de aandeelhouders die minderjarig zijn. Gelet op de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het ouderlijk gezag en de voogdij, kan de verkoop van een aandeel of het ontslag als een daad van vervreemding van een goed worden beschouwd waarvoor de machtiging van de vrederechter nodig is, die zal nazien of de verrichting in het belang van de minderjarige is.

Tot slot dient nog opgemerkt te worden dat bij overlijden het lidmaatschap niet overgaat op de erfgenamen. Deze hebben enkel de rechten die bepaald zijn ten gunste van de ontslagnemende vennoten, met name het recht op terugbetaling van de aandelen.

3.4.9. Verplicht openbare aanbiedingen tot aankoop

In België worden de openbare aanbiedingen onderworpen aan de wet van 1 april 2007 op de openbare overnamebiedingen, aan het koninklijk besluit van 27 april 2007 op de openbare overnamebiedingen en aan het koninklijk besluit van 27 april 2007 op de openbare uitkoopbiedingen.

De uitgever verklaart dat hij in de loop van het laatste en het lopende boekjaar niet het voorwerp is geweest van een openbaar overnamebod.

Er dient in ieder geval opgemerkt te worden dat de coöperatieve aandelen niet genoteerd zijn op een gereguleerde of gelijkwaardige markt en dat er beperkingen zijn inzake het aantal stemmen per vennoot (zie hierboven sectie 3.4.5.2.), inzake verhandelbaarheid (zie hierboven punt 3.4.8.), inzake het maximum bedrag dat per persoon kan belegd worden (zie hierna sectie 3.5.1.) of nog inzake de personen die mogen intekenen (zie hierna sectie 3.5.2.). Deze situatie vormt een belemmering voor openbare aanbiedingen tot aankoop.

3.4.10. Belastingstelsel

CrelanCo is een coöperatieve vennootschap erkend door de Minister van Economie en is lid van de Nationale Raad voor de Coöperatie. Gelet op artikel 21, 6° van het wetboek op de inkomstenbelastingen vloeit daaruit voort dat een eerste schijf van dividenden vrijgesteld is van belasting voor natuurlijke personen. Voor inkomstenjaar 2017 bedraagt deze vrijstelling 190 EUR per belastingplichtige. De dividenden die dit bedrag overschrijden zijn belastbaar aan een tarief van 30%.

Indien een vennoot meer dan 190 EUR (inkomsten 2017) aan dividend van CrelanCo ontvangt, dan wordt aan de bron roerende voorheffing ingehouden op het bedrag dat de vrijstelling overschrijdt.

Indien een vennoot dividenden van coöperatieve vennootschappen ontvangt die het bedrag van de vrijstelling overschrijden waarop geen roerende voorheffing werd ingehouden, dan moet dit excedent opgenomen worden in de aangifte personenbelasting.

Dit kan bv. het geval zijn wanneer hij aandeelhouder is van verschillende coöperatieve vennootschappen of wanneer zijn minderjarige kinderen dergelijke dividenden ontvangen (toevoeging door de ouders, elk voor de helft, bij dividend door hen ontvangen).

De voormelde informatie houdt rekening met de wetgeving zoals deze op datum van dit prospectus van toepassing is en wordt meegedeeld zonder enige garantie naar de toekomst. Het is raadzaam voor beleggers om zich regelmatig te informeren omtrent de fiscale behandeling van coöperatieve aandelen.

3.5. Voorwaarden van het aanbod

3.5.1. Algemene intekeningsvoorwaarden

Behoudens wat onder punt 3.5.2. hierna wordt uitgelegd, wordt het aanbod enkel naar natuurlijke personen gericht die de leeftijd van 12 jaar bereikt hebben.

De coöperatieve aandelen zijn op naam en worden vrijgegeven bij de intekening en storting van het met de verworven aandelen overeenstemmende bedrag.

Bij de eerste intekening wordt een aandeelhoudersrekening geopend. Het geheel van de aandeelhoudersrekeningen geopend bij CrelanCo vormt het elektronisch aandelenregister van de vennoten.

De inschrijvingen in het aandelenregister gebeuren op basis van de gedagtekende en ondertekende inschrijvingsborderellen, of op basis van gelijkwaardige documenten.

De vennoten ontvangen een rekeninguittreksel dat de inschrijvingen en de terugbetalingen vaststelt. Dit rekeninguittreksel geldt als certificaat van de inschrijving.

Bij de eerste intekening moet ook een zichtrekening bij Crelan geopend en gemandateerd worden voor alle verrichtingen in verband met de coöperatieve aandelen (afname aandelenbedrag waarop ingeschreven wordt, storting dividenden, terugbetalingen aandelen).

Deze zichtrekening moet aangehouden worden zolang men op coöperatieve aandelen van CrelanCo is ingeschreven en tot terugbetaling van de aandelen.

Het maximum bedrag van het aanbod is niet bepaald.

Het aanbod heeft een onbeperkte duur en blijft doorlopend van kracht vanaf de datum van dit prospectus. Ze mag niettemin op elk moment worden opgeschort of gestopt bij beslissing van de directie- en bestuursorganen van de uitgever. Dergelijke beslissing zal enkel gevolgen hebben voor de toekomst en zal de rechten van de personen die reeds aandeelhouder zijn geenszins aantasten.

Een maatschappelijk aandeel is 12,40 EUR waard. In het kader van de uitgifte onderworpen aan dit prospectus en ten gevolge van een beslissing van de Raad van Bestuur, kan de belegger maximaal 323 aandelen onderschrijven, hetzij een maximumbedrag van 4.005,20 EUR.

Elke intekening is vast en kan niet worden herroepen door de partijen.

De Raad van Bestuur van CrelanCo heeft niettemin de bevoegdheid om op elk moment de persoon te weigeren of uit te sluiten die de voorwaarden gebonden aan de hoedanigheid van aandeelhouder niet vervult.

3.5.2. Personen die kunnen intekenen en aandeelhouder worden

Het aanbod vervat in dit prospectus is uitsluitend gericht aan, en bestemd voor, beleggers met woonplaats in België.

In het bijzonder zijn de coöperatieve aandelen niet geregistreerd in overeenstemming met enige wettelijke of reglementaire bepaling van de Verenigde Staten van Amerika en mogen ze niet worden aangeboden of verkocht in de Verenigde Staten.

Personen die de Amerikaanse nationaliteit hebben of die Amerikaanse belastingplichtigen zijn kunnen niet intekenen op de coöperatieve aandelen.

Onverminderd deze principes mogen als leden van de vennootschap worden aanvaard, de natuurlijke personen vanaf 12 jaar die tot één van de volgende categorieën behoren :

1. landbouwers, tuinbouwers, viskwekers en, in het algemeen, alle natuurlijke personen die hun hoofdbezigheid hebben in de landbouw, in de ruimste zin van het woord;
2. alle andere natuurlijke personen die activiteiten uitoefenen ten gunste van de landbouw of die belang stellen in de ontwikkeling van deze laatste en in het welzijn van de landbouwbevolking;
3. en, in het algemeen, alle natuurlijke personen die belang stellen in het maatschappelijk doel van de vennootschap en haar coöperatief gedachtengoed.

Rechtspersonen kunnen in geen geval vennoot zijn.

Bij wijze van uitzondering op de vorige alinea's, kunnen vennoot zijn : VZW's, door de Raad van Bestuur erkende landbouwberoepsverenigingen, welk ook hun juridische vorm is, de door de N.V. Crelan erkende Kassen en de door hen opgerichte vennootschappen.

3.5.3. Uitgifteprijs en kosten

De prijs van een maatschappelijk aandeel is op 12,40 EUR vastgesteld.

Er zijn geen instap- of uitstapkosten voorzien.

Een jaarlijkse bijdrage van 42,00 EUR, betaalbaar in maandelijkse schijven, is verschuldigd per vennoot voor de beheerskosten van de aan de vennoten toegekende voordelen in het kader van het voordelenprogramma voor coöperanten. CrelanCo kan voorzien dat coöperanten kunnen worden vrijgesteld van deze bijdrage als ze aan bepaalde voorwaarden voldoen (bijvoorbeeld bij gebruik van specifieke betalingsdiensten van de bank).

In het eerste jaar is deze slechts gedeeltelijk verschuldigd vanaf de maand volgend op de intekening. Voor jongeren moet de bijdrage pas betaald worden vanaf het moment dat ze 24 worden.

De bijdrage is verschuldigd tot op het moment dat de aandelen worden overgedragen of, in geval van uittrekking, tot het einde van de maand waarin het bedrag van de aandelen terugbetaald wordt (normaliter de maand mei) op de rekening van de klant (of op de wachtrekening van Crelan bij gebrek aan rekening van de klant).

3.5.4. Tussenpersonen belast met de financiële dienst

De coöperatieve aandelen worden in de agentschappen van Crelan onderschreven aan de hand van een borderel, of op de hoofdzetel van de bank (Sylvain Dupuislaan, 251, 1070 Bruxelles) volgens de overeengekomen vormen.

De overdracht van de aandelen of het ontslag van de vennoot moet via de agentschappen gebeuren.

4. GEGEVENS BETREFFENDE CRELANCO

4.1. Voorafgaandelijke opmerking

De uitgever, de C.V.B.A. CrelanCo is een kredietkas erkend door de N.V. Crelan. Deze is de Centrale instelling van de Federatie van kredietinstellingen "Crelan" zoals bekrachtigd door artikel 240 van de wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen.

De Federatie van kredietinstellingen "Crelan" is geregeld door de artikelen 239 tot 241 van de wet van 25 april 2014 op het statuut en het toezicht op de kredietinstellingen en door de Regels voor de aansluiting bij de Federatie van kredietinstellingen van Crelan en de werking van de Federatie Crelan.

Een belangrijke werkingsregel van de Federatie is deze van de hoofdelijkheid tussen haar leden. In toepassing van de voornoemde wet van 25 april 2014 vormen de verplichtingen van de aangesloten instellingen en van de centrale instelling hoofdelijke verplichtingen. Dit principe wordt opgenomen in artikel 2 van de statuten van CrelanCo dat onder meer bepaalt dat : "De vennootschap staat niet alleen in voor haar eigen verbintenissen. Zij waarborgt ook de goede afloop van de verbintenissen van de N.V. Crelan alsmede de verbintenissen van de door de N.V. Crelan erkende kredietkassen. Door deze regeling ontstaat een zodanige solidariteit dat, wanneer een deelnemende instelling in gebreke blijft, de nakoming van de verplichtingen van ieder van de deelnemende instellingen door de andere deelnemende instellingen wordt gewaarborgd". "

Een andere belangrijke regel van de wet is dat de centrale instelling van de Federatie, met name de N.V. Crelan, rechtstreeks toezicht moet uitoefenen op de aangesloten instellingen en bevoegd is om hen instructies te geven voor hun beleid, hun verrichtingen en hun organisatie.

Zo wordt het dagelijks beheer van de erkende kassen overgedragen aan het Directiecomité van de N.V. Crelan. Bovendien kunnen sommige belangrijke beslissingen (wijziging van de statuten, voortijdige ontbinding, fusie met andere vennootschappen) slechts genomen worden mits voorafgaandelijke toelating van de Raad van Bestuur van de N.V. Crelan.

Op boekhoudkundig vlak, in toepassing van een beslissing van de Commissie voor het Bank- en Financieuzen (waarvan de bevoegdheden nu door de Nationale Bank van België worden uitgeoefend) van 29 maart 1994, worden de rekeningen van de groep Landbouwkrediet (nu Crelan) geglobaliseerd en bevat de perimeter de N.V. Crelan, de S.C.R.L. Agricaïsse, de C.V.B.A. Lanbokas evenals 8 regionale kassen (cvba Divilan, cvba Interlan, cvba Invelan, cvba Rentalan, srl Agricas, srl Divicas, srl Ecupa, srl Rentacas). Vandaag, ten gevolge van fusie tussen de verschillende kassen, zijn alleen CrelanCo en de NV Crelan vervat in deze perimeter.

In dit kader slaan de opdrachten en plichten van de bij de N.V. Crelan werkzame erkende commissarissen-revisoren op de Federatie in haar geheel.

Het kapitaal van CrelanCo wordt gehouden door de coöperatoren maar maakt deel uit van het eigen vermogen van de Groep Crelan. Een onvoorwaardelijk recht voor de Raad van Bestuur van deze vennootschap om de aanvragen tot terugbetaling van de coöperatieve aandelen te weigeren aan de aandeelhouders werd toegevoegd in artikel 9 van de statuten, wat toelaat om in toepassing van de IAS-norm 32 het coöperatief kapitaal op te nemen in de geconsolideerde balans van de Groep als eigen vermogen (Equity) en niet langer als verplichtingen (Liability).

De Regels voor de aansluiting bij de federatie van kredietinstellingen "Crelan" en de werking van de Federatie Crelan (artikel 16 en 17) bepalen dat de economische doelstelling van de aangesloten instellingen erin bestaat om ten alle tijde een positief resultaat te boeken en een resultaat te bereiken, zonder het te overschrijden, dat nodig is voor de dekking van hun werkingskosten, de vorming van de wettelijke reserve en de uitkering aan de coöperanten van een dividend dat beperkt is tot het

maximumbedrag bepaald overeenkomstig het Koninklijk Besluit van 8 januari 1962 tot vaststelling van de voorwaarden tot erkenning van de nationale groeperingen van coöperatieve vennootschappen of van de coöperatieve vennootschappen. De toekenning van voormeld dividend mag echter niet tot gevolg hebben dat het resultaat van de NV Crelan negatief zou zijn. Het dividend dat de aangesloten instellingen als aandeelhouder van de NV Crelan krijgen en de meer- of minderwaarde gerealiseerd bij de overdracht van aandelen van de NV Crelan komen, rekening houdende met de fiscale gevolgen, niet in aanmerking voor de berekening van het resultaat.

Zonder afbreuk te doen aan voormelde bepalingen zal het resultaat van de federatie Crelan zoveel mogelijk worden gerealiseerd bij de centrale instelling, zijnde de NV Crelan.

Om deze doelstellingen te realiseren kunnen tussen de NV Crelan en de aangesloten instellingen bijzondere overeenkomsten worden gesloten (zie eveneens hierna punt 4.18.3. inzake het Dividendbeleid).

Het bestaan van de Federatie van kredietinstellingen "Crelan" en haar organisatie volgens de voorwaarden vastgesteld in de wet en in de aansluitingsregels, hebben tot gevolg dat de instellingen van de Federatie een werkelijke operationele en economische eenheid uitmaken die onder het merk "Crelan" handelt. Artikel 2 van de statuten van CrelanCo vermeldt trouwens dat "Samen met de N.V. Crelan en haar erkende kredietkassen vormt de vennootschap een collectiviteit die als geheel naar buiten treedt onder de benaming Crelan.

Tot slot dient ook opgemerkt te worden dat door de verwerving van de bank Europabank alsmede door de oprichting van de verzekeringsmaatschappij N.V. Crelan Insurance, de balans van de Groep Crelan uitgebreid en geconsolideerd werd met deze vennootschappen.

Er valt op te merken dat de dochtermaatschappijen Europabank en Crelan Insurance geen deel uitmaken van de Federatie van kredietinstellingen van Crelan en niet gehouden zijn tot het principe van solidariteit tussen de leden van de Federatie.

In dit kader moet de investeerder die coöperatieve aandelen verwerft er zich bewust van zijn dat door aandeelhouder van de CVBA CrelanCo te worden zijn echte partner, in het bijzonder in termen van risico, veel groter is dan enkel de uitgever.

De werkelijk pertinente informatiegegevens voor hem zijn deze die de Federatie van Kredietinstellingen "Crelan" betreffen evenals deze van de Groep Crelan zoals voorgesteld in de geconsolideerde jaarrekening. Dit is de reden waarom het hoofdstuk gewijd aan de "gegevens betreffende CrelanCo" veel ruimer is dan de CVBA CrelanCo alleen en op het geheel van de groep slaat.

4.2. Verantwoordelijke personen

De C.V.B.A. CrelanCo is lid van de Federatie van kredietinstellingen "Crelan". Artikel 16 van haar statuten bepaalt dat zolang de vennootschap aangesloten is bij de N.V. Crelan in de schoot van een federatie van kredietinstellingen, het bestuur van de C.V.B.A. CrelanCo waargenomen wordt door het Directiecomité van de N.V. Crelan.

De C.V.B.A. CrelanCo, met zetel aan de Sylvain Dupuislaan, 251, 1070 Brussel, vertegenwoordigd door de heer Philippe VOISIN, Voorzitter van het Directiecomité van Crelan, en de heer Jean-Paul GRÉGOIRE, lid van het Directiecomité van Crelan, is verantwoordelijk voor het prospectus.

Na alle redelijke maatregelen hiertoe te hebben getroffen, verklaart de C.V.B.A. CrelanCo dat, voorzover haar bekend, de gegevens in het prospectus in overeenstemming zijn met de werkelijkheid en geen gegevens zijn weggelaten waarvan de vermelding de strekking van het prospectus wijzigt.

4.3. Commissarissen

De jaarrekeningen van de Groep Crelan voor boekjaar 2014, 2015 en 2016 werden gecontroleerd en goedgekeurd door Deloitte bedrijfsrevisoren CVBA, Gateway building, Luchthaven Nationaal 1 J, 1930 Zaventem, vertegenwoordigd door de heer Philippe Maeyaert en de heer Bernard De Meulemeester, leden van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren.

4.4. Geselecteerde financiële informatie

De kerncijfers die de financiële situatie op geconsolideerde basis samenvatten van de Groep Crelan, waarvan CrelanCo een lid is, zijn de volgende :

	31/12/2016	31/12/2015	31/12/2014
Totaal activa (in EUR)	20.363.988.427,69	22.634.874.910,26	23.257.182.304,52
Totaal verplichtingen	19.192.029.532,38	21.452.655.954,71	21.840.483.211,18
Totaal eigen vermogen	1.171.958.895,31	1.182.218.955,54	1.416.699.093,34
Netto winst of -verlies	55.193.383,44	40.594.342,50	61.648.057,52

Punt 4.22. hierna bevat historische financiële gegevens, met een commentaar, over de Groep Crelan.

4.5. Risicofactoren

De risicofactoren verbonden aan de uitgever zijn voornamelijk :

- het kredietrisico;
- het marktrisico;
- het liquiditeitsrisico;
- het operationeel risico;
- de overname van aandelen van de NV Crelan.

Deze risico's werden op meer uitvoerige wijze onder punt 2.3. besproken.

4.6. Benaming, historiek en evolutie van de uitgever

4.6.1. Benaming en statuut

De uitgevende instelling is de coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid "CrelanCo", vennootschap naar Belgisch recht, met maatschappelijke zetel in de Sylvain Dupuislaan, 251, te 1070 Brussel (België), en met ondernemingsnummer BTW BE 0403.263.840 - RPR Brussel (Tel. : 02/558.71.11).

CrelanCo is een kredietinstelling die valt onder de wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen. Ze maakt deel uit van de Federatie van kredietinstellingen "Crelan". Deze Federatie steunt op een solidariteitsprincipe waarbij de nakoming van de verplichtingen van ieder van de deelnemende instellingen wordt gewaarborgd door de andere leden. Ze wordt ook erkend door artikel 240 van de wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen.

CrelanCo is sinds haar oprichting een erkende coöperatieve vennootschap die lid is van de Nationale Raad voor de Coöperatie.

Uit het Koninklijk besluit van 4 mei 2016 tot wijziging van het koninklijk besluit van 8 januari 1962 tot vaststelling van de voorwaarden tot erkenning van de nationale groeperingen van coöperatieve vennootschappen en van de coöperatieve vennootschappen (BS 17.05.2016) vloeit voort dat de reeds erkende coöperatieve vennootschappen beschouwd worden als erkend voor onbepaalde duur, voor zover zij blijven voldoen aan de erkenningsvoorwaarden.

De erkende coöperatieve vennootschap is een manier om anders te ondernemen. Essentieel zijn de vrije toetreding van nieuwe aandeelhouders, het ontbreken van dominerende aandeelhouders en het niet nastreven van een speculatief oogmerk.

Voor de belegger betekent dit concreet een beperking van het jaarlijkse dividend tot maximum 6%, maar eveneens een vrijstelling van de onroerende voorheffing op een eerste dividendbedrag (dit bedrag wordt regelmatig door de fiscale wetgeving aangepast).

Dankzij deze erkenning kan CrelanCo eveneens deelnemen aan de werkzaamheden van de Nationale Raad voor de Coöperatie die twee belangrijke opdrachten heeft :

- passende maatregelen tot verspreiding van de beginselen en het ideaal van de coöperatie bestuderen en bevorderen;
- adviezen of voorstellen in verband met de coöperatieve activiteiten formuleren voor de Minister en voor de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven.

4.6.2. Historiek

De geschiedenis van CrelanCo is onlosmakelijk verbonden met die van de N.V. Landbouwkrediet / Crelan waarvan het één van de aandeelhouders is.

Het Landbouwkrediet / Crelan werd in 1937 door de overheid opgericht als openbare kredietinstelling met de bedoeling kredieten te verstrekken aan de land- en tuinbouwers. Nu is Crelan uitgegroeid tot een volwaardige, autonome privé-bank die een volledige service verstrekt aan particulieren, zelfstandigen, ondernemingen en uiteraard ook aan de historische doelgroep de land- en tuinbouwers.

Mijlpalen in de geschiedenis :

1937 : oprichting van het Nationaal Instituut voor Landbouwkrediet (NILK), een openbare kredietinstelling met als doel kredieten te verstrekken aan land-en tuinbouwsector.

Jaren '60 : oprichting van de Belgische erkende coöperatieve Kassen, Lanbokas en Agricaïsse op 20 december 1966 en de eerste samenwerking tussen de bank en de Kassen.

1992 : omvorming van de parastatale NILK tot een publiekrechtelijke naamloze vennootschap : de NV Landbouwkrediet. Begin van de privatisering.

1993 : oprichting van een federatie van kredietinstellingen. De Belgische coöperatieve Kassen en de CVBA Federatie van de Kassen worden de eerste aandeelhouders van de NV Landbouwkrediet.

1995: Swiss Life Belgium wordt aandeelhouder

1996 : Bacob wordt aandeelhouder. Bacob, Swiss Life en de Belgische coöperatieve Kassen hebben elk een derde van de aandelen.

2003 : het Franse Crédit Agricole S.A. wordt aandeelhouder. De Belgische coöperatieve Kassen en het Franse Crédit Agricole hebben elk de helft van de aandelen.

2004 : overname Europabank

2005 : overname Keytrade Bank

2007 : start Crelan Insurance (toen onder de naam Landbouwkrediet Verzekeringen)

2008 : opstart van de activiteiten Personal & Private Banking.

2009 : overname klanten Kaupthing Bank Belgium.

2010 : opstart onlineverkoopkanaal "Landbouwkrediet Direct".

2011 : overname Centea, meteen de grootste stap in het groeiproces.

2013 : fusie Landbouwkrediet en Centea, nieuwe naam: Crelan.

2015 : de Belgische coöperatieve Kassen worden de enige aandeelhouders van Crelan. Crelan is een 100% Belgische en 100% coöperatief verankerde bank. Lanbokas en Agricaïsse fusioneren tot CrelanCo. Achter Crelan staat voortaan één grote en sterke Belgische coöperatieve kas.

2016 : verkoop van Keytrade Bank aan Crédit Mutuel Arkéa. Crelan kiest volledig voor het 100% coöperatieve bankmodel.

4.6.3. Belangrijkste investeringen

De belangrijkste investering in de loop van de laatste drie jaren is de overname door de Belgische aandeelhouders van de NV Crelan, waaronder CrelanCo, van de aandelen van de NV Crelan in handen van de Franse aandeelhouder. Meer informatie over deze transactie wordt onder meer gegeven onder sectie 4.19. hierna.

4.6.4. Andere recente gebeurtenissen met betrekking tot de solvabiliteit

Op 14 januari 2016 werd vastgesteld dat de bank het slachtoffer was geworden van een grote internationale fraude. Het betreft een zogenaamde “fake president fraude”. Dit betekent dat fraudeurs valselyk de identiteit van de CEO aannemen en op die manier interne medewerkers instructies geven om via valse voorwendsels transacties uit te voeren.

Het gaat om een van de vernuftigste fraudetechnieken in de bedrijfswereld, die via criminele organisaties met vertakkingen in verschillende landen over de hele wereld, de laatste jaren vaak toegepast werden. De bank werd op die manier opgelicht door fraudeurs uit het buitenland.

Er gelden bij Crelan nochtans strikte procedures om fraude te voorkomen en Crelan sensibiliseert haar medewerkers hierover dan ook voortdurend.

Het bedrag van de fraude bedraagt bijna 70 miljoen EUR.

De feiten kwamen aan het licht bij de interne controles. Als gevolg van de feiten werden bijkomende, uitzonderlijke maatregelen genomen om de interne veiligheidsprocedures en het toezicht hierop te versterken.

De klanten en coöperanten werden niet geïmpacteerd door deze schade.

Er werden in het verleden voldoende reserves opgebouwd, zodat deze schade kon worden gedragen zonder gevolgen voor de klanten en de coöperanten. De rentabiliteit blijft intact, ook de solvabiliteit werd niet aangetast.

Er werd zowel een intern als een extern onderzoek bevolen en onder de noemer “Safe & Sound” werden verschillende interne projecten opgezet om een brede waaier aan frauderisico's te identificeren en te analyseren met de bedoeling fraude in de toekomst te vermijden. Bovendien werd een grote sensibilisering opgestart rond fraudepreventie, waarbij telkens een specifiek fraudescenario onder de aandacht werd gebracht.

Crelan verleent haar volledige medewerking aan de gerechtelijke instanties die dit fraudegeval onderzoeken.

In de loop van 2017 heeft Crelan van haar verzekeraar een tussenkomst ontvangen van 10 mio EUR voor de schade geleden naar aanleiding van de fraude. Dit was het maximale bedrag waarop de bank aanspraak kon maken in het kader van de betreffende verzekeringspolis.

Tot slot werd begin 2016 aangekondigd dat een overeenkomst bereikt werd over de verkoop van Keytrade Bank, waardoor de soliditeit en solvabiliteit de komende jaren nog zal stijgen. Deze verkoop werd op 6/06/2016 gefinaliseerd. Ze heeft een significante impact gehad op het resultaat van 2016. De netto gerealiseerde meerwaarde op de verkoop (na belastingen) op het geconsolideerde IFRS resultaat bedroeg 109,1 mio EUR.

4.7. Overzicht van de activiteiten

De Federatie van kredietinstellingen “Crelan”, als operationele eenheid samengesteld uit de twee banken CVBA CrelanCo en de NV Crelan, is een retailbank die een volledige bankdienst aanbiedt aan particulieren, zelfstandigen en ondernemingen.

Deze dienstverlening omvat het toekennen van kredieten (kredieten aan de land- en tuinbouw, investeringskredieten, hypothecaire kredieten en consumentenkredieten), het openen van bankrekeningen (zichtrekeningen, depositorekeningen, effectenrekeningen), het ter beschikking stellen van betaalmiddelen, traditioneel of elektronisch, zoals kaarten, het aanbieden van beleggingsinstrumenten (kasbons, achtergestelde certificaten, euro-obligaties, euro medium term notes, beleggingsfondsen, ...) en het aanbieden van diensten van vermogensbeheer.

Op het vlak van de spreiding van de taken, worden de zichtrekeningen en spaarrekeningen traditioneel bij de aangesloten kredietkassen geherbergd, terwijl beleggingsproducten (termijnrekeningen, kasbons, achtergestelde certificaten) en de interbancaire verrichtingen bij de N.V. Crelan geherbergd worden. Inzake kredieten worden de hypothecaire kredieten en de kredieten aan de landbouwsector sinds een aantal jaren normaal bij de N.V. Crelan geherbergd, terwijl de leningen op afbetalingen en de beroepskredieten (anders dan deze voor de landbouw) bij de kassen geherbergd zijn. In dit kader komt CrelanCo voornamelijk tussen voor het toekennen van leningen op afbetaling en de opening van rekeningen.

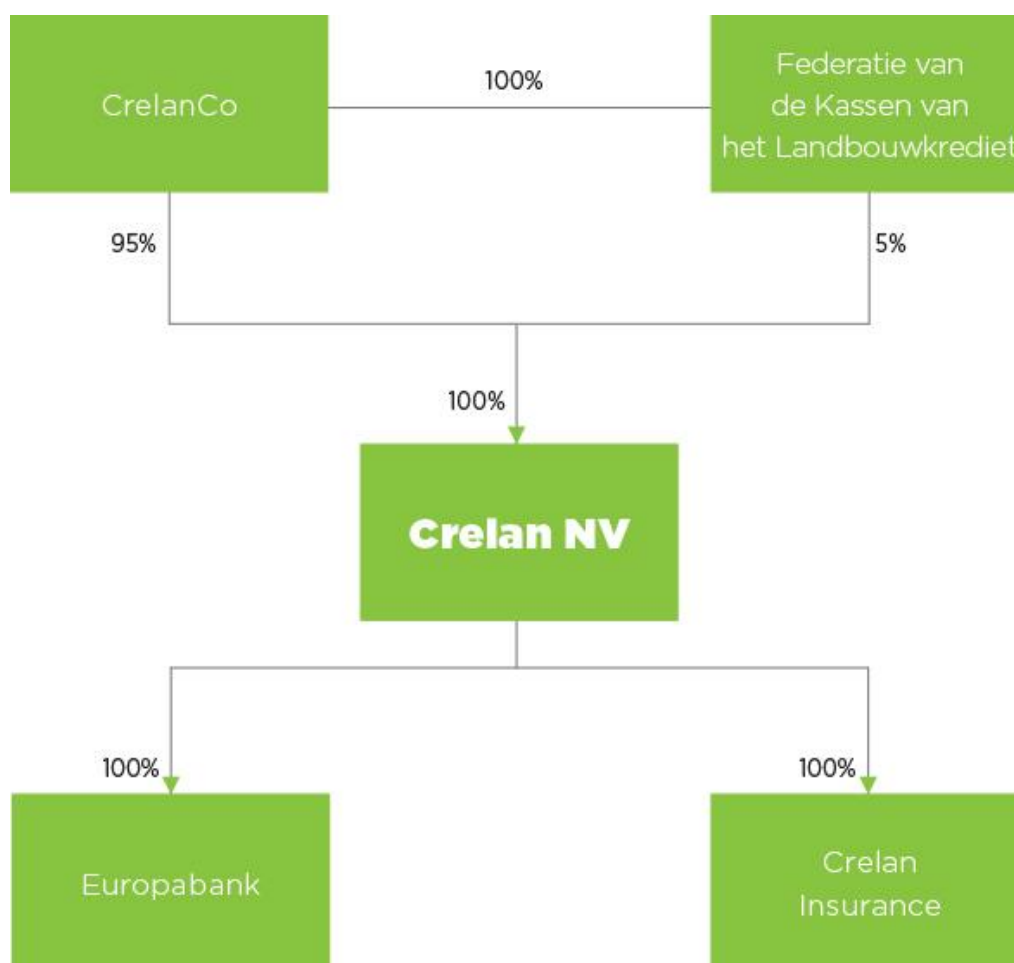
Op 31.12.2016 bedroeg de kredietomloop van de Groep Crelan ongeveer 16,131 miljard euro, verdeeld over 72,6% voor particulieren, 13,7% voor ondernemingen, en 13,7% voor land- en tuinbouwers. De cliëntendeposito's bedroegen 18,124 miljard euro.

4.8. Organogram

CrelanCo maakt deel uit van de Federatie van kredietinstellingen van Crelan en verder van de Groep Crelan, die ook de dochtermaatschappijen Europabank en Crelan Insurance omvat, die voor 100 % tot de N.V. Crelan toebehoren.

Het aandeelhouderschap van de N.V. Crelan is verdeeld als volgt : de erkende kas CVBA CrelanCo en de Federatie van de Kassen van Crelan hebben samen 100% van het kapitaal in handen (CVBA CrelanCo: 95%; de CVBA Federatie van de Kassen van het Landbouwkrediet 5%).

Het volgende organogram geeft een schets van de structuur van de Groep Crelan zoals die op datum van deze prospectus eruit ziet.

4.9. Onroerende goederen, technische installaties en uitrusting

De N.V. Crelan en de C.V.B.A. CrelanCo zijn samen eigenaar van het gebouw van de hoofdzetel aan de Sylvain Dupuislaan, 251, te 1070 Brussel.

4.10. Financiële situatie, bedrijfsresultaten, thesaurie en middelen

Punt 4.22. bevat de financiële gegevens voor de boekjaren 2014, 2015 en 2016, met in het bijzonder :

- de balans : punt 4.22.1.1.
- de resultatenrekening : punt 4.22.1.2.
- de thesaurie : punt 4.22.1.3.
- het eigen vermogen : punt 4.22.1.4.

Daarnaast geven de punten 4.22.1.7. en 4.22.1.8. een toelichting bij deze rubrieken.

4.11. Informatie over de tendensen

Sinds de datum van bekendmaking van de laatst gepubliceerde gecontroleerde financiële overzichten heeft zich geen negatieve wijziging van betekenis voorgedaan in de vooruitzichten van de uitgevende instelling of van de Federatie van Crelan.

4.12. Bestuurs-, leidinggevende en toezichthoudende organen

4.12.1. Raad van Bestuur van de C.V.B.A. CrelanCo

<u>Naam en adres</u>	<u>Functie</u>	<u>Betekenisvolle externe functies</u>
De heer Jean-Pierre DUBOIS rue Saint-Georges, 5 1370 JODOIGNE	Voorzitter Raad van Bestuur	- Bestuurder NV Crelan - Bestuurder Europabank
Luc VERSELE NV Crelan Sylvain Dupuislaan 251 1070 BRUSSEL	Ondervoorzitter Raad van Bestuur	- Voorzitter Raad van Bestuur NV Crelan - Bestuurder Europabank - Bestuurder Crelan Insurance
De heer Hendrik VAN DAMME, Kruishofstraat, 2 8400 OOSTENDE	Bestuurder	- Bestuurder NV Crelan - Bestuurder Europabank
De heer Robert JOLY Avenue du Val Saint Georges, 2 5000 NAMUR	Bestuurder	- Bestuurder NV Crelan
De heer Yvan HAYEZ Chaussée de Namur, 47 5030 GEMBLoux	Bestuurder	- Bestuurder NV Crelan
De heer Prof. dr. Xavier GELLYNCK Beekstraat, 35 9920 LOVENDEGEM	Bestuurder	- Bestuurder NV Crelan
De heer Clair YSEBAERT Moregemplein, 9 9790 WORTEGEM-PETEGEM	Bestuurder	- Bestuurder NV Crelan
Mevrouw Ann DIELEMAN Heirweg, 24 9180 MOERBEKE	Bestuurder	- Bestuurder NV Crelan
Mevrouw Marianne STREEL Rue du Spinoy, 3 5080 RHISNES	Bestuurder	- Bestuurder NV Crelan

De heer René BERNAERDT Rue de Huy, 123 / 2 4300 WAREMME	Bestuurder	- Bestuurder NV Crelan

4.12.2. Directiecomité van de N.V. Crelan, belast met het bestuur van CrelanCo

<u>Naam en adres</u>	<u>Functie</u>	<u>Betekenisvolle externe functies</u>
De heer Philippe VOISIN NV Crelan Sylvain Dupuislaan 251 1070 BRUSSEL	Voorzitter Directiecomité	- Bestuurder NV Crelan - Bestuurder Europabank - Bestuurder Crelan Insurance
De heer Jean-Paul GRÉGOIRE NV Crelan Sylvain Dupuislaan 251 1070 BRUSSEL	Lid van het Directiecomité	- Bestuurder NV Crelan
Mevrouw Heidi CORTOIS NV Crelan Sylvain Dupuislaan 251 1070 BRUSSEL	Lid van het Directiecomité	- Bestuurder NV Crelan
De heer Filip DE CAMPENAERE NV Crelan Sylvain Dupuislaan 251 1070 BRUSSEL	Lid van het Directiecomité	- Bestuurder NV Crelan
De heer Joris CNOCKAERT NV Crelan Sylvain Dupuislaan 251 1070 BRUSSEL	Lid van het Directiecomité	

4.12.3. Verklaringen met betrekking tot de leden van het Directiecomité van de N.V. Crelan, belast met het bestuur van CrelanCo

In de voorgaande 5 jaar hebben de leden van het Directiecomité geen bestuursmandaat dat een deelname aan het dagelijks bestuur betreft, uitgeoefend in een vennootschap of een commanditaire vennootschap buiten Crelan behalve Mevr. Heidi Cortois en dhr. Filip De Campenaere.

De heer Filip De Campenaere is Bestuurder-Directeur geweest bij de bank Nagelmackers tussen 2008 en 2017.

Mevrouw Heidi Cortois was Directeur bij TriFinance tussen 2011 en 2016.

In de voorgaande 5 jaar werd geen lid van het Directiecomité van Crelan

- veroordeeld voor fraudemisdrijven,
- betrokken in een faillissement, surséance of liquidatie,
- openbaar beschuldigd of gesanctioneerd, of door een rechtbank onbekwaam verklaard om een bestuursfunctie uit te oefenen.

Er zijn geen potentiële belangenconflicten tussen de plichten van de personen van de bestuursorganen van de bank jegens deze als uitgever en hun privé-belangen of andere plichten die op hen zouden rusten.

4.13. Bezoldigingen en voordelen

Voor het jaar 2016 heeft de Federatie van kredietinstellingen van Crelan een beloning van 5 miljoen EUR toegekend aan de leden van het Directiecomité en de Raden van Bestuur van de Federatie.

De commissarissen hebben voor 2016 een totale vergoeding gekregen van 913.206,98 EUR voor hun opdrachten voor de groep Crelan.

4.14. Werking van de bestuurs- en directieorganen

4.14.1. Mandaat van de Bestuurders-Directeurs

De heer Philippe VOISIN werd tot Bestuurder-Directeur benoemd door de Buitengewone Algemene Vergadering van 20 september 2012 van de N.V. Crelan op voorstel van de Raad van Bestuur voor een mandaat met een looptijd van 5 jaar, dat op de Algemene Vergadering in 2017 verviel. Dit mandaat werd in 2017 voor 6 jaar verlengd. Dhr. Philippe VOISIN werd op 27 april 2017 Voorzitter van het Directiecomité van de NV Crelan.

De Buitengewone Algemene Vergadering van de NV Crelan van 10 juni 2014 heeft dhr. Jean-Paul GRÉGOIRE benoemd als bestuurder-lid van het Directiecomité voor een mandaat met een looptijd van 6 jaar dat vervalt op de Algemene Vergadering in 2020.

De Buitengewone Algemene Vergadering van de NV Crelan van 18 juni 2015 heeft Mevrouw Heidi CORTOIS benoemd als bestuurder voor een mandaat met looptijd die vervalt op de Algemene Vergadering van 2021. Mevrouw Heidi Cortois trad op 1 januari 2017 toe tot het Directiecomité van de NV Crelan.

De Buitengewone Algemene Vergadering van 23 februari 2017 heeft dhr. Filip De CAMPENAERE benoemd als bestuurder-lid van het Directiecomité voor een mandaat met een looptijd die vervalt op de Algemene Vergadering in 2022.

De benoeming van de dhr. Joris CNOCKAERT is nog lopende op datum van dit prospectus.

4.14.2. Dienstencontracten

Er zijn geen dienstencontracten die de leden van bestuur-, directie- en toezichtorganen met de uitgever verbinden.

4.14.3. Comités

Aangezien Crelan NV overeenkomstig artikel 3 van de wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op de Kredietinstellingen als een significante bank wordt beschouwd, dienen ingevolge art 28-31 van deze wet in de schoot van de Raad van Bestuur de volgende vier comités te worden opgericht:

- Auditcomité
- Riskcomité
- Benoemingscomité
- Remuneratiecomité

Het Auditcomité is samengesteld uit de heer Freddy Willockx, Voorzitter, mevrouw Catherine Houssa, en de heer Jean-Pierre Dubois.

De Voorzitter van de Raad van Bestuur van Crelan en de Voorzitter van het Directiecomité kunnen worden uitgenodigd op de vergaderingen van het Auditcomité.

Het Riskcomité is samengesteld uit de heer Alain Diéval, Voorzitter, de heren Jan Annaert, Xavier Gellynck en Robert Joly.

Het lid van het Directiecomité verantwoordelijk voor Risk kan worden uitgenodigd op het Riskcomité.

Het Benoemingscomité is samengesteld uit de heren Luc Versele (Voorzitter), Jean-Pierre Dubois, Freddy Willockx, Yvan Hayez en Hendrik Vandamme.

De Voorzitter van het Directiecomité kan worden uitgenodigd op de vergaderingen van het Benoemingscomité.

Het Remuneratiecomité is samengesteld uit de heren Alain Diéval, Voorzitter, Robert Joly en Clair Ysebaert. De Voorzitter van de Raad van Bestuur en de Voorzitter van het Directiecomité kunnen worden uitgenodigd op de vergadering van het Remuneratiecomité.

Daarnaast is er ook een Strategisch Comité dat de strategische krijtlijnen voor de Raad voorbereidt.

4.14.4. Corporate Governance

CrelanCo verklaart dat binnen de Groep Crelan een Memorandum van Deugdelijk Bestuur opgesteld werd, in overeenstemming met circulaire PPB-2007-6-CPB-CPA van de CBFA over de prudentiële verwachtingen van de CBFA inzake het deugdelijk bestuur van financiële instellingen, en in overeenstemming met de wet van 24 april 2014 op het statuut en het toezicht op de kredietinstellingen.

4.15. Werknemers

Op 31/12/2016 makten 1.252 personeelsleden deel uit van de Groep Crelan waarvan er 901 voor Crelan werkten, 12 voor Crelan Insurance en 339 voor Europabank.

Indien bij het bezoldigd personeel in de verschillende entiteiten van de Groep de 1.866 medewerkers gevoegd worden die onder het statuut van gedelegeerd agent of als bezoldigde van een agent in een agentschap werkzaam zijn voor Crelan, bedraagt het totaal aantal medewerkers voor de Groep Crelan 3.118 personen.

Voor wat betreft de pensioenverplichtingen heeft Crelan twee toegezegd-pensioenregelingen, één van ex-Landbouwkrediet en één van ex-Centea. De andere entiteiten van de Groep hanteerden tot eind 2016 toegezegde-bijdrageregelingen.

Er is geen beleid van stock options. De medewerkers van de bank mogen coöperatieve aandelen van CrelanCo aankopen onder dezelfde voorwaarden als wie dan ook.

4.16. Belangrijkste aandeelhouders

Er is geen belangrijkste of meerderheidsaandeelhouder van CrelanCo. Het maatschappelijk kapitaal is over ongeveer 290.000 aandeelhouders gespreid (op 30.04.2017).

Krachtens de statuten van CrelanCo beschikt elke vennoot over één stem en heeft hij recht op een aanvullende stem per reeks van vijftig ingeschreven aandelen.

Nochtans mag een vennoot niet over meer dan vijf stemmen beschikken.

4.17. Transacties met verbonden partijen

In het kader van het gemeenschappelijk beheersbeleid van de liquiditeiten van de Groep Crelan, plaatste Europabank liquiditeiten bij Crelan voor een bedrag van 46 miljoen euro (bedrag op 31/12/2016) met looptijden tot maximaal 1 jaar.

Er dient hierbij opgemerkt te worden dat dergelijke intra-groepsverrichtingen belangenconflicten kunnen meebrengen.

Op algemene wijze kunnen belangenconflicten ontstaan op twee niveaus, enerzijds tussen één of meer entiteiten van de Groep en een of andere aandeelhouder van de Bank en, anderzijds, tussen de verschillende entiteiten zelf van de Groep.

Belangenconflicten kunnen bijvoorbeeld bestaan uit intra-groepstransacties, de aanwending van kapitalen binnen de Groep, de toewijzing binnen de Groep van groeiopportunities of de besluitvorming op Groepsniveau die op verschillende of tegengestelde wijze toegepast wordt binnen de verschillende entiteiten van de Groep.

Crelan voert rond dergelijke belangenconflicten een voorkomings- en beheersingsbeleid.

De voorkoming en de oplossing van mogelijke belangenconflicten met de aandeelhouders, indien deze zich zouden voordoen, behoren tot de bevoegdheid van het Strategisch Comité van de Bank. Dit Comité is belast met het onderzoek van het belangenconflict en zal oplossingen voorstellen aan de Raad van Bestuur, onder andere op basis van de Aandeelhoudersovereenkomst en de Toetredingsregels tot de Federatie van kredietinstellingen.

De voorkoming en de oplossing van mogelijke belangenconflicten tussen de verschillende entiteiten van de Groep zijn opgedragen aan het General Management Committee dat in voorkomend geval het Strategisch Comité zal vatten.

4.18. Aanvullende informatie

4.18.1. Maatschappelijk kapitaal

Het maatschappelijk kapitaal van CrelanCo is niet beperkt. Het bestaat uit aandelen op naam met een nominale waarde van 12,40 EUR.

CrelanCo is een coöperatieve vennootschap en zijn kapitaal is samengesteld uit een vast gedeelte en een veranderlijk gedeelte.

Het vast gedeelte van het maatschappelijk kapitaal bedraagt 2.628.800,00 EUR en is volledig volstort.

Het volledig maatschappelijk kapitaal voor de laatste drie jaar is het volgende :

31/12/2016	31/12/2015	31/12/2014
838.774.650,80 EUR	834.972.203,47 EUR	537.859.027,20 EUR

De grote toename van het kapitaal op 31/12/2015 is het gevolg van de fusie tussen CrelanCo en de overige kassen van Crelan op 5/11/2015.

De Raad van Bestuur stelt het tijdstip en de modaliteiten vast van de onderschrijving en de volstorting van de ingetekende coöperatieve aandelen; de gedeeltelijke terugbetaling van het volgestorte bedrag van een aandeel is niet toegelaten.

De Raad van Bestuur kan het maximum bedrag beperken dat éénzelfde persoon kan aanhouden in het maatschappelijk kapitaal.

4.18.2. Oprichtingsakte en statuten

4.18.2.1. Maatschappelijk doel

Krachtens artikel 2 van haar statuten heeft CrelanCo tot doel:

- 1) elke bedrijvigheid verenigbaar met het statuut van kredietinstelling: zij kan onder andere, deposito's of terugbetaalbare gelden in ontvangst nemen en kredieten van verschillende aard verlenen. Deze verrichtingen kunnen worden gedekt door persoonlijke of zakelijke zekerheden van alle aard, onder andere door hypotheeken en door pand op handelszaak;
- 2) tegenover de NV Crelan en haar erkende kredietkassen de goede afloop van kredietverrichtingen te waarborgen;
- 3) activiteiten van verzekeringsbemiddeling uit te oefenen in de hoedanigheid van makelaar, al dan niet verbonden agent of subagent;
- 4) deel te nemen in het kapitaal van de NV Crelan of van elke andere vennootschap met als doel de activiteiten van de erkende kredietkassen rechtstreeks of onrechtstreeks te bevorderen of uit te breiden;
- 5) hulp te verlenen aan alle kassen en vennootschappen die zich bij de federatie Crelan zouden aansluiten, onder meer door hun gepaste plaatsingsvoorwaarden te verzekeren en door hun, in welke vorm ook, de financiële bijstand te verlenen die zij nodig zouden hebben;
- 6) in nauwe samenwerking met de NV Crelan en haar erkende kredietkassen het beleid van de federatie Crelan te bepalen en de middelen te bestuderen om dit beleid uit te voeren;
- 7) de werking van de erkende kredietkassen van de federatie Crelan te coördineren, hun gemeenschappelijke belangen te verdedigen, hun structuren en beheermethodes te harmoniseren en ze te vertegenwoordigen bij de NV Crelan en andere binnen-en buitenlandse instellingen van publiek- en privaat recht.
- 8) al de entiteiten van de federatie Crelan en haar dochtermaatschappijen bij te staan, door gemeenschappelijke diensten ter beschikking te stellen en door hen, onder gelijk welke vorm, alle hulp te verlenen die ze nodig zouden hebben.

De vennootschap kan alle handelingen stellen, zowel roerend als onroerend, die direct of indirect betrekking hebben op haar maatschappelijk doel of die van die aard zijn bij te dragen tot de verwezenlijking ervan.

4.18.2.2. Bestuurs- en controleorganen

Wat het bestuur van CrelanCo betreft bepaalt artikel 12 van de statuten onder meer dat de Raad van Bestuur uit maximum tien leden/vennoten is samengesteld die zijn gekozen door de Algemene Vergadering en zijn onderverdeeld in twee categorieën. De eerste categorie bestaat uit vier leden, gekozen onder de kandidaten voorgedragen door de beroepsverenigingen erkend door de Raad van Bestuur. De tweede categorie bestaat uit zes leden gekozen uit personaliteiten, onafhankelijk van de beroepsverenigingen, die door hun kennis en/of hun eerbaarheid de ontwikkeling van de vennootschap zullen bevorderen; de kandidaten worden voorgedragen door de Bestuurders van deze categorie.

De Raad van Bestuur bevat evenveel Franstalige als Nederlandstalige leden en dat in beide categorieën.

De Raad van Bestuur kiest onder zijn leden een Voorzitter en een Ondervoorzitter.

De leden van de Raad van Bestuur worden verkozen voor zes jaar en zijn herkiesbaar.

Artikel 16 van de statuten bepaalt daarnaast dat zolang de vennootschap aangesloten is bij de N.V. Crelan in de schoot van een federatie van kredietinstellingen, het bestuur van de vennootschap wordt waargenomen door het Directiecomité van de N.V. Crelan.

4.18.2.3. Wijziging van de rechten van de aandeelhouders

Elke wijziging van in de statuten vastgelegde rechten van de vennoten impliceert een wijziging van de statuten door de Algemene Vergadering van de vennoten.

De Algemene Vergadering die bijeengeroepen is om de statuten te wijzigen, zal alleen dan geldige beslissingen kunnen nemen indien het voorwerp van de voorgestelde wijzigingen op de dagorde vermeld is en indien de aanwezige en vertegenwoordigde vennoten ten minste de helft van het maatschappelijk kapitaal vertegenwoordigen.

Deze beslissingen dienen ook genomen te worden met een meerderheid van twee derden van de aanwezige en vertegenwoordigde stemmen.

4.18.2.4. Algemene Vergadering

De Algemene Vergadering is samengesteld uit alle vennoten. De Raad van Bestuur roept de Algemene Vergadering bijeen zo dikwijls als zij het nodig acht. In elk geval moet de Algemene Vergadering éénmaal per jaar bijeengeroepen worden vóór de eerste mei, op de maatschappelijke zetel van de vennootschap of op elke andere aangeduide plaats.

Op vraag van de Commissarissen, of van één tiende van de leden, moet de Raad van Bestuur de Algemene Vergadering bijeenroepen binnen de vier weken die volgen op het indienen van de schriftelijke aanvraag bij de Voorzitter.

De oproepingen tot de Algemene Vergaderingen gebeuren door middel van een aankondiging, ten minste tien bankdagen vóór de Algemene Vergadering, geplaatst in een landelijk verspreide krant en in een blad van de landbouwpers; de aankondiging vermeldt van wie de oproeping uitgaat en bevat de dagorde.

4.18.2.5. Bepalingen die een controlewijziging kunnen vertragen, uitstellen of verhinderen

In overeenstemming met de bepalingen van het Wetboek van vennootschappen, en meer in het bijzonder artikel 366 en 367 hiervan, bepaalt artikel 6 van de statuten dat de coöperatieve aandelen alleen aan vennoten mogen afgestaan worden of aan derden die voldoen aan de voorwaarden om vennoot te zijn, voorzien in artikel 7 van de statuten en zulks mits akkoord van de Raad van Bestuur, die niet verplicht is een eventuele weigering te rechtvaardigen.

4.18.3. Dividendbeleid

Behoudens wat in de aansluitingsregels is bepaald zijn er geen specifieke of andere afspraken of overeenkomsten inzake dividendbeleid.

De Regels voor de aansluiting bij de Federatie van kredietinstellingen "Crelan" en de werking van de Federatie Crelan (artikel 16 en 17) bepalen dat de economische doelstelling van de aangesloten instellingen erin bestaat om ten alle tijde een positief resultaat te boeken en een resultaat te bereiken, zonder het te overschrijden, dat nodig is voor de dekking van hun werkingskosten, de vorming van de wettelijke reserve en de uitkering aan de coöperanten van een dividend dat beperkt is tot het

maximumbedrag bepaald overeenkomstig het Koninklijk Besluit van 8 januari 1962 tot vaststelling van de voorwaarden tot erkenning van de nationale groeperingen van coöperatieve vennootschappen of van de coöperatieve vennootschappen.

De toekenning van voormeld dividend mag echter niet tot gevolg hebben dat het resultaat van de NV Crelan negatief zou zijn. Het dividend dat de aangesloten instellingen als aandeelhouder van de NV Crelan krijgen en de meer- of minderwaarde gerealiseerd bij de overdracht van aandelen van de NV Crelan komen, rekening houdende met de fiscale gevolgen, niet in aanmerking voor de berekening van het resultaat bedoeld in de eerste paragraaf.

Zonder afbreuk te doen aan voormelde bepalingen zal het resultaat van de federatie Crelan zoveel mogelijk worden gerealiseerd bij de centrale instelling, zijnde de NV Crelan.

Om deze doelstellingen te realiseren kunnen tussen de NV Crelan en de aangesloten instellingen bijzondere overeenkomsten worden gesloten.

Artikel 26 van de statuten van CrelanCo bepaalt dat de nettowinst als volgt zal worden aangewend :

1) vijf procent minimum zal gestort worden in de wettelijke reserve; de verplichting tot deze afnemering houdt op wanneer het reservefonds het wettelijk minimum heeft bereikt;

2) een dividend kan aan de vennoten worden toegekend, berekend op het volgestorte bedrag van het kapitaal, aan een rentevoet die niet hoger mag zijn dan wat is toegelaten door de wettelijke bepalingen genomen krachtens het koninklijk besluit van acht januari negentienhonderd tweeënzestig betreffende de erkenning door de Nationale Raad voor de Coöperatie, in voorkomend geval prorata temporis vanaf de volstorting;

3) het eventueel overschot zal gestort worden in een beschikbaar reservefonds of in elk ander voorzorgsfonds dat de Algemene Vergadering nuttig acht om de belangen van de vennootschap te vrijwaren.

Op voorstel van de Raad van Bestuur, zal de Algemene Vergadering de uitkering van dividenden opschorten of verbieden indien de belangen van Crelan in gevaar zijn.

Het eventueel debetsaldo zal overgedragen worden op het volgend boekjaar en vóór elke andere winstuitkering onder de vorm van een dividend of ristorno, met de latere winsten worden gedelgd, behalve indien de Algemene Vergadering beslist het geheel of gedeeltelijk aan te zuiveren met behulp van de reserves.

Daarnaast, ingevolge de aandelentransactie vermeld hierna onder punt 4.19. en om te voldoen aan de prudentiële vereisten inzake solvabiliteit en eigen vermogen werd bijkomend maatschappelijk kapitaal opgehaald. Dit gebeurde door uitgifte van coöperatieve aandelen.

De Belgische aandeelhouders en dus ook de coöperatoren zijn nu de enige aandeelhouders daar waar tot nog toe de Franse aandeelhouder ook voor 50% aandeelhouder was van Crelan NV.

Dit impliceert dat de houders van de coöperatieve aandelen van CrelanCo samen dus indirect voor 95% aandeelhouder zijn geworden van Crelan NV en dus onderhevig zijn aan de risico's eigen aan Crelan NV. Individueel zal dit risico niettemin beperkt zijn tot de nominale waarde of het bedrag waarvoor zij hebben geïnvesteerd in CrelanCo.

Door de uitstap van de Franse aandeelhouder is de kapitaalstructuur van de bank (omvang, meer coöperatief kapitaal,...) gewijzigd. De Franse aandeelhouder zal niet langer fungeren als lender of the last resort. Dit betekent dat indien er door onverwachte gebeurtenissen of stress in de markt bijkomend kapitaal zou zijn vereist, dit enerzijds kan gerealiseerd worden door bijkomend coöperatief kapitaal te werven, maar anderzijds kan de bank genoodzaakt worden meer winst te moeten reserveren om de kapitaalsbasis aan te dikken. Dit impliceert dat er mogelijks minder winst overblijft om uit te keren als coöperatief dividend. Een andere mogelijkheid die wordt voorzien is dat er op zoek wordt gegaan naar een partner om te participeren in het kapitaal.

Voor de laatste 3 jaren werden de volgende dividenden uitgekeerd : 2014 : 3,25% - 2015 : 3,25% - 2016 : 2,75%.

De dividenden die in het verleden werden betaald zijn geen garantie naar dividenden die in de toekomst kunnen worden betaald.

De dividenden die aan de bestaande en de nieuwe coöperatieve aandeelhouders zullen worden uitbetaald zijn en blijven afhankelijk van het resultaat van de Groep Crelan. De wijzigingen in de aandeelhoudersstructuur verandert daar niets aan.

4.18.4. Verklaringen

In de voorbije twaalf maanden werd noch CrelanCo noch de Federatie van kredietinstellingen "Crelan" verwickeld in gerechtelijke of arbitrage procedures die betekenisvolle gevolgen kunnen hebben op hun financiële situatie en hun vermogen om hun verplichtingen ten overstaan van de beleggers na te komen.

Sinds het laatst gecontroleerd en goedgekeurd boekjaar werd geen betekenisvolle wijziging van de financiële of commerciële situatie genoteerd.

4.19. Belangrijke contracten

De laatste twee jaar werden de overeenkomsten vermeld onder punt 4.6.3. (Belangrijkste investeringen) en 4.17. (Transacties met verbonden partijen) ondertekend die als belangrijk dienen te worden beschouwd.

Daarnaast moet nog het volgende worden vermeld.

Tot 18/06/2015 hadden de CVBA Lanbokas en de CVBA Agricaïsse samen met de Federatie van de Kassen van het Landbouwkrediet - een coöperatieve vennootschap die toeziet op de coördinatie van de activiteiten van de erkende coöperatieve Kassen en op hun vertegenwoordiging in de NV Crelan - 50% van het totale aantal aandelen (Lanbokas : 22,5%, Agricaïsse : 22,5% en de Federatie van de kassen van het Landbouwkrediet : 5%) van de NV Crelan.

De overige 50% van de aandelen van de NV Crelan waren in handen van de SAS Belgium CA, een vennootschap naar Frans recht.

Op 18/06/2015 heeft de Franse aandeelhouder zijn participatie in de NV Crelan aan de Belgische aandeelhouders overgedragen.

Deze overdracht is gebeurd zonder de toekomst van de groep Crelan in gevaar te brengen. Hiervoor werden de nodige zekerheden ingebouwd. Crelan voldeed reeds aan de strengste vereisten inzake solvabiliteit, liquiditeit en eigen vermogen zoals opgelegd door de prudentiële toezichthouders, en dit is ook zo gebleven tijdens de transactie met de Franse aandeelhouder.

De verdeling van de aandelen met evenredig stemrecht alsook de dividendverdeling waren als volgt : Lanbokas 47,5%, Agricaïsse 47,5 % en de Federatie van de kassen van het Landbouwkrediet 5%.

Deze transactie werd door de overnemende kassen gefinancierd met eigen middelen.

Om te blijven voldoen aan de prudentiële vereisten inzake eigen vermogen en solvabiliteit op groepsniveau diende Crelan, ingevolge deze operatie, het eigen vermogen te verhogen met +/- 200 miljoen EURO. Dit werd gerealiseerd door het ophalen van bijkomend maatschappelijk kapitaal en door winstreservering.

Er bestond ook in het kader van het beheer van de Groep CRELAN en van de Federatie van kredietinstellingen van CRELAN, een fusieproject tussen de volgende vennootschappen van de groep:

- de CVBA Lanbokas,
- de CVBA Agricaïsse,
- de CVBA Ecupa,
- de CVBA Divicas,
- de CVBA Rentacas,

- de CVBA Agricas,
- de CVBA Interlan,
- de CVBA Divilan,
- de CVBA Rentalan,
- de CVBA Invelan,

De CVBA Ecupa, de CVBA Divicas, de CVBA Rentacas, de CVBA Agricas, de CVBA Interlan, de CVBA Divilan, de CVBA Rentalan en de CVBA Invelan (die als "regionale kassen" worden bestempeld) hadden geen operationele activiteiten en zijn geen kredietinstellingen. Ze werden opgericht om de ontwikkeling en de notoriëteit van de Federatie van kredietinstellingen van het Landbouwkrediet (nu Crelan) op regionaal niveau te bevorderen (deze worden als "regionale kassen" bestempeld), alsmede om, met de hulp van het verkoopnet van Lanbokas en Agricaisse, een commercieel beleid te ontwikkelen om de eigen middelen te verhogen.

Hun aandeelhouders waren dezelfde als deze van Lanbokas en Agricaisse, met name cliënten van de bank Crelan die in haar cooperatieve verankering hebben geïnvesteerd.

Deze regionale kassen gaven niettemin al enkele jaren geen coöperatieve aandelen meer uit.

De effectieve fusie werd goedgekeurd op 05/11/2015 door de Buitengewone Algemene Vergaderingen van de betrokken vennootschappen.

De CVBA Lanbokas heeft meer bepaald Agricaisse en de regionale kassen overgenomen in het kader van een fusie door overname krachtens de artikelen 693 tot 704 van het Wetboek van vennootschappen.

De CVBA Lanbokas, als overnemende vennootschap, heeft bovendien haar naam in Crelanco gewijzigd.

Na deze fusie zijn Lanbokas (Crelanco) en de CVBA Federatie van de Kassen van Crelan de enige aandeelhouders van de NV Crelan geworden.

Tot slot kondigde Crelan eind 2015 aan dat ze exclusieve onderhandelingen voerde over de verkoop van haar dochter Keytrade Bank aan de Franse bank Crédit Mutuel Arkéa. Deze verkoop werd op 6/06/2016 gefinaliseerd en heeft een significante impact gehad op het resultaat van 2016. De netto gerealiseerde meerwaarde op de verkoop (na belastingen) in het geconsolideerde IFRS resultaat bedraagt 109,1 mio EUR.

4.20. Vermelde documenten en voor het publiek beschikbare documenten

De gecoördineerde tekst van de statuten van de CVBA CrelanCo kan bekomen worden bij het Departement Communicatie of per e-mail aan communication@crelan.be.

De statuten kunnen ook bekomen worden op de zetel van Crelan, Sylvain Dupuislaan 251, 1070 Brussel, of via de agentschappen van Crelan.

Crelan publiceert een Jaarverslag dat informatie bevat met betrekking tot de evolutie van de Groep en zijn financiële situatie. Dit Verslag is beschikbaar op de website van de bank (www.crelan.be).

Bijkomende relevante informatie over Crelan (persberichten, jaarverslagen en cijfers, geschiedenis, ...) is ook beschikbaar op de website www.crelan.be.

4.21. Informatie over deelnemingen

CrelanCo is aandeelhouder van de NV Crelan en maakt deel uit van de structuur van de Groep Crelan zoals beschreven onder punt 4.8. hierboven.

4.22. Financiële gegevens

De financiële informatie die hieronder volgt betreft de laatste drie boekjaren van de Groep Crelan op geconsolideerde basis.

Deze groep is samengesteld uit de volgende vennootschappen :

- de NV Crelan,

- de CVBA CrelanCo,
- de CVBA Federatie van de kassen van het Landbouwkrediet,
- de NV Crelan Insurance,
- de NV Europabank NV.

Voor meer toelichting over de Groep Crelan wordt naar punt 4.1. hierboven verwezen.

4.22.1. Jaarrekening

Hieronder worden tabellen opgenomen met

- de geconsolideerde balans,
 - een geconsolideerd overzicht van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten,
 - kasstroomoverzichten,
 - een geconsolideerd overzicht van de eigenvermogenswijzigingen,
- in verband met de laatste drie boekjaren.

4.22.1.1. Geconsolideerde balans

Activa	Noot	31/12/2015	31/12/2014
(in EUR)			
Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	4.1.	774.198.565,99	665.689.944,89
Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden	4.2.	23.468.490,56	27.909.007,75
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening	4.3.	0,00	5.002.515,66
Voor verkoop beschikbare financiële activa	4.4.	2.145.081.542,14	4.432.382.417,96
Leningen en vorderingen (met inbegrip van financiële leases)	4.5.	15.886.446.737,20	17.172.181.824,30
Derivaten gebruikt ter afdekking	4.15.	40.254.636,69	57.702.673,51
Wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte posities bij reële-waardeafdekking van het renterisico van een portefeuille	4.15.	562.689.935,32	681.276.590,77
Materiële vaste activa	4.6.	24.162.958,50	29.855.497,09
Goodwill	4.7.	23.642.632,30	111.009.940,66
Immateriële activa	4.7.	19.093.179,19	16.646.202,50
Belastingvorderingen	4.8.	41.275.855,58	25.021.503,34
<i>Actuele belastingen</i>		1.161.798,61	718.374,09
<i>Uitgestelde belastingen</i>		40.114.056,97	24.303.129,25
Andere activa	4.9.	14.027.376,60	16.729.186,09
Activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten*	4.10.	3.080.533.000,19	15.775.000,00
Totaal Activa		22.634.874.910,26	23.257.182.304,52
Verplichtingen	Noot	31/12/2015	31/12/2014
(in EUR)			
Deposito's van centrale banken		1.217.423,15	2.046.149,57
Financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden	4.2.	25.258.721,87	29.607.886,54
Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs		17.700.101.440,10	20.758.733.132,25
<i>Deposito's</i>	4.11.1.	14.758.941.185,26	17.578.849.750,68
<i>Kredietinstellingen</i>		19.367.213,50	29.961.977,27
<i>Andere dan kredietinstellingen</i>		14.739.573.971,76	17.548.887.773,41
<i>In schuldbewijzen belichaamde schulden met inbegrip van obligaties</i>	4.11.2.	2.524.645.479,19	2.675.608.262,97
<i>Achtereestelde verplichtingen</i>	4.11.3.	324.091.854,75	330.761.733,18
<i>Financiële verplichtingen verbonden aan overgedragen financiële activa</i>	4.12.1.	14.379.248,02	37.042.254,78
<i>Andere financiële verplichtingen</i>	4.11.4.	78.043.672,89	136.471.130,63
Derivaten gebruikt ter afdekking	4.15.	738.325.542,14	891.139.838,88
Wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte posities bij reële-waardeafdekking van het renterisico van een portefeuille	4.15.	0,00	6.461.700,33
Voorzieningen	4.13.	38.908.197,42	36.393.302,72
Belastingverplichtingen	4.8.	15.110.727,83	43.446.405,34
<i>Actuele belastingen</i>		1.381.026,91	1.912.983,58
<i>Uitgestelde belastingen</i>		13.729.700,92	41.533.421,76
Andere verplichtingen	4.9.	58.242.868,11	72.654.795,55
Verplichtingen i.v.m. groepen activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten*	4.10.	2.875.491.034,09	0,00
Totaal Verplichtingen		21.452.655.954,71	21.840.483.211,18
Eigen vermogen	Noot	31/12/2015	31/12/2014
(in EUR)			
Geplaatst kapitaal	4.18.	834.972.203,47	914.101.459,30
<i>Gestort kapitaal</i>		834.972.203,47	914.101.459,30
<i>Opgevraagd niet-gestort kapitaal</i>		0,00	0,00
Andere componenten van het eigen vermogen	4.18.	104.641.456,11	126.713.910,31
<i>Herwaarderings-reserve: voor verkoop beschikbare financiële activa</i>		62.866.226,10	126.085.936,26
<i>Herwaarderings-reserve: voor verkoop beschikbare financiële activa, geassocieerd als aangehouden voor verkoop</i>		39.774.035,96	0,00
<i>Herwaarderings-reserve: actuariële winsten/verliezen bij pensioenplannen</i>		2.001.194,05	627.974,05
Reserves (met inbegrip van ingehouden winsten)	4.18.	202.010.953,46	314.235.666,21
Baten uit het lopende jaar		40.594.342,50	61.648.057,52
Minderheidsbelangen		0,00	0,00
Totaal Eigen Vermogen		1.182.218.955,54	1.416.699.093,34
Totaal verplichtingen en eigen vermogen		22.634.874.910,26	23.257.182.304,52

*N.a.v. de beslissing om Keytrade Bank in 2016 te verkopen, worden op 31/12/2015 de activa en passiva van Keytrade op een aparte lijn weergegeven als groepen van activa die worden afgestoten (cfr. paragraaf 4.10.2)

Activa	Noot	31/12/2016	31/12/2015
(in EUR)			
Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	4.1.	977.321.144,23	774.198.565,99
Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden	4.2.	24.751.698,59	23.468.490,56
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening		0,00	0,00
Voor verkoop beschikbare financiële activa	4.3.	2.098.093.043,26	2.145.081.542,14
Financiële activa aangehouden tot einde looptijd	4.4.	18.669.182,00	0,00
Leningen en vorderingen (met inbegrip van financiële leases)	4.5.	16.506.054.720,69	15.886.446.737,20
Derivaten gebruikt ter afdekking	4.15.	29.178.564,32	40.254.636,69
Wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte posities bij reële-waardeafdekking van het renterisico van een portefeuille	4.15.	588.034.033,72	562.689.935,32
Materiële vaste activa	4.6.	19.859.723,22	24.162.958,50
Goodwill	4.7.	23.642.631,79	23.642.632,30
Immateriële activa	4.7.	19.527.905,53	19.093.179,19
Belastingvorderingen	4.8.	40.717.234,88	41.275.855,58
<i>Actuele belastingen</i>		1.901.009,41	1.161.798,61
<i>Uitgestelde belastingen</i>		38.816.225,47	40.114.056,97
Andere activa	4.9.	18.138.545,47	14.027.376,60
Activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten*	4.10.	0,00	3.080.533.000,19
Totaal Activa		20.363.988.427,69	22.634.874.910,26

Verplichtingen	Noot	31/12/2016	31/12/2015
(in EUR)			
Financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden	4.2.	23.526.202,78	25.258.721,87
Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs		18.252.092.557,97	17.701.318.863,25
<i>Deposito's</i>	4.11.1.	15.803.475.267,02	14.774.537.856,42
<i>Kredietinstellingen</i>		32.879.108,93	34.963.884,67
<i>Andere dan kredietinstellingen</i>		15.770.596.158,09	14.739.573.971,75
<i>In schuldbewijzen belichaamde schulden met inbegrip van obligaties</i>	4.11.2.	2.033.711.949,04	2.524.645.479,19
<i>Achternestelde verplichtingen</i>	4.11.3.	320.118.146,84	324.091.854,75
<i>Andere financiële verplichtingen</i>	4.11.4.	94.787.195,07	78.043.672,89
Derivaten gebruikt ter afdekking	4.15.	735.723.259,05	738.325.542,14
Wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte posities bij reële-waardeafdekking van het renterisico van een portefeuille	4.15.	6.432.085,53	0,00
Voorzieningen	4.13.	86.678.795,56	38.908.197,42
Belastingverplichtingen	4.8.	14.633.333,55	15.110.727,83
<i>Actuele belastingen</i>		1.306.754,52	1.381.026,91
<i>Uitgestelde belastingen</i>		13.326.579,03	13.729.700,92
Andere verplichtingen	4.9.	72.943.297,94	58.242.868,11
Verplichtingen i.v.m. groepen activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten*	4.10.	0,00	2.875.491.034,09
Totaal Verplichtingen		19.192.029.532,38	21.452.655.954,71

Eigen vermogen	Noot	31/12/2016	31/12/2015
(in EUR)			
Geplaatst kapitaal	4.18.	838.774.650,78	834.972.203,47
<i>Gestort kapitaal</i>		838.774.650,78	834.972.203,47
<i>Opgevraagd niet-gestort kapitaal</i>		0,00	0,00
Andere componenten van het eigen vermogen	4.18.	62.186.682,53	104.641.456,11
<i>Herwaarderings-reserve: voor verkoop beschikbare financiële activa</i>		63.096.316,30	62.866.226,10
<i>Herwaarderings-reserve: voor verkoop beschikbare financiële activa, geclassificeerd als aangehouden voor verkoop</i>		0,00	39.774.035,96
<i>Herwaarderings-reserve: actuariële winsten/verliezen bij pensioenplannen</i>		-909.633,77	2.001.194,05
Reserves (met inbegrip van ingehouden winsten)	4.18.	215.804.178,56	202.010.953,46
Baten uit het lopende jaar		55.193.383,44	40.594.342,50
Minderheidsbelangen		0,00	0,00
Totaal Eigen Vermogen		1.171.958.895,31	1.182.218.955,54
Totaal verplichtingen en eigen vermogen		20.363.988.427,69	22.634.874.910,26

* Naar aanleiding van de beslissing om Keytrade Bank in 2016 te verkopen, werden op 31 december 2015 de activa en passiva van Keytrade Bank op een aparte lijn weergegeven als groepen van activa die worden afgestoten (cfr. paragraaf 4.10.2)

4.22.1.2. Geconsolideerd overzicht van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten

Geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten (in EUR)	Noot	31/12/2015	31/12/2014
GEWONE BEDRIJFSACTIVITEITEN			
Financiële en exploitatiebaten en -lasten		339.875.858,50	374.973.165,08
Rentebaten	5.1.	641.192.406,16	734.713.808,58
Rentelasten	5.1.	-312.097.846,94	-390.696.048,84
Dividenden	5.3.	8.748,75	30.507,01
Baten uit provisies en vergoedingen	5.2.	106.084.543,05	97.120.707,85
Lasten uit provisies en vergoedingen	5.2.	-105.502.175,17	-105.373.672,57
Gerealiseerde winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd in de winst- en verliesrekening	5.4.	1.683.650,72	3.576.456,51
Winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden (netto)	5.5.	3.950.573,29	-5.629.548,30
Winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening (netto)	5.6.	-2.358,72	7.375,69
Aanpassingen van de reële waarde bij de administratieve verwerking van afdekkingstransacties	5.7.	-2.004.308,13	-5.806.949,40
Herwaarderings van valutakoersverschillen		1.107.180,02	715.122,88
Winsten en verliezen op het niet langer opnemen van andere dan voor verkoop aangehouden activa	5.8.	-7.641,56	5.388,33
Andere exploitatiebaten	5.9.	51.894.389,37	48.110.423,14
Andere exploitatielasten	5.9.	-46.431.302,34	-1.800.405,80
Administratiekosten		-254.792.052,39	-256.431.225,33
Personeelsuitgaven	5.10.1.	-115.378.994,18	-112.597.341,33
Algemene en administratieve uitgaven	5.10.2.	-139.413.058,21	-143.833.884,00
Afschrijvingen		-14.609.418,51	-16.176.320,36
Materiële vaste activa	4.6.	-9.114.743,27	-11.262.257,95
Immateriële activa (andere dan goodwill)	4.7.	-5.494.675,24	-4.914.062,41
Voorzieningen	4.13.	4.131.966,11	7.099.566,37
Bijzondere waardeverminderingen	5.11.	-17.515.022,11	-21.542.389,99
Bijzondere waardeverminderingverliezen op financiële activa die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd in de winst- en verliesrekening		-17.515.022,11	-17.029.674,06
<i>Financiële activa gewaardeerd tegen kostprijs</i>		0,00	0,00
<i>Voor verkoop beschikbare financiële activa</i>		488.986,49	516.302,60
<i>Leningen en vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs</i>		-18.004.008,60	-17.545.976,66
Bijzondere waardeverminderingverliezen op materiële vaste activa		0,00	-4.512.715,93
Negatieve goodwill die onmiddellijk wordt opgenomen in de winst- en verliesrekening		0,00	0,00
Winsten en verliezen op vaste activa of groepen activa die worden afgestoten, geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	4.10	-302.618,80	0,00
TOTALE WINST OF VERLIES UIT VOORTGEZETTE BEDRIJFSACTIVITEITEN VÓÓR AFTREK VAN BELASTINGEN EN MINDERHEIDSBELANG		48.524.780,58	73.723.663,03
Belastinglasten (winstbelasting) verbonden met de winst of het verlies uit voortgezette bedrijfsactiviteiten	5.12.	-7.930.438,08	-12.075.605,51
<i>Actuele belastingen</i>		-19.923.673,73	-16.481.250,45
<i>Uitgestelde belastingen</i>		11.993.235,65	4.405.644,94
NETTOWINST OF -VERLIES		40.594.342,50	61.648.057,52
Overzicht van de niet-gerealiseerde resultaten			
Niet-gerealiseerde resultaten die in de toekomst mogelijk in de gerealiseerde resultaten kunnen worden opgenomen			
<i>Herwaardering van voor verkoop beschikbare financiële activa</i>		-23.445.674,19	45.296.474,55
Niet-gerealiseerde resultaten die nooit in de gerealiseerde resultaten zullen worden opgenomen			
<i>Actuariële (verliezen)/winsten op toegezegd pensioenregelingen</i>		1.373.219,99	2.938.475,42
Totaal van de niet-gerealiseerde resultaten (netto)		-22.072.454,20	48.234.949,97
Totaal van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten van het boekjaar		18.521.888,30	109.883.007,49

Geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	Noot	31/12/2016	31/12/2015
<i>(in EUR)</i>			
GEWONE BEDRIJFSACTIVITEITEN			
Financiële en exploitatiebaten en –lasten		306.790.554,26	339.875.858,50
Rentebaten	5.1.	533.996.606,22	641.192.406,16
Rentelasten	5.1.	-267.331.151,99	-312.097.846,94
Dividenden	5.3.	1.678.636,60	8.748,75
Baten uit provisies en vergoedingen	5.2.	88.563.844,37	106.084.543,05
Lasten uit provisies en vergoedingen	5.2.	-87.961.408,91	-105.502.175,17
Gerealiseerde winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd in de winst- en verliesrekening	5.4.	2.956.592,22	1.683.650,72
Winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden (netto)	5.5.	292.929,41	3.950.573,29
Winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening (netto)	5.6.	0,00	-2.358,72
Aanpassingen van de reële waarde bij de administratieve verwerking van afdekkingstransacties	5.7.	-2.757.840,52	-2.004.308,13
Herwaarderings van valutakoersverschillen		1.882.084,21	1.107.180,02
Winsten en verliezen op het niet langer opnemen van andere dan voor verkoop aangehouden activa	5.8.	18.083,60	-7.641,56
Andere exploitatiebaten	5.9.	50.747.536,70	51.894.389,37
Andere exploitatielasten	5.9.	-15.295.357,65	-46.431.302,34
Administratiekosten		-245.588.153,66	-254.792.052,39
Personeelsuitgaven	5.10.1.	-102.412.677,30	-115.378.994,18
Algemene en administratieve uitgaven	5.10.2.	-143.175.476,36	-139.413.058,21
Afschrijvingen		-18.071.324,81	-14.609.418,51
Materiële vaste activa	4.6.	-9.692.183,05	-9.114.743,27
Immateriële activa (andere dan goodwill)	4.7.	-8.379.141,76	-5.494.675,24
Voorzieningen	4.12.	-47.714.255,03	-4.131.966,11
Bijzondere waardeverminderingen	5.11.	-34.895.688,94	-17.515.022,11
Bijzondere waardeverminderingverliezen op financiële activa die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd in de winst- en verliesrekening		-34.895.688,94	-17.515.022,11
<i>Financiële activa gewaardeerd tegen kostprijs</i>		0,00	0,00
<i>Voor verkoop beschikbare financiële activa</i>		-254.999,59	488.986,49
<i>Leningen en vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs</i>		-34.640.689,35	-18.004.008,60
Bijzondere waardeverminderingverliezen op materiële vaste activa		0	0,00
Negatieve goodwill die onmiddellijk wordt opgenomen in de winst- en verliesrekening		0	0,00
Winsten en verliezen op vaste activa of groepen activa die worden afgestoten, geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	4.10.	109.101.314,77	-302.618,80
TOTALE WINST OF VERLIES UIT VOORTGEZETTE BEDRIJFSACTIVITEITEN VÓÓR AFTREK VAN BELASTINGEN EN MINDERHEIDSBELANG		69.622.446,59	48.524.780,58
Belastinglasten (winstbelasting) verbonden met de winst of het verlies uit voortgezette bedrijfsactiviteiten	5.12.	-14.429.063,15	-7.930.438,08
<i>Actuele belastingen</i>		-13.042.945,63	-19.923.673,73
<i>Uitgestelde belastingen</i>		-1.386.117,52	11.993.235,65
NETTOWINST OF -VERLIES		55.193.383,44	40.594.342,50
Overzicht van de niet-gerealiseerde resultaten			
Niet-gerealiseerde resultaten die in de toekomst mogelijk in de gerealiseerde resultaten kunnen worden opgenomen			
<i>Herwaarderings van voor verkoop beschikbare financiële activa</i>		230.090,20	-23.445.674,19
<i>Herwaarderings van voor verkoop beschikbare financiële activa, geclassificeerd als aangehouden voor verkoop</i>		-39.774.035,96	0,00
Niet-gerealiseerde resultaten die nooit in de gerealiseerde resultaten zullen worden opgenomen			
<i>Actuariële (verliezen)/winsten op toegezegd pensioenregelingen</i>		-2.910.827,82	1.373.219,99
Totaal van de niet-gerealiseerde resultaten (netto)		-42.454.773,58	-22.072.454,20
Totaal van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten van het boekjaar		12.738.609,86	18.521.888,30

4.22.1.3. Kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht 2013 - 2014

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
BEDRIJFSACTIVITEITEN		
Nettowinst (-verlies)	61.648.057,77	45.213.341,59
Aanpassingen om nettowinst of -verlies te doen aansluiten bij de nettokasstromen met betrekking tot bedrijfsactiviteiten	103.034.861,79	6.393.024,27
Actuele en uitgestelde belastinglasten, opgenomen in de winst- en verliesrekening	12.075.605,51	7.644.077,39
Niet-gerealiseerde winst of verlies op wisselkoersverschillen	-715.122,88	-914.302,40
INVESTERINGS- EN FINANCIERINGSACTIVITEITEN		
Afschrijving	16.176.320,36	15.099.817,43
Bijzondere waardeverminderingen	21.542.389,99	13.987.154,01
Nettovoorzieningen (terugboekingen)	7.099.566,37	5.262.726,40
Nettowinst (-verlies) op de verkoop van beleggingen, i.e. tot einde looptijd aangehouden beleggingen, geassocieerde deelnemingen, dochterondernemingen, materiële activa. ...	5.388,33	24.133,26
BEDRIJFSACTIVITEITEN		
Netto niet-gerealiseerde winst op voor verkoop beschikbare beleggingen	45.296.474,56	-34.360.725,72
Andere aanpassingen	1.554.238,76	-349.856,11
Kasstroom uit exploitatiewinsten voor wijzigingen in bedrijfsactiva en -verplichtingen	164.682.918,77	51.606.365,86
Stijging (daling) van bedrijfsactiva (met uitzondering van geldmiddelen en kasequivalenten)	446.003.275,53	780.361.477,24
Stijging (daling) van zichtrekeningen bij centrale banken	-704.797.002,24	-103.789.522,46
Stijging (daling) van leningen en vorderingen	143.978.072,44	449.327.704,37
Stijging (daling) van voor verkoop beschikbare activa	1.024.832.037,45	428.566.091,81
Stijging (daling) van financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden	-30.465.069,22	-18.520.209,76
Stijging (daling) van financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening	7.345,96	0,00
Stijging (daling) van activa-derivaten gebruikt ter afdekking	6.597.343,30	6.835.090,46
Stijging (daling) van te ontvangen baten uit financiële activa	0,00	0,00
Stijging (daling) van vaste activa en groepen activa die worden afgestoten, aangehouden voor verkoop	0,00	0,00
Stijging (daling) van andere activa (definitie balans)	5.850.547,83	17.942.322,83
Stijging (daling) van bedrijfsverplichtingen (met uitzondering van geldmiddelen en kasequivalenten):	784.633.478,96	-13.105.784,23
Stijging (daling) van voorschotten van centrale banken	1.834.110,67	138.251,29
Stijging (daling) van deposito's van kredietinstellingen	-65.840.489,59	-616.935.513,16
Stijging (daling) van deposito's van andere instellingen dan kredietinstellingen	745.889.869,64	877.048.605,85
Stijging (daling) van in schuldbewijzen belichaamde schulden	-234.387.312,77	66.565.643,81
Stijging (daling) van financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden	-21.871.586,60	-28.648.892,36
Stijging (daling) van verplichtingen-derivaten gebruikt ter afdekking	320.379.208,71	-178.275.293,73
Stijging (daling) van te betalen lasten in verband met financiële instrumenten	0,00	0,00
Stijging (daling) van andere verplichtingen (definitie balans)	38.629.678,89	-132.998.585,93
Stijging (daling) van werkkapitaal, netto	338.630.203,43	-793.467.261,47
Kasstroom uit de bedrijfsactiviteiten	503.313.122,20	-741.860.895,62
(Betaalde) terugbetaalde winstbelastingen	-19.833.507,13	-8.845.293,87
Nettokasstroom uit de bedrijfsactiviteiten	483.479.615,07	-750.706.189,49

INVESTERINGSACTIVITEITEN		
(Contante betalingen om materiële activa te verwerven)	5.327.482,37	13.286.141,74
Contante ontvangsten uit de verkoop van materiële activa	39.103,40	52.586,33
(Contante betalingen om immateriële activa te verwerven)	4.752.123,31	7.726.106,72
Contante ontvangsten uit de verkoop van immateriële activa	0,00	0,00
Nettokasstroom uit investeringsactiviteiten	-10.040.502,28	-20.959.662,13
FINANCIERINGSACTIVITEITEN		
(Betaalde dividenden)	24.305.833,00	39.636.343,24
Contante ontvangsten uit de uitgifte van achtergestelde verplichtingen		0,00
(Contante terugbetalingen van achtergestelde verplichtingen)	10.743.031,03	17.404.462,93
Contante ontvangsten uit de uitgifte of terugbetaling van aandelen of andere eigen-vermoënsinstrumenten	193.444.922,80	-108.617.434,40
Andere contante ontvangsten uit financieringsactiviteiten	0,00	0,00
(Andere contante betalingen van financieringsactiviteiten)	0,00	1.031.355,04
Nettokasstroom uit financieringsactiviteiten	158.396.058,77	-166.689.595,61
Gevolgen van wisselkoerswijzigingen op geldmiddelen en kasequivalenten	2.814.918,47	-1.115.998,95
NETTOSTIJGING VAN GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN	631.835.171,56	-938.355.447,23
GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN AAN HET BEGIN VAN DE PERIODE	257.314.161,22	1.196.785.607,40
GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN AAN HET EINDE VAN DE PERIODE	891.964.251,26	257.314.161,22
<u>Componenten van geldmiddelen en kasequivalenten</u>		
Contanten	53.673.139,88	57.386.413,43
Tegoeden bij centrale banken	612.016.805,00	
Leningen en vorderingen	226.274.306,37	199.927.747,79
Totale geldmiddelen en kasequivalenten aan het einde van de periode	891.964.251,26	257.314.161,22
Waaronder : bedrag van de geldmiddelen en kasequivalenten die door de onderneming worden aangehouden, doch niet beschikbaar zijn voor gebruik door de groep	0,00	0,00
<u>Aanvullende informatie over de kasstromen uit de bedrijfsactiviteiten :</u>		
Ontvangen rentebaten	771.223.731,12	742.660.632,47
Ontvangen dividenden	30.507,01	133.060,00
Betaalde rentelasten	450.141.243,86	360.029.983,87

* In 2013 werd 13,987 mio EUR bijzondere waardeverminderingen opgenomen onder 'stijging (daling) van andere verplichtingen'. Deze voorstelling werd aangepast om in lijn te zijn met de voorstelling van 2014.

Kasstroomoverzicht 2014 – 2015

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
BEDRIJFSACTIVITEITEN		
Nettowinst (-verlies)	40.594.342,50	61.648.057,77
<u>Aanpassingen om nettowinst of -verlies te doen aansluiten bij de nettokasstromen met betrekking tot bedrijfsactiviteiten</u>	<u>21.007.349,27</u>	<u>103.034.861,79</u>
Actuele en uitgestelde belastinglasten, opgenomen in de winst- en verliesrekening	7.930.438,08	12.075.605,51
Niet-gerealiseerde winst of verlies op wisselkoersverschillen	-1.107.180,02	-715.122,88
INVESTERINGS- EN FINANCIERINGSACTIVITEITEN		
Afschrijving	14.609.418,51	16.176.320,36
Bijzondere waardeverminderingen	17.515.022,11	21.542.389,99
Nettovoorzieningen (terugboekingen)	4.131.966,11	7.099.566,37
Nettowinst (-verlies) op de verkoop van beleggingen, i.e. tot einde looptijd aangehouden beleggingen, geassocieerde deelnemingen, dochterondernemingen, materiële activa, ...	7.641,56	5.388,33
BEDRIJFSACTIVITEITEN		
Netto niet-gerealiseerde winst op voor verkoop beschikbare beleggingen	-23.445.674,19	45.296.474,56
Andere aanpassingen	1.373.358,67	1.554.238,76
Kasstromen uit exploitatiewinsten voor wijzigingen in bedrijfsactiva en -verplichtingen	61.601.691,77	164.682.918,77
<u>Stijging (daling) van bedrijfactiva (met uitzondering van geldmiddelen en kasequivalenten)**</u>	<u>-3.473.731.254,20</u>	<u>446.003.275,53</u>
Stijging (daling) van zichtrekeningen bij centrale banken	0,00	-704.797.002,24
Stijging (daling) van leningen en vorderingen	-1.305.839.976,08	143.978.072,44
Stijging (daling) van voor verkoop beschikbare activa	-2.272.568.899,45	1.024.832.037,45
Stijging (daling) van financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden	-4.440.517,19	-30.465.069,22
Stijging (daling) van financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening	-5.002.515,66	7.345,96
Stijging (daling) van activa-derivaten gebruikt ter afdekking	-17.448.036,82	6.597.343,30
Stijging (daling) van te ontvangen baten uit financiële activa	0,00	0,00
Stijging (daling) van vaste activa en groepen activa die worden afgestoten, aangehouden voor verkoop	134.270.500,49	0,00
Stijging (daling) van andere activa (definitie balans)	-2.701.809,49	5.850.547,83
<u>Stijging (daling) van bedrijfsverplichtingen (met uitzondering van geldmiddelen en kasequivalenten)**</u>	<u>-3.231.820.800,81</u>	<u>784.633.478,96</u>
Stijging (daling) van voorschotten van centrale banken	-828.726,42	1.834.110,67
Stijging (daling) van deposito's van kredietinstellingen	-33.257.770,54	-65.840.489,59
Stijging (daling) van deposito's van andere instellingen dan kredietinstellingen	-2.815.775.501,98	745.889.869,64
Stijging (daling) van in schuldbewijzen belichaamde schulden	-150.962.783,78	-234.387.312,77
Stijging (daling) van financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden	-4.349.164,67	-21.871.586,60
Stijging (daling) van verplichtingen-derivaten gebruikt ter afdekking	-152.814.296,74	320.379.208,71
Stijging (daling) van te betalen lasten in verband met financiële instrumenten	0,00	0,00
Stijging (daling) van andere verplichtingen (definitie balans)	-73.832.556,68	38.629.678,89
Stijging (daling) van werkkapitaal, netto	241.910.453,39	338.630.203,43
Kasstroom uit de bedrijfsactiviteiten	303.512.145,17	503.313.122,20
(Betaalde) terugbetaalde winstbelastingen	-21.549.499,50	-19.833.507,13
Nettokasstroom uit de bedrijfsactiviteiten	281.962.645,67	483.479.615,07

INVESTERINGSACTIVITEITEN		
(Contante betalingen om materiële activa te verwerven)	5.010.599,40	5.327.482,37
Contante ontvangsten uit de verkoop van materiële activa	132.755,16	39.103,40
Contante ontvangsten uit de verkoop van materiële activa aangehouden voor verkoop	15.775.000,00	0,00
(Contante betalingen om immateriële activa te verwerven)	10.328.282,93	4.752.123,31
Contante ontvangsten uit de verkoop van immateriële activa	0,00	0,00
Nettokasstroom uit investeringsactiviteiten	576.514,39	-10.040.502,28
FINANCIERINGSACTIVITEITEN		
(Betaalde dividenden)	23.579.610,51	24.305.833,00
Contante ontvangsten uit de uitgifte van achtergestelde verplichtingen	0,00	0,00
(Contante terugbetalingen van achtergestelde verplichtingen)	6.669.878,43	10.743.031,03
Contante ontvangsten uit de uitgifte of terugbetaling van aandelen of andere eigen-vermogensinstrumenten	20.577.440,40	193.444.922,80
Andere contante ontvangsten uit financieringsactiviteiten	0,00	0,00
(Andere contante betalingen van financieringsactiviteiten)***	250.000.000,00	0,00
Nettokasstroom uit financieringsactiviteiten	-259.672.048,54	158.396.058,77
Gevolgen van wisselkoerswijzigingen op geldmiddelen en kasequivalenten	5.163.751,76	2.814.918,47
NETTOSTIJGING VAN GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN	22.867.111,52	631.835.171,56
GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN AAN HET BEGIN VAN DE PERIODE	891.964.251,25	257.314.161,22
GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN AAN HET EINDE VAN DE PERIODE	919.995.114,53	891.964.251,26
<u>Componenten van geldmiddelen en kasequivalenten</u>		
Contanten	53.616.576,86	53.673.139,88
Tegoeden bij centrale banken	720.581.989,13	612.016.805,00
Leningen en vorderingen	145.796.548,54	226.274.306,37
Totale geldmiddelen en kasequivalenten aan het einde van de periode*	919.995.114,53	891.964.251,26
Waaronder : bedrag van de geldmiddelen en kasequivalenten die door de onderneming worden aangehouden, doch niet beschikbaar zijn voor gebruik door de groep	138.462.047,65	336.018.714,72
<u>Aanvullende informatie over de kasstromen uit de bedrijfsactiviteiten :</u>		
Ontvangen rentebaten	677.611.664,92	771.223.731,12
Ontvangen dividenden	8.748,75	30.507,01
Betaalde rentelasten	371.543.041,90	450.141.243,86

*Voor toelichting bij de geldmiddelen en kasequivalenten verwijzen wij naar noot 4.21.

** De grote bewegingen in de categorie stijging (daling) van bedrijfsactiva en –verplichtingen zijn het gevolg van de herclassificatie van de cijfers van Keytrade als “aangehouden voor verkoop”

*** De andere contante betalingen van financieringsactiviteiten hebben betrekking op de overname van de participatie van de Franse aandeelhouder in Crelan NV voor een bedrag van 250 miljoen EUR.

Kasstroomoverzicht 2015 – 2016

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
BEDRIJFSACTIVITEITEN		
Nettowinst (-verlies)	55.193.383,44	40.594.342,50
<u>Aanpassingen om nettowinst of -verlies te doen aansluiten bij de nettokasstromen met betrekking tot bedrijfsactiviteiten</u>	<u>110.576.068,26</u>	<u>21.007.349,27</u>
Actuele en uitgestelde belastinglasten, opgenomen in de winst- en verliesrekening	14.429.063,15	7.930.438,08
Niet-gerealiseerde winst of verlies op wisselkoersverschillen	-1.882.084,21	-1.107.180,02
INVESTERINGS- EN FINANCIERINGSACTIVITEITEN		
Afschrijving	18.071.324,81	14.609.418,51
Bijzondere waardeverminderingen	34.895.688,94	17.515.022,11
Nettovoorzieningen (terugboekingen)	47.714.255,03	4.131.966,11
Nettowinst (-verlies) op de verkoop van beleggingen, i.e. tot einde looptijd aangehouden beleggingen, geassocieerde deelnemingen, dochterondernemingen, materiële activa, ...	-18.083,60	7.641,56
BEDRIJFSACTIVITEITEN		
Netto niet-gerealiseerde winst op voor verkoop beschikbare beleggingen	230.090,20	-23.445.674,19
Andere aanpassingen	-2.864.186,06	1.373.358,67
Kasstromen uit exploitatiewinsten voor wijzigingen in bedrijfsactiva en -verplichtingen	165.769.451,70	61.601.691,77
<u>Stijging (daling) van bedrijfactiva (met uitzondering van geldmiddelen en kasequivalenten)**</u>	<u>597.213.536,57</u>	<u>-3.473.731.254,20</u>
Stijging (daling) van zichtrekeningen bij centrale banken	0,00	0,00
Stijging (daling) van leningen en vorderingen	792.116.564,84	-1.305.839.976,08
Stijging (daling) van voor verkoop beschikbare activa	-47.931.844,89	-2.272.568.899,45
Stijging (daling) van financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden	1.283.208,03	-4.440.517,19
Stijging (daling) van financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening	0,00	-5.002.515,66
Stijging (daling) van activa-derivaten gebruikt ter afdekking	-11.076.072,37	-17.448.036,82
Stijging (daling) van te ontvangen baten uit financiële activa	0,00	0,00
Stijging (daling) van vaste activa en groepen activa die worden afgestoten, aangehouden voor verkoop	-134.270.500,49	134.270.500,49
Stijging (daling) van andere activa (definitie balans)	-2.907.818,55	-2.701.809,49
<u>Stijging (daling) van bedrijfsverplichtingen (met uitzondering van geldmiddelen en kasequivalenten)**</u>	<u>571.545.115,81</u>	<u>-3.231.820.800,81</u>
Stijging (daling) van voorschotten van centrale banken	0,00	-828.726,42
Stijging (daling) van deposito's van kredietinstellingen	-2.084.775,74	-33.257.770,54
Stijging (daling) van deposito's van andere instellingen dan kredietinstellingen	1.037.454.271,87	-2.815.775.501,98
Stijging (daling) van in schuldbewijzen belichaamde schulden	-490.933.530,15	-150.962.783,78
Stijging (daling) van financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden	-1.732.519,09	-4.349.164,67
Stijging (daling) van verplichtingen-derivaten gebruikt ter afdekking	-2.602.283,09	-152.814.296,74
Stijging (daling) van te betalen lasten in verband met financiële instrumenten	0,00	0,00
Stijging (daling) van andere verplichtingen (definitie balans)	31.443.952,01	-73.832.556,68
Stijging (daling) van werkkapitaal, netto	-25.668.420,76	241.910.453,39
Kasstroom uit de bedrijfsactiviteiten	140.101.030,94	303.512.145,17
(Betaalde) terugbetaalde winstbelastingen	-19.431.245,43	-21.549.499,50
Nettokasstroom uit de bedrijfsactiviteiten	120.669.785,51	281.962.645,67

INVESTERINGSACTIVITEITEN		
(Contante betalingen om materiële activa te verwerven)	-5.163.177,43	-5.010.599,40
Contante ontvangsten uit de verkoop van materiële activa	234.966,61	132.755,16
Contante ontvangsten uit de verkoop van materiële activa aangehouden voor verkoop	0,00	15.775.000,00
(Contante betalingen om immateriële activa te verwerven)	-13.711.665,23	-10.328.282,93
Contante ontvangsten uit de verkoop van immateriële activa	0,00	0,00
Contante ontvangsten uit de verkoop van verbonden ondernemingen en dochterondernemingen, aftrek van afgestoten geldmiddelen en kasequivalenten	33.569.222,68	0,00
(Contante betalingen om tot einde looptijd aangehouden beleggingen te verwerven)	-18.598.010,00	0,00
Nettokasstroom uit investeringsactiviteiten	-3.668.663,37	568.872,83
FINANCIERINGSACTIVITEITEN		
(Betaalde dividenden)	-26.802.458,46	-23.579.610,51
Contante ontvangsten uit de uitgifte van achtergestelde verplichtingen	0,00	0,00
(Contante terugbetalingen van achtergestelde verplichtingen)	-3.973.707,91	-6.669.878,43
Contante ontvangsten uit de uitgifte of terugbetaling van aandelen of andere eigen-vermogensinstrumenten	3.802.447,31	20.577.440,40
Andere contante ontvangsten uit financieringsactiviteiten	0,00	0,00
(Andere contante betalingen van financieringsactiviteiten)***	0,00	-250.000.000,00
Nettokasstroom uit financieringsactiviteiten	-26.973.719,06	-259.672.048,54
Gevolgen van wisselkoerswijzigingen op geldmiddelen en kasequivalenten	571.381,52	5.163.751,76
NETTOSTIJGING VAN GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN	90.027.403,08	22.867.111,52
GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN AAN HET BEGIN VAN DE PERIODE	919.995.114,53	891.964.251,25
GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN AAN HET EINDE VAN DE PERIODE	1.010.593.899,13	919.995.114,53
<u>Componenten van geldmiddelen en kasequivalenten</u>		
Contanten	54.068.576,66	53.616.576,86
Tegoeden bij centrale banken	923.252.567,57	720.581.989,13
Leningen en vorderingen	33.272.754,90	145.796.548,54
Totale geldmiddelen en kasequivalenten aan het einde van de periode*	1.010.593.899,13	919.995.114,53
Waaronder : bedrag van de geldmiddelen en kasequivalenten die door de onderneming worden aangehouden, doch niet beschikbaar zijn voor gebruik door de groep	150.375.867,64	138.462.047,65
<u>Aanvullende informatie over de kasstromen uit de bedrijfsactiviteiten :</u>		
Ontvangen rentebaten	531.443.685,33	677.611.664,92
Ontvangen dividenden	593.008,63	8.748,75
Betaalde rentelasten	290.784.814,96	371.543.041,90
<u>Aanvullende informatie over overnames en afstotingen van dochterondernemingen</u>		
Totaal aankoop- of verkoopbedrag	303.819.000,00	0,00
Gedeelte van het aankoop- of verkoopbedrag dat in geldmiddelen en kasequivalenten is voldaan	303.819.000,00	0,00
Bedrag van de geldmiddelen en kasequivalenten in de overgenomen of afgestoten dochterondernemingen	262.777.320,39	0,00
Bedrag van de activa en verplichtingen die geen geldmiddelen of kasequivalenten zijn in de overgenomen of afgestoten dochterondernemingen	-145.102.662,66	0,00

*Voor toelichting bij de geldmiddelen en kasequivalenten verwijzen wij naar noot 4.20.

** Voor 2015 zijn de grote bewegingen in de categorie stijging (daling) van bedrijfsactiva en – verplichtingen het gevolg van de herclassificatie van de cijfers van Keytrade als « aangehouden voor verkoop ».

*** Voor 2015 hebben de andere contante betalingen van financieringsactiviteiten betrekking op de overname van de participatie van de Franse aandeelhouder in Crelan NV voor een bedrag van 250 miljoen euro.

4.22.1.4. Geconsolideerd overzicht van de eigenvermogenswijzigingen

(in EUR)	Aandelenkapitaal	Herwaarderings-reserve: voor verkoop beschikbare financiële activa	Herwaarderings-reserve: geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	Herwaarderings-reserve: actuariële winsten/verliezen bij pensioenplannen	Beschikbare Reserves	Onbeschikbare Reserves
Openingsbalans per 1 januari 2014	720.636.597,93	80.789.461,70	0,00	-2.310.501,36	264.729.930,53	73.819.332,50
Kapitaalverhoging						
Kapitaalvermindering						
Toe-en uittredingen coöperatoren	193.444.922,80					
Uitbetaalde dividenden					-24.305.833,32	
Uitbetaalde tantièmes						
Transacties met aandeelhouders	193.444.922,80		0,00		-24.305.833,32	0,00
Resultaat van het boekjaar					58.797.843,33	2.850.214,19
Herwaardering van de activa		86.359.221,52				
Verkochte en vervallen effecten		-6.612.708,64				
Reële waarde-afdekking micro hedge		-1.123.941,84				
Reële waarde-afdekking macro hedge		-10.037.569,76				
Winsten/verliezen m.b.t. pensioenplannen				4.451.561,00		
Uitgestelde belastingen		-23.288.526,73		-1.513.085,58		
Anderes	19.938,57				-7.763,50	
Niet-aandeelhouders transacties	19.938,57	45.296.474,56	0,00	2.938.475,42	58.790.079,83	2.850.214,19
Eindbalans per 31 december 2014	914.101.459,30	126.085.936,26	0,00	627.974,05	299.214.177,04	76.669.546,69
Openingsbalans per 1 januari 2015	914.101.459,30	126.085.936,26	0,00	627.974,05	299.214.177,04	76.669.546,69
Kapitaalverhoging						
Kapitaalvermindering						
Aandelenoverdracht Crédit Agricole France*	-99.706.696,23				-150.293.303,77	
Toe-en uittredingen coöperatoren	20.577.440,40					
Uitbetaalde dividenden					-23.579.610,51	
Uitbetaalde tantièmes						
Transacties met aandeelhouders	-79.129.255,83	0,00	0,00	0,00	-173.872.914,28	0,00
Resultaat van het boekjaar					40.594.342,50	
Herwaardering van de activa		-37.234.183,94				
Verkochte en vervallen effecten		-5.383.842,35				
Reële waarde-afdekking micro hedge		601.387,22				
Reële waarde-afdekking macro hedge		6.699.472,58				
Winsten/verliezen m.b.t. pensioenplannen				2.080.321,16		
Uitgestelde belastingen		11.871.492,29		-707.101,16		
Anderes					144,01	
Herclassificatie als "aangehouden voor verkoop"		-39.774.035,96	39.774.035,96			
Niet-aandeelhouders transacties	0,00	-63.219.710,15	39.774.035,96	1.373.219,99	40.594.486,51	0,00
Eindbalans per 31 december 2015	834.972.203,47	62.866.226,10	39.774.035,96	2.001.194,05	165.935.749,27	76.669.546,69

(in EUR)	Aandelenkapitaal	Herwaarderings-reserve: voor verkoop beschikbare financiële activa	Herwaarderings-reserve: geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	Herwaarderings-reserve: actuariële winsten/verliezen bij pensioenplannen	Reserves (met inbegrip van ingehouden winsten)	Baten uit het lopende jaar
Openingsbalans per 1 januari 2016	834.972.203,47	62.866.226,10	39.774.035,96	2.001.194,05	202.010.953,46	40.594.342,50
Kapitaalverhoging	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kapitaalvermindering	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Toe-en uittredingen coöperatoren	3.802.447,31	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Uitbetaalde dividenden	0,00	0,00	0,00	0,00	-26.802.458,46	0,00
Uitbetaalde tantièmes	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Transacties met aandeelhouders	3.802.447,31	0,00	0,00	0,00	-26.802.458,46	0,00
Overdracht naar ingehouden winsten	0,00				40.594.342,50	-40.594.342,50
Herwaardering van de activa	0,00	-862.429,91	0,00	0,00	0,00	0,00
Verkochte en vervallen effecten	0,00	-2.003.800,47	0,00	0,00	0,00	0,00
Reële waarde-afdekking macro hedge	0,00	2.983.963,49	0,00	0,00	0,00	0,00
Winsten/verliezen m.b.t. pensioenplannen	0,00	0,00	0,00	-4.409.677,10	0,00	0,00
Uitgestelde belastingen	0,00	112.357,09	0,00	1.498.849,29	0,00	0,00
Anderes	0,00	0,00	0,00	0,00	1.341,06	0,00
Verkoop van Keytrade	0,00	0,00	-39.774.035,96	0,00	0,00	0,00
Resultaat van het boekjaar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	55.193.383,44
Niet-aandeelhouders transacties	0,00	230.090,20	-39.774.035,96	-2.910.827,82	40.595.683,56	14.599.040,94
Eindbalans per 31 december 2016	838.774.650,78	63.096.316,30	0,00	-909.633,77	215.804.178,56	55.193.383,44

4.22.1.5. Algemene commentaar bij de evolutie van de balans en de resultatenrekening

4.22.1.5.1. Algemene commentaar bij de evolutie van de balans

Op 27 januari 2016 maakten de Belgische coöperatieve bank Crelan en de Franse bank Crédit Mutuel Arkéa bekend dat ze een overeenkomst hadden gesloten over de verkoop van Keytrade Bank.

Na goedkeuring van dit akkoord door de toezichhoudende autoriteiten is de verkoop van Keytrade Bank aan Crédit Mutuel Arkéa afgerond in de loop van het eerste semester van 2016.

Het totaal van de balans is in 2016 gedaald met 2.270,9 miljoen euro om te eindigen op 20.364 miljoen euro, voornamelijk als gevolg van de verkoop van Keytrade Bank, waarvan de activa en passiva geklasseerd werden onder de rubriek « Activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten » volgens de normen van IFRS 5 op 31 december 2015.

Op de actiefzijde zien we een sterke stijging van 619,6 miljoen euro in de post Leningen en vorderingen. Dit gaat hoofdzakelijk om de hypothecaire leningen en de Andere leningen en voorschotten. Daarnaast zien we ook een stijging van de plaatsingen bij de Nationale Bank van België (+ 191 miljoen euro). Daarbij is geen rekening gehouden met de Monetaire reserve.

Op de passiefzijde zien we naast de daling door de verkoop van Keytrade Bank, een sterke toename van de deposito's van 1.028,9 miljoen euro op de zichtrekeningen en de spaarboekjes. Deze stijging wordt gedeeltelijk gecompenseerd met de daling van de uitstaande kasbons (-490,9 miljoen euro) door de historisch lage markttrentes.

Het Eigen vermogen onder IFRS is in 2016 gedaald met 10,3 miljoen euro tot 1.172,0 miljoen euro. Deze daling is voornamelijk toe te schrijven aan de verkoop van Keytrade Bank en hun meerwaarde op de portefeuille (-39,8 miljoen euro) die gedeeltelijk wordt gecompenseerd met de stijging van het coöperatief kapitaal met +3,8 miljoen euro en door het resultaat van het boekjaar met +55,2 miljoen euro verminderd met de dividenden uitbetaald in 2016 voor -26,8 miljoen euro.

4.22.1.5.2. Algemene commentaar bij de evolutie van de resultatenrekening

Als gevolg van de verkoop van Keytrade Bank in juni 2016 tellen hun resultaten slechts 5 maand mee in het geconsolideerde resultaat van de Groep Crelan. Dit verklaart de daling in de verschillende rubrieken van de resultatenrekening ten opzichte van vorig jaar.

Financiële en exploitatiebaten en -lasten

Vanwege de aanhoudende marktomstandigheden met een zeer lage rentevoet, blijven zowel de renteopbrengsten als de rentekosten dalen. De daling van de rentekosten, voornamelijk ten gevolge van de lagere rentevoeten op spaarboekjes, was weliswaar kleiner dan de daling van de renteopbrengsten. Hierdoor is het netto renteresultaat (rente baten t.o.v. rentelasten) in 2016 gedaald met 62,4 miljoen euro tot 266,7 miljoen euro. Als we de resultaten van Keytrade Bank voor 2015 en 2016 buiten beschouwing laten, zou deze daling 40,8 miljoen euro bedragen. Een belangrijke oorzaak van deze daling is het hoge aantal vervroegde terugbetalingen van kredieten in 2016 en in 2015. Ondanks de hogere hoeveelheid wederbeleggingsvergoedingen die de bank ontving, zorgen deze vervroegde terugbetalingen voor minder rente inkomsten. Ook de renteopbrengsten op de portefeuille voor verkoop beschikbare activa daalde in 2016 met 26 miljoen euro hoofdzakelijk door de verkoop van Keytrade Bank. De rentekosten met betrekking tot de derivaten zijn eveneens gedaald met 16 miljoen euro.

Het resultaat op de portefeuille aangehouden voor handelsdoeleinden daalt in 2016 met 3,7 miljoen euro en de aanpassingen van de reële waarde van afdekkingstransacties met 0,8 miljoen euro. Dit voornamelijk ten gevolge van een negatieve impact op de marktwaardering van derivaten.

Fraude

Na interne controles begin januari 2016 kwam aan het licht dat Crelan het slachtoffer is geworden van een belangrijke fraude, die vanuit het buitenland werd georganiseerd. De totale schade bedraagt 69,1 miljoen euro. Hiervan heeft 44,6 miljoen euro betrekking op het jaar 2015. Conform IFRS, is de resterende kost van 24,5 miljoen euro in de resultatenrekening van 2016 opgenomen. Een bedrag van 10 miljoen euro werd gerecupereerd via de verzekering. Deze kosten zijn (inclusief de recuperatie van de verzekeraar) geboekt onder de rubriek andere netto-exploitatiebaten. Ondanks dit voorval blijft de TIER I ratio met 17,04% nog ruim boven de reglementaire vereisten (13,6% in 2015).

Administratiekosten en afschrijvingen

De personeelskosten daalden met 12,9 miljoen euro. Enerzijds ten gevolge van de kosten van Keytrade Bank die slechts voor 5 maanden (-6,5 miljoen euro) meetellen. Anderzijds is er een daling op niveau van Crelan ten gevolge van een daling van het aantal personeelsleden. De andere algemene en administratieve kosten zijn gestegen met 3,8 miljoen euro. Deze stijging is langs de ene kant te wijten aan een daling van 9,1 miljoen euro bij Keytrade Bank, daar de resultaten van Keytrade Bank maar werden opgenomen gedurende de eerste vijf maanden van 2016. Langs de andere kant merken we een stijging van 12,2 miljoen euro bij Crelan, gelinkt aan kosten van digitalisering, van outsourcing en consultancy in het kader van de reorganisatie en van een project om de veiligheid van de bank te verhogen.

De afschrijvingskosten zijn gestegen in 2016 met 3,5 miljoen euro.

Voorzieningen en waardeverminderingen op financiële activa

De rubriek van de Voorzieningen is samengesteld uit wettelijke voorzieningen, technische voorzieningen van Crelan Insurance en voorzieningen in het kader van lopende projecten.

De kost van de voorzieningen bedraagt 47,7 miljoen euro tegenover 4,1 miljoen euro in 2015. Voorzieningen zijn voor 38,8 miljoen euro getroffen in het kader van het project « Fit for the Future ». Dit project dekt de reorganisatie van de centrale diensten en het agentennet. De technische provisie aangelegd bij Crelan Insurance is gestegen met 1,2 miljoen euro tegenover vorig jaar. De juridische voorzieningen zijn gestegen met 3,4 miljoen euro.

In 2016 werd in IFRS een waardevermindering aangelegd op een vastgoedcertificaat voor 0,25 miljoen euro.

De waardeverminderingen voor leningen en vorderingen zijn gestegen met 16,6 miljoen euro in 2016 omwille van de aanleg van een bijkomende provisie op de kredietportefeuille, vooral in de landbouw.

Winsten en verliezen op vaste activa of groepen activa die worden afgestoten, geclassificeerd als aangehouden voor verkoop

De verkoop van Keytrade Bank heeft een meerwaarde gegenereerd van 109,1 miljoen euro in de geconsolideerde jaarrekening. Deze meerwaarde is geklasseerd onder de rubriek « Winsten en verliezen op vaste activa of groepen activa die worden afgestoten, geclassificeerd als aangehouden voor verkoop » en werd berekend volgens de normen van IFRS 5.

Belastinglasten

De belastinglasten zijn in 2016 gestegen met 6,5 miljoen euro tot 14,4 miljoen euro. Deze toename is grotendeels gelinkt aan een stijging van de uitgestelde belastingen. Vorig jaar werd er nog een bijkomende deferred taks asset opgezet ten gevolge van het fiscale verlies op niveau van Crelan NV veroorzaakt door de fraude. De actuele belastingen dalen als gevolg van de verkoop van Keytrade Bank in juni 2016.

4.22.1.6. Boekhoudkundige methode en gehanteerde waarderings- en andere grondslagen

Overeenstemmingsverklaring IAS/IFRS

De geconsolideerde jaarrekeningen van de in de Europese Unie beursgenoteerde vennootschappen moeten vanaf 1 januari 2006, met openingsbalans 1 januari 2005, worden opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards ('IFRS') zoals aanvaard door de Europese Unie. In verscheidene landen, waaronder België, werd door de nationale regelgevers bepaald dat alle financiële instellingen die een geconsolideerde jaarrekening opstellen dit eveneens volgens IFRS moeten doen, onafhankelijk van het feit of zij beursgenoteerd zijn of niet. Derhalve maakt ook de Groep Crelan geconsolideerde cijfers op volgens de IFRS-normen zoals aanvaard door de Europese Unie.

De geconsolideerde jaarrekening (periodieke rapportering) werd opgesteld in overeenstemming met de op balansdatum van toepassing zijnde IAS- en IFRS-normen zoals aanvaard door de Europese Unie.

Belangrijkste bronnen van schattingsonzekerheden

Het opstellen van jaarrekeningen op basis van IFRS vereist een aantal schattingen en veronderstellingen. Hoewel alle beschikbare informatie wordt aangewend om deze schattingen en veronderstellingen zo betrouwbaar mogelijk te maken, kunnen de werkelijke resultaten daar toch van afwijken.

Schattingen en veronderstellingen worden voornamelijk gemaakt in de volgende gebieden :

- schatting van de realiseerbare waarde bij bijzondere waardeverminderingen;
- bepaling van de reële waarde van niet-genoteerde financiële instrumenten;
- bepaling van de verwachte gebruiksduur van materiële en immateriële activa;
- schatting van de bestaande verplichtingen die voortvloeien uit gebeurtenissen in het verleden bij de opname van voorzieningen;
- actuariële veronderstellingen bij de waardering van pensioenverplichtingen;
- actuariële veronderstellingen bij de waardering van de technische reserves.

Overzicht van de belangrijkste gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving

1. Algemeen

De geconsolideerde jaarrekening van de Groep Crelan werd voor het laatste opgesteld per 31 december 2016. De verslagdatum is identiek voor alle geconsolideerde entiteiten. De waarderingsgrondslagen die werden gebruikt voor de opmaak van de geconsolideerde financiële staten per 31 december 2015 zijn consistent met deze die werden toegepast per 31 december 2015.

De geconsolideerde jaarrekening werd opgesteld volgens het historische kostprijsconcept, doch gewijzigd voor de voor handelsdoeleinden aangehouden financiële activa en financiële verplichtingen, de voor verkoop beschikbare financiële activa en de derivaten. Zowel de functionele valuta als de presentatievaluta is de euro.

De opmaak van de financiële staten in overeenstemming met IFRS vereist een aantal boekhoudkundige schattingen en beoordelingen vanwege het management. De voornaamste bronnen van schattingonzekerheden worden hierna besproken in paragraaf 2.2.

2. Consolidatie

2.1. Consolidatieperimeter

Zoals reeds eerder aangegeven vormen de NV Crelan en de erkende coöperatieve Kas CVBA CrelanCo, een federatie van kredietinstellingen, waarvan de NV Crelan de centrale instelling is. Vanuit die optiek fungeert deze op boekhoudkundig vlak als moederonderneming van de Groep Crelan. Daarnaast wordt de Groep Crelan vervolledigd door de ondernemingen waarin Crelan NV meer dan 50% van de stemrechten bezit.

De consolidatieperimeter van de Groep Crelan bestaat bijgevolg uit de volgende entiteiten :

- Crelan NV
- CrelanCo CVBA
- Federatie van de Kassen van het Landbouwkrediet CVBA
- Crelan Insurance NV
- Subconsolidatie Groep Europabank
 - Europabank NV
 - EB-Lease NV

2.2. Consolidatiemethode

Een dochtermaatschappij is een entiteit waarover de Groep zeggenschap heeft. Er is sprake van zeggenschap wanneer een onderneming macht heeft over de andere entiteit, blootgesteld is aan de variabele inkomsten van de betreffende entiteit en de onderneming kan haar macht gebruiken om de hoogte van de variabele inkomsten te beïnvloeden. Een dochteronderneming wordt integraal geconsolideerd vanaf de datum waarop voor het eerst sprake is van zeggenschap. De baten en de lasten van een dochteronderneming worden in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen tot de datum waarop de Groep geen zeggenschap meer uitoefent.

Bij de opmaak van de geconsolideerde jaarrekening integreert de Groep Crelan de jaarrekening van alle te consolideren entiteiten post voor post, door gelijke posten van activa, verplichtingen, eigen vermogen, baten en lasten bij elkaar op te tellen.

Om te bekomen dat de geconsolideerde jaarrekening van de Groep informatie verschaft alsof het de jaarrekening van een afzonderlijke economische entiteit betreft, worden volgende stappen uitgevoerd:

- De boekwaarde van de investering in elke dochteronderneming en het aandeel in het eigen vermogen van elke dochtermaatschappij worden volledig geëlimineerd;
- Saldi en transacties binnen de Groep, waaronder baten, lasten en dividenden, worden volledig geëlimineerd;
- Winsten en verliezen uit transacties binnen de Groep die zijn opgenomen in de activa, worden volledig geëlimineerd;

- De tijdelijke verschillen die ontstaan uit de eliminatie van winsten en verliezen uit transacties binnen de Groep zijn onderhevig aan IAS 12 Winstbelastingen.

3. Transactiedatum en afwikkelingsdatum

Alle financiële verplichtingen van de Groep Crelan, andere dan derivaten, worden steeds in de balans opgenomen op de afwikkelingsdatum.

Alle aan- en verkopen van financiële activa, die moeten worden afgewikkeld binnen het tijdsbestek dat door regelgeving of een marktconventie is vastgesteld, worden in de balans opgenomen op de afwikkelingsdatum, de datum waarop een actief aan of door de groep Crelan wordt geleverd.

4. Financiële activa

De Groep Crelan waardeert financiële activa op basis van het doel van het aangaan van de transacties.

De waardering en de allocatie van de resultaten hangen af van de IFRS-categorie waartoe de financiële activa behoren, namelijk: (1) leningen en vorderingen; (2) financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden, (3) financiële activa tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening en (4) voor verkoop beschikbare financiële activa.

De gebruikte IFRS-categorie bepaalt de waardering en de allocatie van de resultaten als volgt :

4.1. Leningen en vorderingen

Waardering

De categorie leningen en vorderingen omvat vooreerst leningen en al de hieraan gerelateerde vorderingen op banken en cliënten dewelke de Groep Crelan heeft geïnitieerd door rechtstreeks geld te verschaffen aan de ontleners. Vallen eveneens onder leningen en vorderingen, de schuldtitels waarvoor geen actieve markt bestaat. De door de bank toegestane leningen zijn niet overdraagbaar, zijn niet genoteerd op een actieve markt en hun toekomstige kasstromen zijn vast of bepaalbaar.

Leningen en vorderingen worden bij eerste opname gewaardeerd tegen de reële waarde vermeerderd met de transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van het financiële actief.

Na eerste opname worden leningen en vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs met behulp van de effectieve rentemethode. Bij het bepalen van de toekomstige kasstromen wordt rekening gehouden met initiële kosten die direct toewijsbaar zijn aan het verwerven van het leningdossier. Deze kosten worden gespreid over de looptijd van de lening, waarbij de periodieke amortisatie, bepaald op basis van de effectieve rente wordt verwerkt als renteresultaat.

De toekomstige kasstromen die in aanmerking worden genomen in het geval van kredieten met vaste rentevoet en variabele rentevoet zijn alle contractueel gekende kasstromen bij de initiële opname van het krediet.

Voor leningen met een variabele rentevoet wordt ervan uitgegaan dat de toekomstige kasstromen niet zullen wijzigen. Op het moment van rente-aanpassing wordt de effectieve rentevoet herberekend. De (gewijzigde) toekomstige kasstromen worden dan aan de hand van deze nieuwe effectieve rentevoet verdisconteerd om tot eenzelfde geamortiseerde kostprijs te komen.

In het geval van kredieten met herzienbare rentevoeten is het terugbetalingschema, gebruikt voor het afschrijven van de productiecommissie, gebaseerd op de huidige cliëntrente zowel voor de periode vóór rentevoetherziening dan voor de periode ná rentevoetherziening.

Bijzondere waardeverminderingen – Algemeen

De Groep beoordeelt regelmatig en op elke balansdatum of er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen.

Een bijzondere waardevermindering op een lening of een groep van leningen wordt toegepast van zodra er objectieve aanwijzingen zijn dat niet alle contractuele verschuldigde bedragen zullen worden terugbetaald ten gevolge van een of meer gebeurtenissen na het bekomen van het actief en dewelke

een effect hebben op de geschatte toekomstige kasstromen van de lening of een groep van leningen. Bijzondere waardeverminderingen worden opgenomen op een correctierekening binnen de rubriek leningen en vorderingen en worden aldus niet rechtstreeks op de desbetreffende kredietdossiers geboekt. Wanneer een vordering niet meer kan geïnd worden en alle waarborgen en garanties werden uitgewonnen, wordt deze onmiddellijk afgeboekt tegen de hiervoor aangelegde voorziening voor bijzondere waardevermindering. Eventuele intresten die nog geïnd worden nadat de vordering volledig afgeboekt is, worden in het resultaat opgenomen.

Zodra een financieel actief of een groep van vergelijkbare financiële activa een bijzonder waardeverminderverslies heeft ondergaan, worden de rentebaten daarna opgenomen op basis van de rentevoet die is gebruikt bij de contante waardeberekening voor het bepalen van het bijzondere waardeverminderverslies.

Indien het bedrag van de bijzondere waardevermindering in een volgende periode afneemt en de daling objectief in verband kan worden gebracht met een gebeurtenis die na de afboeking plaatsvond, wordt het voorheen opgenomen bijzondere waardeverminderverslies geheel of gedeeltelijk teruggenomen. Het teruggenomen bedrag wordt in de winst- en verliesrekening opgenomen.

Bijzondere waardevermindering op individuele basis

De groep Crelan beoordeelt eerst op individuele basis of er objectieve aanwijzingen zijn voor een bijzondere waardevermindering.

Indien er voor individuele leningen en vorderingen objectieve aanwijzingen zijn dat er een bijzonder waardeverminderverslies is opgetreden, wordt dit verliesbedrag bepaald als het verschil tussen enerzijds de boekwaarde van het actief en anderzijds de contante waarde van de geschatte toekomstige kasstromen (met uitzondering van de toekomstige kredietverliezen), contant gemaakt tegen de oorspronkelijke effectieve rentevoet van het actief. De boekwaarde van vorderingen op banken en vorderingen op klanten wordt verminderd door de aanleg van een voorziening die ten laste wordt genomen van de winst- en verliesrekening. De schatting van de toekomstige kasstromen gebeurt op basis van historische gegevens en deskundige ervaring.

Bijzondere waardevermindering op collectieve basis

Een 'bestaande maar niet gerapporteerde' ('incurred but not reported', IBNR) waardevermindering op leningen en vorderingen wordt aangelegd wanneer er objectieve aanwijzingen zijn van verliezen zonder dat er voor deze leningen en vorderingen reeds een bijzondere waardevermindering werd gealloceerd.

De IBNR waardevermindering wordt geschat op basis van verschillende factoren: de historische gegevens van verliezen bij vergelijkbare kredietrisico's, mogelijke betalingsmoeilijkheden bij vergelijkbare kredietrisico's, het huidige economische klimaat en diverse macro-economische parameters.

Als er geen aanwijzingen zijn voor een bijzondere waardevermindering op individuele basis, neemt de Groep Crelan activa op in een portefeuille met vergelijkbare kredietrisico's (zoals het soort actief, de externe rating, de bedrijfstak, het onderpand en andere objectieve beoordelingsgronden) en vergelijkbare interne en externe indicatoren (zoals een betalingsachterstand, een daling van de marktprijs van immobiëlen of een landbouwcrisis).

De Groep onderscheidt vier grote portefeuilles: landbouw, ondernemingen, woonkredieten en consumptiekredieten. Aan de hand van historische ervaring van kredietverliezen en het niveau van betalingsachterstand bepaalt de Groep voor elke collectieve portefeuille een bijzondere waardevermindering. Activa waarvoor op individuele basis een bijzonder waardeverminderverslies wordt opgenomen, worden niet betrokken bij een collectieve beoordeling op bijzondere waardevermindering.

Bijzondere waardeverminderingen – Actualisatie

De bijzondere waardevermindering wordt geraamd aan de hand van de actualisatie van verwachte toekomstige kasstromen. Deze actualisatie heeft uitsluitend betrekking op de te recupereren bedragen en gebeurt tegen de oorspronkelijke effectieve rentevoet.

Het inningsritme tijdens de terugvorderingsperiode wordt bepaald op basis van ervaringsgegevens en de historische evolutie van de opgezegde leningen en vorderingen met vergelijkbare kredietrisico's. Per groep van leningen en vorderingen worden de terug te vorderen bedragen opgesplitst in opeenvolgende kasstromen dewelke geactualiseerd worden tegen de gemiddelde rentevoet van de betrokken leningen en vorderingen. Het actualisatie-effect wordt in rekening gebracht om zo het bedrag van de bijzondere waardevermindering te bepalen.

4.2. Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden

De Groep classificeert een financieel actief als aangehouden voor handelsdoeleinden indien het:

- verworven of aangegaan is hoofdzakelijk met het doel dit actief op korte termijn te verkopen of terug te kopen;
- deel uitmaakt van geïdentificeerde financiële instrumenten die gezamenlijk worden beheerd en waarvoor aanwijzingen bestaan van een recent, feitelijk patroon van winstnemingen op korte termijn;
- een derivaat is dat niet in een afdekkingsrelatie wordt gebruikt.

Eigen vermogensinstrumenten, schuldbewijzen en andere vastrentende effecten en derivaten die worden verworven met de bedoeling op korte termijn winsten te genereren, worden beschouwd als financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden.

Activa aangehouden voor handelsdoeleinden worden bij eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde en blijven eveneens na eerste opname gewaardeerd aan reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in winst- en verliesrekening. Transactiekosten worden onmiddellijk in de resultatenrekening opgenomen. Ontvangen rente op financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden wordt opgenomen in het renteresultaat. Dividenden op financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden worden in de resultatenrekening opgenomen op het moment dat de entiteit het recht heeft verkregen op ontvangst van de betaling.

4.3. Financiële activa tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening

Een financieel actief wordt aangemerkt als gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening ("Fair Value Option") indien hierdoor een inconsistentie in waardering of opname ("accounting mismatch") wordt geëlimineerd of aanzienlijk wordt beperkt die anders zou ontstaan uit de waardering van deze activa of uit de opname van de winsten en verliezen hierop op basis van verschillende grondslagen.

4.4. Voor verkoop beschikbare financiële activa

Voor verkoop beschikbare financiële activa zijn niet-afgeleide financiële activa die niet worden geclassificeerd als leningen en vorderingen of financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden.

De Groep Crelan brengt alle beleggingseffecten met een vaste vervaldag die kunnen aangehouden worden tot einde looptijd onder in de categorie voor verkoop beschikbare financiële activa. De groep beschouwt eveneens als voor verkoop beschikbare financiële activa de voor onbepaalde duur aangehouden beleggingseffecten, dewelke kunnen worden verkocht omwille van liquiditeitsbehoeften of bij veranderingen in de rentevoeten, de wisselkoersen of de aandelenprijzen.

Voor verkoop beschikbare financiële activa worden bij eerste opname tegen reële waarde (inclusief transactiekosten) gewaardeerd. Na eerste opname worden voor verkoop beschikbare financiële activa eveneens gewaardeerd tegen reële waarde waarbij niet-gerealiseerde winsten of verliezen uit reële waardeschommelingen in het eigen vermogen worden verwerkt, totdat het financiële actief niet langer wordt opgenomen.

Ontvangen rente op voor verkoop beschikbare activa wordt opgenomen in het renteresultaat. Dividenden op voor verkoop beschikbare eigen-vermogensinstrumenten worden in de

resultatenrekening opgenomen op het moment dat de entiteit het recht heeft verkregen op ontvangst van de betaling.

4.5. Waardeverminderingen op financiële activa

Een waardevermindering moet worden opgemaakt wanneer er een objectieve aanwijzing van waardevermindering bestaat die het gevolg is van één of meerdere gebeurtenissen die tot stand kwamen na de aanschaffing van de betreffende effecten. Er worden geen waardeverminderingen aangelegd voor de effecten gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening.

Voor eigen vermogeninstrumenten vormt een duurzame of significante waardedaling van de betreffende titel een objectieve aanwijzing.

Voor schuldbewijzen vormt een significante verslechtering van het kredietrisico, die tot uiting komt via een risico op niet-inning, een objectieve aanwijzing.

Voor de eigen vermogeninstrumenten hanteert de Group Crelan kwantitatieve factoren als indicator van mogelijke waardeverminderingen. Het gaat voornamelijk om een waardedaling van minstens 30% gedurende een periode van 6 opeenvolgende maanden. Ook factoren als financiële moeilijkheden van de emittent, perspectieven op korte termijn,... worden in rekening genomen. Bovenop voormelde criteria wordt een waardevermindering toegepast bij een waardedaling van meer dan 50% of gedurende een periode van minstens 3 jaar. Voor de schuldbewijzen worden de criteria toegepast die van toepassing zijn op leningen en vorderingen. Een waardevermindering wordt maar in rekening genomen voor het deel van het geïnvesteerde bedrag dat niet zal kunnen gecupereerd worden:

- voor effecten gewaardeerd aan geamortiseerde kostprijs wordt de waardevermindering geboekt via een aparte rekening in resultaat, met een mogelijke terugname in geval van objectieve aanwijzingen van later herstel;
- voor de voor verkoop beschikbare financiële activa wordt de waardevermindering geboekt via een transfer van het gecumuleerde verwachte verlies vanuit het eigen vermogen naar het resultaat. In geval van een later herstel kan de waardevermindering worden teruggenomen voor de schuldbewijzen.

5. Financiële verplichtingen

Onder financiële verplichtingen wordt verstaan de financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden, schulden aan kredietinstellingen, schulden aan cliënten, de in schuldbewijzen belichaamde schulden, de achtergestelde schulden en de overige financieringen.

De waardering en de allocatie van de resultaten hangen af van de IFRS-categorie waartoe de financiële verplichtingen behoren, namelijk (1) financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden en (2) overige financiële verplichtingen.

5.1. Financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden.

De Groep classificeert een financiële verplichting als aangehouden voor handelsdoeleinden indien het:

- verworven of aangegaan is hoofdzakelijk met het doel deze verplichting op korte termijn te verkopen of terug te kopen;
- deel uitmaakt van geïdentificeerde financiële instrumenten die gezamenlijk worden beheerd en waarvoor aanwijzingen bestaan van een recent, feitelijk patroon van winstnemingen op korte termijn;
- een derivaat is dat niet in een afdekkingsrelatie wordt gebruikt.

Bij eerste opname worden de financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden opgenomen aan reële waarde en vervolgens worden de reële waardeschommelingen verwerkt in de winst- en verliesrekening.

5.2. Overige financiële verplichtingen

De overige financiële verplichtingen omvatten schulden aan kredietinstellingen, schulden aan cliënten, de in schuldbewijzen belichaamde schulden, de achtergestelde schulden en de overige financieringen.

Het betreft meer bepaald de uitstaande saldi op zicht- of termijnrekeningen van andere kredietinstellingen bij de Groep Crelan, de zichtdeposito's, de termijndeposito's en de spaarrekeningen van klanten, alsook de (achtergestelde) depositocertificaten.

De financiële verplichtingen worden bij eerste opname gewaardeerd tegen de reële waarde vermeerderd met rechtstreeks toewijsbare transactiekosten. Vervolgens worden de financiële verplichtingen gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs met behulp van de effectieve-rentemethode. De periodieke amortisatie wordt in de winst- en verliesrekening verwerkt als rentelast.

6. Reële waarde van financiële activa en verplichtingen

De reële waarde van financiële activa en verplichtingen is de genoteerde prijs van deze of identieke activa en verplichtingen op een actieve markt (Level 1). Indien er voor een financieel instrument geen actieve markt is, wordt de reële waarde bepaald aan de hand van een contante-waardeberekening gebaseerd op observeerbare marktgegevens (Level 2). Indien een reële waardebepaling uitsluitend op basis van observeerbare marktgegevens niet mogelijk is, wordt de reële waarde bepaald met behulp van niet-observeerbare gegevens (Level 3).

7. Verkoop- en terugkoopovereenkomsten van effecten

De effecten die verbonden zijn aan een terugkoopovereenkomst (repo) blijven op de actiefzijde van de balans. De schuld die voortvloeit uit de verplichting tot terugkoop van de activa bevindt zich op de passiefzijde van de balans in schulden aan kredietinstellingen of schulden aan andere dan kredietinstellingen, afhankelijk van de tegenpartij.

De effecten die verbonden zijn aan een terugverkoopovereenkomst (reverse repo) worden niet opgenomen in de balans. De uitgeleende geldmiddelen echter worden op de actiefzijde van de balans ingeschreven als vorderingen op kredietinstellingen of vorderingen op andere dan kredietinstellingen, afhankelijk van de tegenpartij.

Het verschil tussen de verkoop- en terugkoopprijs van de effecten wordt verwerkt als renteresultaat, gespreid over de looptijd van de overeenkomst.

8. Saldering van een financieel actief en een financiële verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd en het nettobedrag wordt uitsluitend in de balans opgenomen indien de Groep een in rechte afdwingbaar recht heeft om de opgenomen bedragen te salderen en voornemens is om hetzij de verplichting op nettobasis af te wikkelen, ofwel om het actief te realiseren op hetzelfde moment dat de verplichting wordt afgewikkeld.

9. Derivaten en afdekkingstransacties

9.1. Opname en waardering

Derivaten zijn financiële instrumenten waarvan de waarde wijzigt als gevolg van veranderingen in onderliggende waarde (rentevoet, wisselkoers, index, aandeel), die weinig of geen netto aanvangsinvestering vergen en die worden afgewikkeld op een tijdstip in de toekomst. Derivaten zijn financiële instrumenten, zoals bijvoorbeeld swaps, termijncontracten, futures en opties (geschreven en gekochte).

De eerste opname van alle derivaten geschiedt tegen hun reële waarde. Na de eerste opname worden de waardeveranderingen in de reële waarde (exclusief gelopen intresten) opgenomen in de winst- en verliesrekening. De gelopen rente wordt pro rata temporis in de winst- en verliesrekening verwerkt.

De Groep classificeert derivaten als volgt:

- Derivaten die geen afdekkingsderivaten zijn worden aangehouden als financiële activa of financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden; of
- Afdekkingsderivaten.

9.2. Afdekkingstransacties

Bij afsluiten van het derivaat wordt het contract opgenomen als een reële waardeafdekking, zijnde de afdekking van het risico van veranderingen in de reële waarde van een opgenomen actief of verplichting.

De Groep onderscheidt reële waardeafdekking van een individueel actief of individuele verplichting ('micro-hedging') en reële-waardeafdekking van portefeuilleafdekkingen van renterisico's ('macro-hedging'). In het laatste geval definieert de groep een groep van afdekkingsinstrumenten ter afdekking van het renterisico van een groep van financiële activa en/of verplichtingen.

Documentatie

De afdekkingsderivaten voldoen aan de voorwaarden en criteria voor afdekkingsinstrumenten opgelegd door IAS 39. De afgedekte activa en/of verplichtingen voldoen aan de voorwaarden en criteria van afgedekte posities opgelegd door IAS 39. Bij het aangaan van de afdekkingstransactie wordt de afdekkingsrelatie formeel aangewezen en gedocumenteerd, evenals de doelstelling van de Groep ten aanzien van het risicobeheer en de strategie bij het aangaan van de afdekkingsrelatie. De documentatie bevat een aanduiding van het (de groep van) afdekkingsinstrument(en), de afgedekte positie(s), de aard van het af te dekken risico en hoe de Groep zal bepalen of het (de groep van) afdekkingsinstrument(en) effectief is bij het compenseren van het risico van veranderingen in de reële waarde van de afgedekte positie(s).

Efficiëntietesten

De Groep gaat uitsluitend afdekkingstransacties aan die bij de start en eveneens naar verwachting in de daaropvolgende perioden zeer effectief zullen zijn voor wat betreft het compenseren van aan het afgedekte risico toe te schrijven veranderingen in reële waarde. De werkelijke effectiviteit van de afdekkingstransacties wordt op trimestriële basis bepaald. Het resultaat van de verhouding tussen de reële waardeschommeling van het (de groep van) afdekkingsinstrument(en) en de afgedekte positie(s) dient binnen een bereik van 80-125 procent te vallen. Indien dit niet het geval is, wordt de afdekkingsrelatie stop gezet.

Waardering

De winst of het verlies ten gevolge van reële waardeschommelingen van het (de portefeuille van) afdekkingsinstrument(en) wordt onmiddellijk in de resultatenrekening opgenomen. De winst of het verlies van de afgedekte positie(s) toe te rekenen aan het afgedekte risico leidt enerzijds tot een aanpassing van de boekwaarde van de afgedekte positie(s) en wordt anderzijds in de resultatenrekening opgenomen. Aldus worden de reële waardeschommelingen in de resultatenrekening voortvloeiend uit het (de portefeuille van) afdekkingsinstrument(en) enerzijds en de afgedekte positie(s) anderzijds geheel of gedeeltelijk gecompenseerd en wordt eventuele ineffectiviteit van de afdekkingsrelatie in resultaat verwerkt.

Indien een afdekkingsrelatie niet langer voldoet aan de criteria voor afdekkingstransacties zoals gedefinieerd door IAS 39, wordt de afdekkingsrelatie prospectief stop gezet. De afdekkingsderivaten worden geherclassificeerd naar 'Financiële activa of verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden'. De boekwaarde van de afgedekte positie(s) wordt verder behandeld zoals deze onder IFRS behandeld zou worden zonder afdekkingsrelatie. De op de balans gepresenteerde reële waardeschommelingen uit het verleden worden gespreid over de resterende looptijd van de afgedekte positie(s) ten laste van het resultaat genomen.

De rentebaten en –lasten uit afdekkingsinstrumenten enerzijds en afgedekte posities anderzijds worden in renteresultaat verwerkt.

10. Materiële vaste activa

De Groep verwerkt materiële vaste activa volgens het kostprijsmodel. Dit betekent dat materiële vaste activa in de balans worden opgenomen tegen kostprijs (inclusief de rechtstreeks toerekenbare kosten van de aanschaffing), verminderd met de geaccumuleerde afschrijvingen en eventuele geaccumuleerde bijzondere waardeverminderingen. De kostprijs is het bedrag dat werd betaald om het actief te verwerven, verhoogd met alle rechtstreeks toerekenbare kosten die werden gemaakt om het actief op de bedoelde locatie en/of in de bedoelde staat te brengen.

Het af te schrijven bedrag van een actief betreft zijn kostprijs verminderd met zijn restwaarde. In de praktijk is de restwaarde meestal onbeduidend. Indien dit het geval is, besliste de groep geen rekening te houden met de restwaarde bij het bepalen van het af te schrijven bedrag. De afschrijvingen worden toegewezen over de verwachte gebruiksduur van het actief. De geschatte gebruiksduur van een actief

wordt op elke balansdatum herbekeken. Terreinen en kunstwerken worden niet afgeschreven, maar zijn onderhevig aan bijzondere waardeverminderingen. Ieder bestanddeel van een materieel vast actief met een substantiële kostprijs in relatie tot de totale kostprijs van het actief wordt afzonderlijk afgeschreven ('component approach'). De afschrijvingskosten over elke periode worden opgenomen in de winst- en verliesrekening.

De Groep gebruikt volgende afschrijvingstermijnen:

Gebouwen	
Ruwbouw niet-commerciële gebouwen	33 jaar
Inrichting niet-commerciële gebouwen	10 jaar
Ruwbouw commerciële gebouwen	30 – 40 jaar
Inrichting commerciële gebouwen	9 – 10 jaar
Hardware	5 jaar
Installaties	10 jaar
Koffers	10 – 20 jaar
Lichtreclames	3 – 5 jaar
Machines en materiaal	3 – 5 jaar
Meubilair	10 jaar
Rollend Materieel	4 – 5 jaar

Uitgaven voor onderhoud en herstellingen worden als last opgenomen in de winst- en verliesrekening in de periode waarin deze uitgaven plaatsvinden. De kostprijs van vervangingsonderdelen wordt geactiveerd en vervolgens afgeschreven indien deze uitgaven toekomstige economische voordelen voor de groep zullen opleveren. De eventuele boekwaarde van de vervangen onderdelen wordt niet langer op de balans opgenomen.

De winst of het verlies dat voortvloeit uit het niet langer in de balans opnemen van een actief wegens vervreemding of verwijdering wordt opgenomen in resultaat. Bij vernietiging van een actief wordt het resterende af te schrijven bedrag onmiddellijk opgenomen in de winst- en verliesrekening.

Indien een vast actief aangehouden wordt voor verkoop, wordt dit actief geclassificeerd als aangehouden voor verkoop, worden de afschrijvingen stopgezet en wordt het actief gewaardeerd tegen de laagste waarde van zijn boekwaarde en zijn reële waarde minus de verkoopkosten.

11. Bedrijfscombinaties (IFRS 3R)

Overnames worden verwerkt op basis van de overnamemethode. De Groep koopt de nettoactiva en neemt de verworven activa en de overgenomen verplichtingen (inclusief voorwaardelijke verplichtingen) op. De verworven identificeerbare activa en de overgenomen verplichtingen worden gewaardeerd tegen hun reële waarde op de overnamedatum.

Een in een bedrijfscombinatie overgenomen voorwaardelijke verplichting wordt opgenomen als het gaat om een bestaande verplichting die voortvloeit uit gebeurtenissen in het verleden en waarvan de reële waarde betrouwbaar kan worden bepaald.

Goodwill betaald bij de verwerving van ondernemingen uit de consolidatiekring (een dochtermaatschappij) wordt in de balans opgenomen als immaterieel actief en wordt initieel op de overnamedatum gewaardeerd als het verschil tussen:

- a) Het totaal van:
 - i. de overgedragen vergoeding gewaardeerd in overeenstemming met IFRS3R, die doorgaans de reële waarde op de overnamedatum vereist
 - ii. Het bedrag van enig minderheidsbelang in de overgenomen partij
- b) het netto saldo van de op de overnamedatum vastgestelde bedragen van de verworven identificeerbare activa en de overgenomen verplichtingen.

Negatieve goodwill wordt onmiddellijk in de winst- en verliesrekening verwerkt.

De in een bedrijfscombinatie verworven goodwill wordt niet afgeschreven. De Groep Crelan toetst de waardering van goodwill op een bijzondere waardevermindering op jaarlijkse basis, of frequenter indien bepaalde gebeurtenissen aangeven dat de boekwaarde mogelijkerwijze boven de realisatiewaarde ligt. Eerder geboekte bijzondere waardeverminderingen met betrekking tot goodwill worden niet teruggeboekt.

De jaarlijkse waarderingstest van de goodwill gebeurt op basis van het discounted cash flow model. Indien de netto actuele waarde van de winstprognoses, gebaseerd op het strategisch plan van de desbetreffende dochtermaatschappij, lager is dan de opgenomen goodwill, wordt het verschil tussen beide bedragen onmiddellijk opgenomen in de winst- en verliesrekening. De actualisatievoet wordt bepaald als de risicovrije rentevoet verhoogd met een risicopremie in functie van het risicoprofiel van de desbetreffende dochtermaatschappij.

12. Andere immateriële vaste activa

Een immaterieel actief is een identificeerbaar, niet-monetair actief zonder fysieke vorm dat uitsluitend op de balans wordt opgenomen indien het waarschijnlijk is dat de verwachte toekomstige economische voordelen die kunnen worden toegerekend aan het actief naar de entiteit zullen vloeien en de kostprijs van het actief betrouwbaar kan bepaald worden.

Andere immateriële vaste activa betreft gekochte of intern gegenereerde software voor intern gebruik en gekochte klantenbestanden. Voor intern gegenereerde software activeert men uitsluitend de direct toewijsbare ontwikkelingskosten van software die voltooid is en effectief gebruikt wordt met de bedoeling economische voordelen te verwerven.

Een immaterieel actief wordt bij eerste opname aan kostprijs gewaardeerd. Vervolgens wordt het kostprijsmodel toegepast. De software wordt in de balans opgenomen tegen kostprijs, verminderd met de geaccumuleerde afschrijvingen en eventuele geaccumuleerde bijzondere waardeverminderingen. De software en klantenbestanden worden lineair afgeschreven. Het af te schrijven bedrag van een immaterieel vast actief betreft zijn kostprijs, verminderd met zijn restwaarde. In de praktijk is de restwaarde meestal onbeduidend. Indien dit het geval is, besliste de groep geen rekening te houden met de restwaarde bij het bepalen van het af te schrijven bedrag.

Voor immateriële vaste activa worden volgende afschrijvingstermijnen toegepast:

Intern ontwikkelde software	3-5 jaar
Verworven software	5 jaar
klantenbestanden	10 jaar

13. Bijzondere waardeverminderingen op niet-financiële activa

De Groep beoordeelt op elke verslagdatum of er een indicatie is die wijst op een mogelijke bijzondere waardevermindering van een niet-financieel actief. Een bijzondere waardevermindering ontstaat indien de realiseerbare waarde van het actief lager is dan de boekwaarde. Deze realiseerbare waarde is de hoogste waarde van de reële waarde minus de verkoopkosten of de bedrijfswaarde.

De boekwaarde van niet-financiële activa die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan, wordt verlaagd tot hun geschatte realiseerbare waarde en het bedrag van de bijzondere waardevermindering wordt in de lopende verslagperiode geboekt in de winst- en verliesrekening.

Als het bedrag van de bijzondere waardevermindering op niet-financiële activa (met uitzondering van goodwill) in een volgende periode afneemt en de daling objectief in verband kan worden gebracht met een gebeurtenis die na de afboeking plaatsvond, wordt het voorheen opgenomen bijzonder waardeverminderingverlies teruggenomen.

14. Voorzieningen en voorwaardelijke verplichtingen

Voorzieningen zijn verplichtingen met onzekerheden inzake de omvang van de toekomstige uitgaven en het tijdstip waarop deze uitgaven moeten worden gedaan. De groep neemt een voorziening op in de balans indien er op de verslagdatum een bestaande verplichting is ten gevolge van gebeurtenissen in het verleden, indien het waarschijnlijk is dat de verplichting een uitgaande kasstroom vereist en indien de verplichting op een betrouwbare manier kan geschat worden.

Bij de Groep Crelan bestaan de voorzieningen voornamelijk uit juridische zaken, schadegevallen, belastingsverplichtingen en pensioenverplichtingen.

- Voor juridische zaken en schadegevallen worden de voorzieningen individueel berekend (per juridisch dossier of per schadegeval), op basis van verschuldigde bedragen aan de begunstigden. Het bedrag en de spreiding van de toekomstige kasstromen zijn onzeker en afhankelijk van het tijdstip van afwikkeling van de juridische zaken of van de schadegevallen.

- Voor de voorzieningen voor pensioenverplichtingen verwijzen we naar het hoofdstuk over de personeelsbeloningen.
- Alle individualiseerbare verplichtingen met onzekerheden inzake de omvang van de toekomstige uitgaven en het tijdstip waarop deze uitgaven moeten worden gedaan die niet kunnen ondergebracht worden in de bovenstaande categorieën, worden opgenomen onder overige voorzieningen.
- Provisies voor het strategische plan « Fit for the Future » dat betrekking heeft op de reorganisatie van de centrale diensten en het agentennet.

Een voorwaardelijke verplichting wordt vermeld indien de Groep een bestaande verplichting heeft die voortvloeit uit gebeurtenissen uit het verleden, maar waarvan het niet waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen zal vereist zijn of waarvan het bedrag van de verplichting niet betrouwbaar kan bepaald worden.

15. Rentebaten en rentelasten

Rentebaten- en lasten worden in de winst- en verliesrekening verwerkt voor alle rentedragende instrumenten op basis van de effectieve rentemethode. Deze methode wordt gebruikt voor het berekenen van de amortisatie van een financieel actief of een financiële verplichting en voor het toerekenen van rentebaten en –lasten aan de desbetreffende periode. De effectieve rentevoet is de rentevoet die de verwachte stroom van toekomstige geldbetalingen of –ontvangsten tijdens de verwachte looptijd van het financieel instrument exact disconteert tot de nettoboekwaarde van het financieel actief of de financiële verplichting. Bij de berekening van de effectieve rentevoet maakt de groep een schatting van de kasstromen. In deze berekening worden alle door de contractpartijen betaalde of ontvangen provisies en vergoedingen opgenomen die integraal deel uitmaken van de effectieve rentevoet, alsmede de transactiekosten. Transactiekosten verwijzen naar extra kosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving of vervreemding van een financieel actief of een financieel passief. Deze bevatten de commissies die worden betaald aan agenten, adviseurs, makelaars en effectenhandelaar, evenals heffingen door de regelgevende instanties, beurzen en diverse soorten van belasting.

De gelopen rente op derivaten die worden aangehouden voor handelsdoeleinden worden pro rata temporis in de winst- en verliesrekening verwerkt.

16. Baten en lasten uit provisies en vergoedingen

De Groep maakt een onderscheid tussen verschillende soorten commissies:

- Bij commissies ontvangen voor de uitvoering van een specifieke opdracht geschiedt de opname in de winst- en verliesrekening op het ogenblik dat de opdracht is uitgevoerd. Dit is het geval voor commissies ontvangen voor vermogensbeheer en verzekeringsactiviteiten.
- Productiecommissies betaald op de productie van kredieten en kasbons worden gespreid over de looptijd van de desbetreffende kredieten en kasbons in resultaat genomen aan de hand van de effectieve rentevoet.
- Andere commissies met betrekking tot kredieten en kasbons worden jaarlijks afgerekend en in resultaat genomen.

17. Dividenden

De ontvangen dividenden worden in de winst- en verliesrekening opgenomen op het ogenblik dat het definitieve recht ontstaat om deze te innen.

18. Gerealiseerde en niet-gerealiseerde winsten en verliezen

De gerealiseerde winsten of verliezen uit verkopen en vervreemdingen van financiële instrumenten die als voor verkoop beschikbaar worden geclassificeerd, zijn het verschil tussen de ontvangen opbrengsten en de initiële boekwaarde van het verkochte actief of passief, na aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen die zouden zijn opgenomen in de winst- en verliesrekening en nadat rekening is gehouden met de impact van eventuele aanpassingen vanwege een afdekking.

Het verschil tussen de reële waarde op het einde van de huidige periode en op het einde van voorgaande periode van financiële activa en verplichtingen die worden aangehouden voor handelsdoeleinden wordt opgenomen in de rubriek 'Winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden'. Voor derivaten wordt de reële waardenschommeling van de periode exclusief gelopen rente in deze rubriek opgenomen. De gelopen rente wordt verwerkt in de rentebaten en –lasten.

De niet-gerealiseerde winsten of verliezen op voor verkoop beschikbare financiële activa die in het eigen vermogen werden opgenomen, worden in de winst- en verliesrekening opgenomen bij verwijdering van de desbetreffende financiële instrumenten of bij het aanleggen van een bijzondere waardevermindering.

19. Winstbelastingen

Deze post bevat de actuele en uitgestelde belastingen van het boekjaar.

Uitgestelde belastingverplichtingen worden erkend voor alle belastbare tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van de activa en de verplichtingen en hun fiscale waarde.

Voor de belastingverplichtingen van het boekjaar worden voorzieningen opgenomen op basis van het verwachte te betalen bedrag aan verschuldigde belastingen, berekend op basis van de op de verslagdatum vigerende belastingvoeten.

Uitgestelde belastingvorderingen worden erkend voor alle aftrekbare tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van de activa en de verplichtingen en hun fiscale waarde, in de mate dat het waarschijnlijk is dat er toekomstige belastbare winst zal aanwezig zijn waarmee de tijdelijke verschillen kunnen verrekend worden.

De uitgestelde belastingen worden berekend aan de hand van het belastingtarief dat verwacht wordt van toepassing te zijn in het jaar van realisatie van het actief of de vereffening van de verplichting.

20. Lease-overeenkomsten

De Groep als leasinggever

De Groep Crelan treedt op als leasinggever (lessor) en staat aan zijn cliënten uitsluitend financiële lease-overeenkomsten toe. Daarbij worden de risico's en voordelen die verbonden zijn aan de eigendom van het geleasede goed (behalve de juridische eigendom), overgedragen aan de leasingnemer (lessee). De volledige eigendom wordt op het einde van de overeenkomst al dan niet overgedragen.

Financiële lease-overeenkomsten worden bij eerste opname op de balans opgenomen als vorderingen met een bedrag dat gelijk is aan de netto-investering in de lease, zijnde de bruto-investering in de lease gediscoteerd tegen de impliciete rentevoet van de lease-overeenkomst. Het bedrag van de vordering omvat eveneens de initiële direct toewijsbare kosten en de residuwaarde van de lease-overeenkomst, zijnde de contractueel vastgestelde waarde waartegen de leasingnemer op het einde van het contract het geleasede goed kan aankopen.

Op basis van de toekomstige kasstromen wordt de effectieve rentevoet berekend. Aan de hand van deze effectieve rentevoet worden op het tijdstip van het aangaan van de overeenkomst de toekomstige minimale leasebetalingen en de restwaarde verdisconteerd om tot een netto actuele waarde te komen, dewelke overeenstemt met de reële waarde van het geleasede actief (inclusief directe eerste kosten).

De onverdiende rentebaten, zijnde het verschil tussen de bruto lease-vordering en de initiële netto actuele waarde, wordt in de resultatenrekening opgenomen op basis van bovenvermelde effectieve rentevoet, gespreid over de looptijd van de leasingvordering.

De leasingvorderingen worden in de balans opgenomen voor hun nettobedrag, dit is onder aftrek van de erop betrekking hebbende bijzondere waardeverminderingen.

De Groep als leasingnemer

De Groep Crelan gaat uitsluitend operationele lease-overeenkomsten aan voor de huur van materieel. Bij operationele lease-overeenkomsten worden nagenoeg niet alle risico's en voordelen verbonden aan de eigendom overgedragen naar de leasingnemer. Alle betalingen die voortvloeien uit operationele lease-overeenkomsten worden lineair over de looptijd van de lease-overeenkomst geboekt in de winst- en verliesrekening.

Als een operationele lease-overeenkomst wordt beëindigd vóór de leaseperiode is afgelopen, worden de vergoedingen die bij wijze van boete aan de leasinggever moeten worden betaald, geboekt onder lasten in de verslagperiode waarin de beëindiging plaatsvindt.

21. Personeelsbeloningen

Kortetermijnpersoneelsbeloningen

Kortetermijnpersoneelsbeloningen, zoals lonen, salarissen en socialezekerheidsbijdragen, worden ten laste genomen in de periode waarin de prestaties werden verricht. Voor kortetermijnpersoneelsbeloningen dewelke binnen het jaar na de afsluitingsdatum van de lopende periode zullen uitbetaald worden, zoals vakantiegeld en bonussen, worden niet-geactualiseerde voorzieningen aangelegd.

Ontslagvergoedingen worden slechts opgenomen indien er een aantoonbare verbintenis is.

Pensioenverplichtingen

De Groep heeft verschillende pensioenregelingen op basis van toegezegde bijdragen en op basis van toegezegde pensioenen. De pensioenverplichtingen worden alle gefinancierd via de betaling van bijdragen aan verzekeringsmaatschappijen.

Belgische toegezegde bijdrageregelingen zijn onderworpen aan een minimaal gegarandeerd rendement. Ten gevolge van de wijziging van de Belgische wetgeving over deze aanvullende pensioenplannen, en meer bepaald met betrekking tot de minimale rendementsgarantie die verzekeraars moeten aanbieden, worden alle Belgische pensioenplannen vanaf eind 2015 behandeld als toegezegd-pensioenregelingen..

Voor de toegezegde pensioenregelingen worden de periodieke lasten bepaald door actuariële berekeningen die minstens éénmaal jaarlijks worden uitgevoerd. Er wordt gebruik gemaakt van de 'projected unit credit' (PUC) methode voor de berekening van de contante waarde van de brutoverplichting die dient te worden opgenomen op de balans, en de aan het dienstjaar toegerekende pensioenkosten, die ten laste worden genomen van de winst- en verliesrekening. Pensioenkosten van verstreken diensttijd worden onmiddellijk verwerkt in de winst- en verliesrekening.

De fondsbeleggingen van de Groep omvatten in aanmerking komende verzekeringscontracten zoals gedefinieerd in IAS 19. De verzekeringscontracten zijn uitgegeven door verzekeraars die geen verbonden partij zijn en de opbrengsten van de contracten kunnen uitsluitend worden gebruikt voor de financiering van personeelsbeloningen uit hoofde van toegezegde-pensioenregelingen.

Andere langetermijnpersoneelsbeloningen

Voor andere langetermijnpersoneelsbeloningen, dewelke na het jaar na de afsluitingsdatum van de lopende periode betaald worden, zoals langetermijnbonussen, brugpensioen en hospitalisatieverzekering, geldt eveneens een berekening van de contante waarde van de bruto verplichtingen, doch de actuariële verschillen ingevolge periodieke herziening van de veronderstellingen en schattingen worden onmiddellijk opgenomen in de winst- en verliesrekening.

22. Kas en kasequivalenten en kasstroomoverzicht

De kas en kasequivalenten omvatten de contanten, de tegoeden bij centrale banken en de andere financiële activa met een looptijd van maximum drie maanden vanaf de verwervingsdatum.

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode, waarbij de nettowinst of het nettoverlies wordt aangepast om rekening te houden met de gevolgen van transacties van niet-contante aard, latenties of voorzieningen voor reeds of nog te ontvangen of te betalen kasstromen uit de bedrijfsactiviteiten, en baten of lasten die verband houden met investerings- of financieringskasstromen.

23. De gevolgen van wisselkoerswijzigingen

Monetaire en niet-monetaire bestanddelen in vreemde valuta worden bij de eerste opname omgerekend in euro tegen de dagkoers op transactiedatum.

Vervolgens vindt er voor de monetaire bestanddelen dagelijks een monetair waarderingsproces plaats op saldobasis, waarbij alle uitstaande monetaire saldi in deviezen worden omgerekend tegen de

eindemaandslotkoers. Alle positieve en negatieve verschillen worden opgenomen in de winst- en verliesrekening, ongeacht de waarderingscategorie.

Niet-monetaire bestanddelen bij de Groep Crelan bestaan uitsluitend uit aandeleninstrumenten in vreemde valuta. Deze worden vooreerst gewaardeerd tegen de reële waarde. Vervolgens wordt er gekeken naar de waarderingscategorie. In het geval van de categorie financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden worden de wisselresultaten ingevolge omrekening tegen de slotkoers eveneens opgenomen in de winst- en verliesrekening als verandering in de reële waarde van het onderliggende instrument. In het geval van de categorie beschikbaar voor verkoop (voor verkoop beschikbare financiële activa) wordt dit wisselresultaat uitgesteld in het eigen vermogen.

Monetaire en niet-monetaire bestanddelen in vreemde valuta worden bij de verwijdering uit de balans omgerekend in euro tegen de dagkoers op transactiedatum.

In het geval van niet-monetaire bestanddelen in vreemde valuta behorende tot de categorie beschikbaar voor verkoop (voor verkoop beschikbare financiële activa) wordt het volledige wisselresultaat tussen de eerste opname en de verwijdering uit de balans als gerealiseerde meer- of minderwaarde in de winst- en verliesrekening opgenomen.

24. Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit het aandelenkapitaal van de gewone en de coöperatieve aandelen, de reserve uit de herwaardering van de reële waarde van de voor verkoop beschikbare financiële activa en de gereserveerde winsten.

25. Technische voorzieningen

Voorziening van de verzekeringen

Deze voorziening wordt berekend volgens de geldende actuariële principes (universal life techniek) en wordt voor elk verzekeringcontract afzonderlijk berekend.

Elke afzonderlijke overeenkomst bevat een verzekeringsrekening. Hierop worden geldstortingen (cash-in-flows) bijgeboekt en geldonttrekkingen (cash-out-flows) afgeboekt. Cash-in flows zijn bijvoorbeeld premiestortingen door de verzekeringnemer. Cash-out flows zijn bijvoorbeeld kostenaanrekeningen voor het beheer en de verzekerde risico's.

De tegoeden op de verzekeringsrekening (ook reserves van de verzekeringsrekening genoemd) worden belegd in één of meerdere beleggingsvormen en genereren op die manier een rendement in het voordeel van de verzekeringnemer.

De reserves worden op een generieke wijze berekend voor alle onderschreven risico's (overlijden alle oorzaken, overlijden door ongeval, opeenvolgende overlijden, arbeidsongeschiktheid) zodat er structureel bovenop de door de verzekeringnemer opvraagbare reserves ook vergrijzingsreserves (arbeidsongeschiktheid) en risicoreserves worden aangelegd.

Voorziening voor schadegevallen

De voorzieningen voor schadegevallen worden op individuele basis bepaald door de schadebeheerder in functie van de kenmerken van het schadegeval. Wanneer een schadevergoeding de uitkering van een periodieke betaling betreft wordt de voorziening berekend als de actuele waarde van de verwachte toekomstige uitkeringen.

26. Verzekeringscontracten IFRS 4

Toereikendheidstoets

De Groep Crelan bepaalt aan het einde van elke verslagperiode of de opgenomen verzekeringsverplichtingen toereikend zijn. Indien de opgenomen verzekeringsverplichtingen ontoereikend zijn, dan wordt het tekort integraal in de winst- en verliesrekening opgenomen.

Herverzekering

De tegoeden van herverzekeraars worden als actief in de balans opgenomen. Indien er objectieve aanwijzingen zijn dat mogelijks niet alle bedragen uit hoofde van het herverzekeringscontract zullen ontvangen worden, wordt de boekwaarde van het herverzekeringsactief dienovereenkomstig verminderd en wordt de bijzondere waardevermindering opgenomen in de winst- en verliesrekening.

4.22.1.7. Toelichting bij de balans

4.22.1.7.1. Jaarrekening 2014

1. Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken

De geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Contanten	53.673.139,88	49.820.021,88
Deposito's bij centrale banken	275.998.090,28	7.566.391,55
Monetaire reservedeposito's bij de Nationale Bank van België	336.018.714,72	704.797.002,24
Totaal geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	665.689.944,89	762.183.415,67
waarvan opgenomen in geldmiddelen en kasequivalenten	665.689.944,89	57.386.413,43

Deze rubriek bestaat uitsluitend uit direct opvraagbare kasgelden, deposito's bij centrale banken en de monetaire reservedeposito's bij de Nationale Bank van België.

Het totaal van deze rubriek, exclusief de gelopen, niet vervallen interesten, wordt in het kasstroom-overzicht bij de geldmiddelen en kasequivalenten opgenomen.

De EUR 276 miljoen als deposito betreft een daggeldlening bij de Nationale Bank van België. Een deel van de tegoeden die in 2013 geplaatst werden bij de Nationale Bank werden in 2014 gebruikt om te investeren in obligatieleningen.

2. Financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden

Onderstaande tabel detailleert de samenstelling van de financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden per 31 december:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Activa		
Derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	27.909.007,75	58.374.076,97
Schuldbewijzen	0,00	0,00
Totaal activa aangehouden voor handelsdoeleinden	27.909.007,75	58.374.076,97
Verplichtingen		
Derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	29.607.886,54	51.479.473,14
Schuldbewijzen	0,00	0,00
Totaal verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden	29.607.886,54	51.479.473,14

Zowel in 2013 als in 2014 werden er geen financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden als zekerheid verstrekt voor verplichtingen of voor voorwaardelijke verplichtingen.

De Groep houdt enkel derivaten aan in het kader van afdekkingstransacties. De Groep Crelan oefent dus geen trading activiteiten uit. Bij de overname van Centea werd Crelan echter geconfronteerd met derivaten die volgens de eigen risicomodellen niet in aanmerking kwamen als afdekking. Deze derivaten dienden bijgevolg geplaatst te worden in de portefeuille voor handelsdoeleinden.

In 2014 is de portefeuille derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden sterk afgenomen. In de loop van het jaar werden nl. 16 renteswaps, 8 caps en 58 swaptions gedocumenteerd als hedge relatie. Voor meer informatie met betrekking tot derivaten verwijzen wij naar noot 15.

3. Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met waardeveranderingen via winst- en verliesrekening.

Onderstaande tabel detailleert de samenstelling van de financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met waardeveranderingen via winst- en verliesrekening per 31 december:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Leningen en vorderingen	5.002.515,66	4.995.169,70
Andere	0,00	0,00
Totaal financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met waardeveranderingen via winst- en verliesrekening	5.002.515,66	4.995.169,70

Per einde 2014 werden er geen financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met waardeveranderingen via winst- en verliesrekening als zekerheid verstrekt voor verplichtingen of voor voorwaardelijke verplichtingen.

De maximale blootstelling aan kredietrisico van deze rubriek bedraagt EUR 5 miljoen. Er werden geen kredietderivaten of soortgelijke instrumenten afgesloten om de maximale blootstelling aan het kredietrisico te beperken.

4. Voor verkoop beschikbare financiële activa

Onderstaande tabel detailleert de samenstelling van de portefeuille voor verkoop beschikbare financiële activa per 31 december:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Overheidsobligaties		
- genoteerd	3.353.392.101,91	2.334.737.025,42
- niet-genoteerd	50.467.178,38	53.606.617,40
Obligaties en andere vastrentende effecten		
- genoteerd	901.639.813,38	796.193.809,82
- niet-genoteerd	114.477.789,03	209.407.406,21
Aandelen en andere niet vastrentende effecten		
- genoteerd	0,00	0,00
- niet-genoteerd	6.827.509,52	7.043.981,07
Financiële vaste activa		
- genoteerd	0,00	0,00
- niet-genoteerd	5.578.025,74	6.561.540,59
Totaal	4.432.382.417,96	3.407.550.380,51
Uitsplitsing van het totaal in:		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	746.972.620,06	296.229.720,06
Langlopend	3.685.409.797,90	2.682.754.568,65

Zowel in 2014 als in 2013 werden geen financiële activa geherclassificeerd van gewaardeerd aan geamortiseerde kostprijs naar gewaardeerd aan reële waarde of omgekeerd. Er werd geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot herclassificatie volgens de wijzigingen aan IAS 39 en IFRS 7, uitgevaardigd door de IASB in oktober 2008.

Per einde 2014 bedroeg de boekwaarde van de voor verkoop beschikbare financiële activa die als zekerheid werden verstrekt voor verplichtingen in diverse terugkoopovereenkomsten EUR 42.905.439,65 (2013: EUR 47.888.355,73).

Onderstaande tabel geeft de evolutie weer van de portefeuille voor verkoop beschikbare activa in de loop van de boekjaren 2014 en 2013.

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Openingsbalans	3.407.550.380,51	2.978.984.288,71
Wisselkoersschommelingen	17.233.465,01	-4.625.368,11
Aanschaffingen	1.425.611.646,33	872.833.083,15
Verkopen en op vervalddag gekomen	-467.128.474,53	-365.705.684,89
Actuariële op- en afrentingen	-31.147.414,86	-31.103.953,80
Reële waardeschommelingen via eigen vermogen	79.746.512,89	-52.365.328,59
Toevoeging van waardeverminderingen	0,00	0,00
Aanwending en terugname van waardeverminderingen	516.302,60	9.533.344,04
Eindbalans	4.432.382.417,96	3.407.550.380,51

In de loop van 2013 en 2014 werden er geen waardeverminderingen aangelegd op effecten. Daarentegen werd er wel voor EUR 516.302,60 aan waarde-verminderingen teruggenomen op financiële activa die tijdens het boekjaar zijn vervallen of werden verkocht.

31/12/2014	Obligaties en andere vastrentende effecten	Aandelen en andere niet-vastrentende		Financiële vaste activa	Totaal
		effecten	effecten		
Openingsbalans	2.255.289,09	0,00		785.250,00	3.040.539,09
Toevoeging van waardeverminderingen	0,00	0,00		0,00	0,00
Terugnname van waardeverminderingen	-516.302,60	0,00		0,00	-516.302,60
Eindbalans	1.738.986,49	0,00		785.250,00	2.524.236,49

31/12/2013	Obligaties en andere vastrentende effecten	Aandelen en andere niet-vastrentende		Financiële vaste activa	Totaal
		effecten	effecten		
Openingsbalans	8.918.455,04	2.870.178,09		785.250,00	12.573.883,13
Toevoeging van waardeverminderingen	0,00	0,00		0,00	0,00
Terugnname van waardeverminderingen	-6.663.165,95	-2.870.178,09		0,00	-9.533.344,04
Eindbalans	2.255.289,09	0,00		785.250,00	3.040.539,09

Op een gedeelte van de portefeuille voor verkoop beschikbare financiële activa wordt macro hedging toegepast. Het renterisico van een portefeuille obligaties met analoge kenmerken wordt afgedekt met behulp van een portefeuille van renteswapovereenkomsten. Wijzigingen in de reële waarde van de obligatieportefeuille, toewijsbaar aan het ingedekte risico, geeft aanleiding tot een aanpassing van de boekwaarde van deze obligaties tegenover de resultatenrekening. Wijzigingen in de reële waarde van de portefeuille afdekkingsinstrumenten geeft aanleiding tot een tegengestelde beweging in de resultatenrekening. Eventuele inefficiënties van de afdekkingsrelatie blijven in resultaat onder de rubriek "Aanpassingen van de reële waarde bij de administratieve verwerking van afdekkingstransacties". Binnen de Groep wordt eveneens één micro hedge relatie toegepast. Hierbij werd één renteswapovereenkomst afgesloten ter afdekking van de renteschommelingen van één onderliggende obligatie.

5. Leningen en vorderingen

5.1. Leningen en vorderingen aan banken

Per 31 december zijn de leningen en vorderingen aan banken als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Plaatsingen bij andere banken	1.239.383.822,68	1.867.201.043,65
<i>waarvan opgenomen in kasequivalenten</i>	<i>226.274.306,37</i>	<i>199.927.747,79</i>
Leningen en voorschotten aan andere banken	0,00	0,00
Waardeverminderingen	0,00	0,00
Totaal leningen en voorschotten aan banken	1.239.383.822,68	1.867.201.043,65
Uitsplitsing van het totaal in:		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	513.543.237,11	1.144.156.959,37
Langlopend	725.840.585,57	723.044.084,28

Van de leningen en vorderingen aan banken heeft EUR 244.447.300,10 (2013: EUR 254.620.641,21) betrekking op gestorte collaterals in het kader van de "credit support annexe" (CSA) van de ISDA documentatie op derivaten.

In 2014 daalden de plaatsingen bij andere banken ten gevolge van de beslissing van de Nationale Bank om de rentevoeten te doen dalen.

Per einde 2014 en 2013 werden er geen bijzondere waardeverminderingen op leningen en vorderingen aan banken opgenomen.

Voor een bespreking van de geldmiddelen en kasequivalenten verwijzen wij naar noot 21.

5.2. Leningen en vorderingen aan cliënten

De leningen en vorderingen aan cliënten zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Totale omloop	16.157.616.953,04	15.676.894.834,85
Consumentenkredieten	639.538.137,74	639.867.838,49
Hypothecaire kredieten	10.374.643.702,37	10.149.736.609,22
Landbouwkredieten	1.953.532.769,65	1.966.856.414,57
Professionele kredieten (niet-landbouwers)	1.715.873.785,79	1.853.589.850,33
Leningen op korte termijn	291.340.625,02	306.590.215,34
Andere leningen en voorschotten	1.182.687.932,47	760.253.906,90
Bijzondere waardeverminderingen	-224.818.951,42	-231.593.811,68
Consumentenkredieten	-21.415.643,71	-23.126.101,03
Hypothecaire kredieten	-61.385.479,51	-57.694.023,53
Landbouwkredieten	-28.010.775,95	-28.610.592,36
Professionele kredieten (niet-landbouwers)	-54.319.112,26	-57.066.688,50
Leningen op korte termijn	-20.874.369,69	-20.566.731,57
Andere leningen en voorschotten	-38.813.570,30	-44.529.674,69
Totaal leningen en voorschotten aan cliënten	15.932.798.001,62	15.445.301.023,17
Uitsplitsing van het totaal in:		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	2.774.425.435,42	2.298.329.688,82
Langlopend	12.893.155.193,01	12.711.127.692,70
Onbepaald	265.217.373,20	435.843.641,65

Crelan past reële waardeafdekking door portefeuille indekking van het renterisico op een portefeuille van kredieten toe. De portefeuille afgedekte kredieten bestaat uit:

- consumentenkredieten
- investeringskredieten op korte termijn
- investeringskredieten aan de landbouwsector op lange termijn
- investeringskredieten aan KMO's op lange termijn
- hypothecaire kredieten

De afdekkingsinstrumenten bestaan uit renteswapovereenkomsten en sinds 2011 ook uit caps en swaptions. Wijzigingen in de reële waarde van de kredietportefeuille, toewijsbaar aan het ingedekte risico, leidt tot een aanpassing van de boekwaarde via de rubriek "Wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte posities bij reële waardeafdekking van het renterisico van een portefeuille". Wijzigingen in de reële waarde van de portefeuille afdekkingsinstrumenten geeft aanleiding tot een tegengestelde beweging in de resultatenrekening. Eventuele inefficiënties van de afdekkingsrelatie blijven in resultaat onder de rubriek "Aanpassingen van de reële waarde bij de administratieve verwerking van afdekkingstransacties".

Van de andere leningen en voorschotten heeft EUR 669.880.855,1 (2013: EUR 329.121.179,58) betrekking op gestorte collaterals aan een centrale tegenpartij in het kader van de "credit support annexe" (CSA) van de ISDA documentatie op derivaten. Sinds eind 2013 is Crelan aangesloten bij een centrale tegenpartij voor het clearen van derivaten. In 2014 werd het overbrengen van bestaande derivaten naar deze centrale tegenpartij verdergezet. Dit verklaart, samen met een algemene daling van de marktwaarde van de derivatenportefeuille, de stijging van de gestorte collaterals.

Volgende tabellen detailleren de evolutie van de bijzondere waardeverminderingen op leningen en vorderingen in de loop van 2014 en 2013:

31/12/2014	Consumenten-kredieten	Hypothecaire kredieten	Landbouw-kredieten	Professionele kredieten	Leningen op korte termijn	Andere leningen	Totaal
Openingsbalans	23.126.101,03	57.694.023,53	28.610.592,36	57.066.688,50	20.566.731,57	44.529.674,69	231.593.811,68
Toevoegingen	6.913.861,07	19.505.497,22	5.430.817,94	11.427.331,71	3.423.335,87	8.454.013,26	55.154.857,07
Terugnages							
gerecupereerd	5.139.095,33	8.935.876,89	5.454.782,87	9.800.114,64	3.480.281,31	4.798.729,36	37.608.880,41
afgeschreven	3.485.223,06	6.878.164,34	575.851,48	4.374.793,31	1.165.955,40	7.840.849,34	24.320.836,93
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00	1.530.538,96	-1.530.538,96	0,00
Eindbalans	21.415.643,71	61.385.479,52	28.010.775,95	54.319.112,26	20.874.369,69	38.813.570,29	224.818.951,42
31/12/2013	Consumenten-kredieten	Hypothecaire kredieten	Landbouw-kredieten	Professionele kredieten	Leningen op korte termijn	Andere leningen	Totaal
Openingsbalans	25.167.064,94	55.601.569,70	29.220.231,05	45.631.940,68	15.743.361,17	49.875.036,09	221.239.203,63
Toevoegingen	7.072.221,23	13.902.118,37	5.972.559,57	14.762.774,98	7.180.883,22	10.598.373,18	59.488.930,56
Terugnages							
gerecupereerd	6.838.420,61	6.271.207,16	6.352.777,63	5.512.046,21	2.942.101,42	8.051.879,77	35.968.432,79
afgeschreven	2.327.539,57	2.798.274,44	481.538,09	3.102.296,67	1.160.743,85	3.295.497,09	13.165.889,71
Andere	52.775,04	-2.740.182,95	252.117,46	5.286.315,72	1.745.332,45	-4.596.357,72	0,00
Eindbalans	23.126.101,03	57.694.023,53	28.610.592,36	57.066.688,50	20.566.731,57	44.529.674,69	231.593.811,68

De hoge bedragen van zowel de toevoegingen als terugnames wordt verklaard doordat er geen netting wordt toegepast per contract. Bijgevolg worden waardeverminderingen die in éénzelfde jaar worden aangelegd en teruggenomen twee keer weergegeven (zowel in de toevoegingen als in de terugnames).

We merken een daling van de waardeverminderingen met 6,8 mio EUR in 2014. Dit reflecteert de daling van het volume ongezonde kredieten op de balans.

Onder de 'andere leningen' bevinden zich onder andere de leasingcontracten. De financiële lease-vorderingen kunnen per 31 december als volgt gedetailleerd worden:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Bruto-investering		
- op ten hoogste één jaar	30.330.086,72	31.146.793,33
- >= 1 jaar en < 5 jaar	123.766.164,59	119.198.418,61
- >= 5 jaar	985.122,67	1.307.358,79
Onverdiende financieringsbaten	16.389.334,32	16.152.234,16
Netto-investering in financiële leases		
- op ten hoogste één jaar	30.408.468,26	31.064.935,08
- >= 1 jaar en < 5 jaar	108.064.338,48	103.700.344,32
- >= 5 jaar	712.679,92	942.200,61

Per einde 2014 bedroeg het totaal van de bijzondere waardeverminderingen op lease-vorderingen EUR 9.766.622,70 (2013: EUR 11.538.491,08).

5.3. Forbearance

Vorderingen die onderhevig zijn aan forbearance worden door de EBA gedefiniëerd als contracten waarbij de klant omwille van financiële moeilijkheden zijn verplichtingen niet meer kan nakomen, waardoor de instelling een van de volgende maatregelen moet nemen:

- De looptijd of voorwaarden van het contract aanpassen, zodat de klant zijn schuld kan aflossen.
- Een volledige of gedeeltelijke herfinanciering van het contract.

Voor de Groep zijn het enkel kredieten bij Crelan NV en Europabank die onderhevig zijn aan forbearance. Het aandeel van Keytrade Bank in de leningen en vorderingen aan cliënten van de Groep is zeer beperkt. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de leningen en vorderingen die binnen de groep als forborne worden beschouwd:

(in EUR)	31/12/2014		
	Aanpassingen aan de looptijd of voorwaarden	Herfinanciering	Totaal forbearance
Gezonde omloop	106.773.076,42	32.787.415,99	139.560.492,41
Omloop met bijzondere waardevermindering	56.390.579,06	23.502.421,69	79.893.000,75
Bijzondere waardevermindering	-8.063.287,04	-1.093.586,95	-9.156.873,99
Totaal forborne Leningen en vorderingen	155.100.368,44	55.196.250,73	210.296.619,17

Bijzondere waardeverminderingen op geherstructureerde kredieten worden pas teruggenomen wanneer volgende voorwaarden zijn voldaan:

- Het contract heeft geen enkele dag achterstand en er zijn geen aanwijzingen meer van problemen met terugbetaling
- Er is minstens 1 jaar voorbij sinds de forbearance maatregelen werden genomen

Wanneer aan beide voorwaarden werd voldaan en de waardevermindering werd teruggenomen, blijft het contract gedurende 2 jaar onder verhoogd toezicht. Dit houdt in dat wanneer het contract meer dan 30 dagen achterstand heeft er opnieuw een bijzondere waardevermindering wordt bepaald. Eind 2014 was er een omloop van 18,6 mio EUR onder verhoogd toezicht.

Leningen en vorderingen worden niet langer als forborne beschouwd wanneer er aan volgende voorwaarden is voldaan:

- Er werd in de voorbije 2 jaar geen bijzondere waardevermindering geboekt op openstaande vorderingen van de schuldenaar.
- De schuldenaar heeft geen enkele openstaande vorderingen met een achterstand van meer dan 30 dagen.

6. Materiële vaste activa

De samenstelling van de materiële vaste activa per 31 december is als volgt:

(in EUR)	Terreinen en gebouwen	IT materiaal	Kantoorinrichting	Ander materiaal	Totaal
Openingsbalans 1 januari 2013					
Aanschaffingsprijs	74.302.884,19	31.632.786,17	20.732.218,16	17.291.573,62	143.959.462,14
Gecumuleerde afschrijvingen	38.465.076,15	21.867.022,25	16.034.500,93	13.034.783,70	89.401.383,03
Nettoboekwaarde	35.837.808,04	9.765.763,92	4.697.717,23	4.256.789,92	54.558.079,11
Mutaties 2013					
Aanschaffingen	732.570,84	7.387.306,08	4.408.065,90	758.197,51	13.286.140,33
Vervreemdingen	0,00	0,00	933,00	68.999,25	69.932,25
Afschrijvingen	2.540.116,36	6.020.791,47	2.186.180,86	873.268,04	11.620.356,73
Andere	0,00	0,00	-436,59	0,00	-436,59
Eindbalans 31 december 2013	34.030.262,52	11.132.278,53	6.918.232,68	4.072.720,14	56.153.493,87
Openingsbalans 1 januari 2014					
Aanschaffingsprijs	75.035.455,03	39.020.092,25	25.138.914,47	17.980.771,88	157.175.233,63
Gecumuleerde afschrijvingen	41.005.192,51	27.887.813,72	18.220.681,79	13.908.051,74	101.021.739,76
Nettoboekwaarde	34.030.262,52	11.132.278,53	6.918.232,68	4.072.720,14	56.153.493,87
Mutaties 2014					
Aanschaffingen	1.156.068,17	2.151.468,47	534.498,68	1.485.447,05	5.327.482,37
Vervreemdingen	0,00	0,00	0,00	39.103,40	39.103,40
Afschrijvingen	2.269.313,46	5.552.128,07	720.320,91	2.720.495,51	11.262.257,95
Bijzondere waardeverminderingen	-4.512.715,93	0,00	0,00	0,00	-4.512.715,93
Geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	-15.775.000,00	0,00	0,00	0,00	-15.775.000,00
Andere	0,00	0,00	0,00	-36.401,87	-36.401,87
Eindbalans 31 december 2014	12.629.301,30	7.731.618,93	6.732.410,45	2.762.166,41	29.855.497,09
Eindbalans 31 december 2014					
Aanschaffingsprijs	55.903.807,27	41.171.560,72	25.673.413,15	19.390.713,66	142.139.494,80
Gecumuleerde afschrijvingen	43.274.505,97	33.439.941,79	18.941.002,70	16.628.547,25	112.283.997,71
Nettoboekwaarde	12.629.301,30	7.731.618,93	6.732.410,45	2.762.166,41	29.855.497,09

In 2014 besliste Crelan om zijn gebouwen in Antwerpen (de voormalige hoofdzetel van Centea) in haar geheel te verkopen. De boekwaarde van deze gebouwen werd in de balans opgenomen onder de rubriek "Vaste activa of groepen activa die worden afgestoten, geclassificeerd als aangehouden voor verkoop" (Cfr. IFRS 5). Er werd een bijzondere waardevermindering geboekt van EUR 4.512.715,93.

De Groep stelde geen materiële vaste activa als zekerheid voor verplichtingen.

7. Goodwill en andere immateriële activa

De samenstelling van de goodwill en andere immateriële activa per 31 december is als volgt:

(in EUR)	Goodwill	Intern ontwikkelde software	Verworven software	Andere immateriële activa	Totaal
Openingsbalans 1 januari 2013					
Aanschaffingsprijs	111.009.940,66	9.034.001,76	27.221.614,05	1.958.421,89	149.223.978,36
Gecumuleerde afschrijvingen	0,00	2.972.192,64	21.508.600,33	1.012.391,75	25.493.184,72
Nettoboekwaarde	111.009.940,66	6.061.809,12	5.713.013,72	946.030,14	123.730.793,64
Mutaties 2012					
Toevoegingen					
- afzonderlijk verworven/intern ontwikkeld	0,00	3.242.045,49	4.484.061,26	0,00	7.726.106,75
- via bedrijfscombinaties	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vervreemdingen	0,00	0,00	157.083,00	0,00	157.083,00
Afschrijvingen	0,00	1.392.048,20	1.943.148,78	144.263,72	3.479.460,70
Bijzondere waardeverminderv verliezen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Andere	0,00	0,00	-2.274,43	0,00	-2.274,43
Eindbalans 31 december 2013	111.009.940,66	7.911.806,41	8.094.568,77	801.766,42	127.818.082,26
Openingsbalans 1 januari 2014					
Aanschaffingsprijs	111.009.940,66	12.276.047,25	31.546.317,88	1.958.421,89	156.790.727,68
Gecumuleerde afschrijvingen	0,00	4.364.240,84	23.451.749,11	1.156.655,47	28.972.645,42
Nettoboekwaarde	111.009.940,66	7.911.806,41	8.094.568,77	801.766,42	127.818.082,26
Mutaties 2013					
Toevoegingen					
- afzonderlijk verworven/intern ontwikkeld	0,00	2.566.105,70	2.186.017,61	0,00	4.752.123,31
- via bedrijfscombinaties	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vervreemdingen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Afschrijvingen	0,00	2.242.999,59	2.526.796,10	144.266,72	4.914.062,41
Bijzondere waardeverminderv verliezen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Eindbalans 31 december 2014	111.009.940,66	8.234.912,52	7.753.790,28	657.499,70	127.656.143,16
Eindbalans 31 december 2014					
Aanschaffingsprijs	111.009.940,66	14.842.152,95	33.732.335,49	1.958.421,89	161.542.850,99
Gecumuleerde afschrijvingen	0,00	6.607.240,43	25.978.545,21	1.300.922,19	33.886.707,83
Nettoboekwaarde	111.009.940,66	8.234.912,52	7.753.790,28	657.499,70	127.656.143,16

Alle immateriële activa, met uitzondering van goodwill, hebben een beperkte economische levensduur. Goodwill wordt, in tegenstelling tot de andere immateriële activa, niet afgeschreven, maar wordt jaarlijks onderworpen aan een test op bijzondere waardeverminderingen (impairment test) als gevolg van de toepassing van IAS 36. Indien de boekwaarde van rapporterende eenheid de schatting van de realiseerbare waarde van deze rapporterende eenheid overstijgt, wordt een bijzondere waardevermindering (impairment) in resultaat opgenomen.

IAS 36.134 vereist toelichtingen per kasstroomgenererende eenheid waarvan de boekwaarde van de goodwill en/of immateriële vaste activa met een oneindige levensduur significant is ten opzichte van het totaal.

De goodwill geboekt per 31 december voor de filialen Keytrade en Europabank is als volgt:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Europabank	23.642.632,30	23.642.632,30
Keytrade	87.367.308,36	87.367.308,36
Totaal goodwill	111.009.940,66	111.009.940,66

Het realiseerbare bedrag wordt bepaald op basis van de Discounted Cash Flow-methode. Bij de Discounted Cash Flow-methode wordt het realiseerbare bedrag van een investering berekend als de netto actuele waarde van alle toekomstige kasstromen van de desbetreffende rapporterende eenheid. Hierbij wordt uitgegaan van een aantal veronderstellingen:

De groeiprognose

Een groeiprognose reflecteert de gemiddelde verwachte groei op lange-termijn van elk filiaal. Voor 2015 en 2016 werd rekening gehouden met de aangekondigde maatregelen van de ECB om de economische groei te herstellen via diverse monetaire stimuli. Deze maatregelen hebben tot gevolg dat de rente in de Eurozone nog geruime tijd laag zal blijven en zelfs nog kan dalen. Hierdoor daalde ook de rente op overheidsobligaties. Voor zowel Keytrade als Europabank wordt daarom bij de berekening van de goodwill een daling van de winst voorspeld voor de eerstkomende jaren. Er wordt algemeen aangenomen dat vanaf 2017 er opnieuw groei van de economie mag worden verwacht met een stijging van de rente als gevolg.

Voor Keytrade wordt voor 2015 en 2016 een daling van de winst verwacht met 1,5% tot 2,5% en voor Europabank een daling van de winst van 0,5% tot 1%. Pas na 2016 wordt er voor beide entiteiten terug groei verwacht. Voor Europabank is dit jaarlijks om en bij de 2% terwijl voor Keytrade de groei-verwachtingen hoger liggen mede door vernieuwingen in het productaanbod bij Keytrade. Een ander belangrijk deel van de inkomsten van Keytrade zijn afkomstig uit brokerage. Voor de komende jaren wordt een jaarlijkse groei met 5% verondersteld in de inkomsten uit deze activiteit.

Na 5 jaar wordt een jaarlijkse conservatieve groei voorspeld van 1,5% (idem als in 2014) en dit tot in het oneindige.

De discountvoet

De netto actuele waarde van de verwachte kasstromen van elk filiaal wordt berekend aan de hand van een toepasselijke discountvoet. De discountvoet reflecteert de rendementseis voor het eigen vermogen. Deze discountvoet is gebaseerd op de CAPM-theorie (Capital Asset Pricing Model) en is samengesteld uit een risicovrije marktrentevoet en een marktrisicopremie die vermenigvuldigd wordt met een activiteitsafhankelijke beta. De risicovrije marktrentevoet is gebaseerd op de 10 jaars IRS rentevoet. Deze bedroeg per 31 december 2014 0,81% (in 2013: 2,15%). Beta is het systematische risico van een belegging, afgezet tegenover de markt als geheel. De beta van elke rapporterende eenheid werd bepaald in functie van haar specifiek risicoprofiel. Dit resulteert in een discountvoet van 8,31% voor Europabank (2013: 9,65%) en 7,31% voor Keytrade (2013: 8,65%).

Kasstroom assumpties

Keytrade

Ten gevolge van de aanhoudende financiële en economische crisis en de huidige lage stand van de rente is de rendabilisering van de deposito's ook voor 2015 en 2016 een determinerende factor. Voor 2015 wordt rekening gehouden met een groei in het netto bank product door de verwachte daling van de rente op spaarboekjes. Voor 2016 wordt een daling van het netto bank product verwacht door de aanhoudende lage stand van de rentevoeten op overheidsobligaties en de verwachting dat deze nog gaan dalen in de komende jaren. Vanaf 2017 verwacht het management terug een stijging van het netto bank product van om en bij de 2%. Voor de netto opbrengsten uit commissielonen werd rekening gehouden met een groei door een stijging in volume.

Het bepalen van de toekomstige exploitatiekosten gebeurt op basis van de verhouding exploitatiekosten/netto bank product van 2014 en er wordt verondersteld dat deze verhouding voor de komende jaren onveranderd blijft.

Europabank

Op financieel vlak heeft de lage rentestand zich verdergezet, wat een neerwaartse druk op rentemarges tot gevolg had. Voor 2015 en 2016 wordt weinig beterschap verwacht. Er wordt aangenomen dat de rente nog lange tijd laag zal blijven waardoor rendabele beleggingen van overschotten aan liquiditeit een probleem blijft. Het management gaat daarom uit van de veronderstelling dat voor 2015 en 2016 er geen groei is van het netto bank product. Na 2016 wordt een jaarlijkse groei verwacht van 2% van het netto bank product van Europabank. Het bepalen van de toekomstige exploitatiekosten gebeurt op basis van de verhouding exploitatiekosten/netto bank product van 2014 en er wordt verondersteld dat deze verhouding voor de komende jaren onveranderd blijft.

Er wordt een gedetailleerde prognose gemaakt van de activiteiten van elke rapporterende eenheid voor de eerstvolgende 5 jaar. Na de expliciete voorspellingsperiode van 5 jaar wordt rekening gehouden met de terminale waarde van het bedrijf door middel van een extrapolatie van de kasstromen tot in het oneindige. Hierbij wordt uitgegaan van een terminale groeivoet na 5 jaar van 1,5% op jaarbasis voor zowel Keytrade als Europabank. Deze terminale groeivoet wordt door het management bepaald op basis van de langetermijngemiddelde verwachte groei van de markt voor elke activiteit.

De sensitiviteit van de netto actuele waarde of realisatiewaarde van de entiteit wordt eveneens berekend. Hierbij wordt de impact op de netto actuele waarde van de entiteit ten gevolge van een respectievelijke incrementele daling en stijging van de risicovrije interestvoet en activiteits-afhankelijke beta gesimuleerd. Eveneens wordt de impact van een daling van de prognose van de groei van de kasstromen tot in het oneindige gesimuleerd. Ten slotte wordt een stresstest uitgevoerd door een negatieve jaarlijkse groei van 0,25% toe te passen op de toekomstige kasstromen tot in het oneindige en de netto waarde van toekomstige kasstromen te actualiseren met een gestresseerde actualisatievoet van respectievelijk 11,4% voor Keytrade en 12,4% voor Europabank. Zowel de sensitiviteitstesten als de stresstest wijzen uit dat de aldus bekomen realisatiewaardes hoger liggen dan de boekwaarden voor zowel Keytrade als Europabank.

8. Actuele en uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de actuele en uitgestelde belastingvorderingen en –verplichtingen per 31 december. De uitgestelde belastingvorderingen en –verplichtingen worden per juridische entiteit van de Groep gesaldeerd.

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Actuele belastingen		
Activa	718.374,09	593.146,63
Verplichtingen	1.912.983,58	5.140.012,99
Totaal actuele belastingen	-1.194.609,49	-4.546.866,36
Uitgestelde belastingen		
Activa	24.303.129,25	32.940.395,57
Verplichtingen	41.533.421,76	29.774.720,71
Totaal uitgestelde belastingen	-17.230.292,51	3.165.674,86

Onderstaande tabel detailleert de samenstelling van de uitgestelde belastingvorderingen en –verplichtingen per 31 december:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Opgenomen in de resultatenrekening	47.955.067,23	43.549.422,29
<i>Spreiding commissies volgens de effectieve rentevoet</i>	-21.255.428,87	-17.732.014,50
<i>Waardeverminderingen op kredieten</i>	14.801.638,05	15.125.248,14
<i>Voor verkoop beschikbare activa</i>	3.549.268,12	3.236.359,65
<i>Derivaten en afdekkingstransacties</i>	33.720.010,11	35.249.466,72
<i>Personeelsbeloningen</i>	3.495.350,87	4.087.239,48
<i>Afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa</i>	147.603,27	491.566,10
<i>Waardeverminderingen op materiële vaste activa</i>	1.533.872,14	0,00
<i>Voorzieningen</i>	5.201.416,22	4.991.699,51
<i>Impact definitief belaste inkomsten (DBI)</i>	33.828.045,48	29.978.863,03
<i>Goodwill</i>	0,00	0,00
<i>Impact overname Centea</i>	-27.080.431,75	-31.693.410,70
<i>Andere</i>	13.723,59	-185.595,13
Opgenomen in de herwaarderingsreserves	-65.185.359,74	-40.383.747,43
<i>Voor verkoop beschikbare activa</i>	-64.862.002,10	-41.573.475,37
<i>Personeelsbeloningen</i>	-323.357,64	1.189.727,94
Totaal uitgestelde belastingen	-17.230.292,51	3.165.674,86

De evolutie van de uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen in 2014 en 2013 kan als volgt voorgesteld worden:

(in EUR)	2014	2013
Openingsbalans	3.165.674,86	-22.309.732,10
Opgenomen in resultaat van het boekjaar	4.405.644,94	5.614.072,37
<i>Spreiding commissies volgens de effectieve rentevoet</i>	-3.523.414,38	-930.753,44
<i>Waardeverminderingen op kredieten</i>	-323.610,09	-2.007.758,19
<i>Voor verkoop beschikbare activa</i>	312.908,48	-1.602.449,49
<i>Derivaten en afdekkingstransacties</i>	-1.529.456,61	-5.304.434,99
<i>Personeelsbeloningen</i>	-591.888,60	-404.405,47
<i>Afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa</i>	-343.962,83	-370.359,62
<i>Waardeverminderingen op materiële vaste activa</i>	1.533.872,14	0,00
<i>Voorzieningen</i>	209.716,71	1.111.916,28
<i>Impact definitief belaste inkomsten (DBI)</i>	3.849.182,45	10.028.585,30
<i>Goodwill</i>	0,00	67.980,00
<i>Opvolging overname Centea</i>	4.612.978,95	5.033.910,02
<i>Andere</i>	199.318,72	-8.158,03
Opgenomen in de herwaarderingsreserves	-24.801.612,31	19.861.334,59
<i>Voor verkoop beschikbare activa</i>	-23.288.526,73	18.066.240,55
<i>Personeelsbeloningen</i>	-1.513.085,58	1.795.094,04
Eindbalans	-17.230.292,51	3.165.674,86

De daling van de netto-balanspositie is voornamelijk het gevolg van de waardeschommeling in de portefeuille voor verkoop beschikbare activa.

Uitgestelde belastingvorderingen worden uitsluitend opgenomen indien het waarschijnlijk is dat de uitgestelde belastingvordering zal kunnen verrekend worden met verwachte toekomstige winsten.

9. Andere activa en verplichtingen

De andere activa zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Vooruitbetaalde kosten	3.298.105,62	3.204.365,38
Te ontvangen baten	4.802.770,15	2.362.623,99
Edele metalen, goederen en grondstoffen	134.385,87	170.724,53
Anderen voorschotten	4.883.282,74	3.440.978,28
Overige	3.610.641,71	1.699.946,08
Totaal overige activa	16.729.186,09	10.878.638,26
<u>Uitsplitsing van het totaal in:</u>		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	16.520.666,03	10.667.343,52
Langlopend	208.520,06	211.294,74

De andere verplichtingen zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Personeelsbeloningen	9.332.136,63	17.843.304,60
Sociale lasten	17.096.649,31	18.072.058,03
Toe te rekenen kosten	9.664.271,82	8.923.505,14
Over te dragen opbrengsten	68.455,17	173.065,54
Schulden mbt belastingen	6.684.410,75	8.001.031,50
Overige verplichtingen	29.808.871,87	25.156.693,83
Totaal overige verplichtingen	72.654.795,55	78.169.658,64
<u>Uitsplitsing van het totaal in:</u>		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	63.322.658,92	60.326.354,04
Langlopend	9.332.136,63	17.843.304,60

De overige verplichtingen bestaan hoofdzakelijk uit nog te ontvangen of te betalen facturen.

Voor een bespreking van de personeelsbeloningen verwijzen wij naar noot 4.14.

10. Vaste activa geclassificeerd als aangehouden voor verkoop

De vaste activa geclassificeerd als aangehouden voor verkoop bestaan uitsluitend uit terreinen en gebouwen in het bezit van Crelan NV op 31/12/2014. In de loop van 2014 heeft de bank namelijk beslist om de gebouwen van de oude hoofdzetel van Centea in Antwerpen te verkopen. Bijgevolg werden deze gebouwen aan marktwaarde geclassificeerd als aangehouden voor verkoop. De marktwaarde werd vastgelegd op EUR 15.775.000,00 op basis van een overeenkomst met een potentiële koper.

Begin 2015 werd een overeenkomst afgesloten met een vastgoedontwikkelaar die in de loop van het jaar een deel van de gebouwen in gebruik zal nemen. Het resterende deel zal onmiddellijk terug verhuurd worden aan Crelan, tot uiterlijk eind 2016.

11. Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs

11.1. Deposito's

De deposito's zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Deposito's van kredietinstellingen	29.961.977,27	89.609.990,12
- zichtdeposito's	14.673.889,93	22.466.047,71
- deposito's met vaste looptijd	14.558.561,34	52.177.490,41
- overige deposito's	729.526,00	14.966.452,00
Deposito's (andere dan van kredietinstellingen)	17.548.887.773,41	16.799.500.113,64
- zichtdeposito's	3.020.590.515,29	2.584.853.017,59
- deposito's met vaste looptijd	1.025.169.521,97	801.743.902,43
- spaardeposito's	13.333.496.850,26	13.243.983.896,35
- overige deposito's	169.630.885,89	168.919.297,27
Totaal deposito's	17.578.849.750,68	16.889.110.103,76
Uitsplitsing van het totaal in:		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	16.712.654.381,44	16.199.059.589,71
Langlopend	866.195.369,24	690.050.514,05

Van de deposito's van kredietinstellingen heeft EUR 6.510.000 (2013: EUR 29.630.000) betrekking op gestorte collaterals in het kader van de "credit support annexe" (CSA) van de ISDA documentatie op derivaten. De daling van de overige deposito's is gelinkt aan een daling van de overdisponering op zichtrekeningen van Crelan bij andere kredietinstellingen.

De deposito's aan klanten kende in 2014 een lichte stijging van ongeveer 4%. De grootste stijging is te vinden bij de zichtdeposito's. De overige deposito's aan klanten betreft voornamelijk notarisrekeningen en derden rekeningen van advocaten.

11.2. In schuldbewijzen belichaamde schulden met inbegrip van obligaties

De in schuldbewijzen belichaamde schulden bestaan voornamelijk uit kasbons en zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Kasbons	2.675.608.262,97	2.903.262.282,72
Obligaties	0,00	19.233.676,02
Totaal in schuldbewijzen belichaamde schulden	2.675.608.262,97	2.922.495.958,74
Uitsplitsing van het totaal in:		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	252.590.550,24	448.043.520,58
Langlopend	2.423.017.712,73	2.474.452.438,16

Crelan past reële waardeafdekking van het renterisico van zijn portefeuille kasbons toe. De afdekkingsinstrumenten bestaan uitsluitend uit renteswapovereenkomsten. Wijzigingen in de reële waarde van de kasbonportefeuille, toegewezen aan het ingedekte risico, leidt tot een aanpassing van de boekwaarde via de rubriek "Wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte posities bij reële-waardeafdekking van het renterisico van een portefeuille". Eventuele inefficiënties van de afdekkingsrelatie worden in resultaat genomen via de rubriek "Aanpassingen van de reële waarde bij de administratieve verwerking van afdekkingstransacties".

De obligaties in 2013 hadden betrekking op het deel van de obligaties van het effectiseringsvehikel Hypolan dat niet binnen de Groep Crelan werd aangehouden. Deze obligaties bevonden zich in de portefeuille van de Franse hoofdaandeelhouders, maar werden in de loop van 2014 terugbetaald naar aanleiding van de liquidatie van Hypolan NV.

11.3. Achtergestelde verplichtingen

De achtergestelde verplichtingen bestaan uitsluitend uit achtergestelde certificaten. De resterende looptijd per 31 december kan als volgt gedetailleerd worden:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Vervaldatum		
Lopend jaar	0,00	0,00
Lopend jaar +1	7.456.082,84	20.186.878,68
Lopend jaar +2	4.764.968,87	7.437.409,17
Lopend jaar +3	44.071.291,34	4.752.854,24
Lopend jaar +4	34.883.859,38	43.960.713,41
Meer dan lopend jaar +4	239.585.530,75	265.166.908,71
Totaal achtergestelde verplichtingen	330.761.733,18	341.504.764,21

11.4. Andere financiële verplichtingen

De andere financiële verplichtingen bestaan voornamelijk uit financiële wachtrekeningen en zijn op korte termijn.

12. Transfers van financiële activa

12.1. Verkoop- en terugkoopovereenkomsten

De Groep had per 31 december diverse lopende terugkoopovereenkomsten met een maximale looptijd van 6 maanden. Deze verplichtingen hebben een omvang van EUR 37.042.254,78 (2013: EUR 43.234.731,51). Inzake deze overeenkomsten werden voor verkoop beschikbare financiële activa met een totale boekwaarde van EUR 42.905.439,65 (2013: EUR 47.888.355,73) verkocht en geleverd. De desbetreffende financiële activa blijven op de balans verantwoord en de Groep blijft onderhevig aan rente- en kredietrisico op deze stukken. Omdat de Groep de contractuele rechten op de cash flows van deze effecten verkoopt, mag het deze effecten niet gebruiken gedurende de looptijd van de terugkoopovereenkomst. Het verschil tussen de boekwaarde van de financiële verplichtingen en activa wordt verklaard door het feit dat de financiële activa tegen marktwaarde worden verantwoord in tegenstelling tot de financiële verplichtingen, welke worden gewaardeerd aan geamortiseerde kostprijs.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van waarde van de overgedragen financiële activa van de groep:

31/12/2014	<i>Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden</i>	<i>Voor verkoop beschikbare financiële activa</i>	<i>Leningen en vorderingen</i>
(In EUR)			
Boekwaarde van de overgedragen activa	0,00	42.905.439,65	0,00
Boekwaarde van de hiermee samenhangende verplichting	0,00	37.042.254,78	0,00
31/12/2013	<i>Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden</i>	<i>Voor verkoop beschikbare financiële activa</i>	<i>Leningen en vorderingen</i>
(In EUR)			
Boekwaarde van de overgedragen activa	0,00	47.888.355,73	0,00
Boekwaarde van de hiermee samenhangende verplichting	0,00	43.234.731,51	0,00

12.2. Effectisering

Ter ondersteuning van haar liquiditeitsbeheer heeft de Groep in 2009 een effectiseringstransactie verricht van hypothecaire kredieten voor een bedrag van EUR 700 miljoen. De Groep verkocht hierbij de kredieten aan een institutionele VBS naar Belgisch recht (Hypolan NV), dewelke op haar beurt certificaten heeft uitgegeven met de kredieten als onderpand. Aangezien Crelan NV het financiële en operationele beleid van deze entiteit stuurde, werd Hypolan NV integraal geconsolideerd.

In 2014 werd Hypolan NV volledig geliquideerd. Bijgevolg werden de hypothecaire kredieten terug-gekocht door Crelan en de certificaten verkocht. Aangezien Hypolan NV in het verleden reeds integraal geconsolideerd werd, heeft deze transactie geen materiële impact gehad op de geconsolideerde cijfers van 2014.

13. Voorzieningen

De voorzieningen kunnen per 31 december als volgt gedetailleerd worden:

31/12/2014

(in EUR)	Lopende rechtsgeschillen	Andere voorzieningen	Totaal
Openingsbalans	6.002.077,12	24.681.250,79	30.683.327,91
Toevoegingen	1.183.711,87	7.505.008,17	8.688.720,04
Gebruikte bedragen	-1.466.439,15	-725.717,61	-2.192.156,76
Niet-gebruikte bedragen die tijdens de periode werden teruggeboekt	-461.817,00	-88.453,31	-550.270,31
Verwervingen (vervreemdingen dmv bedrijfscombinaties)	0,00	0,00	0,00
Toename van het gediscoteerde bedrag (verstreken van tijd) en gevolg van enige wijziging in de disconteringsvoet	0,00	4.273,84	4.273,84
Andere bewegingen	350,00	-240.942,00	-240.592,00
Eindbalans	5.257.882,84	31.135.419,88	36.393.302,72

De lopende rechtsgeschillen hebben betrekking op diverse juridische zaken en schadegevallen. Het bedrag van de voorziening wordt individueel per dossier berekend door de juridische dienst, of door de personeelsdienst indien het een schadegeval met een medewerker betreft.

De andere voorzieningen hebben voornamelijk betrekking op de technische provisie aangelegd door de verzekeringsmaatschappij (EUR 29.497.671,77), alsook op specifieke dossiers die geen rechtsgeschillen zijn en waarvoor de bedragen gekend en zeker zijn. Voor een gedetailleerde bespreking van de technische voorziening verwijzen wij naar noot 19.

Van het totaal van de voorzieningen wordt er geraamd dat een bedrag van 3 miljoen EUR zal verschuldigd zijn in de loop van het boekjaar 2015.

14. Personeelsbeloningen

14.1. Toegezegd-pensioenregelingen

Verplichtingen uit hoofde van de toegezegd-pensioenregeling worden opgenomen onder de 'Overige verplichtingen'. Activa uit hoofde van de toegezegd-pensioenregeling worden opgenomen onder de 'Overige activa'. Crelan heeft twee toegezegd-pensioenregelingen, één van ex-Landbouwkrediet en één van ex-Centea. De andere entiteiten van de Groep hanteren toegezegde-bijdragenregelingen.

Sinds 2012 zijn er geen toetredingen meer tot de toegezegd-pensioenregelingen. Deze zijn gedekt via groepsverzekeringen of individuele pensioenverbintenissen onderschreven bij Belgische verzekeraars. De financiering van deze pensioenplannen gebeurt door een collectieve financiering van de groepsverzekering. De jaarlijkse bijdrage wordt bepaald rekening houdend met de verwachte loonsverhogingen, inflatie, actualisatievoet, pensioenleeftijd en personeelsverloop.

Op de pensioenleeftijd (60 jaar voor ex-Landbouwkrediet, 65 jaar voor ex-Centea) krijgen de werknemers een bepaald kapitaal, berekend op basis van de jaarlijkse remuneratie en anciënniteit. De werknemers hebben ook de mogelijkheid om dit kapitaal gespreid te laten uitbetalen.

De toegezegd-pensioenregelingen zorgen voor een actuariëel risico, voornamelijk renterisico, marktrisico en inflatierisico.

Onderstaande tabel detailleert de evolutie van de contante waarde van de brutoverplichting van de toegezegd-pensioenregelingen:

(in EUR)	31/12/2014		31/12/2013	
	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea
Openingsbalans	55.606.853,41	7.732.121,50	51.753.188,00	6.577.979,00
Aan het dienstjaar toegerekende pensioenkosten	2.164.752,85	754.423,68	2.206.351,00	737.622,00
Rentekosten	1.380.721,18	259.001,44	1.526.673,01	228.758,68
Bijdragen van deelnemers aan de regeling	227.113,56	0,00	244.662,08	0,00
Belastingen	-441.540,77	-134.360,74	-476.508,51	-127.782,85
Actuariële winsten en verliezen - ervaring	-3.488.904,88	331.591,96	1.281.034,62	208.709,62
Actuariële winsten en verliezen - demografische assumpties	0,00	0,00	347.589,92	-63.781,23
Actuariële winsten en verliezen - financiële assumpties	4.244.174,31	1.646.135,07	2.678.712,94	407.593,42
Betaalde vergoedingen	-4.419.022,08	-1.338.208,47	-3.954.849,65	-236.977,13
Afwikkelingen	0,00	0,00	0,00	0,00
Eindbalans	55.274.147,58	9.250.704,44	55.606.853,41	7.732.121,50

De toewijzing van de brutoverplichting kan als volgt gedetailleerd worden:

(in EUR)	31/12/2014		31/12/2013	
	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea
Active werknemers	51.137.162,47	6.821.579,82	49.715.021,65	4.773.215,62
Ex-werknemers	2.983.724,63	1.360.926,62	3.740.455,20	998.807,74
Gepensioneerden	482.746,21	673.125,00	608.723,95	1.747.104,21
Belastingen	670.514,27	395.073,00	1.542.652,61	212.993,93
Totaal	55.274.147,58	9.250.704,44	55.606.853,41	7.732.121,51

Er worden beleggingen aangehouden tegenover het geheel van de toegezegd-pensioenverplichtingen.

Onderstaande tabel detailleert de evolutie van de reële waarde van de fondsbeleggingen:

(in EUR)	31/12/2014		31/12/2013	
	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea
Openingsbalans	41.901.078,06	5.912.837,48	41.238.017,25	4.894.146,00
Interest inkomsten van de fondsbeleggingen	1.081.963,86	216.230,15	1.235.074,48	176.350,56
Excess rendement op fondsbeleggingen (excl. interesten)	7.270.876,69	-86.318,78	-481.418,25	60.034,22
Bijdragen van de werkgever	3.696.048,88	1.306.016,50	3.988.901,99	1.147.066,68
Bijdragen van de deelnemers aan de regeling	227.113,56	0,00	244.662,08	0,00
Betaalde vergoedingen	-4.419.022,08	-1.338.208,47	-3.847.650,99	-236.977,13
Belastingen	-441.540,77	-134.360,74	-476.508,51	-127.782,85
Eindbalans	49.316.518,20	5.876.196,14	41.901.078,06	5.912.837,48

Het werkelijk rendement op de fondsbeleggingen in de loop van 2014 bedroeg EUR 8.352.841,00 voor het pensioenplan van ex-Landbouwkrediet (2013: EUR 753.656) en EUR 129.911,00 voor dat van ex-Centea (2013: EUR 236.385). De stijging van het excess rendement in 2014 is voornamelijk het gevolg van de daling van de actualisatievoeten op de reële waarde van de individuele verzekeringscontracten. Onder de fondsbeleggingen bevinden zich geen door de Groep uitgegeven financiële instrumenten en geen beleggingen in vastgoed of activa in gebruik door de Groep. Het totaal van de fondsbeleggingen wordt geïnvesteerd in verzekeringscontracten Tak 21.

Onderstaande tabel detailleert de aansluiting tussen de contante waarde van de brutoverplichting en de reële waarde van de fondsbeleggingen uit hoofde van de toegezegd-pensioenregeling met de in de balans opgenomen activa en verplichtingen:

(in EUR)	31/12/2014		31/12/2013	
	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea
Brutoverplichtingen uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen	55.274.147,58	9.250.704,44	55.606.853,41	7.732.121,50
Reële waarde van de fondsbeleggingen	-49.316.518,20	-5.876.196,14	-41.901.078,06	-5.912.837,48
Netto verplichtingen voor plannen met vaste toezeggingen	5.957.629,38	3.374.508,30	13.705.775,35	1.819.284,03
Bedragen opgenomen in de balans				
Verplichtingen voor plannen met vaste toezeggingen	5.957.629,38	3.374.508,30	13.705.775,35	1.819.284,03
Activa voor plannen met vaste toezeggingen	0,00	0,00	0,00	0,00
Netto verplichtingen voor plannen met vaste toezeggingen	5.957.629,38	3.374.508,30	13.705.775,35	1.819.284,03

Onderstaande tabel detailleert de totale lasten die in de loop van het boekjaar in de resultatenrekening werden opgenomen:

(in EUR)	31/12/2014		31/12/2013	
	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea
Aan het boekjaar toegerekende pensioenkosten	2.164.752,85	754.423,68	2.206.351,00	737.622,00
Rentelasten	1.380.721,18	259.001,44	1.526.673,01	228.758,68
Interest inkomsten van de fondsbeleggingen	-1.081.963,86	-216.230,15	-1.235.074,48	-176.350,56
Totale lasten opgenomen in de gerealiseerde resultaten	2.463.510,17	797.194,97	2.497.949,53	790.030,12
Herwaarderingsreserves opgenomen in het eigen vermogen	-6.515.607,27	2.064.045,81	4.788.754,08	492.487,59
Totale lasten opgenomen in het totaalresultaat	-4.052.097,09	2.861.240,78	7.286.703,61	1.282.517,71

De lasten met betrekking tot de toegezegd-pensioenregeling worden in de resultatenrekening opgenomen als personeelskosten.

De voornaamste actuariële veronderstellingen voor het bepalen van de brutoverplichting worden in onderstaande tabel weergegeven:

	2014		2013	
	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea
Disconteringsvoet	1,25%	2,00%	2,60%	3,40%
Verwachte procentuele salarisstijgingen	2,80%	2,80%	3,00%	3,00%
Verwachte inflatie	1,80%	1,80%	2,00%	2,00%

De voornaamste actuariële veronderstellingen voor het bepalen van totale lasten die in de loop van het boekjaar in de resultatenrekening werden opgenomen, worden in onderstaande tabel weergegeven:

	2014		2013	
	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea
Disconteringsvoet	2,60%	3,40%	3,00%	3,60%
Verwachte procentuele salarisstijgingen	3,00%	3,00%	3,00%	3,00%
Verwachte inflatie	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%

De disconteringsvoet gehanteerd voor het bepalen van de waarde van de verplichtingen m.b.t. de toegezegde pensioenregeling is verschillend voor ex-Centea en ex-Landbouwkrediet aangezien in het Defined Benefits plan ex-landbouwkrediet (relatief) oudere medewerkers zitten. Het DB-plan ex-Centea werd pas ingevoerd vanaf 2009 en is van toepassing voor al wie na 1998 in dienst is gekomen. De gemiddelde te financieren looptijd is langer bij ex-Centea dan bij ex-Landbouwkrediet, met als gevolg een hogere discontovoet voor de berekening van de Defined Benefit Obligations. De disconteringsvoet werd bepaald op basis van het "Rate:Link" model van Towers Watson: *"In deze methode wordt een curve geconstrueerd op basis van bedrijfsobligaties die als hoogwaardig worden beschouwd. .../... Deze methodiek gaat uit van het gehele universum aan bedrijfsobligaties volgens Bloomberg. Daaruit worden de bonds geselecteerd die naar de opvatting van Towers Watson voldoen aan de voorschriften. In het bijzonder dienen de obligaties hoogwaardige bedrijfsobligaties te zijn. Towers Watson beschouwt een obligatie als hoogwaardig indien ten minste de helft van de toegekende ratings AA is. Obligaties met optiekenmerken worden uitgesloten. Verder zijn onder meer minima gesteld aan de totale marktkapitalisatie per obligatie. De zo geselecteerde bedrijfsobligaties (voor de Eurozone momenteel circa 700 in getal) vormen gezamenlijk het universum waarop de yield curve ter bepaling van de discount rate wordt gebaseerd. De obligaties worden ingedeeld in een negental 'mandjes'. Voor elk van de mandjes wordt een gewogen gemiddelde looptijd en een gewogen gemiddelde rendement bepaald. De negen datapunten die hiermee ontstaan vormen de basis voor de curve. Uit de yield curve wordt vervolgens een spot curve afgeleid, waarbij de spot rates vanaf dertig jaar constant worden gehouden."* (Bron: www.towerswatson.com).

De verwachte cashflows in 2015 met betrekking tot de toegezegd-pensioenregelingen van de Groep worden in onderstaande tabel weergegeven:

(in EUR)	31/12/2015	
	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea
Bijdragen van de werkgever	4.069.401,83	923.485,47
Bijdragen van deelnemers aan de regulier	233.926,97	0,00
Betaalde vergoedingen	5.738.994,35	983.211,30
Betaalde vergoedingen door de werknerr	79.654,19	0,00
Belastingen	485.516,04	121.550,46

De gemiddelde looptijd van de verplichtingen met betrekking tot de toegezegd-pensioenregelingen is 7 jaar voor ex-Landbouwkrediet en 14 jaar voor ex-Centea.

Onderstaande tabel toont de sensitiviteitsanalyse van de actuariële veronderstellingen met +50bp op de brutoverplichting van beide pensioenplannen:

(in EUR)	31/12/2014	
	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea
1 Brutoverplichting op het einde van de periode		
a. Brutoverplichting	55.274.147,57	9.250.703,50
2 Brutoverplichting op het einde van de periode gebaseerd op hypothesen 2012		
a. Brutoverplichting - Nominale waarde	51.029.973,26	7.604.568,43
3 Sensitiviteit disconteringsvoet		
a. Oorspronkelijke hypothese	1,25%	2,00%
b. Brutoverplichting	55.274.147,57	9.250.703,50
a. Hypothese - Variatie 1	1,75%	2,50%
b. Brutoverplichting - Nominale waarde	53.361.516,23	8.524.663,99
a. Hypothese - Variatie 2	0,75%	1,50%
b. Brutoverplichting - Nominale waarde	57.184.801,31	10.063.826,11
4 Sensitiviteit van de verwachte procentuele salarisstijgingen		
a. Oorspronkelijke hypothese	2,80%	2,80%
b. Brutoverplichting	55.274.147,57	9.250.703,50
a. Hypothese - Variatie 1	3,30%	3,30%
b. Brutoverplichting - Nominale waarde	57.632.975,23	10.129.044,99
a. Hypothese - Variatie 2	2,30%	2,30%
b. Brutoverplichting - Nominale waarde	53.169.126,62	8.479.149,19
5 Sensitiviteit van het sterftecijfer		
a. Oorspronkelijke hypothese	MR-3 / FR-3	MR-3 / FR-3
b. Brutoverplichting	55.274.147,57	9.250.703,50
a. Hypothese - Variatie 1	MR / FR	MR / FR
b. Brutoverplichting - Nominale waarde	54.884.817,00	9.337.128,00
6 Sensitiviteit van de verwachte inflatie		
a. Oorspronkelijke hypothese	1,80%	1,80%
b. Brutoverplichting	55.274.147,57	9.250.703,50
a. Hypothese - Variatie 1	2,30%	2,30%
b. Brutoverplichting - Nominale waarde	56.955.722,41	9.962.397,62
a. Hypothese - Variatie 2	1,30%	1,30%
b. Brutoverplichting - Nominale waarde	53.673.627,86	8.608.440,01

14.2. Toegezegde bijrageregelingen

De Groep heeft twee toegezegde bijdrageregelingen: één voor de personeelsleden van ex-Centea die in dienst waren voor het jaar 1999 en één voor de personeelsleden van ex-Landbouwkrediet en Crelan die in dienst zijn vanaf 2008. De personeelsleden van ex-Landbouwkrediet die oorspronkelijk deel uitmaken van de toegezegd pensioenregeling, worden getransfereerd naar de toegezegde bijdrageregelingen wanneer ze de leeftijd van 60 jaar bereiken. De filialen Keytradebank en Europabank hebben elk hun eigen toegezegde bijdrageregeling. Elk van deze regelingen worden gefinancierd door groepsverzekeringen, waarbij de verzekeraar een minimaal rendement garandeert.

Het bedrag van de te betalen bijdragen wordt als kost opgenomen in de periode waarin de personeelsleden de vergoede prestaties levert. De nog te betalen bijdragen worden in de balans opgenomen onder de rubriek "Andere verplichtingen".

De Belgische toegezegde bijdrageregelingen worden onderworpen aan een door de wet opgelegde minimum rendement van 3,25% op de patronale bijdragen en 3,75% op de bijdragen van de werknemers. Deze gegarandeerde rendementen kunnen door een koninklijk besluit worden gewijzigd. In dit geval is het voorzien dat de nieuwe gegarandeerde rendementen worden toegepast op de al gecumuleerde bijdragen uit het verleden en op al de toekomstige bijdragen. Deze pensioenplannen werden grotendeels als toegezegde bijdrageregelingen geboekt, ook al zal de werkgever een bijkomende bijdrage moeten betalen indien het gegarandeerd rendement niet wordt gehaald.

Om het verschil tussen geaccumuleerde reserves en minimaal gegarandeerde reserve op te nemen, werd er op 31/12/2014 een verplichting van EUR 13.555 geboekt onder de rubriek "Andere verplichtingen" in de balans.

In 2014 werd er aan de toegezegde bijdrageregelingen voor EUR 3.073.583,77 aan bijdragen betaald door de werkgever en EUR 527.551,18 door de werknemers. De aangehouden beleggingen van de pensioenplannen bestaan voor EUR 55.189.048,26 uit individuele verzekeringsreserves, met een gemiddeld gegarandeerd rendement van 3,73%, en voor EUR 129.007,98 uit reserves in een collectief financieringsfonds. De voorziene bijdrage in 2015 bedraagt EUR 3.004.131,26 voor de werkgever en EUR 531.932,93 voor de werknemer.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de toegezegde bijdrageregelingen van de Groep:

15. Derivaten

Een derivaat is een financieel instrument waarvan de waarde verandert als gevolg van veranderingen in een bepaalde onderliggende waarde (rentevoet, valutakoers, aandelenkoers, index ed), waarvoor geen of een geringe aanvangsinvestering nodig is en dat op een tijdstip in de toekomst wordt afgewikkeld.

De Groep houdt enkel derivaten aan in het kader van afdekkingstransacties. Bij de overname van Centea werd Crelan geconfronteerd met derivaten die volgens de eigen risicomodellen niet in aanmerking kwamen als afdekking. Deze derivaten dienden bijgevolg geplaatst te worden in de portefeuille voor handelsdoeleinden. Het betreft renteswapovereenkomsten, caps, swaptions en wisselverrichtingen op termijn.

Een renteswap is een overeenkomst waarbij twee partijen akkoord gaan om periodiek rentebetalingen te ruilen. In het vaakst voorkomende geval gaat een partij ermee akkoord om voor de hele looptijd van het contract op afgesproken data vaste rentebetalingen te doen, terwijl de andere partij zich ertoe verbindt rentebetalingen te doen die vloten ten aanzien van een bepaalde referentierente. Doorgaans ruilen beide partijen enkel interest en geen kapitaal. De Groep houdt eveneens één rente-instrument aan waarvan het ene been afhangt van de vlottende rente en het andere been afhangt van een bepaalde marktstrategie.

Een cap is een rente-optie waarmee de maximale rente voor de koper van de cap beperkt wordt tot een vooraf vastgelegd niveau voor verschillende periodes.

Een swaption is een optie op een swap waarbij de eigenaar van de swaption het recht heeft, maar niet de verplichting, om een swap tegen vooraf bepaalde voorwaarden af te sluiten op of binnen een bepaald tijdstip.

Bij wisselverrichtingen op termijn verbindt de koper van het contract er zich toe om een bepaalde hoeveelheid valuta te kopen of te verkopen op een in de toekomst vastgelegd tijdstip aan een vooraf afgesproken prijs.

Onderstaande tabel detailleert de samenstelling van de derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden per 31 december. Voor het notioneel bedrag wordt er een opsplitsing gemaakt tussen te ontvangen (receiver) en te betalen (payer).

(in EUR)	31/12/2014			
	Notioneel		Boekwaarde	
	Te ontvangen	Te betalen	Activa	Passiva
Renteinstrumenten				
- IRS (renteswap-overeenkomst)	75.473.684,00	75.473.684,00	25.994.898,34	27.782.689,37
- Caps	725.971.542,30	727.500.000,00	1.895.437,90	1.802.683,19
- Swaptions	74.800.000,00	74.000.000,00	18.671,51	22.513,98
Valutainstrumenten	0,00	0,00	0,00	0,00
- Termijnwisselverrichting	0,00	0,00	0,00	0,00
Totaal derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	876.245.226,30	876.973.684,00	27.909.007,75	29.607.886,54
	31/12/2013			
	Notioneel		Boekwaarde	
	Te ontvangen	Te betalen	Activa	Passiva
Renteinstrumenten				
- IRS (renteswap-overeenkomst)	473.052.631,58	197.052.631,58	49.416.241,92	45.483.817,41
- Caps	969.977.244,49	782.500.000,00	8.314.086,01	5.683.025,47
- Swaptions	250.603.077,00	94.000.000,00	614.356,23	300.041,71
Valutainstrumenten	0,00	0,00	0,00	0,00
- Termijnwisselverrichting	1.853.840,95	1.839.829,47	29.392,81	12.588,55
Totaal derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	1.695.486.794,02	1.075.392.461,05	58.374.076,97	51.479.473,14

In 2014 is de portefeuille derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden sterk afgenomen. Naast de jaarlijkse afschrijvingen van de amortizing swaps en vervallen instrumenten, werden er in de loop van het jaar 16 renteswaps voor een notionele waarde van EUR 514 miljoen, 8 caps voor een notionele waarde van EUR 135 miljoen en 58 swaptions voor een notionele waarde van EUR 135 miljoen gedocumenteerd als hedge relatie.

De Groep past uitsluitend reële-waardeafdekking toe, waarbij het risico van veranderingen in de reële waarde van een actief of verplichting wordt ingedekt. Zowel portefeuilles van activa of verplichtingen (macro-hedging), als individuele activa of verplichtingen (micro-hedging) maken het voorwerp uit van afdekkingrelaties.

Voor wat betreft de reële waardeafdekking van het renterisico van een portefeuille van financiële activa of verplichtingen werden bij Landbouwkrediet en Centea drie portefeuilles samengesteld die elk afzonderlijk met een portefeuille van renteswaps worden ingedekt:

- Portefeuille activa, bestaande uit consumentenkredieten, hypothecaire kredieten en investeringskredieten
- Investeringsportefeuille
- Portefeuille verplichtingen, bestaande uit kasbons

Sinds 2011 wordt binnen de Groep eveneens reële waarde-afdekking met caps en swaptions toegepast. Crelan creëerde hiervoor synthetische portefeuilles van caps impliciet aan de hypothecaire leningen met herzienbare rentevoet samengesteld als afgedekte positie waarop reële waarde-afdekking wordt toegepast.

Voor alle reële waarde-afdekkingen, worden op elke rapporteringsdatum de vereiste efficiëntietesten uitgevoerd.

Per 31 december bezit de Groep één reële waardeafdekking van een individueel actief. Een renteswap met een nominale waarde van EUR 10.000.000 wordt aangehouden ter indekking van het renterisico van een obligatielening.

Onderstaande tabel detaileert de reële waarde van de afdekkingsinstrumenten aangehouden per 31 december:

31/12/2014				
(in EUR)	Notioneel		Boekwaarde	
	Te ontvangen	Te betalen	Activa	Passiva
Reële waarde-afdekking (macro-hedging)	3.884.949.206,10	5.025.571.205,00	57.702.673,51	883.863.315,30
Reële waarde-afdekking (micro-hedging)	10.000.000,00	0,00	0,00	7.276.523,58
Totaal derivaten gebruikt ter afdekking	3.894.949.206,10	5.025.571.205,00	57.702.673,51	891.139.838,88
31/12/2013				
(in EUR)	Notioneel		Boekwaarde	
	Te ontvangen	Te betalen	Activa	Passiva
Reële waarde-afdekking (macro-hedging)	2.102.000.000,00	6.885.286.477,08	51.105.330,21	564.422.764,73
Reële waarde-afdekking (micro-hedging)	10.000.000,00	0,00	0,00	6.337.865,44
Totaal derivaten gebruikt ter afdekking	2.112.000.000,00	6.885.286.477,08	51.105.330,21	570.760.630,17

De totale ineffectiviteit opgenomen in resultaat bedroeg per 31 december 2014 EUR -5,8 miljoen (2013: EUR -4,7 miljoen).

(in EUR)	31/12/2014		31/12/2013	
	Winsten	Verliezen	Winsten	Verliezen
Reële waarde-afdekking van een individueel actief of verplichting				
- wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte positie	936.343,31	0,00	0,00	1.671.525,00
- wijzigingen in de reële waarde van de afdekkingsderivaten	0,00	935.964,83	1.590.328,00	0,00
Reële waarde-afdekking van het renterisico van een portefeuille				
- wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte positie	313.123.345,79	0,00	0,00	202.085.753,61
- wijzigingen in de reële waarde van de afdekkingsderivaten	0,00	318.930.673,67	197.449.150,12	0,00
Totaal winsten en verliezen	314.059.689,10	319.866.638,50	199.039.478,12	203.757.278,61
Netto resultaat als gevolg van de administratieve verwerking van afdekking:	-5.806.949,40		-4.717.800,49	

16. Reële waarde van financiële activa en financiële verplichtingen

De reële waarde is de prijs die zou worden ontvangen om een actief te verkopen of die zou worden betaald om een verplichting over te dragen in een regelmatige transactie tussen marktdeelnemers op de waarderingsdatum.

Op basis van de observeerbaarheid van de inputs wordt de reële waarde onderverdeeld in 3 categorieën:

Level 1: genoteerde prijzen (niet aangepast) in actieve markten voor identieke activa en verplichtingen;

Level 2: gebruik van inputs andere dan genoteerde prijzen, die observeerbaar zijn voor het actief of de verplichting, ofwel direct ofwel indirect;

Level 3: gebruik van niet-waarneembare inputs, of wanneer een waarneembare input een aanpassing vereist met behulp van een niet-waarneembare input en die aanpassing resulteert in een aanzienlijke verandering van de reële waarde.

16.1. Reële waarde van financiële activa en verplichtingen aan geamortiseerde kostprijs

Onderstaande tabel geeft de boekwaarde en de reële waarde van de activa en verplichtingen die in de balans aan geamortiseerde kostprijs worden opgenomen.

(in EUR)	31/12/2014				
	Boekwaarde	Reële waarde	Level 1	Level 2	Level 3
Activa					
Leningen en Vorderingen	17.172.181.824,30	18.076.531.950,78	0,00	0,00	18.076.531.950,78
<i>Interbancaire kredieten</i>	1.239.383.822,68	1.243.221.060,80	0,00	0,00	1.243.221.060,80
<i>Consumentenkredieten</i>	618.122.494,03	618.284.342,18	0,00	0,00	618.284.342,18
<i>Hypothecaire kredieten</i>	10.313.258.222,86	10.999.207.240,67	0,00	0,00	10.999.207.240,67
<i>Landbouwkredieten</i>	1.925.521.993,70	2.058.239.674,23	0,00	0,00	2.058.239.674,23
<i>Professionele kredieten</i>	1.661.554.673,52	1.746.954.505,63	0,00	0,00	1.746.954.505,63
<i>Kredieten op korte termijn</i>	270.466.255,33	268.267.915,16	0,00	0,00	268.267.915,16
<i>Andere</i>	1.143.874.362,17	1.142.357.212,12	0,00	0,00	1.142.357.212,12
Verplichtingen					
Deposito's	17.578.849.750,68	17.618.512.760,85	0,00	15.921.743.390,32	1.696.769.370,53
In schuldbewijzen belichaamde schulden	2.675.608.262,97	2.793.183.298,25	0,00	20.346,76	2.793.162.951,49
Achtergestelde verplichtingen	330.761.733,18	373.261.431,59	0,00	0,00	373.261.431,59

(in EUR)	31/12/2013				
	Boekwaarde	Reële waarde	Level 1	Level 2	Level 3
Activa					
Leningen en Vorderingen	17.312.502.066,82	17.519.285.990,85	0,00	0,00	17.519.285.990,85
<i>Interbancaire kredieten</i>	1.867.201.043,65	1.867.205.245,99	0,00	0,00	1.867.205.245,99
<i>Consumentenkredieten</i>	616.741.737,45	614.702.138,12	0,00	0,00	614.702.138,12
<i>Hypothecaire kredieten</i>	10.092.042.585,69	10.185.081.618,57	0,00	0,00	10.185.081.618,57
<i>Landbouwkredieten</i>	1.938.245.822,21	2.010.141.243,20	0,00	0,00	2.010.141.243,20
<i>Professionele kredieten</i>	1.796.523.161,83	1.842.823.108,63	0,00	0,00	1.842.823.108,63
<i>Kredieten op korte termijn</i>	286.023.483,77	284.523.946,96	0,00	0,00	284.523.946,96
<i>Andere</i>	715.724.232,21	714.808.689,38	0,00	0,00	714.808.689,38
Verplichtingen					
Deposito's	16.889.110.103,76	16.911.093.780,16	0,00	15.455.558.070,30	1.455.535.709,86
In schuldbewijzen belichaamde schulden	2.922.495.958,74	2.999.548.805,09	0,00	22.923,00	2.999.525.882,09
Achtergestelde verplichtingen	341.504.764,21	374.659.544,38	0,00	0,00	374.659.544,38

Voor de deposito's op ten hoogste één jaar wordt de reële waarde verondersteld gelijk te zijn aan de boekwaarde. Voor de overige activa en verplichtingen wordt er een reële waarde bepaald op basis van:

- De evolutie van de risicovrije rentevoet: Hierbij wordt er gekeken naar het verschil tussen de historische en de actuele rentevoet. Als risicovrije rentevoet wordt er de IRS rentevoet genomen van een gelijkaardige cash-flow structuur.
- De evolutie van de marges op de activa en verplichtingen: Hierbij wordt er gekeken naar het verschil tussen de historische en de actuele marges op de verschillende producten. De marge wordt berekend als de rentevoet die de klant betaalt, verminderd met de risicovrije rentevoet. Als actuele marge wordt het gewogen gemiddelde genomen van de marges op de productie van de laatste 12 maanden van de verschillende producten.
Om tot de impact op de reële waarde te komen, wordt de evolutie van de marge vermenigvuldigd met de resterende omloop, en geactualiseerd met de risicovrije rentevoet. Dezelfde marge wordt gebruikt voor de resterende looptijd van het krediet/verplichting en houdt dus geen rekening met eventuele rentewijzigingen.

Bij de berekening van de reële waarde van leningen en vorderingen aan cliënten wordt er een 'constant prepayment rate' (CPR ratio) verondersteld van 5%. De CPR ratio geeft het deel van de leningen weer die men verwacht dat vervroegd terugbetaald zal worden. Door de huidige markt-omstandigheden merken we echter dat begin 2015 de CPR ratio merkbaar hoger ligt dan verwacht, wat een negatieve impact heeft op de reële waarde van de leningen en vorderingen.

Zowel in 2014 als in 2013 vonden er geen significante transferts van financiële activa of verplichtingen plaats tussen de verschillende levels.

16.2. Waardering van financiële activa en verplichtingen opgenomen aan reële waarde.

Onderstaande tabellen geven de indeling van de reële waarde van de financiële activa en verplichtingen in Level 1, Level 2 en Level 3 afhankelijk van de observeerbaarheid van de gebruikte inputs:

Reële waarde van de financiële activa 2014

<i>Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Kredieten	5.002.515,66	0,00	5.002.515,66	0,00
TOTAAL	5.002.515,66	0,00	5.002.515,66	0,00
<i>Aangehouden voor handelsdoeleinden</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Schuldbewijzen	0,00	0,00	0,00	0,00
Derivaten	27.909.007,75	0,00	26.802.270,51	1.106.737,24
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	27.909.007,75	0,00	26.802.270,51	1.106.737,24
<i>Voor verkoop beschikbaar</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Schuldbewijzen	4.425.484.173,41	4.266.313.615,60	141.354.077,01	17.816.480,80
Fondsen	1.320.218,90	1.320.218,90	0,00	0,00
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	4.426.804.392,31	4.267.633.834,50	141.354.077,01	17.816.480,80
<i>Afdekkingsderivaten</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Interest Rate Swaps	50.466.844,01	0,00	50.466.844,01	0,00
Swaptions	3.612.540,11	0,00	3.612.540,11	0,00
Caps	3.623.289,39	0,00	3.623.289,39	0,00
TOTAAL	57.702.673,51	0,00	57.702.673,51	0,00
<i>Aangehouden voor verkoop</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Terreinen en gebouwen	15.775.000,00	0,00	15.775.000,00	0,00
TOTAAL	15.775.000,00	0,00	15.775.000,00	0,00

Reële waarde van de financiële verplichtingen 2014

<i>Aangehouden voor handelsdoeleinden</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Schuldbewijzen	0,00	0,00	0,00	0,00
Derivaten	29.607.886,54	0,00	29.607.886,54	0,00
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	29.607.886,54	0,00	29.607.886,54	0,00
<i>Afdekkingsderivaten</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Interest Rate Swaps	891.139.838,88	0,00	891.139.838,88	0,00
Swaptions	0,00	0,00	0,00	0,00
Caps	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	891.139.838,88	0,00	891.139.838,88	0,00

Reële waarde van de financiële activa 2013

<i>Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Kredieten	4.995.169,70	0,00	4.995.169,70	0,00
TOTAAL	4.995.169,70	0,00	4.995.169,70	0,00
<i>Aangehouden voor handelsdoeleinden</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Schuldbewijzen	0,00	0,00	0,00	0,00
Derivaten	58.374.076,97	0,00	56.887.722,06	1.486.354,91
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	58.374.076,97	0,00	56.887.722,06	1.486.354,91
<i>Voor verkoop beschikbaar</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Schuldbewijzen	3.399.737.803,41	3.181.714.818,86	198.925.418,37	19.097.566,18
Fondsen	1.251.036,60	1.251.036,60	0,00	0,00
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	3.400.988.840,01	3.182.965.855,46	198.925.418,37	19.097.566,18
<i>Afdekkingsderivaten</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Interest Rate Swaps	33.422.283,42	0,00	33.422.283,42	0,00
Swaptions	9.501.043,19	0,00	9.501.043,19	0,00
Caps	8.182.003,60	0,00	8.182.003,60	0,00
TOTAAL	51.105.330,21	0,00	51.105.330,21	0,00
<i>Aangehouden voor verkoop</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Terreinen en gebouwen	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	0,00	0,00	0,00	0,00

Reële waarde van de financiële verplichtingen 2013

<i>Aangehouden voor handelsdoeleinden</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Schuldbewijzen	0,00	0,00	0,00	0,00
Derivaten	51.479.473,14	0,00	51.479.473,14	0,00
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	51.479.473,14	0,00	51.479.473,14	0,00
<i>Afdekkingsderivaten</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Interest Rate Swaps	570.760.630,17	0,00	570.760.630,17	0,00
Swaptions	0,00	0,00	0,00	0,00
Caps	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	570.760.630,17	0,00	570.760.630,17	0,00

Financiële activa en verplichtingen waarvoor geen genoteerde prijs beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van de marktwaarderingen van gerenommeerde externe financiële tegenpartijen. Deze marktwaarderingen worden systematisch gecontroleerd door het departement financiële markten. Omwille van illiquiditeit, worden 3 obligaties gewaardeerd op basis van een modelprijs. Voor deze obligaties worden de cashflows van de obligaties gewaardeerd aan de Euribor 6M swapcurve vermeerderd met de spread van liquide obligaties van dezelfde emittent en met vergelijkbare looptijd of bij gebrek hieraan, liquide obligaties van emittenten met gelijkwaardige rating en vergelijkbare looptijd.

Betreffende derivaten wordt de marktwaarde als volgt bepaald: voor de renteswaps gebeurt de waardering sinds 2013 op basis van de eonia curve. Voor de caps en swaptions wordt gebruik gemaakt van de marktvolatiliteiten die verschillende tegenpartijen in Bloomberg afficheren. Vervolgens gebeurt de marktwaardering van de optie op basis van de karakteristieken van het onderliggende derivaat.

Een sensitiviteitsanalyse van de globale portefeuille gebeurt op maandelijkse basis. Zowel het renterisico als het spreadrisico wordt hierbij gemeten en getoetst aan door de Raden van Bestuur opgelegde limieten. Het renterisico wordt gemeten via een cumulatieve nominale rentegap. Het spreadrisico wordt berekend op basis van een spread-value-at-risk met een betrouwbaarheidsinterval van 99,5%, een risicoperiode van 3 maand en op basis van historisch gemeten kredietspreads per obligatieklasse over meerdere jaren. Op 31 december 2014 meten we een spreadvar van 48,5 miljoen EUR op de globale portefeuille.

Het renterisico en het spreadrisico voor de obligaties onder level 3 zijn beperkt, vooreerst omwille van het geïnvesteerd bedrag van 18 miljoen EUR en vervolgens omdat de meeste obligaties een vlottende coupon betalen. Op basis van een renteschok van 200 basispunten berekenen we een beperkte impact van 0,1 miljoen EUR. De spreadvar bedraagt 24 miljoen EUR.

Voor de assumpties die gebruikt worden voor de berekeningen van Level 3 werden er in 2014, naast de normale marktwaarde aanpassingen, geen materiële aanpassingen doorgevoerd.

Eind 2013 werd de portefeuille van de bank geanalyseerd, met een aantal wijzigingen in niveau als gevolg. In 2014 vonden er geen significante transferts van financiële activa of verplichtingen plaats tussen de verschillende levels.

	Level 1 in 2014	Level 2 in 2014	Level 3 in 2014
Level 1 in 2013			0,00
Level 2 in 2013	0,00		0,00
Level 3 in 2013	0,00	0,00	

	Level 1 in 2013	Level 2 in 2013	Level 3 in 2013
Level 1 in 2012			0,00
Level 2 in 2012	24.371.662,15		0,00
Level 3 in 2012	41.843.065,73	0,00	

Onderstaande tabel geeft de evolutie van level 3 weer van einde 2013 tot einde 2014.

31/12/2014	Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden		Voor verkoop beschikbare financiële activa
	Schuldbewijzen	Derivaten	Schuldbewijzen
Openingsbalans	0,00	1.486.354,91	19.097.566,18
Resultaten			
- via gerealiseerde resultaten	0,00	-379.617,67	-82.062,97
- via niet-gerealiseerde resultaten	0,00	0,00	450.027,86
Aankopen	0,00	0,00	0,00
Verkopen	0,00	0,00	0,00
Op eindvervaldag gekomen	0,00	0,00	-1.649.050,27
Transfers in/uit Level 3	0,00	0,00	0,00
Eindbalans	0,00	1.106.737,24	17.816.480,80

Onderstaande tabel geeft de evolutie van level 3 weer van einde 2012 tot einde 2013.

31/12/2013	Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden		Voor verkoop beschikbare financiële activa
	Schuldbewijzen	Derivaten	Schuldbewijzen
Openingsbalans	4.158.800,00	2.078.809,15	82.470.793,20
Resultaten			
- via gerealiseerde resultaten	0,00	-592.454,24	5.138.782,05
- via niet-gerealiseerde resultaten	0,00	0,00	670.207,09
Aankopen	0,00	0,00	0,00
Verkopen	0,00	0,00	-5.363.541,01
Op eindvervaldag gekomen	-4.158.800,00	0,00	-11.900.418,29
Transfers in/uit Level 3	0,00	0,00	-51.918.256,86
Eindbalans	0,00	1.486.354,91	19.097.566,18

Een bedrag van EUR -397.713,89 uit de winst- en verliesrekening heeft betrekking op financiële activa in level 3 die zich per 31 december 2014 nog in portefeuille bevinden. Hiervan heeft EUR -18.096,22 betrekking op de actuariële op- en afrentingen van effecten en EUR -379.617,67 op reële waardeschommelingen via resultaat.

17. Saldering van financiële activa en verplichtingen

Om het risico bij het afsluiten van derivaten te beperken, wordt met iedere financiële tegenpartij een ISDA Master Agreement, een CSA (Credit Support Annex) en een GMRA (Global Master Repurchase Agreement) afgesloten. Deze contracten bepalen immers dat bij falen een netting mag gebeuren van alle rechten en verplichtingen die voortvloeien uit de derivatenhandel met deze tegenpartij. Het risico wordt nog verder beperkt door de contractuele verplichting om cash collateral te plaatsen bij een negatieve netto marktwaarde van de portefeuille derivaten. Bij een positieve netto marktwaarde ontvangt men dus cash collateral.

Er blijft ten allen tijde een residueel risico vermits bij het falen van een tegenpartij, waarmee derivaten werden afgesloten, een nieuwe tegenpartij dient gezocht te worden waarbij de vervangingskost de cash collateral kan overschrijden.

De volgende tabel geeft een overzicht van de financiële activa en verplichtingen waarop een afdwingbare ISDA master netting overeenkomst van toepassing is. Dit is van toepassing op derivaten transacties en op verkoop-terugkoopovereenkomsten. De ISDA conventie voldoet niet aan de criteria om financiële activa en verplichtingen te salderen op de balans, maar het laat toe om alle rechten en verplichtingen tegenover een tegenpartij te netten in het geval dat deze tegenpartij in gebreke blijft.

31/12/2014	Bruto bedragen, voor eventuele saldering op de balans	Bedragen effectief gesaldeerd op de balans	Netto bedragen op de balans, inclusief saldering	Saldering onder bepaalde voorwaarden		
				Bedragen die gesaldeerd worden in het kader van een conventie	Verkregen of gegeven garanties, inclusief cash collateral	Netto bedrag, na elk effect van saldering
(in EUR)						
Financiële activa						
Derivaten	85.611.681,26	0,00	85.611.681,26	77.321.991,17	6.393.993,58	1.895.696,51
Verkoop- en terugkoopovereenkomsten	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Totaal actief	85.611.681,26	0,00	85.611.681,26	77.321.991,17	6.393.993,58	1.895.696,51
Financiële verplichtingen						
Derivaten	920.747.725,42	0,00	920.747.725,42	77.321.991,17	840.219.760,22	3.205.974,03
Verkoop- en terugkoopovereenkomsten	37.042.254,78	0,00	37.042.254,78	0,00	37.042.254,78	0,00
Totaal passief	957.789.980,20	0,00	957.789.980,20	77.321.991,17	877.262.015,00	3.205.974,03
31/12/2013						
(in EUR)						
Financiële activa						
Derivaten	109.450.014,37	0,00	109.450.014,37	79.278.888,05	28.649.001,85	1.522.124,47
Verkoop- en terugkoopovereenkomsten	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Totaal actief	109.450.014,37	0,00	109.450.014,37	79.278.888,05	28.649.001,85	1.522.124,47
Financiële verplichtingen						
Derivaten	622.227.514,76	0,00	622.227.514,76	79.278.888,05	542.948.626,71	0,00
Verkoop- en terugkoopovereenkomsten	43.234.731,52	0,00	43.234.731,52	0,00	43.234.731,52	0,00
Totaal passief	665.462.246,28	0,00	665.462.246,28	79.278.888,05	586.183.358,23	0,00

De verkregen en gegeven garanties bestaan grotendeels uit cash collateral. Het garantiebedrag wordt gereguleerd en is bijgevolg juridisch afdwingbaar op basis van een "Credit Support Annex" (CSA)-overeenkomst die wordt toegevoegd aan de ISDA overeenkomst. Voor één renteswap afgesloten in het kader van een kredietverlening werd geen CSA-overeenkomst ondertekend.

18. Eigen Vermogen

De samenstelling van het eigen vermogen per 31 december is als volgt:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Aandelenkapitaal	914.101.459,30	720.636.597,93
Niet-gerealiseerde winsten en verliezen uit voor verkoop beschikbare financiële activa	126.085.936,26	80.789.461,70
Actuariële winsten/verliezen bij pensioenplannen	627.974,05	-2.310.501,36
Reserves	314.235.666,21	293.335.921,44
Nettowinst van het boekjaar	61.648.057,52	45.213.341,59
Minderheidsbelangen	0,00	0,00
Totaal eigen vermogen	1.416.699.093,34	1.137.664.821,30

De erkende coöperatieve Kassen Lanbokas en Agricaisse bezitten, samen met de Federatie van de Kassen van het Landbouwkrediet, 50% van de aandelen (aandelen A) en van de daarbij horende stemrechten van de NV Crelan. De resterende 50% van de aandelen (aandelen B) van de NV Crelan zijn in handen van SAS Belgium CA, een vennootschap naar Frans recht. Deze aandelen geven recht op de helft van de stemrechten. De Groep houdt geen eigen aandelen aan.

Onderstaande tabel schetst de evolutie van het aandelenkapitaal in 2014 en 2013:

(in EUR)	2014		2013	
	aantal aandelen	kapitaal	aantal aandelen	kapitaal
Openingsbalans	50.989.099	720.636.597,93	51.361.275	829.254.032,60
- aandelen op naam	912.499	99.686.758,20	2.408.269	222.236.758,20
- coöperatieve aandelen	50.076.600	620.949.839,73	48.953.006	607.017.274,40
Mutaties	15.600.397	193.464.861,37	-372.176	-108.617.434,67
- toe- en uitredingen van coöperatoren	15.600.397	193.444.922,80	1.123.594	13.932.565,33
- kapitaalvermindering	0	0,00	-1.495.770	-125.000.000,00
- kapitaalverhoging	0	0,00	0	2.450.000,00
- andere	0	19.938,57	0	0,00
Eindbalans	66.589.496	914.101.459,30	50.989.099	720.636.597,93
- aandelen op naam	912.499	99.706.696,77	912.499	99.686.758,20
- coöperatieve aandelen	65.676.997	814.394.762,53	50.076.600	620.949.839,73

De aandelen op naam zijn zonder nominale waarde. De coöperatieve aandelen hebben een nominale waarde van EUR 12,40 per aandeel. Alle aandelen zijn volstort.

Op 22 april 2014 hebben de Franse en de Belgische aandeelhouders een akkoord gesloten waarbij is overeengekomen dat de Franse aandeelhouder zijn participatie in de NV Crelan zal overdragen aan de Belgische aandeelhouders. De transactie wordt door de Belgische aandeelhouders gefinancierd met eigen middelen. Om op groepsniveau te blijven voldoen aan de prudentiële vereisten inzake eigen vermogen en solvabiliteit diende Crelan, ingevolge deze operatie, het eigen vermogen te verhogen met +/- 200 miljoen EUR. Dit wordt gerealiseerd door het ophalen van bijkomend coöperatief kapitaal en door winstreservering. Op 31 december 2014 was er al meer dan 193 miljoen EUR aan extra coöperatief kapitaal opgehaald.

De andere reserves bevatten voor een bedrag van EUR 154.849.031,48 (2013: EUR 102.185.124,11) statutaire reserves, waarvan EUR 76.669.546,69 (2013: EUR 73.819.332,50) niet onmiddellijk voor uitkering in aanmerking komt.

De reserves uit herwaardering hebben betrekking op de niet-gerealiseerde winsten en verliezen op de voor verkoop beschikbare financiële activa en op actuariële winsten en verliezen bij pensioenplannen. De andere reserves hebben betrekking op de ingehouden winsten. De evolutie van de niet gerealiseerde winsten en verliezen uit voor verkoop beschikbare financiële activa wordt in onderstaande tabel weergegeven:

(in EUR)	Bruto	Uitgestelde belastingen	Totaal
Openingsbalans 01/01/2014	122.362.937,07	-41.573.475,37	80.789.461,70
Herwaardering van de activa	86.359.221,52	-29.329.984,19	57.029.237,33
Verkochte en vervallen effecten	-6.612.708,64	2.247.659,67	-4.365.048,97
Aangelegde waardeverminderingen	0,00	0,00	0,00
Reële waarde-afdekking micro hedge	-1.123.941,84	382.027,83	-741.914,01
Reële waarde-afdekking macro hedge	-10.037.569,76	3.411.769,96	-6.625.799,80
Andere	0,00	0,00	0,00
Eindbalans 31/12/2014	190.947.938,36	-64.862.002,10	126.085.936,26

De Raad van Bestuur zal tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 23 april 2015 voorstellen om voor de NV Crelan geen dividend uit te keren aan de hoofdaandeelhouder en aan de erkende coöperatieve kassen.

De Raad van Bestuur zal ook voorstellen dat de erkende coöperatieve kassen Lanbokas en Agricaisse, samen met de regionale coöperatieve kassen, aan de coöperatoren 3,25% zullen uitkeren op hun aandeel in het coöperatief kapitaal. Het totaal dividend over het boekjaar 2014 zou aldus EUR 23.579.610,51 bedragen (2013: EUR 24.305.833,32).

19. Verzekeringscontracten

Crelan Insurance commercialiseert sinds september 2007 uitsluitend risicoverzekeringen van het type "schuldsaldoverzekering", "tijdelijke overlijdensverzekeringen" en "financieringsaldo verzekering".

Doelgroep van een schuldsaldoverzekering zijn personen of vennootschappen die een lening afsluiten en de gehele of gedeeltelijke terugbetaling van de lening in geval van overlijden van (één van) de leningnemers of bedrijfsleiders (in geval de lening wordt afgesloten door een vennootschap) willen laten verzekeren. De schuldsaldoverzekering voorziet bij overlijden van de verzekerde, of bij het eerste overlijden van twee verzekerden, een uitkering van een vast bedrag dat bij de onderschrijving gealigneerd wordt op (een percentage van) de verwachte evolutie van het nog openstaande saldo van een lening. Daarnaast is het ook mogelijk voor de verzekeringnemer één of meerdere aanvullende verzekeringen te onderschrijven. Deze mogelijke aanvullende verzekeringen dekken de risico's "overlijden door ongeval", "opeenvolgend overlijden" en "arbeidsongeschiktheid". De aanvullende verzekering arbeidsongeschiktheid wordt niet meer gecommmercialiseerd sinds 1 januari 2010.

Doelgroep van een financieringssaldoverzekering zijn personen of vennootschappen die een krediet (lening op afbetaling) afsluiten en de gehele terugbetaling van de lening op afbetaling in geval van overlijden van (één van) de leningnemers of bedrijfsleiders (in geval de lening wordt afgesloten door een vennootschap) willen laten verzekeren. De financieringssaldoverzekering voorziet bij overlijden van de verzekerde, of bij het eerste overlijden van twee verzekerden, een uitkering van een vast bedrag dat bij de onderschrijving gealigneerd wordt op de totale som van de terug te betalen mensualiteiten van de lening op afbetaling. Maandelijks neemt het verzekerd kapitaal af met één mensualiteit.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verzekeringsverplichtingen, herverzekeringsactiva, baten en lasten die voortvloeien uit de verzekeringscontracten:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Bruto technische voorzieningen		
Voorziening van de verzekeringscontracten	29.376.987	23.046.819
Voorziening voor schadegevallen	1.011.152	585.929
Aandeel van de herverzekeraar		
Voorziening van de verzekeringscontracten	0	0
Voorziening voor schadegevallen	890.468	503.894
Premies		
Brutopremies	18.028.338	14.064.367
Uitgaande herverzekeringspremies	2.385.116	1.822.782
Uitkeringen		
Bruto	1.709.969	2.234.024
Deel van de herverzekeraars	1.124.540	1.801.606

De brutotechnische voorzieningen, alsook het aandeel van de herverzekeraar, worden in de balans opgenomen onder de rubriek "voorzieningen".

Onderstaande tabel detailleert de mutaties in de technische voorzieningen in de loop van 2013 en 2014:

(in EUR)	2014		2013	
	Bruto	Herverzekeraar	Bruto	Herverzekeraar
Beginsaldo	23.632.748	503.894	18.679.997	615.617
Brutopremies	18.028.338	0	14.064.367	0
Afhoudingen op premies	-2.985.364	0	-2.392.838	0
Ontrokken risicopremies	-8.471.206	0	-6.511.728	0
Ontrokken kosten	-517.985	0	-408.850	0
Toegekende renteopbrengsten	799.616	0	652.139	0
Uitkeringen (wijziging reserves)	-106.738	386.574	-459.471	-111.723
Overige	8.731	0	9.132	0
Eindsaldo	30.388.140	890.468	23.632.748	503.894

De technische voorziening werd per einde 2014 als voldoende ingeschat. Voor de schuldsaldoverzekering bepalen de Algemene Voorwaarden dat de tarieven (waaronder deze voor de risicopremies, de diverse tariefkosten en de technische intrestvoeten) kunnen aangepast worden door de verzekeraar in het kader van een algemene

tariefherziening voor de categorie verzekeringen waartoe de overeenkomst behoort of indien de wettelijke of reglementaire verplichtingen dit opleggen.

Deze herziening is mogelijk:

- indien de verzekeraar van oordeel is dat het evenwicht van de verzekerde portefeuille in gevaar wordt gebracht door een stijging van de risicograad van de betreffende verzekerde gebeurtenis(sen) bij de bevolking, de populatie van de Belgische verzekeringsmarkt of in de eigen portefeuille;
- indien zich omstandigheden voordoen die de verzekeraar volgens de wet toelaten om over te gaan tot een tariefaanpassing;
- indien hij kan aantonen dat de kostprijs om een overeenkomst te beheren gestegen is sinds de onderschrijvingsdatum van de overeenkomst;
- indien de toegepaste intrestvoet niet langer marktconform is.

Dit betekent dat bij een eventuele ontoereikendheid van de voorzieningen om de toekomstige contractuele kasstromen te dekken, de maatschappij de mogelijkheid heeft om een tariefherziening door te voeren.

20. Bezwaarde activa

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de bezwaarde en niet-bezwaarde activa in 2014 en 2013:

31/12/2014 (in EUR)	Boekwaarde van de bezwaarde activa	Boekwaarde van de niet- bezwaarde activa
Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	336.018.714,72	329.671.230,17
Voor verkoop beschikbare financiële activa	455.730.459,53	3.976.651.958,43
Leningen en vorderingen	914.329.343,01	16.262.854.996,95
Andere activa	0,00	981.925.601,71
Totaal Activa	1.706.078.517,26	21.551.103.787,26

31/12/2013 (in EUR)	Boekwaarde van de bezwaarde activa	Boekwaarde van de niet- bezwaarde activa
Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	704.797.002,24	57.386.413,43
Voor verkoop beschikbare financiële activa	438.997.801,94	2.968.552.578,57
Leningen en vorderingen	601.084.837,71	16.716.412.398,81
Andere activa	0,00	708.494.880,21
Totaal Activa	1.744.879.641,89	20.450.846.271,03

Eind 2014 werd 7,34% van de totale activa als bezwaard beschouwd (2013: 7,86%). Deze activa kunnen niet onmiddellijk gebruikt worden door de Groep om toekomstige financiering te ondersteunen. De voornaamste bezwaarde activa binnen de Groep hebben in 2014 betrekking op:

- De monetaire reserve geplaatst bij de Nationale Bank van België (336 mio EUR)
- Effecten die als onderpand dienen in terugkoop-overeenkomsten (43 mio EUR)
- Effecten die als onderpand geplaatst werden bij de Nationale Bank van België, in kader van het betalingsverkeer (386 mio EUR)
- Effecten die als onderpand dienen in het kader van tradingactiviteiten van klanten bij Keytrade (27 mio EUR)
- Gestorte cash collaterals in het kader van de "credit support annexe" (CSA) van de ISDA documentatie op derivaten (914 mio EUR)

Binnen de Groep is er geen ontvangen onderpand dat bezwaard of beschikbaar voor bezwaring is.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de bezwaarde activa en daarmee verbonden verplichtingen:

31/12/2014 (in EUR)	Verbonden verplichtingen of voorwaardelijke verplichtingen	Bezwaarde activa en bezwaarde ontvangen onderpand
Derivaten	913.471.201,84	914.329.343,01
Deposito's	0,00	0,00
In schuldbewijzen belichaamde schulden	0,00	0,00
Andere financiële verplichtingen	0,00	0,00
Terugkoop overeenkomsten	37.042.254,78	42.905.439,65
Andere (voorwaardelijke) verplichtingen	748.839.779,88	748.843.734,60
Totaal	1.699.353.236,50	1.706.078.517,26

31/12/2013	Verbonden verplichtingen of voorwaardelijke verplichtingen	Bezwaarde activa en bezwaarde ontvangen onderpand
(in EUR)		
Derivaten	615.902.237,90	601.084.837,71
Deposito's	0,00	0,00
In schuldbewijzen belichaamde schulden	0,00	0,00
Andere financiële verplichtingen	0,00	0,00
Terugkoop overeenkomsten	43.234.731,52	47.888.355,73
Andere (voorwaardelijke) verplichtingen	1.095.906.448,45	1.095.906.448,45
Totaal	1.755.043.417,87	1.744.879.641,89

De andere verplichtingen zijn allen voorwaardelijk en worden dus niet in de balans opgenomen. Het betreft onder andere de mogelijke verplichtingen verbonden met de monetaire reserves en effecten als onderpand bij de Nationale Bank van België.

21. Geldmiddelen en kasequivalenten

De geldmiddelen en kasequivalenten in het kader van het kasstroomoverzicht zijn als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Contanten	53.673.139,88	49.820.021,88
Tegoeden bij centrale banken	612.016.805,00	7.566.391,55
<i>Waarvan monetaire reserve</i>	<i>336.018.714,72</i>	<i>0,00</i>
Zichtrekeningen bij andere banken	220.591.085,23	196.302.194,89
Daggeldleningen bij andere banken	5.683.221,14	3.625.552,90
Totaal geldmiddelen en kasequivalenten	891.964.251,26	257.314.161,22

De geldmiddelen en kasequivalenten bestaan uit de direct opvraagbare kasgelden en deposito's en uiterst liquide beleggingen waarvan het bedrag bekend is en die geen materieel risico van waardeverandering in zich dragen. Vanaf 2014 worden ook de monetaire reservetegoeden bij de Nationale Bank van België bij de geldmiddelen en kasequivalenten opgenomen.

4.22.1.7.2. Jaarrekening 2015

1. Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken

De geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Contanten	53.616.576,86	53.673.139,88
Deposito's bij centrale banken	582.119.941,48	275.998.090,28
Monetaire reservedeposito's bij de Nationale Bank van België	138.462.047,65	336.018.714,72
Totaal geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	774.198.565,99	665.689.944,89
waarvan opgenomen in geldmiddelen en kasequivalenten	774.198.565,99	665.689.944,89

Deze rubriek bestaat uitsluitend uit direct opvraagbare kasgelden, deposito's bij centrale banken en de monetaire reservedeposito's bij de Nationale Bank van België.

Voor een bespreking van de geldmiddelen en kasequivalenten verwijzen wij naar noot 21.

De cijfers van 2015 houden geen rekening met 118 miljoen EUR geldmiddelen van Keytrade die geplaatst zijn bij de Nationale Bank van België (2014: 195 miljoen EUR).

2. Financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden

Onderstaande tabel detailleert de samenstelling van de financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden per 31 december:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Activa		
Derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	23.468.490,56	27.909.007,75
Schuldbewijzen	0,00	0,00
Totaal activa aangehouden voor handelsdoeleinden	23.468.490,56	27.909.007,75
Verplichtingen		
Derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	25.258.721,87	29.607.886,54
Schuldbewijzen	0,00	0,00
Totaal verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden	25.258.721,87	29.607.886,54

Zowel in 2014 als in 2015 werden er geen financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden als zekerheid verstrekt voor verplichtingen of voor voorwaardelijke verplichtingen.

De Groep houdt enkel derivaten aan in het kader van afdekkingstransacties. De Groep Crelan oefent dus geen trading activiteiten uit. Bij de overname van Centea werd Crelan echter geconfronteerd met derivaten waarvoor het op basis van de IFRS regels niet mogelijk is om deze als een indekking te documenteren. Deze derivaten dienden bijgevolg geplaatst te worden in de portefeuille voor handelsdoeleinden.

3. Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met waardeveranderingen via winst- en verliesrekening.

Onderstaande tabel detailleert de samenstelling van de financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met waardeveranderingen via winst- en verliesrekening per 31 december:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Leningen en vorderingen	0,00	5.002.515,66
Andere	0,00	0,00
Totaal financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met waardeveranderingen via winst- en verliesrekening	0,00	5.002.515,66

In de loop van 2015 kwam het enige krediet in deze portefeuille op eindvervaldag.

4. Voor verkoop beschikbare financiële activa

Onderstaande tabel detailleert de samenstelling van de portefeuille voor verkoop beschikbare financiële activa per 31 december:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Overheidsobligaties		
- genoteerd	1.662.821.302,92	3.353.392.101,91
- niet-genoteerd	88.572.912,30	50.467.178,38
Obligaties en andere vastrentende effecten		
- genoteerd	303.152.908,41	901.639.813,38
- niet-genoteerd	44.223.313,28	114.477.789,03
Aandelen en andere niet vastrentende effecten		
- genoteerd	0,00	0,00
- niet-genoteerd	36.337.161,34	6.827.509,52
Financiële vaste activa		
- genoteerd	0,00	0,00
- niet-genoteerd	9.973.943,89	5.578.025,74
Totaal	2.145.081.542,14	4.432.382.417,96
<u>Uitsplitsing van het totaal in:</u>		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	163.895.533,91	746.972.620,06
Langlopend	1.981.186.008,23	3.685.409.797,90

De sterke daling van de portefeuille voor verkoop beschikbare financiële activa is het gevolg van de herclassificatie van de activa van Keytrade als "aangehouden voor verkoop". Keytrade heeft namelijk een groot aandeel in de effectenportefeuille van de Groep, met een totale waarde van 2,6 miljard EUR eind 2015.

Per einde 2015 bedroeg de boekwaarde van de voor verkoop beschikbare financiële activa die als zekerheid werden verstrekt voor verplichtingen in diverse terugkoopovereenkomsten EUR 14.401.603,79 (2014: EUR 42.905.439,65).

Onderstaande tabel geeft de evolutie weer van de portefeuille voor verkoop beschikbare activa in de loop van de boekjaren 2015 en 2014.

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Openingsbalans	4.432.382.417,96	3.407.550.380,51
Aanschaffingen	1.153.582.208,27	1.425.611.646,33
Verkopen en op vervalddag gekomen	-720.517.684,69	-467.128.474,53
Actuariële op- en afrentingen	-42.195.512,94	-31.147.414,86
Reële waardeschommelingen via eigen vermogen	-42.618.026,29	79.746.512,89
Toevoeging van waardeverminderingen	0,00	0,00
Aanwending en terugname van waardeverminderingen	1.274.236,49	516.302,60
Wisselkoersschommelingen	0,00	17.233.465,01
Herclassificatie als aangehouden voor verkoop	-2.636.826.096,65	0,00
Eindbalans	2.145.081.542,14	4.432.382.417,96

In de loop van 2015 werd er voor 1,15 miljard EUR geïnvesteerd in de financiële portefeuille, waarvan 596 miljoen EUR bij Keytrade die wordt geclassificeerd als "aangehouden voor verkoop". De overige 558 miljoen EUR werden maximaal gediversifieerd tussen de diverse activaklassen en tegenpartijen. Het betreft voornamelijk Europese overheidsobligaties uit België, Nederland, Finland, Oostenrijk en supranationale instellingen. Ook werd er verder geïnvesteerd in covered bonds en obligaties uitgegeven door ondernemingen met een investment grade kredietkwaliteit.

Gezien de stabiliteit van de financiële markten en het licht herstel, werden in 2015 2 nieuwe activaklassen geactiveerd. Het betreft 62 miljoen EUR in Italiaanse en Spaanse overheidsobligaties en 30 miljoen EUR in een fonds dat voornamelijk investeert in obligaties uitgegeven door ondernemingen en financiële instellingen met kredietkwaliteit gelijk aan investeringsgraad.

In de loop van 2015 en 2014 werden er geen waardeverminderingen aangelegd op effecten. Daarentegen werd er in 2015 voor EUR 488.986,49 aan waardeverminderingen teruggenomen op financiële activa waarvan de kredietkwaliteit verbeterde. EUR 785.250,00 waardevermindering op financiële vaste activa werd aangewend naar aanleiding van de verkoop van de betrokken participatie.

31/12/2015	Aandelen en andere			Financiële vaste activa	Totaal
	Obligaties en andere vastrentende effecten	niet-vastrentende effecten			
Openingsbalans	1.738.986,49	0,00		785.250,00	2.524.236,49
Toevoeging van waardeverminderingen	0,00	0,00		0,00	0,00
Terugname van waardeverminderingen	-488.986,49	0,00		-785.250,00	-1.274.236,49
Herclassificatie als aangehouden voor verkoop	-1.250.000,00	0,00		0,00	-1.250.000,00
Eindbalans	0,00	0,00		0,00	0,00

31/12/2014	Aandelen en andere			Financiële vaste activa	Totaal
	Obligaties en andere vastrentende effecten	niet-vastrentende effecten			
Openingsbalans	2.255.289,09	0,00		785.250,00	3.040.539,09
Toevoeging van waardeverminderingen	0,00	0,00		0,00	0,00
Terugname van waardeverminderingen	-516.302,60	0,00		0,00	-516.302,60
Eindbalans	1.738.986,49	0,00		785.250,00	2.524.236,49

Op een gedeelte van de portefeuille voor verkoop beschikbare financiële activa wordt macro hedging toegepast. Het renterisico van een portefeuille obligaties met analoge kenmerken wordt afgedekt met behulp van een portefeuille van renteswapovereenkomsten. Wijzigingen in de reële waarde van de obligatieportefeuille, toewijsbaar aan het ingedekte risico, geeft aanleiding tot een aanpassing van de boekwaarde van deze obligaties tegenover de resultatenrekening. Wijzigingen in de reële waarde van de portefeuille afdekkingsinstrumenten geeft aanleiding tot een tegengestelde beweging in de resultatenrekening. Eventuele inefficiënties van de afdekkingsrelatie blijven in resultaat onder de rubriek "Aanpassingen van de reële waarde bij de administratieve verwerking van afdekkings-transacties".

5. Leningen en vorderingen

5.1. Leningen en vorderingen aan banken

Per 31 december zijn de leningen en vorderingen aan banken als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Plaatsingen bij andere banken	600.650.095,38	1.239.383.822,68
<i>waarvan opgenomen in kasequivalenten</i>	145.796.548,37	226.274.306,37
Leningen en voorschotten aan andere banken	0,00	0,00
Waardeverminderingen	0,00	0,00
Totaal leningen en voorschotten aan banken	600.650.095,38	1.239.383.822,68
<u>Uitsplitsing van het totaal in:</u>		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	356.044.709,66	513.543.237,11
Langlopend	244.605.385,72	725.840.585,57

Van de leningen en vorderingen aan banken heeft EUR 163.683.833,18 (2014: EUR 244.447.300,10) betrekking op gestorte collaterals in het kader van de "credit support annexe" (CSA) van de ISDA documentatie (International Swaps and Derivatives Association) op derivaten.

De sterke daling van plaatsingen bij banken is deels het gevolg van de herclassificatie van de plaatsingen van Keytrade voor 202,4 miljoen EUR. Ook ziet men een verschuiving van 226,3 miljoen EUR naar de categorie "zichtrekeningen bij centrale banken" (inclusief Keytrade).

Per einde 2015 en 2014 werden er geen bijzondere waardeverminderingen op leningen en vorderingen aan banken opgenomen.

Voor een bespreking van de geldmiddelen en kasequivalenten verwijzen wij naar noot .21.

5.2. Leningen en vorderingen aan cliënten

De leningen en vorderingen aan cliënten zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Totale omloop	15.500.183.201,33	16.157.616.953,04
Consumentenkredieten	670.738.050,25	639.538.137,74
Hypothecaire kredieten	9.960.003.992,97	10.374.643.702,37
Landbouwkredieten	1.747.268.357,48	1.953.532.769,65
Professionele kredieten (niet-landbouwers)	1.497.525.007,33	1.715.873.785,79
Leningen op korte termijn	251.277.856,41	291.340.625,02
Andere leningen en voorschotten	1.373.369.936,90	1.182.687.932,47
Bijzondere waardeverminderingen	-214.386.559,51	-224.818.951,42
Consumentenkredieten	-22.407.305,22	-21.415.643,71
Hypothecaire kredieten	-57.494.238,20	-61.385.479,51
Landbouwkredieten	-31.029.226,87	-28.010.775,95
Professionele kredieten (niet-landbouwers)	-50.126.357,17	-54.319.112,26
Leningen op korte termijn	-16.302.106,22	-20.874.369,69
Andere leningen en voorschotten	-37.027.325,84	-38.813.570,30
Totaal leningen en voorschotten aan cliënten	15.285.796.641,82	15.932.798.001,62
<u>Uitsplitsing van het totaal in:</u>		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	2.630.600.442,39	2.774.425.435,42
Langlopend	12.413.341.938,30	12.893.155.193,01
Onbepaald	241.854.261,13	265.217.373,20

Crelan past reële waardeafdekking door portefeuille indekking van het renterisico op een portefeuille van kredieten toe. De portefeuille afgedekte kredieten bestaat uit:

- consumentenkredieten
- investeringskredieten op korte termijn
- investeringskredieten aan de landbouwsector op lange termijn
- investeringskredieten aan KMO's op lange termijn
- hypothecaire kredieten

De afdekkingsinstrumenten bestaan uit renteswapovereenkomsten en sinds 2011 ook uit caps en swaptions. Wijzigingen in de reële waarde van de kredietportefeuille, toewijsbaar aan het ingedekte risico, leidt tot een aanpassing van de boekwaarde via de rubriek "Wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte posities bij reële waardeafdekking van het renterisico van een portefeuille". Wijzigingen in de reële waarde van de portefeuille afdekkingsinstrumenten geeft aanleiding tot een tegengestelde beweging in de resultatenrekening. Eventuele

inefficiënties van de afdekkingsrelatie blijven in resultaat onder de rubriek "Aanpassingen van de reële waarde bij de administratieve verwerking van afdekkingstransacties".

Van de andere leningen en voorschotten heeft EUR 656.288.680,53 (2014: EUR 669.880.855,10) betrekking op gestorte collaterals aan een centrale tegenpartij in het kader van de "credit support annexe" (CSA) van de ISDA documentatie op derivaten. Sinds eind 2013 is Crelan aangesloten bij een centrale tegenpartij voor het clearen van derivaten. In 2014 en 2015 werd het overbrengen van bestaande derivaten naar deze centrale tegenpartij verdergezet.

Volgende tabellen detaileren de evolutie van de bijzondere waardeverminderingen op leningen en vorderingen in de loop van 2015 en 2014:

31/12/2015	Consumenten-kredieten	Hypothecaire kredieten	Landbouw-kredieten	Professionele kredieten	Leningen op korte termijn	Andere leningen	Totaal
Openingsbalans	21.415.643,71	61.385.479,52	28.010.775,95	54.319.112,26	20.874.369,69	38.813.570,30	224.818.951,42
Toevoegingen	8.187.040,89	12.852.053,19	9.750.743,47	10.002.818,92	5.686.237,39	8.581.529,50	55.060.423,36
Terugnages							
gerecupereerd	3.268.163,13	10.349.893,77	6.026.080,80	8.515.403,60	5.077.953,40	3.818.920,06	37.056.414,76
afgeschreven	3.927.216,25	6.393.400,74	706.211,74	4.470.728,11	5.180.547,47	3.913.288,05	24.591.392,36
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-53.345,08	-53.345,08
Herclassificatie Keytrade	0,00	0,00	0,00	-1.209.442,30	0,00	-2.582.220,77	-3.791.663,07
Eindbalans	22.407.305,22	57.494.238,20	31.029.226,87	50.126.357,16	16.302.106,22	37.027.325,84	214.386.559,51

31/12/2014	Consumenten-kredieten	Hypothecaire kredieten	Landbouw-kredieten	Professionele kredieten	Leningen op korte termijn	Andere leningen	Totaal
Openingsbalans	23.126.101,03	57.694.023,53	28.610.592,36	57.066.688,50	20.566.731,57	44.529.674,70	231.593.811,68
Toevoegingen	6.913.861,07	19.505.497,22	5.430.817,94	11.427.331,71	3.423.335,87	8.454.013,26	55.154.857,07
Terugnages							
gerecupereerd	5.139.095,33	8.935.876,89	5.454.782,87	9.800.114,64	3.480.281,31	4.798.729,36	37.608.880,41
afgeschreven	3.485.223,06	6.878.164,34	575.851,48	4.374.793,31	1.165.955,40	7.840.849,34	24.320.836,93
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00	1.530.538,96	-1.530.538,96	0,00
Eindbalans	21.415.643,71	61.385.479,52	28.010.775,95	54.319.112,26	20.874.369,69	38.813.570,30	224.818.951,42

De hoge bedragen van zowel de toevoegingen als terugnames wordt verklaard doordat er geen netting wordt toegepast per contract. Bijgevolg worden waardeverminderingen die in eenzelfde jaar worden aangelegd en teruggenomen twee keer weergegeven (zowel in de toevoegingen als in de terugnames).

De totale omloop daalde in 2015 met 657,4 miljoen EUR, waarbij de impact van de herclassificatie van Keytrade zeer beperkt is (-66 miljoen EUR). De daling ligt grotendeels bij de daling van de omloop hypothecaire kredieten met 421 miljoen EUR, als gevolg van het hoge aantal externe herfinancieringen van hypothecaire kredieten in 2015.

Onder de 'andere leningen' bevinden zich onder andere de leasingcontracten. De financiële lease-vorderingen kunnen per 31 december als volgt gedetailleerd worden:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Bruto-investering		
- op ten hoogste één jaar	20.177.562,23	30.330.086,72
- >= 1 jaar en < 5 jaar	114.903.966,73	123.766.164,59
- >= 5 jaar	1.520.575,05	985.122,67
Onverdiende financieringsbaten	16.888.622,09	16.389.334,32
Netto-investering in financiële leases		
- op ten hoogste één jaar	19.219.827,29	30.408.468,26
- >= 1 jaar en < 5 jaar	99.318.529,28	108.064.338,48
- >= 5 jaar	1.175.125,35	712.679,92

Per einde 2015 bedroeg het totaal van de bijzondere waardeverminderingen op lease-vorderingen EUR 8.329.750,82 (2014: EUR 9.766.622,70).

5.3. Forbearance

Vorderingen die onderhevig zijn aan forbearance worden door de EBA gedefiniëerd als contracten waarbij de klant omwille van financiële moeilijkheden zijn verplichtingen niet meer kan nakomen, waardoor de instelling een van de volgende maatregelen moet nemen:

- De looptijd of voorwaarden van het contract aanpassen, zodat de klant zijn schuld kan aflossen.
- Een volledige of gedeeltelijke herfinanciering van het contract.

Voor de Groep zijn het enkel kredieten bij Crelan NV en Europabank die onderhevig zijn aan forbearance. Het aandeel van Keytrade Bank in de leningen en vorderingen aan cliënten van de Groep is zeer beperkt. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de leningen en vorderingen die binnen de Groep als forborne worden beschouwd:

31/12/2015				
(in EUR)	Aanpassingen aan de looptijd of voorwaarden	Herfinanciering	Totaal forbearance	
Gezonde omloop	81.069.669,80	35.704.871,98	116.774.541,78	
Omloop met bijzondere waardevermindering	84.099.212,67	14.203.811,37	98.303.024,04	
Bijzondere waardevermindering	-13.003.010,38	-2.032.017,82	-15.035.028,20	
Totaal forborne Leningen en vorderingen	152.165.872,09	47.876.665,53	200.042.537,62	

31/12/2014				
(in EUR)	Aanpassingen aan de looptijd of voorwaarden	Herfinanciering	Totaal forbearance	
Gezonde omloop	106.773.076,42	32.787.415,99	139.560.492,41	
Omloop met bijzondere waardevermindering	56.390.579,06	23.502.421,69	79.893.000,75	
Bijzondere waardevermindering	-8.063.287,04	-1.093.586,95	-9.156.873,99	
Totaal forborne Leningen en vorderingen	155.100.368,44	55.196.250,73	210.296.619,17	

Bijzondere waardeverminderingen op geherstructureerde kredieten worden pas teruggenomen wanneer volgende voorwaarden zijn voldaan:

- Het contract heeft geen enkele dag achterstand en er zijn geen aanwijzingen meer van problemen met terugbetaling
- Er is minstens 1 jaar voorbij sinds de forbearance maatregelen werden genomen

Wanneer aan beide voorwaarden werd voldaan en de waardevermindering werd teruggenomen, blijft het contract gedurende 2 jaar onder verhoogd toezicht. Dit houdt in dat wanneer het contract meer dan 30 dagen achterstand heeft er opnieuw een bijzondere waardevermindering wordt bepaald. Eind 2015 was er een omloop van 26,8 miljoen EUR onder verhoogd toezicht.

Leningen en vorderingen worden niet langer als forborne beschouwd wanneer er aan volgende voorwaarden is voldaan:

- Er werd in de voorbije 2 jaar geen bijzondere waardevermindering geboekt op openstaande vorderingen van de schuldenaar.
- De schuldenaar heeft geen enkele openstaande vorderingen met een achterstand van meer dan 30 dagen.

6. Materiële vaste activa

De samenstelling van de materiële vaste activa per 31 december is als volgt:

(in EUR)	Terreinen en gebouwen	IT materiaal	Kantoorinrichting	Ander materiaal	Totaal
Openingsbalans 1 januari 2014					
Aanschaffingsprijs	75.035.455,03	39.020.092,25	25.138.914,47	17.980.771,88	157.175.233,63
Gecumuleerde afschrijvingen	41.005.192,51	27.887.813,72	18.220.681,79	13.908.051,74	101.021.739,76
Nettoboekwaarde	34.030.262,52	11.132.278,53	6.918.232,68	4.072.720,14	56.153.493,87
Mutaties 2014					
Aanschaffingen	1.156.068,17	2.151.468,47	534.498,68	1.485.447,05	5.327.482,37
Vervreemdingen	0,00	0,00	0,00	39.103,40	39.103,40
Afschrijvingen	2.269.313,46	5.552.128,07	720.320,91	2.720.495,51	11.262.257,95
Bijzondere waardeverminderingen	4.512.715,93	0,00	0,00	0,00	4.512.715,93
Geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	-15.775.000,00	0,00	0,00	0,00	-15.775.000,00
Andere	0,00	0,00	0,00	-36.401,87	-36.401,87
Eindbalans 31 december 2014	12.629.301,30	7.731.618,93	6.732.410,45	2.762.166,41	29.855.497,09
Openingsbalans 1 januari 2015					
Aanschaffingsprijs	55.903.807,27	41.171.560,72	25.673.413,15	19.390.713,66	142.139.494,80
Gecumuleerde afschrijvingen	43.274.505,97	33.439.941,79	18.941.002,70	16.628.547,25	112.283.997,71
Nettoboekwaarde	12.629.301,30	7.731.618,93	6.732.410,45	2.762.166,41	29.855.497,09
Mutaties 2015					
Aanschaffingen	259.743,22	2.414.356,75	647.914,04	1.599.916,94	4.921.930,95
Vervreemdingen	0,00	0,00	0,00	140.396,72	140.396,72
Afschrijvingen	1.136.560,01	4.849.751,08	698.019,41	2.430.412,77	9.114.743,27
Bijzondere waardeverminderingen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	0,00	-556.067,00	-122.239,00	-735.346,00	-1.413.652,00
Andere	96.736,41	-12.608,19	-4.629.727,34	4.599.921,57	54.322,45
Eindbalans 31 december 2015	11.849.220,92	4.727.549,41	1.930.338,74	5.655.849,43	24.162.958,50
Eindbalans 31 december 2015					
Aanschaffingsprijs	36.890.518,03	33.851.341,35	17.588.534,00	21.536.862,57	109.867.255,95
Gecumuleerde afschrijvingen	25.041.296,76	29.123.792,37	15.658.195,72	15.881.012,60	85.704.297,45
Nettoboekwaarde	11.849.221,27	4.727.548,98	1.930.338,28	5.655.849,97	24.162.958,50

De materiële vaste activa van Keytrade worden in een aparte lijn weergegeven als “geclassificeerd als aangehouden voor verkoop” voor een totaal van 1,4 miljoen EUR

De Groep stelde geen materiële vaste activa als zekerheid voor verplichtingen.

7. Goodwill en andere immateriële activa

De samenstelling van de goodwill en andere immateriële activa per 31 december is als volgt:

(in EUR)	Goodwill	Intern ontwikkelde software	Verworven software	Andere immateriële activa	Totaal
Openingsbalans 1 januari 2014					
Aanschaffingsprijs	111.009.940,66	12.276.047,25	31.546.317,88	1.958.421,89	156.790.727,68
Gecumuleerde afschrijvingen	0,00	4.364.240,84	23.451.749,11	1.156.655,47	28.972.645,42
Nettoboekwaarde	111.009.940,66	7.911.806,41	8.094.568,77	801.766,42	127.818.082,26
Mutaties 2014					
Toevoegingen					
- afzonderlijk verworven/intern ontwikkeld	0,00	2.566.105,70	2.186.017,61	0,00	4.752.123,31
- via bedrijfscombinaties	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vervreemdingen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Afschrijvingen	0,00	2.242.999,59	2.526.796,10	144.266,72	4.914.062,41
Bijzondere waardeverminderingverliezen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Eindbalans 31 december 2014	111.009.940,66	8.234.912,52	7.753.790,28	657.499,70	127.656.143,16
Openingsbalans 1 januari 2015					
Aanschaffingsprijs	111.009.940,66	14.842.152,95	33.732.335,49	1.958.421,89	161.542.850,99
Gecumuleerde afschrijvingen	0,00	6.607.240,43	25.978.545,21	1.300.922,19	33.886.707,83
Nettoboekwaarde	111.009.940,66	8.234.912,52	7.753.790,28	657.499,70	127.656.143,16
Mutaties 2015					
Toevoegingen					
- afzonderlijk verworven/intern ontwikkeld	0,00	5.264.153,13	5.064.129,80	0,00	10.328.282,93
- via bedrijfscombinaties	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vervreemdingen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Afschrijvingen	0,00	2.593.480,17	2.708.234,35	192.960,72	5.494.675,24
Bijzondere waardeverminderingverliezen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	-87.367.308,36	-887.422,00	-1.429.674,00	-103.881,00	-89.788.285,36
Andere	0,00	0,00	-14.745,00	49.091,00	34.346,00
Eindbalans 31 december 2015	23.642.632,30	10.018.163,48	8.665.266,73	409.748,98	42.735.811,49
Eindbalans 31 december 2015					
Aanschaffingsprijs	23.642.632,30	15.405.850,08	34.925.646,04	1.143.485,89	75.117.614,31
Gecumuleerde afschrijvingen	0,00	5.387.686,60	26.260.378,61	733.737,61	32.381.802,82
Nettoboekwaarde	23.642.632,30	10.018.163,48	8.665.267,43	409.748,28	42.735.811,49

De goodwill en andere immateriële vaste activa van Keytrade worden in een aparte lijn weergegeven als “geclassificeerd als aangehouden voor verkoop” voor een totaal van respectievelijk 87,4 miljoen EUR en 2,4 miljoen EUR. Voor meer informatie met betrekking tot de activa aangehouden voor verkoop verwijzen we naar noot 4.10.

Alle immateriële activa hebben een beperkte economische levensduur. Voor Goodwill is dit echter niet het geval. Goodwill wordt, in tegenstelling tot de immateriële activa niet afgeschreven, maar wordt jaarlijks onderworpen aan een test op bijzondere waardeverminderingen (impairment test) als gevolg van de toepassing van IAS 36. Indien de boekwaarde van betreffende entiteit de schatting van de realiseerbare waarde van deze entiteit overstijgt, wordt een bijzondere waarde-vermindering (impairment) in resultaat opgenomen.

IAS 36.134 vereist toelichtingen per kasstroom genererende eenheid waarvan de boekwaarde van de goodwill en/of immateriële vaste activa met een oneindige levensduur significant is ten opzichte van het totaal.

Per 31 december wordt enkel nog de goodwill van Europabank in deze rubriek weergegeven. De goodwill m.b.t. Keytrade werd overgezet naar de rubriek van activa aangehouden voor verkoop.

De situatie per 31 december is als volgt:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Europabank	23.642.632,30	23.642.632,30
Keytrade	0,00	87.367.308,36
Totaal goodwill	23.642.632,30	111.009.940,66

Het realiseerbare bedrag wordt bepaald op basis van de Discounted Cash Flow-methode. Bij de Discounted Cash Flow-methode wordt het realiseerbare bedrag van een investering berekend als de netto actuele waarde van alle toekomstige kasstromen van de desbetreffende rapporterende eenheid.

Bij de Discounted Cash Flow-methode wordt uitgegaan van een aantal veronderstellingen:

Een groeioprognose reflecteert de gemiddelde verwachte groei op lange-termijn van elk filiaal. Voor 2016 en 2017 werd rekening gehouden met de huidige maatregelen van de ECB om de economische groei te herstellen via diverse monetaire stimuli. Deze maatregelen hebben tot gevolg dat de rente in de Eurozone nog geruime tijd laag zal blijven en misschien zelfs nog negatiever kan worden. De rente op Belgische overheidsobligaties met looptijden tot 6 jaar zijn negatief. Voor Europabank wordt daarom bij de berekening van de goodwill een daling van de winst voorspeld voor de eerstkomende jaren. Er wordt algemeen aangenomen dat pas ten vroegste in 2017 en allicht pas in 2018 er opnieuw groei van de economie mag worden verwacht met een stijging van de rente als gevolg.

Voor Europabank wordt een daling van de winst voorspeld van 0,5% tot 1%. Pas na 2017 wordt er terug groei verwacht van om en bij de 2%.

Na 5 jaar wordt een jaarlijkse conservatieve groei voorspeld van 1,5% (idem als in 2015) en dit tot in het oneindige.

De discountvoet

De netto actuele waarde van de verwachte kasstromen van elk filiaal wordt berekend aan de hand van een toepasselijke discountvoet. De discountvoet reflecteert de rendementseis voor het eigen vermogen. Deze discountvoet is gebaseerd op de CAPM-theorie (Capital Asset Pricing Model) en is samengesteld uit een risicovrije marktrentevoet en een marktrisicopremie die vermenigvuldigd wordt met een activiteitsafhankelijke beta. De risicovrije marktrentevoet is gebaseerd op de 10 jaars IRS rentevoet. Deze bedroeg per 31 december 2015 1,00% (in 2014: 0,81%). Beta is het systematische risico van een belegging, afgezet tegenover de markt als geheel. De beta van elke rapporterende eenheid werd bepaald in functie van haar specifiek risicoprofiel. Dit resulteert in een discountvoet van 8,50% voor Europabank (2014: 8,31%).

Kasstroom assumpties Europabank

Op financieel vlak heeft de lage rentestand zich verdergezet, wat een neerwaartse druk op rentemarges tot gevolg had. Voor 2016 en 2017 wordt weinig beterschap verwacht. Er wordt aangenomen dat de rente nog lange tijd laag zal blijven waardoor rendabele beleggingen van overschotten aan liquiditeit een probleem blijft. Het management gaat daarom uit van de veronderstelling dat voor 2016 en 2017 er geen groei is van het netto bank product. Na 2017 wordt een jaarlijkse groei verwacht van 2% van het netto bank product van Europabank. Het bepalen van de toekomstige exploitatiekosten gebeurt op basis van de verhouding exploitatiekosten/netto bank product van 2015 en er wordt verondersteld dat deze verhouding voor de komende jaren onveranderd blijft.

Er wordt een gedetailleerde prognose gemaakt van de activiteiten voor de eerstvolgende 5 jaar. Na de expliciete voorspellingsperiode van 5 jaar wordt rekening gehouden met de terminale waarde van het bedrijf door middel van een extrapolatie van de kasstromen tot in het oneindige. Hierbij wordt uitgegaan van een terminale groeivoet na 5 jaar van 1,5% op jaarbasis. Deze terminale groeivoet wordt door het management bepaald op basis van de langetermijngemiddelde verwachte groei van de markt voor elke activiteit.

De sensitiviteit van de netto actuele waarde of realisatiewaarde van de entiteit wordt eveneens berekend. Hierbij wordt de impact op de netto actuele waarde van de entiteit ten gevolge van een respectievelijke incrementele daling en stijging van de risicovrije interestvoet en activiteitsafhankelijke beta gesimuleerd. Eveneens wordt de impact van een daling van de prognose van de groei van de kasstromen tot in het oneindige gesimuleerd. Ten slotte wordt een stress test uitgevoerd door een negatieve jaarlijkse groei van 0,25% toe te passen op de toekomstige kasstromen tot in het oneindige en de netto waarde van toekomstige kasstromen te actualiseren met een gestresseerde actualisatievoet van 12,6%. Zowel de sensitiviteitstesten als de stress test wijzen uit dat de aldus bekomen realisatiewaardes hoger liggen dan de boekwaarden voor Europabank.

8. Actuele en uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de actuele en uitgestelde belastingvorderingen en –verplichtingen per 31 december. De uitgestelde belastingvorderingen en –verplichtingen worden per juridische entiteit van de Groep gesaldeerd.

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Actuele belastingen		
Activa	1.161.798,61	718.374,09
Verplichtingen	1.381.026,91	1.912.983,58
Totaal actuele belastingen	-219.228,30	-1.194.609,49
Uitgestelde belastingen		
Activa	40.114.056,97	24.303.129,25
Verplichtingen	13.729.700,92	41.533.421,76
Totaal uitgestelde belastingen	26.384.356,05	-17.230.292,51

Onderstaande tabel detailleert de samenstelling van de uitgestelde belastingvorderingen en verplichtingen per 31 december:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Opgenomen in de resultatenrekening	60.455.866,68	47.955.067,23
<i>Spreiding commissies volgens de effectieve rentevoet</i>	-22.841.930,32	-21.255.428,87
<i>Waardeverminderingen op kredieten</i>	14.228.451,30	14.801.638,05
<i>Voor verkoop beschikbare activa</i>	3.116.647,47	3.549.268,12
<i>Derivaten en afdekkingstransacties</i>	29.557.314,99	33.720.010,11
<i>Personeelsbeloningen</i>	3.863.899,64	3.495.350,87
<i>Afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa</i>	354.170,91	147.603,27
<i>Waardeverminderingen op materiële vaste activa</i>	0,00	1.533.872,14
<i>Voorzieningen</i>	4.283.105,38	5.201.416,22
<i>Impact definitief belaste inkomsten (DBI)</i>	45.778.501,57	33.828.045,48
<i>Goodwill</i>	0,00	0,00
<i>Impact overname Centea</i>	-17.885.333,45	-27.080.431,75
<i>Andere</i>	1.039,19	13.723,59
Opgenomen in de herwaarderingsreserves	-34.071.510,63	-65.185.359,74
<i>Voor verkoop beschikbare activa</i>	-32.509.984,45	-64.862.002,10
<i>Personeelsbeloningen</i>	-1.561.526,18	-323.357,64
Totaal uitgestelde belastingen	26.384.356,05	-17.230.292,51

De stock aan uitgestelde belastingen die afhankelijk zijn van toekomstige winsten en verliezen (impact DBI) wordt op basis van de huidige budgetten verwacht volledig gerecupereerd te worden binnen een periode van 5 tot 10 jaar.

De evolutie van de uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen in 2015 en 2014 kan als volgt voorgesteld worden:

(in EUR)	2015	2014
Openingsbalans	-17.230.292,51	3.165.674,86
Opgenomen in resultaat van het boekjaar	11.993.235,65	4.405.644,94
<i>Spreiding commissies volgens de effectieve rentevoet</i>	-1.586.501,27	-3.523.414,38
<i>Waardeverminderingen op kredieten</i>	-573.186,57	-323.610,09
<i>Voor verkoop beschikbare activa</i>	-432.620,49	312.908,48
<i>Derivaten en afdekkingstransacties</i>	-4.144.098,25	-1.529.456,61
<i>Personeelsbeloningen</i>	-162.518,61	-591.888,60
<i>Afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa</i>	211.473,65	-343.962,83
<i>Waardeverminderingen op materiële vaste activa</i>	-1.533.872,14	1.533.872,14
<i>Voorzieningen</i>	-918.310,84	209.716,71
<i>Impact definitief belaste inkomsten (DBI)</i>	11.950.456,09	3.849.182,45
<i>Goodwill</i>	0,00	0,00
<i>Opvolging overname Centea</i>	9.195.098,30	4.612.978,95
<i>Andere</i>	-12.684,22	199.318,72
Opgenomen in de herwaarderingsreserves	11.164.391,13	-24.801.612,31
<i>Voor verkoop beschikbare activa</i>	11.871.492,29	-23.288.526,73
<i>Personeelsbeloningen</i>	-707.101,16	-1.513.085,58
Herclassificatie Keytrade als aangehouden voor verkoop	20.457.021,78	0,00
Eindbalans	26.384.356,04	-17.230.292,51

De stijging van de netto-balanspositie is voornamelijk het gevolg van de waarde schommeling in de portefeuille voor verkoop beschikbare activa, de herclassificatie van Keytrade en de stijging van de stock definitief belaste inkomsten (DBI).

Uitgestelde belastingvorderingen worden uitsluitend opgenomen indien het waarschijnlijk is dat de uitgestelde belastingvordering zal kunnen verrekend worden met verwachte toekomstige winsten. Per 31 december werden onderstaande uitgestelde belastingvorderingen niet in de balans verantwoord wegens onvoldoende bewijs van toekomstige belastbare winst:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Waardeverminderingen op kredieten	1.260.171,42	1.428.128,37
Voorzieningen	0,00	223.242,71
Fiscale verliezen	2.029,97	524.669,55
Niet opgenomen impact van definitief belaste inkomsten (DBI)	4.317.475,56	3.465.569,10
Notionele interesten	9.704.998,60	11.666.211,80
in de balans	15.284.675,54	17.307.821,53

9. Andere activa en verplichtingen

De andere activa zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Vooruitbetaalde kosten	1.582.677,96	3.298.105,62
Te ontvangen baten	8.788.248,83	4.802.770,15
Edele metalen, goederen en grondstoffen	89.099,71	134.385,87
Andere voorschotten	2.851.280,54	4.883.282,74
Overige	716.069,56	3.610.641,71
Totaal overige activa	14.027.376,60	16.729.186,09
<u>Uitsplitsing van het totaal in:</u>		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	13.674.869,76	16.520.666,03
Langlopend	352.506,84	208.520,06

De andere verplichtingen zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Toegezegd-pensioenregelingen	6.773.678,92	9.332.136,63
Andere personeelsbeloningen	4.700.371,40	1.540.548,98
Sociale lasten	14.707.512,30	17.096.649,31
Toe te rekenen kosten	9.327.891,23	9.664.271,82
Over te dragen opbrengsten	1.467,00	68.455,17
Schulden mbt belastingen	4.026.097,82	6.684.410,75
Overige verplichtingen	18.705.849,44	28.268.322,89
Totaal overige verplichtingen	58.242.868,11	72.654.795,55
<u>Uitsplitsing van het totaal in:</u>		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	46.768.817,79	61.782.109,94
Langlopend	11.474.050,32	10.872.685,61

De overige verplichtingen bestaan hoofdzakelijk uit nog te ontvangen of te betalen facturen.

Voor een bespreking van de personeelsbeloningen verwijzen wij naar noot 14.

In 2015 werd er voor 5,7 miljoen EUR overige activa en 8,7 miljoen EUR overige verplichtingen overgebracht naar de categorie "aangehouden voor verkoop" n.a.v. de verkoop van Keytrade Bank.

10. Vaste activa of groepen activa die worden afgestoten, geclassificeerd als aangehouden voor verkoop

10.1. Vaste activa aangehouden voor verkoop

In de loop van 2014 heeft de bank beslist om de terreinen en gebouwen van de oude hoofdzetel van Centea in Antwerpen te verkopen. Bijgevolg werden deze gebouwen aan marktwaarde geclassificeerd als aangehouden voor verkoop. De marktwaarde werd vastgelegd op EUR 15.775.000,00. In 2015 leidde dit tot een waardevermindering van EUR 302.618,80 in het resultaat onder de categorie "Winsten en verliezen op vaste activa of groepen activa die worden afgestoten, geclassificeerd als aangehouden voor verkoop". Deze bijkomende waardevermindering had betrekking op kosten gerelateerd aan deze verkoop.

Begin 2015 werd de verkoop afgerond met een vastgoedontwikkelaar die in de loop van het jaar een deel van de gebouwen in gebruik heeft genomen. Het resterende deel werd onmiddellijk terug verhuurd aan Crelan, tot uiterlijk eind 2016.

10.2. Groepen activa die worden afgestoten, geclassificeerd als aangehouden voor verkoop

Nadat Crelan in juni 2015 een 100% Belgische bank is geworden, werd de strategische keuze gemaakt dat Crelan zich nog meer zou focussen op het coöperatieve bankmodel. Binnen deze strategische denkoefening werden de verschillende opties in verband met de toekomst van Keytrade Bank onderzocht. De uitgangspunten hierbij waren enerzijds een goede toekomst verzekeren voor Keytrade Bank en anderzijds de focus die Crelan wil leggen op het coöperatieve bankmodel. Er werd geopteerd om op zoek te gaan naar een kandidaat-overnemer die garant kon staan voor de verdere groei en ontwikkeling van Keytrade. Een verkoopproces werd opgestart en vele kandidaat-kopers betuigden hun interesse.

Eind 2015 werden exclusieve onderhandelingen opgestart met de Franse bank Crédit Mutuel Arkéa, wat resulteerde in een finaal akkoord begin 2016. Na goedkeuring door de toezichhouders, zal de verkoop gefinaliseerd worden in de loop van 2016.

Op 31/12/2015 werden de activa en passiva van Keytrade volgens IFRS 5 aan boekwaarde geklasseerd als "groepen van activa aangehouden voor verkoop". Er werden geen waardeverminderingverliezen opgenomen. Omdat Keytrade geen afzonderlijke bedrijfsactiviteit of geografisch bedrijfsgebied vertegenwoordigt, wordt de verkoop niet beschouwd als een beëindigde bedrijfsactiviteit.

De belangrijkste activa en verplichtingen van Keytrade die werden geklasseerd als "aangehouden voor verkoop" worden in onderstaande tabel weergegeven:

Activa	31/12/2015
Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	117.807.944,28
Voor verkoop beschikbare financiële activa	2.636.826.096,65
Leningen en vorderingen (met inbegrip van financiële leases)	228.144.467,13
Materiële vaste activa	1.413.658,65
Goodwill	87.367.308,36
Immateriële activa	2.420.975,95
Belastingvorderingen	680.283,37
Andere activa	5.866.265,80
Totaal Activa	3.080.527.000,19
Verplichtingen	31/12/2015
Deposito's	2.811.053.632,38
Andere financiële verplichtingen	27.985.469,76
Derivaten gebruikt ter afdekking	6.480.788,15
Belastingverplichtingen	20.486.860,57
Andere verplichtingen	9.484.283,23
Totaal Verplichtingen	2.875.491.034,09
Netto boekwaarde	205.035.966,10

In het eigen vermogen wordt een bedrag van EUR 39.774.035,96 opgenomen als herwaarderings-reserve op voor verkoop beschikbare financiële activa.

Voor wat de goodwill m.b.t. Keytrade betreft, werd er geen impairment test uitgevoerd op basis van de Discounted Cash Flow-methode (cfr. paragraaf 4.7.). Door de geplande verkoop van Keytrade aan Crédit Mutuel Arkéa in 2016 werd namelijk een marktconforme prijs bepaald die de boekwaarde van Keytrade in ruime mate overstijgt en bijgevolg geen bijzondere waardevermindering dient te worden geboekt.

Onderstaande tabel geeft de reële waarde weer van de belangrijkste klassen activa en passiva van Keytrade die worden weergegeven als "aangehouden voor verkoop":

(in EUR)	31/12/2015				
	Boekwaarde	Reële waarde	Level 1	Level 2	Level 3
Activa					
Voor verkoop beschikbare financiële activa	2.636.826.096,65	2.636.826.096,65	2.529.128.984,00	102.543.670,00	5.153.442,65
Leningen en Vorderingen	228.144.467,13	229.442.105,13	0,00	0,00	229.442.105,13
<i>Interbancaire kredieten</i>	166.142.543,13	166.972.927,13	0,00	0,00	166.972.927,13
<i>Consumentenkredieten</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Hypothecaire kredieten</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Landbouwkredieten</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Professionele kredieten</i>	24.853.756,00	25.321.010,00	0,00	0,00	25.321.010,00
<i>Kredieten op korte termijn</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Andere</i>	37.148.168,00	37.148.168,00	0,00	0,00	37.148.168,00
Verplichtingen					
Deposito's	2.811.053.632,38	2.811.084.320,38	0,00	2.811.084.320,38	0,00
In schuldbewijzen belichaamde schulden	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Achtergestelde verplichtingen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Derivaten gebruikt ter afdekking	6.480.788,15	6.480.788,15	0,00	6.480.788,15	0,00

11. Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs

11.1. Deposito's

De deposito's zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Deposito's van kredietinstellingen	19.367.213,50	29.961.977,27
- zichtdeposito's	7.667.137,69	14.673.889,93
- deposito's met vaste looptijd	11.700.075,81	14.558.561,34
- overige deposito's	0,00	729.526,00
Deposito's (andere dan van kredietinstellingen)	14.739.573.971,76	17.548.887.773,41
- zichtdeposito's	2.171.565.170,86	3.020.590.515,29
- deposito's met vaste looptijd	881.276.325,85	1.025.169.521,97
- spaardeposito's	11.547.806.331,43	13.333.496.850,26
- overige deposito's	138.926.143,62	169.630.885,89
Totaal deposito's	14.758.941.185,26	17.578.849.750,68
Uitsplitsing van het totaal in:		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	13.974.154.914,67	16.712.654.381,44
Langlopend	784.786.270,58	866.195.369,24

Van de deposito's van kredietinstellingen heeft EUR 5.010.000 (2014: EUR 6.510.000) betrekking op gestorte collaterals in het kader van de "credit support annexe" (CSA) van de ISDA documentatie op derivaten.

De sterke daling van de deposito's is het gevolg van de herclassificatie van Keytrade als "aangehouden voor verkoop" (-2,8 miljard EUR). Zonder rekening te houden met deze herclassificatie zijn de deposito's van klanten in 2015 relatief stabiel gebleven vergeleken met 2014 (-6,3 miljoen EUR).

De overige deposito's aan klanten betreft voornamelijk notarisrekeningen en derden rekeningen van advocaten.

11.2. In schuldbewijzen belichaamde schulden met inbegrip van obligaties

De in schuldbewijzen belichaamde schulden bestaan uitsluitend uit kasbons en zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Kasbons	2.524.645.479,19	2.675.608.262,97
Obligaties	0,00	0,00
Totaal in schuldbewijzen belichaamde schulden	2.524.645.479,19	2.675.608.262,97
Uitsplitsing van het totaal in:		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	734.213.357,72	252.590.550,24
Langlopend	1.790.432.121,47	2.423.017.712,73

Crelan past reële waardeafdekking van het renterisico van zijn portefeuille kasbons toe. De afdekkingsinstrumenten bestaan uitsluitend uit renteswapovereenkomsten. Wijzigingen in de reële waarde van de kasbonportefeuille, toewijsbaar aan het ingedekte risico, leidt tot een aanpassing van de boekwaarde via de rubriek "Wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte posities bij reële-waardeafdekking van het renterisico van een portefeuille". Eventuele inefficiënties van de afdekkingsrelatie worden in resultaat genomen via de rubriek "Aanpassingen van de reële waarde bij de administratieve verwerking van afdekkingstransacties".

11.3. Achtergestelde verplichtingen

De achtergestelde verplichtingen bestaan uitsluitend uit achtergestelde certificaten. De resterende looptijd per 31 december kan als volgt gedetailleerd worden:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Vervaldatum		
Lopend jaar	0,00	0,00
Lopend jaar +1	4.766.911,63	7.456.082,84
Lopend jaar +2	44.187.006,47	4.764.968,87
Lopend jaar +3	34.971.385,67	44.071.291,34
Lopend jaar +4	64.018.437,51	34.883.859,38
Meer dan lopend jaar +4	176.148.113,47	239.585.530,75
Totaal achtergestelde verplichtingen	324.091.854,75	330.761.733,18

11.4. Andere financiële verplichtingen

De andere financiële verplichtingen zijn op korte termijn en betreffen voornamelijk te betalen bedragen aan agenten en cliënten, zoals nog te incasseren bankencheques, opeisbare kasbons en openstaande protosaldi.

12. Transfers van financiële activa

12.1. Verkoop- en terugkoopovereenkomsten

De Groep had per 31 december diverse lopende terugkoopovereenkomsten met een maximale looptijd van 3 maanden. Deze verplichtingen hebben een omvang van EUR 14.379.248,02 (2014: EUR 37.042.254,78). Inzake deze overeenkomsten werden voor verkoop beschikbare financiële activa met een totale boekwaarde van EUR 14.401.603,79 (2014: EUR 42.905.439,65) verkocht en geleverd. De desbetreffende financiële activa blijven op de balans en de Groep blijft onderhevig aan rente- en kredietrisico op deze stukken. Omdat de Groep de contractuele rechten op de cash flows van deze effecten verkoopt, mag het deze effecten niet gebruiken gedurende de looptijd van de terugkoopovereenkomst. Het verschil tussen de boekwaarde van de financiële verplichtingen en activa wordt verklaard door het feit dat de financiële activa tegen marktwaarde worden verantwoord in tegenstelling tot de financiële verplichtingen, welke worden gewaardeerd aan geamortiseerde kostprijs.

De verplichtingen m.b.t. een terugkoopovereenkomst bij Keytrade Bank ter waarde van 10 miljoen EUR worden in de balans weergegeven onder de rubriek "Verplichtingen i.v.m. groepen activa die worden afgestoten".

Onderstaande tabel geeft een overzicht van waarde van de overgedragen financiële activa van de Groep:

31/12/2015	<i>Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden</i>	<i>Voor verkoop beschikbare financiële activa</i>	<i>Leningen en vorderingen</i>
(In EUR)			
Boekwaarde van de overgedragen activa	0,00	14.401.603,79	0,00
Boekwaarde van de hiermee samenhangende verplichting	0,00	14.379.248,02	0,00

31/12/2014	<i>Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden</i>	<i>Voor verkoop beschikbare financiële activa</i>	<i>Leningen en vorderingen</i>
(In EUR)			
Boekwaarde van de overgedragen activa	0,00	42.905.439,65	0,00
Boekwaarde van de hiermee samenhangende verplichting	0,00	37.042.254,78	0,00

12.2. Effectisering

Sinds de liquidatie van Hypolan NV in 2014 maakt de Groep geen gebruik meer van effectiseringstransacties op hypothecaire kredieten.

13. Voorzieningen

De voorzieningen kunnen per over de jaren 2014 en 2015 als volgt gedetailleerd worden:

31/12/2014	Lopende rechtsgeschillen	Technische voorziening Crelan Insurance	Andere voorzieningen	Totaal
(in EUR)				
Openingsbalans	6.002.077,12	23.128.854,21	1.552.396,58	30.683.327,91
Toevoegingen	1.183.711,87	15.842.589,14	-8.337.580,97	8.688.720,04
Gebruikte bedragen	-1.466.439,15	-9.473.771,58	-725.717,61	-11.665.928,34
Niet-gebruikte bedragen die tijdens de periode werden teruggeboekt	-461.817,00	0,00	-88.453,31	-550.270,31
Toename van het gediscoteerde bedrag (verstrijken van tijd) en gevolg van enige wijziging in de disconteringsvoet	0,00	0,00	4.273,84	4.273,84
Andere bewegingen	350,00	0,00	-240.942,00	-240.592,00
Eindbalans	5.257.882,84	29.497.671,77	1.637.748,11	36.393.302,72

31/12/2015	Lopende rechtsgeschillen	Technische voorziening Crelan Insurance	Andere voorzieningen	Totaal
(in EUR)				
Openingsbalans	5.257.882,84	29.497.671,77	1.637.748,11	36.393.302,72
Toevoegingen	1.001.435,33	18.627.533,61	191.531,55	19.820.500,49
Gebruikte bedragen	-1.020.989,91	-13.574.912,14	-473.526,59	-15.069.428,64
Niet-gebruikte bedragen die tijdens de periode werden teruggeboekt	-1.041.422,72	0,00	0,00	-1.041.422,72
Herclassificatie als aangehouden voor verkoop	-124.999,92	0,00	-498.900,00	-623.899,92
Andere bewegingen	0,00	0,00	-570.854,51	-570.854,51
Eindbalans	4.071.905,62	34.550.293,24	285.998,56	38.908.197,42

De lopende rechtsgeschillen hebben betrekking op diverse juridische zaken en schadegevallen. Het bedrag van de voorziening wordt individueel per dossier berekend door de juridische dienst, of door de personeelsdienst indien het een schadegeval met een medewerker betreft.

De andere voorzieningen hebben voornamelijk betrekking op specifieke dossiers die geen rechtsgeschillen zijn en waarvoor de bedragen gekend en zeker zijn.

Voor een gedetailleerde bespreking van de technische voorziening verwijzen wij naar noot 4.19.

Van het totaal van de voorzieningen wordt er geraamd dat een bedrag van 1,8 miljoen EUR zal verschuldigd zijn in de loop van het boekjaar 2016.

14. Personeelsbeloningen

14.1. Toegezegd-pensioenregelingen

Verplichtingen uit hoofde van de toegezegd-pensioenregeling worden opgenomen onder de 'Overige verplichtingen'. Activa uit hoofde van de toegezegd-pensioenregeling worden opgenomen onder de 'Overige activa'. Crelan heeft twee toegezegd-pensioenregelingen, één van ex-Landbouwkrediet en één van ex-Centea. De andere entiteiten van de Groep hanteerden tot eind 2015 toegezegde-bijdragenregelingen.

Sinds 2012 zijn er geen toetredingen meer tot de toegezegd-pensioenregelingen. Deze zijn gedekt via groepsverzekeringen of individuele pensioenverbintenissen onderschreven bij Belgische verzekeraars. De financiering van deze pensioenplannen gebeurt door een collectieve financiering van de groepsverzekering. De jaarlijkse bijdrage wordt bepaald rekening houdend met de verwachte loonsverhogingen, inflatie, actualisatievoet, pensioenleeftijd en personeelsverloop. Dit alles teneinde de wettelijke minimum financiering te respecteren.

Op de pensioenleeftijd (60 jaar voor ex-Landbouwkrediet, 65 jaar voor ex-Centea) krijgen de werknemers een bepaald kapitaal, berekend op basis van de jaarlijkse remuneratie en anciënniteit. De werknemers hebben ook de mogelijkheid om dit kapitaal gespreid te laten uitbetalen.

De toegezegd-pensioenregelingen zorgen voor een actuair risico, voornamelijk renterisico, marktrisico en inflatierisico.

Tot voor kort had Crelan twee toegezegde-bijdrageregelingen, één voor ex-Landbouwkrediet medewerkers in dienst vanaf 2008 en één voor de ex-Centea medewerkers, in dienst voor 1999. Ook de ex-Landbouwkredietmedewerkers die een toegezegd-pensioenregeling hadden, werden vanaf de leeftijd van 60 jaar getransfereerd naar een toegezegde-bijdrageregeling. Ook dochterondernemingen Keytrade en Europabank hadden hun eigen toegezegde-bijdrageregelingen voor al hun werknemers. Al deze pensioenplannen worden gefinancierd door groepsverzekeringen, waarbij de verzekeraar een wettelijk minimumrendement garandeert.

De Belgische toegezegde bijdrageregelingen werden tot voor kort onderworpen aan een door de wet opgelegd minimum rendement van 3,25% op de patronale bijdragen en 3,75% op de bijdragen van de werknemers. Deze gegarandeerde rendementen konden dan door een koninklijk besluit worden gewijzigd. In dat geval was voorzien dat de nieuwe gegarandeerde rendementen worden toegepast op de al gecumuleerde bijdragen uit het verleden en op al de toekomstige bijdragen. Gelet op het beperkte risico werden verzekerde pensioenplannen in essentie als toegezegde bijdrageregelingen geboekt.

Per einde 2015 werd deze regeling door een wetwijziging aangepast waardoor het minimum gegarandeerd rendement varieert in functie van het rendement op de OLO 10 jaar, met een minimum van 1,75% en een maximum van 3,75%. Voor de bijdragen gestort in 2016 bedraagt het minimum gegarandeerd rendement 1,75%. In het geval van verzekerde plannen blijven de hiervoor vermelde 3,25% of 3,75% normaliter echter van toepassing op de gecumuleerde bijdragen per 31 december 2015 tot de datum van uitdiensttreding van de deelnemer. De facto kunnen deze Belgische toegezegde bijdrageregelingen dus vanaf eind 2015 behandeld worden als toegezegd pensioenregelingen.

Als gevolg van deze wetwijziging, heeft de Groep een impactanalyse gemaakt voor de verandering van de boekhoudkundige behandeling van zijn toegezegde-bijdragenregelingen, wat bevestigde dat er geen materieel tekort is voor deze pensioenplannen. De toekomstige verplichtingen worden gedekt door de opgebouwde reserves, inclusief de gegarandeerde rendementen op deze reserves. De activa en verplichtingen van deze pensioenplannen werden per 31/12/2015 opgenomen in onderstaande detail tabellen van toegezegd-pensioenregelingen. In de tabellen m.b.t. actuariële assumpties en toekomstige cash flows werden echter geen gegevens opgenomen van deze voormalige toegezegde-bijdragenregelingen.

Onderstaande tabel detailleert de evolutie van de contante waarde van de brutoverplichting van de toegezegd-pensioenregelingen:

(in EUR)	31/12/2015			31/12/2014	
	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea	Europabank	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea
Openingsbalans	55.274.147,58	9.250.704,44	0,00	55.606.853,41	7.732.121,50
Aan het dienstjaar toegerekende pensioenkosten	1.979.771,58	901.632,23	0,00	2.164.752,85	754.423,68
Rentekosten	651.525,82	173.966,45	0,00	1.380.721,18	259.001,44
Bijdragen van deelnemers aan de regeling	205.458,58	0,00	0,00	227.113,56	0,00
Belastingen	-297.216,10	-122.895,15	0,00	-441.540,77	-134.360,74
Actuariële winsten en verliezen - ervaring	-700.043,19	292.722,04	0,00	-3.488.904,88	331.591,96
Actuariële winsten en verliezen - demografische assumpties	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Actuariële winsten en verliezen - financiële assumpties	-790.644,15	-326.363,04	0,00	4.244.174,31	1.646.135,07
Betaalde vergoedingen	-6.084.194,71	-908.381,92	0,00	-4.419.022,08	-1.338.208,47
Herclassificatie uit toegezegde bijdrageregelingen	3.402.810,18	23.983.464,94	17.437.668,83	0,00	0,00
Afwikkelingen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Eindbalans	53.641.615,57	33.244.850,00	17.437.668,83	55.274.147,58	9.250.704,44

De toewijzing van de bruto-verplichting kan als volgt gedetailleerd worden:

(in EUR)	31/12/2015			31/12/2014	
	Crelan	Ex-Centea	Europabank	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea
Active werknemers	49.236.587,15	31.368.366,94	17.437.668,83	51.137.162,47	6.821.579,82
Ex-werknemers	3.568.403,58	1.494.016,00	0,00	2.983.724,63	1.360.926,62
Gepensioneerden	447.121,30	0,00	0,00	482.746,21	673.125,00
Belastingen	389.503,54	382.467,06	0,00	670.514,27	395.073,00
Totaal	53.641.615,57	33.244.850,00	17.437.668,83	55.274.147,58	9.250.704,44

Er worden beleggingen aangehouden tegenover het geheel van de toegezegd-pensioenverplichtingen. Onderstaande tabel detailleert de evolutie van de reële waarde van de fondsbeleggingen:

(in EUR)	31/12/2015			31/12/2014	
	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea	Europabank	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea
Openingsbalans	49.316.518,20	5.876.196,14	0,00	41.901.078,06	5.912.837,48
Interest inkomsten van de fondsbeleggingen	603.951,25	116.926,66	0,00	1.081.963,86	216.230,15
Excess rendement op fondsbeleggingen (excl. interesten)	516.954,61	39.039,15	0,00	7.270.876,69	-86.318,78
Bijdragen van de werkgever	2.470.488,55	993.666,15	0,00	3.696.048,88	1.306.016,50
Bijdragen van de deelnemers aan de regeling	205.458,58	0,00	0,00	227.113,56	0,00
Betaalde vergoedingen	-6.084.194,71	-908.381,92	0,00	-4.419.022,08	-1.338.208,47
Belastingen	-297.216,10	-122.895,15	0,00	-441.540,77	-134.360,74
Herclassificatie uit toegezegde bijdrageregelingen	3.402.810,18	23.983.464,94	17.437.668,83	0,00	0,00
Eindbalans	50.134.770,56	29.978.015,98	17.437.668,83	49.316.518,20	5.876.196,14

Het werkelijk rendement op de fondsbeleggingen in de loop van 2015 bedroeg EUR 1.120.906,00 voor het pensioenplan van ex-Landbouwkrediet (2014: EUR 8.352.841,00) en EUR 155.966,00 voor dat van ex-Centea (2014: EUR 129.911,00). Het hoge rendement in 2014 was voornamelijk het gevolg van de daling van de actualisatievoeten op de reële waarde van de individuele verzekeringscontracten. Onder de fondsbeleggingen bevinden zich geen door de Groep uitgegeven financiële instrumenten en geen beleggingen in vastgoed of activa in gebruik door de Groep. Het totaal van de fondsbeleggingen wordt geïnvesteerd in verzekeringscontracten Tak 21.

Onderstaande tabel detailleert de aansluiting tussen de contante waarde van de bruto-verplichting en de reële waarde van de fondsbeleggingen uit hoofde van de toegezegd-pensioenregeling met de in de balans opgenomen activa en verplichtingen:

(in EUR)	31/12/2015			31/12/2014	
	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea	Europabank	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea
Brutoverplichtingen uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen	53.641.615,57	33.244.850,00	17.437.668,83	55.274.147,58	9.250.704,44
Reële waarde van de fondsbeleggingen	-50.134.770,56	-29.978.015,98	-17.437.668,83	-49.316.518,20	-5.876.196,14
Netto verplichtingen voor plannen met toegezegd-pensioenregelingen	3.506.845,01	3.266.834,02	0,00	5.957.629,38	3.374.508,30
Bedragen opgenomen in de balans					
Verplichtingen voor plannen met toegezegd-pensioenregelingen	3.506.845,01	3.266.834,02	0,00	5.957.629,38	3.374.508,30
Activa voor plannen met vaste toezeggingen				0,00	0,00
Netto verplichtingen voor plannen met toegezegd-pensioenregelingen	3.506.845,01	3.266.834,02	0,00	5.957.629,38	3.374.508,30

Onderstaande tabel detailleert de totale lasten die in de loop van het boekjaar in de resultatenrekening werden opgenomen:

(in EUR)	31/12/2015			31/12/2014	
	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea	Europabank	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea
Aan het boekjaar toegerekende pensioenkosten	1.979.771,58	901.632,23	0,00	2.164.752,85	754.423,68
Rentelasten	651.525,82	173.966,45	0,00	1.380.721,18	259.001,44
Interest inkomsten van de fondsbeleggingen	-603.951,25	-116.926,66	0,00	-1.081.963,86	-216.230,15
Totale lasten opgenomen in de gerealiseerde resultaten	2.027.346,15	958.672,02	0,00	2.463.510,17	797.194,97
Herwaarderingsreserves opgenomen in het eigen vermogen	-2.007.641,96	-72.679,20	0,00	-6.515.607,27	2.064.045,81
Totale lasten opgenomen in het totaalresultaat	19.704,19	885.992,82	0,00	-4.052.097,09	2.861.240,78

De herclassificatie uit toegezegde bijdrageregelingen heeft geen impact gehad op het resultaat van 2015. De lasten met betrekking tot de toegezegd-pensioenregeling worden in de resultatenrekening opgenomen als personeelskosten.

De voornaamste actuariële veronderstellingen voor het bepalen van de bruto-verplichting worden in onderstaande tabel weergegeven:

	2015		2014	
	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea
Disconteringsvoet	1,50%	2,20%	1,25%	2,00%
Verwachte procentuele salarisstijgingen	2,80%	2,80%	2,80%	2,80%
Verwachte inflatie	1,80%	1,80%	1,80%	1,80%

De voornaamste actuariële veronderstellingen voor het bepalen van totale lasten die in de loop van het boekjaar in de resultatenrekening werden opgenomen, worden in onderstaande tabel weergegeven:

	2015		2014	
	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea
Disconteringsvoet	1,25%	2,00%	2,60%	3,40%
Verwachte procentuele salarisstijgingen	2,80%	2,80%	3,00%	3,00%
Verwachte inflatie	1,80%	1,80%	2,00%	2,00%

De disconteringsvoet gehanteerd voor het bepalen van de waarde van de verplichtingen m.b.t. de toegezegde pensioenregeling is verschillend voor ex-Centea en ex-Landbouwkrediet aangezien in het Defined Benefits plan ex-landbouwkrediet (relatief) oudere medewerkers zitten. Het DB-plan ex-Centea werd pas ingevoerd vanaf 2009 en is van toepassing voor al wie na 1998 in dienst is gekomen. De gemiddelde te financieren looptijd is langer bij ex-Centea dan bij ex-Landbouwkrediet, met als gevolg een hogere discontovoet voor de berekening van de Defined Benefit Obligations. De disconteringsvoet werd bepaald op basis van het "Rate:Link" model van Towers Watson: *"In deze methode wordt een curve geconstrueerd op basis van bedrijfsobligaties die als hoogwaardig worden beschouwd. .../... Deze methodiek gaat uit van het gehele universum aan bedrijfsobligaties volgens Bloomberg. Daaruit worden de bonds geselecteerd die naar de opvatting van Towers Watson voldoen aan de voorschriften. In het bijzonder dienen de obligaties hoogwaardige bedrijfsobligaties te zijn. Towers Watson beschouwt een obligatie als hoogwaardig indien ten minste de helft van de toegekende ratings AA is. Obligaties met optiekenmerken worden uitgesloten. Verder zijn onder meer minima gesteld aan de totale marktkapitalisatie per obligatie.*

De zo geselecteerde bedrijfsobligaties (voor de Eurozone momenteel circa 700 in getal) vormen gezamenlijk het universum waarop de yield curve ter bepaling van de discount rate wordt gebaseerd. De obligaties worden ingedeeld in een negental 'mandjes'. Voor elk van de mandjes wordt een gewogen gemiddelde looptijd en een gewogen gemiddelde rendement bepaald. De negen datapunten die hiermee ontstaan vormen de basis voor de curve. Uit de yield curve wordt vervolgens een spot curve afgeleid, waarbij de spot rates vanaf dertig jaar constant worden gehouden." (Bron: www.towerswatson.com).

De verwachte cashflows in 2016 met betrekking tot de toegezegd-pensioenregelingen van de Groep (exclusief de voormalige toegezegde bijdrageregelingen) worden in onderstaande tabel weergegeven:

(in EUR)	31/12/2016	
	Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea
Bijdragen van de werkgever	2.280.324,59	895.152,59
Bijdragen van deelnemers aan de regeling	211.211,42	0,00
Betaalde vergoedingen	3.051.404,24	953.396,15
Betaalde vergoedingen door de werknemer	79.092,29	0,00
Belastingen	311.664,34	126.336,22

De gemiddelde looptijd van de verplichtingen met betrekking tot de toegezegd-pensioenregelingen is 7 jaar voor ex-Landbouwkrediet en 16 jaar voor ex-Centea.

Onderstaande tabel toont de sensitiviteitsanalyse van de actuariële veronderstellingen met +/-50bp op de brutoverplichting van beide pensioenplannen (exclusief de voormalige toegezegde bijdrageregelingen):

(in EUR)		31/12/2015	
		Ex-Landbouwkrediet	Ex-Centea
1	Brutoverplichting op het einde van de periode gebaseerd op hypothesen van vorig jaar		
a.	Brutoverplichting - Nominale waarde	51.029.449,54	9.587.747,15
2	Sensitiviteit disconteringsvoet		
a.	Oorspronkelijke hypothese	1,50%	2,20%
b.	Brutoverplichting	50.238.805,39	9.261.385,06
a.	Hypothese - Variatie 1	2,00%	2,70%
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde	48.565.562,82	8.505.695,09
a.	Hypothese - Variatie 2	1,00%	1,70%
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde	51.902.551,61	10.103.933,00
3	Sensitiviteit van de verwachte procentuele salarisstijgingen		
a.	Oorspronkelijke hypothese	2,80%	2,80%
b.	Brutoverplichting	50.238.805,39	9.261.385,06
a.	Hypothese - Variatie 1	3,30%	3,30%
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde	52.292.883,85	10.160.447,47
a.	Hypothese - Variatie 2	2,30%	2,30%
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde	48.377.110,92	8.466.503,73
4	Sensitiviteit van het sterftcijfer		
a.	Oorspronkelijke hypothese	MR-3 / FR-3	MR-3 / FR-3
b.	Brutoverplichting	50.238.805,39	9.261.385,06
a.	Hypothese - Variatie 1	MR / FR	MR / FR
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde	49.884.941,00	9.347.910,00
5	Sensitiviteit van de verwachte inflatie		
a.	Oorspronkelijke hypothese	1,80%	1,80%
b.	Brutoverplichting	50.238.805,39	9.261.385,06
a.	Hypothese - Variatie 1	2,30%	2,30%
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde	51.680.793,26	9.990.996,92
a.	Hypothese - Variatie 2	1,30%	1,30%
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde	48.661.188,25	8.599.900,22

15. Derivaten

Een derivaat is een financieel instrument waarvan de waarde verandert als gevolg van veranderingen in een bepaalde onderliggende waarde (rentevoet, valutakoers, aandelenkoers, index ed), waarvoor geen of een geringe aanvangsinvestering nodig is en dat op een tijdstip in de toekomst wordt afgewikkeld.

De Groep houdt enkel derivaten aan in het kader van afdekkingstransacties. Bij de overname van Centea werd Crelan geconfronteerd met derivaten die volgens de eigen risicomodellen niet in aanmerking kwamen als afdekking. Deze derivaten dienden bijgevolg geplaatst te worden in de portefeuille voor handelsdoeleinden. Het betreft renteswapovereenkomsten, caps, swaptions en wisselverrichtingen op termijn.

Een renteswap is een overeenkomst waarbij twee partijen akkoord gaan om periodiek rentebetalingen te ruilen. In het vaakst voorkomende geval gaat een partij ermee akkoord om voor de hele looptijd van het contract op afgesproken data vaste rentebetalingen te doen, terwijl de andere partij zich ertoe verbindt rentebetalingen te doen die vloten ten aanzien van een bepaalde referentierente. Doorgaans ruilen beide partijen enkel interest en geen kapitaal. De Groep houdt eveneens één renteinstrument aan waarvan het ene been afhangt van de vlottende rente en het andere been afhangt van een bepaalde marktstrategie.

Een cap is een rente-optie waarmee de maximale rente voor de koper van de cap beperkt wordt tot een vooraf vastgelegd niveau voor verschillende periodes.

Een swaption is een optie op een swap waarbij de eigenaar van de swaption het recht heeft, maar niet de verplichting, om een swap tegen vooraf bepaalde voorwaarden af te sluiten op of binnen een bepaald tijdstip.

Bij wisselverrichtingen op termijn verbindt de koper van het contract er zich toe om een bepaalde hoeveelheid valuta te kopen of te verkopen op een in de toekomst vastgelegd tijdstip aan een vooraf afgesproken prijs.

Onderstaande tabel detailleert de samenstelling van de derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden per 31 december. Voor het notioneel bedrag wordt er een opsplitsing gemaakt tussen te ontvangen (receiver) en te betalen (payer).

(in EUR)	31/12/2015			
	Notioneel		Boekwaarde	
	Te ontvangen	Te betalen	Activa	Passiva
Renteinstrumenten				
- IRS (renteswap-overeenkomst)	72.894.736,84	67.894.736,84	22.357.543,37	24.252.049,19
- Caps	625.549.557,00	655.000.000,00	1.105.200,67	1.000.095,65
- Swaptions	49.800.000,00	54.000.000,00	5.746,53	6.577,03
Totaal derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	748.244.293,84	776.894.736,84	23.468.490,56	25.258.721,87
	31/12/2014			
	Notioneel		Boekwaarde	
	Te ontvangen	Te betalen	Activa	Passiva
Renteinstrumenten				
- IRS (renteswap-overeenkomst)	75.473.684,00	75.473.684,00	25.994.898,34	27.782.689,37
- Caps	725.971.542,30	727.500.000,00	1.895.437,90	1.802.683,19
- Swaptions	74.800.000,00	74.000.000,00	18.671,51	22.513,98
Totaal derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	876.245.226,30	876.973.684,00	27.909.007,75	29.607.886,54

In 2015 is de portefeuille derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden licht gedaald t.o.v. 2014 door de jaarlijkse afschrijvingen van de swaps met dalend notioneel en vervallen instrumenten.

De Groep past uitsluitend reële-waardeafdekking toe, waarbij het risico van veranderingen in de reële waarde van een actief of verplichting wordt ingedekt. Zowel portefeuilles van activa of verplichtingen (macro-hedging), als individuele activa of verplichtingen (micro-hedging) maken het voorwerp uit van afdekkingrelaties.

Voor wat betreft de reële waardeafdekking van het renterisico van een portefeuille van financiële activa of verplichtingen werden bij Landbouwkrediet en Centea drie portefeuilles samengesteld die elk afzonderlijk met een portefeuille van renteswaps worden ingedekt :

- Portefeuille activa, bestaande uit consumentenkredieten, hypothecaire kredieten en investeringskredieten
- Investeringsportefeuille
- Portefeuille verplichtingen, bestaande uit kasbons

Sinds 2011 wordt binnen de Groep eveneens reële waarde-afdekking met caps en swaptions toegepast. Crelan creëerde hiervoor synthetische portefeuilles van caps impliciet aan de hypothecaire leningen met herzienbare rentevoet samengesteld als afgedekte positie waarop reële waarde-afdekking wordt toegepast.

Voor alle reële waarde-afdekkingen, worden op elke rapporteringsdatum de vereiste efficiëntietesten uitgevoerd.

Onderstaande tabel detailleert de reële waarde van de afdekkingsinstrumenten aangehouden per 31 december:

31/12/2015				
(in EUR)	Notioneel		Boekwaarde	
	Te ontvangen	Te betalen	Activa	Passiva
Reële waarde-afdekking (macro-hedging)	2.935.932.467,18	4.734.242.803,22	40.254.636,69	738.325.542,14
Reële waarde-afdekking (micro-hedging)	0,00	0,00	0,00	0,00
Totaal derivaten gebruikt ter afdekking	2.935.932.467,18	4.734.242.803,22	40.254.636,69	738.325.542,14
31/12/2014				
(in EUR)	Notioneel		Boekwaarde	
	Te ontvangen	Te betalen	Activa	Passiva
Reële waarde-afdekking (macro-hedging)	3.884.949.206,10	5.025.571.205,00	57.702.673,51	883.863.315,30
Reële waarde-afdekking (micro-hedging)	10.000.000,00	0,00	0,00	7.276.523,58
Totaal derivaten gebruikt ter afdekking	3.894.949.206,10	5.025.571.205,00	57.702.673,51	891.139.838,88

In de loop van 2015 werden 4 renteswaps met een totale marktwaarde van EUR -9.970.717,36 vroegtijdig stopgezet, wat onmiddellijk in het renteresultaat van 2015 werd opgenomen.

Per 31 december bezit de Groep via Keytrade Bank nog steeds één reële waarde-afdekking van een individueel actief. Een renteswap met een nominale waarde van EUR 10.000.000 wordt aangehouden ter in dekking van het renterisico van een obligatielening. Met de voorziene verkoop van Keytrade Bank in 2016 wordt deze renteswap echter op de balans weergegeven in de categorie "Verplichtingen i.v.m. groepen activa die worden afgestoten" (cfr. IFRS 5) en niet meer in de categorie "Derivaten gebruikt ter afdekking" zoals in 2014.

De totale ineffectiviteit opgenomen in resultaat bedroeg per 31 december 2015 EUR -2 miljoen (2014: EUR -5,8 miljoen).

(in EUR)	31/12/2015		31/12/2014	
	Winsten	Verliezen	Winsten	Verliezen
Reële waarde-afdekking van een individueel actief of verplichting				
- wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte positie	797.383,05	0,00	936.343,31	0,00
- wijzigingen in de reële waarde van de afdekkingsderivaten	0,00	799.678,90	0,00	935.964,83
Reële waarde-afdekking van het renterisico van een portefeuille				
- wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte positie	0,00	127.427.600,03	313.123.345,79	0,00
- wijzigingen in de reële waarde van de afdekkingsderivaten	125.425.587,75	0,00	0,00	318.930.673,67
Totaal winsten en verliezen	126.222.970,80	128.227.278,93	314.059.689,10	319.866.638,50
Netto resultaat als gevolg van de administratieve verwerking van afdekkingsinstrumenten	-2.004.308,13		-5.806.949,40	

16. Reële waarde van financiële activa en financiële verplichtingen

De reële waarde is de prijs die zou worden ontvangen om een actief te verkopen of die zou worden betaald om een verplichting over te dragen in een regelmatige transactie tussen marktdeelnemers op de waarderingsdatum. Op basis van de observeerbaarheid van de inputs wordt de reële waarde onderverdeeld in 3 categorieën:

Level 1: genoteerde prijzen (niet aangepast) in actieve markten voor identieke activa en verplichtingen;

Level 2: gebruik van inputs andere dan genoteerde prijzen, die observeerbaar zijn voor het actief of de verplichting, ofwel direct ofwel indirect;

Level 3: gebruik van niet-waarneembare inputs, of wanneer een waarneembare input een aanpassing vereist met behulp van een niet-waarneembare input en die aanpassing resulteert in een aanzienlijke verandering van de reële waarde.

16.1. Reële waarde van financiële activa en verplichtingen aan geamortiseerde kostprijs

Onderstaande tabel geeft de boekwaarde en de reële waarde van de activa en verplichtingen die in de balans aan geamortiseerde kostprijs worden opgenomen.

(in EUR)	31/12/2015				
	Boekwaarde	Reële waarde	Level 1	Level 2	Level 3
Activa					
Leningen en Vorderingen	15.886.446.737,20	16.459.958.473,69	0,00	0,00	16.459.958.473,69
<i>Interbancaire kredieten</i>	600.650.095,38	600.826.879,25	0,00	0,00	600.826.879,25
<i>Consumentenkredieten</i>	648.330.745,03	648.471.882,35	0,00	0,00	648.471.882,35
<i>Hypothecaire kredieten</i>	9.902.509.754,77	10.286.745.688,48	0,00	0,00	10.286.745.688,48
<i>Landbouwkredieten</i>	1.716.239.130,61	1.830.093.715,88	0,00	0,00	1.830.093.715,88
<i>Professionele kredieten</i>	1.447.398.650,16	1.526.755.111,75	0,00	0,00	1.526.755.111,75
<i>Kredieten op korte termijn</i>	234.975.750,19	232.191.887,36	0,00	0,00	232.191.887,36
<i>Andere</i>	1.336.342.611,06	1.334.873.308,61	0,00	0,00	1.334.873.308,61
Verplichtingen					
Deposito's	14.758.941.185,26	14.795.762.698,68	0,00	13.100.626.391,68	1.695.136.307,00
In schuldbewijzen belichaamde schulden	2.524.645.479,19	2.609.403.621,89	0,00	0,00	2.609.403.621,89
Achtergestelde verplichtingen	324.091.854,75	351.071.508,96	0,00	0,00	351.071.508,96

(in EUR)	31/12/2014				
	Boekwaarde	Reële waarde	Level 1	Level 2	Level 3
Activa					
Leningen en Vorderingen	17.172.181.824,30	18.076.531.950,78	0,00	0,00	18.076.531.950,78
<i>Interbancaire kredieten</i>	1.239.383.822,68	1.243.221.060,80	0,00	0,00	1.243.221.060,80
<i>Consumentenkredieten</i>	618.122.494,03	618.284.342,18	0,00	0,00	618.284.342,18
<i>Hypothecaire kredieten</i>	10.313.258.222,86	10.999.207.240,67	0,00	0,00	10.999.207.240,67
<i>Landbouwkredieten</i>	1.925.521.993,70	2.058.239.674,23	0,00	0,00	2.058.239.674,23
<i>Professionele kredieten</i>	1.661.554.673,52	1.746.954.505,63	0,00	0,00	1.746.954.505,63
<i>Kredieten op korte termijn</i>	270.466.255,33	268.267.915,16	0,00	0,00	268.267.915,16
<i>Andere</i>	1.143.874.362,17	1.142.357.212,12	0,00	0,00	1.142.357.212,12
Verplichtingen					
Deposito's	17.578.849.750,68	17.618.512.760,85	0,00	15.921.743.390,32	1.696.769.370,53
In schuldbewijzen belichaamde schulden	2.675.608.262,97	2.793.183.298,25	0,00	20.346,76	2.793.162.951,49
Achtergestelde verplichtingen	330.761.733,18	373.261.431,59	0,00	0,00	373.261.431,59

Voor de deposito's op ten hoogste één jaar wordt de reële waarde verondersteld gelijk te zijn aan de boekwaarde. Voor de overige activa en verplichtingen wordt er een reële waarde bepaald op basis van:

- De evolutie van de risicovrije rentevoet: Hierbij wordt er gekeken naar het verschil tussen de historische en de actuele rentevoet. Als risicovrije rentevoet wordt er de IRS rentevoet genomen van een gelijkaardige cash-flow structuur.
- De evolutie van de marges op de activa en verplichtingen: Hierbij wordt er gekeken naar het verschil tussen de historische en de actuele marges op de verschillende producten. De marge wordt berekend als de rentevoet die de klant betaalt, verminderd met de risicovrije rentevoet. Als actuele marge wordt het gewogen gemiddelde genomen van de marges op de productie van de laatste 12 maanden van de verschillende producten. Om tot de impact op de reële waarde te komen, wordt de evolutie van de marge vermenigvuldigd met de resterende omloop, en geactualiseerd met de risicovrije rentevoet. Dezelfde marge wordt gebruikt voor de resterende looptijd van het krediet/verplichting en houdt dus geen rekening met eventuele rentewijzigingen.

Zowel in 2015 als in 2014 vonden er geen significante transfers van financiële activa of verplichtingen plaats tussen de verschillende levels.

16.2. Waardering van financiële activa en verplichtingen opgenomen aan reële waarde.

Onderstaande tabellen geven de indeling van de reële waarde van de financiële activa en verplichtingen in Level 1, Level 2 en Level 3 afhankelijk van de observeerbaarheid van de gebruikte inputs:

Reële waarde van de financiële activa 2015

<i>Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Kredieten	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Aangehouden voor handelsdoeleinden</i>				
Schuldbewijzen	0,00	0,00	0,00	0,00
Derivaten	23.468.490,56	0,00	22.829.073,96	639.416,60
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	23.468.490,56	0,00	22.829.073,96	639.416,60
<i>Voor verkoop beschikbaar</i>				
Schuldbewijzen	2.104.177.060,24	2.071.685.074,81	20.869.030,55	11.622.954,88
Fondsen	30.930.538,10	30.930.538,10	0,00	0,00
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	2.135.107.598,34	2.102.615.612,91	20.869.030,55	11.622.954,88
<i>Afdek kingsderivaten</i>				
Interest Rate Swaps	35.672.964,55	0,00	35.672.964,55	0,00
Swaptions	2.169.624,47	0,00	2.169.624,47	0,00
Caps	2.412.047,67	0,00	2.412.047,67	0,00
TOTAAL	40.254.636,69	0,00	40.254.636,69	0,00
<i>Aangehouden voor verkoop</i>				
Terreinen en gebouwen	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	0,00	0,00	0,00	0,00

Reële waarde van de financiële verplichtingen 2015

<i>Aangehouden voor handelsdoeleinden</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Schuldbewijzen	0,00	0,00	0,00	0,00
Derivaten	25.258.721,87	0,00	25.258.721,87	0,00
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	25.258.721,87	0,00	25.258.721,87	0,00
<i>Afdek kingsderivaten</i>				
Interest Rate Swaps	738.325.542,14	0,00	738.325.542,14	0,00
Swaptions	0,00	0,00	0,00	0,00
Caps	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	738.325.542,14	0,00	738.325.542,14	0,00

Reële waarde van de financiële activa 2014

<i>Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Kredieten	5.002.515,66	0,00	5.002.515,66	0,00
TOTAAL	5.002.515,66	0,00	5.002.515,66	0,00
<i>Aangehouden voor handelsdoeleinden</i>				
Schuldbewijzen	0,00	0,00	0,00	0,00
Derivaten	27.909.007,75	0,00	26.802.270,51	1.106.737,24
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	27.909.007,75	0,00	26.802.270,51	1.106.737,24
<i>Voor verkoop beschikbaar</i>				
Schuldbewijzen	4.425.484.173,41	4.266.313.615,60	141.354.077,01	17.816.480,80
Fondsen	1.320.218,90	1.320.218,90	0,00	0,00
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	4.426.804.392,31	4.267.633.834,50	141.354.077,01	17.816.480,80
<i>Afdek kingsderivaten</i>				
Interest Rate Swaps	50.466.844,01	0,00	50.466.844,01	0,00
Swaptions	3.612.540,11	0,00	3.612.540,11	0,00
Caps	3.623.289,39	0,00	3.623.289,39	0,00
TOTAAL	57.702.673,51	0,00	57.702.673,51	0,00
<i>Aangehouden voor verkoop</i>				
Terreinen en gebouwen	15.775.000,00	0,00	15.775.000,00	0,00
TOTAAL	15.775.000,00	0,00	15.775.000,00	0,00

Reële waarde van de financiële verplichtingen 2014

<i>Aangehouden voor handelsdoeleinden</i>	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Schuldbewijzen	0,00	0,00	0,00	0,00
Derivaten	29.607.886,54	0,00	29.607.886,54	0,00
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	29.607.886,54	0,00	29.607.886,54	0,00
<i>Afdekkingsderivaten</i>	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Interest Rate Swaps	891.139.838,88	0,00	891.139.838,88	0,00
Swaptions	0,00	0,00	0,00	0,00
Caps	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	891.139.838,88	0,00	891.139.838,88	0,00

Financiële activa en verplichtingen waarvoor geen genoteerde prijs beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van de marktwaarderingen van gerenommeerde externe financiële tegenpartijen. Deze marktwaarderingen worden systematisch gecontroleerd door het departement financiële markten. Omwille van illiquiditeit, worden 3 obligaties gewaardeerd op basis van een modelprijs. Voor deze obligaties worden de cashflows van de obligaties gewaardeerd aan de Euribor 6M swapcurve vermeerderd met de spread van liquide obligaties van dezelfde emittent en met vergelijkbare looptijd of bij gebrek hieraan, liquide obligaties van emittenten met gelijkwaardige rating en vergelijkbare looptijd.

Betreffende derivaten wordt de marktwaarde als volgt bepaald: voor de renteswaps gebeurt de waardering sinds 2013 op basis van de eonia curve. Voor de caps en swaptions wordt gebruik gemaakt van de marktvolatiliteiten die verschillende tegenpartijen in Bloomberg afficheren. Vervolgens gebeurt de marktwaardering van de optie op basis van de karakteristieken van het onderliggende derivaat.

Een sensitiviteitsanalyse van de globale portefeuille gebeurt op maandelijks basis. Zowel het renterisico als het spreadrisico wordt hierbij gemeten en getoetst aan door de Raden van Bestuur opgelegde limieten. Het renterisico wordt gemeten via een cumulatieve nominale rentegap. Het spreadrisico wordt berekend op basis van een spread-value-at-risk (Spread VaR) met een betrouwbaarheidsinterval van 99,5%, een risicoperiode van 3 maand en op basis van historisch gemeten kredietspreads per obligatieklasse over meerdere jaren. Op 31 december 2015 meten we een spread VaR van 47,8 miljoen EUR op de globale portefeuille.

Het renterisico en het spreadrisico voor de obligaties onder level 3 zijn beperkt, vooreerst omwille van het geïnvesteerd bedrag van 11,6 miljoen EUR en vervolgens omdat de meeste obligaties een vlottende coupon betalen. Op basis van een renteschok van 200 basispunten berekenen we een beperkte impact van minder dan 0,1 miljoen EUR. De spread VaR bedraagt 0,08 miljoen EUR.

Voor de assumpties die gebruikt worden voor de berekeningen van Level 3 werden er in 2015, naast de normale marktwaarde aanpassingen, geen materiële aanpassingen doorgevoerd.

In 2014 en 2015 vonden er geen significante transfers van financiële activa of verplichtingen plaats tussen de verschillende levels.

Onderstaande tabel geeft de evolutie van level 3 weer van einde 2014 tot einde 2015:

31/12/2015	Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden		Voor verkoop beschikbare financiële activa
	Schuldbewijzen	Derivaten	Schuldbewijzen
Openingsbalans	0,00	1.106.737,24	17.816.480,80
Resultaten			
- via gerealiseerde resultaten	0,00	-467.320,64	510.748,57
- via niet-gerealiseerde resultaten	0,00	0,00	-610.400,91
Aankopen	0,00	0,00	0,00
Verkopen	0,00	0,00	0,00
Op eindvervaldag gekomen	0,00	0,00	-1.479.723,58
Transfers in/uit Level 3	0,00	0,00	0,00
Transfer naar "Aangehouden voor verkoop"	0,00	0,00	-4.614.150,00
Eindbalans	0,00	639.416,60	11.622.954,88

Onderstaande tabel geeft de evolutie van level 3 weer van einde 2013 tot einde 2014:

31/12/2014	Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden		Voor verkoop beschikbare financiële activa
	Schuldbewijzen	Derivaten	Schuldbewijzen
Openingsbalans	0,00	1.486.354,91	19.097.566,18
Resultaten			
- via gerealiseerde resultaten	0,00	-379.617,67	-82.062,97
- via niet-gerealiseerde resultaten	0,00	0,00	450.027,86
Aankopen	0,00	0,00	0,00
Verkopen	0,00	0,00	0,00
Op eindvervaldag gekomen	0,00	0,00	-1.649.050,27
Transfers in/uit Level 3	0,00	0,00	0,00
Eindbalans	0,00	1.106.737,24	17.816.480,80

Een bedrag van EUR 43.427,93 uit de winst- en verliesrekening heeft betrekking op financiële activa in level 3 die zich per 31 december 2015 nog in portefeuille bevinden. Hiervan heeft EUR -21.762,08 betrekking op het renteresultaat, EUR 488.986,49 op teruggenomen waardeverminderingen en EUR -467.320,64 op reële waarde schommelingen via resultaat.

17. Saldering van financiële activa en verplichtingen

Om het risico bij het afsluiten van derivaten te beperken, wordt met iedere financiële tegenpartij een ISDA Master Agreement, een CSA (Credit Support Annex) en een GMRA (Global Master Repurchase Agreement) afgesloten. Deze contracten bepalen immers dat bij falen een netting mag gebeuren van alle rechten en verplichtingen die voortvloeien uit de derivatenhandel met deze tegenpartij. Het risico wordt nog verder beperkt door de contractuele verplichting om cash collateral te plaatsen bij een negatieve netto marktwaarde van de portefeuille derivaten. Bij een positieve netto marktwaarde ontvangt men dus cash collateral.

Er blijft ten allen tijde een residueel risico vermits bij het falen van een tegenpartij, waarmee derivaten werden afgesloten, een nieuwe tegenpartij dient gezocht te worden waarbij de vervangingskost de cash collateral kan overschrijden.

Om het risico op de derivatenhandel verder te beperken, worden nieuwe transacties afgewikkeld via een centrale tegenpartij via een lidmaatschap bij een Clearing Member. Vooral het tegenpartijrisico wordt hierdoor sterk verminderd. Ook bestaande OTC derivaten worden stilaan overgeheveld naar deze centrale tegenpartij.

De volgende tabel geeft een overzicht van de financiële activa en verplichtingen waarop een afdwingbare ISDA master netting overeenkomst van toepassing is. Dit is van toepassing op derivaten transacties en op verkoop-terugkoopovereenkomsten. De ISDA conventie voldoet niet aan de criteria om financiële activa en verplichtingen te salderen op de balans, maar het laat toe om alle rechten en verplichtingen tegenover een tegenpartij te netten in het geval dat deze tegenpartij in gebreke blijft.

31/12/2015	Saldering onder bepaalde voorwaarden					
	Bruto bedragen, voor eventuele saldering op de balans	Bedragen effectief gesaldeerd op de balans	Netto bedragen op de balans, inclusief saldering	Bedragen die gesaldeerd worden in het kader van een conventie	Verkregen of gegeven garanties, inclusief cash collateral	Netto bedrag, na elk effect van saldering
(in EUR)						
Financiële activa						
Derivaten	63.723.127,25	0,00	63.723.127,25	58.465.000,64	4.302.468,11	955.658,50
Verkoop- en terugkoopovereenkomsten	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Totaal actief	63.723.127,25	0,00	63.723.127,25	58.465.000,64	4.302.468,11	955.658,50
Financiële verplichtingen						
Derivaten	763.682.724,34	0,00	763.682.724,34	58.465.000,64	705.217.723,70	0,00
Verkoop- en terugkoopovereenkomsten	14.379.248,02	0,00	14.379.248,02	0,00	14.379.248,02	0,00
Totaal passief	778.061.972,36	0,00	778.061.972,36	58.465.000,64	719.596.971,72	0,00

31/12/2014	Saldering onder bepaalde voorwaarden					
	Bruto bedragen, voor eventuele saldering op de balans	Bedragen effectief gesaldeerd op de balans	Netto bedragen op de balans, inclusief saldering	Bedragen die gesaldeerd worden in het kader van een conventie	Verkregen of gegeven garanties, inclusief cash collateral	Netto bedrag, na elk effect van saldering
(in EUR)						
Financiële activa						
Derivaten	85.611.681,26	0,00	85.611.681,26	77.321.991,17	6.393.993,58	1.895.696,51
Verkoop- en terugkoopovereenkomsten	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Totaal actief	85.611.681,26	0,00	85.611.681,26	77.321.991,17	6.393.993,58	1.895.696,51
Financiële verplichtingen						
Derivaten	920.747.725,42	0,00	920.747.725,42	77.321.991,17	840.219.760,22	3.205.974,03
Verkoop- en terugkoopovereenkomsten	37.042.254,78	0,00	37.042.254,78	0,00	37.042.254,78	0,00
Totaal passief	957.789.980,20	0,00	957.789.980,20	77.321.991,17	877.262.015,00	3.205.974,03

De verkregen en gegeven garanties bestaan grotendeels uit cash collateral. Het garantiebedrag wordt gereguleerd en is bijgevolg juridisch afdwingbaar op basis van een "Credit Support Annex" (CSA)-overeenkomst die wordt toegevoegd aan de ISDA overeenkomst. Voor één renteswap afgesloten in het kader van een kredietverlening werd geen CSA-overeenkomst ondertekend.

18. Eigen Vermogen

De samenstelling van het eigen vermogen per 31 december is als volgt:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Aandelenkapitaal	834.972.203,47	914.101.459,30
Herwaarderings-reserve: voor verkoop beschikbare financiële activa	62.866.226,10	126.085.936,26
Herwaarderings-reserve: voor verkoop beschikbare financiële activa, geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	39.774.035,96	0,00
Actuariële winsten/verliezen bij pensioenplannen	2.001.194,05	627.974,05
Reserves	202.010.953,46	314.235.666,21
Nettowinst van het boekjaar	40.594.342,50	61.648.057,52
Minderheidsbelangen	0,00	0,00
Totaal eigen vermogen	1.182.218.955,54	1.416.699.093,34

Onderstaande tabel schetst de evolutie van het aandelenkapitaal in 2015 en 2014:

(in EUR)	2015		2014	
	aantal aandelen	kapitaal	aantal aandelen	kapitaal
Openingsbalans	66.589.496	914.101.459,30	50.989.099	720.636.597,93
- aandelen op naam	912.499	99.706.696,23	912.499	99.686.757,66
- coöperatieve aandelen	65.676.997	814.394.763,07	50.076.600	620.949.840,27
Mutaties	746.972	-79.129.255,83	15.600.397	193.464.861,37
- toe- en uittredingen van coöperatoren	1.659.471	20.577.440,40	15.600.397	193.444.922,80
- Aandelenoverdracht Crédit Agricole France	-912.499	-99.706.696,23	0	0,00
- andere	0	0,00	0	19.938,57
Eindbalans	67.336.468	834.972.203,47	66.589.496	914.101.459,30
- aandelen op naam	0	0,00	912.499	99.706.696,23
- coöperatieve aandelen	67.336.468	834.972.203,47	65.676.997	814.394.763,07

De coöperatieve aandelen hebben een nominale waarde van EUR 12,40 per aandeel. Alle aandelen zijn volstort.

Sinds midden 2015 bezit de erkende coöperatieve Kas CrelanCo, samen met de Federatie van de Kassen van het Landbouwkrediet, 100% van het totale aantal aandelen en stemrechten in de NV Crelan. Op 22 april 2014 hebben de Franse en de Belgische aandeelhouders namelijk een akkoord gesloten waarbij werd overeengekomen dat de Franse aandeelhouder (de Franse Groep Crédit Agricole) zijn participatie in de NV Crelan, zijnde 50% van het totale aantal aandelen, zou overdragen aan de Belgische aandeelhouders. Deze overdracht werd midden 2015 afgerond en gefinancierd met eigen middelen, voornamelijk door het ophalen van bijkomend coöperatief kapitaal in 2014 en 2015. Sindsdien bestaat het kapitaal van Crelan enkel nog uit coöperatieve aandelen.

De reserves uit herwaardering hebben betrekking op de niet-gerealiseerde winsten en verliezen op de voor verkoop beschikbare financiële activa en op actuariële winsten en verliezen bij pensioenplannen. De andere reserves hebben betrekking op statutaire reserves en ingehouden winsten. De evolutie van de niet gerealiseerde winsten en verliezen uit voor verkoop beschikbare financiële activa wordt in onderstaande tabel weergegeven:

(in EUR)	Bruto	Uitgestelde belastingen	Totaal
Openingsbalans 01/01/2015	190.947.938,36	-64.862.002,10	126.085.936,26
Herwaardering van de activa	-37.234.183,94	12.523.086,52	-24.711.097,42
Verkochte en vervallen effecten	-5.383.842,35	1.829.968,01	-3.553.874,33
Aangelegde waardeverminderingen	0,00	0,00	0,00
Reële waarde-afdekking micro hedge	601.387,22	-204.411,52	396.975,71
Reële waarde-afdekking macro hedge	6.699.472,58	-2.277.150,73	4.422.321,85
Andere	0,00	0,00	0,00
Eindbalans 31/12/2015	155.630.771,87	-52.990.509,81	102.640.262,06
Waarvan aangehouden voor verkoop	60.254.561,36	-20.480.525,41	39.774.035,96

Van de totale niet gerealiseerde winsten en verliezen uit voor verkoop beschikbare financiële activa heeft EUR 39.774.035,96 betrekking op financiële activa geclassificeerd als aangehouden voor verkoop. Het betreft effecten aangehouden bij Keytrade Bank.

De Raad van Bestuur zal tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 28 april 2016 voorstellen om voor de NV Crelan geen dividend uit te keren aan de erkende coöperatieve kas CrelanCo. De Raad van Bestuur zal ook voorstellen dat CrelanCo aan de coöperatoren 3,25% zal uitkeren op hun aandeel in het coöperatief kapitaal. Het totaal dividend over het boekjaar 2015 zou aldus EUR 26.802.458,46 bedragen (2014: EUR 23.579.610,51).

19. Verzekeringscontracten

Crelan Insurance commercialiseert sinds september 2007 uitsluitend risicoverzekeringen van het type "schuldsaldoverzekering", "tijdelijke overlijdensverzekeringen" en "financieringsaldo verzekering".

Doelgroep van een schuldsaldoverzekering zijn personen of vennootschappen die een lening afsluiten en de gehele of gedeeltelijke terugbetaling van de lening in geval van overlijden van (één van) de leningnemers of bedrijfsleiders (in geval de lening wordt afgesloten door een vennootschap) willen laten verzekeren. De schuldsaldoverzekering voorziet bij overlijden van de verzekerde, of bij het eerste overlijden van twee verzekerden, een uitkering van een vast bedrag dat bij de onderschrijving gealigneerd wordt op (een percentage van) de verwachte evolutie van het nog openstaande saldo van een lening. Daarnaast is het ook mogelijk voor de verzekeringnemer één of meerdere aanvullende verzekeringen te onderschrijven. Deze mogelijke aanvullende verzekeringen dekken de risico's "overlijden door ongeval", "opeenvolgend overlijden" en "arbeidsongeschiktheid".

De aanvullende verzekering arbeidsongeschiktheid wordt niet meer gecommmercialiseerd sinds 1 januari 2010.

Doelgroep van een financieringsaldoverzekering zijn personen of vennootschappen die een krediet (lening op afbetaling) afsluiten en de gehele terugbetaling van de lening op afbetaling in geval van overlijden van (één van) de leningnemers of bedrijfsleiders (in geval de lening wordt afgesloten door een vennootschap) willen laten verzekeren. De financieringsaldoverzekering voorziet bij overlijden van de verzekerde, of bij het eerste overlijden van twee verzekerden, een uitkering van een vast bedrag dat bij de onderschrijving gealigneerd wordt op de totale som van de terug te betalen mensualiteiten van de lening op afbetaling. Maandelijks neemt het verzekerd kapitaal af met één mensualiteit.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verzekeringsverplichtingen, herverzekeringsactiva, baten en lasten die voortvloeien uit de verzekeringscontracten:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Bruto technische voorzieningen		
Voorziening van de verzekeringscontracten	34.423.070	29.376.987
Voorziening voor schadegevallen	545.773	1.011.152
Aandeel van de herverzekeraar		
Voorziening van de verzekeringscontracten	0	0
Voorziening voor schadegevallen	418.550	890.468
Premies		
Brutopremies	21.230.708	18.028.338
Uitgaande herverzekeringspremies	3.262.619	2.385.116
Uitkeringen (excl. beheerslasten)		
Bruto	3.901.184	1.709.969
Deel van de herverzekeraars	2.002.343	1.124.540

De brutotechnische voorzieningen, alsook het aandeel van de herverzekeraar, worden in de balans opgenomen onder de rubriek "voorzieningen".

Onderstaande tabel detailleert de mutaties in de technische voorzieningen in de loop van 2014 en 2015:

(in EUR)	2015		2014	
	Bruto	Herverzekeraar	Bruto	Herverzekeraar
Beginsaldo	30.388.140	890.468	23.632.748	503.894
Brutopremies	21.230.708	0	18.028.338	0
Afhoudingen op premies	-3.542.446	0	-2.985.364	0
Onttrokken risicopremies	-10.986.956	0	-8.471.206	0
Onttrokken kosten	-658.119	0	-517.985	0
Toegekende renteopbrengsten	939.272	0	799.616	0
Uitkeringen (wijziging reserves)	-2.397.505	-471.918	-106.738	386.574
Overige	-4.250	0	8.731	0
Eindsaldo	34.968.843	418.550	30.388.140	890.468

De technische voorziening werd per einde 2015 als voldoende ingeschat. Voor de schuldsaldoverzekering bepalen de Algemene Voorwaarden dat de tarieven (waaronder deze voor de risicopremies, de diverse tariefkosten en de technische intrestvoeten) kunnen aangepast worden door de verzekeraar in het kader van een algemene tariefherziening voor de categorie verzekeringen waartoe de overeenkomst behoort of indien de wettelijke of reglementaire verplichtingen dit opleggen.

Deze herziening is mogelijk:

- indien de verzekeraar van oordeel is dat het evenwicht van de verzekerde portefeuille in gevaar wordt gebracht door een stijging van de risicograad van de betreffende verzekerde gebeurtenis(sen) bij de bevolking, de populatie van de Belgische verzekeringsmarkt of in de eigen portefeuille;
- indien zich omstandigheden voordoen die de verzekeraar volgens de wet toelaten om over te gaan tot een tariefaanpassing;
- indien hij kan aantonen dat de kostprijs om een overeenkomst te beheren gestegen is sinds de onderschrijvingsdatum van de overeenkomst;
- indien de toegepaste intrestvoet niet langer marktconform is.

Dit betekent dat bij een eventuele ontoereikendheid van de voorzieningen om de toekomstige contractuele kasstromen te dekken, de maatschappij de mogelijkheid heeft om een tariefherziening door te voeren.

20. Bezwaarde activa

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de bezwaarde en niet-bezwaarde activa in 2015 en 2014:

31/12/2015 (in EUR)	Boekwaarde van de bezwaarde activa	Boekwaarde van de niet- bezwaarde activa
Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	138.462.047,65	635.736.518,34
Voor verkoop beschikbare financiële activa	84.493.122,91	2.060.588.419,23
Leningen en vorderingen	819.961.506,49	15.066.485.230,71
Andere activa	72.080.521,33	3.757.067.543,60
Totaal Activa	1.114.997.198,38	21.519.877.711,88

31/12/2014 (in EUR)	Boekwaarde van de bezwaarde activa	Boekwaarde van de niet- bezwaarde activa
Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	336.018.714,72	329.671.230,17
Voor verkoop beschikbare financiële activa	138.172.240,35	4.294.210.177,61
Leningen en vorderingen	914.329.343,01	16.262.854.996,95
Andere activa	0,00	981.925.601,71
Totaal Activa	1.388.520.298,08	21.868.662.006,44

Eind 2015 werd 4,93% van de totale activa als bezwaard beschouwd (2014: 5,97%). Deze activa kunnen niet onmiddellijk gebruikt worden door de Groep om toekomstige financiering te ondersteunen. De voornaamste bezwaarde activa binnen de Groep hebben in 2015 betrekking op:

- De monetaire reserve geplaatst bij de Nationale Bank van België (167 miljoen EUR, waarvan 138,5 miljoen EUR onder "Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken" en 28,3 miljoen EUR van Keytrade weergegeven onder "Andere activa" die geclassificeerd zijn als aangehouden voor verkoop)
- Effecten die als onderpand dienen in terugkoop-overeenkomsten (30 miljoen EUR, waarvan 14,3 miljoen EUR onder "Voor verkoop beschikbare activa" en 15,7 miljoen EUR van Keytrade weergegeven onder "Andere activa" die geclassificeerd zijn als aangehouden voor verkoop)
- Effecten die als onderpand geplaatst werden bij de Nationale Bank van België, in het kader van het betalingsverkeer (70 miljoen EUR, waarvan 55,8 miljoen EUR onder "Voor verkoop beschikbare activa" en

14,2 miljoen EUR van Keytrade weergegeven onder "Andere activa" die geclassificeerd zijn als aangehouden voor verkoop)

- Gestorte cash collaterals in het kader van de "credit support annexe" (CSA) van de ISDA documentatie op derivaten (820 miljoen EUR)

Binnen de Groep is er geen ontvangen onderpand dat bezwaard of beschikbaar voor bezwaring is.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de bezwaarde activa en daarmee verbonden verplichtingen:

31/12/2015	Verbonden verplichtingen of voorwaardelijke verplichtingen	Bezwaarde activa en bezwaarde ontvangen onderpand
(in EUR)		
Derivaten	763.584.264,01	819.961.506,49
Deposito's	0,00	0,00
In schuldbewijzen belichaamde schulden	0,00	0,00
Andere financiële verplichtingen	0,00	0,00
Terugkoop overeenkomsten	14.379.248,01	14.401.603,79
Andere (voorwaardelijke) verplichtingen	259.072.832,68	280.634.088,10
Totaal	1.037.036.344,70	1.114.997.198,38

31/12/2014	Verbonden verplichtingen of voorwaardelijke verplichtingen	Bezwaarde activa en bezwaarde ontvangen onderpand
(in EUR)		
Derivaten	913.471.201,84	914.329.343,01
Deposito's	0,00	0,00
In schuldbewijzen belichaamde schulden	0,00	0,00
Andere financiële verplichtingen	0,00	0,00
Terugkoop overeenkomsten	37.042.254,78	42.905.439,65
Andere (voorwaardelijke) verplichtingen	431.281.560,70	431.285.515,42
Totaal	1.381.795.017,32	1.388.520.298,08

De andere verplichtingen zijn allen voorwaardelijk en worden dus niet in de balans opgenomen. Het betreft onder andere de mogelijke verplichtingen verbonden met de monetaire reserves en effecten als onderpand bij de Nationale Bank van België.

21. Geldmiddelen en kasequivalenten

De geldmiddelen en kasequivalenten in het kader van het kasstroomoverzicht zijn als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Contanten	53.616.576,86	53.673.139,88
Tegoeden bij centrale banken	720.581.989,13	612.016.805,00
<i>Waarvan monetaire reserve</i>	<i>138.462.047,65</i>	<i>336.018.714,72</i>
Zichtrekeningen bij andere banken	145.796.548,54	220.591.085,23
Daggeldleningen bij andere banken	0,00	5.683.221,14
Totaal geldmiddelen en kasequivalenten	919.995.114,53	891.964.251,26

De geldmiddelen en kasequivalenten bestaan uit de direct opvraagbare kasgelden en deposito's en uiterst liquide beleggingen waarvan het bedrag bekend is en die geen materieel risico van waardeverandering in zich dragen.

4.22.1.7.3. Jaarrekening 2016

1. Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken

De geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Contanten	54.068.576,66	53.616.576,86
Deposito's bij centrale banken	772.876.699,93	582.119.941,48
Monetaire reservedeposito's bij de Nationale Bank van België	150.375.867,64	138.462.047,65
Totaal geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	977.321.144,23	774.198.565,99
waarvan opgenomen in geldmiddelen en kasequivalenten	977.321.144,23	774.198.565,99

Bovenstaande geldmiddelen en zichtrekeningen worden onderverdeeld in direct opvraagbare kasgelden, deposito's bij centrale banken en monetaire reservedeposito's aangehouden bij de Nationale Bank van België.

De deposito's bij centrale banken zijn gestegen met 190,8 miljoen euro en blijft nog steeds de grootste categorie. Deze stijging is toe te wijzen aan cliëntengelden (vervallen producten) die nog geherinvesteerd moeten worden.

2. Financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden

Onderstaande tabel detailleert de samenstelling van de financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden per 31 december:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Activa		
Derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	24.751.698,59	23.468.490,56
Schuldbewijzen	0,00	0,00
Totaal activa aangehouden voor handelsdoeleinden	24.751.698,59	23.468.490,56
Verplichtingen	0,00	0,00
Derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	23.526.202,78	25.258.721,87
Schuldbewijzen	0,00	0,00
Totaal verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden	23.526.202,78	25.258.721,87

Zowel in 2015 als in 2016 werden er geen financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden als zekerheid verstrekt voor verplichtingen of voor voorwaardelijke verplichtingen.

De Groep houdt enkel derivaten aan in het kader van afdekkingstransacties. De Groep Crelan oefent dus geen trading activiteiten uit. Bij de overname van Centea werd Crelan echter geconfronteerd met derivaten waarvoor het op basis van de IFRS regels niet mogelijk is om deze als een indekking te documenteren. Deze derivaten dienden bijgevolg geplaatst te worden in de portefeuille voor handelsdoeleinden.

3. Voor verkoop beschikbare financiële activa

Onderstaande tabel detailleert de samenstelling van de portefeuille voor verkoop beschikbare financiële activa per 31 december:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Overheidsobligaties		
- genoteerd	1.712.835.744,14	1.662.821.302,92
- niet-genoteerd	34.237.938,91	88.572.912,30
Obligaties en andere vastrentende effecten		
- genoteerd	311.566.471,65	303.152.908,41
- niet-genoteerd	25.192.396,48	44.223.313,28
Aandelen en andere niet vastrentende effecten		
- genoteerd	0,00	0,00
- niet-genoteerd	6.348.740,25	36.337.161,34
Financiële vaste activa		
- genoteerd	0,00	0,00
- niet-genoteerd	7.911.751,84	9.973.943,89
Totaal	2.098.093.043,26	2.145.081.542,14
Uitsplitsing van het totaal in:		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	547.575.189,58	163.895.533,91
Langlopend	1.550.517.853,68	1.981.186.008,23

Per einde 2016 bedroeg de boekwaarde van de voor verkoop beschikbare financiële activa die als zekerheid werden verstrekt voor verplichtingen in diverse terugkoopovereenkomsten 11,2 miljoen euro (2015: 14,4 miljoen euro).

In de loop van 2016 kwamen niet-genoteerde overheidsobligaties op vervaldag ten belope van 65 miljoen euro, waar er voor 10 miljoen euro van deze obligaties werden aangekocht.

Financiële vaste activa hebben betrekking op investeringen in aandelen en fondsen.

Onderstaande tabel geeft de evolutie weer van de portefeuille voor verkoop beschikbare activa in de loop van de boekjaren 2016 en 2015.

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Openingsbalans	2.145.081.542,14	4.432.382.417,96
Aanschaffingen	206.705.434,03	1.153.582.208,27
Verkopen en op vervaldag gekomen	-207.134.655,34	-720.517.684,69
Actuariële op- en afrentingen	-43.438.047,61	-42.195.512,94
Reële waardeschommelingen via eigen vermogen	-2.866.230,38	-42.618.026,29
Toevoeging van waardeverminderingen	-254.999,59	0,00
Aanwending en terugname van waardeverminderingen	0,00	1.274.236,49
Wisselkoersschommelingen	0,00	0,00
Herclassificatie als aangehouden voor verkoop	0,00	-2.636.826.096,65
Eindbalans	2.098.093.043,26	2.145.081.542,14

In de loop van 2016 werd er voor 207 miljoen euro geïnvesteerd in de financiële portefeuille. Dit stemt overeen met de herinvestering van vervallen obligaties. De investeringen werden gediversifieerd tussen diverse activaklassen en tegenpartijen. Het betreft 159 miljoen euro aan investeringen in Europese overheidsobligaties waaronder België, Nederland, Oostenrijk, Finland, Frankrijk, Italië en Spanje. Ook werd 12 miljoen euro geïnvesteerd in supranationale instellingen en 14 miljoen euro in obligaties uitgegeven door ondernemingen met een investeringsgraad als kredietkwaliteit. Tenslotte werd 21 miljoen euro geïnvesteerd in leningen uitgegeven door Belgische financiële instellingen. Dit betreft voornamelijk Tier 2 effecten.

In de loop van 2016 werd er op één effect een waardevermindering aangelegd ten belope van 254.999,59 euro.

	Obligaties en andere vastrentende effecten	Aandelen en andere niet-vastrentende effecten	Financiële vaste activa	Totaal
31/12/2016				
Openingsbalans	0,00	0,00	0,00	0,00
Toevoeging van waardeverminderingen	0,00	0,00	254.999,59	254.999,59
Terugname van waardeverminderingen	0,00	0,00	0,00	0,00
Herclassificatie als aangehouden voor verkoop	0,00	0,00	0,00	0,00
Eindbalans	0,00	0,00	254.999,59	254.999,59

	Obligaties en andere vastrentende effecten	Aandelen en andere niet-vastrentende effecten	Financiële vaste activa	Totaal
31/12/2015				
Openingsbalans	1.738.986,49	0,00	785.250,00	2.524.236,49
Toevoeging van waardeverminderingen	0,00	0,00	0,00	0,00
Terugname van waardeverminderingen	-488.986,49	0,00	-785.250,00	-1.274.236,49
Herclassificatie als aangehouden voor verkoop	-1.250.000,00	0,00	0,00	-1.250.000,00
Eindbalans	0,00	0,00	0,00	0,00

Op een gedeelte van de portefeuille voor verkoop beschikbare financiële activa wordt macro hedging toegepast. Het renterisico van een portefeuille obligaties met analoge kenmerken wordt afgedekt met behulp van een portefeuille van renteswapovereenkomsten. Wijzigingen in de reële waarde van de obligatieportefeuille, toewijsbaar aan het ingedekte risico, geeft aanleiding tot een aanpassing van de boekwaarde van deze obligaties tegenover de resultatenrekening. Wijzigingen in de reële waarde van de portefeuille afdekkingsinstrumenten geeft aanleiding tot een tegengestelde beweging in de resultatenrekening. Eventuele inefficiënties van de afdekkingsrelatie blijven in resultaat onder de rubriek "Aanpassingen van de reële waarde bij de administratieve verwerking van afdekkings-transacties".

4. Activa aangehouden tot einde looptijd

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Overheidsobligaties		
- genoteerd	18.669.182,00	0,00
- niet-genoteerd	0,00	0,00
Obligaties en andere vastrentende effecten		
- genoteerd	0,00	0,00
- niet-genoteerd	0,00	0,00
Aandelen en andere niet vastrentende effecten		
- genoteerd	0,00	0,00
- niet-genoteerd	0,00	0,00
Financiële vaste activa		
- genoteerd	0,00	0,00
- niet-genoteerd	0,00	0,00
Totaal	18.669.182,00	0,00
<u>Uitsplitsing van het totaal in:</u>		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	164.127,71	0,00
Langlopend	18.505.054,29	0,00

Europabank besliste om nieuwe investeringen in de financiële portefeuille te documenteren als «_activa aangehouden tot einde looptijd », dit vanaf het laatste trimester van 2016. Eind 2016 belooft het totaal geïnvesteerd bedrag 18,7 miljoen euro.

De groep heeft de intentie en de middelen om deze activa tot eindvervaldag aan te houden.

5. Leningen en vorderingen

5.1. Leningen en vorderingen aan banken

Per 31 december zijn de leningen en vorderingen aan banken als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Plaatsingen bij andere banken	374.160.851,51	600.650.095,38
<i>waarvan opgenomen in kasequivalenten</i>	<i>33.272.754,90</i>	<i>145.796.548,37</i>
Leningen en voorschotten aan andere banken	0,00	0,00
Waardeverminderingen	0,00	0,00
Totaal leningen en voorschotten aan banken	374.160.851,51	600.650.095,38
<u>Uitsplitsing van het totaal in:</u>		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	160.149.429,59	356.044.709,66
Langlopend	214.011.421,92	244.605.385,72

Van de leningen en vorderingen bij banken heeft 50,4 miljoen euro (2015: 163,7 miljoen euro) betrekking op gestorte collaterals in het kader van de « credit support annexe » (CSA) van de ISDA documentatie (International Swaps and Derivatives Association) op derivaten.

We merken een daling tegenover 2015, doordat een deel van de collaterals is verschoven naar de tegenpartij London Clearing House om het risico te beperken. De collaterals met London Clearing House vinden we terug in het gedeelte Leningen en vorderingen aan cliënten.

Verder merken we ook een daling van meer dan 100 miljoen euro in onze zichtrekeningen met andere banken tegenover 2015. Dit was een tijdelijke stijging in het kader van het operationeel beheer van de liquiditeiten.

Per einde 2016 en 2015 werden er geen bijzondere waardeverminderingen op leningen en vorderingen aan banken opgenomen.

5.2. Leningen en vorderingen aan cliënten

De leningen en vorderingen aan cliënten zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Totale omloop	16.361.815.847,44	15.500.183.201,33
Consumentenkredieten	731.041.940,34	670.738.050,25
Hypothecaire kredieten	10.630.145.594,31	9.960.003.992,97
Landbouwkredieten	1.534.823.755,87	1.747.268.357,48
Professionele kredieten (niet-landbouwers)	1.374.583.816,98	1.497.525.007,33
Leningen op korte termijn	251.103.466,78	251.277.856,41
Leasingcontracten	127.523.371,83	119.713.481,92
Andere leningen en voorschotten	1.712.593.901,32	1.253.656.454,98
Bijzondere waardeverminderingen	-229.921.978,26	-214.386.559,51
Consumentenkredieten	-23.556.697,29	-22.407.305,22
Hypothecaire kredieten	-56.860.462,48	-57.494.238,20
Landbouwkredieten	-44.628.744,74	-31.029.226,87
Professionele kredieten (niet-landbouwers)	-49.121.565,31	-50.126.357,17
Leningen op korte termijn	-14.724.462,08	-16.302.106,22
Leasingcontracten	-10.528.160,33	-9.651.466,61
Andere leningen en voorschotten	-30.501.886,03	-27.375.859,23
Totaal leningen en voorschotten aan cliënten	16.131.893.869,18	15.285.796.641,82
<u>Uitsplitsing van het totaal in:</u>		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	2.860.673.151,35	2.630.600.442,39
Langlopend	13.068.289.836,46	12.413.341.938,30
Onbepaald	202.930.881,37	241.854.261,13

Crelan past reële waardeafdekking door portefeuille indekking van het renterisico op een portefeuille van kredieten toe. De portefeuille afgedekte kredieten bestaat uit:

- consumentenkredieten
- investeringskredieten op korte termijn
- investeringskredieten aan de landbouwsector op lange termijn
- investeringskredieten aan KMO's op lange termijn
- hypothecaire kredieten

De afdekkingsinstrumenten bestaan uit renteswapovereenkomsten en sinds 2011 ook uit caps en swaptions. Wijzigingen in de reële waarde van de kredietportefeuille, toewijsbaar aan het ingedekte risico, leidt tot een aanpassing van de boekwaarde via de rubriek "Wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte posities bij reële waardeafdekking van het renterisico van een portefeuille". Wijzigingen in de reële waarde van de portefeuille afdekkingsinstrumenten geeft aanleiding tot een tegengestelde beweging in de resultatenrekening. Eventuele inefficiënties van de afdekkingsrelatie blijven in resultaat onder de rubriek "Aanpassingen van de reële waarde bij de administratieve verwerking van afdekkingstransacties".

Van de andere leningen en voorschotten heeft 794,9 miljoen euro (2015: 656,3 miljoen euro) betrekking op gestorte collaterals aan een centrale tegenpartij in het kader van de « credit support annexe_» (CSA) van de ISDA documentatie op derivaten. Sinds eind 2013 is Crelan aangesloten bij een centrale tegenpartij voor het clearen van derivaten. In 2016 werd het overbrengen van bestaande derivaten naar deze centrale tegenpartij verdergezet. Daardoor zien we opnieuw een stijging van 100 miljoen euro. Verder stijgen de Andere leningen en voorschotten door de aangroei van Lange termijn volksleningen.

Volgende tabellen detailleren de evolutie van de bijzondere waardeverminderingen op leningen en vorderingen in de loop van 2016 en 2015:

31/12/2016	Consumenten-kredieten	Hypothecaire kredieten	Landbouw-kredieten	Professionele kredieten	Leningen op korte termijn			Andere leningen	Totaal
					termijn	Leasingcontracten			
Openingsbalans	22.407.305,22	57.494.238,20	31.029.226,87	50.126.357,16	16.302.106,22	9.651.466,61	27.375.859,23	214.386.559,51	
Toevoegingen	7.182.293,73	10.831.250,07	18.439.353,97	11.241.869,29	5.975.894,47	2.773.477,26	9.754.575,89	66.198.714,68	
Terugnages									
gerecupereerd	3.036.158,21	7.427.457,83	4.715.210,64	8.620.372,51	4.347.978,62	1.105.059,37	2.305.787,72	31.558.024,89	
afgeschreven	2.996.743,45	4.037.567,96	124.625,46	3.626.288,64	3.205.559,99	791.724,17	4.347.451,96	19.129.961,63	
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	24.690,59	24.690,59	
Eindbalans	23.556.697,29	56.860.462,48	44.628.744,74	49.121.565,31	14.724.462,08	10.528.160,33	30.501.886,03	229.921.978,26	

31/12/2015	Consumenten-kredieten	Hypothecaire kredieten	Landbouw-kredieten	Professionele kredieten	Leningen op korte termijn			Andere leningen	Totaal
					termijn	Leasingcontracten			
Openingsbalans	21.415.643,71	61.385.479,52	28.010.775,95	54.319.112,26	20.874.369,69	9.448.549,96	29.365.020,34	224.818.951,42	
Toevoegingen	8.187.040,89	12.852.053,19	9.750.743,47	10.002.818,92	5.686.237,39	2.376.071,35	6.205.458,15	55.060.423,36	
Terugnages									
gerecupereerd	3.268.163,13	10.349.893,77	6.026.080,80	8.515.403,60	5.077.953,40	1.290.394,38	2.528.525,68	37.056.414,76	
afgeschreven	3.927.216,25	6.393.400,74	706.211,74	4.470.728,11	5.180.547,47	882.760,32	3.030.527,73	24.591.392,36	
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-53.345,08	-53.345,08	
Herclassificatie Keytrade	0,00	0,00	0,00	-1.209.442,30	0,00	0,00	-2.582.220,77	-3.791.663,07	
Eindbalans	22.407.305,22	57.494.238,20	31.029.226,87	50.126.357,16	16.302.106,22	9.651.466,61	27.375.859,23	214.386.559,51	

De hoge bedragen van zowel de toevoegingen als terugnames wordt verklaard doordat er geen netting wordt toegepast per contract. Bijgevolg worden waardeverminderingen die in eenzelfde jaar worden aangelegd en teruggenomen twee keer weergegeven (zowel in de toevoegingen als in de terugnames).

De totale omloop stijgt in 2016 met 861 miljoen euro, dit is voor het grootste gedeelte het gevolg van de hypothecaire kredieten.

De financiële lease-vorderingen kunnen per 31 december als volgt gedetailleerd worden:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Bruto-investering		
- op ten hoogste één jaar	21.828.619,08	20.177.562,23
- >= 1 jaar en < 5 jaar	121.125.163,25	114.903.966,73
- >= 5 jaar	1.877.471,23	1.520.575,05
Onverdiende financieringsbaten	17.307.881,73	16.888.622,09
Netto-investering in financiële leases		
- op ten hoogste één jaar	20.577.454,33	19.219.827,29
- >= 1 jaar en < 5 jaar	105.430.762,94	99.318.529,28
- >= 5 jaar	1.515.154,56	1.175.125,35

Per einde 2016 bedroeg het totaal van de bijzondere waardeverminderingen op lease-vorderingen 10,5 miljoen euro (2015: 9,7 miljoen euro).

5.3. Forbearance

Vorderingen die onderhevig zijn aan forbearance worden door de EBA gedefinieerd als contracten waarbij de klant omwille van financiële moeilijkheden zijn verplichtingen niet meer kan nakomen, waardoor de instelling een van de volgende maatregelen moet nemen:

- De looptijd of voorwaarden van het contract aanpassen, zodat de klant zijn schuld kan aflossen.
- Een volledige of gedeeltelijke herfinanciering van het contract.

Voor de Groep zijn het enkel kredieten bij Crelan NV en Europabank die onderhevig zijn aan forbearance. Het verschil van -88,2 miljoen euro tegenover 2015 kan voor een deel verklaard worden door een aanpassing van de procedures als gevolg van verfijning van het begrip forbearance. Anderzijds werden in 2015 de renteherzieningen (met betrekking tot de lagere markrentes) voor het retail cliënteel ook meegerekend. Dit was in 2016 niet meer het geval.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de leningen en vorderingen die binnen de Groep als forborne worden beschouwd :

31/12/2016			
(in EUR)	Aanpassingen aan de looptijd of voorwaarden	Herfinanciering	Totaal forbearance
Gezonde omloop	39.154.278,37	12.311.822,86	51.466.101,23
Omloop met bijzondere waardevermindering	69.458.201,28	13.247.334,53	82.705.535,81
Bijzondere waardevermindering	-18.812.031,12	-3.144.449,98	-21.956.481,10
Totaal forbome Leningen en vorderingen	89.800.448,53	22.414.707,41	112.215.155,94

31/12/2015			
(in EUR)	Aanpassingen aan de looptijd of voorwaarden	Herfinanciering	Totaal forbearance
Gezonde omloop	81.069.669,80	35.704.871,98	116.774.541,78
Omloop met bijzondere waardevermindering	84.099.212,67	14.203.811,37	98.303.024,04
Bijzondere waardevermindering	-13.003.010,38	-2.032.017,82	-15.035.028,20
Totaal forbome Leningen en vorderingen	152.165.872,09	47.876.665,53	200.042.537,62

Bijzondere waardeverminderingen op geherstructureerde kredieten worden pas teruggenomen wanneer volgende voorwaarden zijn voldaan:

- Het contract heeft geen enkele dag achterstand en er zijn geen aanwijzingen meer van problemen met terugbetaling
- Er is minstens 1 jaar voorbij sinds de forbearance maatregelen werden genomen

Wanneer aan beide voorwaarden werd voldaan en de waardevermindering werd teruggenomen, blijft het contract gedurende 2 jaar onder verhoogd toezicht. Dit houdt in dat wanneer het contract meer dan 30 dagen achterstand heeft er opnieuw een bijzondere waardevermindering wordt bepaald. Eind 2016 was er een omloop van 21,2 miljoen euro onder verhoogd toezicht.

Leningen en vorderingen worden niet langer als forbome beschouwd wanneer er aan volgende voorwaarden is voldaan:

- Er werd in de voorbije 2 jaar geen bijzondere waardevermindering geboekt op openstaande vorderingen van de schuldenaar.
- De schuldenaar heeft geen enkele openstaande vorderingen met een achterstand van meer dan 30 dagen.

6. Materiële vaste activa

De samenstelling van de materiële vaste activa per 31 december is als volgt:

(in EUR)	Terreinen en gebouwen	IT materiaal	Kantoorinrichting	Ander materiaal	Totaal
Openingsbalans 1 januari 2016					
Aanschaffingsprijs	36.890.518,03	33.851.341,35	17.588.534,00	21.536.862,57	109.867.255,95
Gecumuleerde afschrijvingen	25.041.297,11	29.123.791,94	15.658.195,26	15.881.013,14	85.704.297,45
Nettoboekwaarde	11.849.220,92	4.727.549,41	1.930.338,74	5.655.849,43	24.162.958,50
Mutaties 2016					
Aanschaffingen	55.872,75	2.772.995,73	643.987,76	1.690.321,19	5.163.177,43
Vervreemdingen	0,00	12.079,00	480,92	204.323,09	216.883,01
Afschrijvingen	1.085.257,83	5.645.902,40	680.644,86	2.280.377,96	9.692.183,05
Bijzondere waardeverminderingen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Andere	0,00	211.906,04	15.983,34	214.763,97	442.653,35
Eindbalans 31 december 2016	10.819.835,84	2.054.469,78	1.909.184,06	5.076.233,54	19.859.723,22
Eindbalans 31 december 2016					
Aanschaffingsprijs	36.946.390,43	36.352.213,32	18.161.251,99	22.963.021,02	114.422.876,76
Gecumuleerde afschrijvingen	26.126.554,59	34.297.743,54	16.252.067,93	17.886.787,48	94.563.153,54
Nettoboekwaarde	10.819.835,84	2.054.469,78	1.909.184,06	5.076.233,54	19.859.723,22

(in EUR)	Terreinen en gebouwen	IT materiaal	Kantoorinrichting	Ander materiaal	Totaal
Openingsbalans 1 januari 2015					
Aanschaffingsprijs	55.903.807,27	41.171.560,72	25.673.413,15	19.390.713,66	142.139.494,80
Gecumuleerde afschrijvingen	43.274.505,97	33.439.941,79	18.941.002,70	16.628.547,25	112.283.997,71
Nettoboekwaarde	12.629.301,30	7.731.618,93	6.732.410,45	2.762.166,41	29.855.497,09
Mutaties 2015					
Aanschaffingen	259.743,22	2.414.356,75	647.914,04	1.599.916,94	4.921.930,95
Vervreemdingen	0,00	0,00	0,00	140.396,72	140.396,72
Afschrijvingen	1.136.560,01	4.849.751,08	698.019,41	2.430.412,77	9.114.743,27
Bijzondere waardeverminderingen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	0,00	-556.067,00	-122.239,00	-735.346,00	-1.413.652,00
Andere	96.736,41	-12.608,19	-4.629.727,34	4.599.921,57	54.322,45
Eindbalans 31 december 2015	11.849.220,92	4.727.549,41	1.930.338,74	5.655.849,43	24.162.958,50

De materiële vaste activa van Keytrade Bank werden in 2015 op een aparte lijn weergegeven als « geclassificeerd als aangehouden voor verkoop » voor een totaal van 1,4 miljoen euro.

De Groep stelde geen materiële vaste activa als zekerheid voor verplichtingen.

7. Goodwill en andere immateriële activa

De samenstelling van de goodwill en andere immateriële activa per 31 december is als volgt:

(in EUR)	Goodwill	Intern ontwikkelde software	Verworven software	Andere immateriële activa	Totaal
Openingsbalans 1 januari 2016					
Aanschaffingsprijs	23.642.631,79	15.405.850,08	34.925.645,34	1.143.486,59	75.117.613,80
Gecumuleerde afschrijvingen	0,00	5.387.686,60	26.260.378,61	733.737,61	32.381.802,82
Nettoboekwaarde	23.642.631,79	10.018.163,48	8.665.266,73	409.748,98	42.735.810,98
Variations 2016					
Toevoegingen					
- afzonderlijk verworven/intern ontwikkeld	0,00	8.458.546,26	5.253.118,97	0,00	13.711.665,23
- via bedrijfscombinaties	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vervreemdingen	0,00	2.797.035,54	2.566.007,33	0,00	5.363.042,87
Afschrijvingen	0,00	3.660.508,67	4.583.146,07	135.487,02	8.379.141,76
Bijzondere waardeverminderingverliezen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Andere	0,00	171.985,73	272.122,41	21.137,60	465.245,74
Eindbalans 31 december 2016	23.642.631,79	12.191.151,26	7.041.354,71	295.399,56	43.170.537,32
Eindbalans 31 december 2016					
Aanschaffingsprijs	23.642.631,79	21.067.360,80	37.583.622,21	1.143.485,89	83.437.100,69
Gecumuleerde afschrijvingen	0,00	8.876.209,54	30.542.267,50	848.086,33	40.266.563,37
Nettoboekwaarde	23.642.631,79	12.191.151,26	7.041.354,71	295.399,56	43.170.537,32
Openingsbalans 1 januari 2015					
Aanschaffingsprijs	111.009.940,66	14.842.152,95	33.732.335,49	1.958.421,89	161.542.850,99
Gecumuleerde afschrijvingen	0,00	6.607.240,43	25.978.545,21	1.300.922,19	33.886.707,83
Nettoboekwaarde	111.009.940,66	8.234.912,52	7.753.790,28	657.499,70	127.656.143,16
Variations 2015					
Toevoegingen					
- afzonderlijk verworven/intern ontwikkeld	0,00	5.264.153,13	5.064.129,80	0,00	10.328.282,93
- via bedrijfscombinaties	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vervreemdingen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Afschrijvingen	0,00	2.593.480,17	2.708.234,35	192.960,72	5.494.675,24
Bijzondere waardeverminderingverliezen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	-87.367.308,87	-887.422,00	-1.429.674,00	-103.881,00	-89.788.285,36
Andere	0,00	0,00	-14.745,00	49.091,00	34.346,00
Eindbalans 31 december 2015	23.642.631,79	10.018.163,48	8.665.266,73	409.748,98	42.735.810,98

In 2015 werd de goodwill en immateriële activa van Keytrade Bank op één lijn weergegeven als « vaste activa aangehouden voor verkoop » voor een bedrag van respectievelijk 87,4 miljoen euro en 2,4 miljoen euro.

Alle immateriële activa hebben een beperkte economische levensduur. Voor Goodwill is dit echter niet het geval. Goodwill wordt, in tegenstelling tot de immateriële activa niet afgeschreven, maar wordt jaarlijks onderworpen aan een test op bijzondere waardeverminderingen (impairment test) als gevolg van de toepassing van IAS 36. Indien de boekwaarde van betreffende entiteit de schatting van de realiseerbare waarde van deze entiteit overstijgt, wordt een bijzondere waarde-vermindering (impairment) in resultaat opgenomen.

IAS 36.134 vereist toelichtingen per kasstroom genererende eenheid waarvan de boekwaarde van de goodwill en/of immateriële vaste activa met een oneindige levensduur significant is ten opzichte van het totaal.

Per 31 december wordt enkel de goodwill van Europabank in deze rubriek weergegeven voor 23,6 miljoen euro. De goodwill van Keytrade Bank is verplaatst naar de rubriek « vaste activa aangehouden voor verkoop » op 31 december 2015 en effectief verkocht in de loop van juni 2016.

Het realiseerbare bedrag wordt bepaald op basis van de Discounted Cash Flow-methode. Bij de Discounted Cash Flow-methode wordt het realiseerbare bedrag van een investering berekend als de netto actuele waarde van alle toekomstige kasstromen van de desbetreffende rapporterende eenheid.

Bij de Discounted Cash Flow-methode wordt uitgegaan van een aantal veronderstellingen:

Een groeioprognose reflecteert de gemiddelde verwachte groei op lange-termijn van Europabank. Voor 2017 en 2018 werd rekening gehouden met de huidige maatregelen van de ECB om de economische groei te stimuleren via diverse monetaire stimuli. Deze maatregelen hebben tot gevolg dat de rente in de Eurozone nog geruime tijd laag zal blijven en misschien zelfs nog negatiever kan worden. De rente op Belgische overheidsobligaties met looptijden tot 6 jaar zijn negatief. Voor Europabank wordt daarom bij de berekening van de goodwill een daling van de winst voorspeld voor de eerstkomende jaren. Er wordt algemeen aangenomen dat pas ten vroegste eind 2017 en allicht pas in 2018 er opnieuw groei van de economie mag worden verwacht met een stijging van de rente als gevolg.

Voor Europabank wordt een daling van de winst voorspeld van 0,5% tot 1%. Pas na 2018 wordt er terug groei verwacht van om en bij de 2%.

Na 5 jaar wordt een jaarlijkse conservatieve groei voorspeld van 1,5% (idem als in 2016) en dit tot in het oneindige.

De discontovoet

De netto actuele waarde van de verwachte kasstromen van Europabank wordt berekend aan de hand van een toepasselijke discontovoet. De discontovoet reflecteert de rendementseis voor het eigen vermogen. Deze discontovoet is gebaseerd op de CAPM-theorie (Capital Asset Pricing Model) en is samengesteld uit een risicovrije marktrentevoet en een marktriscopremie die vermenigvuldigd wordt met een activiteitsafhankelijke beta. De risicovrije marktrentevoet is gebaseerd op de 10 jaars IRS rentevoet. Deze bedroeg per 31 december 2016 0,54% (in 2015: 1,00%). Beta is het systematische risico van een belegging, afgezet tegenover de markt als geheel. De beta van elke rapporterende eenheid werd bepaald in functie van haar specifiek risicoprofiel. Dit resulteert in een discontovoet van 8,0% voor Europabank (2015: 8,5%).

Kasstroom assumpties Europabank

Op financieel vlak heeft de lage rentestand zich verdergezet, wat een neerwaartse druk op rentemarges tot gevolg had. Voor 2017 en 2018 wordt weinig beterschap verwacht. Er wordt aangenomen dat de rente nog voor geruime tijd laag zal blijven, waardoor rendabele beleggingen van overschotten aan liquiditeit een probleem blijft. Het management gaat daarom uit van de veronderstelling dat voor 2017 en 2018 er geen groei is van het netto bank product. Na 2018 wordt een jaarlijkse groei verwacht van 2% van het netto bank product van Europabank. Het bepalen van de toekomstige exploitatiekosten gebeurt op basis van de verhouding exploitatiekosten/netto bank product van 2016 en er wordt verondersteld dat deze verhouding voor de komende jaren onveranderd blijft.

Er wordt een gedetailleerde prognose gemaakt van de activiteiten voor de eerstvolgende 5 jaar. Na de expliciete voorspellingsperiode van 5 jaar wordt rekening gehouden met de terminale waarde van het bedrijf door middel van een extrapolatie van de kasstromen tot in het oneindige. Hierbij wordt uitgegaan van een terminale groeivoet na 5 jaar van 1,5% op jaarbasis. Deze terminale groeivoet wordt door het management bepaald op basis van de lange termijn gemiddelde verwachte groei van de markt voor elke activiteit. management bepaald op basis van de langetermijn gemiddelde verwachte groei van de markt voor elke activiteit.

De sensitiviteit van de netto actuele waarde of realisatiewaarde van de entiteit wordt eveneens berekend. Hierbij wordt de impact op de netto actuele waarde van de entiteit ten gevolge van een respectievelijke incrementele daling en stijging van de risicovrije interestvoet en activiteitsafhankelijke beta gesimuleerd. Eveneens wordt de impact van een daling van de prognose van de groei van de kasstromen tot in het oneindige gesimuleerd. Ten slotte wordt een stress test uitgevoerd door een negatieve jaarlijkse groei van 0,25% toe te passen op de toekomstige kasstromen tot in het oneindige en de netto waarde van toekomstige kasstromen te actualiseren met een gestresseerde actualisatievoet van 12,2%. Zowel de sensitiviteitstesten als de stress test wijzen uit dat de aldus bekomen realisatiewaardes hoger liggen dan de boekwaarden voor Europabank.

8. Actuele en uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de actuele en uitgestelde belastingvorderingen en –verplichtingen per 31 december. De uitgestelde belastingvorderingen en –verplichtingen worden per juridische entiteit van de Groep gesaldeerd.

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Actuele belastingen		
Activa	1.901.009,41	1.161.798,61
Verplichtingen	1.306.754,52	1.381.026,91
Totaal actuele belastingen	594.254,89	-219.228,30
Uitgestelde belastingen		
Activa	38.816.225,47	40.114.056,97
Verplichtingen	13.326.579,03	13.729.700,92
Totaal uitgestelde belastingen	25.489.646,44	26.384.356,05

Onderstaande tabel detailleert de samenstelling van de uitgestelde belastingvorderingen en verplichtingen per 31 december:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Opgenomen in de resultatenrekening	57.949.950,58	60.455.866,68
<i>Spreiding commissies volgens de effectieve rentevoet</i>	-22.811.052,17	-22.841.930,32
<i>Waardeverminderingen op kredieten</i>	13.374.556,56	14.228.451,30
<i>Voor verkoop beschikbare activa</i>	2.809.397,21	3.116.647,47
<i>Derivaten en afdekkingstransacties</i>	26.820.829,28	29.557.314,99
<i>Personeelsbeloningen</i>	3.693.247,29	3.863.899,64
<i>Afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa</i>	307.636,63	354.170,91
<i>Waardeverminderingen op materiële vaste activa</i>	0,00	0,00
<i>Voorzieningen</i>	1.503.667,08	4.283.105,38
<i>Impact definitief belaste inkomsten (DBI)</i>	45.778.501,57	45.778.501,57
<i>Goodwill</i>	0,00	0,00
<i>Impact overname Centea</i>	-13.527.836,78	-17.885.333,45
<i>Andere</i>	1.003,91	1.039,19
Opgenomen in de herwaarderingsreserves	-32.460.304,14	-34.071.510,63
<i>Voor verkoop beschikbare activa</i>	-32.397.627,25	-32.509.984,45
<i>Personeelsbeloningen</i>	-62.676,89	-1.561.526,18
Totaal uitgestelde belastingen	25.489.646,44	26.384.356,05

De stock aan uitgestelde belastingen die afhankelijk zijn van toekomstige winsten en verliezen (impact DBI) wordt op basis van de huidige budgetten verwacht volledig gerecupereerd te worden binnen een periode van 5 tot 10 jaar.

De evolutie van de uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen in 2016 en 2015 kan als volgt voorgesteld worden:

(in EUR)	2016	2015
Openingsbalans	26.384.356,04	-17.230.292,51
Opgenomen in resultaat van het boekjaar	-2.505.915,99	11.993.235,65
<i>Spreiding commissies volgens de effectieve rentevoet</i>	30.878,08	-1.586.501,27
<i>Waardeverminderingen op kredieten</i>	-853.894,74	-573.186,57
<i>Voor verkoop beschikbare activa</i>	-307.250,26	-432.620,49
<i>Derivaten en afdekkingstransacties</i>	-2.738.143,19	-4.144.098,25
<i>Personeelsbeloningen</i>	-170.652,25	-162.518,61
<i>Afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa</i>	-46.534,28	211.473,65
<i>Waardeverminderingen op materiële vaste activa</i>	0,00	-1.533.872,14
<i>Voorzieningen</i>	-2.779.438,30	-918.310,84
<i>Impact definitief belaste inkomsten (DBI)</i>	0,00	11.950.456,09
<i>Goodwill</i>	0,00	0,00
<i>Opvolging overname Centea</i>	4.357.496,67	9.195.098,30
<i>Andere</i>	1.622,28	-12.684,22
Opgenomen in de herwaarderingsreserves	1.611.206,38	11.164.391,13
<i>Voor verkoop beschikbare activa</i>	112.357,09	11.871.492,29
<i>Personeelsbeloningen</i>	1.498.849,29	-707.101,16
Herclassificatie Keytrade als aangehouden voor verkoop	0,00	20.457.021,78
Eindbalans	25.489.646,44	26.384.356,04

De lichte daling van de netto-balanspositie is voornamelijk het gevolg van de waarde schommeling in de uitgestelde belasting op de derivaten en op de beweging in de provisies. Dit wordt gedeeltelijk gecompenseerd door de belastingfluctuatie op de personeelsvoordelen en uitgestelde belastingen op de overname van Centea.

In de mutatietafel is het opgenomen bedrag in resultaat 2,5 miljoen euro, exclusief Keytrade Bank. In het « Geconsolideerd overzicht van het totaalresultaat » (pagina 6) is het bedrag opgenomen van 1,39 miljoen euro, dit is inclusief Keytrade Bank (voor de eerste 5 maanden van 2016).

Uitgestelde belastingvorderingen worden uitsluitend opgenomen indien het waarschijnlijk is dat de uitgestelde belastingvordering zal kunnen verrekend worden met verwachte toekomstige winsten.

Per 31 december werden onderstaande uitgestelde belastingvorderingen niet in de balans verantwoord wegens onzekerheid over de toekomstige belastbare winst:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Waardeverminderingen op kredieten	989.205,81	1.260.171,42
Voorzieningen	0,00	0,00
Fiscale verliezen	14.085.627,23	2.029,97
Niet opgenomen impact van definitief belaste inkomsten (DBI)	7.915.393,83	4.317.475,56
Notionele interesten	7.743.147,59	9.704.998,60
in de balans	30.733.374,45	15.284.675,54

De fiscale verliezen zijn het gevolg van de aanleg van bijkomende voorzieningen en de afzonderlijke taxatie van de meerwaarde gerealiseerd op de verkoop van Keytrade Bank.

9. Andere activa en verplichtingen

De andere activa zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Vooruitbetaalde kosten	2.356.564,30	1.582.677,96
Te ontvangen baten	5.243.495,57	8.788.248,83
Edele metalen, goederen en grondstoffen	126.687,52	89.099,71
Andere voorschotten	2.272.201,97	2.851.280,54
Te recupereren belastingen	7.018.987,42	0,00
Overige	1.120.608,69	716.069,56
Totaal overige activa	18.138.545,47	14.027.376,60
<u>Uitsplitsing van het totaal in:</u>		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	17.410.236,88	13.674.869,76
Langlopend	728.308,59	352.506,84

Het saldo van te recupereren belastingen vertegenwoordigt het te recupereren bedrag van de bankentaks door de fiscale autoriteiten als gevolg van de aanpassing in de wetgeving.

De andere verplichtingen zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Toegezegd-pensioenregelingen	11.098.417,08	6.773.678,92
Andere personeelsbeloningen	6.921.130,62	4.700.371,40
Sociale lasten	11.130.261,51	14.707.512,30
Toe te rekenen kosten	15.614.339,61	9.327.891,23
Over te dragen opbrengsten	0,00	1.467,00
Schulden mbt belastingen	3.055.784,96	4.026.097,82
Overige verplichtingen	25.123.364,16	18.705.849,44
Totaal overige verplichtingen	72.943.297,94	58.242.868,11
<u>Uitsplitsing van het totaal in:</u>		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	54.923.750,24	46.768.817,79
Langlopend	18.019.547,70	11.474.050,32

De overige verplichtingen bestaan hoofdzakelijk uit nog te ontvangen of te betalen facturen.

10. Vaste activa of groepen activa die worden afgestoten, geassocieerd als aangehouden voor verkoop

10.1. Vaste activa aangehouden voor verkoop

In de loop van 2014 heeft de bank beslist om de terreinen en gebouwen van de oude hoofdzetel van Centea in Antwerpen te verkopen. Bijgevolg werden deze gebouwen aan marktwaarde geassocieerd als aangehouden voor verkoop. De marktwaarde werd vastgelegd op 15,8 miljoen euro. In 2015 leidde dit tot een waardevermindering van EUR 302.618,80 in het resultaat onder de categorie "Winsten en verliezen op vaste activa of groepen activa die worden afgestoten, geassocieerd als aangehouden voor verkoop". Deze bijkomende waardevermindering had betrekking op kosten gerelateerd aan deze verkoop.

Begin 2015 werd de verkoop afgerond met een vastgoedontwikkelaar die in de loop van het jaar een deel van de gebouwen in gebruik heeft genomen. Het resterende deel werd onmiddellijk terug verhuurd aan Crelan, tot uiterlijk eind 2016.

10.2. Groepen activa die worden afgestoten, geassocieerd als aangehouden voor verkoop

Op 27 januari van dit jaar maakten de Belgische coöperatieve bank Crelan en de Franse bank Crédit Mutuel Arkéa bekend dat ze een overeenkomst hadden gesloten over de verkoop van Keytrade Bank. Intussen heeft deze overeenkomst het akkoord gekregen van de toezichhouders en zijn alle formaliteiten vervuld. De verkoop van Keytrade Bank aan Crédit Mutuel Arkéa werd op 6 juni 2016 dan ook volledig afgerond.

Keytrade Bank behoorde al sinds 2005 tot de Groep Crelan (toen nog Groep Landbouwkrediet). Binnen de Crelan Groep groeide Keytrade Bank uit tot een belangrijke referentie op het vlak van onlinebankieren en -beleggen.

In 2015 besliste Crelan om een koper te zoeken voor haar online dochter. Luc Versele, de CEO van Crelan, lichtte toen toe dat het business- en risicomodel van de internetbank minder goed past in dat van een Belgische coöperatief verankerde Groep. Enkele maanden voordien, in juni 2015 was Crelan immers een 100% Belgische en

100% coöperatief verankerde bank geworden, nadat de coöperatieve kas CrelanCo het Crelan-aandelenpakket van de Franse bank Crédit Agricole had overgenomen.

Op 31 december 2015 werden de activa en passiva van Keytrade volgens IFRS 5 aan boekwaarde geklasseerd als « groepen van activa aangehouden voor verkoop ». Er werden geen waardevermindervingsverliezen opgenomen.

Omdat Keytrade Bank geen afzonderlijke bedrijfsactiviteit of geografisch bedrijfsgebied vertegenwoordigt, wordt de verkoop niet beschouwd als een beëindigde bedrijfsactiviteit.

De verkoop van Keytrade Bank heeft een meerwaarde van 109,1 miljoen euro gegenereerd in de winst van 2016. Deze winst werd berekend als de verkoopprijs verminderd met de netto-activa van Keytrade Bank op datum van de verkoop (inclusief goodwill en herwaarderingsreserve). Dit bedrag werd verminderd met de kosten gerelateerd aan de verkoop.

De activa en verplichtingen van Keytrade Bank op 31 mei 2016 en op 31 december 2015 worden in onderstaande tabel weergegeven:

Activa	31/05/2016	31/12/2015
Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	362.580.517,39	117.807.944,28
Voor verkoop beschikbare financiële activa	2.286.006.318,76	2.636.826.096,65
Leningen en vorderingen (met inbegrip van financiële leases)	322.987.460,09	228.144.467,13
Materiële vaste activa	1.358.669,06	1.413.658,65
Goodwill	87.367.308,36	87.367.308,36
Immateriële activa	3.059.753,05	2.420.975,95
Belastingvorderingen	577.892,29	680.283,37
Andere activa	4.965.480,03	5.872.265,80
Totaal Activa	3.068.903.399,03	3.080.533.000,19
Verplichtingen	31/05/2016	31/12/2015
Deposito's	2.779.282.104,85	2.811.053.632,38
Andere financiële verplichtingen	10.000.000,00	27.985.469,76
Derivaten gebruikt ter afdekking	6.492.370,69	6.480.788,15
Belastingverplichtingen	24.399.527,02	20.486.860,57
Andere verplichtingen	11.884.358,58	9.484.283,23
Totaal Verplichtingen	2.832.058.361,14	2.875.491.034,09
Netto boekwaarde	236.845.037,89	205.041.966,10

In het eigen vermogen op 31 mei 2016 werd een bedrag van 49,1 miljoen euro (39,8 miljoen euro op 31 december 2015) opgenomen als herwaarderings-reserve voor verkoop beschikbare financiële activa.

Keytrade Bank maakt niet langer deel uit van de consolidatie van de Groep Crelan sinds juni 2016. De resultaten zijn terug te vinden in de resultaten van de Groep voor de eerste 5 maanden in 2016.

Onderstaande tabel geeft de reële waarde weer van de belangrijkste klassen activa en passiva van Keytrade Bank die worden weergegeven als « aangehouden voor verkoop » per 31 december 2015:

(in EUR)	31/12/2015				
	Boekwaarde	Reële waarde	Level 1	Level 2	Level 3
Activa					
Voor verkoop beschikbare financiële activa	2.636.826.096,65	2.636.826.096,65	2.529.128.984,00	102.543.670,00	5.153.442,65
Leningen en Vorderingen	228.144.467,13	229.442.105,13	0,00	0,00	229.442.105,13
<i>Interbancaire kredieten</i>	166.142.543,13	166.972.927,13	0,00	0,00	166.972.927,13
<i>Consumentenkredieten</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Hypothecaire kredieten</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Landbouwkredieten</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Professionele kredieten</i>	24.853.756,00	25.321.010,00	0,00	0,00	25.321.010,00
<i>Kredieten op korte termijn</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Andere</i>	37.148.168,00	37.148.168,00	0,00	0,00	37.148.168,00
Verplichtingen					
Deposito's	2.811.053.632,38	2.811.084.320,38	0,00	2.811.084.320,38	0,00
In schuldbewijzen belichaamde schulden	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Achtergestelde verplichtingen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Derivaten gebruikt ter afdekking	6.480.788,15	6.480.788,15	0,00	6.480.788,15	0,00

11. Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs

11.1. Deposito's

De deposito's zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Deposito's van kredietinstellingen	32.879.108,93	34.963.884,67
- deposito's van centrale banken	1.505.466,88	1.217.423,15
- zichtdeposito's	4.165.654,27	7.667.137,69
- deposito's met vaste looptijd	16.054.326,73	11.700.075,81
- Financiële verplichtingen verbonden aan overgedragen financiële activa (repo's)	11.153.661,05	14.379.248,02
Deposito's (andere dan van kredietinstellingen)	15.770.596.158,09	14.739.573.971,76
- zichtdeposito's	2.610.824.616,40	2.171.565.170,86
- deposito's met vaste looptijd	831.095.708,03	881.276.325,85
- spaardeposito's	12.198.776.582,68	11.547.806.331,43
- overige deposito's	129.899.250,98	138.926.143,62
Totaal deposito's	15.803.475.267,02	14.774.537.856,43
<i>Uitsplitsing van het totaal in:</i>		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	15.032.803.839,28	13.975.372.337,83
Langlopend	770.671.427,74	799.165.518,60

Van de deposito's van kredietinstellingen heeft 3,8 miljoen euro (2015: 5 miljoen euro) betrekking op gestorte collaterals in het kader van de « credit support annexe » (CSA) van de ISDA documentatie op derivaten.

De zichtdeposito's bij andere dan kredietinstellingen zijn sterk gestegen tegenover 2015. Ook zien we een sterke stijging bij onze spaardeposito's. De oorzaak van deze stijging komt enerzijds door de kasbons en andere producten buiten balans die op vervaldag zijn gekomen en die niet opnieuw werden geïnvesteerd door de lage rentes. Verder betreft het hier natuurlijke aangroei.

De overige deposito's aan klanten betreft voornamelijk notarisrekeningen en derden rekeningen van advocaten.

De Groep had per 31 december diverse lopende terugkoopovereenkomsten met een maximale looptijd van 3 maanden. Deze verplichtingen hebben een omvang van 11,2 miljoen euro (2015: 14,4 miljoen euro). Inzake deze overeenkomsten werden voor verkoop beschikbare financiële activa met een totale boekwaarde van 11,2 miljoen euro (2015: 14,4 miljoen euro) verkocht en geleverd. De desbetreffende financiële activa blijven op de balans en de Groep blijft onderhevig aan rente- en kredietrisico op deze stukken. Omdat de Groep de contractuele rechten op de cash flows van deze effecten verkoopt, mag het deze effecten niet gebruiken gedurende de looptijd van de terugkoopovereenkomst. Het verschil tussen de boekwaarde van de financiële verplichtingen en activa wordt verklaard door het feit dat de financiële activa tegen marktwaarde worden verantwoord in tegenstelling tot de financiële verplichtingen, welke worden gewaardeerd aan geamortiseerde kostprijs.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van waarde van de overgedragen financiële activa van de Groep:

31/12/2016	Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden	Voor verkoop beschikbare financiële activa	Leningen en vorderingen
(In EUR)			
Boekwaarde van de overgedragen activa		11.240.072,47	
Boekwaarde van de hiermee samenhangende verplichting		11.153.661,05	
31/12/2015	<i>Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden</i>	<i>Voor verkoop beschikbare financiële activa</i>	<i>Leningen en vorderingen</i>
(In EUR)			
Boekwaarde van de overgedragen activa	0,00	14.401.603,79	0,00
Boekwaarde van de hiermee samenhangende verplichting	0,00	14.379.248,02	0,00

Per einde boekjaar waren er geen transacties met betrekking tot securities- of bondlending.

11.2. In schuldbewijzen belichaamde schulden met inbegrip van obligaties

De in schuldbewijzen belichaamde schulden bestaan uitsluitend uit kasbons en zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Kasbons	2.033.711.949,04	2.524.645.479,19
Obligaties	0,00	0,00
Totaal in schuldbewijzen belichaamde schulden	2.033.711.949,04	2.524.645.479,19
<i>Uitsplitsing van het totaal in:</i>		
Kortlopend (komt te vervallen binnen het jaar)	1.071.029.086,56	734.213.357,72
Langlopend	962.682.862,48	1.790.432.121,47

De daling van 490,9 miljoen euro wordt verklaard door het niet herbeleggen van vervallen kasbons, door de lage rentes, en die verplaatst zijn naar de zichtdeposito's.

Crelan past reële waardeafdekking van het renterisico van zijn portefeuille kasbons toe. De afdekkingsinstrumenten bestaan uitsluitend uit renteswapovereenkomsten. Wijzigingen in de reële waarde van de kasbonportefeuille, toegewezen aan het ingedekte risico, leidt tot een aanpassing van de boekwaarde via de rubriek "Wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte posities bij reële-waardeafdekking van het renterisico van een portefeuille". Eventuele inefficiënties van de afdekkingsrelatie worden in resultaat genomen via de rubriek "Aanpassingen van de reële waarde bij de administratieve verwerking van afdekkingstransacties".

11.3. Achtergestelde verplichtingen

De achtergestelde verplichtingen bestaan uitsluitend uit achtergestelde certificaten. De resterende looptijd per 31 december kan als volgt gedetailleerd worden:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Vervaldatum		
Lopend jaar	0,00	0,00
Lopend jaar +1	44.297.627,99	4.766.911,63
Lopend jaar +2	35.060.310,48	44.187.006,47
Lopend jaar +3	64.179.444,40	34.971.385,67
Lopend jaar +4	100.196.687,39	64.018.437,51
Meer dan lopend jaar +4	76.384.076,58	176.148.113,47
Totaal achtergestelde verplichtingen	320.118.146,84	324.091.854,75

11.4. Andere financiële verplichtingen

De andere financiële verplichtingen zijn op korte termijn en betreffen voornamelijk te betalen bedragen aan agenten en cliënten, zoals nog te incasseren bankencheques en opeisbare kasbons.

12. Voorzieningen

De voorzieningen kunnen per over de jaren 2015 en 2016 als volgt gedetailleerd worden:

31/12/2016					
(in EUR)	Reorganisatie	Lopende rechtsgeschillen	Technische voorziening Crelan Insurance	Andere voorzieningen	Totaal
Openingsbalans	0,00	4.071.905,62	34.550.293,24	285.998,56	38.908.197,42
Toevoegingen	38.762.000,00	3.252.351,37	21.729.604,00	296.763,69	64.040.719,06
Gebruikte bedragen	0,00	-752.752,39	-15.438.618,00	-113.047,86	-16.304.418,25
Niet-gebruikte bedragen die tijdens de periode werden teruggeboekt	0,00	-4.959,30	0,00	0,00	-4.959,30
Herclassificatie als aangehouden voor verkoop	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Andere bewegingen	0,00	39.256,63	0,00	0,00	39.256,63
Eindbalans	38.762.000,00	6.605.801,93	40.841.279,24	469.714,39	86.678.795,56

31/12/2015					
(in EUR)	Reorganisatie	Lopende rechtsgeschillen	Technische voorziening Crelan Insurance	Andere voorzieningen	Totaal
Openingsbalans	0,00	5.257.882,84	29.497.671,77	1.637.748,11	36.393.302,72
Toevoegingen	0,00	1.001.435,33	18.627.533,61	191.531,55	19.820.500,49
Gebruikte bedragen	0,00	-1.020.989,91	-13.574.912,14	-473.526,59	-15.069.428,64
Niet-gebruikte bedragen die tijdens de periode werden teruggeboekt	0,00	-1.041.422,72	0,00	0,00	-1.041.422,72
Toename van het gediscoteerde bedrag (verstrijken van tijd) en gevolg van enige wijziging in de disconteringsvoet	0,00	-124.999,92	0,00	-498.900,00	-623.899,92
Andere bewegingen	0,00	0,00	0,00	-570.854,51	-570.854,51
Eindbalans	0,00	4.071.905,62	34.550.293,24	285.998,56	38.908.197,42

De rubriek provisies is samengesteld uit provisies voor diverse juridische zaken, technische provisies van Crelan Insurance en provisies in het kader van het project « Fit for the Future ».

In de loop van oktober 2016 keurde de raad van bestuur van Crelan het strategische plan « Fit for the Future » goed. Dit plan richt zich op de reorganisatie van de centrale diensten en op het agentennet. De provisie hiervoor bedraagt 38 miljoen euro en voorziet in een afbouw van het aantal tewerkgestelden over een periode van 4 jaar en in een herstructurering van het agentennet.

De lopende rechtsgeschillen hebben betrekking op diverse juridische zaken en schadegevallen. Het bedrag van de voorziening wordt individueel per dossier berekend door de juridische dienst of door de personeelsdienst indien het een schadegeval met een medewerker betreft. De toevoeging van 3,3 miljoen euro betreft dan ook nieuwe dossiers of verhogingen in reeds bestaande dossiers. Het gaat voornamelijk over rechtsgeschillen met ex-agenten.

De andere voorzieningen hebben voornamelijk betrekking op specifieke dossiers die geen rechtsgeschillen zijn en waarvoor de bedragen gekend en zeker zijn.

Voor een gedetailleerde bespreking van de technische voorziening verwijzen wij naar noot 4.18.

Van het totaal der voorzieningen wordt geraamd dat een bedrag van 15,3 miljoen euro zal verschuldigd zijn in de loop van het boekjaar 2017.

13. Personeelsbeloningen

13.1. Toegezegd-pensioenregelingen

Verplichtingen uit hoofde van de toegezegd-pensioenregeling worden opgenomen onder de 'Overige verplichtingen'. Activa uit hoofde van de toegezegd-pensioenregeling worden opgenomen onder de 'Overige activa'. Crelan heeft twee toegezegd-pensioenregelingen, één van ex-Landbouwkrediet en één van ex-Centea. De andere entiteiten van de Groep hanteerden tot eind 2016 toegezegde-bijdragenregelingen.

Sinds 2012 zijn er geen toetredingen meer tot de toegezegd-pensioenregelingen. Deze zijn gedekt via groepsverzekeringen of individuele pensioenverbintenissen onderschreven bij Belgische verzekeraars. De financiering van deze pensioenplannen gebeurt door een collectieve financiering van de groepsverzekering. De jaarlijkse bijdrage wordt bepaald rekening houdend met de verwachte loonsverhogingen, inflatie, actualisatievoet, pensioenleeftijd en personeelsverloop. Dit alles teneinde de wettelijke minimum financiering te respecteren.

Op de pensioenleeftijd (60 jaar voor ex-Landbouwkrediet, 65 jaar voor ex-Centea) krijgen de werknemers een bepaald kapitaal, berekend op basis van de jaarlijkse remuneratie en anciënniteit. De werknemers hebben ook de mogelijkheid om dit kapitaal gespreid te laten uitbetalen.

De toegezegd-pensioenregelingen zorgen voor een actuair risico, voornamelijk renterisico, marktrisico en inflatierisico.

Tot voor kort had Crelan drie toegezegde-bijdrageregelingen, één voor ex-Landbouwkrediet medewerkers in dienst vanaf 2008 en twee voor de ex-Centea medewerkers, in dienst voor 1999. Ook de ex-Landbouwkredietmedewerkers die een toegezegd-pensioenregeling hadden, werden vanaf de leeftijd van 60 jaar getransfereerd naar een toegezegde-bijdrageregeling. Ook dochteronderneming Europabank had zijn eigen toegezegde-bijdrageregeling voor al zijn werknemers. Al deze pensioenplannen worden gefinancierd door groepsverzekeringen, waarbij de verzekeraar een wettelijk minimumrendement garandeert.

De Belgische toegezegde bijdrageregelingen werden tot voor kort onderworpen aan een door de wet opgelegd minimum rendement van 3,25% op de patronale bijdragen en 3,75% op de bijdragen van de werknemers. Deze gegarandeerde rendementen konden dan door een koninklijk besluit worden gewijzigd. In dat geval was voorzien dat de nieuwe gegarandeerde rendementen worden toegepast op de al gecumuleerde bijdragen uit het verleden en op al de toekomstige bijdragen. Gelet op het beperkte risico werden verzekerde pensioenplannen in essentie als toegezegde bijdrageregelingen geboekt.

Per einde 2015 werd deze regeling door een wetwijziging aangepast waardoor het minimum gegarandeerd rendement varieert in functie van het rendement op de OLO 10 jaar, met een minimum van 1,75% en een maximum van 3,75%. Voor de bijdragen gestort in 2016 bedraagt het minimum gegarandeerd rendement 1,75%. In het geval van verzekerde plannen blijven de hiervoor vermelde 3,25% of 3,75% normaliter echter van toepassing op de gecumuleerde bijdragen per 31 december 2015 tot de datum van uitdiensttreding van de deelnemer. De facto kunnen deze Belgische toegezegde bijdrageregelingen dus vanaf eind 2015 behandeld worden als toegezegd pensioenregelingen.

Als gevolg van deze wetwijziging, heeft de Groep een impactanalyse gemaakt voor de verandering van de boekhoudkundige behandeling van zijn toegezegde-bijdragenregelingen, wat bevestigde dat er geen materieel tekort is voor deze pensioenplannen. De toekomstige verplichtingen worden gedekt door de opgebouwde reserves, inclusief de gegarandeerde rendementen op deze reserves. De activa en verplichtingen van deze pensioenplannen werden per 31/12/2015 opgenomen in onderstaande detail tabellen van toegezegd-pensioenregelingen. In de tabellen m.b.t. actuariële assumpties en toekomstige cash flows werden echter geen gegevens opgenomen van deze voormalige toegezegde-bijdragenregelingen.

In 2016 heeft de Groep de volledige berekening uitgevoerd volgens de regels van IAS 19 die herzien werden voor deze Belgische stelsels van toegezegde-bijdrageregelingen. De brutoverplichting en de schulden werden gewaardeerd met behulp van de methode Protected unit credit « PUC », de activa – in toepassing van paragraaf 115 van IAS 19. Deze preciezere berekeningen hebben tot de verandering van de openingssaldi van de bruto verplichting geleid evenals van de activa van vorige stelsels van toegezegde-bijdrageregelingen waarvan het netto-effect wordt opgenomen via herwaarderingsreserves (effect opgenomen in de actuariële verschillen - aanpassingen gelinkt aan de ervaring en in rendement van activa op hogere / (lagere) regeling aan de discontovoet).

In oktober 2016 keurde de raad van bestuur van Crelan het plan « Fit for the Future » goed. Dit toekomstplan van Crelan tekent de strategische lijnen van de bank uit, over de periode 2017-2020. Dit plan houdt gedurende de vier volgende jaren een vermindering in van het aantal voltijdse jobs, van 810 tot 650.

Als gevolg van deze herstructurering werd in 2016 een vermindering geboekt voor het verschil tussen de bruto verplichting en de geaccumuleerde verplichting verbonden aan de toegezegd-pensioenregeling. Bovendien werden speciale opzeggingsvergoedingen geboekt voor de door die vergoeding gedekte periode.

Onderstaande tabel detailleert de evolutie van de contante waarde van de bruto-verplichting van de toegezegd-pensioenregelingen en de ex-toegezegde-bijdrageregelingen:

(in EUR)	31/12/2016		31/12/2015	
	Toegezegd-pensioenregelingen	Ex-toegezegde-bijdrageregelingen	Toegezegd-pensioenregelingen	Ex-toegezegde-bijdrageregelingen
Openingsbalans	59.500.190,45	44.823.943,95	64.524.852,02	0,00
Aan het dienstjaar toegerekende pensioenkosten	2.539.047,63	2.364.474,98	2.881.403,81	0,00
Rentekosten	919.639,29	1.125.046,17	825.492,27	0,00
Bijdragen van deelnemers aan de regeling	194.895,92	778.204,43	205.458,58	0,00
Belastingen	-353.042,32	0,00	-420.111,26	0,00
Actuariële winsten en verliezen - ervaring	-749.576,40	25.105.390,08	-407.321,15	0,00
Actuariële winsten en verliezen - demografische assumpties	4.048.490,42	0,00	0,00	0,00
Actuariële winsten en verliezen - financiële assumpties	1.594.821,35	0,00	-1.117.007,19	0,00
Betaalde vergoedingen	-3.398.992,83	-297.156,08	-6.992.576,63	0,00
Werkingskosten vorige periode - verminderingen	-407.499,85	0,00	0,00	0,00
Ontslagvergoeding	40.173,20	0,00	0,00	0,00
Herclassificatie uit toegezegde bijdrageregelingen	0,00	0,00	0,00	44.823.943,95
Eindbalans	63.928.146,87	73.899.903,54	59.500.190,45	44.823.943,95

De toewijzing van de bruto-verplichting van de toegezegd-pensioenregelingen en de ex-toegezegde-bijdrageregelingen kan als volgt samengesteld worden:

(in EUR)	31/12/2016		31/12/2015	
	Toegezegd-pensioenregelingen	Ex-toegezegde-bijdrageregelingen	Toegezegd-pensioenregelingen	Ex-toegezegde-bijdrageregelingen
Actieve werknemers	58.222.411,00	53.635.920,39	53.218.678,97	32.532.836,64
Ex-werknemers	4.406.498,20	20.157.840,71	5.062.419,58	12.226.726,68
Gepensioneerden	198.852,00	0,00	447.121,30	0,00
Belastingen	1.100.385,66	106.142,43	771.970,60	64.380,63
Saldo	63.928.146,87	73.899.903,54	59.500.190,45	44.823.943,95

Er worden activa (verzekeringscontracten Tak 21) aangehouden tegenover het geheel van de toegezegd-pensioenregelingen en ex- toegezegde-bijdrageregelingen.

Onderstaande tabel detailleert de evolutie van de reële waarde van de relevante activa:

(in EUR)	31/12/2016		31/12/2015	
	Toegezegd-pensioenregelingen	Ex-toegezegde-bijdrageregelingen	Toegezegd-pensioenregelingen	Ex-toegezegde-bijdrageregelingen
Openingsbalans	52.726.511,42	44.823.943,95	55.192.714,34	0,00
Interest inkomsten van de fondsbeleggingen	827.426,64	1.087.042,52	720.877,92	0,00
Excess rendement op fondsbeleggingen (excl. interesten)	1.261.879,16	24.327.568,68	555.993,77	0,00
Bijdragen van de werkgever	2.894.791,80	2.273.686,77	3.464.154,71	0,00
Bijdragen van de deelnemers aan de regeling	194.895,92	778.204,43	205.458,58	0,00
Betaalde vergoedingen	-3.398.992,83	-297.156,08	-6.992.576,63	0,00
Belastingen	-353.042,32	0,00	-420.111,26	0,00
Herclassificatie uit toegezegde bijdrageregelingen	0,00	0,00	0,00	44.823.943,95
Eindbalans	54.153.469,79	72.993.290,26	52.726.511,42	44.823.943,95

Het werkelijk rendement op de activa van de toegezegd-pensioenregelingen in de loop van 2016 bedroeg 2,1 miljoen (2015: 1,3 miljoen euro).

Het hoge rendement in 2016 was voornamelijk het gevolg van de daling van de actualisatievoeten op de reële waarde van de individuele verzekeringscontracten. Onder de activa bevinden zich geen door de Groep uitgegeven financiële instrumenten en geen beleggingen in vastgoed of activa in gebruik door de Groep. Het totaal van de activa wordt geïnvesteerd in verzekeringscontracten Tak 21.

Onderstaande tabel detailleert de aansluiting tussen de contante waarde van de bruto-verplichting en de reële waarde van de fondsbeleggingen uit hoofde van de toegezegd-pensioenregeling met de in de balans opgenomen activa en verplichtingen:

(in EUR)	31/12/2016		31/12/2015	
	Toegezegd- pensioenregelingen	Ex-toegezegde- bijdrageregelingen	Toegezegd- pensioenregelingen	Ex-toegezegde- bijdrageregelingen
Brutoverplichtingen uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen	63.928.146,87	73.899.903,54	59.500.190,45	44.823.943,95
Reële waarde van de fondsbeleggingen	-54.153.469,79	-72.993.290,26	-52.726.511,42	-44.823.943,95
Netto verplichtingen voor plannen met vaste toezeggingen	9.774.677,08	906.613,27	6.773.679,04	0,00
Bedragen opgenomen in de balans				
Verplichtingen voor plannen met vaste toezeggingen	9.774.677,08	906.613,27	6.773.679,04	0,00
Activa voor plannen met vaste toezeggingen	0,00	0,00	0,00	0,00
Netto verplichtingen voor plannen met vaste toezeggingen	9.774.677,08	906.613,27	6.773.679,04	0,00

Onderstaande tabel detailleert de totale lasten die in de loop van het boekjaar in de resultatenrekening werden opgenomen:

(in EUR)	31/12/2016		31/12/2015	
	Toegezegd- pensioenregelingen	Ex-toegezegde- bijdrageregelingen	Toegezegd- pensioenregelingen	Ex-toegezegde- bijdrageregelingen
Aan het boekjaar toegerekende pensioenkosten	2.539.047,63	2.364.474,98	2.881.403,81	0,00
Rentelasten	919.639,29	1.125.046,17	825.492,27	0,00
Werkingskosten vorige periode - verminderingen	-407.499,85	0,00	0,00	0,00
Ontslagvergoeding	40.173,20	0,00	0,00	0,00
Interest inkomsten van de fondsbeleggingen	-827.426,64	-1.087.042,52	-720.877,92	0,00
Totale lasten opgenomen in de gerealiseerde resultaten	2.263.933,63	2.402.478,64	2.986.018,17	0,00
Herwaarderingsreserves opgenomen in het eigen vermogen	3.631.856,21	777.821,40	-2.007.641,96	-72.679,20
Totale lasten opgenomen in het totaalresultaat	5.895.789,85	3.180.300,04	978.376,21	-72.679,20

De herstructurering aangekondigd eind 2016 ligt aan de basis van de daling van de werkingskosten uit het verleden, dit voor 407.499,85 euro verwerkt in het resultaat. Dit wordt gedeeltelijk gecompenseerd door een extra kost wat betreft ontslagvergoedingen ten belope van 40.173,20 euro.

De herclassificatie uit toegezegde-bijdrageregelingen heeft geen impact gehad op het resultaat van 2015. De lasten met betrekking tot de toegezegd-pensioenregeling worden in de resultatenrekening opgenomen als personeelskosten.

De voornaamste actuariële veronderstellingen voor het bepalen van de toegezegd-pensioenregeling en de ex-toegezegde-bijdrageregeling worden in onderstaande tabel weergegeven:

	2016		2015	
	Toegezegd- pensioenregelingen	Ex-toegezegde- bijdrageregelingen	Toegezegd- pensioenregelingen	Ex-toegezegde- bijdrageregelingen
Disconteringsvoet	1,36%-1,75%	1,38%-1,77%	1,50%-2,20%	N/A
Verwachte procentuele salarisstijgingen	2,80%	2,80%	2,80%	N/A
Verwachte inflatie	1,80%	1,80%	1,80%	N/A

De voornaamste actuariële veronderstellingen voor het bepalen van totale lasten die in de loop van het boekjaar in de resultatenrekening werden opgenomen, worden in onderstaande tabel weergegeven:

	2016		2015	
	Toegezegd- pensioenregelingen	Ex-toegezegde- bijdrageregelingen	Toegezegd- pensioenregelingen	Ex-toegezegde- bijdrageregelingen
Disconteringsvoet	1,50%-2,20%	1,38%-1,77%	1,25%-2,00%	N/A
Verwachte procentuele salarisstijgingen	2,80%	2,80%	2,80%	N/A
Verwachte inflatie	1,80%	1,80%	1,80%	N/A

De disconteringsvoet gehanteerd voor het bepalen van de waarde van de verplichtingen m.b.t. de toegezegde pensioenregeling is verschillend voor ex-Centea en ex-Landbouwkrediet aangezien in het Defined Benefits plan ex-landbouwkrediet (relatief) oudere medewerkers zitten. Het DB-plan ex-Centea werd pas ingevoerd vanaf 2009 en is van toepassing voor al wie na 1998 in dienst is gekomen. De gemiddelde te financieren looptijd is langer bij ex-Centea dan bij ex-Landbouwkrediet, met als gevolg een hogere discontovoet voor de berekening van de Defined Benefit Obligations.

De verwachte cashflows in 2017 met betrekking tot de toegezegd-pensioenregelingen en de voormalige ex-toegezegde bijdrageregelingen van de Groep worden in onderstaande tabel weergegeven:

(in EUR)	31/12/2017	
	Toegezegd- pensioenregelingen	Ex-toegezegde- bijdrageregelingen
Bijdragen van de werkgever	2.612.918,46	2.337.349,99
Bijdragen van deelnemers aan de regeling	200.353,01	799.994,16
Betaalde vergoedingen	5.705.267,60	1.133.797,92
Betaalde vergoedingen door de werknemer	52.965,72	0,00
Belastingen	362.927,51	0,00

De gemiddelde looptijd van de verplichtingen met betrekking tot de toegezegd-pensioenregelingen is 10 jaar voor Crelan en 17 jaar voor ex-Centea.

Onderstaande tabel toont de sensitiviteitsanalyse van de actuariële veronderstellingen met +-50bp op de brutoverplichting van beide pensioenplannen (exclusief de voormalige toegezegde bijdrageregelingen):

(in EUR)	31/12/2016 Toegezegd- pensioenregelingen
1	Brutoverplichting op het einde van de periode gebaseerd op hypothesen van vorig jaar
a.	Brutoverplichting - Nominale waarde 58.652.161,74
2	a. Brutoverplichting - Nominale waarde
a.	Oorspronkelijke hypothese 1,36%-1,75%
b.	Brutoverplichting 63.928.146,87
a.	Hypothese - Variatie 1 1,86%-1,25%
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde 60.309.482,96
a.	Hypothese - Variatie 2 0,86%-1,25%
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde 67.859.303,94
3	Sensitiviteit van de verwachte procentuele salarisstijgingen
a.	Oorspronkelijke hypothese 2,80%
b.	Brutoverplichting 63.928.146,87
a.	Hypothese - Variatie 1 3,30%
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde 69.668.108,56
a.	Hypothese - Variatie 2 2,30%
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde 58.902.539,26
4	Sensitiviteit van het sterftecijfer
a.	Oorspronkelijke hypothese MR-3 / FR-3
b.	Brutoverplichting 63.928.146,87
a.	Hypothese - Variatie 1 MR/FR
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde 64.657.673,25
5	Sensitiviteit van de verwachte inflatie
a.	Oorspronkelijke hypothese 1,80%
b.	Brutoverplichting 63.928.146,87
a.	Hypothese - Variatie 1 2,30%
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde 66.724.335,70
a.	Hypothese - Variatie 2 1,30%
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde 61.320.826,99

De gevoeligheidsanalyse van de actuariële veronderstellingen van + -50bp op de waarde van de bruto verplichting en op de activa van de voormalige toegezegde bijdrageregelingen op het einde van de periode wordt weergegeven in de onderstaande tabel :

(in EUR)	31/12/2016 Ex-toegezegde- bijdrageregelingen
Disconteringsvoet +50bp	
Brutoverplichting	69.281.413,65
Activa	68.545.403,76
Disconteringsvoet -50bp	
Brutoverplichting	78.753.315,45
Activa	77.854.912,13

14. Derivaten

Een derivaat is een financieel instrument waarvan de waarde verandert als gevolg van veranderingen in een bepaalde onderliggende waarde (rentevoet, valutakoers, aandelenkoers, index ed), waarvoor geen of een geringe aanvangsinvestering nodig is en dat op een tijdstip in de toekomst wordt afgewikkeld.

De Groep houdt enkel derivaten aan in het kader van afdekkingstransacties. Bij de overname van Centea werd Crelan geconfronteerd met derivaten die volgens de eigen risicomodellen niet in aanmerking kwamen als afdekking. Deze derivaten dienden bijgevolg geplaatst te worden in de portefeuille voor handelsdoeleinden. Het betreft renteswapovereenkomsten, caps, swaptions en wisselverrichtingen op termijn.

Een renteswap is een overeenkomst waarbij twee partijen akkoord gaan om periodiek rentebetalingen te ruilen. In het vaakst voorkomende geval gaat een partij ermee akkoord om voor de hele looptijd van het contract op afgesproken data vaste rentebetalingen te doen, terwijl de andere partij zich ertoe verbindt rentebetalingen te doen die vloten ten aanzien van een bepaalde referentierente. Doorgaans ruilen beide partijen enkel interest en geen kapitaal. De Groep houdt eveneens één renteinstrument aan waarvan het ene been afhangt van de vlottende rente en het andere been afhangt van een bepaalde marktstrategie.

Een cap is een rente-optie waarmee de maximale rente voor de koper van de cap beperkt wordt tot een vooraf vastgelegd niveau voor verschillende periodes.

Een swaption is een optie op een swap waarbij de eigenaar van de swaption het recht heeft, maar niet de verplichting, om een swap tegen vooraf bepaalde voorwaarden af te sluiten op of binnen een bepaald tijdstip.

Bij wisselverrichtingen op termijn verbindt de koper van het contract er zich toe om een bepaalde hoeveelheid valuta te kopen of te verkopen op een in de toekomst vastgelegd tijdstip aan een vooraf afgesproken prijs.

Onderstaande tabel detailleert de samenstelling van de derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden per 31 december. Voor het notioneel bedrag wordt er een opsplitsing gemaakt tussen te ontvangen (receiver) en te betalen (payer).

(in EUR)	31/12/2016			
	Notioneel		Boekwaarde	
	Te ontvangen	Te betalen	Activa	Passiva
Renteinstrumenten				
- IRS (renteswap-overeenkomst)	70.315.789,47	57.315.789,47	24.081.204,29	22.933.106,80
- Caps	539.741.958,74	565.000.000,00	667.083,71	589.187,15
- Swaptions	49.800.000,00	54.000.000,00	3.410,59	3.908,84
Totaal derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	659.857.748,21	676.315.789,47	24.751.698,59	23.526.202,79
	31/12/2015			
	Notioneel		Boekwaarde	
	Te ontvangen	Te betalen	Activa	Passiva
Renteinstrumenten				
- IRS (renteswap-overeenkomst)	72.894.736,84	67.894.736,84	22.357.543,37	24.252.049,19
- Caps	625.549.557,00	655.000.000,00	1.105.200,67	1.000.095,65
- Swaptions	49.800.000,00	54.000.000,00	5.746,53	6.577,03
Totaal derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	748.244.293,84	776.894.736,84	23.468.490,56	25.258.721,87

De veranderingen in de derivaten zijn het gevolg van afbouw notioneel, marktfluctuaties in de rente en afschrijving van de swaptions en caps.

De Groep past uitsluitend reële-waardeafdekking toe, waarbij het risico van veranderingen in de reële waarde van een actief of verplichting wordt ingedekt. Zowel portefeuilles van activa of verplichtingen (macro-hedging), als individuele activa of verplichtingen (micro-hedging) maken het voorwerp uit van afdekkingrelaties.

Voor wat betreft de reële waardeafdekking van het renterisico van een portefeuille van financiële activa of verplichtingen werden bij Landbouwkrediet en Centea drie portefeuilles samengesteld die elk afzonderlijk met een portefeuille van renteswaps worden ingedekt :

- Portefeuille activa, bestaande uit consumentenkredieten, hypothecaire kredieten en investeringskredieten
- Investeringsportefeuille
- Portefeuille verplichtingen, bestaande uit kasbons en termijnrekeningen

Sinds 2011 wordt binnen de Groep eveneens reële waarde-afdekking met caps en swaptions toegepast. Crelan creëerde hiervoor synthetische portefeuilles van caps impliciet aan de hypothecaire leningen met herzienbare rentevoet samengesteld als afgedekte positie waarop reële waarde-afdekking wordt toegepast.

Voor alle reële waarde-afdekkingen, worden op elke rapporteringsdatum de vereiste efficiëntietesten uitgevoerd.

Bovenstaande principes worden consistent toegepast sinds de opstart.

Onderstaande tabel detailleert de reële waarde van de afdekkingsinstrumenten aangehouden per 31 december:

31/12/2016				
(in EUR)	Notioneel		Boekwaarde	
	Te ontvangen	Te betalen	Activa	Passiva
Reële waarde-afdekking (macro-hedging)	3.249.773.458,85	5.208.277.100,25	29.178.564,32	735.723.259,05
Reële waarde-afdekking (micro-hedging)	0,00	0,00	0,00	0,00
Totaal derivaten gebruikt ter afdekking	3.249.773.458,85	5.208.277.100,25	29.178.564,32	735.723.259,05
31/12/2015				
(in EUR)	Notioneel		Boekwaarde	
	Te ontvangen	Te betalen	Activa	Passiva
Reële waarde-afdekking (macro-hedging)	2.935.932.467,18	4.734.242.803,22	40.254.636,69	738.325.542,14
Reële waarde-afdekking (micro-hedging)	0,00	0,00	0,00	0,00
Totaal derivaten gebruikt ter afdekking	2.935.932.467,18	4.734.242.803,22	40.254.636,69	738.325.542,14

De totale resultaatsimpact per 31 december 2016 bedraagt -2,76 miljoen euro (2015: -2 miljoen euro).

(in EUR)	31/12/2016		31/12/2015	
	Winsten	Verliezen	Winsten	Verliezen
Reële waarde-afdekking van een individueel actief of verplichting				
- wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte positie	85.224,15	0,00	797.383,05	0,00
- wijzigingen in de reële waarde van de afdekkingsderivaten	0,00	-86.882,86	0,00	-799.678,90
Reële waarde-afdekking van het renterisico van een portefeuille				
- wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte positie	11.948.999,21	0,00	0,00	-121.934.667,61
- wijzigingen in de reële waarde van de afdekkingsderivaten	0,00	-11.985.535,45	125.425.587,75	0,00
- afschrijvingen en andere reële waardeaanpassingen	0,00	-2.719.645,57	0,00	-5.492.932,42
Totaal winsten en verliezen	12.034.223,36	-14.792.063,88	126.222.970,80	-128.227.278,93
Netto resultaat als gevolg van de administratieve verwerking van afdekkingstransacties		-2.757.840,52		-2.004.308,13

De afschrijvingen en andere waardeaanpassingen vertegenwoordigen de afschrijvingen op swaps overgebracht van hedging naar trading en de correcties van CVA/DVA (Credit value adjustment / Debit value adjustment).

15. Reële waarde van financiële activa en financiële verplichtingen

De reële waarde is de prijs die zou worden ontvangen om een actief te verkopen of die zou worden betaald om een verplichting over te dragen in een regelmatige transactie tussen marktdeelnemers op de waardingsdatum.

Op basis van de observeerbaarheid van de inputs wordt de reële waarde onderverdeeld in 3 categorieën:

Level 1: genoteerde prijzen (niet aangepast) in actieve markten voor identieke activa en verplichtingen;

Level 2: gebruik van inputs andere dan genoteerde prijzen, die observeerbaar zijn voor het actief of de verplichting, ofwel direct ofwel indirect;

Level 3: gebruik van niet-waarneembare inputs, of wanneer een waarneembare input een aanpassing vereist met behulp van een niet-waarneembare input en die aanpassing resulteert in een aanzienlijke verandering van de reële waarde.

15.1. Reële waarde van financiële activa en verplichtingen aan geamortiseerde kostprijs

Onderstaande tabel geeft de boekwaarde en de reële waarde van de activa en verplichtingen die in de balans aan geamortiseerde kostprijs worden opgenomen.

(in EUR)	31/12/2016				
	Boekwaarde	Reële waarde	Level 1	Level 2	Level 3
Activa					
Leningen en Vorderingen	16.506.054.720,69	17.056.806.158,04	0,00	0,00	17.056.806.158,04
Interbancaire kredieten	374.160.851,51	374.529.365,49	0,00	0,00	374.529.365,49
Consumentenkredieten	707.485.243,05	706.501.880,40	0,00	0,00	706.501.880,40
Hypothecaire kredieten	10.573.285.129,59	10.922.418.221,34	0,00	0,00	10.922.418.221,34
Landbouw kredieten	1.490.195.011,13	1.615.796.657,80	0,00	0,00	1.615.796.657,80
Professionele kredieten	1.325.462.251,67	1.408.585.346,78	0,00	0,00	1.408.585.346,78
Kredieten op korte termijn	236.379.004,70	232.021.092,28	0,00	0,00	232.021.092,28
Andere	1.799.087.229,03	1.796.953.593,96	0,00	0,00	1.796.953.593,96
Tot einde looptijd aangehouden beleggingen	18.669.181,99	18.261.380,00	18.261.380,00	0,00	0,00
Verplichtingen					
Deposito's	15.803.475.267,02	15.836.060.925,69	0,00	14.176.388.788,79	1.659.672.136,90
In schuldbewijzen belichaamde schulden	2.033.711.949,04	2.072.799.020,32	0,00	0,00	2.072.799.020,32
Achtergestelde verplichtingen	320.118.146,84	339.137.124,93	0,00	0,00	339.137.124,93

(in EUR)	31/12/2015				
	Boekwaarde	Reële waarde	Level 1	Level 2	Level 3
Activa					
Leningen en Vorderingen	15.886.446.737,20	16.459.958.473,69	0,00	0,00	16.459.958.473,69
Interbancaire kredieten	600.650.095,38	600.826.879,25	0,00	0,00	600.826.879,25
Consumentenkredieten	648.330.745,03	648.471.882,35	0,00	0,00	648.471.882,35
Hypothecaire kredieten	9.902.509.754,77	10.286.745.688,48	0,00	0,00	10.286.745.688,48
Landbouwkredieten	1.716.239.130,61	1.830.093.715,88	0,00	0,00	1.830.093.715,88
Professionele kredieten	1.447.398.650,16	1.526.755.111,75	0,00	0,00	1.526.755.111,75
Kredieten op korte termijn	234.975.750,19	232.191.887,36	0,00	0,00	232.191.887,36
Andere	1.336.342.611,06	1.334.873.308,61	0,00	0,00	1.334.873.308,61
Tot einde looptijd aangehouden beleggingen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Verplichtingen					
Deposito's	14.758.941.185,26	14.795.762.698,68	0,00	13.100.626.391,68	1.695.136.307,00
In schuldbewijzen belichaamde schulden	2.524.645.479,19	2.609.403.621,89	0,00	0,00	2.609.403.621,89
Achtergestelde verplichtingen	324.091.854,75	351.071.508,96	0,00	0,00	351.071.508,96

Voor de deposito's op ten hoogste één jaar wordt de reële waarde verondersteld gelijk te zijn aan de boekwaarde. Voor de overige activa en verplichtingen wordt er een reële waarde bepaald op basis van:

- De evolutie van de risicovrije rentevoet: Hierbij wordt er gekeken naar het verschil tussen de historische en de actuele rentevoet. Als risicovrije rentevoet wordt er de IRS rentevoet genomen van een gelijkaardige cash-flow structuur.
- De evolutie van de marges op de activa en verplichtingen: Hierbij wordt er gekeken naar het verschil tussen de historische en de actuele marges op de verschillende producten. De marge wordt berekend als de rentevoet die de klant betaalt, verminderd met de risicovrije rentevoet. Als actuele marge wordt het gewogen gemiddelde genomen van de marges op de productie van de laatste 12 maanden van de verschillende producten.
Om tot de impact op de reële waarde te komen, wordt de evolutie van de marge vermenigvuldigd met de resterende omloop, en geactualiseerd met de risicovrije rentevoet. Dezelfde marge wordt gebruikt voor de resterende looptijd van het krediet/verplichting.

Zowel in 2016 als in 2015 vonden er geen significante transferts van financiële activa of verplichtingen plaats tussen de verschillende levels.

15.2. Waardering van financiële activa en verplichtingen opgenomen aan reële waarde.

Onderstaande tabellen geven de indeling van de reële waarde van de financiële activa en verplichtingen in Level 1, Level 2 en Level 3 afhankelijk van de observeerbaarheid van de gebruikte inputs:

Reële waarde van de financiële activa 2016

<i>Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Kredieten	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Aangehouden voor handelsdoeleinden</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Schuldbewijzen	0,00	0,00	0,00	0,00
Derivaten	24.751.698,59	0,00	24.552.476,53	199.222,06
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	24.751.698,59	0,00	24.552.476,53	199.222,06
<i>Voor verkoop beschikbaar</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Schuldbewijzen	2.088.803.521,94	2.054.633.465,69	24.237.938,91	9.932.117,34
Fondsen	1.377.770,90	1.377.770,90	0,00	0,00
Andere	7.911.752,30	0,00	0,00	7.911.752,30
TOTAAL	2.098.093.045,14	2.056.011.236,59	24.237.938,91	17.843.869,63
<i>Afdekkingsderivaten</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Interest Rate Swaps	26.149.510,41	0,00	26.149.510,41	0,00
Swaptions	1.549.124,69	0,00	1.549.124,69	0,00
Caps	1.479.929,22	0,00	1.479.929,22	0,00
TOTAAL	29.178.564,32	0,00	29.178.564,32	0,00
<i>Aangehouden voor verkoop</i>				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Terreinen en gebouwen	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	0,00	0,00	0,00	0,00

Reële waarde van de financiële verplichtingen 2016

<i>Aangehouden voor handelsdoeleinden</i>	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Schuldbewijzen	0,00	0,00	0,00	0,00
Derivaten	23.526.202,78	0,00	23.526.202,78	0,00
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	23.526.202,78	0,00	23.526.202,78	0,00
<i>Afdekkingsderivaten</i>	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Interest Rate Swaps	735.723.259,05	0,00	735.723.259,05	0,00
Swaptions	0,00	0,00	0,00	0,00
Caps	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	735.723.259,05	0,00	735.723.259,05	0,00

Reële waarde van de financiële activa 2015

<i>Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening</i>	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Kredieten	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Aangehouden voor handelsdoeleinden</i>	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Schuldbewijzen	0,00	0,00	0,00	0,00
Derivaten	23.468.490,56	0,00	22.829.073,96	639.416,60
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	23.468.490,56	0,00	22.829.073,96	639.416,60
<i>Voor verkoop beschikbaar</i>	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Schuldbewijzen	2.104.177.060,24	2.071.685.074,81	20.869.030,55	11.622.954,88
Fondsen	30.930.538,10	30.930.538,10	0,00	0,00
Andere	9.973.943,80	0,00	0,00	9.973.943,80
TOTAAL	2.145.081.542,14	2.102.615.612,91	20.869.030,55	21.596.898,68
<i>Afdekkingsderivaten</i>	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Interest Rate Swaps	35.672.964,55	0,00	35.672.964,55	0,00
Swaptions	2.169.624,47	0,00	2.169.624,47	0,00
Caps	2.412.047,67	0,00	2.412.047,67	0,00
TOTAAL	40.254.636,69	0,00	40.254.636,69	0,00
<i>Aangehouden voor verkoop</i>	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Terreinen en gebouwen	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	0,00	0,00	0,00	0,00

Reële waarde van de financiële verplichtingen 2015

<i>Aangehouden voor handelsdoeleinden</i>	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Schuldbewijzen	0,00	0,00	0,00	0,00
Derivaten	25.258.721,87	0,00	25.258.721,87	0,00
Andere	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	25.258.721,87	0,00	25.258.721,87	0,00
<i>Afdekkingsderivaten</i>	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
Interest Rate Swaps	738.325.542,14	0,00	738.325.542,14	0,00
Swaptions	0,00	0,00	0,00	0,00
Caps	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	738.325.542,14	0,00	738.325.542,14	0,00

Financiële activa en verplichtingen waarvoor geen genoteerde prijs beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van de marktwaarderingen van gerenommeerde externe financiële tegenpartijen. Deze marktwaarderingen worden systematisch gecontroleerd door het departement financiële markten. Omwille van illiquiditeit, worden 2 obligaties gewaardeerd op basis van een modelprijs. Voor deze obligaties worden de cashflows van de obligaties gewaardeerd op basis van de spread van liquide obligaties van dezelfde emittent.

Betreffende derivaten wordt de marktwaarde als volgt bepaald: voor de renteswaps gebeurt de waardering sinds 2013 op basis van de EONIA curve. Voor de caps en swaptions wordt gebruik gemaakt van de marktvolatiliteiten die verschillende tegenpartijen in Bloomberg afficheren. Vervolgens gebeurt de marktwaardering van de optie op basis van de karakteristieken van het onderliggende derivaat.

Een sensitiviteitsanalyse van de globale portefeuille gebeurt op maandelijkse basis. Zowel het renterisico als het spreadrisico wordt hierbij gemeten en getoetst aan door de Raden van Bestuur opgelegde limieten. Het renterisico wordt gemeten via een cumulatieve nominale rentegap. Het spreadrisico wordt berekend op basis van een spread-value-at-risk (Spread VaR) met een betrouwbaarheidsinterval van 99,5%, een risicoperiode van 3 maand en op basis van historisch gemeten kredietspreads per obligatieklasse over meerdere jaren. Op 31 december 2016 meten we een spread VaR van 43,8 miljoen euro op de globale portefeuille.

Het renterisico en het spreadrisico voor de obligaties onder level 3 zijn beperkt, vooreerst omwille van het geïnvesteerd bedrag van 10 miljoen euro en vervolgens omdat de meeste obligaties een vlottende coupon betalen.

Op basis van een renteschok van 200 basispunten berekenen we een beperkte impact van minder dan 0,1 miljoen euro. De spread VaR bedraagt 0,02 miljoen euro.

Er zijn geen materiële aanpassingen doorgevoerd voor de assumpties die gebruikt worden voor de berekeningen van Level 3 in 2016, naast de normale marktwaarde aanpassingen.

In 2015 en 2016 vonden er geen significante transferts van financiële activa of verplichtingen plaats tussen de verschillende levels.

Onderstaande tabel geeft de evolutie van level 3 weer van einde 2015 tot einde 2016:

31/12/2016	Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden		Voor verkoop beschikbare financiële activa	
	Schuldbewijzen	Derivaten	Schuldbewijzen	Andere
Openingsbalans	0,00	639.416,60	11.622.954,88	9.973.943,80
Resultaten				
- via gerealiseerde resultaten	0,00	-440.194,54	-5.545,87	0,00
- via niet-gerealiseerde resultaten	0,00	0,00	164.436,65	-1.259.425,30
Aankopen	0,00	0,00	0,00	1.001.623,21
Verkopen	0,00	0,00	0,00	-1.804.389,41
Op eindvervaldag gekomen	0,00	0,00	-1.849.728,33	0,00
Transfers in/uit Level 3	0,00	0,00	0,00	0,00
Transfer naar "Aangehouden voor verkoop"	0,00	0,00	0,00	0,00
Eindbalans	0,00	199.222,06	9.932.117,33	7.911.752,30

Onderstaande tabel geeft de evolutie van level 3 weer van einde 2014 tot einde 2015. Ten opzichte van de jaarrekening van 2015, hebben we hieronder een kolom « Andere » toegevoegd. Deze heeft betrekking op investeringen in aandelen en fondsen.

31/12/2015	Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden		Voor verkoop beschikbare financiële activa	
	Schuldbewijzen	Derivaten	Schuldbewijzen	Andere
Openingsbalans	0,00	1.106.737,24	17.816.480,80	5.578.025,65
Resultaten				
- via gerealiseerde resultaten	0,00	-467.320,64	510.748,57	0,00
- via niet-gerealiseerde resultaten	0,00	0,00	-610.400,91	3.943.904,57
Aankopen	0,00	0,00	0,00	1.924.940,50
Verkopen	0,00	0,00	0,00	-1.466.245,09
Op eindvervaldag gekomen	0,00	0,00	-1.479.723,58	0,00
Transfers in/uit Level 3	0,00	0,00	0,00	0,00
Transfer naar "Aangehouden voor verkoop"	0,00	0,00	-4.614.150,00	-6.681,83
Eindbalans	0,00	639.416,60	11.622.954,88	9.973.943,80

Een bedrag van -445.740,41 euro uit de winst- en verliesrekening heeft betrekking op financiële activa in level 3 die zich per 31 december 2016 nog in portefeuille bevinden. Hiervan heeft -440.194,54 euro betrekking op het renteresultaat, en -5.545,87 euro op reële waarde schommelingen via resultaat.

16. Saldering van financiële activa en verplichtingen

Om het risico bij het afsluiten van derivaten te beperken, wordt met iedere financiële tegenpartij een ISDA Master Agreement, een CSA (Credit Support Annex) en een GMRA (Global Master Repurchase Agreement) afgesloten. Deze contracten bepalen immers dat bij falen een netting mag gebeuren van alle rechten en verplichtingen die voortvloeien uit de derivatenhandel met deze tegenpartij. Het risico wordt nog verder beperkt door de contractuele verplichting om cash collateral te plaatsen bij een negatieve netto marktwaarde van de portefeuille derivaten. Bij een positieve netto marktwaarde ontvangt men dus cash collateral.

Er blijft ten allen tijde een residueel risico vermits bij het falen van een tegenpartij, waarmee derivaten werden afgesloten, een nieuwe tegenpartij dient gezocht te worden waarbij de vervangingskost de cash collateral kan overschrijden.

Om het risico op de derivatenhandel verder te beperken, worden nieuwe transacties afgewikkeld via een centrale tegenpartij via een lidmaatschap bij een Clearing Member. Vooral het tegenpartijrisico wordt hierdoor sterk verminderd. Ook bestaande OTC derivaten worden stilaan overgeheveld naar deze centrale tegenpartij.

De volgende tabel geeft een overzicht van de financiële activa en verplichtingen waarop een afdwingbare ISDA master netting overeenkomst van toepassing is. Dit is van toepassing op derivaten transacties en op verkoop-

terugkoopovereenkomsten. De ISDA conventie voldoet niet aan de criteria om financiële activa en verplichtingen te salderen op de balans, maar het laat toe om alle rechten en verplichtingen tegenover een tegenpartij te netten in het geval dat deze tegenpartij in gebreke blijft.

31/12/2016		Saldering onder bepaalde voorwaarden				
(in EUR)	Bruto bedragen, voor eventuele saldering op de balans	Bedragen effectief gesaldeerd op de balans	Netto bedragen op de balans, inclusief saldering	Bedragen die gesaldeerd worden in het kader van een conventie	Verkregen of gegeven garanties, inclusief cash collateral	Netto bedrag, na elk effect van saldering
Financiële activa						
Derivaten	54.038.746,15	0,00	54.038.746,15	50.754.740,19	3.046.746,63	237.259,33
Verkoop- en terugkoopovereenkomsten	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Totaal actief	54.038.746,15	0,00	54.038.746,15	50.754.740,19	3.046.746,63	237.259,33
Financiële verplichtingen						
Derivaten	759.249.461,54	0,00	759.249.461,54	50.754.740,19	707.125.175,97	1.369.545,38
Verkoop- en terugkoopovereenkomsten	11.153.661,05	0,00	11.153.661,05	0,00	11.153.661,05	0,00
Totaal passief	770.403.122,59	0,00	770.403.122,59	50.754.740,19	718.278.837,02	1.369.545,38

31/12/2015		Saldering onder bepaalde voorwaarden				
(in EUR)	Bruto bedragen, voor eventuele saldering op de balans	Bedragen effectief gesaldeerd op de balans	Netto bedragen op de balans, inclusief saldering	Bedragen die gesaldeerd worden in het kader van een conventie	Verkregen of gegeven garanties, inclusief cash collateral	Netto bedrag, na elk effect van saldering
Financiële activa						
Derivaten	63.723.127,25	0,00	63.723.127,25	58.465.000,64	4.302.468,11	955.658,50
Verkoop- en terugkoopovereenkomsten	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Totaal actief	63.723.127,25	0,00	63.723.127,25	58.465.000,64	4.302.468,11	955.658,50
Financiële verplichtingen						
Derivaten	763.682.724,34	0,00	763.682.724,34	58.465.000,64	705.217.723,70	0,00
Verkoop- en terugkoopovereenkomsten	14.379.248,02	0,00	14.379.248,02	0,00	14.379.248,02	0,00
Totaal passief	778.061.972,36	0,00	778.061.972,36	58.465.000,64	719.596.971,72	0,00

De verkregen en gegeven garanties bestaan grotendeels uit cash collateral. Het garantiebedrag wordt gereguleerd en is bijgevolg juridisch afdwingbaar op basis van een "Credit Support Annex" (CSA)-overeenkomst die wordt toegevoegd aan de ISDA overeenkomst. Voor één renteswap afgesloten in het kader van een kredietverlening werd geen CSA-overeenkomst ondertekend.

17. Eigen Vermogen

De samenstelling van het eigen vermogen per 31 december is als volgt:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Aandelenkapitaal	838.774.650,78	834.972.203,47
Herwaarderings-reserve: voor verkoop beschikbare financiële activa	63.096.316,30	62.866.226,10
Herwaarderings-reserve: voor verkoop beschikbare financiële activa, geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	0,00	39.774.035,96
Actuariële winsten/verliezen bij pensioenplannen	-909.633,77	2.001.194,05
Reserves	215.804.178,56	202.010.953,46
Nettowinst van het boekjaar	55.193.383,44	40.594.342,50
Minderheidsbelangen	0,00	0,00
Totaal eigen vermogen	1.171.958.895,31	1.182.218.955,54

Onderstaande tabel schetst de evolutie van het aandelenkapitaal in 2016 en 2015:

(in EUR)	2016		2015	
	aantal aandelen	kapitaal	aantal aandelen	kapitaal
Openingsbalans	67.336.468	834.972.203,47	66.589.496	914.101.459,30
- aandelen op naam	0	0,00	912.499	99.706.696,23
- coöperatieve aandelen	67.336.468	834.972.203,47	65.676.997	814.394.763,07
Mutaties	306.649	3.802.447,31	746.972	-79.129.255,83
- toe- en uitredingen van coöperatoren	306.649	3.802.447,31	1.659.471	20.577.440,40
- Aandelenoverdracht Crédit Agricole France	0	0,00	-912.499	-99.706.696,23
- andere	0	0,00	0	0,00
Eindbalans	67.643.117	838.774.650,78	67.336.468	834.972.203,47
- aandelen op naam	0	0,00	0	0,00
- coöperatieve aandelen	67.643.117	838.774.650,78	67.336.468	834.972.203,47

De coöperatieve aandelen hebben een nominale waarde van EUR 12,40 per aandeel. Alle aandelen zijn volstort.

Sinds midden 2015 bezit de erkende coöperatieve Kas CrelanCo, samen met de Federatie van de Kassen van het Landbouwkrediet, 100% van het totale aantal aandelen en stemrechten in de NV Crelan. Op 22 april 2014 hebben de Franse en de Belgische aandeelhouders namelijk een akkoord gesloten waarbij werd overeengekomen dat de

Franse aandeelhouder (de Franse Groep Crédit Agricole) zijn participatie in de NV Crelan, zijnde 50% van het totale aantal aandelen, zou overdragen aan de Belgische aandeelhouders. Deze overdracht werd midden 2015 afgerond en gefinancierd met eigen middelen, voornamelijk door het ophalen van bijkomend coöperatief kapitaal in 2014 en 2015. Sindsdien bestaat het kapitaal van Crelan enkel nog uit coöperatieve aandelen.

De reserves uit herwaardering hebben betrekking op de niet-gerealiseerde winsten en verliezen op de voor verkoop beschikbare financiële activa en op actuariële winsten en verliezen bij pensioenplannen. De andere reserves hebben betrekking op statutaire reserves en ingehouden winsten. De evolutie van de niet gerealiseerde winsten en verliezen uit voor verkoop beschikbare financiële activa wordt in onderstaande tabel weergegeven:

(in EUR)	Bruto	Uitgestelde belastingen	Totaal
Openingsbalans 01/01/2016	155.630.771,87	-52.990.509,81	102.640.262,06
Herwaardering van de activa	-862.429,91	308.178,06	-554.251,84
Verkochte en vervallen effecten	-2.003.800,47	818.428,21	-1.185.372,27
Aangelegde waardeverminderingen	0,00	0,00	0,00
Reële waarde-afdekking micro hedge	-60.254.561,36	20.480.525,41	-39.774.035,96
Reële waarde-afdekking macro hedge	2.983.963,49	-1.014.249,19	1.969.714,30
Andere	0,00	0,00	0,00
Eindbalans 31/12/2016	95.493.943,62	-32.397.627,33	63.096.316,29

Van de totale niet gerealiseerde winsten en verliezen uit voor verkoop beschikbare financiële activa van 2016 heeft 39,8 miljoen euro betrekking op financiële activa geclassificeerd als aangehouden voor verkoop. Het betreft effecten die aangehouden werden bij Keytrade Bank.

De Raad van Bestuur zal tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 27 april 2017 voorstellen dat CrelanCo aan de coöperatoren 2,75% zal uitkeren op hun aandeel in het coöperatief kapitaal. Het totaal dividend over het boekjaar 2016 zou aldus 22,8 miljoen euro bedragen (2015: 26,8 miljoen euro).

18. Verzekeringscontracten

Crelan Insurance commercialiseert sinds september 2007 uitsluitend risicoverzekeringen van het type "schuldsaldoverzekering", "tijdelijke overlijdensverzekeringen" en "financieringssaldo verzekering".

Doelgroep van een schuldsaldoverzekering zijn personen of vennootschappen die een lening afsluiten en de gehele of gedeeltelijke terugbetaling van de lening in geval van overlijden van (één van) de leningnemers of bedrijfsleiders (in geval de lening wordt afgesloten door een vennootschap) willen laten verzekeren.

De schuldsaldoverzekering voorziet bij overlijden van de verzekerde, of bij het eerste overlijden van twee verzekerden, een uitkering van een vast bedrag dat bij de onderschrijving gealigneerd wordt op (een percentage van) de verwachte evolutie van het nog openstaande saldo van een lening. Daarnaast is het ook mogelijk voor de verzekeringnemer één of meerdere aanvullende verzekeringen te onderschrijven. Deze mogelijke aanvullende verzekeringen dekken de risico's "overlijden door ongeval", "opeenvolgend overlijden" en "arbeidsongeschiktheid". De aanvullende verzekering arbeidsongeschiktheid wordt niet meer gecommmercialiseerd sinds 1 januari 2010.

Doelgroep van een financieringssaldoverzekering zijn personen of vennootschappen die een krediet (lening op afbetaling) afsluiten en de gehele terugbetaling van de lening op afbetaling in geval van overlijden van (één van) de leningnemers of bedrijfsleiders (in geval de lening wordt afgesloten door een vennootschap) willen laten verzekeren. De financieringssaldoverzekering voorziet bij overlijden van de verzekerde, of bij het eerste overlijden van twee verzekerden, een uitkering van een vast bedrag dat bij de onderschrijving gealigneerd wordt op de totale som van de terug te betalen mensualiteiten van de lening op afbetaling. Maandelijks neemt het verzekerd kapitaal af met één mensualiteit.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verzekeringsverplichtingen, herverzekeringsactiva, baten en lasten die voortvloeien uit de verzekeringscontracten:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Bruto technische voorzieningen		
Voorziening van de verzekeringscontracten	40.711.991	34.423.070
Voorziening voor schadegevallen	1.668.856	545.773
Aandeel van de herverzekeraar		
Voorziening van de verzekeringscontracten	0	0
Voorziening voor schadegevallen	1.539.568	418.550
Premies		
Brutopremies	24.778.569	21.230.708
Uitgaande herverzekeringspremies	4.179.609	3.262.619
Uitkeringen		
Bruto	3.847.802	3.901.184
Deel van de herverzekeraars	2.570.006	2.002.343

De brutotechnische voorzieningen, alsook het aandeel van de herverzekeraar, worden in de balans opgenomen onder de rubriek "voorzieningen".

Onderstaande tabel detailleert de mutaties in de technische voorzieningen in de loop van 2015 en 2016:

(in EUR)	2016		2015	
	Bruto	Herverzekeraar	Bruto	Herverzekeraar
Beginsaldo	34.968.843	418.550	30.388.140	890.468
Brutopremies	24.778.569	0	21.230.708	0
Afhoudingen op premies	-4.072.853	0	-3.542.446	0
Onttrokken risicopremies	-13.522.659	0	-10.986.956	0
Onttrokken kosten	-797.439	0	-658.119	0
Toegekende renteopbrengsten	1.023.888	0	939.272	0
Uitkeringen (wijziging reserves)	-6.693	1.121.018	-2.397.505	-471.918
Overige	9.191	0	-4.250	0
Eindsaldo	42.380.847	1.539.568	34.968.843	418.550

De technische voorziening werd per einde 2016 als voldoende ingeschat. Voor de schuldsaldoverzekering bepalen de Algemene Voorwaarden dat de tarieven (waaronder deze voor de risicopremies, de diverse tariefkosten en de technische intrestvoeten) kunnen aangepast worden door de verzekeraar in het kader van een algemene tariefherziening voor de categorie verzekeringen waartoe de overeenkomst behoort of indien de wettelijke of reglementaire verplichtingen dit opleggen.

Deze herziening is mogelijk:

- indien de verzekeraar van oordeel is dat het evenwicht van de verzekerde portefeuille in gevaar wordt gebracht door een stijging van de risicograad van de betreffende verzekerde gebeurtenis(sen) bij de bevolking, de populatie van de Belgische verzekeringsmarkt of in de eigen portefeuille;
- indien zich omstandigheden voordoen die de verzekeraar volgens de wet toelaten om over te gaan tot een tariefaanpassing;
- indien hij kan aantonen dat de kostprijs om een overeenkomst te beheren gestegen is sinds de onderschrijvingsdatum van de overeenkomst;
- indien de toegepaste intrestvoet niet langer marktconform is.

Dit betekent dat bij een eventuele ontoereikendheid van de voorzieningen om de toekomstige contractuele kasstromen te dekken, de maatschappij de mogelijkheid heeft om een tariefherziening door te voeren.

19. Bezwaarde activa

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de bezwaarde en niet-bezwaarde activa in 2016 en 2015:

31/12/2016 (in EUR)	Boekwaarde van de bezwaarde activa	Boekwaarde van de niet- bezwaarde activa
Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	145.780.104,00	831.541.040,23
Voor verkoop beschikbare financiële activa	39.710.566,17	2.058.382.477,09
Activa aangehouden tot einde looptijd	0,00	18.669.182,00
Leningen en vorderingen	845.663.886,60	15.660.390.834,09
Andere activa	0,00	763.850.337,52
Totaal Activa	1.031.154.556,77	19.332.833.870,92

31/12/2015 (in EUR)	Boekwaarde van de bezwaarde activa	Boekwaarde van de niet- bezwaarde activa
Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	138.462.047,65	635.736.518,34
Voor verkoop beschikbare financiële activa	84.493.122,91	2.060.588.419,23
Leningen en vorderingen	819.961.506,49	15.066.485.230,71
Andere activa	72.080.521,33	3.757.067.543,60
Totaal Activa	1.114.997.198,38	21.519.877.711,88

Eind 2016 werd 5,06% van de totale activa als bezwaard beschouwd (2015: 4,93%). Deze activa kunnen niet onmiddellijk gebruikt worden door de Groep om toekomstige financiering te ondersteunen. De voornaamste bezwaarde activa binnen de Groep hebben in 2016 betrekking op:

- De monetaire reserve geplaatst bij de Nationale Bank van België (145,8 miljoen euro)
- Effecten die als onderpand dienen in terugkoop-overeenkomsten (11,2 miljoen euro)
- Effecten die als onderpand geplaatst werden bij de Nationale Bank van België, in het kader van het betalingsverkeer (28,5 miljoen euro)
- Gestorte cash collaterals in het kader van de « credit support annexe » (CSA) van de ISDA documentatie op derivaten (845,7 miljoen euro)

Binnen de Groep is er geen ontvangen onderpand dat bezwaard of beschikbaar voor bezwaring is.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de bezwaarde activa en daarmee verbonden verplichtingen:

31/12/2016 (in EUR)	Verbonden verplichtingen of voorwaardelijke verplichtingen	Bezwaarde activa en bezwaarde ontvangen onderpand
Derivaten	759.249.461,83	845.257.603,39
Deposito's	0,00	0,00
In schuldbewijzen belichaamde schulden	0,00	0,00
Andere financiële verplichtingen	0,00	0,00
Terugkoop overeenkomsten	11.153.661,05	11.240.072,47
Andere (voorwaardelijke) verplichtingen	165.114.697,91	174.656.880,91
Totaal	935.517.820,79	1.031.154.556,77
31/12/2015 (in EUR)	Verbonden verplichtingen of voorwaardelijke verplichtingen	Bezwaarde activa en bezwaarde ontvangen onderpand
Derivaten	763.584.264,01	819.961.506,49
Deposito's	0,00	0,00
In schuldbewijzen belichaamde schulden	0,00	0,00
Andere financiële verplichtingen	0,00	0,00
Terugkoop overeenkomsten	14.379.248,01	14.401.603,79
Andere (voorwaardelijke) verplichtingen	259.072.832,68	280.634.088,10
Totaal	1.037.036.344,70	1.114.997.198,38

De andere verplichtingen zijn allen voorwaardelijk en worden dus niet in de balans opgenomen. Het betreft onder andere de mogelijke verplichtingen verbonden met de monetaire reserves en effecten als onderpand bij de Nationale Bank van België.

20. Geldmiddelen en kasequivalenten

De geldmiddelen en kasequivalenten in het kader van het kasstroomoverzicht zijn als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Contanten	54.068.576,66	53.616.576,86
Tegoeden bij centrale banken	923.252.567,57	720.581.989,13
<i>Waarvan monetaire reserve</i>	<i>150.375.867,64</i>	<i>138.462.047,65</i>
Zichtrekeningen bij andere banken	33.272.754,90	145.796.548,54
Daggeldleningen bij andere banken	0,00	0,00
Totaal geldmiddelen en kasequivalenten	1.010.593.899,13	919.995.114,53

De geldmiddelen en kasequivalenten bestaan uit contanten, tegoeden bij centrale banken, met inbegrip van de monetaire reserve, direct opeisbare tegoeden en zeer liquide beleggingen waarvan het bedrag bekend. Dergelijke producten dragen geen materieel risico van waardeverandering in zich. Er worden geen instrumenten met een

resterende looptijd van meer dan 3 maanden op de overnamedatum opgenomen in geldmiddelen en kasequivalenten.

Tevens kunnen deze producten gemakkelijk worden omgezet in cash. Dit maakt het mogelijk om snel en efficiënt te reageren op veranderende omstandigheden.

4.22.1.8. Toelichting bij de resultatenrekening

4.22.1.8.1. Jaarrekening 2014

1. Rentebaten en rentelasten

De uitsplitsing van de rentebaten en rentelasten per 31 december wordt in onderstaande tabel weergegeven:

in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Rentebaten		
Zichtrekeningen bij centrale banken	143.266,88	736.916,90
Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden	11.539.072,05	9.290.539,10
Voor verkoop beschikbare financiële activa	81.640.460,16	83.898.484,96
Leningen en vorderingen (met inbegrip van financiële leases)	593.573.587,60	625.776.826,51
Derivaten gebruikt ter afdekking	47.817.421,89	66.241.521,36
Andere	0,00	1.970,52
Totaal rentebaten	734.713.808,58	785.946.259,35
Rentelasten		
Financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden	7.360.802,42	9.728.722,60
Deposito's	131.130.583,41	162.175.532,16
In schuldbewijzen belichaamde schulden met inbegrip van obligaties	85.586.562,60	91.691.501,00
Achtereestelde verplichtingen	14.475.945,94	14.769.548,63
Derivaten gebruikt ter afdekking	152.142.154,47	172.887.809,80
Totaal rentelasten	390.696.048,84	451.253.114,19
Nettorentebaten	344.017.759,74	334.693.145,16

In 2014 was er zowel een daling in de rentebaten als in de rentelasten, wat resulteerde in een netto impact van + 9,3 mio EUR op het netto renteresultaat. De belangrijkste evoluties worden waar-genomen op de ontvangen rente op leningen en vorderingen (-32,2 mio EUR) en de betaalde rente op deposito's en kasbons (-37 mio EUR). Dit is het gevolg van de aanhoudende lage rentevoeten op de financiële markten in 2014. Deze lage rentevoeten zorgden in 2014 voor meer herfinancieringen van bestaande kredieten. Hierdoor werd er voor EUR 7.914.310,03 (2013: EUR 6.606.336,20) aan weder-beleggingsvergoedingen in de rentebaten opgenomen.

De netto rentekosten die voortvloeien uit renteswaps daalde met 6,9 mio EUR tot 100,1 mio EUR.

2. Baten en lasten uit provisies en vergoedingen

De baten en lasten uit provisies en vergoedingen zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Effecten		
- uitgiften	10.212.161,65	9.799.166,33
- aan- en verkooporders	30.250.388,07	21.240.047,11
- overige	702.682,21	3.595.858,19
Trust- en zaakwaarnemende activiteiten		
- vermogensbeheer	0,00	8.391,70
- bewaring	1.279.466,09	1.465.812,33
Verplichtingen uit hoofde van leningen	4.800.562,17	1.875.418,90
Betalingsdiensten	30.597.423,53	28.846.439,08
Overige financiële diensten	19.278.024,13	19.093.078,63
Totale baten uit provisies en vergoedingen	97.120.707,85	85.924.212,27
Commissies betaald aan tussenpersonen (acquisitiekosten)	100.185.404,73	108.733.164,24
Clearing en afwikkeling	2.027.411,00	1.770.750,40
Overige financiële diensten	3.160.856,84	2.530.846,22
Totale lasten in verband met provisies en vergoedingen	105.373.672,57	113.034.760,86
Nettobaten uit provisies en vergoedingen	-8.252.964,72	-27.110.548,59

De nettobaten uit provisies en vergoedingen stegen in 2014 met 18,9 mio EUR. De ontvangen commissies stegen in de loop van 2014 met 11,2 mio EUR. Deze stijging is voornamelijk het gevolg van de hogere ontvangen makelaarskosten, die vooral het gevolg zijn van een grotere hoeveelheid ontvangen beursorders (+5,2 mio EUR).

Tegelijk daalden de betaalde commissies met 7,7 mio EUR ten gevolge van een daling van de vergoeding betaald aan de zelfstandige agenten voor de omlopen en productie die door hen gerealiseerd werden.

3. Dividenden

Onderstaande tabel detailleert de ontvangen dividenden in de loop van 2014:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden	0,00	0,00
Voor verkoop beschikbare financiële activa	30.507,01	133.060,00
Totaal dividenden	30.507,01	133.060,00

4. Gerealiseerde winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd in de winst- en verliesrekening

Onderstaande tabel detailleert de samenstelling van de gerealiseerde winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd in de winst- en verliesrekening per 31 december:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Gerealiseerde winsten		
Voor verkoop beschikbare financiële activa	1.118.009,66	4.483.933,04
Leningen en vorderingen	2.474.160,92	12.671,20
Totaal gerealiseerde winsten	3.592.170,58	4.496.604,24
Gerealiseerde verliezen		
Voor verkoop beschikbare financiële activa	15.714,07	3.264.288,44
Leningen en vorderingen	0,00	0,00
Totaal gerealiseerde verliezen	15.714,07	3.264.288,44
Totaal	3.576.456,51	1.232.315,80

De gerealiseerde winsten en verliezen op voor verkoop beschikbare financiële activa hebben voornamelijk betrekking op meerwaarden bij de realisatie van financiële vaste activa (0,4 mio EUR) en een meerwaarde op de verkoop van Belgische staatsobligaties (0,7 mio EUR)

De gerealiseerde winsten op leningen en vorderingen hebben betrekking op verkochte afgeschreven kredieten. De verkoop is eind 2013 begonnen en in 2014 verdergezet. Het betreft voornamelijk afgeschreven kaskredieten en leningen op afbetaling die in het verleden definitief werden afgeboekt.

5. Winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden per 31 december:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Rente-instrumenten	-9.027.751,71	33.726,12
Valutahandel	3.398.203,41	3.310.558,49
Totaal	-5.629.548,30	3.344.284,61

De sterke negatieve evolutie van de rente-instrumenten is het gevolg van de algemene daling van de rentevoeten, wat een negatieve impact op de marktwaarde van derivaten heeft.

6. Winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening per 31 december:

(in EUR)	31/12/2014		31/12/2013	
	van de periode	cumulatief	van de periode	cumulatief
Waardeverandering				
Totaal	7.375,69	2.358,72	8.297,01	-5.016,97
ten gevolge van:				
- marktrisico	7.375,69	2.358,72	8.297,01	-5.016,97
- kredietrisico	0,00	0,00	0,00	0,00
Waardeverandering gerelateerde kredietderivaten	0,00	0,00	0,00	0,00

Bij het bepalen van veranderingen in waarde afkomstig uit kredietrisico voor leningen waarvoor fair value option wordt toegepast, wordt volgende methode toegepast :

- Bij het bestaan van vergelijkbare leningen of emissies uitgegeven door de kredietnemer met benaderende looptijden, wordt de kredietspread berekend op basis van de laatst observeerbare marktprijs. Met de bekomen spread wordt een marktprijs voor het desbetreffende actief berekend.
- Een meer getrouw beeld van het kredietrisico zal bepaald worden op basis van de interne kredietbeoordeling en de hiermee gerelateerde gemiddelde kredietspread in de markt voor vergelijkbare emittenten.
- Er wordt uitzondering gemaakt voor kredietnemers waarvoor geen liquide kredietspread kan bepaald worden. Voor dergelijke leningen zal de kredietspread bij aanvang gehandhaafd worden voor zover de interne kredietbeoordeling niet is gewijzigd.

Crelan past slechts voor 1 krediet met vervalddag in 2015 de fair value option toe. De krediet-beoordeling is niet gewijzigd en de impact op het resultaat is zeer beperkt.

7. Winsten en verliezen als gevolg van de administratieve verwerking van afdekkingstransacties

Voor meer toelichting bij de winsten en verliezen als gevolg van de administratieve verwerking van afdekkingstransacties verwijzen wij naar noot 15 van de toelichting op de balans.

8. Winsten en verliezen op het niet langer opnemen van andere dan voor verkoop aangehouden activa

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de gerealiseerde winsten en verliezen op het niet langer opnemen van andere dan voor verkoop aangehouden activa:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Winsten		
Materiële vaste activa	68.087,72	28.506,49
Verliezen		
Materiële vaste activa	62.699,39	52.639,75
Totaal winsten en verliezen	5.388,33	-24.133,26

De winsten en verliezen hebben voornamelijk betrekking op de verkoop van rollend materieel.

9. Andere exploitatiebaten en -lasten

De netto-exploitatiebaten kunnen als volgt gedetailleerd worden per 31 december:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Gerecupereerde kosten m.b.t. kredieten	8.384.111,30	7.811.855,55
Bijdragen m.b.t. deposito's	4.288.958,78	5.715.448,78
Brutopremies op verzekeringscontracten	18.028.337,94	14.064.366,94
Ontvangen commissies bij de verzekeringsmaatschappij	4.930.159,48	5.185.450,91
Andere exploitatiebaten	12.478.855,64	9.308.115,70
Andere exploitatielasten	-1.800.405,80	-1.978.038,81
Totaal netto-exploitatiebaten	46.310.017,34	40.107.199,07

De andere exploitatiebaten hebben voornamelijk betrekking op gerecupereerde kosten ten opzichte van agenten.

10. Administratiekosten

10.1. Personeelskosten

Over het boekjaar 2014 had de Groep gemiddeld 1.367,73 voltijds equivalente werknemers in dienst (2013: 1.419,21). De totale personeelskosten kunnen als volgt uitgesplitst worden:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Bezoldigingen	80.036.843,07	83.748.400,22
Sociale lasten	22.968.969,08	24.196.365,69
Premies voor bovenwettelijke verzekeringen	7.556.579,03	8.408.004,02
Rust- en overlevingspensioenen en soortgelijke uitgaven	293.989,45	305.562,48
Andere	1.740.960,70	2.628.987,30
Totaal personeelskosten	112.597.341,33	119.287.319,71

10.2. Algemene en administratieve uitgaven

De algemene en administratieve uitgaven kunnen als volgt gedetailleerd worden:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Marketingkosten	15.600.925,06	15.222.970,90
Honoraria	9.710.780,55	8.219.902,14
IT-uitgaven	21.064.567,91	36.694.606,95
Huurgelden	3.251.326,73	4.745.383,86
Bedrijfsbelastingen	30.175.851,80	20.298.780,17
Depositobescherming en resolutiefonds	17.874.461,26	13.792.439,04
Andere	46.155.970,69	43.111.602,12
Totaal	143.833.884,00	142.085.685,18

De daling van de IT-uitgaven is voornamelijk het gevolg van de verminderde kostprijs van de ondersteuning door KBC in het kader van de overname van Centea. In 2013 werd er namelijk nog een half jaar aan kosten aangerekend (tot aan de operationele fusie per 30/06/2013).

Door de stijging van de bedrijfsbelastingen en andere uitgaven, is er toch nog een lichte stijging in de totale algemene en administratieve uitgaven. De bedrijfsbelastingen omvatten voornamelijk de bankenheffingen op deposito's. Deze zijn in 2014 met 53% gestegen tot 27,9 mio EUR (2013: 18,2 mio EUR). Ook de bijdragen aan het beschermings- en resolutiefonds zijn in 2014 met 4,1 mio EUR gestegen tot 17,9 mio EUR.

De andere uitgaven hebben voornamelijk betrekking op onderhouds- en herstellingskosten van materiële vaste activa, verzekeringsgelden en diverse bijdragen en kosten.

11. Bijzondere waardeverminderingen

De bijzondere waardeverminderingen hebben voor een bedrag van EUR 17.545.976,66 (2013: EUR 23.520.497,76) betrekking op leningen en vorderingen en voor een bedrag van EUR -516.302,60 (2013: EUR -9.533.343,75) op de portefeuille voor verkoop beschikbare financiële activa. De teruggenomen waardeverminderingen op voor verkoop beschikbare financiële activa hebben voornamelijk betrekking op perpetuele leningen van KBC en ING die in 2014 volledig werden terugbetaald.

Voor meer informatie met betrekking tot de bijzondere waardeverminderingen op financiële activa verwijzen wij naar noot 4.4. en noot 4.5.

In 2014 werd er een bijzondere waardevermindering geboekt op de gebouwen van Crelan in Antwerpen (de voormalige hoofdzetel van Centea). De bank heeft beslist om de site in Antwerpen in haar geheel te verkopen. De boekwaarde van deze gebouwen werd in de balans opgenomen onder de rubriek "Vaste activa of groepen activa die worden afgestoten, geclassificeerd als aangehouden voor verkoop" (Cfr. IFRS 5). Voor deze reclassificatie werd er vastgesteld dat de boekwaarde (EUR 20.287.715,93) hoger lag dan de realiseerbare waarde van de gebouwen (EUR 15.775.000,00). Bijgevolg werd er een bijzondere waardevermindering geboekt van EUR 4.512.715,93.

12. Winstbelastingen

Onderstaande tabel geeft een uitsplitsing van de winstbelastingen in actuele en uitgestelde belastingen:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Actuele belastingen	16.481.250,45	13.258.149,76
Uitgestelde belastingen	-4.405.644,94	-5.614.072,37
Totaal winstbelastingen	12.075.605,51	7.644.077,39

Voor meer informatie met betrekking tot de uitgestelde belastingen opgenomen in resultaat, verwijzen wij naar noot 8 van de toelichting op de balans.

De belastbare winst bevat lasten die niet fiscaal aftrekbaar zijn alsook baten die niet onderworpen zijn aan winstbelasting. Onderstaande tabel verduidelijkt de relatie tussen de wettelijke en de effectieve winstbelastingen:

(in EUR)	31/12/2014		31/12/2013	
	Belastingvoet	Belastinglast	Belastingvoet	Belastinglast
Winst voor belastingen		73.723.663,03		52.857.418,98
Wettelijk belastingtarief	33,99%	25.058.673,06	33,99%	17.966.236,71
Fiscale gevolgen van belastingtarieven in andere belastingjurisdicties	-0,60%	-444.438,45	-0,94%	-494.863,00
Fiscale gevolgen van de notionele intrestaftrek	-11,71%	-8.630.769,21	-12,05%	-6.367.318,53
Fiscale gevolgen van niet-belastbare baten	-10,87%	-8.011.031,53	-6,90%	-3.647.174,55
Fiscale gevolgen van lasten die niet fiscaal aftrekbaar zijn	1,67%	1.230.437,23	1,71%	903.640,83
Fiscale gevolgen van het gebruik van voorheen niet-opgenomen belastingvorderingen	0,00%	0,00	0,00%	0,00
Fiscale gevolgen van een tekort of een teveel aan voorzieningen in voorgaande periodes	0,01%	8.961,59	-1,38%	-729.911,34
Boekhoudkundige eliminaties	3,69%	2.717.739,01	0,00%	0,00
Anderen	0,20%	146.033,80	0,03%	13.467,27
Effectieve belastinglast van het boekjaar	16,38%	12.075.605,51	14,46%	7.644.077,39

Het wettelijke belastingtarief is gebaseerd op de wettelijke Belgische belastingvoet van 33,99%. Omdat de Groep ook actief is in andere belastingjurisdicties, wordt de impact hiervan weergegeven op een aparte lijn (-0,60%).

13. Vergoeding van de commissaris

Onderstaande tabel detailleert de vergoeding van het college van commissarissen van de Groep voor het boekjaar:

(in EUR)	31/12/2014
Commissarissen	
- mandaat van de commissaris	621.644,49
- andere opdrachten buiten het revisoraal mandaat	191.969,16
Vennootschappen waarmee de commissarissen een samenwerkingsverband hebben	61.065,00
Totaal erelonen betaald aan de revisoren	874.678,65

14. Informatieverschaffing over verbonden partijen

Onder de verbonden partijen van de Groep verstaat men de leden van de Raad van Bestuur (incl. de leden van het directiecomité) en de met de Groep verbonden ondernemingen, nl. het Franse Crédit Agricole SA en de Franse kassen Crédit Agricole Nord de France en Crédit Agricole du Nord Est.

De transacties met verbonden ondernemingen hebben voornamelijk betrekking op interbancaire vorderingen, voor verkoop beschikbare financiële activa en rentebaten. De daling van de verplichtingen aan verbonden partijen is het gevolg van de liquidatie van Hypolan NV. De certificaten uitgegeven door Hypolan NV, die in handen waren van de Franse aandeelhouder, werden in de loop van 2014 teruggenomen.

Alle transacties met verbonden partijen gebeurden aan marktconforme voorwaarden.

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Actief		
Interbancaire vorderingen	726.718.979,55	748.278.536,70
Voor verkoop beschikbare financiële activa	5.076.569,18	43.192.614,73
Leningen aan verbonden partijen	2.907.617,96	3.502.457,35
Passief		
Interbancaire verplichtingen	0,00	0,00
Obligatieleningen	0,00	19.233.676,02
Andere verplichtingen	0,00	12.277.214,89
Baten		
Rentebaten	17.971.364,06	22.765.852,75
Commissiebaten	0,00	0,00
Lasten		
Rentelasten	0,00	261.444,24
Commissielasten	26.206,46	279.041,66
Andere lasten	0,00	369.903,31

Aan de leden van de Raad van Bestuur werden volgende vergoedingen uitbetaald in 2014 en 2013:

(in EUR)	2014	2013
Korte termijn personeelsbeloningen	4.180.466,29	4.953.525,00
Vergoedingen na uitdiensttredingen	1.923.595,42	2.247.031,00
Andere langetermijn personeelsbeloningen	0,00	0,00
Ontslagvergoedingen	0,00	350.000,00
Op aandelen gebaseerde betalingen	0,00	0,00
Totaal	6.104.061,71	7.550.556,00

Het remuneratiebeleid gebeurt conform de voorschriften van de FSMA.

4.22.1.8.2. Jaarrekening 2015

1. Rentebaten en rentelasten

De uitsplitsing van de rentebaten en rentelasten per 31 december wordt in onderstaande tabel weergegeven:

in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Rentebaten		
Zichtrekeningen bij centrale banken	46.400,97	143.266,88
Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden	2.969.005,26	11.539.072,05
Voor verkoop beschikbare financiële activa	75.037.890,51	81.640.460,16
Leningen en vorderingen (met inbegrip van financiële leases)	534.535.826,04	593.573.587,60
Derivaten gebruikt ter afdekking	28.603.283,38	47.817.421,89
Andere	0,00	0,00
Totaal rentebaten	641.192.406,16	734.713.808,58
Rentelasten		
Financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden	2.179.900,03	7.360.802,42
Deposito's	81.308.020,02	131.130.583,41
In schuldbewijzen belichaamde schulden met inbegrip van obligaties	75.642.024,25	85.586.562,60
Achtergestelde verplichtingen	14.123.133,34	14.475.945,94
Andere financiële verplichtingen	1.382.244,17	0,00
Derivaten gebruikt ter afdekking	137.462.525,13	152.142.154,47
Totaal rentelasten	312.097.846,94	390.696.048,84
Nettorentebaten	329.094.559,22	344.017.759,74

In 2015 was er zowel een daling in de rentebaten als in de rentelasten, wat resulteerde in een netto impact van -14,9 miljoen EUR op het netto renteresultaat. De belangrijkste evoluties worden waargenomen op de ontvangen rente op leningen en vorderingen (-59 miljoen EUR) en de betaalde rente op deposito's en kasbons (-49,8 miljoen EUR). Dit is het gevolg van de aanhoudende lage rentevoeten op de financiële markten in 2015. Deze lage rentevoeten zorgden in 2015 voor meer herfinancieringen van bestaande kredieten. De ontvangen

wederbeleggingsvergoedingen in het renteresultaat van EUR 16.729.051,59 (2014: EUR 7.914.310,03), konden de verminderde rente inkomsten niet compenseren.

De daling van rente-inkomsten op leningen en vorderingen wordt deels gecompenseerd door het vervroegd afsluiten van een aantal plaatsingen bij de vroegere Franse aandeelhouders, waardoor een bedrag van 13,1 miljoen EUR onmiddellijk in renteopbrengsten wordt opgenomen.

De netto rentekosten die voortvloeien uit renteswaps stegen met 7,9 miljoen EUR tot 108,1 miljoen EUR. Deze stijging wordt verklaart door het vervroegd afsluiten van enkele renteswaps met een negatieve marktwaarde van 8,1 miljoen EUR, die onmiddellijk in rentekosten werd opgenomen. De inkomsten uit voor verkoop beschikbare activa daalden met 6,6 miljoen EUR.

De rentelasten uit andere financiële verplichtingen hebben voornamelijk betrekking op negatieve interesten betaald voor plaatsingen bij kredietinstellingen en bij de Nationale Bank.

2. Baten en lasten uit provisies en vergoedingen

De baten en lasten uit provisies en vergoedingen zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Effecten		
- uitgiften	14.792.950,42	10.212.161,65
- aan- en verkooporders	31.361.330,77	30.250.388,07
- overige	656.087,39	702.682,21
Trust- en zaakwaarnemende activiteiten		
- vermogensbeheer	413.853,52	146.331,70
- bewaring	1.074.723,82	1.133.134,39
Verplichtingen uit hoofde van leningen	3.584.837,46	4.800.562,17
Betalingsdiensten	24.167.177,81	23.575.756,71
Overige financiële diensten	30.033.581,86	26.299.690,95
Totale baten uit provisies en vergoedingen	106.084.543,05	97.120.707,85
Commissies betaald aan tussenpersonen (acquisitiekosten)	97.764.292,37	100.185.404,73
Clearing en afwikkeling	1.956.513,00	2.027.411,00
Overige financiële diensten	5.781.369,80	3.160.856,84
Totale lasten in verband met provisies en vergoedingen	105.502.175,17	105.373.672,57
Nettobaten uit provisies en vergoedingen	582.367,88	-8.252.964,72

De nettobaten uit provisies en vergoedingen stegen in 2015 met 8,8 miljoen EUR. De ontvangen commissies stegen in de loop van het jaar met 9 miljoen EUR ten gevolge van sterke commerciële prestaties op gebied van buiten balans producten (fondsen en notes) en financiële dienstverlening, terwijl de betaalde commissies min of meer constant bleven.

De overige ontvangen financiële diensten omvatten voornamelijk de ontvangen beheerskosten op de coöperatieve aandelen, alsook ontvangen commissies voor het verkopen van fondsen en notes die door andere instellingen beheerd worden.

3. Dividenden

Onderstaande tabel detailleert de ontvangen dividenden in de loop van 2015:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden	0,00	0,00
Voor verkoop beschikbare financiële activa	8.748,75	30.507,01
Totaal dividenden	8.748,75	30.507,01

4. Gerealiseerde winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd in de winst- en verliesrekening

Onderstaande tabel detailleert de samenstelling van de gerealiseerde winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd in de winst- en verliesrekening per 31 december:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Gerealiseerde winsten		
Voor verkoop beschikbare financiële activa	1.037.913,71	1.118.009,66
Leningen en vorderingen	799.621,81	2.474.160,92
Totaal gerealiseerde winsten	1.837.535,52	3.592.170,58
Gerealiseerde verliezen		
Voor verkoop beschikbare financiële activa	153.884,80	15.714,07
Leningen en vorderingen	0,00	0,00
Totaal gerealiseerde verliezen	153.884,80	15.714,07
Totaal	1.683.650,72	3.576.456,51

De gerealiseerde winsten en verliezen op voor verkoop beschikbare financiële activa hebben voornamelijk betrekking op meerwaarden bij de realisatie van financiële vaste activa (0,8 miljoen EUR).

De gerealiseerde winsten op leningen en vorderingen hebben betrekking op verkochte afgeschreven kredieten. Het betreft voornamelijk afgeschreven kaskredieten en leningen op afbetaling die in het verleden definitief werden afgeboekt.

5. Winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden per 31 december:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Rente-instrumenten	-102.072,54	-9.027.751,71
Valutahandel	4.052.645,83	3.398.203,41
Totaal	3.950.573,29	-5.629.548,30

De sterke negatieve evolutie van de rente-instrumenten in 2014 was het gevolg van de algemene daling van de rentevoeten, wat een negatieve impact had op de marktwaarde van derivaten. In 2015 beperkte het verlies op de marktwaardering van de derivaten zich tot -0,1 miljoen EUR, wat aanzienlijk beter is dan het jaar voordien.

6. Winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening per 31 december:

(in EUR)	31/12/2015		31/12/2014	
	van de periode	cumulatief	van de periode	cumulatief
Waardeverandering				
Totaal	-2.358,72	0,00	7.375,69	2.358,72
ten gevolge van:				
- marktrisico	-2.358,72	0,00	7.375,69	2.358,72
- kredietrisico	0,00	0,00	0,00	0,00
Waardeverandering gerelateerde kredietderivaten	0,00	0,00	0,00	0,00

Bij het bepalen van veranderingen in waarde afkomstig uit kredietrisico voor leningen waarvoor fair value option wordt toegepast, wordt volgende methode toegepast :

- Bij het bestaan van vergelijkbare leningen of emissies uitgegeven door de kredietnemer met benaderende looptijden, wordt de kredietspread berekend op basis van de laatst observeerbare marktprijs. Met de bekomen spread wordt een marktprijs voor het desbetreffende actief berekend.
- Een getrouw beeld van het kredietrisico zal bepaald worden op basis van de interne kredietbeoordeling en de hiermee gerelateerde gemiddelde kredietspread in de markt voor vergelijkbare emittenten.

Crelan paste in 2015 slechts voor 1 krediet de fair value option toe. Dit krediet is in de loop van het jaar vervallen.

7. Winsten en verliezen als gevolg van de administratieve verwerking van afdekkingstransacties

Voor meer toelichting bij de winsten en verliezen als gevolg van de administratieve verwerking van afdekkingstransacties verwijzen wij naar noot 15 van de toelichting op de balans.

8. Winsten en verliezen op het niet langer opnemen van andere dan voor verkoop aangehouden activa

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de gerealiseerde winsten en verliezen op het niet langer opnemen van andere dan voor verkoop aangehouden activa:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Winsten		
Materiële vaste activa	27.300,54	68.087,72
Verliezen		
Materiële vaste activa	34.942,10	62.699,39
Totaal winsten en verliezen	-7.641,56	5.388,33

De winsten en verliezen hebben voornamelijk betrekking op de verkoop van rollend materieel.

9. Andere exploitatiebaten en -lasten

De netto-exploitatiebaten kunnen als volgt gedetailleerd worden per 31 december:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Gerecupereerde kosten m.b.t. kredieten	12.688.416,41	8.384.111,30
Bijdragen m.b.t. deposito's	3.734.364,90	4.288.958,78
Brutopremies op verzekeringscontracten	21.230.707,92	18.028.337,94
Ontvangen commissies bij de verzekeringsmaatschappij	5.334.143,83	4.930.159,48
Andere exploitatiebaten	8.906.756,31	12.478.855,64
Totaal exploitatiebaten	51.894.389,37	48.110.423,14
Fraude	-44.620.268,00	0,00
Andere exploitatielasten	-1.811.034,34	-1.800.405,80
Totaal exploitatielasten	-46.431.302,34	-1.800.405,80
Totaal netto-exploitatiebaten	5.463.087,03	46.310.017,34

De andere exploitatiebaten hebben voornamelijk betrekking op gerecupereerde kosten ten opzichte van agenten. De gerecupereerde kosten m.b.t. kredieten hebben voornamelijk betrekking op ontvangen dossierkosten.

Begin 2016 werd er bij Crelan een fraudegeval ontdekt, waarbij de verliezen in 2015 opliepen tot 44,6 miljoen EUR. Dit zorgde voor een sterke stijging van de exploitatielasten t.o.v. 2014.

10. Administratiekosten

10.1. Personeelskosten

Over het boekjaar 2015 had de Groep gemiddeld 1.333,51 voltijds equivalente werknemers in dienst (2014: 1.367,73). De totale personeelskosten kunnen als volgt uitgesplitst worden:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Bezoldigingen	78.948.201,24	80.036.843,07
Sociale lasten	23.270.440,90	22.968.969,08
Premies voor bovenwettelijke verzekeringen	7.414.219,07	7.556.579,03
Rust- en overlevingspensioenen en soortgelijke uitgaven	108.642,96	293.989,45
Andere	5.637.490,01	1.740.960,70
Totaal personeelskosten	115.378.994,18	112.597.341,33

De stijging van de "andere" personeelskosten heeft voornamelijk betrekking op een aangelegde provisie voor brugpensioenen van 3,1 miljoen EUR in 2015.

10.2. Algemene en administratieve uitgaven

De algemene en administratieve uitgaven kunnen als volgt gedetailleerd worden:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Marketingkosten	15.531.742,38	15.600.925,06
Honoraria	10.776.048,75	9.710.780,55
IT-uitgaven	23.326.328,30	21.064.567,91
Huurgelden	3.376.788,94	3.251.326,73
Bedrijfsbelastingen	27.086.083,59	30.175.851,80
Depositobescherming en resolutiefonds	16.080.708,53	17.874.461,26
Andere	43.235.357,72	46.155.970,69
Totaal	139.413.058,21	143.833.884,00

De bedrijfsbelastingen omvatten voornamelijk de bankenheffingen op deposito's. Deze bedragen in 2015 EUR 28.420.557,81 (2014: EUR 27.889.259,25). Echter, door een uitspraak van het Grondwettelijk Hof in 2015 die de terugwerkende kracht van een belastingverhoging uit het verleden vernietigde, kon de Groep dit jaar een bedrag van 4,5 miljoen EUR belastingen terugvorderen voor belastingen betaald voor het jaar 2013. Dit verklaart de daling van de totale bedrijfsbelastingen in 2015.

De andere uitgaven hebben voornamelijk betrekking op onderhouds- en herstellingskosten van materiële vaste activa, verzekeringsgelden en diverse bijdragen en kosten.

11. Bijzondere waardeverminderingen

De bijzondere waardeverminderingen hebben voor een bedrag van EUR 18.004.008,60 (2014: EUR 17.545.976,66) betrekking op leningen en vorderingen en voor een bedrag van EUR -488.986,49 (2014: EUR -516.302,60) op de portefeuille voor verkoop beschikbare financiële activa. De teruggenomen waardeverminderingen op voor verkoop beschikbare financiële activa heeft betrekking op de verbeterde kredietkwaliteit van één effect in portefeuille.

Voor meer informatie met betrekking tot de bijzondere waardeverminderingen verwijzen wij naar noot 4 en noot 5 van de toelichting op de balans.

Er werden in 2015 geen waardeverminderingen geboekt op materiële vaste activa (2014: EUR 4.512.715,93).

12. Winstbelastingen

Onderstaande tabel geeft een uitsplitsing van de winstbelastingen in actuele en uitgestelde belastingen:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Actuele belastingen	19.923.673,73	16.481.250,45
Uitgestelde belastingen	-11.993.235,65	-4.405.644,94
Totaal winstbelastingen	7.930.438,08	12.075.605,51

De belastbare winst bevat lasten die niet fiscaal aftrekbaar zijn alsook baten die niet onderworpen zijn aan winstbelasting. Onderstaande tabel verduidelijkt de relatie tussen de werkelijke en de wettelijke winstbelastingen:

(in EUR)	31/12/2015		31/12/2014	
	Belastingvoet	Belastinglast	Belastingvoet	Belastinglast
Winst voor belastingen		48.524.780,58		73.723.663,03
Wettelijk belastingtarief	33,99%	16.493.572,92	33,99%	25.058.673,06
Fiscale gevolgen van belastingtarieven in andere belastingjurisdicties	-0,05%	-22.175,00	-0,60%	-444.438,45
Fiscale gevolgen van de notionele intrestaftrek	-1,49%	-725.068,83	-11,71%	-8.630.769,21
Fiscale gevolgen van niet-belastbare baten	-17,42%	-8.454.260,09	-10,87%	-8.011.031,53
Fiscale gevolgen van lasten die niet fiscaal aftrekbaar zijn	1,94%	941.092,61	1,67%	1.230.437,23
Fiscale gevolgen van het gebruik van voorheen niet-opgenomen belastingvorderingen	0,00%	0,00	0,00%	0,00
Fiscale gevolgen van een tekort of een teveel aan voorzieningen in voorgaande periodes	-2,50%	-1.211.611,79	0,01%	8.961,59
Boekhoudkundige eliminaties	0,00%	0,00	0,00%	2.717.739,01
Andere	1,87%	908.888,27	0,20%	146.033,80
Effectieve belastinglast van het boekjaar	16,34%	7.930.438,08	12,69%	12.075.605,51

Het wettelijke belastingtarief is gebaseerd op de wettelijke Belgische belastingvoet van 33,99%.

13. Vergoeding van de commissaris

Onderstaande tabel detailleert de vergoeding van het college van commissarissen van de Groep voor het boekjaar:

(in EUR)	31/12/2015
1. Bezoldiging van de commissaris(sen)	543.400,00
2. Bezoldiging voor uitzonderlijke werkzaamheden of bijzondere opdrachten uitgevoerd binnen de vennootschap door de commissaris(sen)	125.991,00
a. <i>Andere controleopdrachten</i>	96.584,00
b. <i>Belastingadviesopdrachten</i>	0,00
c. <i>Andere opdrachten buiten de revisorale opdrachten</i>	29.407,00
3. Bezoldiging voor uitzonderlijke werkzaamheden of bijzondere opdrachten uitgevoerd binnen de vennootschap door personen met wie de commissaris(sen) verbonden is (zijn)	62.805,00
a. <i>Andere controleopdrachten</i>	0,00
b. <i>Belastingadviesopdrachten</i>	0,00
c. <i>Andere opdrachten buiten de revisorale opdrachten</i>	62.805,00
Totaal erelonen betaald aan de revisoren	732.196,00

14. Informatieverschaffing over verbonden partijen

Onder de verbonden partijen van de Groep verstaat men de leden van de Raad van Bestuur (incl. de leden van het directiecomité) en de met de Groep verbonden ondernemingen. In 2014 waren dit nog het Franse Crédit Agricole SA en de Franse kassen Crédit Agricole Nord de France en Crédit Agricole du Nord Est. Sinds de overname van de aandelen door de Belgische aandeelhouders in 2015 (cfr. Noot 2.4), zijn er geen met de Groep verbonden ondernemingen meer.

Per eind 2015 heeft Crelan een uitstaand bedrag van EUR 1.431.345,52 leningen en vorderingen aan leden van de Raad van Bestuur en het directiecomité. Alle transacties met verbonden partijen gebeurden aan marktconforme voorwaarden.

Aan de leden van de Raad van Bestuur werden volgende vergoedingen uitbetaald in 2015 en 2014:

(in EUR)	2015	2014
Korte termijn personeelsbeloningen	4.722.881,60	4.180.466,29
Vergoedingen na uitdiensttredingen	855.930,68	1.923.595,42
Andere langetermijn personeelsbeloningen	0,00	0,00
Ontslagvergoedingen	0,00	0,00
Op aandelen gebaseerde betalingen	0,00	0,00
Totaal	5.578.812,28	6.104.061,71

4.22.1.8.3. Jaarrekening 2016

1. Rentebaten en rentelasten

De uitsplitsing van de rentebaten en rentelasten per 31 december wordt in onderstaande tabel weergegeven:

in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Rentebaten		
Zichtrekeningen bij centrale banken	0,00	46.400,97
Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden	2.723.074,05	2.969.005,26
Voor verkoop beschikbare financiële activa	49.067.650,45	75.037.890,51
Leningen en vorderingen (met inbegrip van financiële leases)	465.835.539,74	534.535.826,04
Derivaten gebruikt ter afdekking	16.331.948,53	28.603.283,38
Andere	38.393,45	0,00
Totaal rentebaten	533.996.606,22	641.192.406,16
Rentelasten		
Financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden	1.893.226,30	2.179.900,03
Deposito's	44.503.154,93	81.308.020,02
In schuldbewijzen belichaamde schulden met inbegrip van obligaties	60.970.106,44	75.642.024,25
Achtergestelde verplichtingen	13.871.299,58	14.123.133,34
Interestkosten op financieel actief	4.921.497,66	1.382.244,17
Derivaten gebruikt ter afdekking	141.171.867,08	137.462.525,13
Totaal rentelasten	267.331.151,99	312.097.846,94
Nettorentebaten	266.665.454,23	329.094.559,22

De neerwaartse trend wordt veroorzaakt door zowel een daling in de rentebaten als in de rentelasten. Dit resulteerde in een netto impact van -62,4 miljoen euro op het netto renteresultaat. De impact hierin door de verkoop van Keytrade Bank bedraagt -22,8 miljoen euro. (Renteresultaat Keytrade 2016 : 11,8 miljoen euro tegenover 34,7 miljoen euro in 2015).

De daling van de rentebaten met 107,2 miljoen euro heeft hierin het grootste aandeel. Dit was grotendeels het gevolg van voor verkoop beschikbare financiële activa (-26 miljoen euro) en leningen en vorderingen (-68,7 miljoen euro). De aanhoudende lage rentevoeten op de financiële markten hebben ook in 2016 hun stempel gedrukt op de rente-inkomsten. De herfinancieringen van bestaande kredieten bleef net zoals in 2015 op een zeer hoog niveau. De wederbeleggingsvergoedingen gerelateerd aan deze herfinancieringen bedroegen 18,6 miljoen euro (2015: 16,7 miljoen euro) en waren niet in staat om de verminderde rentebaten te compenseren.

De rentelasten daalden met 44,8 miljoen euro. De deposito's vertegenwoordigen een daling 36,8 miljoen euro. Deze daling kan verklaard worden door de daling van de rentevoeten op deposito's doorheen de voorbije jaren. Een daling van de rentevoeten houdt dus een kostenbesparing in voor de korte termijn financieringsbronnen van de bank.

De rentelasten uit andere financiële verplichtingen hebben voornamelijk betrekking op negatieve interesten betaald voor plaatsingen bij kredietinstellingen en bij de Nationale Bank.

De verkoop van Keytrade Bank is mede verantwoordelijk voor de daling van de rentebaten en -lasten, daar het resultaat van Keytrade maar is opgenomen voor de eerste 5 maanden van 2016.

2. Baten en lasten uit provisies en vergoedingen

De baten en lasten uit provisies en vergoedingen zijn per 31 december als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Effecten		
- uitgiften	8.775.625,34	14.792.950,42
- aan- en verkooporders	17.097.659,70	31.361.330,77
- overige	338.302,01	656.087,39
Trust- en zaakwaarnemende activiteiten		
- vermogensbeheer	462.733,90	413.853,52
- bewaring	859.893,72	1.074.723,82
Verplichtingen uit hoofde van leningen	3.637.163,67	3.584.837,46
Betalingsdiensten	26.048.767,52	24.167.177,81
Overige financiële diensten	31.343.698,51	30.033.581,86
Totale baten uit provisies en vergoedingen	88.563.844,37	106.084.543,05
Commissies betaald aan tussenpersonen (acquisitiekosten)	84.706.349,12	97.764.292,37
Clearing en afwikkeling	621.399,53	1.956.513,00
Overige financiële diensten	2.633.660,26	5.781.369,80
Totale lasten in verband met provisies en vergoedingen	87.961.408,91	105.502.175,17
Nettobaten uit provisies en vergoedingen	602.435,46	582.367,88

Zowel de betaalde commissies als de ontvangen commissies kennen een sterke daling tegenover vorig jaar met een quasi onveranderd resultaat als gevolg. Door de verkoop van Keytrade Bank sinds juni 2016 dalen de nettocommissies met 14,1 miljoen euro. Deze daling wordt volledig gecompenseerd door een stijging van de netto commissies van Crelan en Europabank. De betaalde commissielonen aan agenten zijn aanzienlijk gedaald als gevolg van barema-aanpassingen.

3. Dividenden

Onderstaande tabel detailleert de ontvangen dividenden in de loop van 2016:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden	0,00	0,00
Voor verkoop beschikbare financiële activa	1.678.636,60	8.748,75
Totaal dividenden	1.678.636,60	8.748,75

Eind 2016 heeft de Groep een dividend ontvangen van 1,67 miljoen euro op de participatie van Visa Belgium. Van dit bedrag vertegenwoordigt 0,63 miljoen euro een dividend in natura.

4. Gerealiseerde winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd in de winst- en verliesrekening

Onderstaande tabel detailleert de samenstelling van de gerealiseerde winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd in de winst- en verliesrekening per 31 december:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Gerealiseerde winsten		
Voor verkoop beschikbare financiële activa	17.725,25	1.037.913,71
Leningen en vorderingen	2.963.511,07	799.621,81
Totaal gerealiseerde winsten	2.981.236,32	1.837.535,52
Gerealiseerde verliezen		
Voor verkoop beschikbare financiële activa	24.644,10	153.884,80
Leningen en vorderingen	0,00	0,00
Totaal gerealiseerde verliezen	24.644,10	153.884,80
Totaal	2.956.592,22	1.683.650,72

De gerealiseerde winsten en verliezen op voor verkoop beschikbare financiële activa hebben voornamelijk betrekking op meerwaarden bij de realisatie van financiële vaste activa.

De gerealiseerde winsten op leningen en vorderingen hebben betrekking op verkochte afgeschreven kredieten. De verkoop van deze kredieten is gestart eind 2013 en wordt verdergezet in 2016. Het betreft voornamelijk dubieuze kaskredieten en leningen op afbetaling die in het verleden definitief werden afgeboekt.

5. Winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden per 31 december. De daling in valutahandel is volledig toe te schrijven aan de verkoop van Keytrade Bank.

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Rente-instrumenten	-809.155,75	-102.072,54
Valutahandel	1.102.085,16	4.052.645,83
Totaal	292.929,41	3.950.573,29

6. Winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening per 31 december:

(in EUR)	31/12/2016		31/12/2015	
	van de periode	cumulatief	van de periode	cumulatief
Waardeverandering				
Totaal	0,00	0,00	-2.358,72	0,00
ten gevolge van:				
- marktrisico	0,00	0,00	-2.358,72	0,00
- kredietrisico	0,00	0,00	0,00	0,00
Waardeverandering gerelateerde kredietderivaten	0,00	0,00	0,00	0,00

Crelan paste in 2015 slechts voor 1 krediet de fair value option toe. Dit krediet is vorig jaar vervallen. Voor 2016 werd de fair value option niet gehanteerd.

7. Winsten en verliezen als gevolg van de administratieve verwerking van afdekkingstransacties

Voor meer toelichting bij de winsten en verliezen als gevolg van de administratieve verwerking van afdekkingstransacties verwijzen wij naar noot 14 van de toelichting op de balans.

8. Winsten en verliezen op het niet langer opnemen van andere dan voor verkoop aangehouden activa

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de gerealiseerde winsten en verliezen op het niet langer opnemen van andere dan voor verkoop aangehouden activa:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Winsten		
Materiële vaste activa	18.083,60	27.300,54
Verliezen		
Materiële vaste activa	0,00	34.942,10
Totaal winsten en verliezen	18.083,60	-7.641,56

De winsten voortvloeiend uit materiële vaste activa hebben voornamelijk betrekking op de verkoop van rollend materieel. Er werd geen verlies gerealiseerd op de verkoop van materiële vaste activa tijdens 2016.

9. Andere exploitatiebaten en -lasten

De netto-exploitatiebaten kunnen als volgt gedetailleerd worden per 31 december:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Gerecupereerde kosten m.b.t. kredieten	13.319.132,31	12.688.416,41
Bijdragen m.b.t. deposito's	3.430.441,76	3.734.364,90
Brutopremies op verzekeringscontracten	20.598.960,09	21.230.707,92
Ontvangen commissies bij de verzekeringsmaatschappij	4.312.921,49	5.334.143,83
Andere exploitatiebaten	9.086.081,05	8.906.756,31
Totaal exploitatiebaten	50.747.536,70	51.894.389,37
Fraude	-24.495.222,10	-44.620.268,00
Recuperatie van de verzekering op de fraude	10.000.000,00	0,00
Andere exploitatielasten	-800.135,55	-1.811.034,34
Totaal exploitatielasten	-15.295.357,65	-46.431.302,34
Totaal netto-exploitatiebaten	35.452.179,05	5.463.087,03

De andere exploitatiebaten hebben voornamelijk betrekking op gerecupereerde kosten ten opzichte van agenten.

Begin 2016 werd er bij Crelan een fraudegeval ontdekt, waarbij de verliezen in 2016 opliepen tot 24,5 miljoen euro. Dit werd gedeeltelijk geneutraliseerd door een recuperatie via de verzekering voor 10 miljoen euro. In 2015 werd er hiervoor al 44,6 miljoen euro ten laste genomen.

Het aandeel van de fraude in 2016 was dus 30,1 miljoen euro lager dan in 2015. Hierdoor kennen we een algemene stijging van de netto-exploitatiebaten in 2016 van 30 miljoen euro.

10. Administratiekosten

10.1. Personeelskosten

Over het boekjaar 2016 had de Groep gemiddeld 1.225,84 voltijds equivalente werknemers in dienst (2015: 1.333,51).

De daling van het personeelsbestand is zichtbaar in de personeelskosten. Alle rubrieken vertonen een verminderde kost in vergelijking met 2015. In totaal bedraagt de besparing op de personeelskosten ongeveer 13 miljoen euro. De kosten van Keytrade Bank zijn maar opgenomen gedurende de eerste 5 maanden van het jaar en dragen dus bij aan de daling van de personeelskosten.

De totale personeelskosten kunnen als volgt uitgesplitst worden:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Bezoldigingen	72.217.088,23	78.948.201,24
Sociale lasten	21.517.170,66	23.270.440,90
Premies voor bovenwettelijke verzekeringen	7.355.166,51	7.414.219,07
Rust- en overlevingspensioenen en soortgelijke uitgaven	73.356,95	108.642,96
Andere	1.249.894,95	5.637.490,01
Totaal personeelskosten	102.412.677,30	115.378.994,18

10.2. Algemene en administratieve uitgaven

De algemene en administratieve uitgaven kunnen als volgt gedetailleerd worden:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Marketingkosten	11.377.504,19	15.531.742,38
Honoraria	8.779.699,05	10.776.048,75
IT-uitgaven	32.336.265,15	23.326.328,30
Huurgelden	2.329.955,34	3.376.788,94
Bedrijfsbelastingen	21.103.855,22	27.086.083,59
Depositobescherming en resolutiefonds	20.088.662,00	16.080.708,53
Andere	47.159.535,41	43.235.357,72
Totaal	143.175.476,36	139.413.058,21

De stijging van de administratieve uitgaven van 3,8 miljoen euro vertaalt zich in :

- Door de verkoop van Keytrade Bank zien we een daling van 9,1 miljoen euro in de administratieve uitgaven, gezien deze kosten van Keytrade maar tot eind mei 2016 werden verrekend.

- Bij Crelan zien we een stijging in de digitalisatiekosten van 12,2 miljoen euro. Dit geldt ook voor de kosten met betrekking tot outsourcing en consultancy in het kader van de reorganisatie en een project om de veiligheid van de bank te verhogen.

De bedrijfsbelastingen bevinden zich in de « Bedrijfsbelastingen » en « Depositobescherming en resolutiefonds » en bedragen 39,7 miljoen euro (2015: 41,3 miljoen euro).

De overige kosten hebben voornamelijk betrekking op het onderhoud en de reparatie van de vaste activa (4,7 miljoen euro), verzekeringsfondsen en verschillende bijdragen en uitgaven.

11. Bijzondere waardeverminderingen

De bijzondere waardeverminderingen hebben voor een bedrag van 34,6 miljoen euro (2015: 18 miljoen euro) betrekking op leningen en vorderingen en voor een bedrag van 254.999,59 euro (2015: -488.986,49 euro) op de portefeuille voor verkoop beschikbare financiële activa.

Voor meer informatie met betrekking tot de bijzondere waardeverminderingen op financiële activa verwijzen wij naar noot 4.3 en noot 4.5.

Er werden in 2016 en in 2015 geen waardeverminderingen geboekt op materiële vaste activa.

12. Winstbelastingen

Onderstaande tabel geeft een uitsplitsing van de winstbelastingen in actuele en uitgestelde belastingen:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Actuele belastingen	13.042.945,64	19.923.673,73
Uitgestelde belastingen	1.386.117,51	-11.993.235,65
Totaal winstbelastingen	14.429.063,15	7.930.438,08

De belastbare winst omvat baten die niet onderworpen zijn aan de winstbelasting evenals lasten die niet fiscaal aftrekbaar zijn.

Onderstaande tabel geeft een gedetailleerder zicht op de relatie tussen de wettelijke en de effectieve winstbelasting:

(in EUR)	31/12/2016		31/12/2015	
	Belastingvoet	Belastinglast	Belastingvoet	Belastinglast
Winst voor belastingen		69.622.446,59		48.524.780,59
Wettelijk belastingtarief	33,99%	23.664.669,60	33,99%	16.493.572,92
Fiscale gevolgen van belastingtarieven in andere belastingjurisdicties	-0,15%	-104.838,90	-0,05%	-22.175,00
Fiscale gevolgen van de notionele intrestafrek	-2,25%	-1.566.825,13	-1,49%	-725.068,83
Fiscale gevolgen van niet-belastbare baten	-10,53%	-7.329.999,65	-17,42%	-8.454.260,09
Fiscale gevolgen van lasten die niet fiscaal aftrekbaar zijn	1,25%	871.320,11	1,94%	941.092,61
Fiscale gevolgen van het gebruik van voorheen niet-opgenomen belastingvorderingen	0,00%	0,00	0,00%	0,00
Fiscale gevolgen van de bewegingen van voorzieningen of reserves	41,02%	28.556.890,92	-2,50%	-1.211.611,79
Boekhoudkundige eliminaties	29,98%	20.873.780,84	-0,60%	-292.554,63
Afzonderlijk belaste meerwaarden	-73,64%	-51.271.289,74	0,00%	0,00
Andere	1,06%	735.355,10	2,48%	1.201.443,13
Effectieve belastinglast van het boekjaar	20,72%	14.429.063,15	16,34%	7.930.438,08

Het wettelijke belastingtarief is gebaseerd op de wettelijke Belgische belastingvoet van 33,99%. Dit bestaat uit het belastingtarief van 33% met een aanvullende crisisbelasting van 3%. De effectieve belastingvoet bedraagt 20,72% wat een stijging inhoudt in vergelijking met vorig jaar.

13. Vergoeding van de commissaris

Onderstaande tabel detailleert de vergoeding van het college van commissarissen van de Groep voor het boekjaar:

(in EUR)	31/12/2016
1. Bezoldiging van de commissaris(sen)	353.000,00
2. Bezoldiging voor uitzonderlijke werkzaamheden of bijzondere opdrachten uitgevoerd binnen de vennootschap door de commissaris(sen)	144.052,00
a. <i>Andere controleopdrachten</i>	45.703,00
b. <i>Belastingadviesopdrachten</i>	0,00
c. <i>Andere opdrachten buiten de revisorale opdrachten</i>	98.349,00
3. Bezoldiging voor uitzonderlijke werkzaamheden of bijzondere opdrachten uitgevoerd binnen de vennootschap door personen met wie de commissaris(sen) verbonden is (zijn)	416.154,98
a. <i>Andere controleopdrachten</i>	0,00
b. <i>Belastingadviesopdrachten</i>	0,00
c. <i>Andere opdrachten buiten de revisorale opdrachten</i>	416.154,98
Totaal erelonen betaald aan de revisoren	913.206,98

De door Deloitte verleende diensten werden goedgekeurd door het Audit Comité.

14. Informatieverschaffing over verbonden partijen

Onder de verbonden partijen van de Groep verstaat men de leden van de Raad van Bestuur (incl. de leden van het directiecomité) en de met de Groep verbonden ondernemingen. Sinds de overname van de aandelen door de Belgische aandeelhouders in 2015, zijn er geen met de Groep verbonden ondernemingen meer.

Per eind 2016 heeft Crelan een uitstaand bedrag van 3,8 miljoen euro leningen en vorderingen aan leden van de Raad van Bestuur en het directiecomité. Alle transacties met verbonden partijen gebeurden aan marktconforme voorwaarden.

Aan de leden van de Raad van Bestuur werden volgende vergoedingen uitbetaald in 2016 en 2015:

(in EUR)	2016	2015
Korte termijn personeelsbeloningen	5.267.691,18	4.722.881,60
Vergoedingen na uitdiensttredingen	1.559.856,82	855.930,68
Andere langetermijn personeelsbeloningen	0,00	0,00
Ontslagvergoedingen	0,00	0,00
Op aandelen gebaseerde betalingen	0,00	0,00
Totaal	6.827.548,00	5.578.812,28

4.22.1.9. Toelichting bij de buiten balans

4.22.1.9.1. Jaarrekening 2014

Onderstaande tabel detailleert de buiten balansverplichtingen van de Groep per 31 december:

(in EUR)	31/12/2014	31/12/2013
Verplichtingen uit hoofde van leningen		
- toegekend	985.273.017,40	806.252.309,87
- ontvangen	35.000.000,00	36.900.000,00
Financiële garanties		
- toegekend	46.740.296,41	75.229.132,15
- ontvangen	498.514.725,28	552.315.370,00
Collateral		
- toegekend	1.437.270.743,87	1.037.854.844,27
- ontvangen	16.497.549.022,18	15.344.646.369,38
Verplichtingen uit financiële lease-overeenkomsten		
- ten aanzien van een andere tegenpartij	1.930.231,55	1.768.831,94
- vanwege een andere tegenpartij	7.919.685,60	7.465.964,83

De toegekende verplichtingen uit hoofde van leningen hebben betrekking op de aan cliënten toegestane kredietlijnen die (nog) niet werden opgenomen. De ontvangen verplichtingen uit hoofde van leningen zijn de (nog) niet opgenomen kredietlijnen die de Groep aanhoudt ten aanzien van andere financiële tegenpartijen en die in het kader van een liquiditeitstekort zouden kunnen aangesproken worden.

De ontvangen financiële garanties en collateral dienen als garantie voor het nakomen van de verplichtingen van de cliënten in het kader van de kredietverstrekking. Het grootste deel betreft de ontvangen hypotheek. De stijging van de toegekende collateral is het gevolg van de hogere cash collateral gestort in het kader van de "credit support annexe" (CSA) van de ISDA documentatie op derivaten.

De verplichtingen ten aanzien van een andere tegenpartij in het kader van financiële lease-overeenkomsten hebben betrekking op de aankoopverbintenissen tegenover leveranciers. De verplichtingen vanwege een andere tegenpartij in het kader van financiële lease-overeenkomsten hebben betrekking op de aankoopties van de cliënten.

4.22.1.9.2. Jaarrekening 2015

Onderstaande tabel detailleert de buiten balansverplichtingen van de Groep per 31 december:

(in EUR)	31/12/2015	31/12/2014
Verplichtingen uit hoofde van leningen		
- toegekend	920.608.624,20	985.273.017,40
- ontvangen	35.000.000,00	35.000.000,00
Financiële garanties		
- toegekend	43.240.534,08	46.740.296,41
- ontvangen	497.309.039,23	498.514.725,28
Collateral		
- toegekend	1.269.784.801,74	1.437.270.743,87
- ontvangen	16.410.058.832,31	16.497.549.022,18
Verplichtingen uit financiële lease-overeenkomsten		
- ten aanzien van een andere tegenpartij	2.748.044,07	1.930.231,55
- vanwege een andere tegenpartij	8.676.086,44	7.919.685,60

De toegekende verplichtingen uit hoofde van leningen hebben betrekking op de aan cliënten toegestane kredietlijnen die (nog) niet werden opgenomen. De ontvangen verplichtingen uit hoofde van leningen zijn de (nog) niet opgenomen kredietlijnen die de Groep aanhoudt ten aanzien van andere financiële tegenpartijen en die in het kader van een liquiditeitstekort zouden kunnen aangesproken worden.

De ontvangen financiële garanties en collateral dienen als garantie voor het nakomen van de verplichtingen van de cliënten in het kader van de kredietverstrekking. Het grootste deel betreft de ontvangen hypotheke. De toegekende collateral bestaat voor een groot deel uit gestorte cash collateral in het kader van de "credit support annexe" (CSA) van de ISDA documentatie op derivaten (cfr. paragraaf 4.5).

De verplichtingen ten aanzien van een andere tegenpartij in het kader van financiële lease-overeenkomsten hebben betrekking op de aankoopverbintenissen tegenover leveranciers. De verplichtingen vanwege een andere tegenpartij in het kader van financiële lease-overeenkomsten hebben betrekking op de aankoopopties van de cliënten.

4.22.1.9.3. Jaarrekening 2016

Onderstaande tabel detailleert de buiten balansverplichtingen van de Groep per 31 december:

(in EUR)	31/12/2016	31/12/2015
Verplichtingen uit hoofde van leningen		
- toegekend	1.089.954.762,84	920.608.624,20
- ontvangen	35.000.000,00	35.000.000,00
Financiële garanties		
- toegekend	43.200.002,09	43.240.534,08
- ontvangen	367.471.361,22	497.309.039,23
Collateral		
- toegekend	921.523.761,91	1.269.784.801,74
- ontvangen	17.340.810.580,66	16.410.058.832,31
Verplichtingen uit financiële lease-overeenkomsten		
- ten aanzien van een andere tegenpartij	3.464.406,94	2.748.044,07
- vanwege een andere tegenpartij	9.447.274,81	8.676.086,44

De toegekende verplichtingen uit hoofde van leningen hebben betrekking op de aan cliënten toegestane kredietlijnen die (nog) niet werden opgenomen. De ontvangen verplichtingen uit hoofde van leningen zijn de (nog) niet opgenomen kredietlijnen die de Groep aanhoudt ten aanzien van andere financiële tegenpartijen en die in het kader van een liquiditeitstekort zouden kunnen aangesproken worden.

De ontvangen financiële garanties en collateral dienen als garantie voor het nakomen van de verplichtingen van de cliënten in het kader van de kredietverstrekking. Het grootste deel betreft de ontvangen hypotheke. De toegekende collateral bestaat voor een groot deel uit gestorte cash collateral in het kader van de "credit support annexe" (CSA) van de ISDA documentatie op derivaten.

De verplichtingen ten aanzien van een andere tegenpartij in het kader van financiële lease-overeenkomsten hebben betrekking op de aankoopverbintenissen tegenover leveranciers. De verplichtingen vanwege een andere tegenpartij in het kader van financiële lease-overeenkomsten hebben betrekking op de aankoopopties van de cliënten.

4.22.2. Geconsolideerde bestuursverslagen

In deze sectie worden de geconsolideerde bestuursverslagen van de Groep Crelan met betrekking tot boekjaren 2014 tot 2016 opgenomen. Ze bevatten een bespreking van het leven, de activiteiten en de cijfers van de groep voor de betrokken jaren.

4.22.2.1. Geconsolideerd bestuursverslag van het boekjaar 2014

Een moderne bank met een menselijke aanpak

De Belgische bancaire sector heeft opnieuw een bewogen jaar achter de rug. De slabakkende, onzekere economisch-financiële omgeving vertaalde zich in een blijvende neerwaartse druk op de rentevoeten, een krassemblende economie met gevaar voor recessie en deflatie, een te hoge werkloosheid en een overheid die nog steeds op zoek blijft naar hogere inkomsten om de overheidsschuld en het begrotingstekort niet nog meer te laten ontsporen.

De maatregelen van de Europese en nationale regelgevers om de excessen van sommige financiële spelers aan banden te leggen, krijgen steeds meer vorm, maar fnuiken ook voor een deel de normale activiteiten van de sector en de rentabiliteit. Deze blijft op een te laag niveau waardoor de sector verplicht wordt de kosten drastisch te verminderen, niet alleen op het vlak van de operationele activiteiten, maar ook wat betreft de noodzakelijke investeringen om de bank van de toekomst op de rails te zetten.

De bankwereld zal er immers in de komende jaren helemaal anders uitzien: we gaan een digitale (r)evolutie tegemoet, en alle bankmodellen zullen zich daar moeten aan aanpassen. Dit is een grote uitdaging. Bij Crelan zijn we die uitdaging al een tijdje aangegaan. Een mix van inkomstengroei, meer controle en regulering, minder kosten en meer toekomstinvesteringen zijn de krachtlijnen van ons beleid. Een mooi voorbeeld is de lancering van de Crelan mobile app, waarmee onze klanten via hun smartphone hun bankzaken kunnen beheren waar en wanneer ze dat willen.

De resultaten van 2014 weerspiegelen deze evolutie. Het resultaat van de Groep Crelan is bemoedigend, zeker wanneer we rekening houden met de bijzonder zware factuur van de bankenheffing. De commerciële activiteit was intens en het aantal aandeelhouders-coöperanten is met meer dan 25.000 gestegen. Het coöperatief kapitaal is toegenomen met bijna 200 miljoen euro.

Crelan is dan ook klaar om midden 2015 een 100% Belgische bank met een 100% coöperatieve verankering te worden. Het einddossier werd aan de NBB en de ECB voorgelegd.

De medewerkers hebben ervoor gezorgd dat de kosten onder controle bleven, ondanks de verstikkende factuurverhoging van de bankenheffingen. We moeten de volgende jaren de inspanningen om de cost income ratio te verlagen onverminderd aanhouden, dit om concurrentieel te kunnen blijven en om de rentabiliteit van ons coöperatief model naar de toekomst toe te verzekeren.

Terzelfder tijd zullen we de nodige investeringen realiseren om ons bankmodel aan te passen aan de snel wijzigende bankomgeving. Ondanks het oververzadigde Belgisch bankenlandschap zullen de komende jaren nieuwe spelers verschijnen. In deze omgeving zullen wij klaar staan voor onze klanten met een moderne bankservice en een menselijke, warme aanpak. Onze zelfstandige Crelan-agenten kennen de klanten persoonlijk en zullen ook in de toekomst zorgen voor advies op maat.

Crelan is een bank met een coöperatieve structuur en een coöperatief gedachtegoed. Meer dan ooit staan wij dichtbij onze klanten, dankzij onze lokale verankering, meer dan ooit zijn wij een bank op mensenmaat met een bijzondere focus op de land- en tuinbouw. Deze waarden verdedigen we al meer dan 75 jaar. Dit zullen we ook de komende jaren blijven doen.

Luc Versele
CEO Crelan

De Raad houdt eraan alle medewerkers te danken voor het bereikte resultaat, alsook voor de toewijding en de bijzondere inspanningen die zij hebben geleverd voor de verdere ontplooiing van de Groep Crelan.

GECONSOLIDEERD BESTUURSVERSLAG VAN HET BOEKJAAR 2014 VAN DE GROEP CRELAN

A. STRUCTUUR VAN DE GROEP CRELAN, AANDEELHOUDERSCHAP EN GROEISTRATEGIE

Structuur van de Groep Crelan

De NV Crelan en de erkende coöperatieve Kassen CVBA Lanbokas en SCRL Agricaïsse, die hoofdelijk verbonden zijn, vormen samen, volgens artikel 239 van de wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen, een federatie van kredietinstellingen, waarvan de NV Crelan de centrale instelling is. Er is volledige solidariteit tussen de verschillende entiteiten van de Groep. Dit verklaart waarom de resultaten van de NV Crelan en de erkende coöperatieve Kassen worden geglobaliseerd.

De acht regionale coöperatieve vennootschappen vervolledigen de coöperatieve verankering van de federatie van kredietinstellingen en in hun statuten is tevens de solidariteit bepaald met de verbintenissen van de andere entiteiten.

Het coöperatief kapitaal van de erkende coöperatieve Kassen en van de regionale coöperatieve vennootschappen is in handen van meer dan 280.000 landbouwers en particulieren. Het Directiecomité van de NV Crelan voert het operationele beleid van alle voornoemde entiteiten.

Het geheel gevormd door de NV Crelan, haar erkende coöperatieve Kassen en de regionale coöperatieve vennootschappen wordt in dit verslag "Crelan" of "de Bank" genoemd, terwijl de bredere benaming "Groep Crelan" of "de Groep" verwijst naar alle entiteiten of dochtervennootschappen die hierna vermeld worden en die door volledige integratie in de consolidatie opgenomen zijn.

De erkende Kassen Lanbokas en Agricaïsse bezitten, samen met de Federatie van de Kassen van het Landbouwkrediet - een coöperatieve vennootschap die toeziet op de coördinatie van de activiteiten van de erkende coöperatieve Kassen en op hun vertegenwoordiging in de NV Crelan - 50% van het totale aantal aandelen en 50% van de stemrechten in de NV Crelan.

De resterende 50% van de aandelen van de NV Crelan, is in handen van de SAS Belgium CA, een vennootschap naar Frans recht.

Het aandeelhouderschap van Belgium CA is samengesteld als volgt: 45% is in handen van de Caisse Régionale de Crédit Agricole Nord de France, 45% is in handen van de Caisse Régionale de Crédit Agricole du Nord Est en 10% is in handen van Crédit Agricole SA.

Op basis van een aandeelhoudersovereenkomst uit 2003 bezat Belgium CA tot 10 juni 2014 50% van de stemrechten in de NV Crelan en had ze recht op een dividend dat het dubbel bedroeg van het dividend dat aan de Belgische aandeelhouders werd uitgekeerd.

Begin 2014 hebben de Franse en de Belgische aandeelhouders in onderling overleg beslist deze bestaande aandeelhoudersovereenkomst niet te verlengen.

Op 22 april 2014 hebben de Franse en de Belgische aandeelhouders een akkoord gesloten waarbij is overeengekomen dat de Franse aandeelhouder zijn participatie in de NV Crelan, zijnde 50% van het totale aantal aandelen, zal overdragen aan de Belgische aandeelhouders.

De Nationale Bank van België heeft op 8 april 2014 beslist zich niet te verzetten tegen de overeengekomen kaderovereenkomst.

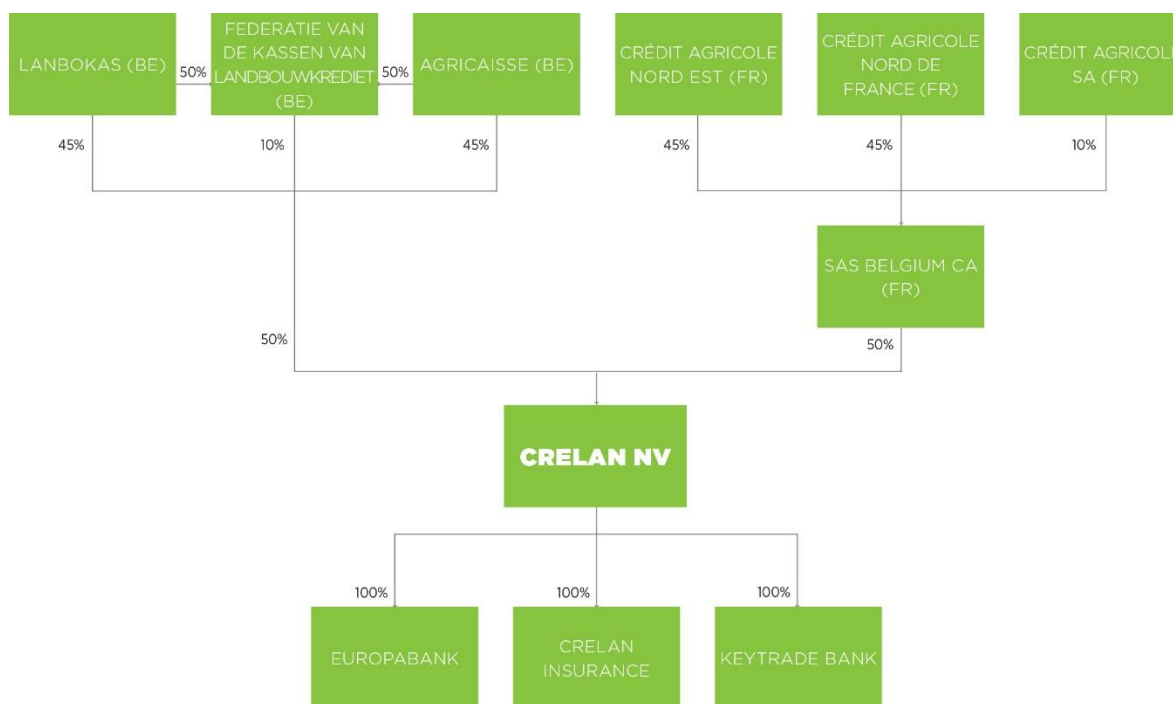
De overdracht wordt normaliter uiterlijk op 22 juni 2015 afgerond. De termijn kan worden gereduceerd indien de Belgische aandeelhouders sneller over de nodige middelen beschikken. De termijn kan ook in onderling akkoord tussen de aandeelhouders worden verlengd indien er meer tijd nodig is om de transactie te beëindigen. De toezichhoudende overheid, de Nationale Bank van België dient, vooraleer de operatie volledig wordt afgerond, haar akkoord te geven.

De transactie wordt door de Belgische aandeelhouders gefinancierd met eigen middelen. Om op groepsniveau te blijven voldoen aan de prudentiële vereisten inzake eigen vermogen en solvabiliteit diende Crelan, ingevolge deze operatie, het eigen vermogen te verhogen met +/- 200 miljoen EUR. Dit wordt gerealiseerd door het ophalen van bijkomend coöperatief kapitaal en door winstreservering. Op 31 december 2014 was er al meer dan 190 miljoen EUR aan extra coöperatief kapitaal opgehaald.

Door deze aandelenoverdracht wordt Crelan een 100% Belgische bank met een 100% coöperatieve verankering!

De rekeningen van de dochtervennootschappen van de NV Crelan, Europabank sinds 2004, Keytrade Bank sinds 2005, Crelan Insurance sinds 2007, en van de Federatie van de Kassen van het Landbouwkrediet zijn inbegrepen in de consolidatieperimeter van de Groep Crelan krachtens het Koninklijk Besluit van 23 september 1992 over de geconsolideerde jaarrekening van de kredietinstellingen.

Het schema hierna geeft een vereenvoudigd overzicht van de structuur van de Groep Crelan. Duidelijkheidshalve werden de regionale coöperatieve vennootschappen in dit schema niet opgenomen.

Aandeelhouderschap en groeistrategie

In het kader van de externe groeistrategie, vonden in de periode tot eind 2011 drie acquisities plaats, één in 2004, één in 2005 en één in 2011. Enerzijds verrijkten deze acquisities de Groep Crelan met zeer specifieke cliëntengroepen en met een financiële spitstechnologie voor online beurs- en beleggingsverrichtingen, anderzijds zorgden ze ervoor dat de taille van de Groep voldoende groot werd om een gezonde en winstgevende toekomst uit te bouwen.

Zo is Crelan in 2004 voor 100% aandeelhouder geworden van Europabank en werd de overname van Keytrade Bank in verschillende fases uitgevoerd, van 2005 tot 2007. Sinds 2007 heeft de Bank een participatie van 100% in Keytrade Bank.

Crelan heeft gedurende verschillende jaren een diepgaande reflectie gevoerd over de te volgen strategie inzake zijn positionering als bankverzekeraar, wat geleid heeft tot een concreet resultaat. In maart 2007 werd de NV Landbouwkrediet Verzekeringen - in 2013 omgedoopt tot Crelan Insurance - opgericht. Crelan Insurance is een volledige dochter van de Bank, met als maatschappelijk doel de verkoop van eigen producten, hoofdzakelijk schuldsaldoverzekeringen die verbonden zijn met verschillende kredietvormen.

In 2009 heeft de Bank haar activiteiten uitgebreid met het discretionair vermogensbeheer of de Personal & Private Banking-activiteit.

Deze Personal & Private Banking-activiteit past in de groeistrategie van de Bank. Dat geldt ook voor de overname van de 5000 Private Banking-cliënten van ex-Kaupthing Belgium, volgens een overeenkomst die op 16 januari 2009 afgesloten werd met Kaupthing Bank Luxemburg.

In 2010 kreeg de afdeling "Ondernemingen" vorm en werd hiervoor een afzonderlijke directie gecreëerd. In 2012 werd deze afdeling geïntegreerd in de directie Kredieten. Vanuit deze afdeling wordt de dienstverlening aan ondernemingen gecentraliseerd, geoptimaliseerd en verder uitgebreid.

Diversificatie en groei vormen de rode draad doorheen de geschiedenis van de Bank, en dit resulteerde in 2010 in de ontwikkeling van Crelan Direct. Deze internetbankactiviteit maakt het mogelijk om, naast de traditionele kanalen en de bestaande Crelan-online-service, een aantal bankdiensten online aan te bieden, zoals het openen van rekeningen en het aankopen van een aantal financiële producten. Crelan beoogt hiermee een nieuw type van cliënteel te kunnen aantrekken, maar ook haar bestaande klanten nog beter te kunnen bedienen. In dit opzet werd in september 2014 ook de smartphone-applicatie 'Crelan Mobile App' ter beschikking van de cliënteel gesteld.

In 2011 werden de aandelen van Centea die voor 99,5% in handen waren van KBC overgenomen door Crelan. In 2012 kwam via een openbaar uitkoopbod ook de rest van de aandelen in handen van Crelan waardoor Crelan voor 100% eigenaar werd van Centea. Centea was een universele retailbank die werkte met een net van zelfstandige agenten. De strategie en het businessmodel van Centea leunden nauw aan bij die van de Bank en beide entiteiten werden op 1 april 2013 gefusioneerd tot één entiteit die de naam Crelan kreeg.

Dankzij deze operatie klom het aantal klanten van de Bank tot bijna één miljoen, verdubbelde het balanstotaal en werd het marktaandeel duidelijk opgekrikt.

Crelan heeft geen bijkantoren.

B. CORPORATE GOVERNANCE

Raden van Bestuur en Directiecomités

De Raad van Bestuur kwam in 2014 zeven keer samen. Onder de bevoegdheid van de Raad van Bestuur functioneren het Auditcomité, het Remuneratiecomité en het Strategisch Comité, dat de strategische krijtlijnen voor de Raad voorbereidt.

De Algemene Vergadering van 24 april 2014 bevestigde het ontslag van de heer Rik Duyck, die in zijn hoedanigheid van bestuurder-lid van het Directiecomité zijn mandaten heeft neergelegd met ingang van 1 september 2013.

De Algemene Vergadering van 24 april 2014 heeft de hernieuwing van het mandaat van Deloitte als Commissaris-revisor goedgekeurd en dit voor een periode van drie jaar.

Ingevolge de stopzetting van de aandeelhoudersovereenkomst van 2003 en de kaderovereenkomst tussen de Belgische en de Franse aandeelhouders met betrekking tot de aandelenoverdracht werd het aantal mandaten van de Franse aandeelhouders in de Raad van Bestuur gereduceerd tot drie.

De Raad van Bestuur van 10 juni 2014 heeft dan ook kennis genomen van het ontslag van de voorzitter van de Raad van Bestuur, dhr. François Macé en van de bestuurders dhr. Thierry Aubertin en dhr. Gabriel Hollander.

De Raad van Bestuur van 10 juni 2014 heeft eveneens kennis genomen van het einde van het mandaat van dhr. Paul Phillips als Bestuurder-lid van het Directiecomité op 31 juni 2014. Dhr. Paul Phillips heeft beslist zijn activiteiten binnen de bank stop te zetten met ingang van 1 juli 2014. De Raad van Bestuur heeft beslist om Dhr. Jean-Paul Grégoire voor te stellen aan de Algemene Vergadering als bestuurder, lid van het Directiecomité.

Op 10 juni 2014 had eveneens een Buitengewone Algemene Vergadering van Aandeelhouders plaats. Ingevolge de stopzetting van de aandeelhoudersovereenkomst en het kaderakkoord van

aandelenoverdracht van 22 april 2014 werden de statuten van de NV Crelan aangepast. De Buitengewone Algemene Vergadering heeft tevens op voorstel van de Raad van Bestuur dhr. Jean-Paul Grégoire benoemd als bestuurder-lid van het Directiecomité, en dit voor een mandaat met een looptijd van 6 jaar, dat vervalt op de Algemene Vergadering in 2020.

In navolging op de statutenwijziging heeft de Raad van Bestuur tijdens een tweede vergadering op 10 juni 2014 dhr. Jean-Pierre Dubois aangeduid als Voorzitter van de Raad van Bestuur.

Het Directiecomité bestaat uit zes leden, waaronder de Voorzitter. De leden van het Directiecomité vormen een college. De Voorzitter van het Directiecomité draagt de titel Voorzitter van de Bank. Onverminderd de collegiale bevoegdheid van het Directiecomité worden de taken en bevoegdheden verdeeld onder de leden van het Directiecomité. Binnen de schoot van het Directiecomité werd één lid belast met het riskmanagement.

Wijzigingen ingevolge de Wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op de Kredietinstellingen:

Aangezien Crelan NV overeenkomstig artikel 3 van deze wet als een significante bank wordt beschouwd, dienen ingevolge art 28-31 van deze wet in de schoot van de Raad van Bestuur de volgende vier comités te worden opgericht:

- Auditcomité,
- Risicocomité,
- Remuneratiecomité,
- Benoemingscomité.

Het Risicocomité en het Benoemingscomité dienen opgericht en functioneel te zijn tegen 31 december 2014.

Het Auditcomité bestond reeds en wordt voorgezeten door de heer Freddy Willockx, de onafhankelijke bestuurder, die dankzij zijn opleiding en uitgebreide ervaring op hoog niveau, over de vereiste competenties beschikt, zowel op boekhoudkundig vlak als op het vlak van audit.

De Raad van Bestuur heeft op 23 oktober en ingevolge het ontslag van de heer Thierry. Aubertin, de heer Yvan Hayez benoemd als lid van het Auditcomité. Naast de heren Fernand George en Yvan Hayez zal er nog één extra onafhankelijk bestuurder worden toegewezen aan het Auditcomité.

Ook de Voorzitter van de Raad van Bestuur, de Voorzitter van het Directiecomité en de directeur Interne Audit kunnen worden uitgenodigd op de vergaderingen van het Auditcomité.

Het Remuneratiecomité bestond reeds en wordt voorgezeten door de heer Freddy Willockx, als onafhankelijke bestuurder.

De Raad van Bestuur heeft op 23 oktober ook de heren Robert Joly en Hendrik Vandamme aangeduid als leden van het Remuneratiecomité.

De Voorzitter van de Raad van Bestuur en de Voorzitter van het Directiecomité kunnen worden uitgenodigd op de vergadering.

Het Benoemingscomité dat op 31 december 2014 opgericht en functioneel dient te zijn werd door de Raad van Bestuur voorlopig als volgt samengesteld: de heren Jean-Pierre Dubois, Fernand George, Yvan Hayez en Hendrik Vandamme.

Het Risicocomité dat op 31 december 2014 opgericht en functioneel dient te zijn werd door de Raad van Bestuur voorlopig als volgt samengesteld: de heren Freddy Willockx, Robert Joly en Fernand George.

Conform artikel 62 § 2 van de wet van 25 april 2014 op het statuut van en de controle op de kredietinstellingen en conform het reglement van de Nationale Bank ter zake, is de Bank verplicht de externe functies buiten de Groep Crelan uitgeoefend door haar bestuurders en effectieve leiders openbaar te maken. De Bank voldoet aan deze verplichting via een publicatie op de internetsite van Crelan (www.crelan.be).

Keytrade Bank

Bij Keytrade Bank bleef de samenstelling van het Directiecomité, dat uit drie leden bestaat, ongewijzigd.

De samenstelling van de Raad van Bestuur wijzigde in 2014 als volgt: aangezien het mandaat van de heer Eric de Keuleneer ten einde liep, besliste de Algemene Vergadering van 28 april 2014 om de heer Jan Annaert als onafhankelijke bestuurder aan te stellen voor een periode van zes jaar die eindigt tijdens de gewone Algemene Vergadering van 2020.

De Raad van Bestuur heeft op 12 december 2014 de heer Robert Joly aangesteld als bestuurder. Die benoeming dient tijdens de volgende Algemene Vergadering te worden bevestigd.

De Raad van bestuur kwam vijf keer bijeen.

De verschillende comités (Auditcomité en Bezoldigingscomité), opgericht door de Raad van Bestuur, zijn regelmatig samengekomen.

Ten slotte verlengde de Algemene Vergadering van 28 april 2014 het mandaat van Deloitte Bedrijfsrevisoren, vertegenwoordigd door de heer Philip Mayaert, als commissaris tot de gewone algemene vergadering van 2017.

Europabank

De Raad van Bestuur kwam in 2014 zeven keer samen.

De Raad van Bestuur heeft op zijn vergadering van 23 juni kennisgenomen van het ontslag van BVBA VCM, vertegenwoordigd door mevrouw Véronique Kislansky, als bestuurder. BVBA VCM zetelde sinds 2009 in de Raad van Bestuur. Op 15 december werd de heer Hendrik Vandamme door de Raad van Bestuur benoemd als bestuurder in opvolging van BVBA VCM.

De samenstelling van het Directiecomité blijft ongewijzigd.

Crelan Insurance

De Raad van Bestuur kwam in 2014 vier keer samen.

Op 1 juli werd de heer Paul Phillips, die met pensioen ging, vervangen door de heer Peter Venneman als CEO. De heer Peter Venneman, die ook in de Raad van Bestuur en het Directiecomité van de NV Crelan zetelt, is onder andere actuaaris van opleiding.

College van commissarissen

De geconsolideerde rekeningen van de Groep Crelan werden sinds 2005 gecontroleerd door de Kabinetten Deloitte en KPMG, die een college vormen. Op 24 april 2014 heeft de Algemene Vergadering het mandaat van Deloitte als commissaris hernieuwd en dit voor een periode van 3 jaar. Het kabinet Deloitte wordt hierbij vertegenwoordigd door de heer Philip Maeyaert en de heer Bernard De Meulemeester.

Er werd beslist om niet meer in college te werken en derhalve werd het mandaat van het kabinet KPMG niet hernieuwd.

Statutaire wijzigingen

Op 10 juni 2014 heeft de Buitengewone Algemene Vergadering der Aandeelhouders, ingevolge de stopzetting van de aandeelhoudersovereenkomst en de ondertekening van de kaderovereenkomst tot aandelenoverdracht tussen de Belgische en de Franse aandeelhouders, de statuten gewijzigd.

In de statuten werden onder meer de volgende artikelen gewijzigd: de artikelen in verband met de aandelen categorieën en alle artikelen die daarop allusie maken; de artikelen die dienden te worden aangepast met verwijzing naar de nieuwe bankwet alsook de artikelen met betrekking tot de samenstelling van de Raad van Bestuur.

Tijdens deze buitengewone Algemene Vergadering werd ook het bijzonder verslag overeenkomstig artikel 560 van het wetboek vennootschappen goedgekeurd met betrekking tot de schrapping van de aandelen categorieën.

Deugdelijk bestuur

Overeenkomstig de circulaire van 20 december 2011 van de NBB (Nationale Bank van België) over de evaluatie van de interne controle, heeft het management van de Bank zijn systeem van interne controle geëvalueerd en voert progressief een permanente tweedelijnscontrole in.

Het verslag van de effectieve leiding inzake de beoordeling van de interne controle is gebaseerd op self-assessments van de directies van de Bank. De bedoeling is om na te gaan of deze voldoende 'compliant' zijn ten opzichte van het geldende reglementaire kader. Voor de vastgestelde punten die voor verbetering vatbaar zijn, werden maatregelen ter verbetering genomen. De entiteit Permanente Controle staat in voor de opvolging hiervan.

Het jaarverslag over de interne controle werd in februari overgemaakt aan de Nationale Bank van België.

Remuneratiebeleid

De Raad van Bestuur heeft in zijn midden een Remuneratiecomité opgericht dat belast is met het overmaken van aanbevelingen aan de Raad van Bestuur. De voorstellen van het Comité behelzen het pecuniair statuut van de uitvoerende en niet-uitvoerende leiders van de Bank en haar filialen, alsook het pecuniair statuut van de personen die verantwoordelijk zijn voor de onafhankelijke controlefuncties. Dit zonder afbreuk te doen aan de bevoegdheden van de Algemene Vergadering der Aandeelhouders.

Het Remuneratiecomité houdt bij zijn aanbevelingen rekening met de langetermijnbelangen van de aandeelhouders, investeerders en andere belanghebbenden van de Bank alsook met het algemeen belang.

Het Remuneratiecomité is zodanig samengesteld dat het een gedegen en onafhankelijk oordeel kan geven over het verloningsbeleid en de prikkels die daarvan uitgaan voor de risicobeheersing, de eigenvermogensbehoeften en de liquiditeitspositie.

Het Remuneratiecomité komt minstens eenmaal per jaar samen, en meer indien nodig, op vraag van de Voorzitter van dit comité, van een lid van het Remuneratiecomité, van de Voorzitter van het Directiecomité van de Bank of de Voorzitter van de Raad van Bestuur, na overleg met de Voorzitter van het Remuneratiecomité.

Op voorstel van het Remuneratiecomité heeft de Raad van Bestuur in december 2014 het remuneratiebeleid voor de effectieve en niet-effectieve leiders en voor het bezoldigd personeel aangepast om dit conform te maken aan de wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen.

De vergoeding van de leden van het Directiecomité bevat een vast basisgedeelte en een variabele component. Voor het variabele gedeelte stelt het Remuneratiecomité elk jaar een bedrag voor in functie van het economisch resultaat van de Bank. Dit bedrag mag behoudens uitzonderlijke omstandigheden en met uitdrukkelijke beslissing door de Raad van Bestuur op voorstel van het Remuneratiecomité niet meer dan 30% van de basisvergoeding bedragen.

De ontslagvergoedingen worden berekend op basis van de basisvergoeding, exclusief variabel gedeelte en zijn beperkt tot maximaal 18 maanden vergoeding. In geval van overname of fusie kan die vergoeding hoger zijn. Indien de vergoeding hoger is dan 12 maanden of op gemotiveerd advies van het Remuneratiecomité hoger is dan 18 maanden dan dient de Algemene Vergadering hierover vooraf een goedkeuring te geven.

De niet-uitvoerende bestuurders hebben recht op een forfaitaire vergoeding.

Ook de Voorzitter van de Raad van Bestuur en de onafhankelijke bestuurder(s) ontvangen een jaarlijkse forfaitaire vergoeding.

In 2014 bedroeg de totale vergoeding van de bestuurders van de NV Crelan 3,1 miljoen EUR. De totale vergoeding van de bestuurders van de Groep Crelan beliep 6,1 miljoen EUR.

Toezicht op de toepassing van dit beloningsbeleid wordt uitgeoefend door Interne Audit.

C. RISK MANAGEMENT: EVOLUTIE VAN DE BELANGRIJKSTE OPDRACHTEN

De piramidale structuur van de comités voor Kredietrisico, Financiële risico's en Operationele risico's en de opvolging van de filialen die rapporteren aan het Global Risk Comité of rechtstreeks aan het Directiecomité, bleven ongewijzigd.

In het kader van operationele risico's werd een nieuw comité opgericht om een beter inzicht te krijgen in de informatica-risico's en meer bepaald naar beveiliging toe.

Algemeen Risk Management

De operationele structuren voor de opvolging van de risico's binnen de Bank zijn gecentraliseerd onder leiding van de Chief Risk Officer die lid is van het Directiecomité. In deze directie bevindt zich het departement voor de kredietrisicomodellering, de kredietrisico-opvolging en financiële risico-opvolging. De Chief Risk Officer is eveneens verantwoordelijk voor het departement ' Permanente Controle & Operationele Risico's '. Dit departement staat eveneens in voor de opvolging van de operationele risico's en dit omwille van de synergiemogelijkheden tussen de permanente controle en de incidentopvolging.

In september 2014 werden de analisten grote risico's geïntegreerd in de directie Risk Management. Eén van de taken van deze analisten is het uitbrengen van onafhankelijke en gemotiveerde adviezen in (krediet)dossiers die vanwege hun bedragen en/of risicograad een beslissing vereisen van het Directiecomité.

De nieuwe bankenwet voorziet de oprichting van een Risicocomité onder het voorzitterschap van een onafhankelijk bestuurder. De functionering van dit comité zal in 2015 verder worden geïmplementeerd.

Kredietrisico

Het beheersen van het kredietrisico blijft gebaseerd op het kredietbeleid enerzijds en op een systeem van scheiding van de machten in de kredietactiviteit anderzijds. Zo volgen verschillende comités de 'risk-appetite' op.

De bevoegdheden inzake krediettoekenning zijn verdeeld tussen het Directiecomité en het Kredietverbintissencomité, en dit volgens bepaalde niveaus van kredietomloop en rating van de klanten. Bovendien is er ook een bevoegdheidsdelegatie binnen het kredietdepartement.

Het Krediettoezichtcomité is bevoegd voor het beheer van de kredietomloop, onder meer voor de kredieten op de 'kredietbewakingslijst'. Het Kredietprovisioneringscomité heeft de bevoegdheid om klanten in 'kwalitatieve default' te plaatsen, waardeverminderingen te bepalen en aan te passen, kredieten op te zeggen en schuldvorderingen af te schrijven.

In 2014 werden de directie Krediettoekenning en de directie Kredietbeheer gefuseerd. Het Kredietrisicocomité zorgt voor de omkadering van het meten en het opvolgen van de risico's.

De Centea-portefeuille werd in het eerste semester van 2013 naar de systemen van Crelan gemigreerd. Gelijktijdig werden het kredietbeleid en de kredietprocessen geharmoniseerd. Die zijn nu op een uniforme manier van toepassing in alle operationele entiteiten. De kredietlimieten werden geactualiseerd in het kader van het globale kredietrisico van de Bank en werden goedgekeurd door de Raad van Bestuur.

Het kredietrisico wordt beheerd aan de hand van ratingmodellen die een score toekennen aan elke kredietklant. De performantie ervan wordt regelmatig opgevolgd en de resultaten worden goedgekeurd door het Globale Risicocomité van Crelan. De rating van de klant is doorslaggevend voor de beslissingen inzake krediettoekenning en kredietbeheer.

De modellen werden toegepast op de ex-Centea-klanten. In 2014 is er een specifieke opvolging geweest om na te gaan of de modellen duurzaam performant blijven voor de hele kredietportefeuille. De resultaten waren positief.

In 2014 werd de nieuwe regelgeving inzake het eigen vermogen (CRD4) geïmplementeerd. Het gaat over de wijze van berekenen en rapporteren van de kapitaalvereisten in functie van de kredietrisico's waaraan de Bank is blootgesteld.

Renterisico, liquiditeitsrisico, marktrisico

Nadat in 2012 werd besloten om het financiële risico-opvolgingssysteem binnen de Groep Crelan uit te breiden naar alle entiteiten binnen de Groep, werd in 2013 gestart met de gecentraliseerde systematische opvolging van de financiële risico's voor alle bancaire entiteiten binnen de Groep. Op deze manier wordt via de financiële risico-opvolging de groepsstructuur verder versterkt en worden alle filialen operationeel geïntegreerd in het financieel beleid en de risico-opvolging van de Groep. Voor Crelan Insurance wordt enkel het tegenpartijrisico geïntegreerd in de opvolging op groepsniveau.

De belangrijkste risico-indicatoren zijn de globale Value at Risk voor alle financiële risico's, een vastrentende reverse cumulatieve gap voor het renterisico, de LGD-limieten (Loss Given Default) voor het tegenpartij- en landenrisico en de observatieratio's van de NBB voor het liquiditeitsrisico.

De scope van het VaR-model (Value at Risk), dat volledig binnen het departement RMF (Riskmanagement Finance) werd ontwikkeld, omvat alle financiële risico's van de volledige Groep. Dit zowel onder normale (i.e. VaR-berekening), als onder stressomstandigheden. Omwille van het belang van dit model werd het eind 2012 door een gespecialiseerd extern bureau in detail gevalideerd. In 2014 werden geen nieuwe type producten aangekocht in de portefeuille en was er dus geen aanpassing aan noch ontwikkeling vereist voor het bestaande VaR-model.

Het ALM-departement is verantwoordelijk voor de opvolging van het renterisico, optierisico en liquiditeitsrisico binnen de bank. De ontwikkeling van de modellen die dienen voor de identificatie, analyse, bewaking en rapportering van het renterisico, optierisico en liquiditeitsrisico binnen de bank gebeurt door het ALM-departement. De afdeling RMF daarentegen heeft de rol van validator van deze modellen.

In 2013 werd een framework opgezet voor de controle van financiële limieten, namelijk de controle van de limieten op de financiële portefeuille en van de limieten op de vastrentende gap. In 2014 werden deze controles uitgebreid naar een inhoudelijke controle van het renterisico dat door de vastrentende gap wordt gemeten en door ALM wordt gerapporteerd. Zowel de interne vastrentende gap als de reglementaire rapportering van het renterisico worden door RMF gecontroleerd. Verder werd er in 2014 ook een volledige controle opgezet van de door ALM gerapporteerde reglementaire liquiditeitsratio (i.e. NBB-ratio).

De verantwoordelijkheid voor het beheer en rapportering van de financiële risico's, alsook de controle van de geldende limieten liggen in eerste instantie bij de diverse business-lijnen zelf. RMF is verantwoordelijk voor de tweedelijnscontrole van deze financiële limieten. Het betreft hier een bijkomende onafhankelijke validatie door RMF van de gerapporteerde gegevens door ALM en Financieel Beleid met als doel de kans op foutieve rapporteringen aan de regelgevende instanties, het Financieel Comité, het Directiecomité of de Raad van Bestuur uit te sluiten.

Operationele risico's

In 2014 heeft Crelan de modernisering en de reorganisatie van haar mechanisme van beheer van de operationele risico's voortgezet. Deze activiteit wordt uitgevoerd door het departement CPRO (Permanente controle en Operationele risico's).

Het algemeen kader van sturing van de operationele risico's kende in 2014 een nieuwe evolutie door de herziening van de toepasbare limieten die werden goedgekeurd door de Raad van Bestuur.

Een waarschuwingsmechanisme bestaat om belangrijke operationele incidenten op te sporen. Dit mechanisme diende tijdens het vorige boekjaar niet te worden geactiveerd.

Ter herinnering, Permanente Controle stelt ook sleutelindicatoren in werking om na te gaan in hoeverre processen risicogevoelig zijn en om de kwaliteit van de meldingen van incidenten door de verschillende departementen op te volgen.

Op hiërarchisch vlak hangt het departement CPRO af van de Risk Manager die op zijn beurt ressorteert onder de Chief Risk Officer (CRO).

Een Comité OpRisk, samengesteld uit de belangrijkste actoren van het beheer van de operationele risico's, verzekert de sturing van deze risico's. Dit comité vergadert om de zes weken en maakt de balans op van de markante feiten en de te ondernemen acties.

Naast dit comité werd er ook een IT-riskcomité opgericht onder het voorzitterschap van Risk Management.

Op functioneel vlak kan de beheerder van de operationele risico's rekenen op een netwerk van een dertigtal correspondenten die actief zijn in de verschillende domeinen van de Bank. De correspondenten werden opnieuw bewust gemaakt van het belang van de rapportering van de operationele incidenten van hun processen.

In 2014 heeft CPRO de erkende operationele incidenten geïnventariseerd, gerapporteerd en opgevolgd. Crelan heeft in dit boekjaar geen belangrijk operationeel verlies geleden.

Om een systematische opvolging van de naleving van de geldende regels tussen agent en de Bank te kunnen verwezenlijken, heeft de afdeling Inspectie het Crelan Charter geïntroduceerd. Het is een systematische opvolging, verduidelijking en precisering van de voornaamste afspraken.

Integriteitbeleid

In 2014 is intensief verder gewerkt aan een aantal maatregelen die opgestart zijn in 2013 in het kader van witwaspreventie, meer bepaald met betrekking tot cliëntenidentificatie, de opvolging van repatriëring van gelden uit het buitenland en de verhoogde waakzaamheid voor cashtransacties.

In de periode mei-juni werden op vier locaties opleidingssessies voor agenten gehouden, waarbij in het bijzonder de richtlijnen rond cashtransacties en detectie van atypische verrichtingen in herinnering gebracht werden. Aan diezelfde onderwerpen werden meerdere interne circulaire's gewijd, waarin met concrete voorbeelden de geldende richtlijnen zijn toegelicht.

Hoewel 2013 voor cliënten het laatste jaar was voor fiscale regularisatie, werden in de nasleep van de vele regularisatie-aanvragen ook in 2014 nog een aanzienlijk aantal repatriëringdossiers behandeld. Rekening houdend met de verstrenging van de antiwitwaswetgeving inzake ernstige fiscale fraude, werd een verhoogde waakzaamheid aan de dag gelegd voor detectie van verrichtingen die verband kunnen houden met repatriëring.

De procedures voor cliëntenidentificatie werden bijgestuurd en leggen nu het verplicht elektronisch inlezen op van Belgische identiteitskaarten zowel voor nieuwe klantenrelaties als voor actualisatie van bestaande identificatiegegevens.

De agenten werden via een e-learningpakket gesensibiliseerd voor de bescherming van de beleggers in het kader van de Europese MiFID-richtlijn.

Audit

De Bank beschikt over een onafhankelijke auditfunctie. Het is de taak van Audit om de interne controle te bevorderen en in derde lijn toe te zien op de performantie en de effectieve toepassing van het bestaande controlesysteem. Audit evalueert of de risico's die de Bank loopt adequaat geïdentificeerd, geanalyseerd en ingedekt zijn.

De scope van Audit omvat het geheel van de Groep Crelan. Voor sommige filialen of bijkantoren worden de auditactiviteiten geheel of gedeeltelijk toevertrouwd aan een lokale (interne of externe) auditdienst. Binnen de Groep werd een geüniformiseerde auditmethodologie uitgerold.

De algemene missie en de waarden van het departement Audit worden beschreven in het Auditcharter. De rollen en verantwoordelijkheden in het Auditcharter en het Auditcomitécharter werden gefinetuned in het kader van de nieuwe Bankenwet van 25 april 2014.

Daarenboven worden de specifieke modaliteiten van de outsourcing van de interne-auditfunctie van Keytrade Bank aan het departement Audit van Crelan toegelicht in een Service Level Agreement.

In de context van een 'Risk Based Auditing'-aanpak heeft het departement Audit in 2014 ook het "Audit Universum" geüpdatet naar aanleiding van nieuwe reglementeringen of nieuwe of gewijzigde activiteiten.

De opdrachten van Audit die het voorbije jaar uitgevoerd werden, hadden betrekking op verschillende domeinen: onder meer op Bazel II, Kredieten, Risk Management en Compliance.

Het departement Audit voert de opvolging uit van de correctieve acties. De status van de auditaanbevelingen wordt regelmatig opgevolgd en gerapporteerd, zowel aan het Directiecomité als aan het Auditcomité.

Het departement Audit van de Bank rapporteert over het geheel van de auditactiviteit binnen de Groep aan het Auditcomité van de moedermaatschappij.

Het Auditcomité is in 2014 vier keer samengekomen. Het heeft zich gebogen over de organisatie van het systeem van interne controle van de Bank en over de werking van Audit, Risk Management, Inspectie, Permanente Controle & Operationele Risico's en Compliance, maar eveneens over de toezichtactiviteiten die uitgeoefend worden binnen de Auditcomités van de dochters Europabank, Keytrade Bank en Crelan Insurance.

Binnen de Groep werden de auditmethodologie en de rapportering aan het Auditcomité geüniformiseerd.

Inspectie van het Net

De opdracht van de afdeling Inspectie is gericht op het voorkomen van feiten die het vertrouwen tussen de klant, de agent en de Bank zouden kunnen schaden.

Dit gebeurt door controles op volgende vlakken:

1. toezicht op de financiële gezondheid van de agentschappen;
2. toezicht op het administratieve en boekhoudkundige beheer van het agentschap;
3. toezicht op de naleving van wetten, regelgevingen en procedures in de verkoop-organisatie van de Bank;
4. toezicht op de kwaliteit van de ondersteuning van de klanten.

Inspectie ontwikkelde een kwaliteitsmodel dat aan elk agentschap een volwaardige risicoscore kan toekennen. Dit maakt het mogelijk een gedifferentieerde controle-aanpak te organiseren. Zowel de frequentie van de controles als de omvang van de steekproefcontrole zijn bepaald in functie van de scoring van het betrokken agentschap.

Het agentennet wordt op regelmatige basis gecontroleerd via standaardinspecties, bijkomende kascontroles en eventuele ad hoc thema-inspecties. Daarnaast worden de transacties in de kantoren op periodieke wijze gecontroleerd door dossierbeheerders op de zetel.

De vaststellingen tijdens de controles worden in eerste instantie opgevolgd via het COK (Comité Opvolging Kwaliteitsmodel). Het COK is een intern overlegorgaan binnen Inspectie dat de lopende dossiers bespreekt en de passende maatregelen voorstelt.

Indien de oplossing voor een probleem afdelingsoverschrijdend is, zal het dossier vanuit het COK doorverwezen worden naar het BAC (Bemiddelings- en Adviescomité) dat samengesteld is uit vertegenwoordigers van verschillende afdelingen en beschikt over een grotere beslissingsbevoegdheid. De resultaten van de besprekingen in het BAC-comité worden gerapporteerd aan het Directiecomité en het Auditcomité.

Om een systematische opvolging van de naleving van de geldende regels tussen agent en de Bank te kunnen verwezenlijken, introduceerde Inspectie het Crelan Charter. Het is een systematiek van opvolging, verduidelijking en precisering van de voornaamste afspraken.

Door deze instructies te volgen, zal de agent in principe automatisch:

- de witwaswetgeving respecteren;
- de MiFID-reglementering correct uitvoeren;
- bijzondere mechanismen vermijden;
- de FSMA-aanbevelingen correct naleven.

Inspectie staat tevens in voor een aantal punctuele en gevoelige onderzoeken zoals: voorafgaande screening en advies met betrekking tot kandidaat-agenten, voorafgaande screening en advies met betrekking tot kandidaat-agentschapsmedewerkers, behandeling van klachten waarbij een medewerker van een verkooppunt betrokken is (agent en/of agentschapsmedewerker), saldobestemmingen, speciale onderzoeken in het kader van fraudepreventies, controles na hold-ups, ..

D. KRACHTLIJNEN EN COMMERCIEEL BELEID

Human Resources

Op 31/12/2014 maken 1.464 personeelsleden deel uit van de Groep Crelan waarvan er 995 voor Crelan werken, 12 voor Crelan Insurance, 136 voor Keytrade Bank en 321 voor Europabank.

Als bij het bezoldigd personeel in de verschillende entiteiten van de Groep de 2.053 medewerkers gevoegd worden die, over een procuratie beschikken om voor de Bank op te treden onder het statuut van gedelegeerd agent of als bezoldigde van een agent in een agentschap, bedraagt het totaal aantal medewerkers voor de Groep Crelan 3.517 personen.

Niettegenstaande een globale daling van het personeelsbestand, voornamelijk door de niet vervanging van pensioengerechtigde medewerkers, werden in 2014 40 nieuwe medewerkers, waarvan 25 met een contract van onbepaalde duur en 15 met een contract van bepaalde duur, verwelkomd bij Crelan.

Op het vlak van het HR-beleid en de concrete realisaties in 2014, lag het accent op:

- de informatisering van HR-processen door de implementatie van een geïntegreerd personeelsinformatiesysteem;
- het aanmoedigen en intensiveren van de klantgerichtheid en het verhogen van de betrokkenheid van medewerkers via diverse projecten;
- het detecteren, opvolgen en ontwikkelen van de competenties en het potentieel van de medewerkers in functie van loopbaanmanagement;
- de profilering van Crelan als attractieve werkgever op de externe arbeidsmarkt en een doeltreffende integratie van nieuwe medewerkers;
- een geïntegreerde organisatie voor home- en satelliteworking gericht op een kwaliteitsvolle en efficiënte interne werking in combinatie met een gezond evenwicht werk/privé;
- de oprichting van een werkgroep van medewerkers 'Enjoy@Crelan' voor socio-culturele activiteiten;
- de harmonisatie en implementatie van een passend opleidingsaanbod voor agenten en voor medewerkers van agenten en van de hoofdzetel.

1. Geïntegreerd personeelsinformatiesysteem

In 2014 werd een uitgebreid onderzoek gevoerd naar de mogelijkheden om de HR-processen te informatiseren met het oog op de optimalisering van een kwaliteitsvolle HR-dienstverlening en efficiëntie.

De nodige voorbereidingen werden getroffen om de bestaande HR-software voor de loonberekening en het HR-data- en informatiesysteem te vervangen en om de informatisering van HR-processen nog verder op te voeren aan de hand van een nieuwe geïntegreerde informatica-oplossing 'My Talent Tool'.

Centraal staat een vlot beheer van data via de volledig geïntegreerde toepassingen en via de uitbouw van de 'employee self service-tool' en 'management self service-tool' om op die manier de HR-communicatie efficiënt en doeltreffend te ondersteunen.

De analyse, voorbereiding, configuratie en implementatie van een aantal modules werd eind 2014 succesvol afgerond en het project verloopt gefaseerd verder in de eerste jaarthelft van 2015.

Meer concreet focust de toepassing 'My Talent Tool' op de volgende processen en modules:

- "performance" dat toelaat om het evaluatie- en feedbackproces tussen leidinggevenden en medewerkers alsook het afspreken van ontwikkelingsplannen en jaarobjectieven in de organisatie op een accurate wijze te organiseren en op te volgen;
- 'learning' waardoor het mogelijk wordt om het opleidingsaanbod voor het personeel en de medewerkers in de agentschappen op een volledig geautomatiseerde wijze te beheren en om op een vlotte manier onder meer e-learning aan te bieden;
- 'recruiting' in functie van het automatiseren van het beheer en de opvolging van het rekruterings- en selectieproces met een link naar de sociale media en met het oog op een vlotte communicatie met kandidaat-medewerkers;
- 'succession' in functie van een accuraat en efficiënt beheer van talent- en loopbaanmanagement.

2. Klantgerichtheid en het verhogen van de betrokkenheid van de medewerkers

Met het oog op het versterken van een klantgerichte attitude binnen de bank werd in 2014 het project "T4C" (together for our clients) opgezet.

T4C omvat 3 deelprojecten:

- 'klantgericht communiceren' legt het accent op het optimaliseren van elke vorm van communicatie met de klant;
- 'de klant vindt zijn weg' met als doel de klant op een accurate wijze wegwijs te maken in de organisatie van de bank zodat hij snel de juiste informatie krijgt;
- 'klantgericht denken en doen' wil een cultuur initiëren van continue verbetering van de interne werking in functie van de behoeften van de klant.

Dit laatste deelproject werd vormgegeven met de actieve betrokkenheid van alle medewerkers van Crelan. Alle teams binnen de bank engageerden zich om de eigen werking te verbeteren, vertrekkend vanuit de behoeften van (interne en externe) klanten.

De implementatie van deze verbeterpunten wordt verdergezet in 2015.

In aansluiting van het project "T4C" hebben alle directeurs en hogere kaderleden stages in de kantoren gevolgd. De uitwisseling van ideeën en ervaringen heeft geleid tot voorstellen ter verbetering van de dienstverlening aan de cliënteel. Verschillende voorstellen zijn voor implementatie opgenomen in het tactisch plan van 2015.

3. Detectie, opvolging en ontwikkelen van talenten van medewerkers binnen de context van een loopbaan bij Crelan

In 2014 werd vormgegeven aan de zogenaamde "HR Review" dat erop gericht is om het talent van medewerkers binnen de bank en de aanvullende ontwikkelingsnoden in kaart te brengen en de nodige acties in het kader van loopbaanmanagement te ondernemen.

4. Externe arbeidsmarkt en onthaal van nieuwe medewerkers

In 2014 werden nieuwe initiatieven gerealiseerd in functie van employee branding via profilering op de externe arbeidsmarkt en rekrutering via LinkedIn, via intensivering van contacten met onderwijsinstellingen en via jobbeursdeelname.

Actieve betrokkenheid bij de bank van bij het begin van de loopbaan en een kwaliteitsvolle integratie van medewerkers zijn bij Crelan erg belangrijk. Met dit doel voor ogen werd in 2014 een nieuw introductieprogramma "Crelan-intro" ontwikkeld. Dit programma wil de nieuwe medewerkers meteen wegwijs maken in alle disciplines binnen de bank en ze oriënteren in functie van een brede ontwikkeling die een klantgerichte werking ondersteunt.

5. Welzijn

In 2014 werd een enquête georganiseerd bij alle leidinggevenden en alle medewerkers met betrekking tot home- en satellitewerking. Deze bevraging resulteerde in een nieuwe policy die gericht is op een kwaliteitsvolle werkorganisatie gecombineerd met een gezond evenwicht werk/privé en met het welzijn van de medewerkers.

Het personeel werd, in de lijn van de coöperatieve waarden, actief betrokken bij projecten om in een post fusiecontext de samenwerking en de teamspirit te bevorderen. Dit gebeurde via tal van initiatieven die door de medewerkers zelf werden genomen en door de bank werden ondersteund. Hierbij lag het accent op de sociale waarden en de fun op de werkvloer.

In 2014 organiseerde de werkgroep 'Enjoy@Crelan', die samengesteld is uit medewerkers, onder andere een familiedag voor het personeel en hun familieleden, een aantal sportieve events en attenties voor personeelsleden en hun kinderen. Daarnaast werd specifieke steun verleend ten behoeve van personeelsleden.

6. Opleiding en vorming

Na de fusie en de specifieke opleidingsinspanningen in het kader van de migratie van de business (kantoren en hoofdzetel) naar nieuwe IT-toepassingen in 2013, was 2014 vooral gericht op de harmonisatie van het permanent opleidingsaanbod zowel voor (nieuwe) medewerkers zonder bankervaring in de agentschappen als voor meer ervaren medewerkers. Essentieel daarbij was de ontwikkeling van opleidingen waarbij kennis van de producten, de procedures en de applicaties op een geïntegreerde wijze worden aangeboden.

Dit is een eerste stap in de uitwerking van geïntegreerde opleidingen die maximaal aansluiten bij de reële context van de werkomgeving en de behoeften van de deelnemer op didactisch vlak. In 2015 wordt het opleidingsaanbod vanuit deze invalshoek verder vormgegeven.

De focus op klantgerichtheid kreeg ook in het opleidingsaanbod 2014 voor de hoofdzetel concreet vorm. Behoudens het permanente vormingsaanbod dat werd uitgebreid met een klantgerichte opleiding, lag het accent in 2014 immers op kennisverruiming en brede ontwikkeling (via demossessies en teamopleidingen op maat). Dit met het oog op het verhogen van de kwaliteit van de service voor de klant.

In 2014 werd ook gestart met een opleidingstraject voor nieuwe leidinggevenden en leidinggevenden met beperkte ervaring. Gezien het belang van een sterk leidinggevend kader gaat Crelan in 2015 bewust verder met de uitbouw van managementondersteunende vormingsactiviteiten.

Maatschappelijke projecten

Als coöperatieve bank wil Crelan ook een maatschappelijke rol vervullen. Dat doet ze op verschillende domeinen: landbouw, sportsponsoring, mecenaat en liefdadigheid.

Steun aan de landbouw

Crelan werd in 1937 opgericht als bank voor de landbouw en heeft sinds de jaren zestig een partnership met de coöperatieve Kassen die ook als steun voor de landbouw ontstaan zijn. Het is dan ook niet verwonderlijk dat Crelan, tot op de dag van vandaag, een zeer bijzondere band heeft met de land- en tuinbouwsector. Deze sterke verbondenheid met de landbouwsector komt ook tot uiting in een aantal duurzame engagementen van de bank binnen deze sector.

Crelan Leerstoel

In 2014 werd de Crelan Leerstoel "innovatie in duurzame landbouw" opgericht aan de Universiteit Gent. Deze leerstoel wil nagaan hoe de kennis over de primaire sector, die beschikbaar is aan de faculteit bio-ingenieurswetenschappen, beter kan worden gevaloriseerd en omgezet in daadwerkelijke innovatie. De faculteit en Crelan hopen op die wijze het innovatiepotentieel van de landbouw zowel in Vlaanderen, op nationaal vlak als wereldwijd te versterken en natuurlijk ook het onderzoek om dit mogelijk te maken te stimuleren.

Crelan Agri Academy

In 2013 werd op initiatief van het Directiecomité de Crelan Agri Academy, een kennis- en opleidingscentrum, opgericht. In 2014 verzorgde de Agri Academy in samenwerking met het CCAB (Centrum voor Agrarische Boekhouding) diverse opleidingen georganiseerd voor de medewerkers en de agenten van de bank, gaande van de elementaire landbouwkennis, over VLIF- en ISA-wetgeving, sessies over het nieuwe GLB-beleid en een fel gesmaakte rondetafelconferentie over de overname van grootschalige land- en tuinbouwbedrijven.

Crelan Awards

Sinds 2007 reikt Crelan tweejaarlijks Awards uit aan studenten die een verdienstelijk eindwerk gemaakt hebben in het domein van de rurale economie.

Het voorbije jaar heeft Crelan nagedacht over een modernisering en aanpassing van het concept. Als gevolg hiervan krijgen de Awards een nieuwe naam: de "Crelan Agri Innovation Awards", waarbij de nadruk meer komt te liggen op innovatie en praktijkgerichtheid, dit in de lijn van de Crelan Leerstoel.

De Crelan Agri Innovation Awards worden verder tweejaarlijks uitgereikt, afwisselend in Vlaanderen en Wallonië. In 2015 vindt de uitreiking plaats in Gent.

Landbouwvertrouwensindex

Sinds 2007 peilt Crelan elk jaar naar het vertrouwen van de landbouwers in de toekomst van hun sector. Naar aanleiding van de 80ste editie van de Beurs voor landbouw, bosbouw en agrovoeding in Libramont, waar Crelan voor de 40ste keer als hoofdsponsor aanwezig was, stelde de bank de 8ste editie van de vertrouwensindex voor. Aan de hand van deze unieke peiling maakt Crelan een stand van zaken op van de belangrijkste thema's die leven in de sector. In 2014 stelden we een algemene stijging van het vertrouwen in de sector vast.

Evenementen en beurzen voor land-en tuinbouw

In 2014 was Crelan aanwezig als hoofdsponsor of medesponsor op diverse manifestaties in de land-en tuinbouwsector zoals : Libramont, Agridagen in Geel, Agro-Expo in Roeselare, Foire de Battice, Foire Agricole de Tournai alsook op diverse locale evenementen in de land -en tuinbouwsector.

Crelan is ook de trouwe partner van het grootste landbouwsalon van het land, Agribex. In 2013 vernieuwde de bank haar samenwerking met Fedagrim en ze blijft ook voor de komende jaren hoofdsponsor van het salon.

Mecenaat

Sinds 1998 voert Crelan een actief mecenaatbeleid: ze organiseert tentoonstellingen in de inkomhal van de hoofdzetel waarbij ontluikende kunstenaars hun werk kunnen tonen aan het grote publiek. Op die manier krijgen ze de kans om te groeien in hun vak. Om hen verder een duwtje in de rug te geven, organiseert Crelan bij elke tentoonstelling een vernissage waar zakenrelaties, kunstliefhebbers, personeelsleden en de gespecialiseerde pers op uitgenodigd worden. De bank biedt de artiesten ook de nodige logistieke steun bij de realisatie van hun uitnodigingen en folders.

Om deze startende kunstenaars extra te steunen, koopt Crelan ook regelmatig zelf werken van deze artiesten aan. Ze worden gebruikt om de verschillende ruimtes van de bank stijlvol aan te kleden.

Liefdadigheid

Zoals elk jaar heeft Crelan ook een aantal liefdadigheidsprojecten gesteund. Het gaat om enkele projecten, waarbij ook de medewerkers van Crelan betrokken worden. Een liefdadigheidsproject is voor Crelan meer dan het storten van geld, het betekent een engagement, van de bank én van de medewerkers.

Sportsponsoring

Sinds 2014 is Crelan de hoofdsponsor van Crelan AA Drink, het eerste professionele veldritteam in België dat de band met de fans en de volgers heel concreet wil versterken. De liefhebbers kunnen immers gratis aansluiten bij de ploeg en doorheen het seizoen tal van voordelen genieten. Op die manier wil de bank het veldrijden nog dichter bij de liefhebbers brengen. Crelan is een bank op mensenmaat, een bank die dicht bij haar klanten staat. Dit project sluit daar perfect bij aan. Het concept van de ploeg rond Sven Nys en Sven Vanthourenhout slaat duidelijk aan. Vermeldenswaardig is dat Sven Nys in 2014 aan zijn uitgebreid palmares een nieuwe Belgische kampioenstitel wist toe te voegen.

Crelan heeft sinds 2011 haar naam ook verbonden aan de Belgische atletiek, met de sponsoring van publiekslievelingen Jonathan en Kevin Borlée. Sinds 2013 prijkt de naam van de bank op de startnummers van alle Belgische atleten en in 2014 ging de bank nog een stap verder. Crelan werd hoofdpartner van de Belgian Tornados (de ploeg van de 4 x 400 meter heren), ze werd hoofdpartner van de Belgische Atletiekbond en shirtsponsor van onze nationale atletiekploeg.

Enerzijds steunt de bank dus de grote namen in de Belgische atletiek en op die manier promoot ze de sport als dusdanig, anderzijds zet de bank in op het steunen van iedereen die atletiek wil beoefenen in clubverband. Ook hier zijn teamspirit en doorzettingsvermogen de kernbegrippen en ook hier kiest Crelan met de broers Borlée bewust voor atleten die zich graag identificeren met de coöperatieve waarden van de bank.

Ook in het basketbal bleef Crelan niet afwezig. Crelan is één van de hoofdsponsors van Okapi Aalstar. Deze basketbalploeg uit Aalst, beroemd omwille van het enthousiaste en familiale onthaal zorgde voor een spannend verloop van de competitie en dit tot in de finale van de play-offs.

Commercieel net

Na de fusie in april 2013 was 2014 voor Crelan het eerste volledige jaar waarin de bank onder haar nieuwe uniforme merknaam actief was. Dit betekende dan ook dat de laatste etappe van de harmonisering binnen het agentennet diende te worden afgewerkt. Het post-migratie en post-fusie luik werden dan ook volledig aangepakt.

Zoals gepland en verwacht hebben deze belangrijke projecten geen invloed gehad op de uitvoering van het tactisch plan voor 2014. Het is een bijzonder sterk jaar in productie geworden en dat in een competitieve markt met steeds dalende rentevoeten.

Op 31 december 2014 telt de Groep Crelan 778 agentschappen, dat zijn er 53 minder dan eind 2013. De daling van het aantal agentschappen in de loop van 2014 is te verklaren door de samenwerking en de fusie van een aantal agentschappen van ex-Landbouwkrediet en ex-Centea die zich in elkaars nabijheid situeerden.

Behoudens de agentschappen van de zetels in Brussel en Antwerpen, die worden geleid door bezoldigde medewerkers, worden alle 730 verkooppunten van de NV Crelan gerund door zelfstandige agenten. Eind 2014 zijn de agentschappen uitgerust met 230 selfbanks, waarvan 37 cashless.

Europabank beschikt over 47 agentschappen, gelegen in de stedelijke centra en allemaal gerund door bezoldigden.

De volledige activiteit van Keytrade Bank is toegespitst op onlineverrichtingen. Keytrade Bank beschikt, met uitzondering van een kantoor op de hoofdzetel, dan ook niet over agentschappen.

Naast het traditionele net van zelfstandige agenten heeft de Bank in 2014 het online verkoopkanaal "Crelan Direct" verder ontwikkeld. In 2014 werd de smartphone-applicatie 'Crelan Mobile' ter beschikking van de cliënteel gesteld.

Nieuwe IT-ontwikkelingen

In tegenstelling tot het fusiejaar 2013 waren er in 2014 geen zware in het oog springende banktransformaties op IT-vlak, maar wel tientallen projecten verspreid over een veelheid van bancaire domeinen.

Ook in 2014 was er een sterke aandacht voor door de regelgevers opgelegde verplichtingen. Zo heeft IT wat dit betreft onder meer projecten afgewerkt in de context van MiFID, Fatca, Solvency II, de wetgeving op de nieuwe spaarrekeningen, de EU Capital Requirements Directive, enz.

Een belangrijk aandachtspunt was het afronden van de voorziene en reeds gestarte wijzigingen in de boekhoudsystemen.

Langs de kant van de agentschapstoepassingen werd onder andere ingezet op een verbeterde automatisering van de kredietverwerking.

De cliënteel zag zijn interactieve mogelijkheden verruimd door het introduceren van de eerste bankautomaten met recycling functie, maar een nog grotere blikvanger was uiteraard de zeer succesvolle lancering van de Crelan Mobile App voor Iphone- en Android- toestellen.

In 2014 startte ook het Share-project. Dit project voorziet in een nieuw mail- en samenwerkingsplatform gebaseerd op Microsoft-tools. Het project behelst meer dan louter het upgraden van bestaande software. Crelan investeert immers ook in nieuwe performante en moderne communicatietools die de manier van samenwerken en kennisdelen tussen de medewerkers zullen optimaliseren en de klantgerichtheid zullen ondersteunen. De eerste testgroepen werden gestart eind 2014 en de realisatie van de volledige uitrol is gepland in het eerste semester van 2015.

Op de backoffices werd de vernieuwing gestart van het 'incident management process' gebruikmakend van een nieuwe toolset.

Op IT-technisch vlak waren er onder meer de verhuis van één van de twee datacenters, een herziening van het netwerkbeheer, de uitbesteding van bepaalde centrale printactiviteiten en de vernieuwing van de centrale office printers die gestart werd eind 2014.

Synergieën

De gerealiseerde commerciële synergieën van de afgelopen jaren tussen de verschillende entiteiten van de Groep werden voortgezet. De Bank commercialiseert leasings van Europabank, terwijl Europabank woonkredieten van de Bank verkoopt. Elke entiteit heeft een directe toegang tot het platform van Keytrade Bank, die optreedt als broker voor beursverrichtingen. Europabank treedt dan weer op als centraal punt voor het binnenlands betaalverkeer.

Sinds Crelan Insurance haar activiteiten opgestart heeft, verkoopt ze haar financiële verzekeringsproducten via het agentennet van de Bank.

Sinds oktober 2009 commercialiseert ook Europabank de financieringssaldoverzekering van Crelan Insurance. Daarvoor stelde de Bank de IT-modules voor de onderschrijving van dit type schuldsaldoverzekeringscontracten ter beschikking van Europabank.

De samenwerking met Econopolis Wealth Management, de beheersvennootschap rond Geert Noels, werd verdergezet. Crelan en Keytrade Bank boden reeds de beveks Crelan Fund EconoFuture en Crelan Fund EconoNext aan. In 2013 kwam daar een derde compartiment bij, Crelan Fund EconoStocks. In samenwerking met de medewerkers van Econopolis werden vele informatieavonden voor de cliënten en geïnteresseerden georganiseerd.

Binnen het kader van de afdeling "Beleggen en Betalen" en de Personal Banking-activiteiten is er een nauwe samenwerking met Amundi. Amundi is de Asset Management Vennootschap binnen de Groep Crédit Agricole (Frankrijk). Er is een permanente uitwisseling van knowhow en informatie. De permanente Amundi-fondsen worden via het agentennet aangeboden aan de klanten en worden ook mee opgenomen in het producten- en dienstenaanbod van Personal Banking.

Crelan verdeelt een uitgebreide selectie aan Amundi-fondsen. In 2014 werd er voor ruim 383 miljoen EUR onderschreven in deze fondsen.

Verder resulteerde de goede samenwerking met Amundi ook in de lancering van 6 gestructureerde producten samen goed voor 128 miljoen EUR. Daarmee is Crelan in België de belangrijkste partner geworden voor Amundi.

Voor de Private Banking-activiteit bestaat een samenwerking met Crédit Agricole Luxembourg.

Crelan werkt op diverse vlakken ook samen met CACEIS die deel uitmaakt van de Groep Crédit Agricole. Zo is CACEIS Luxembourg bewaarder voor een aantal fondsen alsook voor de onderliggende instrumenten van Crelan Fund en Crelan Invest. Voor deze laatste fondsen vervult Caceis Belgium de rol van fund administrator en transfer agent. In 2014 werd de activiteit van deophoudende bank voor Crelan Invest overgedragen aan CACEIS Luxembourg- Brussels branch. Eenzelfde transfert wordt voorbereid voor Crelan Fund.

Ook voor de kredietverlening aan ondernemingen worden synergieën gecreëerd met andere entiteiten binnen de Groep. Deze samenwerking met andere entiteiten komt niet alleen de graad van specialisatie ten goede, maar leidt er ook toe dat grotere projecten kunnen worden beheerd.

In het kader van een financieel groepsbeleid besteden bijna alle entiteiten van de Groep de frontoffice voor het beheer van hun financiële portefeuille uit aan de Bank.

E. MARKANTE FEITEN IN DE VERSCHILLENDE ENTITEITEN

Crelan

Crelan heeft in een post-migratiejaar een sterke productie gerealiseerd, conform de verwachtingen. De macro-economische omgevingsfactoren maakten het nochtans niet gemakkelijk. Algemeen werden de ambitieuze productiedoelstellingen gerealiseerd op vermogens-, krediet- en verzekeringsvlak. Vooral de feebusiness kende hierbij een hausse.

Ook het klantenbestand bleef met 928.000 klanten stevig op peil.

De belangrijkste realisatie van 2014 was het ophalen van 200 miljoen EUR coöperatief kapitaal ter ondersteuning van het toekomstproject van Crelan: een 100% Belgische bank met een 100% coöperatieve verankering worden.

Coöperanten hebben sinds 2014 de mogelijkheid om tot 4.005,20 EUR te investeren in maatschappelijke aandelen. Het aantal coöperanten steeg met meer dan 25.000 zodat nu reeds meer dan 280.000 klanten een stukje eigenaar zijn van Crelan.

De klantendeposito's stegen met 1,1% tot 16,5 mia EUR, en dit ondanks de historische lage rentestand. Deze stijging kwam er grotendeels dankzij een belangrijke toename van de volumes op zichtrekening als gevolg van cross-selling, in het bijzonder bij klanten met een woningkrediet.

Maar het is voornamelijk het gevarieerde aanbod van gestructureerde en permanente buitenbalansproducten dat bij de klanten in de smaak viel. De verkoop van Fondsen en Notes steeg in 2014 met meer dan 40%.

Langs kredietzijde werd voor meer dan 1,45 mia EUR aan woningkredieten verstrekt. Voornamelijk de tweede jaarhelft werd gekenmerkt door een sterke kredietproductie. Dit enerzijds ten gevolge van de lage rentestand waardoor Crelan heel wat kredieten aan nieuwe klanten kon verstrekken, anderzijds ten gevolge van de stormloop van de klanten om nog te kunnen genieten van de fiscale regeling (Woonbonus-Vlaanderen) die in 2014 van toepassing was.

De markt van KOZ (kleine ondernemingen en zelfstandigen) stond in 2014 eerder in het teken van het behoud. De economische omstandigheden en het hoge aantal faillissementen in België resulteerden in een eerder beperkte risk appetite. Het aantal KOZ-klanten bleef stabiel terwijl de productie KOZ-kredieten in 2014 85% van het resultaat van 2013 bedraagt. Cross-selling naar alle segmenten (betaalverkeer – vermogen – verzekeringen – kredieten) binnen KOZ was dan ook het eerste objectief. De omloop kredieten in dit segment daalde daardoor met 6,1%.

De gelegde nadruk op kortetermijnkredieten voor zelfstandigen en kleine ondernemingen resulteerde daarentegen in een mooie stijging met 17,3%.

Landbouw

2014 was geen topjaar voor de land- en tuinbouwsector in het algemeen. De gevolgen van een gestegen mondiale productie, de dalende marges, het nieuwe GLB-beleid en het Russische embargo op de Europese landbouwproducten hadden een weerslag op de prijzen van heel wat landbouwproducten en op het investeringsklimaat in de land- en tuinbouw.

Het aantal land- en tuinbouwbedrijven in België blijft dalen met ongeveer 4% per jaar. De schaalvergroting zet zich verder en de innovatie en verduurzaming zijn inherent geworden.

Niettegenstaande deze minder gunstige conjunctuur en de overgang naar een nieuw VLIF- en ISA-subsidiëringsbeleid, kent de Bank een stijging van de productie landbouwkredieten in 2014 ten opzichte van 2013 (+0,6%).

De kwaliteit van de kredietportefeuille blijft goed en wordt dagelijks opgevolgd door het risicomodel Agrilan.

De gevolgen van het Russische embargo voor de fruit- en varkenssector worden op individueel bedrijfsniveau van nabij opgevolgd.

Het marktaandeel van Crelan in de Waalse landbouwsector blijft rond de 47% schommelen. In Vlaanderen stabiliseert het marktaandeel zich rond 25%.

De naambekendheid van Crelan in de land- en tuinbouwsector is, 1 jaar na de naamsverandering, reeds zeer hoog, wat blijkt uit onze bevraging bij deze doelgroep.

Notoriëteit

De notoriëteit van de Bank nam in 2014 verder toe, mede dankzij de sponsoring van de immens populaire Sven Nys, die in januari 2014 in Waregem voor de negende maal Belgisch kampioen veldrijden werd.

Duurzaamheid

Crelan is een duurzame bank met een langetermijnvisie. Het beleid van de bank is erop gericht een langetermijnrelatie met de klanten en coöperanten uit te bouwen door een complete bank-en verzekeringservice aan te bieden via een net van zelfstandige agenten. De Bank streeft hierbij naar een jaarlijkse winstoptimalisatie en niet naar een winstmaximalisatie op korte termijn.

Continuïteit in dit beleid is derhalve essentieel voor de bank. In deze context is het dan ook vermeldenswaardig dat Luc Versele, de CEO van de bank, in 2014 exact 10 jaar aan het roer stond van de bank. Hij slaagde erin om in moeilijke tijden een schitterend parcours af te leggen en liet de bank en de Groep evolueren naar een moderne en stabiele financiële entiteit.

Keytrade Bank

Keytrade Bank is in België al vijftien jaar lang leider en pionier in online trading en beschikt over een ruim gamma financiële producten en diensten op maat voor iedereen die zelf op een eenvoudige en transparante wijze zijn financiën wenst te beheren.

"Leve de durvers!": met die slogan startte Keytrade Bank in september 2014 een campagne voor de rebranding van haar site. Concreet gaat het om een gloednieuwe website die via alle dragers toegankelijk is (laptop, tablet, smartphone), een nieuw logo en een sterkere communicatie, onder meer via affiches en radiospots, dit om alle durvers aan te moedigen.

Keytrade Bank bracht ook haar nieuwe KeyPlan op de markt. Hiermee kunnen de klanten een beleggingsstijl kiezen en gemakkelijk, op hun eigen tempo en zonder instapkosten in hun eigen beleggingsplan investeren op basis van een selectie van veertig fondsen.

Keytrade Bank steunt ook MyMicroInvest, de Belgische leider in crowdfunding, die het mogelijk maakt in start-ups te investeren.

Keytrade Bank werd in 2014 door de site bankshopper.be als 'beste onlinebank van het jaar' verkozen.

Keytrade Bank is actief in België sinds 1998, in Luxemburg ('Keytrade Bank Luxembourg' – opgericht in 1999 en bankstatuut in 2009) en in Zwitserland (filiaal onder de naam 'Strateo Bank' met banklicentie in 2009). Keytrade besliste om haar activiteiten in Nederland stop te zetten.

Ook de resultaten zijn opnieuw goed, zowel op commercieel als op financieel gebied. Eind 2014 telde de onlinebank meer dan 190.000 klanten met klantentegoeden voor meer dan 8 miljard EUR. Keytrade Bank blijft zeer renderend met een nettoresultaat van 13,54 miljoen EUR.

Europabank

2014 was een goed jaar voor Europabank.

Ondanks de minder goede economische omstandigheden stijgt de kredietomloop in 2014 met 5,4%. De deposito's van cliënten stegen met 7,3%. Dankzij een vernieuwde verkoopaanpak steeg het inkomen van het kredietkaartincasso met 3,1% en dit in een markt waar de concurrentie sterk is toegenomen door de komst van buitenlandse spelers.

Het resultaat van Europabank in 2014 bedraagt 18,7 miljoen EUR. Het rendement op eigen vermogen blijft op een hoog niveau en bedraagt 15,1%.

In 2014 werd de expansie van het kantorennet verdergezet met de opening van een nieuw kantoor te Charleroi. Hierdoor komt het aantal agentschappen op 47. Dankzij deze expansie groeide het personeelsbestand verder aan. Eind 2014 waren 321 personeelsleden werkzaam bij Europabank.

Europabank blijft ook inzetten op nieuwe technologieën. Midden 2014 werd de verwerking van de binnenkomende post gedigitaliseerd. De aanvragen voor professioneel krediet en leasings via de website zijn geïntegreerd in het kredietproces waardoor de cliënten sneller bediend worden.

Crelan Insurance

2014 was in alle opzichten een sterk jaar voor Crelan Insurance. Het personeelsbestand werd op het einde van het jaar uitgebreid met 5 bijkomende tijdelijke medewerkers, dit mede wegens de toevloed van aanvragen voor schuldsaldoverzekeringen door de aangekondigde wijziging van de woonbonus in Vlaanderen en de grote instroom van nieuwe woonkredieten.

Op het vlak van de productie werden het voorbije jaar 11.416 schuldsaldoverzekeringen en 5.659 financieringssaldoverzekeringen onderschreven. Daarmee werden nieuwe records gevestigd.

Het incasso 2014 bedroeg 18,028 miljoen EUR.

Het Tandem-product, een niet-fiscale schuldsaldoverzekering op twee hoofden, nam 29,5% van de productie schuldsaldoverzekeringen voor zijn rekening. Tegenover 2013 is dit een verhoging met 61%.

Crelan Insurance heeft een samenwerkingsovereenkomst voor de distributie van de levensverzekeringsproducten met Delta Lloyd Life en voor de schadeverzekeringen met Fidea.

De verkoop van nieuwe contracten van Delta Lloyd Life bereikte in 2014 een incasso van 109,163 miljoen EUR wat eveneens een record betekent.

En ook in de verkoop van de varia producten van Fidea werd een absoluut nieuw record gevestigd met meer dan 8 miljoen EUR nieuwe premies.

Crelan Insurance sloot het jaar 2014 af met een positief resultaat van 2,4 miljoen EUR.

F. Financieel beleid

Europa kende in 2014 een erg broze groei. Immers, de overheden dienden verder structurele maatregelen te nemen om hun tekorten terug te dringen. Het vertrouwen werd verder geschaad door de geopolitieke ontwikkelingen in Oekraïne met directe impact op de export naar Rusland, en de energie-ontwikkelingen rond schaliegas die de industrie uit de V.S. een competitief voordeel verstrekten tegenover Europa. Het uitgavenpatroon van alle economische actoren bleef dan ook beperkt waardoor de groei ondermaats presteerde. De capaciteit tot prijs- of loonsverhogingen bleef dan ook zeer beperkt, waardoor de inflatie en verwachte inflatie sterk daalde.

In deze omgeving trachtte de Europese Centrale Bank de economie maximaal te beïnvloeden. Het centrale rentetarief daalde tot 0,05% en deposito's bij de centrale bank worden nu vergoed aan een dagtarief van -0,20%. Bovendien werd een programma uitgewerkt om liquiditeiten op lange termijn (4 jaar) te verstrekken teneinde de kredietverlening aan Europese bedrijven te stimuleren. Ten slotte werd een programma aangekondigd van kwantitatieve verruiming via aankopen van covered bonds en asset-backed obligaties. Mogelijk worden deze aankopen in 2015 verder opgedreven via corporate bonds en overheidsobligaties.

De krachtlijnen en het limietenkader die het financieel beleid kenmerkten in 2013, werden aangehouden in 2014. Een uniforme financiële politiek werd door alle entiteiten binnen de Groep onderschreven en strikt opgevolgd. Dit maakt het mogelijk om de financiële risico's per entiteit en geconsolideerd te berekenen en te beheren.

Het renterisicobeheer in 2014 werd beïnvloed door de verwachtingen dat de Europese Centrale Bank haar rentetarieven verder zou verlagen. De kredietproductie werd in deze context minimaal ingedekt via derivaten. De omloop van de financiële portefeuille werd met 1 miljard EUR verhoogd, voornamelijk in overheidsobligaties uit de core Europese landen, covered bonds met de hoogste kredietkwaliteit en corporate bonds met een degelijke kredietkwaliteit (minimaal externe rating van BBB+).

Het liquiditeitsbeheer wordt centraal beheerd bij Crelan NV. Geconsolideerd beschikt de Groep Crelan in dat opzicht over een ruim overschot aan liquiditeiten, dit zowel gemeten volgens diverse interne liquiditeitsmodellen als onder stress-scenario's die door de regelgever worden opgelegd. Zo noteren we op groepsniveau een overschot van meer dan 1 miljard EUR op de huidige vigerende liquiditeitsratio van de Nationale Bank. Ook betreffende de Liquidity Coverage Ratio (LCR) en Net Stable Funding Ratio (NSFR) zijn er ruime overschotten van respectievelijk meer dan 2,7 en 4,9 miljard EUR.

G. GECONSOLIDEERDE BOEKHOUDKUNDIGE CIJFERS IN IFRS

Waarderingsregels

Er waren in 2014 geen aanpassingen aan de waarderingsregels met een boekhoudkundige impact.

Geconsolideerde balans

Onderstaande tabel geeft het verloop 2014/2013 weer van de grote posten van de geconsolideerde activa en passiva en van het geconsolideerd eigen vermogen.

Activa (mio EUR)	31.12.14	31.12.13	Δ	%
Interbancaire activa	665,7	762,2	-96,5	-12,7%
Financiële portefeuille	4.465,3	3.470,9	994,4	28,6%
Leningen en vorderingen (incl. financiële leases)	17.172,2	17.312,5	-140,4	-0,8%
Vaste activa	157,5	184,0	-26,5	-14,4%
Diverse activa	796,5	466,0	330,5	70,9%
TOTAAL ACTIVA	23.257,2	22.195,7	1.061,5	4,8%

Verplichtingen (mio EUR)	31.12.14	31.12.13	Δ	%
Deposito's van cliënteel	20.224,5	19.722,0	502,5	2,5%
Achtergestelde certificaten	330,8	341,5	-10,7	-3,1%
Interbancaire schulden	69,1	132,8	-63,8	-48,0%
Voorzieningen	36,4	30,7	5,7	18,6%
Andere passiva	1.179,8	831,0	348,7	42,0%
TOTAAL VERPLICHTINGEN	21.840,5	21.058,1	782,4	3,7%

(mio EUR)	31.12.14	31.12.13	Δ	%
TOTAAL EIGEN VERMOGEN, incl. coöperatief kapitaal	1.416,7	1.137,7	279,0	24,5%

(mio EUR)	31.12.14	31.12.13	Δ	%
TOTAAL VERPLICHTINGEN EN EIGEN VERMOGEN	23.257,2	22.195,7	1.061,5	4,8%

Het totaal van de activa bedraagt op 31 december 2014, **23.257,2** miljoen EUR wat neerkomt op een stijging met +4,8% ten opzichte van eind 2013. De leningen en vorderingen vertegenwoordigen het grootste deel (**73,8%**) van de totale activa.

De financiële portefeuille bedraagt **4.465,3** miljoen EUR en stijgt met 28,6%. De financiële portefeuille vertegenwoordigt 19,2% van de totale activa. De toename van de financiële portefeuille is gerelateerd aan een geleidelijke opbouw in de loop van 2014. Er wordt geïnvesteerd in overheids- en bedrijfsobligaties met een laag kredietrisico.

De vaste activa omvatten onder meer goodwill voor een bedrag van 111,0 miljoen EUR.

Het totaal van de passiva bedraagt **21.840,5** miljoen EUR, en is voor 94,12% samengesteld uit deposito's van cliënteel en achtergestelde certificaten.

Geconsolideerd eigen vermogen

Onder de IFRS-normen bedraagt het geconsolideerd eigen vermogen op 31 december 2014 **1.416,7** miljoen EUR tegenover **1.137,7** miljoen EUR het jaar daarvoor. De stijging van het eigen vermogen is voornamelijk te wijten aan de campagne dit jaar uitgevoerd voor de verhoging van het coöperatief kapitaal. Het coöperatief kapitaal bedraagt op 31/12/2014 **814,4** miljoen EUR.

De CAD-ratio bedraagt **17,67%** tegenover **13,49 %** eind 2013; de reglementaire vereiste ligt op 8 %.

Geconsolideerd resultaat

(mio EUR)	31.12.14	31.12.13	Δ	%
Nettorenteopbrengsten	344,0	334,7	9,3	2,8%
Overige netto-opbrengsten	31,0	13,9	17,1	122,9%
Nettobankproduct	375,0	348,6	26,4	7,6%
Bedrijfskosten, waarvan	-272,6	-276,5	3,9	-1,4%
Personeelkosten	-112,6	-119,3	6,7	-5,6%
Andere bedrijfskosten	-143,8	-142,1	-1,7	1,2%
Afschrijvingen	-16,2	-15,1	-1,1	7,1%
Brutobedrijfsresultaat	102,4	72,1	30,3	42,0%
Voorzieningen	-7,1	-5,4	-1,7	32,4%
Waardeverminderingen (impairment)	-21,5	-14,0	-7,6	54,0%
Resultaat voor belastingen	73,7	52,9	20,9	39,5%
Belastingen	-12,1	-7,6	-4,4	58,0%
Nettoresultaat	61,6	45,2	16,4	36,3%

Het **nettobankproduct** stijgt met **7,6%**, vooral ten gevolge van een stijging met **122,9%** van de overige netto-opbrengsten. Deze stijging is vooral te wijten aan de stijging van de netto commissie-inkomsten van **+18,8** miljoen EUR (de betaalde commissies daalden met 7,6 miljoen EUR terwijl de ontvangen commissies een toename kenden van 11,2 miljoen EUR) en de door Crelan Insurance ontvangen premies voor **+4** miljoen EUR. Anderzijds was er een negatieve impact van de derivaten waarvoor geen hedgerelatie wordt gedocumenteerd (-9 miljoen EUR).

De **bedrijfskosten** dalen met **-1,4%** voornamelijk als gevolg van lagere personeelskosten. Ondanks de stijging van de bankenheffingen bleven de overige bedrijfskosten relatief stabiel. De exploitatiecoëfficiënt of CIR daalt tot **72,7%** tegenover **79,3%** eind 2013, met name als gevolg van de stijging van het nettobankproduct en van de vermindering van de bedrijfskosten.

Het **brutobedrijfsresultaat** stijgt met **42%** tot **102,4** mio EUR.

De kost van de **waardeverminderingen** (impairment) stijgt met **7,6%** ten opzichte van eind 2013. De waardeverminderingen op de kredietportefeuille dalen met **-5,8** miljoen EUR, te wijten aan de daling van de omloop dubieuze leningen.

Anderzijds was er in 2013 een terugname van **9** miljoen EUR op waardeverminderingen mbt de financiële portefeuille, waardoor het resultaat van 2013 positief beïnvloed werd. Een ander negatief effect is de boeking van een waardevermindering van **-4,5** miljoen EUR op het Centea-gebouw dat zal worden verkocht in 2015.

Het nettoresultaat van de Groep bedraagt **61,6** miljoen EUR, tegenover **45,2** miljoen EUR in 2013, dit is een stijging van **36,3%**.

Het rendement op eigen vermogen bedraagt 4,35% op 31/12/2014.

Er zijn begin 2015 geen belangrijke gebeurtenissen die de in dit verslag gepubliceerde resultaten significant zouden kunnen beïnvloeden.

H. BESTEMMING VAN DE WINST VAN DE VERSCHILLENDE ENTITEITEN VAN DE GROEP

De Raden van Bestuur van de erkende Kassen zullen voorstellen om aan de coöperatoren een dividend uit te keren van 3,25% voor een totaalbedrag van 23,6 miljoen EUR. Dit nettodividend vormt in de huidige rentecontext een zeer mooie vergoeding voor dit soort belegging.

De nettowinst BE GAAP van het boekjaar 2014 in de NV Crelan bedraagt 11,2 miljoen EUR. De Raad van Bestuur van de NV Crelan zal voorstellen om geen dividend uit te keren en om een bedrag van 0,6 miljoen EUR toe te wijzen aan de wettelijke reserve. De rest zal worden toegewezen aan de overgedragen resultaten.

De BE GAAP winst 2014 in de NV Europabank bedraagt 18,4 miljoen EUR. De Raad van Bestuur van de NV Europabank zal voorstellen om een dividend van 16,5 miljoen EUR uit te keren aan de NV CRELAN.

De BE GAAP winst 2014 in de NV Keytrade Bank bedraagt 13,5 miljoen EUR. De Raad van Bestuur van de NV Keytrade Bank zal voorstellen om een dividend van 12,2 miljoen EUR uit te keren aan de NV CRELAN.

Het boekjaar van de NV CRELAN INSURANCE wordt afgesloten met een BE GAAP resultaat van 2,4 miljoen EUR. De Raad van Bestuur van de NV Landbouwkrediet Verzekeringen zal voorstellen om een dividend van 1,2 miljoen EUR uit te keren aan de NV CRELAN.

4.22.2.2. Geconsolideerd bestuursverslag van het boekjaar 2015

Zo hoort een bank te zijn

Crelan heeft in het afgelopen jaar weer een bewogen verhaal geschreven. De bank is in 2015 100% Belgisch geworden met een 100% coöperatieve verankering. Bovendien hebben we de coöperatieve Kas CrelanCo boven de doopvont gehouden. Daarnaast hebben we ook de verkoop van Keytrade Bank, grondig en met succes, voorbereid. Spijtig genoeg werd de bank begin 2016 slachtoffer van een internationale fraude.

Crelan kreeg in 2015 een nieuwe aandeelhoudersstructuur: de coöperatieve kas CrelanCo is voortaan de enige aandeelhouder van de bank. Crelan is nu 100% Belgisch en volledig coöperatief verankerd en dat hebben we vertaald in een opmerkelijke naam- en notoriëteitscampagne, met als baseline: Crelan, zo hoort een bank te zijn. Hiermee benadrukken we onze coöperatieve waarden die we uitdragen in al onze projecten en toepassen in ons dagelijks beleid: respectvol, verbonden, persoonlijk en verantwoord.

Crelan heeft zich het voorbije jaar dus nog sterker op de kaart gezet, en dit tegen de achtergrond van een nog steeds onzekere financieel-economische context, in een geopolitieke onstabiele omgeving met een in Europa nooit geziene vorm van terreurdreiging.

De rente bleef dalen en het ongezien genereus liquiditeitsinfuus van de ECB moest de consumptie, en dus de economische groei aanscherpen. Vooralsnog is de impact op de Europese overheidsschulden positief, maar de Belgische banken krijgen het hierdoor niet gemakkelijker.

Bovendien legden de regelgevers de banken nog zwaardere solvabiliteitseisen op en de gevolgen van de nieuwe bankenwet lieten zich voelen: meer reglementering, meer controle, en een strengere governance. Ook de problematiek van de bankenheffingen kreeg in 2015 nog geen happy end, wel integendeel. De banken in België versterkten hun kapitaalbuffers en zetten vooral in op kostenbesparingen om nog voldoende rentabiliteit te behalen.

Op commercieel vlak woedde het hele jaar een marge-strijd. Door de daling van de rentevoeten vroegen heel wat klanten een herziening of een vervroegde terugbetaling van hun krediet. Het effect daarvan is

weliswaar positief op het renteresultaat van 2015, maar het hypothekeert ook de renteresultaten van de volgende jaren.

De banken trachtten de activiteiten te diversifiëren; vooral de buitenbalansproductie nam spectaculair toe, maar het monster van risicovollere aanbiedingen stak ook terug de kop op.

In deze complexe context heeft Crelan mooie resultaten geboekt. Alle entiteiten van de Groep, Crelan, Crelan Insurance, Europabank en Keytrade Bank hebben goede cijfers behaald.

Crelan heeft het voorbije jaar ook de land- en tuinbouwsector gesteund, die in een aantal deelsegmenten met zware moeilijkheden af te rekenen kreeg. In het kader van ons coöperatief gedachtegoed blijven we deze sector steunen in goede en in minder goede tijden.

Begin 2016 hebben we ontdekt dat Crelan het slachtoffer geworden was van externe fraude, georganiseerd vanuit het buitenland. Gelukkig heeft de bank het laatste decennium haar kapitaalbuffer op een zo hoog niveau gebracht dat ze deze klap zonder impact voor de klanten en coöperanten kan verteren. Het resultaat van de Groep Crelan bedraagt 40,6 mio EUR en de kernkapitaalratio (tier one) bedraagt meer dan 13%.

Begin 2016 hebben we aangekondigd dat we een overeenkomst bereikt hebben over de verkoop van Keytrade Bank, waardoor de soliditeit en solvabiliteit de komende jaren nog zal stijgen.

Crelan heeft een ambitieus toekomstplan in de steigers gezet waardoor de bank in de komende jaren haar plaats zal kunnen blijven opeisen in een onvermijdelijk grondig gewijzigd, digitaal gestuurd, bankenlandschap.

Wij zijn ervan overtuigd dat we met ons Belgisch en coöperatief model, ondersteund met een wijdvertakt net van zelfstandige agenten, een blijvend mooi alternatief zullen kunnen bieden aan klanten voor wie persoonlijk contact en vertrouwen een belangrijke troef blijft.

2015 zal dan ook in de annalen van de bank geboekstaafd worden als het jaar waarin Crelan niet alleen uitgroeide tot een 100% Belgische bank met een 100% coöperatieve verankering, maar ook als het jaar waarin de toekomst van de bank meer dan ooit werd verzekerd.

Dat geeft alle vertrouwen om ook van 2016 een successtory te maken.

Luc Versele
CEO Crelan

GECONSOLIDEERD BESTUURSVERSLAG VAN HET BOEKJAAR 2015 VAN DE GROEP CRELAN

A. STRUCTUUR VAN DE GROEP CRELAN, AANDEELHOUDERSCHAP EN GROEISTRATEGIE

Structuur van de Groep Crelan

De NV Crelan en de erkende coöperatieve Kassen CVBA Lanbokas en SCRL Agricaisse, die hoofdelijk verbonden waren, vormden sinds 1993 samen, volgens artikel 239 van de wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen, een federatie van kredietinstellingen. Op 5 november 2015 vond er een fusie plaats tussen Lanbokas en Agricaisse en werd er één grote coöperatieve kas gecreëerd, zijnde de CVBA CrelanCo. CrelanCo vormt sindsdien met de NV Crelan een federatie van kredietinstellingen waarvan de NV Crelan de centrale instelling is. Er is volledige solidariteit tussen de beide entiteiten van de federatie. Dit verklaart waarom de resultaten van de NV Crelan en van deze coöperatieve kas worden geglobaliseerd.

De acht regionale coöperatieve vennootschappen die historisch de coöperatieve verankering van de federatie van kredietinstellingen vervulde en die in hun statuten tevens de solidariteit hadden

voorzien met de verbintenissen van de andere entiteiten gingen op 5 november 2015 eveneens op in deze fusieoperatie met CrelanCo en hielden dus op te bestaan.

De fusie draagt bij tot de transparantie van de groepsstructuur, realiseert een juridische, boekhoudkundige en administratieve vereenvoudiging maar laat vooral ook toe om de verspreide coöperatieve krachten te bundelen in één enkele solide en solvabele coöperatieve vennootschap.

Het coöperatief kapitaal van CrelanCo is in handen van meer dan 289.000 landbouwers en particulieren. Het Directiecomité van de NV Crelan voert het operationele beleid zowel van de NV Crelan als van de coöperatieve CrelanCo.

Het geheel gevormd door de NV Crelan en CrelanCo wordt in dit verslag "Crelan" of "de Bank" genoemd, terwijl de bredere benaming "Groep Crelan" of "de Groep" verwijst naar alle entiteiten of dochtervennootschappen die hierna vermeld worden en die door volledige integratie in de consolidatie opgenomen zijn.

Sinds 18 juni 2015 bezit CrelanCo met de Federatie van de Kassen van het Landbouwkrediet - een coöperatieve vennootschap die toeziet op de coördinatie van de activiteiten van CrelanCo en de NV Crelan - 100% van de aandelen en stemrechten in de NV Crelan.

Tot 18 juni 2015 was 50% van de aandelen van de NV Crelan, in handen van de SAS Belgium CA, een vennootschap naar Frans recht.

Het aandeelhouderschap van Belgium CA was samengesteld als volgt: 45% was in handen van de Caisse Régionale de Crédit Agricole Nord de France, 45% was in handen van de Caisse Régionale de Crédit Agricole du Nord Est en 10% was in handen van Crédit Agricole SA.

Op basis van een aandeelhoudersovereenkomst uit 2003 bezat Belgium CA tot 10 juni 2014, 50% van de stemrechten in de NV Crelan.

Begin 2014 hebben de Franse en de Belgische aandeelhouders in onderling overleg beslist deze bestaande aandeelhoudersovereenkomst niet te verlengen.

In de loop van 2014 hebben de Franse en de Belgische aandeelhouders een akkoord bereikt waarbij werd overeengekomen dat de Franse aandeelhouder zijn participatie in de NV Crelan, zijnde 50% van het totale aantal aandelen, zou overdragen aan de Belgische aandeelhouders Lanbokas en Agricaisse.

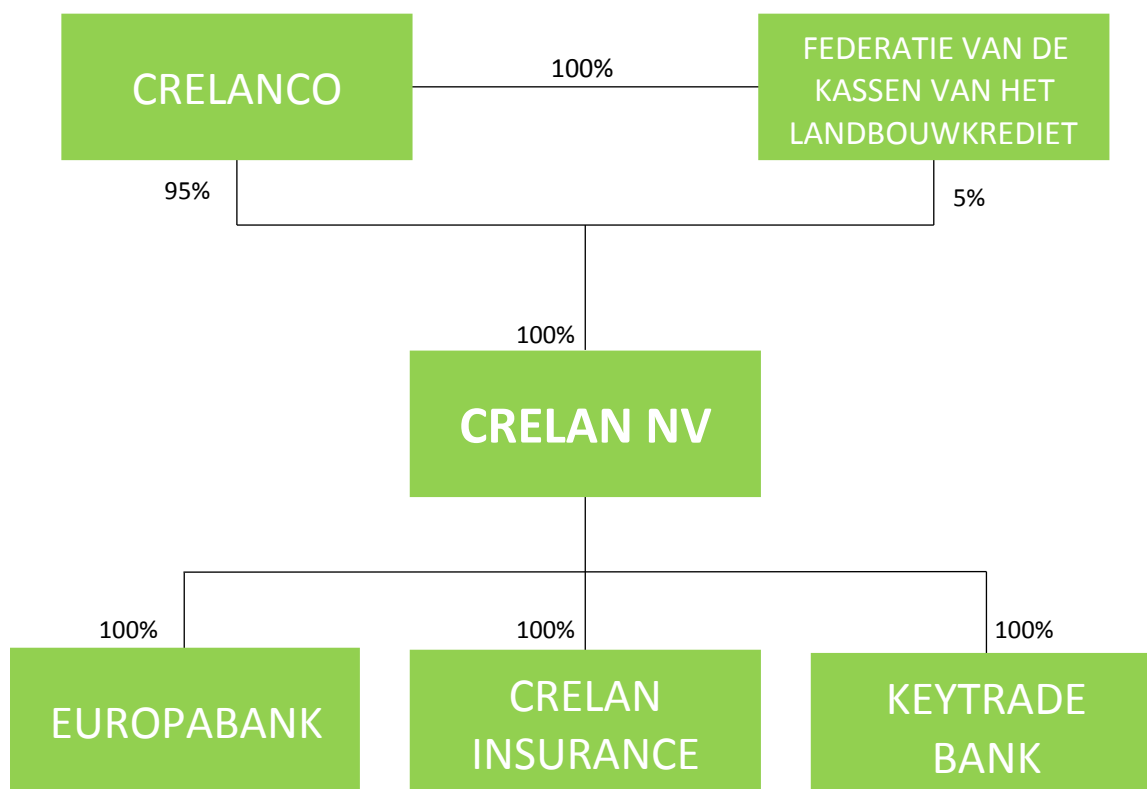
Deze overdracht werd op 18 juni 2015, na goedkeuring door de toezichthoudende overheden, gefinaliseerd.

De transactie werd door de Belgische aandeelhouders gefinancierd met eigen middelen. Om op groepsniveau te blijven voldoen aan de prudentiële vereisten inzake eigen vermogen en solvabiliteit diende Crelan, ingevolge deze operatie, het eigen vermogen te verhogen met +/- 200 mio EUR. Dit werd gerealiseerd door het ophalen van bijkomend coöperatief kapitaal en door winstreservering.

Door deze aandelenoverdracht werd Crelan in 2015 een 100% Belgische bank met een 100% coöperatieve verankering!

De rekeningen van de dochtervennootschappen van de NV Crelan, Europabank sinds 2004, Keytrade Bank sinds 2005, Crelan Insurance sinds 2007, en van de Federatie van de Kassen van het Landbouwkrediet zijn inbegrepen in de consolidatieperimeter van de Groep Crelan krachtens het Koninklijk Besluit van 23 september 1992 over de geconsolideerde jaarrekening van de kredietinstellingen.

Het schema hierna geeft een vereenvoudigd overzicht van de structuur van de Groep Crelan.

Aandeelhouderschap en groeistrategie

In het kader van de externe groeistrategie, vonden in de periode tot eind 2011 drie acquisities plaats, één in 2004, één in 2005 en één in 2011. Enerzijds verrijkten deze acquisities de Groep Crelan met zeer specifieke cliëntengroepen en met een financiële spitstechnologie voor online beurs- en beleggingsverrichtingen, anderzijds zorgden ze ervoor dat de taille van de Groep voldoende groot werd om een gezonde en winstgevende toekomst uit te bouwen.

Zo is Crelan in 2004 voor 100% aandeelhouder geworden van Europabank en werd de overname van Keytrade Bank in verschillende fases uitgevoerd, van 2005 tot 2007. Sinds 2007 heeft de Bank een participatie van 100% in Keytrade Bank.

Crelan heeft in die periode ook een diepgaande reflectie gevoerd over de te volgen strategie inzake haar positionering als bankverzekeraar. In maart 2007 werd de NV Landbouwkrediet Verzekeringen - in 2013 omgedoopt tot Crelan Insurance - opgericht. Crelan Insurance is een volledige dochter van de Bank, met als maatschappelijk doel de verkoop van eigen producten, hoofdzakelijk schuldsaldoverzekeringen die verbonden zijn met verschillende kredietvormen.

In 2009 heeft de Bank haar activiteiten uitgebreid met het discretionair vermogensbeheer of de Personal & Private Banking-activiteit.

Deze Personal & Private Banking-activiteit past in de groeistrategie van de Bank. Dat geldt ook voor de overname van de 5000 Private Banking-cliënten van ex-Kaupthing Belgium, volgens een overeenkomst die op 16 januari 2009 afgesloten werd met Kaupthing Bank Luxemburg.

In 2010 kreeg de afdeling "Ondernemingen" vorm en werd hiervoor een afzonderlijke directie gecreëerd. In 2012 werd deze afdeling geïntegreerd in de directie Kredieten. Vanuit deze afdeling wordt de dienstverlening aan ondernemingen gecentraliseerd, geoptimaliseerd en verder uitgebreid.

Diversificatie en groei vormen de rode draad doorheen de geschiedenis van de Bank, en dit resulteerde in 2010 in de ontwikkeling van Crelan Direct. Deze internetbankactiviteit maakt het mogelijk om, naast de traditionele kanalen en de bestaande Crelan-online-service, een aantal bankdiensten online aan te bieden, zoals het openen van rekeningen en het aankopen van een aantal financiële producten. Crelan beoogt hiermee een nieuw type van cliënteel te kunnen aantrekken, maar ook haar bestaande klanten

nog beter te kunnen bedienen. In dit opzet werden in september 2014 ook de smartphone-applicatie en tablet-applicatie 'Crelan Mobile App' ter beschikking van de cliënteel gesteld.

In 2011 werden de aandelen van Centea die voor 99,5% in handen waren van KBC overgenomen door Crelan. In 2012 kwam via een openbaar uitkoopbod ook de rest van de aandelen in handen van Crelan waardoor Crelan voor 100% eigenaar werd van Centea. Centea was een universele retailbank die werkte met een net van zelfstandige agenten. De strategie en het businessmodel van Centea leunden nauw aan bij die van de Bank en beide entiteiten werden op 1 april 2013 gefusioneerd tot één entiteit die de naam Crelan kreeg.

Dankzij deze operatie klimt het aantal klanten van de Bank tot bijna één miljoen, verdubbelt het balanstotaal en wordt het marktaandeel duidelijk opgekrikt.

Crelan heeft geen bijkantoren.

Beslissing met betrekking tot de verkoop van Keytrade Bank

Nadat Crelan in juni van dit jaar een 100% Belgische bank werd, werd de strategische keuze gemaakt dat Crelan zich nog meer zou focussen op het coöperatieve bankmodel. Binnen deze strategische denkoefening werden de verschillende opties in verband met de toekomst van Keytrade Bank onderzocht.

De uitgangspunten hierbij waren enerzijds de focus die Crelan wil leggen op het coöperatieve bankmodel en anderzijds een goede toekomst verzekeren voor Keytrade Bank.

Er werd geopteerd om op zoek te gaan naar een kandidaat-overnemer die garant kon staan voor de verdere groei en ontwikkeling van deze eerste online bank van België. Een verkoopproces werd opgestart en vele kandidaat-kopers van verschillende nationaliteiten betuigden hun interesse.

Op 7 december kondigde Crelan aan dat ze exclusieve onderhandelingen voerde met de Franse bank Crédit Mutuel Ark a over de verkoop van haar dochter Keytrade Bank.

Nadat de personeelsafgevaardigden van de verschillende entiteiten geïnformeerd en geraadpleegd werden, hebben Crelan en Mutuel Ark a op 27 januari 2016 een akkoord ondertekend over de verkoop van Keytrade Bank.

Na goedkeuring door de toezichthouders zal de verkoop normaliter in de eerste jaarhelft van 2016 worden gefinaliseerd.

B. CORPORATE GOVERNANCE

Raden van Bestuur en Directiecomités

De Raad van Bestuur kwam in 2015 acht keer samen. Onder de bevoegdheid van de Raad van Bestuur functioneren het Auditcomité, het Remuneratiecomité, het Riskcomité, het Nominatiecomit  en het Strategisch Comité, dat de strategische krijtlijnen voor de Raad voorbereidt.

De Algemene Vergadering van 23 april 2015 vernieuwde de mandaten van de heer Fernand George, ondervoorzitter in de Raad van Bestuur, voor een periode van 5 jaar en van de heer Hendrik Vandamme voor een periode van 6 jaar, beiden bestuurders-vertegenwoordigers van Lanbokas. Deze Algemene Vergadering vernieuwde eveneens de mandaten van de heer. Robert Joly voor een periode van 5 jaar en van de heer Yvan Hayez voor een periode van 6 jaar, beiden bestuurders-vertegenwoordigers van Agricaisse.

Aangezien de mandaten van de heren Jean-Pierre Laporte, Bernard Pacory en François Pinchon allen bestuurders-vertegenwoordigers van Belgium CA, vervielen op de Algemene Vergadering en aangezien de overdracht van de aandelen van Belgium CA aan de Belgische Kassen bijna afgerond was, werden deze mandaten verlengd met een periode van maximum  n jaar, deze mandaten zouden vroegtijdig worden beëindigd op datum van overdracht van de aandelen.

De Algemene Vergadering besliste eveneens om het mandaat van de heer Luc Versele, Bestuurder en Voorzitter van het Directiecomité, te verlengen voor een periode van 5 jaar en om het mandaat van de heer Patrick Lewahert, Bestuurder-Lid van het Directiecomité, te verlengen voor een periode van 2 jaar.

Op 18 juni 2015 vond een Buitengewone Algemene Vergadering plaats die, ingevolge de finalisatie van de aandelenoverdracht tussen de Franse en de Belgische aandeelhouders, kennis nam van het ontslag van de bestuurders die Belgium CA vertegenwoordigden, namelijk van de heren François Pinchon, Jean-Pierre Laporte en Bernard Pacory.

Deze Buitengewone Algemene Vergadering nam ook kennis van de stopzetting van het mandaat als Bestuurder van de heer Yves Panneels en benoemde vijf nieuwe bestuurders voor een periode van 6 jaar: mevrouw Ann Dieleman, mevrouw Marianne Streel, de heer Clair Ysebaert, de heer Xavier Gellynck en de heer René Bernaerdt.

Deze Buitengewone Algemene Vergadering benoemde ook drie nieuwe onafhankelijke bestuurders met een mandaat voor een periode van 6 jaar, die naast de heer Freddy Willockx (BVBA Sotelcu) als Onafhankelijk Bestuurder zullen zetelen in de Raad van Bestuur en de diverse comités die werden opgericht in de schoot van de Raad van Bestuur:

Mevrouw Catherine Houssa
Mevrouw Heidi Cortois
De heer Alain Diéval

Vanuit hun kennis en ervaring en omwille van hun onafhankelijk oordeelsvermogen waarborgen deze onafhankelijke bestuurders zowel in de Raad van Bestuur alsook vanuit de diverse comités waarin zij zetelen een objectieve besluitvorming binnen de bank en zien zij onder meer toe op de naleving van de regels inzake risicobeheersing, compliance, ethiek en goede praktijken binnen de bank.

Ingevolge de nieuwe samenstelling van de Raad van Bestuur werd op 18 juni 2015 door de Raad van Bestuur beslist om de comités die werden opgericht in de schoot van de Raad van Bestuur overeenkomstig de wet van 25 april 2014 als volgt samen te stellen:

Auditcomité: Dhr. Freddy Willockx (BVBA Sotelcu) Voorzitter
Mevr. Catherine Houssa
Dhr. Fernand George
Dhr. Yvan Hayez
Dhr. Hendrik Vandamme

De Voorzitter van de Raad van Bestuur en de Voorzitter van het Directiecomité kunnen worden uitgenodigd op de vergaderingen van het Auditcomité.

Remuneratiecomité: Dhr. Alain Diéval Voorzitter
Dhr. Robert Joly
Dhr. Clair Ysebaert

De Voorzitter van de Raad van Bestuur en de Voorzitter van het Directiecomité kunnen worden uitgenodigd op de vergadering van het Remuneratiecomité.

Riskcomité: Dhr. Alain Diéval Voorzitter
Mevr. Heidi Cortois
Dhr. Xavier Gellynck
Dhr. Robert Joly

Het lid van het Directiecomité verantwoordelijk voor Risk kan worden uitgenodigd op het Riskcomité

Benoemingscomité: Dhr. Jean-Pierre Dubois Voorzitter
Dhr. Freddy Willockx (BVBA Sotelcu)
Dhr. Fernand George
Dhr. Yvan Hayez
Dhr. Hendrik Vandamme

De Voorzitter van het Directiecomité kan worden uitgenodigd op de vergaderingen van het Benoemingscomité.

Conform artikel 62 § 2 van de wet van 25 april 2014 op het statuut van en de controle op de kredietinstellingen en conform het reglement van de Nationale Bank terzake, is de Bank verplicht de externe functies buiten de Groep Crelan uitgeoefend door haar bestuurders en effectieve leiders openbaar te maken. De Bank voldoet aan deze verplichting via een publicatie op de website van Crelan (www.crelan.be).

Keytrade Bank

Bij Keytrade Bank bleef de samenstelling van het Directiecomité, dat uit drie leden bestaat, ongewijzigd.

De samenstelling van de Raad van Bestuur wijzigde in 2015 als volgt: de heer François Pinchon heeft zijn mandaat als bestuurder neergelegd nadat de Franse bank Crédit Agricole uit het aandeelhouderschap van Crelan is gestapt.

De Raad van Bestuur kwam vijf keer samen.

De verschillende comités (Auditcomité en Remuneratiecomité), opgericht door de Raad van Bestuur, zijn regelmatig samengekomen.

Als gevolg van de niet-verlenging van KPMG als commissaris door de Algemene Vergadering op 27 april 2015, is Deloitte Bedrijfsrevisoren, vertegenwoordigd door de heer Philip Maeyaert, nu de enige commissaris van de bank.

Europabank

Op 30 september 2015 werd afscheid genomen van de heer Rudy Van Hecke, die met pensioen ging, als Voorzitter van het Directiecomité. Hij werd als CEO opgevolgd door de heer Rudi Vanlangendyck.

De Raad van Bestuur heeft op zijn vergadering van 21 september kennisgenomen van het ontslag van de heer Rudy Van Hecke als bestuurder. Rudy Van Hecke zetelde sinds 1996 in de Raad van Bestuur. De Raad van Bestuur benoemde de heer Rudi Vanlangendyck als bestuurder in opvolging van de heer Van Hecke.

De heer Rudi Vanlangendyck was tot 30 september Directeur Boekhouding en Beheerscontrole bij de NV Crelan.

Crelan Insurance

De Raad van Bestuur kwam in 2015 vier keer samen.

De samenstelling van het Directiecomité en de Raad van Bestuur bleef ongewijzigd.

College van commissarissen

De geconsolideerde rekeningen van de Groep Crelan worden sinds 2005 gecontroleerd door Deloitte. Op 24 april 2014 heeft de Algemene Vergadering het mandaat van Deloitte als commissaris hernieuwd en dit voor een periode van 3 jaar. Het kabinet Deloitte wordt hierbij vertegenwoordigd door de heren Philip Maeyaert en Bernard De Meulemeester.

Statutaire wijzigingen

De statuten van de NV Crelan werden voor het laatst gewijzigd op 10 juni 2014, dit ingevolge de stopzetting van de aandeelhoudersovereenkomst en de ondertekening van de kaderovereenkomst tot aandelenoverdracht tussen de Belgische en de Franse aandeelhouders. De artikelen werden op dat moment ook aangepast met de verwijzingen naar de bankwet van 25 april 2014.

De statuten werden nadien niet meer gewijzigd.

Deugdelijk bestuur

Overeenkomstig de circulaire van 20 december 2011 van de NBB (Nationale Bank van België) over de evaluatie van de interne controle heeft het management van de Bank zijn systeem van interne controle geëvalueerd en voert de Bank progressief een permanente tweedelijnscontrole in.

Het verslag van de effectieve leiding inzake de beoordeling van de interne controle is gebaseerd op self-assessments van de directies van de Bank. De bedoeling is om na te gaan of deze voldoende 'compliant' zijn ten opzichte van het geldende reglementaire kader. Voor de vastgestelde punten die voor verbetering vatbaar zijn, werden maatregelen ter verbetering genomen. De entiteit Permanente Controle staat in voor de opvolging hiervan.

Het jaarverslag over de interne controle werd in februari overgemaakt aan de Nationale Bank van België.

Remuneratiebeleid

De Raad van Bestuur heeft in zijn midden een Remuneratiecomité opgericht dat belast is met het overmaken van aanbevelingen aan de Raad van Bestuur. De voorstellen van het Comité behelzen het pecuniair statuut van de uitvoerende en niet-uitvoerende leiders van de Bank en haar filialen, alsook het pecuniair statuut van de personen die verantwoordelijk zijn voor de onafhankelijke controlefuncties. Dit zonder afbreuk te doen aan de bevoegdheden van de Algemene Vergadering der Aandeelhouders.

Het Remuneratiecomité houdt bij zijn aanbevelingen rekening met de langetermijnbelangen van de aandeelhouders, investeerders en andere belanghebbenden van de Bank alsook met het algemeen belang.

Het Remuneratiecomité is zodanig samengesteld dat het een gedegen en onafhankelijk oordeel kan geven over het verloningsbeleid en de prikkels die daarvan uitgaan voor de risicobeheersing, de eigenvermogensbehoeften en de liquiditeitspositie.

Het Remuneratiecomité komt minstens eenmaal per jaar samen, en meer indien nodig, op vraag van de Voorzitter van dit comité, van een lid van het Remuneratiecomité, van de Voorzitter van het Directiecomité van de Bank of de Voorzitter van de Raad van Bestuur, na overleg met de Voorzitter van het Remuneratiecomité.

De vergoeding van de leden van het Directiecomité bevat een vast basisgedeelte en een variabele component. Voor het variabele gedeelte stelt het Remuneratiecomité elk jaar een bedrag voor in functie van het economisch resultaat van de Bank. Dit bedrag mag behoudens uitzonderlijke omstandigheden en met uitdrukkelijke beslissing door de Raad van Bestuur op voorstel van het Remuneratiecomité niet meer dan 30% van de basisvergoeding bedragen.

De ontslagvergoedingen worden berekend op basis van de basisvergoeding, exclusief variabel gedeelte en zijn beperkt tot maximaal 18 maanden vergoeding. In geval van overname of fusie kan die vergoeding hoger zijn. Indien de vergoeding hoger is dan 12 maanden of op gemotiveerd advies van het Remuneratiecomité hoger is dan 18 maanden dan dient de Algemene Vergadering hierover vooraf een goedkeuring te geven.

De niet-uitvoerende bestuurders hebben recht op een forfaitaire vergoeding.

Ook de Voorzitter van de Raad van Bestuur en de onafhankelijke bestuurder(s) ontvangen een jaarlijkse forfaitaire vergoeding.

In 2015 bedroeg de totale vergoeding van de bestuurders van de NV Crelan 3 miljoen EUR. De totale vergoeding van de bestuurders van de Groep Crelan beliep 5,6 miljoen EUR.

Toezicht op de toepassing van dit beloningsbeleid wordt uitgeoefend door Interne Audit.

C. RISK MANAGEMENT: EVOLUTIE VAN DE BELANGRIJKSTE OPDRACHTEN

De piramidale structuur van de comités voor Kredietrisico, Financiële risico's, Operationele risico's, Informatie- en Informatie- en de opvolging van de filialen die rapporteren aan het Global Risk Comité of rechtstreeks aan het Directiecomité, bleven ongewijzigd.

Algemeen Risk Management

De operationele structuren voor de opvolging van de risico's binnen de Bank zijn gecentraliseerd onder leiding van de Chief Risk Officer, die lid is van het Directiecomité. In deze directie bevindt zich het departement voor de kredietrisicomodellering, de kredietrisico-opvolging, de financiële risico-opvolging en de permanente controles & operationele risico-opvolging.

Sedert 2014 zijn de analisten grote risico's geïntegreerd in de directie Risk Management. Eén van de taken van deze analisten is het uitbrengen van onafhankelijke en gemotiveerde adviezen in (krediet)dossiers die vanwege hun bedragen en/of risicograad een beslissing vereisen van het Directiecomité.

De nieuwe bankenwet voorziet de oprichting van een Riskcomité onder het voorzitterschap van een onafhankelijk bestuurder. De functionering van dit comité is in 2015 geïmplementeerd.

Kredietrisico

Het beheersen van het kredietrisico blijft gebaseerd op het kredietbeleid enerzijds en op een systeem van scheiding van de machten in de kredietactiviteit anderzijds. Zo volgen verschillende comités de 'risk-appetite' op.

De bevoegdheden inzake krediettoekenning zijn verdeeld tussen het Directiecomité en het Kredietverbinteniscomité, en dit volgens bepaalde niveaus van kredietomloop en rating van de klanten. Bovendien is er ook een bevoegdheidsdelegatie binnen het kredietdepartement.

Het Krediettoezichtcomité is bevoegd voor het beheer van de kredietomloop, onder meer voor de kredieten op de 'kredietbewakingslijst'. Het Kredietprovisioneringscomité heeft de bevoegdheid om klanten in 'kwalitatieve default' te plaatsen, waardeverminderingen te bepalen en aan te passen, kredieten op te zeggen en schuldvorderingen af te schrijven.

De kredietlimieten werden geactualiseerd in het kader van het globale kredietrisico van de Bank en werden goedgekeurd door de Raad van Bestuur.

Het kredietrisico wordt beheerd aan de hand van ratingmodellen die een score toekennen aan elke kredietklant. De performantie ervan wordt regelmatig opgevolgd en de resultaten worden goedgekeurd door het Globale Risicocomité van Crelan. De rating van de klant is doorslaggevend voor de beslissingen inzake krediettoekenning en kredietbeheer.

In 2015 werd de nieuwe regelgeving inzake forbearance geïmplementeerd. Het gaat over het identificeren van tegenpartijen waarvan de toestand verslechterd is.

Renterisico, liquiditeitsrisico, marktrisico

Nadat in 2012 werd besloten om het financiële risico-opvolgingssysteem binnen de Groep Crelan uit te breiden naar alle entiteiten binnen de Groep, werd in 2013 gestart met de gecentraliseerde systematische opvolging van de financiële risico's voor alle bancaire entiteiten binnen de Groep. Op deze manier wordt via de financiële risico-opvolging de groepsstructuur verder versterkt en worden alle

filialen operationeel geïntegreerd in het financieel beleid en de risico-opvolging van de Groep. Voor Crelan Insurance wordt enkel het tegenpartijrisico geïntegreerd in de opvolging op groepsniveau.

De belangrijkste risico-indicatoren zijn de globale Value at Risk voor alle financiële risico's, een vastrentende reverse cumulatieve gap voor het renterisico, de LGD-limieten (Loss Given Default) voor het tegenpartij- en landenrisico en ratio's voor het liquiditeitsrisico (LCR).

De scope van het VaR-model (Value at Risk), dat volledig binnen het departement RMF (Riskmanagement Finance) werd ontwikkeld, omvat alle financiële risico's van de volledige Groep. Dit zowel onder normale (i.e. VaR-berekening), als onder stressomstandigheden. Omwille van het belang van dit model werd het eind 2012 door een gespecialiseerd extern bureau in detail gevalideerd.

Het ALM-departement is verantwoordelijk voor de opvolging van het renterisico, optierisico en liquiditeitsrisico binnen de bank. De ontwikkeling van de modellen die dienen voor de identificatie, analyse, bewaking en rapportering van het renterisico, optierisico en liquiditeitsrisico binnen de bank gebeurt door het ALM-departement. De afdeling RMF daarentegen heeft de rol van validator van deze modellen.

Zowel de interne vastrentende gap als de reglementaire rapportering van het renterisico worden door RMF gecontroleerd.

De verantwoordelijkheid voor het beheer en rapportering van de financiële risico's, alsook de controle van de geldende limieten liggen in eerste instantie bij de diverse business-lijnen zelf. RMF is verantwoordelijk voor de tweedelijnscontrole van deze financiële limieten. Het betreft hier een bijkomende onafhankelijke validatie door RMF van de gerapporteerde gegevens door ALM en Financieel Beleid met als doel de kans op foutieve rapporteringen aan de regelgevende instanties, het Financieel Comité, het Directiecomité of de Raad van Bestuur uit te sluiten.

Operationele risico's

Deze activiteit wordt uitgevoerd door het departement CPRO (Permanente Controle & Operationele risico's).

Een waarschuwingsmechanisme bestaat om belangrijke operationele incidenten op te sporen. Ter herinnering, Permanente Controle stelt ook sleutelindicatoren in werking om na te gaan in hoeverre processen risicogevoelig zijn en om de kwaliteit van de meldingen van incidenten door de verschillende departementen op te volgen.

Op hiërarchisch vlak hangt het departement CPRO af van de Risk Manager die op zijn beurt ressorteert onder de Chief Risk Officer (CRO).

Een Comité OpRisk, samengesteld uit de belangrijkste actoren van het beheer van de operationele risico's, verzekert de sturing van deze risico's. Dit comité vergadert om de zes weken en maakt de balans op van de markante feiten en de te ondernemen acties.

Naast dit comité werd er ook een IT-riskcomité opgericht onder het voorzitterschap van Risk Management.

Op functioneel vlak kan de beheerder van de operationele risico's rekenen op een netwerk van een dertigtal correspondenten die actief zijn in de verschillende domeinen van de Bank. De correspondenten werden opnieuw bewust gemaakt van het belang van de rapportering van de operationele incidenten van hun processen.

Om een systematische opvolging van de naleving van de geldende regels tussen agent en de Bank te kunnen verwezenlijken, heeft de afdeling Inspectie het Crelan Charter geïntroduceerd. Het is een systematische opvolging, verduidelijking en precisering van de voornaamste afspraken.

Recoveryplan

In 2015 werd een herstelplan (recovery plan) opgesteld conform de mededeling van de NBB van 8 april 2015.

Dit rapport werd opgesteld op geconsolideerd niveau voor de groep Crelan, met uitzondering van Crelan Insurance. Crelan Insurance wordt op dit ogenblik als immaterieel beschouwd, maar zal in de toekomst mogelijk wel deel uitmaken van herstelplannen.

Meerdere risico-indicatoren werden opgesteld in de domeinen solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit.

Voor elke indicator werden waarschuwingdrempels en een kritische hersteldrempel gedefinieerd waarbij in geval van overschrijding zware herstelopties potentieel in uitvoering kunnen worden gesteld.

Er werden 6 scenario's ontwikkeld: liquiditeitscrisis, lage rente voor lange tijd, crisis in de overheidsobligaties, crisis met betrekking tot retail/wholesale kredieten, algemene crisis (systeemcrisis) en een bijzonder en specifiek scenario.

Voor elk van deze 6 scenario's werden 4 mogelijke herstelopties geïdentificeerd die snel in de praktijk kunnen worden omgezet. Volgens de beoogde scenario's worden 1, 2, 3 of alle 4 de opties gelijktijdig in de praktijk omgezet.

In elk van deze gevallen laten de beoogde herstelopties de groep Crelan toe om uit de gevarezone te komen.

Integriteitbeleid

Ingevolge de aandelenoverdracht tussen de Franse en de Belgische aandeelhouders werd de samenwerking met Crédit Agricole Frankrijk inzake de screening van de financiële transacties, afgebouwd.

Dat kon vlot gerealiseerd worden in de tweede jaarhelft. Crelan heeft de nodige tools op punt gesteld om autonoom de transacties van klanten te monitoren op het eigen platform.

In het kader van de permanente waakzaamheidsplicht voor atypische transacties werden in de loop van 2015 de interne richtlijnen verduidelijkt en verder toegelicht naar agenten en hun medewerkers toe en dit zowel inzake repatriëring van gelden uit het buitenland als inzake cashtransacties. Daarbij werd ook een "Compliance Info"- nieuwsbrief uitgewerkt rond de meest frequent voorkomende atypische situaties.

De jaarlijkse informatiesessies voor agenten die in mei en juni 2015 plaatsvonden, hadden de waakzaamheidsplicht als centraal thema en zoomden daarnaast ook in op het thema van de mogelijke strafrechtelijke aansprakelijkheid in de context van de antiwitwaswet. Een e-learningmodule rond witwassen van gelden is eind 2015 uitgewerkt en zal in 2016 opengesteld worden voor de agenten.

Inzake de MiFID-richtlijn ter bescherming van de beleggers, wenst Crelan dat haar agenten in alle omstandigheden als beleggingsadviseur kunnen optreden en op die wijze een toegevoegde waarde kunnen bieden aan de klanten. Dit vormt meer dan ooit een belangrijke uitdaging nu klanten moeizaam hun weg vinden binnen de nieuwe realiteit van de erg lage rentevoeten voor beleggingen. Die fundamentele rol van de agent als beleggingsadviseur vertaalt zich in het feit dat beleggingsorders in principe altijd onder advies uitgevoerd worden en bijgevolg een geschiktheidstest vereisen. De vragenlijst die bij de klanten de vereiste informatie inwint met het oog op deze geschiktheidstest werd grondig herwerkt. Een toelichting hierover is opgenomen in de nieuwe klantenbrochure over MiFID. Tevens volgden alle agenten en alle medewerkers uit de agentschappen sensibiliseringssessies over een correcte toepassing van MiFID, gevolgd door een e-learningssessie omtrent de concrete aanpak.

Vaststelling van fraude begin 2016 :

Op 14 januari 2016 werd vastgesteld dat de bank het slachtoffer was geworden van een grote fraude. Het betreft een zogenaamde "fake president fraude". Dit betekent dat fraudeurs valselijk de identiteit van de CEO aannemen en op die manier interne medewerkers instructies geven om via valse voorwendsels geld over te schrijven. Het gaat om een van de vernuftigste fraudetechnieken in de bedrijfswereld, die via criminele organisaties met vertakkingen in verschillende landen de laatste jaren heel vaak toegepast werden. De bank werd op die manier opgelicht door fraudeurs uit het buitenland. Er gelden bij Crelan nochtans strikte procedures om fraude te voorkomen en Crelan sensibiliseert haar medewerkers hierover dan ook voortdurend. Het betreft een fraude van bijna 70 mio EUR.

De feiten kwamen aan het licht bij de interne controles. Als gevolg van de feiten werden bijkomende, uitzonderlijke maatregelen genomen om de interne veiligheidsprocedures en het toezicht hierop te versterken.

De klanten en coöperanten werden niet geïmpacteerd door deze schade.

Er werden in het verleden voldoende reserves opgebouwd, zodat deze schade kan worden gedragen zonder gevolgen voor de klanten en de coöperanten. De rentabiliteit blijft intact en de solvabiliteitsratio blijft boven de 13%.

Er werd zowel een intern als een extern onderzoek bevolen en Crelan verleent haar volledige medewerking aan het gerecht dat dit fraudegeval onderzoekt.

De omvangrijke fraude die in januari 2016 aan het licht kwam, noopt tot een doorgedreven interne sensibilisering rond fraudepreventie in het voorjaar 2016.

Audit

De Bank beschikt over een onafhankelijke auditfunctie. Het is de taak van Audit om de interne controle te bevorderen en in derde lijn toe te zien op de performantie en de effectieve toepassing van het bestaande controlesysteem. Audit evalueert of de risico's die de Bank loopt adequaat geïdentificeerd, geanalyseerd en ingedekt zijn.

De scope van Audit omvat het geheel van de Groep Crelan. Voor sommige filialen of bijkantoren worden de auditactiviteiten geheel of gedeeltelijk toevertrouwd aan een lokale (interne of externe) auditdienst. De specifieke modaliteiten van de outsourcing van de interne-auditfunctie aan het departement Audit van Crelan worden toegelicht in een Service Level Agreement.

De algemene missie en de waarden van het departement Audit worden beschreven in het Auditcharter. De rollen en verantwoordelijkheden in het Auditcharter en het Auditcomitécharter werden afgestemd op de Bankenwet van 25 april 2014.

In de context van een 'Risk Based Auditing'-aanpak heeft het departement Audit ook in 2015 het "Audit Universum" geüpdatet naar aanleiding van nieuwe reglementeringen of nieuwe of gewijzigde activiteiten.

De opdrachten van Audit die het voorbije jaar uitgevoerd werden, hadden betrekking op verschillende domeinen: onder meer op CRD IV, Kredieten, Risk management en Compliance.

Het departement Audit voert de opvolging uit van de correctieve acties. De status van de auditaanbevelingen wordt regelmatig opgevolgd en gerapporteerd, zowel aan het Directiecomité als aan het Auditcomité.

Het departement Audit van de Bank rapporteert over het geheel van de auditactiviteit binnen de Groep aan het Auditcomité van de moedermaatschappij.

Het Auditcomité is in 2015 vier keer samengekomen. Het heeft zich gebogen over de organisatie van het systeem van interne controle van de Bank en over de activiteiten van Audit, Risk management, Inspectie, Permanente Controle & Operationele Risico's en Compliance, maar eveneens over de toezichtactiviteiten die uitgeoefend worden binnen de Auditcomités van de dochters Europabank, Keytrade Bank en Crelan Insurance.

Binnen de Groep werden de auditmethodologie en de rapportering aan het Auditcomité geüniformiseerd.

Inspectie van het Net

De missie van Inspectie bestaat uit het realiseren van een efficiënt en gedifferentieerd inspectiesysteem dat naast zijn puur controlerende en sanctionerende rol, tevens een systeem is dat preventief werkt en aldus fraude en schade voorkomt.

Met andere woorden de opdracht van Inspectie naar de agentschappen is zowel repressief als preventief. Hiervoor werd een kwaliteitsmodel ontwikkeld dat aan elk agentschap een volwaardige risicoscore toekent.

De organisatie van de dienst Inspectie is rond dit kwaliteitsmodel opgebouwd. De afdeling Inspectie is onderverdeeld in 3 teams nl.

- team Inspecteurs
- team Dossierbeheerders
- team Risicopreventie Agentschappen

De dossierbeheerders houden zich bezig met de voorbereiding van de inspectiedossiers voor de inspecteurs. Zij voeren tevens een nacontrole uit op deze dossiers wanneer deze terug op hoofdkantoor toekomen na de inspectie ter plaatse. Daarenboven wordt door de interne medewerkers een periodieke controle uitgeoefend op alle agentschappen, dus los van de voorbereiding en nacontrole van de inspecties ter plaatse.

De controles die uitgeoefend worden door de dossierbeheerders zijn van administratieve en boekhoudkundige aard.

De inspecteurs voeren onaangekondigde controles uit in de agentschappen. Zowel de frequentie van de controles als de omvang van de steekproefcontrole zijn bepaald in functie van de scoring van het betrokken agentschap.

Naast standaardinspecties worden eveneens kascontroles en eventuele ad-hoc-thema-inspecties uitgevoerd.

De medewerkers van het team Risicopreventie Agentschappen staan in voor een aantal punctuele en gevoelige onderzoeken zoals: voorafgaande screening en advies met betrekking tot kandidaat-agenten, voorafgaande screening en advies met betrekking tot kandidaat-agentschapsmedewerkers, behandeling van klachten waarbij een medewerker van een verkooppunt betrokken is (agent en/of agentschapsmedewerker), saldobestemmingen, speciale onderzoeken in het kader van fraudepreventies, controles na hold-ups, ...

De vaststellingen tijdens de controles worden in eerste instantie opgevolgd via het COK (Comité Opvolging Kwaliteitsmodel). Het COK is een intern overlegorgaan binnen Inspectie dat de lopende dossiers bespreekt en de passende maatregelen voorstelt.

Indien de oplossing voor een probleem afdelingsoverschrijdend is, zal het dossier vanuit het COK doorverwezen worden naar het BAC (Bemiddelings- en Adviescomité) dat samengesteld is uit vertegenwoordigers van verschillende afdelingen en beschikt over een grotere beslissingsbevoegdheid. De resultaten van de besprekingen in het BAC-comité worden gerapporteerd aan het Directiecomité en het Auditcomité.

Om een systematische opvolging van de naleving van de geldende regels tussen agent en de Bank te kunnen verwezenlijken, introduceerde Inspectie het Crelan Charter. Het is een systematiek van opvolging, verduidelijking en precisering van de voornaamste afspraken tussen de agenten en de bank.

Door deze instructies te volgen, zal de agent in principe automatisch:

- de witwaswetgeving respecteren;
- de MiFID-reglementering correct uitvoeren;
- bijzondere mechanismen vermijden;
- de FSMA-aanbevelingen correct naleven.

Vanuit de Raad van Bestuur en het Auditcomité werd expliciet aan de directie en aan de dienst Inspectie gevraagd om streng toe te zien opdat deze regels strikt zouden worden gerespecteerd.

D. KRACHTLIJNEN EN COMMERCIEEL BELEID

Human Resources

Op 31 december 2015 maken 1.422 personeelsleden deel uit van de Groep Crelan waarvan er 948 voor Crelan werken, 10 voor Crelan Insurance, 329 voor Europabank en 135 voor Keytrade Bank.

Indien bij het bezoldigd personeel in de verschillende entiteiten van de Groep, de 1.926 medewerkers gevoegd worden die onder het statuut van gedelegeerd agent of als bezoldigde van een agent in een agentschap werkzaam zijn voor Crelan, bedraagt het totaal aantal medewerkers voor de Groep Crelan 3.348 personen.

Niettegenstaande een globale daling van het personeelsbestand, voornamelijk door de niet vervanging van pensioengerechtigde medewerkers, werden in 2015 24 nieuwe medewerkers, waarvan 16 met een contract van onbepaalde duur en 8 met een contract van bepaalde duur, verwelkomd bij Crelan.

Op het vlak van het HR-beleid en concrete realisaties in 2015, lag het accent op :

- de verdere uitbouw en informatisering van HR-processen. Er werd een geïntegreerd payroll- en personeelsinformatiesysteem geïmplementeerd, alsook technologische ondersteuning van rekrutering, performance- en talentmanagement, opleiding en vorming van medewerkers op de hoofdzetel en in het agentennet
- het stimuleren en intensifiëren van continue procesverbetering binnen de bank onder andere ter voorbereiding van de grote IT-projecten
- het initiëren en begeleiden van wijzigingen binnen de organisatiestructuur in functie van een verhoogde efficiëntie en een end-to-endgerichte procesaanpak
- de verdere vormgeving van een flexibel remuneratiebeleid
- het implementeren van een aantal eindloopbaanmogelijkheden
- de screening van de HR-practices in samenwerking met het Top Employers Institute
- de hertekening van het opleidingstraject voor nieuwe medewerkers in het net met de bedoeling om vanuit het vormingsaanbod bij te dragen tot de accurate en kwaliteitsvolle dienstverlening aan de klanten
- het aanbod van competentie- en vaardigheidstrainingen voor medewerkers binnen de bank
- investeringen op het vlak van e-learning

1. Project HR-improve : een geïntegreerd personeelsinformatiesysteem + ondersteuning HR-processen

In 2015 werd de bestaande HR-software voor de loonberekening en het HR-data- en informatiesysteem vervangen door een nieuwe geïnformatiseerde toepassing en dit in functie van een vlot, efficiënt en integraal beheer van HR-data en -rapporteringen.

Daarnaast werden diverse andere HR-processen, waaronder rekrutering, vorming, performance en talentontwikkeling, geïnformatiseerd en dit alles binnen een nieuwe geïntegreerde informatica-oplossing, 'My Talent Tool'.

My Talent Tool biedt medewerkers en leidinggevenden uitgebreide mogelijkheden om de voor hen relevante data te consulteren, te beheren en te actualiseren. Zo kunnen medewerkers op elk ogenblik hun persoonlijk remuneratie-overzicht, opleidingshistoriek, evaluaties, persoonlijke objectieven, voortgang, ... consulteren. Zij hebben ook de mogelijkheid om hun interesses en ambities aan te geven, een eigen ontwikkelingsplan te beheren, alsook de eigen persoonsgegevens te actualiseren; ...

My Talent Tool is opgebouwd in functie van een maximale ondersteuning van medewerkers en leidinggevenden in de "ontwikkeling van talent" vanuit diverse invalshoeken:

- "performance" dat toelaat om het evaluatie- en feedbackproces tussen leidinggevenden en medewerkers alsook het vastleggen van ontwikkelingsplannen en jaarobjectieven in de organisatie op een accurate wijze te organiseren en op te volgen.
- "learning" waardoor het mogelijk wordt om het opleidingsaanbod voor het personeel en de medewerkers in de agentschappen op een volledig geautomatiseerde wijze te beheren en op een vlotte manier onder meer e-learning aan te bieden.

- "job search" gericht op een dynamische ondersteuning van de interne arbeidsmarkt en het rekruteringsproces van externe kandidaten met een link naar de sociale media en de vlotte communicatie met kandidaat-medewerkers.
- "talent view" gericht op het detecteren van ambities en talenten van medewerkers en de actieve uitbouw van de eigen loopbaan in functie van de noden binnen de bank op korte en langere termijn.

2. Continue procesverbetering

In het kader van "T4C" (together for our clients), een bankbreed project rond klantgerichtheid, lag de focus in 2015 op "continue procesverbetering" in functie van de noden van de klant.

Daartoe werden leidinggevendenden, procesanalisten en procesmanagers vanuit diverse businessunits getraind in de toepassing van specifieke methodieken om op een projectmatige wijze procesverbeteringen te realiseren in het eigen domein en hierdoor reeds te anticiperen op en richting te geven aan de implementatie van nieuwe toekomstige IT-applicaties.

3. Vormingsinitiatieven

In het kader van learning & development lag de focus in 2015 op de volgende initiatieven:

- Het opleidingstraject voor agenten en medewerkers van agenten werd hertekend met het oog op een betere onderlinge afstemming van product-, applicatie- en commerciële trainingen en een meer gerichte benadering op maat van de individuele deelnemer.
- Het trainingsaanbod voor de hoofdzetel werd uitgebreid met diverse competentie- en vaardigheidstrainingen die beantwoorden aan specifieke behoeften van bepaalde doelgroepen onder meer teamcoachingstrajecten, 'workshops begeleiden met impact', 'strategic planification', 'win-win-onderhandelen', ...
- Het voorbije jaar werden ook drie sessies van Crelan Inspirations georganiseerd voor de medewerkers van Crelan. Hierbij kwam telkens een externe gastspreker een boeiend en actueel thema doorlichten. Peter Hinssen had het over "Collaboration & Innovation", Geert Noels gaf toelichting over het coöperatieve bankmodel en Bjön Joos sprak over Marketing in digitale tijden.

Het digitaal leren (e-learning) kreeg het voorbije jaar structureel vorm binnen de bank en werd uitgebreid toegepast onder meer in het kader van MiFID en compliance.

4. Screening HR-practices : Crelan 'Top Employer 2016'

Crelan gecertificeerd als Top Employer België/Belgique 2016 !

Crelan is gecertificeerd voor het uitstekende personeelsbeleid van het bedrijf.

Het jaarlijkse internationale onderzoek van het Top Employers Institute erkent toonaangevende werkgevers wereldwijd: bedrijven die uitstekende arbeidsvoorwaarden bieden, ondersteuning geven voor de ontwikkeling van talent op alle niveaus binnen het bedrijf en ernaar streven om de arbeidsomstandigheden constant te verbeteren. Op 10 februari 2016 heeft Crelan de exclusieve certificering Top Employer België/Belgique 2016 ontvangen.

In het kader van de Top Employersprocedure moeten de deelnemende bedrijven een uitgebreid onderzoeksproces doorlopen: het internationale HR Best Practices Onderzoek van het Top Employers Institute.

Als waarborg voor de authenticiteit van het proces worden alle antwoorden door een onafhankelijke partij aan een audit onderworpen. Dit betekent dat de uitstekende arbeidsomstandigheden door onderzoek zijn bewezen, hetgeen Crelan een plaatsje binnen de selecte club van gecertificeerde Top Employers heeft opgeleverd.

Het Top Employers Institute heeft beoordeeld wat Crelan zijn werknemers aanbiedt aan de hand van de volgende criteria:

- Talent Strategy
- Workforce Planning
- On-boarding
- Learning & Development
- Performance Management
- Leadership Development
- Career & Succession Management
- Compensation & Benefits
- Culture

Steven Van Raemdonck, deputy country manager voor het Top Employers Institute: “Optimale werkomstandigheden zorgen ervoor dat werknemers zich op zowel persoonlijk als professioneel vlak kunnen ontwikkelen. Ons grondig onderzoek heeft aangetoond dat Crelan een uitstekende werkomgeving biedt en een brede waaier aan creatieve initiatieven voorstelt, van secundaire arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden tot goed doordachte performancemanagementprogramma’s die uitstekend aansluiten op de bedrijfscultuur.”

Maatschappelijke projecten

In 2015 heeft Crelan haar coöperatieve verankering verder versterkt: zij is een 100% Belgische bank geworden, met een 100% coöperatieve verankering. CrelanCo is de nieuwe sterke coöperatieve Kas achter Crelan. Crelan wil meer dan ooit het coöperatieve gedachtegoed uitdragen, zowel in haar dagelijks beleid als in de initiatieven die de bank steunt. Verbonden, persoonlijk, verantwoord en respectvol: op die manier wil Crelan omgaan met de klanten en de coöperanten, op die manier wil Crelan het coöperatief gedachtegoed kracht bij zetten.

Steun aan de landbouw

Crelan werd in 1937 opgericht als bank voor de landbouw en heeft sinds de jaren zestig een partnership met de coöperatieve Kassen, ondertussen CrelanCo, die ook als steun voor de landbouw ontstaan zijn. Het is dan ook niet verwonderlijk dat Crelan een zeer bijzondere band heeft met de land- en tuinbouwsector. Deze sterke verbondenheid met de landbouwsector komt ook tot uiting in een aantal duurzame engagementen van de bank binnen deze sector.

Crelan Leerstoel

In 2015 werd de Crelan Leerstoel voor de promotie van de innovatie in de duurzame landbouw opgericht aan de Universiteit Gent. Deze leerstoel wil nagaan hoe de kennis over de primaire sector, die beschikbaar is aan de faculteit bio-ingenieurswetenschappen, beter kan worden gevaloriseerd en omgezet in daadwerkelijke innovatie. De faculteit en Crelan hopen op die wijze het innovatiepotentieel van de landbouw zowel in Vlaanderen als wereldwijd te versterken en natuurlijk ook het onderzoek om dit mogelijk te maken te stimuleren. In november bevestigde de bank aan de Universiteit Gent dan ook opnieuw haar engagement voor deze leerstoel in 2016.

Crelan Agri Academy

In 2015 organiseerde de Crelan Agri Academy, een kennis- en opleidingscentrum voor de landbouw, in samenwerking met het CCAB (Centrum voor Agrarische Boekhouding), diverse opleidingen voor de

medewerkers en de agenten van de bank. Die gingen onder meer over de nieuwe hulp VLIF en ADISA of nog, de oplossingen van Crelan voor eventuele tijdelijke liquiditeitsproblemen van bepaalde land- en tuinbouwers.

Crelan Agri Innovation Awards

Sinds 2007 reikt Crelan tweejaarlijks Awards uit aan studenten die een verdienstelijk eindwerk gemaakt hebben in het domein van de rurale economie.

Crelan heeft beslist om haar concept te moderniseren en aan te passen. De Awards kregen dan ook een nieuwe naam: de "Crelan Agri Innovation Awards", waarbij de nadruk komt te liggen op innovatie en praktijkgerichtheid, dit in de lijn van de Crelan Leerstoel. Zo deelde de bank 4 Awards uit: 2 voor het academiejaar 2013-2014 en 2 voor het academiejaar 2014-2015. Twee masters in de biowetenschappen en twee masters in de bio-ingenieurswetenschappen alsook hun hogeschool of universiteit ontvingen naast de trofee ook een geldbedrag.

Crelan is ook sponsor van de BVLE-prijs (Belgische Vereniging voor Landbouweconomie) voor het beste doctoraatswerk die tijdens hetzelfde event werd uitgereikt.

Voortaan zal de uitreiking van de Crelan Agri Innovation Awards jaarlijks afwisselend in Vlaanderen en Wallonië plaatsvinden.

In 2015 werden deze prijzen uitgereikt tijdens het symposium 'Innovatie als voedingsbodem voor ondernemerschap' dat doorging in de gebouwen van de faculteit bio-ingenieurswetenschappen van de UGent.

Landbouwvertrouwensindex

Sinds 2007 peilt Crelan elk jaar naar het vertrouwen van de landbouwers in de toekomst van hun sector. Naar aanleiding van de 81ste editie van de Beurs voor landbouw, bosbouw en agrovoeding in Libramont, die de bank voor de 41ste keer sponsorde, stelde de bank de 9de editie van de vertrouwensindex voor. Zoals elk jaar maakt Crelan aan de hand van deze unieke peiling een stand van zaken op van de verschillende thema's die leven in de sector. In 2015 stelden we een algemene daling van het vertrouwen in de sector vast. Toch biedt de toekomst mogelijkheden. Een stabiele en duidelijke regelgeving, een aanvaardbaar milieukader en eerlijke prijzen zijn wel belangrijke voorwaarden die het vertrouwen opnieuw moeten opkrikken.

Evenementen en beurzen voor land-en tuinbouw

In 2015 was Crelan aanwezig als hoofdsponsor of medesponsor van diverse manifestaties in de land- en tuinbouwsector zoals: Libramont, Agridagen in Geel, Agro-Expo in Roeselare, Foire de Battice, Foire Agricole de Tournai alsook op diverse lokale evenementen in de land- en tuinbouwsector.

Crelan is ook de trouwe partner van Agribex, de Internationale Beurs voor Landbouw, Veeteelt, Tuin en Groene Zones. Voor de 12de keer op rij was de bank hoofdsponsor van de Beurs die zich, in 2015, richtte op vier thema-eilanden ter bevordering van de interactie met het publiek: smart farming, feed the future, workshop live en garden passion.

Mecenaat

Sinds 1998 voert Crelan een actief mecenaatbeleid: ze organiseert tentoonstellingen in de inkomhal van de hoofdzetel waarbij ontluikende kunstenaars hun werk kunnen tonen aan het grote publiek. Op die manier krijgen ze de kans om te groeien in hun vak. Om hen verder een duwtje in de rug te geven, organiseert Crelan bij elke tentoonstelling een vernissage waar zakenrelaties, kunstliefhebbers, personeelsleden en de gespecialiseerde pers op uitgenodigd worden. De bank biedt de artiesten ook de nodige logistieke steun bij de realisatie van hun uitnodigingen en folders.

Om deze startende kunstenaars extra te steunen, koopt Crelan ook regelmatig zelf werken van deze artiesten aan. Ze worden gebruikt om de verschillende ruimtes van de bank stijlvol aan te kleden.

Liefdadigheid en Microfinanciering

Zoals elk jaar heeft Crelan ook een aantal liefdadigheidsprojecten gesteund. Het gaat om projecten waarbij ook de medewerkers van Crelan betrokken worden. Een liefdadigheidsproject is voor Crelan meer dan het storten van geld, het betekent een engagement van de bank en van haar medewerkers.

Bovendien heeft Crelan in 2015 beslist om samen te werken met INCOFIN. Met deze investering geeft Crelan haar steun aan ontwikkelingslanden.

Het fonds INCOFIN verschaft financiële middelen aan microfinancieringsinstellingen in derdewereldlanden, die worden geselecteerd onder meer op basis van hun impact op de sociale ontwikkeling van de kansarme lokale bevolking. De microfinancieringsinstellingen gebruiken deze middelen vervolgens om "microkredieten" te verschaffen aan de lokale kleinschalige -maar rendabele- projecten. Op deze manier levert INCOFIN een belangrijke bijdrage tot de economische ontwikkeling van derdewereldlanden, en verzekert zij zich ervan dat haar middelen goed worden besteed.

Sportsponsoring

Sinds 2008 is Crelan de trouwe partner van Sven Nys. Dat leidde in 2014 ook tot de oprichting van Crelan AA Drink, het eerste professionele veldritteam in België dat de band met de fans en de volgers heel concreet versterkte. De liefhebbers konden zich immers gratis aansluiten bij de ploeg en doorheen het seizoen tal van voordelen genieten. Het was een van de initiatieven waarmee Crelan het veldrijden nog dichterbij de liefhebbers wil brengen. Crelan is een bank op mensenmaat, een bank die dicht bij haar klanten staat. De sponsoring van de wielersport sluit daar perfect bij aan.

In maart 2016 zette Sven Nys een punt achter zijn prachtige carrière, maar dit betekent niet dat Crelan de wielersport niet blijft steunen. In januari 2016 zag de nieuwe wielerploeg Crelan-Vastgoedservice het licht. Crelan blijft dus aanwezig in het veldrijden en komt terug op de weg. Crelan is verheugd om op die manier Wout Van Aert; de gedoodverfde opvolger van Sven Nys, te kunnen ondersteunen. Wout maakte zijn favorietenrol ook meteen waar en werd in januari 2016 zowel Belgisch als Wereldkampioen en eindigde het seizoen met een grand slam.

Crelan heeft haar naam sinds 2011 ook verbonden aan de Belgische atletiek, met de sponsoring van publiekslievelingen Olivia, Jonathan, Kevin en Dylan Borlée. De naam van de bank prijkt op de startnummers van alle Belgische atleten en sinds 2014 is Crelan hoofdpartner van de Belgian Tornados (de ploeg van de 4x400 meter heren) en van de Belgische atletiekliga.

In maart 2015 pakten onze Belgian Tornados goud op het EK indoor in Praag en zetten zij een nieuw Europees record indoor neer. In de maand mei behaalde de Belgische aflossingsploeg op de 4x400m een schitterende derde plaats op het WK aflossingen in de Bahama's en tijdens de wereldkampioenschappen in Peking slaagden zij er eens te meer in het Belgische record te verbeteren. Enerzijds steunt de bank dus de grote namen in de Belgische atletiek en op die manier promoot ze de sport als dusdanig, anderzijds zet de bank in op het steunen van iedereen die atletiek wil beoefenen in clubverband. Ook hier zijn teamspirit en doorzettingsvermogen de kernbegrippen en ook hier kiest Crelan met de broers Borlée bewust voor atleten die zich graag identificeren met de coöperatieve waarden van de bank.

Crelan is sinds enkele jaren ook aanwezig in het basketbal en werd, in 2015, hoofdsponsor van de ploeg Okapi Aalstar die werd omgedoopt tot "Crelan Okapi Aalstar". Deze basketbalploeg uit Aalst, beroemd omwille van het enthousiaste en familiale onthaal, speelt steeds een rol bovenaan het klassement. Zij kwalificeerde zich voor de halve finales van de Beker van België. Dankzij deze naamgeving en enkele ingrijpende aanpassingen in 'het Forum', de thuisbasis van deze ploeg, wordt Crelan nog sterker in beeld gebracht bij alle basketballiefhebbers in België.

Crelan beschouwt sport als een belangrijk element voor een gezonde en evenwichtige levensstijl en als een factor van sociale cohesie die de mensen dichterbij elkaar brengt. Door het engagement in het wielrennen, de atletiek en het basketbal kan Crelan die principes in de praktijk brengen.

Commercieel net

Op 31 december 2015 telt de Groep Crelan 733 verkooppunten, dat zijn er 45 minder dan eind 2014. De daling van het aantal agentschappen in de loop van 2015 is hoofdzakelijk te verklaren door de samenwerking en de fusie van een aantal agentschappen van ex-Landbouwkrediet en ex-Centea die zich in elkaars nabijheid situeerden.

Behoudens het agentschap van de zetel in Brussel, dat wordt geleid door een bezoldigd medewerker, worden alle 685 verkooppunten van de NV Crelan gerund door zelfstandige agenten. Eind 2015 zijn de agentschappen uitgerust met 247 selfbanks, waarvan 80 toestellen met een cash-in/recycling functie en 36 cashless-toestellen.

Europabank beschikt over 47 agentschappen, gelegen in de stedelijke centra en allemaal gerund door bezoldigden.

De volledige activiteit van Keytrade Bank is toegespitst op onlineverrichtingen. Keytrade Bank beschikt, met uitzondering van een kantoor op de hoofdzetel, dan ook niet over agentschappen.

Naast het traditionele net van zelfstandige agenten heeft de Bank sedert 2014 het online verkoopkanaal "Crelan Direct" verder ontwikkeld. In 2015 werd naast de reeds bestaande smartphone-applicatie 'Crelan Mobile, die in 2014 werd gelanceerd, tevens een meer uitgebreide app voor tabletgebruikers ontwikkeld en ter beschikking van de cliënteel gesteld.

Nieuwe IT-ontwikkelingen

In het eerste kwartaal van 2015 werd een studie afgerond over hoe Crelan de bankapplicaties ziet evolueren in de volgende 10 jaar. Er werd beslist om de meeste operationele systemen, op die van de financiële markten en de verzekeringen na, te vervangen door een gestandaardiseerde suite van applicaties van Sopra, Sopra Banking Platform (SBP). Dit grote project kreeg de naam "NEXT" mee.

Voor de rekeningen en effecten van klanten betekent dat een uitgebreide upgrade van de applicaties Thaler en Kyudo die in gebruik zijn sinds 2004, en voor de kredieten betekent dit de vervanging van applicaties in-house die ontwikkeld en in gebruik zijn sinds 1999.

De bedoeling van deze standaardisering is performante applicaties aan te schaffen op gespecialiseerde softwaremarkten, die alleen nog geparametriseerd mogen worden zonder de code aan te passen aan de lokale gebruiken. Dit om de werkingskosten voor de gebruikers te beperken, om onderhoudskosten te besparen (onder meer door upgrades aan een lagere kost mogelijk te maken), om sneller te kunnen voldoen aan nieuwe (vaak reglementaire) vereisten en om meer ontwikkelaars te kunnen inzetten op de strategisch belangrijke domeinen. We denken hierbij onder meer aan de vernieuwing van de klantenapplicaties op tablet en PC, aan CRM (customer relationship management), geautomatiseerde documentherkenning en het elektronisch ondertekenen van documenten.

Volgens de planning zal het project NEXT volledig gerealiseerd zijn halfweg 2018. De nodige projecten hiervoor werden gedefinieerd, ingepland en gestart. Het volledige programma is ingedeeld in een 5-tal loten, gespreid over de komende 2,5 jaar. Elk jaar worden 2 loten in productie genomen. Finaal zal bijna de volledige backoffice-informatica van de bank vernieuwd zijn.

Parallel hieraan worden een aantal projecten over het thema 'digitale bank' gedefinieerd en gestart. Deze verschillende projecten beogen een vernieuwing van de door onze klanten en agentschappen gebruikte applicaties met gebruik van de modernste technieken. Dit project kreeg de naam "Bank van de Toekomst" mee.

Daarnaast werd ook een studie aangevat om de hardware en systeemsoftware aan te passen aan de nieuwe vereisten rekening houdend met de wens tot vereenvoudiging en kostenbesparing. Een eerste fase werd afgerond en de nodige systemen werden aangekocht om de vernieuwing van de applicaties te kunnen ondersteunen. Een tweede fase over de evolutie op langere termijn loopt nog verder in 2016.

In 2015 werd een volledig nieuw intranet uitgerold, dat de gebruiksvriendelijkheid en efficiëntie nog moet verhogen.

2015 was dus een jaar waarin een veelheid aan strategische IT-beslissingen werd genomen en vele projecten werden opgestart. Daarnaast was er de gebruikelijke aandacht voor infrastructuurvernieuwingen (centrale servers en storage), het vernieuwen van de printers op de

hoofdzetel, wettelijke projecten (MiFID-reglementering), mobiele applicaties (smartphone en tablet), Cash & More-toestellen (de Crelan bankautomaten) met recycling functie, het uniformiseren van scanners in agentschappen, enzovoort.

Synergieën

De gerealiseerde commerciële synergieën van de afgelopen jaren tussen de verschillende entiteiten van de Groep werden voortgezet. De Bank commercialiseert leasings van Europabank, terwijl Europabank woonkredieten van de Bank verkoopt. Elke entiteit heeft een directe toegang tot het platform van Keytrade Bank, die optreedt als broker voor beursverrichtingen. Europabank treedt dan weer op als centraal punt voor het binnenlands betaalverkeer.

Sinds Crelan Insurance haar activiteiten opgestart heeft, verkoopt ze haar financiële verzekeringsproducten via het agentennet van de Bank.

Sinds oktober 2009 commercialiseert ook Europabank de financieringssaldoverzekering van Crelan Insurance. Daarvoor stelde de Bank de IT-modules voor de onderschrijving van dit type schuldsaldoverzekeringcontracten ter beschikking van Europabank.

De samenwerking met Econopolis Wealth Management, de beheersvennootschap rond Geert Noels, werd verdergezet. De inschrijvingen op de compartimenten van Crelan Fund (EconoFuture, EconoStocks en EconoNext) bedroegen gezamenlijk meer dan het dubbele van de inschrijvingen in 2014.

Ook de nauwe samenwerking met Amundi werd bestendig en verder geïntensifieerd. Zo is er een permanente uitwisseling van know-how en informatie tussen de teams van Amundi en de afdelingen productmanagement en investeringspolitiek van Crelan en wordt een uitgebreide selectie aan Amundi-fondsen door Crelan gecommmercialiseerd. In 2015 werd er voor iets meer dan 562 mio EUR onderschreven in deze fondsen, een toename van ruim 46% tegenover de intekeningen in 2014. Verder werd binnen de bevek Crelan Invest (waarbij Amundi instaat voor het beheer van de beleggingsportefeuille) een nieuw compartiment gelanceerd : Lock In, waarop in 2015 voor meer dan 100 mio EUR werd ingetekend. Crelan lanceerde samen met Amundi ook twee gestructureerde producten onder de vorm van notes. Hiermee is Crelan in België de belangrijkste partner voor Amundi.

Voor de Private Banking-activiteit bestaat een samenwerking met Crédit Agricole Luxembourg.

Crelan werkt op diverse vlakken ook samen met CACEIS dat deel uitmaakt van de Groep Crédit Agricole (Frankrijk). Zo is CACEIS Luxembourg bewaarder voor een aantal fondsen alsook voor de onderliggende instrumenten van Crelan Fund en Crelan Invest. Voor deze laatste fondsen vervult CACEIS Belgium de rol van fund administrator en transfer agent. In 2015 werd de activiteit van dephoudende bank voor Crelan Fund overgedragen aan CACEIS Luxembourg- Brussels branch.

In het kader van een financieel groepsbeleid besteden bijna alle entiteiten van de Groep de frontoffice voor het beheer van hun financiële portefeuille uit aan de Bank.

E. MARKANTE FEITEN IN DE VERSCHILLENDE ENTITEITEN

Crelan

In 2015 werd Crelan een 100% Belgische bank met een 100% coöperatieve verankering. Dit dankzij de coöperanten. Het aantal coöperanten nam in de loop van 2015 verder toe zodat nu reeds meer dan 289.000 klanten een stukje eigenaar zijn van Crelan.

Zij werden via een brief formeel op de hoogte gebracht over deze belangrijke evolutie in de structuur en de identiteit van de bank. Als blijk van erkenning voor hun vertrouwen konden zij meedingen naar een van de 1.000 duotickets voor de Crelan City Tours. Dit waren ruim 30 exclusief voor Crelan-coöperanten georganiseerde begeleide wandelingen met een gastronomische toets in 11 van de mooiste Belgische steden. Dit illustreerde niet alleen de hechte band en de geprivilegieerde relatie tussen de bank en haar coöperatieve aandeelhouders, maar bevorderde ook de interactie en het community-gevoel onder de coöperanten zelf.

Productie

Algemeen werden de ambitieuze productiedoelstellingen gerealiseerd op vermogens-, krediet- en verzekeringsvlak. Vooral de feebusiness kende hierbij opnieuw een stevige toename.

De klantendeposito's bereikten 16,5 mia EUR en hielden aldus, ondanks de historische lage rentestand, globaal goed stand.

Het volume op de spaarboekjes stabiliseerde. De uitstaande volumes op kasbons en termijnrekeningen namen met iets minder dan 5% af wat evenwel meer dan gecompenseerd werd door de sterke toename van meer dan 9% van de uitstaande saldi op zichtrekeningen.

Maar het blijft nog steeds voornamelijk het gevarieerde aanbod van buitenbalansproducten dat door de klanten gesmaakt werd. De verkoop van Fondsen en Notes steeg in 2015 globaal met meer dan 20%. Vooral de gediversifieerde fondsen genoten veel belangstelling.

Eind 2015 had Crelan 907.762 klanten, wat een lichte daling (-2,16%) inhoudt tegenover het jaar ervoor. Deze evolutie is grotendeels een logisch gevolg van de herstructurering van het net.

In 2015 werd naast de reeds bestaande smartphone-applicatie 'Crelan Mobile' tevens een meer uitgebreide app voor tabletgebruikers ontwikkeld en ter beschikking van de cliënteel gesteld. Inzake betaalverkeer realiseerde de bank een mooie groei in het aantal actieve online- en mobile-gebruikers. Gemiddeld noteerde men een groei van 1.600 actieve online-gebruikers en van 2.800 actieve mobile-gebruikers per maand. Bijna 87% van alle overschrijvingen gebeurt nu via de pc, via smartphone en via tablet.

Langs kredietzijde werd voor meer dan 1,6 mia EUR aan hypothecaire woningkredieten verstrekt. Een recordbedrag dat sterk beïnvloed werd door de vloed aan herfinancieringen in de markt. Quasi de helft van de productie woningkredieten bij Crelan bestond uit herfinancieringen. Bij bijna 80% van deze herfinancieringen handelde het om een krediet dat initieel door een andere financiële instelling werd toegekend. De productie van leningen op afbetalingen aan particulieren kende mede ondersteund door het aantrekkelijke renteklimaat met 114 miljoen EUR een opmerkelijke toename (+27%). Niettegenstaande de recordproductie aan woningkredieten, nam de omloop van woningkredieten onder meer door een sterke toename van de vervroegde terugbetalingen (bijna 3 keer zoveel als in 2014) met +/- 4% af. Dit fenomeen kan worden verklaard door het zeer lage renteklimaat.

Het professionele segment (Kleine en Middelgrote Ondernemingen & Zelfstandigen) werd in 2015 gekenmerkt door de stabiliteit van het klantenaantal, met name 103.000 waarvan 70% niet onder vennootschapsvorm.

De markt blijft voorzichtig en moeilijk. Dat blijkt uit de berg aan liquiditeiten die op de rekening van de Belgische ondernemingen blijven staan, het hoge aantal faillissementen, de zwakke vraag naar kredieten en de sterke druk op de tarieven ten gevolge van een stijgende concurrentie.

Na de vastgestelde daling in 2014 heeft de productie kredieten aan kleine ondernemingen en zelfstandigen zich in 2015 toch opnieuw gedeeltelijk hersteld. De globale productie van deze kredieten is gestegen met 7,5% in vergelijking met 2014. In de langetermijninvesteringskredieten tekende men zelfs een stijging op van 15%. Verder kan men de volgende evoluties opmerken: een continue stijging van de productie professionele leningen op afbetaling (+ 10% in vergelijking met 2014) en een toename van de productie Straight Loans met 12,5% in vergelijking met vorig jaar.

Landbouw

De Belgische landbouwsector is gericht op de export van zijn productie en is dus gevoelig voor conjuncturele en geopolitieke gebeurtenissen. De Chinese beurscrash en de verlenging van het Russische embargo op de Europese landbouwproducten leidden tot een daling van de vraag. Bovendien heeft de daling van de Europese subsidies waartoe beslist werd in het kader van de hervorming van het GLB een weerslag op de beschikbare middelen van de landbouwers op het einde van het jaar.

De bank houdt rekening met al deze elementen en ontwikkelt, sinds juli 2015, een specifieke communicatie voor het Crelan-agentennet.

Crelan nam ook deel aan diverse vergaderingen georganiseerd door Febelfin die tot doel hadden om de bankensector te laten nadenken over maatregelen die de landbouwsector kunnen ondersteunen. Zij nam ook deel aan de verschillende vergaderingen die georganiseerd werden op het niveau van de regionale en federale overheden bevoegd voor de land- en tuinbouw.

Sinds oktober worden binnen de bank concrete oplossingen voorgesteld om de land- en tuinbouwers te ondersteunen en om zo te kunnen inspelen op elke vraag naar betalingsfaciliteiten.

Desalniettemin heeft deze minder gunstige conjunctuur een beperkte impact gehad op de kredietproductie. De productie van landbouwkredieten is met 1,8% gedaald tegenover de productie in 2014.

De kortetermijnkredieten kennen een belangrijke stijging in 2015. Deze stijging is de weergave van de concrete impact van de maatregelen die de bank voor de landbouwklanten heeft voorgesteld.

De kwaliteit van de kredietportefeuille blijft goed en wordt opgevolgd door het risicomodel Agrilan.

Het marktaandeel van Crelan in de Belgische landbouwsector blijft stabiel.

De tevredenheid van de Crelan-klanten in de land- en tuinbouwsector is hoog met een score van 8,5/10, wat blijkt uit onze bevraging bij deze doelgroep voor onze jaarlijkse vertrouwensindex.

Notoriëteit

De notoriëteit van de Bank nam in 2015 verder toe, mede dankzij de sponsoring van de immens populaire Sven Nys die aan zijn laatste seizoen als veldrijder is begonnen en het opstarten van een nieuwe wielerploeg Crelan-Vastgoed-service die van start ging op 1 januari 2016 maar ook dankzij een grote communicatiecampagne.

In het najaar rolde de bank immers het eerste luik van een grote communicatiecampagne uit. Deze moest de stijgende naambekendheid van het relatief jonge merk Crelan verder ondersteunen en het grote publiek helpen een betere invulling te geven aan dit merk. De campagne, die in 2016 overigens wordt voortgezet, was gebouwd rond 4 begrippen die representatief zijn voor het DNA van Crelan en voor de waarden die het beleid van de bank sturen:

“Verantwoord”

“ Respectvol”

“Verbonden “

“Persoonlijk”

Dit alles werd samengevat in een nieuwe slogan:

“Zo hoort een bank te zijn”

De communicatie ging eind oktober van start met de publicatie (in de dagbladen en digitaal) van een manifest met een duidelijke visie op de bank die Crelan wil zijn. In de weken daarop volgden een reeks advertenties in de kranten, reclamespots op televisie en een digitale campagne (o.m. via banners op nieuwssites, posts op sociale media en advertenties op zoekpagina's). De Crelan-agentschappen droegen de campagne en haar boodschappen enthousiast verder uit op het terrein.

Duurzaamheid

Crelan, een bank met 100% coöperatieve verankering, engageert zich tot een ander soort van bankieren. Verantwoord, verbonden, persoonlijk en respectvol zijn de waarden die de bank belangrijk vindt en waarvoor Crelan wil staan. Dat doet Crelan met lokaal verankerde kantoorhouders en met een ruim aanbod bank- en verzekeringsproducten voor de particulieren, de zelfstandigen, de ondernemers en de land- en tuinbouwers. Behoorlijk bankieren dat is het motto, een bank zoals een bank hoort te zijn.

Crelan streeft hierbij naar een jaarlijkse winstoptimalisatie en niet naar winstmaximalisatie op korte termijn.

Heel wat initiatieven kaderen in het duurzaamheidsbeleid van de bank, zoals het mecenaatsbeleid, de initiatieven rond innovatie in duurzame landbouw, de investering in Incofin (microfinanciering in ontwikkelingslanden). De duurzame aanpak van Crelan blijkt ook uit het transparant producten- en dienstenaanbod, de focus op een stabiele en gezonde werkomgeving voor alle medewerkers en de werking met zelfstandige agenten met de focus op een vertrouwensrelatie met de klanten.

Crelan ging in 2015 van start met het verder uitwerken van een duurzaamheidsbeleid per domein binnen de bank. Dit wordt in 2016 verdergezet.

Keytrade Bank

Keytrade Bank is in België al 16 jaar lang leider en pionier in online trading en beschikt over een ruim gamma financiële producten en diensten op maat voor iedereen die zelf op een eenvoudige en transparante wijze zijn financiën wenst te beheren.

In september 2014 heeft Keytrade Bank een volledige rebranding van haar site doorgevoerd. Concreet gaat het om een gloednieuwe website die via alle dragers toegankelijk is (laptop, tablet, smartphone), een nieuw logo en een sterkere communicatie.

Keytrade Bank bracht ook haar nieuwe Keyplan op de markt. Hiermee kunnen de klanten op basis van hun gekozen beleggingsstijl gemakkelijk, op hun eigen tempo en zonder instapkosten investeren in een automatisch beleggingsplan in een korf van vooraf bepaalde beleggingsfondsen.

Daarnaast heeft Keytrade Bank met Keyprivate een unieke online oplossing voor discretionair vermogensbeheer gelanceerd. Door te investeren in een uitgekiende selectie van 12 kostenefficiënte trackers over 4 verschillende activaklassen bekomt men een optimale en efficiënte spreiding van vermogen.

Keytrade Bank steunt ook MyMicroInvest, de Belgische leider in crowdfunding, die het mogelijk maakt in start-ups te investeren.

Met Keypack heeft Keytrade Bank het meest voordelige pack om dagelijks te bankieren in de markt gezet.

Keytrade Bank is actief in België sinds 1998, in Luxemburg ('Keytrade Bank Luxembourg' – opgericht in 1999 en bankstatuut in 2009) en in Zwitserland (filiaal onder de naam 'Strateo Bank' met banklicentie in 2009).

De resultaten zijn opnieuw goed, zowel op commercieel als op financieel gebied. Eind 2015 telde de onlinebank meer dan 200.000 klanten met klantentegoeden voor meer dan 8,5 mia EUR.

Het resultaat (BE GAAP) van Keytrade Bank bedraagt 15,3 mio EUR

Europabank

Europabank vierde zijn 50e verjaardag in 2015. Dit ging gepaard met diverse festiviteiten voor zijn cliënteel en personeel. De cliënten konden tevens genieten van verschillende commerciële acties.

Ondanks de minder goede economische omstandigheden is in 2015 een productierecord in kredieten gehaald van 319 mio EUR. Hierdoor stijgt de kredietomloop met 3,9%. De deposito's van cliënten stegen met 6,4%.

De vernieuwde verkoopaanpak zorgde ook dit jaar dat het kredietkaartincasso verder steeg met 6,7% en dit in een markt waar de concurrentie sterk is toegenomen door de komst van buitenlandse spelers.

Het resultaat (BE GAAP) van Europabank in 2015 bedraagt 18,4 mio EUR. Het rendement op eigen vermogen blijft op een hoog niveau en bedraagt 14,0%.

In 2015 werd de expansie van het net verdergezet met de opening van een nieuw kantoor te Jette waardoor het aantal agentschappen op 47 komt. Dankzij deze expansie groeide het personeelsbestand verder aan. Eind 2015 waren 329 personeelsleden werkzaam bij Europabank.

Europabank blijft ook inzetten op nieuwe technologieën. Dit jaar werd het Management Information System (MIS) operationeel, waardoor de diverse afdelingen een overzicht krijgen van de beschikbare statistische informatie en deze kunnen raadplegen wanneer nodig. In de 2e jaarhelft werd voor de leasingcliënten de e-facturatie ingevoerd. Vandaag werkt reeds 30% van deze cliënten hiermee.

Crelan Insurance

2015 was in alle opzichten een sterk jaar voor Crelan Insurance. Het personeelsbestand werd in de loop van het jaar uitgebreid met 5 bijkomende tijdelijke medewerkers. Dit mede wegens de toevloed van aanvragen voor schuldsaldoverzekeringen, als gevolg van het grote aantal herfinancieringen van woonkredieten op de markt alsook omwille van de verwerking van de stopzetting van bestaande schuldsaldoverzekeringen, indien het krediet elders werd geherfinancierd.

Op het vlak van de productie werden het voorbije jaar 14.759 schuldsaldoverzekeringen en 6.769 financieringssaldoverzekeringen onderschreven. Daarmee werden nieuwe records gevestigd.

Via het verkoopnet van Crelan werden 2.025 contracten financieringssaldoverzekeringen afgesloten, d.w.z. 60% meer dan in 2014. Hiervan werden 31% verzekeringen afgesloten op 2 hoofden.

Het Tandem-product, een niet-fiscale schuldsaldoverzekering op 2 hoofden, nam 29,8% van de productie schuldsaldoverzekeringen voor zijn rekening. Dit aandeel blijft aldus stabiel.

Wijzigingen in procedures werden doorgevoerd omwille van de inwerkingtreding van de wet Partyka en de overgang van Solvency I naar Solvency II in 2016.

Het incasso bedroeg 21,231 mio EUR in 2015.

Crelan Insurance heeft een samenwerkingsovereenkomst voor de distributie van de levensverzekeringsproducten met Delta Lloyd Life en voor de schadeverzekeringen met Fidea. De verkoop van nieuwe contracten van Delta Lloyd Life bereikte in 2015 een incasso van 127,43 mio EUR, wat eveneens een record betekent. Ook in de verkoop van de varia producten van Fidea werd een nieuw record gevestigd met meer dan 9,5 mio EUR nieuwe premies. Crelan Insurance sloot het jaar 2015 af met een positief resultaat (BE GAAP) van 3,3 mio EUR.

F. Financieel beleid

2015 kan voor Europa het best omschreven worden als een overgangsjaar. Hoewel de groei erg matig bleef, verbeterden de economische omstandigheden. De Europese Centrale Bank nam hier via haar beleid een belangrijk aandeel in. Immers, door de kwantitatieve verruimingsmaatregelen – de ECB pompt maandelijks 60 mia euro in de economie – daalden de korte en middellange rentevoeten verder. Zowel de gezinnen als de bedrijven konden hierdoor aan goedkope rentetarieven ontlenden of bestaande leningen herfinancieren. Een aantal kern-Europese overheden financierde zich hierdoor aan negatieve rentevoeten op de middellange looptijden. De verzwakkende euro als onrechtstreeks gevolg van de maatregelen van de ECB verleende daarenboven een bijkomend competitief voordeel voor de

exporterende bedrijven. De lage grondstoffen- en energieprijzen vervolledigen de cocktail van economische stimuli.

Toch blijven er een aantal donkere wolken boven het Europese economische landschap hangen. Zo dienen de Europese overheden hun structurele tekorten verder terug te dringen. De besparingsmoeheid bij de bevolking alsmede de vluchtelingencrisis hangen als een politiek zwaard van Damocles boven Europa. De impact van de rentestijgingen van de FED op de economische activiteit in de Verenigde Staten en de economische ontwikkelingen in China blijven eveneens een factor van onzekerheid. Ten slotte passen ook de geopolitieke ontwikkelingen in het Midden Oosten en de internationale profileringsdrang van Rusland in dit rijtje.

De krachtlijnen en het limietenkader die het financieel beleid kenmerkten sinds 2013, werden aangehouden. Een optimale verhouding tussen rendement en het vrijwaren van het eigen vermogen en van het resultaat per boekjaar, dit onder gesimuleerde stress-omstandigheden, vormt de basisdoelstelling van het beleid. Een uniforme financiële politiek werd door alle entiteiten binnen de groep onderschreven en wordt strikt opgevolgd. Dit laat toe om de financiële risico's zowel per entiteit als op geconsolideerde basis te berekenen en te beheren.

Het renterisicobeheer in 2015 werd beïnvloed door de verwachtingen dat de Europese rentetarieven laag zouden blijven. Mede door de hoger dan voorziene vervroegde terugbetalingen en herfinancieringen op de woonleningen, bleef de renterisicopositie vrij constant en waren bijkomende dekkingen via derivaten niet nodig. De omloop van de financiële portefeuille werd met 0,4 mia EUR verhoogd, voornamelijk in overheidsobligaties uit de core Europese landen, covered bonds met de hoogste kredietkwaliteit en corporate bonds met een degelijke kredietkwaliteit (minimaal externe rating van BBB+). De stijging is het gevolg van de optimalisatie van de cashoverschotten die bij de Europese Centrale Bank aan negatieve rendementen werden geplaatst.

Het liquiditeitsbeheer wordt centraal beheerd bij Crelan NV. Geconsolideerd beschikt de groep Crelan in dat opzicht over een ruim overschot aan liquiditeiten, dit gemeten zowel onder diverse interne liquiditeitsmodellen als onder stress-scenario's die door de regelgever worden opgelegd. Zo noteren we op groepsniveau een overschot van meer dan 3 mia EUR op de Liquidity Coverage Ratio (LCR). De Net Stable Funding Ratio (NSFR) toont een ruim overschot van meer dan 5 mia EUR .

G. GECONSOLIDEERDE BOEKHOUDKUNDIGE CIJFERS IN IFRS

Waarderingsregels

Er waren in 2015 geen aanpassingen aan de waarderingsregels met een boekhoudkundige impact.

Geconsolideerde balans

Onderstaande tabel geeft het verloop 2015/2014 weer van de grote posten van de geconsolideerde activa en passiva en van het geconsolideerd eigen vermogen.

Activa (mio EUR)	31.12.15	31.12.14	Δ	%
Interbancaire activa	774,2	665,7	108,5	16,3%
Financiële portefeuille	2.168,6	4.465,3	-2.296,7	-51,4%
Leningen en vorderingen (incl. financiële leases)	15.886,4	17.172,2	-1.285,7	-7,5%
Vaste activa	154,3	157,5	-3,2	-2,1%
Diverse activa	658,2	780,7	-122,5	-15,7%
Activa geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	2.993,2	15,8	2.977,4	18874,1%
TOTAAL ACTIVA	22.634,9	23.257,2	-622,3	-2,7%

Verplichtingen (mio EUR)	31.12.15	31.12.14	Δ	%
Deposito's van cliënteel	17.264,2	20.224,5	-2.960,3	-14,6%
Achtergestelde certificaten	324,1	330,8	-6,7	-2,0%
Interbancaire schulden	35,0	69,1	-34,1	-49,4%
Voorzieningen	38,9	36,4	2,5	6,9%
Andere passiva	915,0	1.179,8	-264,8	-22,4%
Passiva geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	2.875,5	0,0	2.875,5	100,0%
TOTAAL VERPLICHTINGEN	21.452,7	21.840,5	-387,8	-1,8%

(mio EUR)	31.12.15	31.12.14	Δ	%
TOTAAL EIGEN VERMOGEN, incl. coöperatief kapitaal	1.182,2	1.416,7	-234,5	-16,6%

(mio EUR)	31.12.15	31.12.14	Δ	%
TOTAAL VERPLICHTINGEN EN EIGEN VERMOGEN	22.634,9	23.257,2	-622,3	-2,7%

Het totaal van de activa bedraagt op 31 december 2015, **22.634,9** miljoen EUR wat neerkomt op een daling van **2,7%** ten opzichte van eind 2014. De activa van Keytrade Bank worden zoals voorgeschreven door de IFRS-regels op een aparte lijn weergegeven in de balans, als aangehouden voor verkoop.

De leningen en vorderingen vertegenwoordigen het grootste deel (**70,2%**) van de totale activa. De financiële portefeuille bedraagt **2.168,6** miljoen EUR en daalt met 51,4%. Deze daling is volledig het gevolg van de classificatie van de portefeuille van Keytrade Bank als "aangehouden voor verkoop" (**-2.636,8** miljoen EUR) De financiële portefeuille zonder Keytrade Bank vertegenwoordigt **9,6%** van de totale activa. Er wordt geïnvesteerd in overheids- en bedrijfsobligaties met een laag kredietrisico.

De vaste activa omvatten onder meer goodwill voor een bedrag van 111,0 miljoen EUR. Het totaal van de passiva bedraagt **21.452,7** miljoen EUR, en is voor **82%** samengesteld uit deposito's van cliënteel en achtergestelde certificaten. De passiva van Keytrade worden zoals voorgeschreven door de IFRS-regels op een aparte lijn weergegeven in de balans, als aangehouden voor verkoop. De daling van de deposito's aan het cliënteel (**-2.960,3** miljoen EUR) en andere posten op het passief zijn bijna volledig het gevolg van de classificatie van Keytrade Bank als "aangehouden voor verkoop" (**-2.803,0** miljoen EUR)

Geconsolideerd eigen vermogen

Onder de IFRS-normen bedraagt het geconsolideerd eigen vermogen op 31 december 2015 **1.182,2** miljoen EUR tegenover **1.416,7** miljoen EUR het jaar daarvoor. De daling van het eigen vermogen is voornamelijk het gevolg van de terugbetaling van **250** miljoen EUR aan de Franse aandeelhouders in juni 2015. Deze terugbetaling werd voor een deel gecompenseerd door een stijging van het coöperatief kapitaal met **20,6** miljoen EUR. Het coöperatief kapitaal bedraagt op 31/12/2015 **835,0** miljoen EUR.

De CAD-ratio bedraagt **17,36%** tegenover **17,67 %** eind 2014, wat hoger is dan de reglementaire vereiste. De Tier 1 ratio bedraagt eind 2015 **13,6%** tegenover **14,04%** eind 2014.

Geconsolideerd resultaat

(mio EUR)	31.12.15	31.12.14	Δ	%
nettorenteopbrengsten	329,1	344,0	-14,9	-4,3%
overige netto-opbrengsten	10,8	31,0	-20,2	-65,2%
nettobankproduct	339,9	375,0	-35,1	-9,4%
bedrijfskosten, waarvan	-269,4	-272,6	3,2	-1,2%
personeelskosten	-115,4	-112,6	-2,8	2,5%
andere bedrijfskosten	-139,4	-143,8	4,4	-3,1%
afschrijvingen	-14,6	-16,2	1,6	-9,7%
brutobedrijfsresultaat	70,5	102,4	-31,9	-31,2%
voorzieningen	-4,1	-7,1	3,0	-41,8%
waardeverminderingen (impairment)	-17,5	-21,5	4,0	-18,7%
Winsten en verliezen op activa geassocieerd als aangehouden voor verkoop	-0,3	0,0	-0,3	100,0%
resultaat voor belastingen	48,5	73,7	-25,2	-34,2%
belastingen	-7,9	-12,1	4,1	-34,3%
nettoresultaat	40,6	61,6	-21,1	-34,2%

Het **nettobankproduct** daalt met **9,4%**, vooral ten gevolge een fraudegeval dat een negatieve impact heeft op de "overige netto-opbrengsten" van **44,6** miljoen EUR (**65,2%**). Verder is er een stijging te zien van de netto commissie-inkomsten van **8,8** miljoen EUR, stijgt het tradingresultaat met **9,1** miljoen EUR (derivaten waarvoor geen hedge-relatie wordt gedocumenteerd en wisselresultaten bij Keytrade Bank) en stijgt het hedgingresultaat met **3,8** miljoen EUR. De door Crelan Insurance ontvangen premies stijgen met **2,3** miljoen EUR.

De **bedrijfskosten dalen met 1,2%**, voornamelijk als gevolg van lagere overige bedrijfskosten. Deze daling is het gevolg van een recuperatie van **4,6** miljoen EUR op bankentaksen die betaald werden voor 2013 naar aanleiding van een beslissing van het Gondwettelijk Hof. De stijging van de personeelskosten is onder andere het gevolg van het opnemen van een provisie voor brugpensioenen van **3,1** miljoen EUR.

De exploitatiecoëfficiënt of CIR stijgt tot **79,3%** tegenover **72,7%** eind 2014, met name als gevolg van de fraude die het netto bankproduct negatief impacteert.

Het **brutobedrijfsresultaat** daalt bijgevolg met **31,2%** tot **70,5** miljoen EUR.

De kost van de **waardeverminderingen** (impairment) daalt met **18,7%** ten opzichte van eind 2014. Vorig jaar werd namelijk negatief geïmpacteerd door een waardevermindering van **-4,5** miljoen EUR op het gebouw van ex-Centea dat begin 2015 verkocht werd.

De waardeverminderingen op de kredietportefeuille en effectenportefeuille blijven relatief stabiel ten opzichte van 2014.

Het nettoresultaat van de Groep bedraagt **40,6** miljoen EUR, tegenover **61,6** miljoen EUR in 2014, wat een daling is van **34,2%**. Zonder impact van de fraude zou het resultaat van 2015 **71,0** miljoen EUR bedragen, of een stijging van **9,3** miljoen EUR t.o.v. 2014.

Het **rendement op eigen vermogen** bedraagt **3,43%** op 31/12/2015. Per einde 2015, bedroeg het **rendement van de activa** (berekend door het netto resultaat te delen door het balanstotaal per einde jaar) **0,18%** tegenover **0,26%** per einde 2014.

Het fraudegeval liep zowel over het boekjaar 2015 als 2016. De impact voor 2016 bedraagt **24,5** miljoen EUR, en zal volgens de IFRS-regels in het boekjaar 2016 geboekt worden.

Op dit fraudegeval na, zijn er begin 2016 geen andere belangrijke gebeurtenissen die de in dit verslag gepubliceerde resultaten significant zouden kunnen beïnvloeden.

H. BESTEMMING VAN DE WINST VAN DE VERSCHILLENDE ENTITEITEN VAN DE GROEP

De Raad van Bestuur van CrelanCo zal voorstellen om aan de coöperanten een dividend van **3,25%** uit te keren voor een totaalbedrag van **26,8** miljoen EUR. Dit nettodividend vormt in de huidige rentecontext een zeer mooie vergoeding voor dit soort belegging.

Het nettoverlies BE GAAP van het boekjaar 2015 in de NV Crelan bedraagt **31,4** miljoen EUR ten gevolge van het fraudegeval. De Raad van Bestuur van de NV Crelan zal voorstellen om geen dividend uit te keren en om een bedrag van **0,1** miljoen EUR toe te wijzen aan de wettelijke reserve. De rest zal worden toegewezen aan de overgedragen resultaten.

De BE GAAP-winst 2015 in de NV Europabank bedraagt **18,4** miljoen EUR. De Raad van Bestuur van de NV Europabank zal voorstellen om een dividend van **16,6** miljoen EUR uit te keren aan de NV CRELAN.

De BE GAAP-winst 2015 in de NV Keytrade Bank bedraagt **15,3** miljoen EUR. De Raad van Bestuur van de NV Keytrade Bank zal voorstellen om geen dividend uit te keren aan de NV CRELAN, omwille van de verkoop van Keytrade Bank in 2016.

Het boekjaar van de NV CRELAN INSURANCE wordt afgesloten met een BE GAAP-resultaat van **3,3** miljoen EUR. De Raad van Bestuur van de NV Crelan Insurance zal voorstellen om een dividend van **1,7** miljoen EUR uit te keren aan de NV CRELAN.

- - - - -

De Raad houdt eraan alle medewerkers te danken voor het bereikte resultaat, alsook voor de toewijding en de bijzondere inspanningen die zij hebben geleverd voor de verdere ontplooiing van de Groep Crelan .

- - - - -

Tom Olinger
Bestuurder-Directeur

Luc Versele
CEO

4.22.2.3. Geconsolideerd bestuursverslag van het boekjaar 2016

Woord vooraf

Met het volste vertrouwen de toekomst tegemoet

2016 zal geboekstaafd worden als één van de meest getormenteerde jaren van de laatste decennia, niet alleen voor de bank zelf, maar ook op zowel economisch-financieel als op politiek-sociaal vlak.

22 maart 2016 zal in het collectief geheugen gegrift blijven als de dag van de dodelijke terroristische aanvallen in België, maar niet alleen die dag en niet alleen bij ons. Ook in Duitsland, in Frankrijk, en daarbuiten werden terroristische aanslagen, politieke conflicten en mensonterende toestanden in de migratieproblematiek bijna gemeengoed. Een en ander leidde wellicht ook tot onverwachte geopolitieke beslissingen, zoals de Brexit, het “neen” in Italië en de verkiezingsoverwinning van Donald Trump in de USA. Bepaalde politieke leiders kregen steeds meer dictatoriale trekken met een nefaste impact op de universele mensenrechten en een bedreiging van de wereldvrede. Het Europees model werd zwaar op de proef gesteld. In heel wat politieke kringen voerden protectionisme en populisme de boventoon.

2016 was ook een ongelooflijk bewogen jaar voor Crelan, een rollercoaster van het begin tot het einde, met zowel fantastische realisaties, alsook pijnlijke tijdingen. De ontdekking van de fraude begin januari kwam als een donderslag bij heldere hemel en sneeuwde de positieve berichtgeving over de resultaten van 2015 en de commerciële en vennootschappelijke objectieven en uitdagingen voor 2016 onder. Dankzij een onmiddellijke volledige en transparante communicatie kreeg het fraudegeval geen

negatieve bijwerkingen en bleven de klanten, de coöperanten, de buitenwereld en de regelgevers het model van Crelan steunen, en terecht.

In de lente werd Keytrade Bank verkocht aan het Franse Crédit Mutuel Arkéa, wat niet alleen een aanzienlijke meerwaarde opleverde en een versterking van de al zeer goede solvabiliteit van de bank, ook de risicopositie van de groep Crelan werd hierdoor aanzienlijk afgebouwd.

Een belangrijk deel van de meerwaarde werd gebruikt om de bank toe te laten de noodzakelijke projecten en investeringen door te voeren, om van Crelan een nog modernere, duurzame bank te maken en het bankmodel aan te passen aan een bankomgeving in een steeds verder gedigitaliseerde wereld.

Het project "Fit for the Future" werd boven de doopvont gehouden en ook een ambitieus strategisch plan 2017 – 2020 werd door de raad van bestuur goedgekeurd. Het plan 2020 verzekert niet alleen blijvende uitstekende solvabiliteits- en liquiditeitsratio's, maar tevens een versterking van de rentabiliteit van de bank.

Dit vereist, in een aanhoudend lage-renteklimaat, een bijzondere inspanning op het vlak van de commerciële activiteit en een aanhoudende zorg voor de beheersing van de kosten. Daarom zal de interne organisatie efficiënter en slanker gemaakt worden, waarbij het coöperatieve Crelan haar sociale rol, ook op het vlak van personeelsbeleid, trouw zal blijven. Als coöperatieve bank willen wij persoonlijk, verbonden, verantwoord en respectvol bankieren. Dat passen we niet alleen toe in ons dagelijks beleid, maar ook in onze klantenbenadering en in de uitvoering van onze coöperatieve projecten. Ook in 2016 heeft Crelan haar mecenaatsbeleid verdergezet en een aantal sociale projecten gesteund.

Crelan zet bovendien onverminderd in op een sterk net van zelfstandige agenten, waarbij de persoonlijke dienstverlening cruciaal blijft.

2016 werd uitstekend afgesloten met de ondertekening van een duurzame commerciële verzekeringsovereenkomst met onze trouwe partner Fidea. Dit biedt uitstekende troeven om onze buitenbalansactiviteit verder uit te bouwen en onze klanten een volledig pallet bank- en verzekeringsproducten en -diensten aan te bieden.

Ten slotte werd ook de governance van de bank verder geprofessionaliseerd. Ik ben bijzonder vereerd dat de raad van bestuur mij gevraagd heeft vanaf eind april 2017 het voorzitterschap van de raad van bestuur van Crelan te bekleden. Philippe Voisin, vandaag directielid en Chief Risk Officer, zal dan de nieuwe Voorzitter van het directiecomité worden en met een vernieuwd team de toekomst van de bank verder uittekenen.

Dankzij de uitstekende commerciële resultaten, de constante zorg voor efficiëntieverbetering en kostenbeheersing en de inzet van alle medewerkers van de bank is het resultaat 2016 bemoedigend en dankzij het proactief en voorzichtige beleid ten aanzien van de komende, commercieel en financieel, moeilijkere jaren voor de sector, is Crelan uitstekend gewapend om met het volste vertrouwen 2017 en de volgende jaren in te gaan.

Luc Versele
CEO Crelan

De Raad houdt eraan alle medewerkers te danken voor het bereikte resultaat, alsook voor de toewijding en de bijzondere inspanningen die zij hebben geleverd voor de verdere ontplooiing van de Groep Crelan.

GECONSOLIDEERD BESTUURSVERSLAG VAN HET BOEKJAAR 2016 VAN DE GROEP CRELAN

A. STRUCTUUR VAN DE GROEP CRELAN, AANDEELHOUDERSCHAP EN GROEISTRATEGIE

Structuur van de Groep Crelan

De NV Crelan vormt met de erkende coöperatieve Kas de CVBA CrelanCo een federatie van kredietinstellingen overeenkomstig artikel 239 van de wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen, waarvan de NV Crelan de centrale instelling is. Er is volledige solidariteit tussen de beide entiteiten van de federatie. Dit verklaart waarom de resultaten van de NV Crelan en van deze coöperatieve kas worden geglobaliseerd.

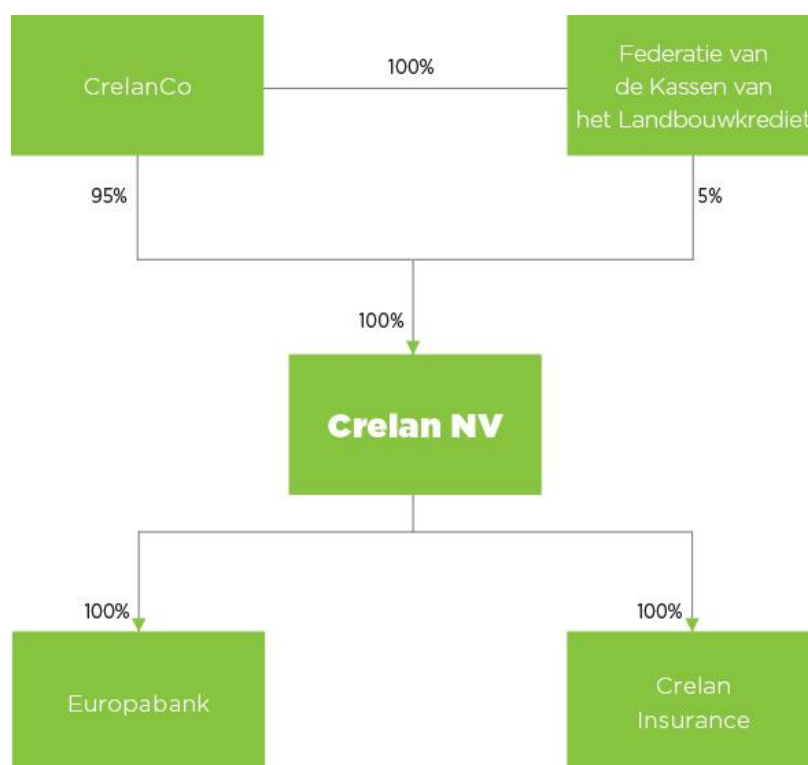
Het coöperatief kapitaal van CrelanCo is in handen van meer dan 290.000 coöperanten. Het Directiecomité van de NV Crelan voert het operationele beleid zowel van de NV Crelan als van de coöperatieve CrelanCo.

Het geheel gevormd door de NV Crelan en CrelanCo wordt in dit verslag "Crelan" of "de Bank" genoemd, terwijl de bredere benaming "Groep Crelan" of "de Groep" verwijst naar alle entiteiten of dochtervennootschappen die hierna vermeld worden en die door volledige integratie in de consolidatie opgenomen zijn.

CrelanCo bezit samen met de Federatie van de Kassen van het Landbouwkrediet - een coöperatieve vennootschap die toeziet op de coördinatie van de activiteiten van CrelanCo en de NV Crelan - 100% van de aandelen en stemrechten in de NV Crelan en aldus is Crelan een 100% Belgische bank met een 100% coöperatieve verankering!

De rekeningen van de dochtervennootschappen van de NV Crelan, Europabank sinds 2004, Crelan Insurance sinds 2007, en van de Federatie van de Kassen van het Landbouwkrediet zijn inbegrepen in de consolidatieperimeter van de Groep Crelan krachtens het Koninklijk Besluit van 23 september 1992 over de geconsolideerde jaarrekening van de kredietinstellingen.

Het schema hierna geeft een vereenvoudigd overzicht van de structuur van de Groep Crelan.

Aandeelhouderschap en groeistrategie

In het kader van de externe groeistrategie, vonden in de periode tot eind 2011 drie acquisities plaats, één in 2004, één in 2005 en één in 2011. Enerzijds verrijkten deze acquisities de Groep Crelan met specifieke know how, anderzijds zorgden ze ervoor dat de taille van de Groep voldoende groot werd om een gezonde en winstgevende toekomst uit te bouwen.

Zo is Crelan in 2004 voor 100% aandeelhouder geworden van Europabank en werd de overname van Keytrade Bank in verschillende fases uitgevoerd, van 2005 tot 2007. Sinds 2007 had de Bank een participatie van 100% in Keytrade Bank, en dit tot 2016.

Crelan heeft in die periode ook een diepgaande reflectie gevoerd over de te volgen strategie inzake haar positionering als bankverzekeraar. In maart 2007 werd de NV Landbouwkrediet Verzekeringen - in 2013 omgedoopt tot Crelan Insurance - opgericht. Crelan Insurance is een volledige dochter van de Bank, met als maatschappelijk doel de verkoop van eigen producten, hoofdzakelijk schuldsaldoverzekeringen die verbonden zijn met verschillende kredietvormen.

In 2009 heeft de Bank haar activiteiten uitgebreid met het discretionair vermogensbeheer of de Personal & Private Banking-activiteit.

Deze Personal & Private Banking-activiteit past in de groeistrategie van de Bank. Dat geldt ook voor de overname van de 5.000 Private Banking-cliënten van ex-Kaupthing Belgium, volgens een overeenkomst die op 16 januari 2009 afgesloten werd met Kaupthing Bank Luxemburg.

In 2010 kreeg de afdeling "Ondernemingen" vorm en werd hiervoor een afzonderlijke directie gecreëerd. In 2012 werd deze afdeling geïntegreerd in de directie Kredieten. Vanuit deze afdeling wordt de dienstverlening aan ondernemingen gecentraliseerd, geoptimaliseerd en verder uitgebreid.

Diversificatie en groei vormen de rode draad doorheen de geschiedenis van de Bank, en dit resulteerde in 2010 in de ontwikkeling van Crelan Direct. Deze internetbankactiviteit maakt het mogelijk om, naast de traditionele kanalen en de bestaande Crelan-online-service, een aantal bankdiensten online aan te bieden. In dit opzet werden sinds september 2014 ook de smartphone-applicatie en tablet-applicatie 'Crelan Mobile App' ter beschikking van de cliënteel gesteld.

In 2011 werden de aandelen van Centea die voor 99,5% in handen waren van KBC overgenomen door Crelan. In 2012 kwam via een openbaar uitkoopbod ook de rest van de aandelen in handen van Crelan waardoor Crelan voor 100% eigenaar werd van Centea. Centea was een universele retailbank die

werkte met een net van zelfstandige agenten. De strategie en het businessmodel van Centea leunden nauw aan bij die van de Bank en beide entiteiten werden op 1 april 2013 gefusioneerd tot één entiteit die de naam Crelan kreeg.

Dankzij deze operatie klom het aantal klanten van de Bank tot bijna één miljoen, verdubbelde het balanstotaal en werd het marktaandeel duidelijk opgekrikt.

In 2015 werd na een strategische reflectie de keuze gemaakt dat Crelan zich nog meer zou focussen op het coöperatieve bankmodel. Binnen deze strategische denkoefening werden de verschillende opties in verband met de toekomst van Keytrade Bank onderzocht.

De uitgangspunten hierbij waren enerzijds de focus die Crelan wil leggen op het coöperatieve bankmodel en anderzijds een goede toekomst verzekeren voor Keytrade Bank.

Er werd geopteerd om op zoek te gaan naar een kandidaat-overnemer die garant kon staan voor de verdere groei en ontwikkeling van deze eerste online bank van België. Een verkoopproces werd opgestart en vele kandidaat-kopers van verschillende nationaliteiten betuigden hun interesse.

Op 27 januari 2016 hebben Crelan enerzijds en het Franse Fortuneo en Crédit Mutuel Arkéa anderzijds een akkoord ondertekend over de verkoop van Keytrade Bank.

Na goedkeuring door de toezichthouders werd op 6 juni 2016 de verkoop van Keytrade Bank gefinaliseerd.

Crelan heeft geen bijkantoren.

B. CORPORATE GOVERNANCE

Raden van Bestuur en Directiecomités

De Raad van Bestuur kwam in 2016 tien keer samen. Onder de bevoegdheid van de Raad van Bestuur functioneren het Auditcomité, het Remuneratiecomité, het Riskcomité, het Nominatiecomité en het Strategisch Comité, dat de strategische krijtlijnen voor de Raad voorbereidt.

De Algemene Vergadering van 28 april 2016 vernieuwde de mandaten van de heer Jean-Pierre Dubois, als Bestuurder-Voorzitter van de Raad van Bestuur voor een periode van 4 jaar en van de heer Freddy Willockx, als onafhankelijk bestuurder, voor een periode van 2 jaar.

De Algemene Vergadering heeft tevens beslist om de het mandaat van de heer Tom Olinger als Bestuurder, Lid van het Directiecomité dat ten einde liep op de Algemene Vergadering van 28 april 2016, niet te vernieuwen.

De Raad van Bestuur heeft op 17 november beslist om Mevrouw Heidi Cortois, die zetelt als onafhankelijk bestuurder in de Raad van bestuur, te benoemen als Lid van het Directiecomité, met ingang van 1 januari 2017. Dit met het oog op de vervanging van de heer Patrick Lewahert die omwille van pensioengerechtigde leeftijd zijn mandaat als Bestuurder-Lid van het Directiecomité ter beschikking zal stellen per 1 maart 2017.

Mevrouw Heidi Cortois zetelt derhalve vanaf 17 november als Bestuurder en niet langer als onafhankelijk Bestuurder in de Raad van Bestuur.

De Raad van bestuur heeft op 17 november beslist om de heer Jan Annaert, professor in de Economische Wetenschappen aan de UA voor te stellen aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders voor het mandaat van Onafhankelijk Bestuurder als opvolger van Mevrouw Heidi Cortois.

Dit mandaat werd op 19 januari 2017 goedgekeurd door de Buitengewone Algemene Vergadering der Aandeelhouders.

De heer Jan Annaert zetelt sinds 20 januari 2017 aldus samen met Mevrouw Catherine Houssa, de heer Freddy Willockx en de heer Alain Diéval, als onafhankelijk bestuurder.

Vanuit hun kennis en ervaring en omwille van hun onafhankelijk oordeelsvermogen waarborgen deze onafhankelijke bestuurders zowel in de Raad van Bestuur alsook vanuit de diverse comités waarin zij zetelen een objectieve besluitvorming binnen de bank en zien zij onder meer toe op de naleving van de regels inzake risicobeheersing, compliance, ethiek en goede praktijken binnen de bank.

De Raad van Bestuur van 15 december heeft beslist om de heer Luc Versele, huidige Voorzitter van het Directiecomité, voor te stellen als Voorzitter van de Raad van Bestuur en dit met ingang op de statutaire vergadering van 2017. De heer Luc Versele maakt sinds 1993 deel uit van het Directiecomité en staat sinds 2004, als Voorzitter van het Directiecomité, aan het roer van de bank. De heer Philippe Voisin Bestuurder, Lid van het Directiecomité zal met ingang op dezelfde datum de heer Luc Versele opvolgen als Voorzitter van het Directiecomité. Deze beslissingen werden genomen onder voorbehoud van goedkeuring door de toezichhoudende overheid.

De heer Jean-Pierre Dubois, Voorzitter van de Raad van Bestuur zal op dezelfde datum ondervoorzitter worden van de Raad van Bestuur.

Op 23 februari 2017 heeft de Raad van Bestuur aan de Buitengewone Algemene Vergadering der aandeelhouders voorgesteld om de heer Filip De Campenaere te benoemen als Bestuurder, Lid van het Directiecomité. De heer Filip De Campenaere zal binnen het Directiecomité de functie van CFO opnemen.

De Buitengewone Algemene Vergadering heeft dit voorstel aanvaard en de heer De Campenaere is op 1 maart 2017 in functie getreden.

De samenstelling van de comités die werden opgericht in de schoot van de Raad van Bestuur overeenkomstig de wet van 25 april 2014, is op 31 december 2016 als volgt :

<u>Auditcomité:</u>	De heer Freddy Willockx Mevrouw Catherine Houssa De heer Fernand George De heer Yvan Hayez De heer Hendrik Vandamme	Voorzitter
---------------------	---	------------

Het auditcomité is in 2016 8 keer samengekomen.
Daarnaast vonden ook 5 gezamenlijke vergaderingen van het audit- en riskcomité plaats.

<u>Remuneratiecomité:</u>	De heer Alain Diéval De heer Robert Joly De heer Clair Ysebaert	Voorzitter
---------------------------	---	------------

Het remuneratiecomité is in 2016 4 keer samengekomen.

<u>Riskcomité:</u>	De heer Alain Diéval De heer Jan Annaert * De heer Xavier Gellynck De heer Robert Joly	Voorzitter (*vanaf 19/01/2017)
--------------------	---	-----------------------------------

Het riskcomité is in 2016 8 keer samengekomen.

<u>Benoemingscomité:</u>	De heer Jean-Pierre Dubois De heer Freddy Willockx De heer Fernand George De heer Yvan Hayez De heer Hendrik Vandamme	Voorzitter
--------------------------	---	------------

Het benoemingscomité is in 2016 3 keer samengekomen.

De Voorzitter van de Raad van Bestuur en de Voorzitter van het Directiecomité kunnen worden uitgenodigd op de vergaderingen van de diverse comités waarin ze niet zetelen.

Conform artikel 62 § 2 van de wet van 25 april 2014 op het statuut van en de controle op de kredietinstellingen en conform het reglement van de Nationale Bank ter zake, is de Bank verplicht de externe functies buiten de Groep Crelan uitgeoefend door haar bestuurders en effectieve leiders openbaar te maken. De Bank voldoet aan deze verplichting via een publicatie op de website van Crelan (www.crelan.be).

Europabank

Bij Europabank werden in de Raad van Bestuur de mandaten van de heren Luc De Wilde, Gérald Bogaert, Marc Claus, Luc Versele, Fernand George, Jean-Pierre Dubois, Jan Annaert, Peter Venneman en Hendrik Vandamme verlengd voor een termijn van 6 jaar.

In het Directiecomité van Europabank werden de mandaten van de heren Luc De Wilde, Gérald Bogaert en Marc Claus als leden van het Directiecomité verlengd voor een termijn van 6 jaar.

De Raad van Bestuur kwam in 2016 zeven keer samen.

Crelan Insurance

De Raad van Bestuur kwam in 2016 vier keer samen.

De samenstelling van het Directiecomité en van de Raad van Bestuur bleef ongewijzigd.

Commissaris

De geconsolideerde rekeningen van de Groep Crelan worden gecontroleerd door Deloitte. Op 24 april 2014 heeft de Algemene Vergadering het mandaat van Deloitte als commissaris hernieuwd en dit voor een periode van 3 jaar. Het kabinet Deloitte wordt hierbij vertegenwoordigd door de heren Philip Maeyaert en Bernard De Meulemeester.

Statutaire wijzigingen

De statuten van de NV Crelan werden voor het laatst gewijzigd op 10 juni 2014, dit ingevolge de stopzetting van de aandeelhoudersovereenkomst en de ondertekening van de kaderovereenkomst tot aandelenoverdracht tussen de Belgische en de Franse aandeelhouders. De artikelen werden op dat moment ook aangepast met de verwijzingen naar de bankenwet van 25 april 2014.

De statuten werden nadien niet meer gewijzigd.

Deugdelijk bestuur

Overeenkomstig de circulaire van 20 december 2011 van de NBB (Nationale Bank van België) over de evaluatie van de interne controle heeft het management van de Bank zijn systeem van interne controle geëvalueerd en voert de Bank een permanente tweedelijnscontrole in.

Het verslag van de effectieve leiding inzake de beoordeling van de interne controle is vanaf 2016 gebaseerd op een gedetailleerde risico-cartografie van de processen van de Bank.

Het jaarverslag over de interne controle werd in maart overgemaakt aan de Nationale Bank van België.

Remuneratiebeleid

De Raad van Bestuur heeft in zijn midden een Remuneratiecomité opgericht dat belast is met het overmaken van aanbevelingen aan de Raad van Bestuur. De voorstellen van het Comité behelzen het pecuniair statuut van de uitvoerende en niet-uitvoerende leiders van de Bank en haar filialen, alsook het pecuniair statuut van de personen die verantwoordelijk zijn voor de onafhankelijke controlefuncties, dit zonder afbreuk te doen aan de bevoegdheden van de Algemene Vergadering der Aandeelhouders.

Het Remuneratiecomité houdt bij zijn aanbevelingen rekening met de langetermijnbelangen van de aandeelhouders, investeerders en andere belanghebbenden van de Bank alsook met het algemeen belang.

Het Remuneratiecomité is zodanig samengesteld dat het een gedegen en onafhankelijk oordeel kan geven over het verloningsbeleid en de prikkels die daarvan uitgaan voor de risicobeheersing, de eigenvermogensbehoeften en de liquiditeitspositie.

Het Remuneratiecomité komt minstens eenmaal per jaar samen, en meer indien nodig, op vraag van de Voorzitter van dit comité, van een lid van het Remuneratiecomité, van de Voorzitter van het Directiecomité van de Bank of de Voorzitter van de Raad van Bestuur, na overleg met de Voorzitter van het Remuneratiecomité.

De vergoeding van de leden van het Directiecomité bevat een vast basisgedeelte en een variabele component. Voor het variabele gedeelte stelt het Remuneratiecomité elk jaar een bedrag voor in functie van het economisch resultaat van de Bank. Dit bedrag mag behoudens uitzonderlijke omstandigheden en met uitdrukkelijke beslissing door de Raad van Bestuur op voorstel van het Remuneratiecomité niet meer dan 30% van de basisvergoeding bedragen.

De ontslagvergoedingen worden berekend op basis van de basisvergoeding, exclusief variabel gedeelte en zijn beperkt tot maximaal 18 maanden vergoeding. In geval van overname of fusie kan die vergoeding hoger zijn. Indien de vergoeding hoger is dan 12 maanden of op gemotiveerd advies van het Remuneratiecomité hoger is dan 18 maanden dan dient de Algemene Vergadering hierover vooraf een goedkeuring te geven.

De niet-uitvoerende bestuurders hebben recht op een forfaitaire vergoeding.

In 2016 bedroeg de totale vergoeding van de bestuurders van de NV Crelan 5 miljoen EUR. De totale vergoeding van de bestuurders van de Groep Crelan beliep 6,8 miljoen EUR.

Toezicht op de toepassing van dit beloningsbeleid wordt uitgeoefend door Interne Audit.

C. RISK MANAGEMENT: EVOLUTIE VAN DE BELANGRIJKSTE OPDRACHTEN

De piramidale structuur van de comités voor Kredietrisico, Financiële risico's, Operationele risico's, Informaticarisico's en de opvolging van de filialen die rapporteren aan het Global Risk Comité of rechtstreeks aan het Directiecomité, bleven ongewijzigd.

Algemeen Risk Management

De operationele structuren voor de opvolging van de risico's binnen de Bank zijn gecentraliseerd onder leiding van de Chief Risk Officer, die lid is van het Directiecomité. In deze directie bevindt zich het departement voor de kredietrisicomodellering, de kredietrisico-opvolging, de financiële risico-opvolging en de permanente controles & operationele risico-opvolging.

Sedert 2014 zijn de analisten "grote risico's" geïntegreerd in de directie Risk Management. Eén van de taken van deze analisten is het uitbrengen van onafhankelijke en gemotiveerde adviezen in (krediet)dossiers die vanwege hun bedragen en/of risicograad een beslissing vereisen van het Directiecomité.

Het Riskcomité dat overeenkomstig de bankenwet werd opgericht komt minimum 4 keer per jaar samen.

Kredietrisico

Het beheersen van het kredietrisico blijft gebaseerd op het kredietbeleid enerzijds en op een systeem van scheiding van de machten in de kredietactiviteit anderzijds. Zo volgen verschillende comités de 'risk-appetite' op.

De bevoegdheden inzake krediettoekenning zijn verdeeld tussen het Directiecomité en het Kredietverbintnissencomité, en dit volgens bepaalde niveaus van kredietomloop en rating van de klanten. Bovendien is er ook een bevoegdheidsdelegatie binnen het kredietdepartement.

Het Krediettoezichtcomité is bevoegd voor het beheer van de kredietomloop, onder meer voor de kredieten op de 'kredietbewakingslijst'. Het Kredietprovisioneringscomité heeft de bevoegdheid om klanten in 'kwalitatieve default' te plaatsen, waardeverminderingen te bepalen en aan te passen, kredieten op te zeggen en schuldvorderingen af te schrijven.

De kredietlimieten werden geactualiseerd in het kader van het globale kredietrisico van de Bank en werden goedgekeurd door de Raad van Bestuur.

Het kredietrisico wordt beheerd aan de hand van ratingmodellen die een score toekennen aan elke kredietklant. De performantie ervan wordt regelmatig opgevolgd en de resultaten worden goedgekeurd door het Globale Risicocomité van Crelan. De rating van de klant is doorslaggevend voor de beslissingen inzake krediettoekenning en kredietbeheer.

Renterisico, liquiditeitsrisico en marktrisico

Nadat in 2012 werd besloten om het financiële risico-opvolgingssysteem binnen de Groep Crelan uit te breiden naar alle entiteiten binnen de Groep, werd in 2013 gestart met de gecentraliseerde systematische opvolging van de financiële risico's voor alle bancaire entiteiten binnen de Groep. Op deze manier wordt via de financiële risico-opvolging de groepsstructuur verder versterkt en worden alle filialen operationeel geïntegreerd in het financieel beleid en de risico-opvolging van de Groep. Voor Crelan Insurance wordt enkel het tegenpartijrisico geïntegreerd in de opvolging op groepsniveau.

De belangrijkste risico-indicatoren zijn de globale Value at Risk voor alle financiële risico's, een vastrentende reverse cumulatieve gap voor het renterisico, de LGD-limieten (Loss Given Default) voor het tegenpartij- en landenrisico en ratio's voor het liquiditeitsrisico (LCR).

De scope van het VaR-model (Value at Risk), dat volledig binnen het departement RMF (Riskmanagement Finance) werd ontwikkeld, omvat alle financiële risico's van de volledige Groep. Dit zowel in normale omstandigheden als onder stressomstandigheden.

Het ALM-departement is verantwoordelijk voor de opvolging van het renterisico, optierisico en liquiditeitsrisico binnen de bank. De ontwikkeling van de modellen die dienen voor de identificatie, analyse, bewaking en rapportering van het renterisico, optierisico en liquiditeitsrisico binnen de bank gebeurt door het ALM-departement. De afdeling RMF daarentegen vervult de rol van validator van deze modellen.

Zowel de interne vastrentende gap als de reglementaire rapportering van het renterisico worden door RMF gecontroleerd.

De verantwoordelijkheid voor het beheer en rapportering van de financiële risico's, alsook de controle van de geldende limieten liggen in eerste instantie bij de diverse business-lijnen zelf. RMF is verantwoordelijk voor de tweedelijnscontrole van deze financiële limieten. Het betreft hier een bijkomende onafhankelijke validatie door RMF van de gerapporteerde gegevens door ALM en Financieel Beleid met als doel de kans op foutieve rapporteringen aan de regelgevende instanties, het Financieel Comité, het Directiecomité of de Raad van Bestuur uit te sluiten.

Operationele risico's

Deze activiteit wordt uitgevoerd door het departement CPRO (Permanente Controle & Operationele risico's).

Een waarschuwingsmechanisme is in voege om belangrijke operationele incidenten op te sporen. Ter herinnering, Permanente Controle stelt ook sleutelindicatoren in werking om na te gaan in hoeverre processen risicogevoelig zijn en om de kwaliteit van de meldingen van incidenten door de verschillende departementen op te volgen.

Op hiërarchisch vlak hangt het departement CPRO af van de Risk Manager die op zijn beurt ressorteert onder de Chief Risk Officer (CRO).

Een Comité OpRisk, samengesteld uit de belangrijkste actoren van het beheer van de operationele risico's, verzekert de sturing van deze risico's. Dit comité vergadert om de zes weken en maakt de balans op van de markante feiten en de te ondernemen acties.

Naast dit comité werd er ook een IT-riskcomité opgericht onder het voorzitterschap van Risk Management.

Op functioneel vlak kan de beheerder van de operationele risico's rekenen op een netwerk van een dertigtal correspondenten die actief zijn in de verschillende domeinen van de Bank. De correspondenten werden verder gesensibiliseerd over het belang van de rapportering van de operationele incidenten van hun processen.

Als gevolg van het fraudegeval in 2016, heeft Risk Management een programma opgezet met als doel het versterken van de interne controlesystemen. Deze controlesystemen rusten o.a. op het in kaart brengen van de processen van de bank en op een diepgaande analyse van de risico's eigen aan informatiebeveiliging.

Om een systematische opvolging van de naleving van de geldende regels tussen agent en de Bank te kunnen verwezenlijken, heeft de afdeling Inspectie het Crelan Charter geïntroduceerd. Het is een systematische opvolging, verduidelijking en precisering van de voornaamste afspraken.

Permanente Controle

Het jaar 2016 werd ook gekenmerkt door een zeer belangrijke versterking van Permanente Controle.

Eenzijds werden 9 projecten opgezet die meer bepaald betrekking hebben op de eerste verdedigingslijn en die als doel hebben : het limiteren van het aantal interne rekeningen, het versterken van de controles in de betalingen, het beter coördineren van het beheer van identificaties en toegangen, de rol van de thesaurie versterken, meer samenhang brengen in de interne delegaties,...

Anderzijds werden ook meerdere sensibiliseringsacties gevoerd.

Bovendien heeft de bank een gedetailleerde cartografie van de risico's opgesteld (Entreprise Risk Management) met als doel het opmaken van een beschrijving van de processen in de vorm van flowcharts, het identificeren van inherente risico's en van de bestaande controles, het identificeren van residuele risico's en de herstelmaatregelen.

19 sleutelprocedures van de bank werden herbekeken ; waaronder kredieten, deposito's, compliance, de marktenzaal en de thesaurie, HR, boekhouding, facturatie, beheer van de interne rekeningen, ICT, beheer van de fraude, beveiliging van de informatie, business continuity plan en beheer van de risico's.

Recoveryplan

In 2015 werd een eerste herstelplan (recovery plan) opgesteld conform de aanbevelingen van de toezichthouder.

Als gevolg van de verkoop van Keytrade Bank, werd in september 2016 een nieuw herstelplan opgemaakt.

Dit rapport werd opgesteld op geconsolideerd niveau voor de groep Crelan, met uitzondering van Crelan Insurance. Crelan Insurance wordt tot op heden als immaterieel beschouwd, maar zal in de toekomst mogelijks wel deel uitmaken van herstelplannen.

Meerdere risico-indicatoren werden opgesteld in de domeinen solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit. De risico-indicatoren werden gekozen op basis van de EBA-oriëntaties.

Voor elke indicator werden waarschuwingdrempels en een kritische hersteldrempel gedefinieerd waarbij in geval van overschrijding zware herstelopties in uitvoering kunnen worden gesteld.

Er werden 6 scenario's ontwikkeld: liquiditeitscrisis, lage rente voor lange tijd, crisis in de overheidsobligaties, crisis met betrekking tot retail/wholesale kredieten, algemene crisis (systeemcrisis) en een bijzonder en specifiek scenario.

Voor elk van deze 6 scenario's werden 2 mogelijke herstelopties geïdentificeerd die snel in werking kunnen worden gebracht. Volgens de beoogde scenario's worden 1, 2 of alle 2 de opties gelijktijdig in werking gebracht.

In elk van deze gevallen laten de beoogde herstelopties de groep Crelan toe om uit de gevarezone te komen.

Integriteitsbeleid

Op het vlak van het integriteitsbeleid werd de politiek rond bijzondere mechanismen tot belastingontduiking geüpdatet en aan de hand van concrete voorbeelden uitgebreid toegelicht aan agenten en aan de personeelsleden van de belangrijkste domeinen van de bank.

Alle vermogensoverdrachten vanuit het buitenland worden strikt gescreend op hun overeenstemming met de repatriëringsrichtlijnen van de bank. Ook van deze richtlijnen werd een geactualiseerde versie verspreid en verder becommentarieerd via de maandelijkse nieuwsbrieven "compliance info". Ruim 100 agenten namen deel aan specifieke vormingssessies waarin zowel de compliance aspecten als de commerciële aspecten aan bod kwamen inzake repatriëring van gelden. Tevens werd een e-learning over dat onderwerp ter beschikking gesteld van de agenten.

Onder de noemer "Safe & Sound" werden verschillende projecten opgezet om een brede waaier aan frauderisico's te identificeren en te analyseren, met de bedoeling fraude in de toekomst te vermijden. Bovendien werd een sensibilisering opgestart rond fraudepreventie, waarbij telkens een specifiek fraudescenario onder de aandacht werd gebracht.

Inzake de MiFID-richtlijn ter bescherming van de beleggers, wenst Crelan dat haar agenten in alle omstandigheden als beleggingsadviseur kunnen optreden en op die wijze een toegevoegde waarde kunnen bieden aan de klanten. Die fundamentele rol van de agent als beleggingsadviseur vertaalt zich in het feit dat beleggingsorders in principe altijd onder advies uitgevoerd worden en bijgevolg een geschiktheidstest vereisen. De vragenlijst voor rechtspersonen en voor feitelijke verenigingen werd verder op punt gesteld en de eerstelijnscontroles werden uitgebreid.

Verder waren er sensibiliseringssessies voor alle personeelsleden rond onder meer klantenidentificatie en –acceptatie, discretieplicht, vermijden van belangenconflicten, repatriëren van gelden en het vermijden van bijzondere mechanismen.

De jaarlijkse informatiesessies voor agenten hadden de loyale uitvoering van het integriteitsbeleid als centraal thema en focusten daarnaast op de waakzaamheidsplicht, discretieplicht en enkele domeinspecifieke regels onder meer inzake de terugbetalingscapaciteit bij kredieten, inzake MiFID en inzake cashverrichtingen.

Al deze informatie- en sensibiliseringssessies beogen tevens bij te dragen tot verantwoord en respectvol bankieren, wat voor Crelan kernwaarden zijn.

Vaststelling van fraude

Op 14 januari 2016 werd vastgesteld dat de bank het slachtoffer was geworden van een grote internationale fraude. Het betreft een zogenaamde "fake president fraude". Dit betekent dat fraudeurs valselijk de identiteit van de CEO aannemen en op die manier interne medewerkers instructies geven om via valse voorwendsels transacties uit te voeren.

Het gaat om een van de vernuftigste fraudetechnieken in de bedrijfswereld, die via criminele organisaties met vertakkingen in verschillende landen over de hele wereld, de laatste jaren vaak toegepast werden. De bank werd op die manier opgelicht door fraudeurs uit het buitenland.

Er gelden bij Crelan nochtans strikte procedures om fraude te voorkomen en Crelan sensibiliseert haar medewerkers hierover dan ook voortdurend.

Het bedrag van de fraude bedraagt bijna 70 miljoen EUR.

De feiten kwamen aan het licht bij de interne controles. Als gevolg van de feiten werden bijkomende, uitzonderlijke maatregelen genomen om de interne veiligheidsprocedures en het toezicht hierop te versterken.

De klanten en coöperanten werden niet geïmpacteerd door deze schade.

Er werden in het verleden voldoende reserves opgebouwd, zodat deze schade kon worden gedragen zonder gevolgen voor de klanten en de coöperanten. De rentabiliteit blijft intact, ook de solvabiliteit werd niet aangetast.

Er werd zowel een intern als een extern onderzoek bevolen en onder de noemer "Safe & Sound" werden verschillende interne projecten opgezet om een brede waaier aan frauderisico's te identificeren en te analyseren met de bedoeling fraude in de toekomst te vermijden. Bovendien werd een grote sensibilisering opgestart rond fraudepreventie, waarbij telkens een specifiek fraudescenario onder de aandacht werd gebracht.

Crelan verleent haar volledige medewerking aan de gerechtelijke instanties die dit fraudegeval onderzoeken.

Audit

De algemene missie en de waarden van het departement Audit worden beschreven in het Auditcharter. De rollen en verantwoordelijkheden in het Auditcharter en in het Auditcomitécharter werden afgestemd op de Bankenwet van 25 april 2014.

Interne audit verschaft op een onafhankelijke manier redelijke zekerheid aan de Raad van bestuur, via het Auditcomité, en aan het Directiecomité over de kwaliteit en doeltreffendheid van de interne controle, het risicobeheer en de systemen en processen van deugdelijk bestuur van de bank. Interne audit staat de Raad van bestuur, via het Auditcomité, en het Directiecomité bij in hun opdracht ter zake.

De scope van Audit omvat het geheel van de Groep Crelan. Binnen de Groep werden de auditmethodologie en de rapportering aan het Auditcomité geüniformiseerd.

Voor sommige dochtermaatschappijen worden de auditactiviteiten geheel of gedeeltelijk toevertrouwd aan een lokale auditdienst.

In juni 2016, na de verkoop van Keytrade Bank, werd de auditfunctie van Keytrade bank overgedragen aan Crédit Mutuel Arkéa.

In de context van een 'Risk Based Auditing'-aanpak heeft Audit ook in 2016 het "Audit Universum" geüpdatet naar aanleiding van nieuwe reglementeringen en nieuwe of gewijzigde activiteiten.

De opdrachten van Audit die het voorbije jaar uitgevoerd werden, hadden betrekking op verschillende domeinen: onder meer op CRD IV, Kredieten, Risk management, Betalen & Beleggen, IT en Compliance.

Audit voert de opvolging uit van de correctieve acties. De status van de auditaanbevelingen wordt regelmatig opgevolgd en gerapporteerd, zowel aan het Directiecomité als aan het Auditcomité.

Audit rapporteert over het geheel van de auditactiviteit binnen de Groep aan het Auditcomité van de moedermaatschappij.

Het heeft zich gebogen over de organisatie van het systeem van interne controle van de Bank en over de activiteiten van Audit, Risk management, Inspectie, Permanente Controle en Compliance, maar eveneens over de toezichtactiviteiten die uitgeoefend worden binnen de Auditcomités van de dochtermaatschappijen. Het Auditcomité had hierbij regelmatig overleg met de commissarissen.

Inspectie van het Net

De controle van het net van zelfstandige agenten van de Bank gebeurt traditioneel door de afdeling Inspectie. Oorspronkelijk lag de nadruk op de Inspecties ter plaatse. Dit betekent dat op regelmatige tijdstippen een inspecteur ter plaatse, dus in het agentschap zelf, een aantal controles uitvoert waarbij onder meer een aantal verrichtingen op hun correctheid worden nagekeken en een kascontrole wordt uitgevoerd. Daarbij nam Inspectie een puur controlerende en sanctionerende rol op zich.

Deze eerder eenzijdige kijk op Inspectie werd herzien en de missie van Inspectie werd in 2016 herdefinieerd. Het opzet bestaat in de realisatie van een efficiënt en gedifferentieerd inspectiesysteem dat naast zijn puur controlerende en sanctionerende rol, evolueert naar een systeem dat preventief werkt en aldus fraude en schade voorkomt.

Met andere woorden de accenten in de missie van Inspectie naar de agentschappen toe werden verlegd van repressief naar preventief. Dit betekende wel dat organisatie van Inspectie diende te worden aangepast .

Teneinde een gedifferentieerde aanpak toe te laten van de agentschappen werd een kwaliteitsmodel ingevoerd, dat aan elk agentschap een volwaardige risicoscore toekent. De organisatie van de dienst Inspectie werd rond dit kwaliteitsmodel opgebouwd. De afdeling Inspectie is onderverdeeld in 3 teams :

- team Inspecteurs
- team Dossierbeheerders
- team Risicopreventie Agentschappen

De inspecteurs voeren onaangekondigde globale inspecties uit in de kantoren. Naast deze standaardinspecties voeren de inspecteurs ook onaangekondigde kascontroles uit waarbij enkel een telling van de kasgelden wordt uitgevoerd en vindt er jaarlijks een controle van de kluizen plaats indien het agentschap over een kluizenzaal beschikt.

De inspectiedossiers voor de inspecteurs worden voorbereid door de dossierbeheerders op de zetel. Diezelfde dossierbeheerders voeren eveneens een post-evaluatie uit van het inspectiedossier, nadat de inspectie in het agentschap heeft plaatsgevonden.

Het team Risicopreventie Agentschappen houdt zich voornamelijk bezig met fraudepreventie-onderzoeken. Daarnaast voeren zij onderzoek naar de solvabiliteitspositie van de agentschappen en staan zij in voor een aantal punctuele en specifieke onderzoeken zoals voorafgaande screening en advies van kandidaat-agenten en kandidaat-agentschapsmedewerkers, behandeling van klachten waarbij een agent of een medewerker van een verkooppunt betrokken is , saldobevestigingen, controles na hold-ups, ...

Bovendien zijn zij verantwoordelijk voor de opvolging van het Crelan Charter. Het Crelan Charter is een bundeling van de voornaamste afspraken die bestaan tussen de Bank en de zelfstandige agentschappen. Het Charter dient als leidraad om tot een correcte samenwerking te komen tussen de agent en de Bank opdat enerzijds de Wet en de reglementaire bepalingen gerespecteerd worden en anderzijds de klanten correct en efficiënt worden bediend.

De vaststellingen tijdens de verschillende controles binnen Inspectie worden in eerste instantie opgevolgd via het Comité Opvolging Kwaliteitsmodel (COK). Het COK is een intern overlegorgaan binnen Inspectie dat de lopende dossiers bespreekt en de passende maatregelen voorstelt.

Indien de oplossing voor een probleem afdelingsoverschrijdend is, wordt het dossier vanuit het COK doorverwezen naar het Bemiddelings- en Adviescomité (BAC) dat samengesteld is uit vertegenwoordigers van verschillende afdelingen en beschikt over een grotere beslissingsbevoegdheid. De resultaten van de besprekingen in het BAC-comité worden gerapporteerd aan het Directiecomité en het Auditcomité.

D. KRACHTLIJNEN EN COMMERCIEEL BELEID

Human Resources

Op 31 december 2016 maken 1.252 personeelsleden deel uit van de Groep Crelan waarvan er 901 voor Crelan werken, 12 voor Crelan Insurance en 339 voor Europabank;

Indien bij het bezoldigd personeel in de verschillende entiteiten van de Groep, de 1.866 medewerkers gevoegd worden die onder het statuut van gedelegeerd agent of als bezoldigde van een agent in een agentschap werkzaam zijn voor Crelan, bedraagt het totaal aantal medewerkers voor de Groep Crelan 3.118 personen.

Ondanks een globale daling van het personeelsbestand, voornamelijk door de niet vervanging van pensioengerechtigde medewerkers, werden in 2016 21 nieuwe medewerkers verwelkomd bij Crelan, onder wie 14 met een contract van onbepaalde duur en 7 met een contract van bepaalde duur,.

**

Op het vlak van de concrete realisaties in het HR-beleid lag het accent in 2016 op :

- de implementatie van een systematiek van “continue feedback & coaching”, als eerste stap naar een cultuur van open dialoog en waardevolle opbouwende feedback.
- ontwikkeling en start van een opleidingsprogramma voor alle leidinggevendenden met betrekking tot “continue feedback en coaching”.
- bijsturing van het verloningsbeleid met toepassing vanaf 2017.
- sensibiliseringsproject in het kader van fraudepreventie.
- ontwikkeling en lancering van leerprogramma’s in functie van de uitrol van nieuwe bankapplicaties (project Next).
- het ontwikkelen van een toekomstplan voor Crelan op het vlak van HR genaamd ‘Fit For The Future’.
- de screening van de HR-practices in samenwerking met het Top Employers Institute.

1. Continue feedback & Coaching

In 2016 werd afgestapt van het klassieke jaarlijkse evaluatiegesprek om plaats te maken voor een systematiek van continue feedback & coaching.

Crelan wenst daarmee de dialoog tussen leidinggevendenden en medewerkers centraal te stellen en een kader aan te reiken waarbij in alle openheid en met de focus op de toekomst gesproken wordt over resultaten, functioneren, samenwerken en ook de persoonlijke groei en loopbaanperspectieven van de medewerker. Het initiatief daartoe kan zowel van de medewerker als van de leidinggevende uitgaan.

Dit initiatief wordt gezien als een eerste stap naar een “cultuur van open feedback” die bijdraagt tot duidelijke doelstellingen, een goede samenwerking, kwaliteitsvolle resultaten, leren door feedback en een aangename en constructieve werksfeer.

Gezien het belang van deze aanpak en wijziging van cultuur werd tevens een opleidingstraject opgestart voor alle leidinggevendenden van Crelan.

2. Safe & sound

Het voorbije jaar ging belangrijke aandacht naar fraudepreventie. Binnen dit opzet dat de naam Safe & Sound kreeg, ontwikkelde een groep van medewerkers op vrijwillige basis een sensibiliseringsfilmje dat in elk team gebruikt werd als introductie van een teamoverleg rond dit thema.

Dit overleg werd georganiseerd met de bedoeling binnen elk team mogelijke risico’s te detecteren, in kaart te brengen en acties ter voorkoming te realiseren.

3. Opleiding & change in het kader van het project "NEXT"

Ter voorbereiding van de eerste fase in de uitrol van de nieuwe bankapplicaties via het project Next werd een opleidingstraject uitgewerkt voor de medewerkers in de agentschappen en op de hoofdzetel.

Daarbij werd gekozen voor voorbereidende e-learning modules in combinatie met klassikale praktijksessies. Daarmee werd de definitieve stap gezet naar 'blended learning', een methodiek die in de toekomst verder zal worden aangewend omwille van de accuraatheid, efficiëntie en flexibiliteit voor de deelnemer.

De e-learningmodules kregen de naam "Road to NEXT" en laten de deelnemer toe om stap voor stap meer diepgaand kennis te maken met de nieuwe bankapplicaties en op welke manier zij een belangrijke meerwaarde kunnen bieden in de dienstverlening naar de klant toe.

Ook voor de medewerkers van de hoofdzetel betekent het project NEXT een grote verandering. Intern werden dan ook zgn. 'change agents' aangesteld met de bedoeling om maximale ondersteuning te bieden en oog te hebben voor behoeften aan opleiding en/of begeleiding in de werkomgeving.

4. Fit for the Future

Crelan heeft in 2016 ook hard gewerkt aan haar toekomstplan. Het toekomstplan van Crelan tekent de strategische lijnen van de bank uit, over de periode 2017-2020. In het kader van de moeilijke economische context, de aanhoudende lage rente en de hoge bankentaksen enerzijds en van de digitalisering en de wijzigende bankgewoonten van de klanten anderzijds, zijn de banken genoodzaakt om na te denken over hun toekomstig model. Ook Crelan heeft haar plan uitgetekend om de toekomst van de bank veilig te stellen.

Om concurrentieel te blijven en het strategisch plan te kunnen uitvoeren en bijgevolg de toekomst van de bank veilig te stellen zal Crelan haar organisatie aanpassen. De bank wil bijkomende inkomsten verwerven door een efficiëntere aansturing en ondersteuning van het net van zelfstandige agenten en door een betere beheersing van de kosten. Daardoor moet de Cost Income Ratio (CIR) dalen tot een voor een coöperatieve bank aanvaardbaar niveau. Om de vooropgestelde doelstellingen te halen, zal Crelan in de toekomst nauwlettend toezien op de kosten. De kostendaling zal bereikt worden enerzijds door een efficiëntere werking van de diensten en een aangepaste organisatie, en anderzijds door een vermindering van het aantal voltijdse jobs.

Crelan heeft de intentie om het aantal voltijdse jobs tussen 2017 en 2020 te verminderen van 810 tot 650. De bank wil dit doen op een sociaal verantwoorde manier en met respect voor haar coöperatieve waarden.

5. Informatisering HR

In het kader van de verdere informatisering van de HR-processen werd het afgelopen jaar in hoofdzaak geïnvesteerd in het optimaliseren van de administratie inzake aan- en afwezigheden met een nieuw tijdsregistratiesysteem en werd op het HR-platform voor medewerkers 'My Talent tool' de ondersteuning van gesprekken en afspraken in het kader van "continue feedback" ontwikkeld en ter beschikking gesteld van medewerkers en leidinggevenden.

Daarnaast ging de aandacht naar de ontwikkeling van de "careersite" waardoor Crelan sollicitanten in het sollicitatieproces een grotere transparantie en openheid biedt; waarden die Crelan hoog in het vaandel draagt.

6. Screening HR-practices : Crelan 'Top Employer 2016'

Crelan werd in 2016 voor het eerst gecertificeerd voor een uitstekende personeelsbeleid. Het jaarlijkse internationale onderzoek van het Top Employers Institute erkent toonaangevende werkgevers wereldwijd: bedrijven die uitstekende arbeidsvoorwaarden bieden, ondersteuning geven voor de ontwikkeling van talent op alle niveaus binnen het bedrijf en ernaar streven om de arbeidsomstandigheden constant te verbeteren.

Op 8 februari 2017 heeft Crelan de exclusieve certificering Top Employer België/Belgique 2017 opnieuw ontvangen.

In het kader van de Top Employersprocedure moeten de deelnemende bedrijven een uitgebreid onderzoeksproces doorlopen: het internationale HR Best Practices Onderzoek van het Top Employers Institute.

Als waarborg voor de authenticiteit van het proces worden alle antwoorden door een onafhankelijke partij aan een audit onderworpen. Dit betekent dat de uitmuntende arbeidsomstandigheden door onderzoek zijn bewezen, hetgeen Crelan een plaatsje binnen de selecte club van gecertificeerde Top Employers heeft opgeleverd.

Het Top Employers Institute heeft beoordeeld wat Crelan zijn werknemers aanbiedt aan de hand van de volgende criteria:

- Talent Strategy
- Workforce Planning
- On-boarding
- Learning & Development
- Performance Management
- Leadership Development
- Career & Succession Management
- Compensation & Benefits
- Culture

Steven Van Raemdonck, deputy country manager voor het Top Employers Institute: "Optimale werkomstandigheden zorgen ervoor dat werknemers zich op zowel persoonlijk als professioneel vlak kunnen ontwikkelen. Ons grondig onderzoek heeft aangetoond dat Crelan een uitstekende werkomgeving biedt en een brede waaier aan creatieve initiatieven voorstelt, van secundaire arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden tot goed doordachte performancemanagementprogramma's die uitstekend aansluiten op de bedrijfscultuur."

7. Nieuwe regionale zetel in Antwerpen

De regionale zetel Antwerpen van Crelan is voortaan gehuisvest op de Borsbeeksebrug 30 in Antwerpen-Berchem. In januari 2017 namen de collega's van de regionale zetel Antwerpen hun intrek in de nieuwe gebouwen. Daar werken ze in een nieuw gebouw kantoor dat ingericht werd met de modernste technieken en waar veel aandacht besteed werd aan open ruimte en mogelijkheid tot vlotte samenwerking

Maatschappelijke projecten

Een duurzame bank: zo hoort een bank te zijn.

Crelan, is een bank met 100% coöperatieve verankering. Meer dan 290.000 coöperanten participeren via de maatschappelijke aandelen van CrelanCo in het kapitaal van de bank.

Crelan wil zich dan ook engageren tot een ander soort van bankieren. Vier waarden staan hierbij centraal: verantwoord, verbonden, persoonlijk en respectvol.

Het zijn de waarden die Crelan elke dag opnieuw in de praktijk zet via een correct en professioneel advies met transparante producten en Crelan-bankagenten die dicht bij de klanten staan en met hen een langetermijnrelatie opbouwen.

Als 100% Belgische coöperatieve bank wil Crelan niet enkel een financieel adviseur zijn, maar zich ook engageren in het Belgische maatschappelijke leven. Dat engagement uit zich via verschillende initiatieven.

Een hart voor de landbouw

In 1937 bij het ontstaan van de bank, heette Crelan nog NILK (Nationaal Instituut voor de Landbouw), een overheidsinstelling, met als voornaamste taak de Belgische land- en tuinbouwers via kredietverstrekking te ondersteunen. Nu, 80 jaar later, is Crelan een middelgrote bank met ongeveer 900.000 klanten en meer dan 290.000 coöperanten. De hechte band met de land- en tuinbouwsector is in al die jaren nog sterker geworden. Ze komt tot uiting via de samenwerking met onze unieke aandeelhouder, de coöperatieve kas CrelanCo en via het gespecialiseerd aanbod en adviesverlening voor de land- en tuinbouwers.

Om dit engagement verder te onderstrepen, onderneemt Crelan ook verschillende initiatieven in en voor de sector :

De Crelan Leerstoel aan de UGent

Sinds 2015 wordt met onze Crelan Leerstoel aan de UGent de nadruk gelegd op innovatie en duurzaamheid in de landbouw. Aan de faculteit bio-ingenieurswetenschappen worden talrijke wetenschappelijke onderzoeksprojecten uitgevoerd die vaak te weinig hun weg vonden naar de praktijk.

Met deze Leerstoel wordt daar verandering in gebracht, niet alleen door studies over innovaties te maken, maar ook door daadwerkelijk een aantal innovatietrajecten op het vlak van “smart farming” op te starten.

Sinds de opstart van de Crelan Leerstoel werden al heel wat studies gerealiseerd en in de praktijk omgezet. Zo kwamen onder andere volgende thema's aan bod: bodembeheer, bemesting, biologische zuiveringssystemen, kippen in de bestrijding van insecten bij de kweek van zachte vruchten en het thuisgebruik van pesticiden. De stakeholdersmeeting voor gewasbescherming en de “Crelan Leerstoel Dag voor Crelan-agenten” waren eveneens gesmaakte initiatieven in 2016. Bij dat laatste initiatief konden de in landbouw gespecialiseerde bankagenten in het kader van een permanente vorming kennis maken met het Hof ten Bosch in Huldenberg en de Bayer Forward Farming, een landbouwbedrijf en tevens kennisplatform rond duurzame landbouwpraktijken

Meer informatie over de Crelan Leerstoel aan de UGent op www.bioengineering.ugent.be/crelan-leerstoel/duiding.

De Crelan Vertrouwensindex

Reeds één decennium lang, stelt Crelan jaarlijks de resultaten van haar “Vertrouwensindex land- en tuinbouw “ voor.

Met dit marktonderzoek peilt Crelan naar het vertrouwen van de land- en tuinbouwers in hun sector. Het onderzoek geeft een beeld over de toekomstverwachtingen, over de manier waarop de landbouwer zijn inkomen ziet evolueren en over zijn investeringsbereidheid. Crelan voerde dit onderzoek voor de eerste maal in 2007, de resultaten van de tiende editie werden in juli 2016 bekendgemaakt. In die 10 jaar heeft het vertrouwen van de land- en tuinbouwers een hobbelig parcours gekend met pieken en dalen.

Het vertrouwen kende het afgelopen jaar een ferme knauw en dat heeft vooral te maken met de toegenomen druk op het inkomen van de land- en tuinbouwers. Een degelijke financiële planning en bedrijfsvoering worden daardoor nog belangrijker. Bij de voorstelling maakte Crelan ook duidelijk dat het haar doel is om de sector blijvend te ondersteunen via allerhande initiatieven, maar vooral door een degelijk financieel advies met een gespecialiseerd productenpakket aan deze doelgroep te blijven aanbieden.

Meer info over de resultaten van de Vertrouwensindex 2016 op www.crelan.be/pers>2016>Vertrouwensindex

De Crelan Agri Innovation Awards

In november reikte Crelan voor de zesde maal de Crelan Agri Innovation Awards uit aan afgestudeerde studenten met een verdienstelijk eindwerk in het kader van de land- en tuinbouwsector.

Onder meer met de uitreiking van de Crelan Agri Innovation Awards wil de bank de creativiteit en de innovatie binnen de sector ondersteunen. De Awards zijn een erkenning voor de intellectuele bijdrage en het onderzoekswerk dat pas afgestudeerde studenten en hun faculteit leveren.

Sinds 2015 heeft Crelan de formule in een ander kleedje gestoken en reikt ze deze Awards afwisselend in Vlaanderen en Wallonië uit. In 2016 was het de beurt aan de Franstalige studenten van de academiejaren 2013-2014 tot 2015-2016. Op die manier stonden niet minder dan zes afgestudeerde masters op het podium in de gebouwen van de ULg Gembloux Agro-Bio Tech die als gastheer optrad.

Naast de Award ontvangen de laureaten en hun universiteit of hogeschool ook een geldprijs van 1.500 EUR voor de masters in de biowetenschappen en 2.000 EUR voor de masters in de bio-ingenieurswetenschappen. Tijdens de avond werd ook de door Crelan gesponsorde BVLE-prijs (Belgische Vereniging voor Landbouweconomie) voor beste doctoraatswerk ter waarde van 2.500 EUR toegekend.

De uitreiking werd voorafgegaan door een symposium over de korte ketens in de landbouw. Deze Awards zijn een initiatief dat door de sector en niet in het minst door de universiteiten wordt geapprecieerd. De minister voor Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappelijke integratie, de heer Willy Borsus, woonde de plechtigheid bij en reikte samen met de heer Luc Versele de Awards uit.

Meer info over de Crelan Agri Innovation Awards op www.crelan.be>Crelan Agri Innovation Awards.

Onze aanwezigheid op en steun aan landbouwbeurzen

Vanzelfsprekend is Crelan vertegenwoordigd op de belangrijkste land- en tuinbouwbeurzen. Het zijn de ideale locaties om kennis te maken met de nieuwigheden in de sector, om klanten en prospecten te ontvangen en om ze kennis te laten maken met de dienstverlening van de bank.

Zo was Crelan in 2016 voor de 4de maal sponsor en voor de eerste maal hoofdsponsor van de Agridagen in Ravels en liefst voor de 42ste keer sponsor van de beurs van Libramont die dit jaar bijna 200.000 bezoekers mocht verwelkomen. Op deze laatste beurs had Crelan bijzondere aandacht voor de gezinnen met jonge kinderen.

Daarnaast was Crelan ook aanwezig als hoofdsponsor en/of als standhouder op diverse manifestaties in de land- en tuinbouwsector zoals: Agro-Expo in Roeselare, Foire Agricole de Battice, Jardin Expo Liège, ...

Crelan Agri Academy

In 2016 werden de opleidingen in de Crelan Agri Academy, een kennis- en opleidingscentrum voor de landbouw, in samenwerking met het CCAB (Centrum voor Agrarische Boekhouding) verdergezet. Diverse opleidingen rond belangrijke thema's zoals VLIF en ADISA werden georganiseerd voor de medewerkers en de agenten van de bank.

Aandacht voor jonge landbouwers

Op 10 november vond het eerste 'Feed the future-jongerencongres' plaats in de Thomas More Hogeschool in Geel. Het congres richtte zich op jonge landbouwers in spe en bood hen nuttige informatie en tips voor het opstarten van een landbouwbedrijf. Crelan steunde graag actief dit initiatief van Fedagrim en nam ook de organisatie en presentatie van een van de workshops voor haar rekening.

In 2017 volgen nog nieuwe edities in Oost- en West-Vlaanderen en in Wallonië.

Aandacht voor crowdfunding

Miimosa is een platform voor crowdfunding dat zich uitsluitend toelegt op landbouw en voeding. Miimosa is oorspronkelijk ontstaan in Frankrijk en is sinds eind 2016 ook actief in België.

Tijdens de uitreiking van de Crelan Agri Innovation Awards kondigde Crelan aan dat ze een samenwerkingsakkoord heeft gesloten met MiiMOSA. In de loop van 2017 zal deze samenwerking verder vorm krijgen.

Een hart voor sport

Crelan beschouwt sport als een belangrijk onderdeel van een gezonde en evenwichtige levensstijl en als een factor van sociale cohesie die de mensen dichter bij elkaar brengt.

Crelan is sinds jaar en dag actief als sponsor van een aantal sportdisciplines. De bank kiest hierbij bewust voor disciplines waar er een grote interactie bestaat tussen de supporters en de atleten. De atleten die worden gesponsord zijn professioneel met hun discipline bezig, gaan volop voor resultaat en staan tegelijkertijd ook dicht bij hun supporters. Het zijn waarden waar ook Crelan zich perfect in herkent.

Wielrennen en veldrijden

Crelan is actief als sponsor in het wielrennen sinds het jaar 2000, toen nog onder de naam Landbouwkrediet. Voor heel wat jong aankomend talent betekende onze ploeg in al die jaren een springplank naar een mooie carrière op de weg.

Van 2008 tot maart 2016 was de bank hoofdsponsor van veldrijder Sven Nys waarmee samen een heel mooi en bijzonder succesvol parcours werd afgelegd. In maart zette Sven Nys een punt achter zijn indrukwekkende carrière en kwam er een einde aan de acht jaar durende samenwerking met Crelan. Tijdens een spectaculaire afscheidsshow in het Sportpaleis werd Sven uitvoerig bedankt voor zijn loyaliteit en sportieve successen. De bank kan erg tevreden terugblikken op deze sponsoring, die voor haar naamsbekendheid en imago absoluut een schot in de roos is gebleken.

In Wout van Aert vond Crelan een nieuw opkomend talent, waarmee sinds januari 2016 een sponsorovereenkomst werd afgesloten. En van een start gesproken, met de trui van Belgisch en wereldkampioen en als leider van de belangrijkste klasseringen sloot hij het seizoen 2015 – 2016 onmiddellijk met een grand slam af.

In 2016 ging ons continentaal wielerteam door het leven als Crelan – VastgoedService. In het najaar hebben Crelan, Willems Veranda's en Charles onder impuls van Crelan en Nick Nuyens de handen in elkaar geslagen om een nieuwe pro-continentale ploeg te vormen, "Crelan – Charles" in het veld en "Veranda's Willems – Crelan" op de weg. Deze nieuwe structuur is actief sinds 1 januari 2017 en zorgt ervoor dat zowel de weg- als de veldrijders zullen kunnen rekenen op een nog bredere ondersteuning en omkadering zodat zij zich nog beter kunnen ontwikkelen.

Atletiek

Crelan heeft haar naam sinds 2011 ook verbonden aan de Belgische atletiek, met de sponsoring van publiekslievelingen Olivia, Jonathan, Kevin en Dylan Borlée. De bank is eveneens sponsor van de Belgische Atletiekbond en van de Belgian Tornados (de ploeg van de 4x400 meter heren).

Alle atleten mikten dit jaar op topprestaties tijdens het EK in Amsterdam en de Olympische Spelen in Rio De Janeiro. Naar aanleiding van het EK organiseerde Crelan de wedstrijd 'Herken de atleet', waarbij er uit meer dan 6.000 deelnemers drie winnende duo's werden geselecteerd. Zij wonnen een VIP-weekendje Amsterdam en zagen de Belgian Tornados goud nemen op de 4x400m. Enkele weken later strandden de Tornados op een zucht van een Olympische medaille in Rio.

Basketbal

Sinds 2002 is Crelan sponsor van Okapi Aalstar en deze samenwerking is sindsdien enkel maar verder uitgegroeid.

Nadat Crelan al twee jaar deel uitmaakte van de 'Big 4', de 4 hoofdpartners van Okapi Aalstar, besloot de bank om haar engagement verder uit te breiden en voor het seizoen 2016-2017 als enige hoofdsponsor van deze talentvolle basketbalclub op te treden. Crelan gelooft in de club, in haar aanpak en in haar sportieve ambities die sindsdien onder de nieuwe naam Crelan Okapi Aalstar speelt.

Ook Crelan Okapi Aalstar sloot het seizoen 2016 schitterend af wat de naambekendheid van de bank ten goede komt.

De play-offs draaiden uit op een spannende finale tussen BC Oostende en Crelan Okapi Aalstar. Crelan Okapi Aalstar moest in die finale de duimen leggen voor Oostende en werd dus knap tweede in de competitie.

Meer informatie over het sponsorbeleid van Crelan op www.crelan.be>sponsoring.

Samen sporten

Ter ondersteuning van een gezonde levensstijl en om de sociale interactie tussen de medewerkers verder te bevorderen, organiseerde of stimuleerde Crelan ook enkele sportieve events waaraan de medewerkers konden deelnemen.

Op 29 mei namen 31 sportieve medewerkers deel aan de 20km. door Brussel. Vervolgens verlegden de sportieve prestaties zich naar het voetbal. Op 15 juni streeden vijftien ploegen van personeelsleden om de hoogste eer, "de Crelan Cup". Met dit voetbalfeest organiseerde de bank haar eigen mini-versie van het WK voetbal met de nadruk op teamspirit en verbondenheid. Op zaterdag 27 augustus trinden dan weer enkele Crelan-agenten mee met Wout van Aert en zijn ploegmakers. Ze hadden de keuze uit een fietsparcours van 25 en 75 km. in de streek van Mol. Ook enkele klanten konden dankzij Crelan deelnemen en dit initiatief werd dan ook sterk gesmaakt.

Op woensdag 14 september, de dag van de GP de Wallonie, haalden 45 Crelan-medewerkers opnieuw hun fiets boven om een deel van het parcours van deze klassieker te rijden, inclusief de beklimming van de citadel van Namen.

Aandacht voor kunst en cultuur

Mecenaat

Aan het onthaal van de hoofdzetel in Anderlecht stelt Crelan een mooie expositieruimte ter beschikking van kunstenaars, de galerie Crelan.

Doorheen het jaar organiseert de bank een aantal exposities. De bank zorgt niet alleen voor een mooie expositieruimte maar zorgt ook voor het drukwerk voor de uitnodigingen en een verzorgde receptie bij de vernissage. Op die manier biedt Crelan de kunstenaars de gelegenheid om hun werk bekend te maken aan het grote publiek. De bank koopt ook regelmatig een kunstwerk aan dat een plaats krijgt in haar gebouwen. Op die manier komen ook de medewerkers en de klanten van de bank regelmatig in contact met kunst van eigen bodem.

In 2016 vonden vier exposities plaats in de Galerie Crelan: 'Momentum in Motus' met schilderijen van Dominique Romeyer en Aimée Terburg, 'Contrasten' met schilderijen van Luc Dulac en beeldhouwwerk van Peter Hauwaert, 'Assemblages' met collages van Frédérique Souny en keramiek van Leen Tack en als afsluiter van het jaar de expositie 'Vlaggen en blauwe luchten' met werken van Geert Van Doorselaere.

Meer info over de Galerie Crelan op www.crelan.be>mecenaat.

Fêtes de Wallonie

In september 2016 was Crelan voor de eerste maal presenting partner van dit grootschalige evenement met gratis concerten en folklore in de Naamse binnenstad.

Aandacht voor de derde wereld

Scholieren lopen stage voor Zuisdag

Jongeren die voor één dag de schoolbanken inruilen voor een job en hun loon afstaan voor een project van geëngageerde jongeren wereldwijd: dat is het idee achter de Work for Change campagne van Zuisdag (nu ook bekend onder de nieuwe naam Youca – Youth for change and action).

En Crelan deed mee: vijf scholieren tekenden op 20 oktober 2016 present op de regionale zetel van Crelan in Antwerpen.

Het was een ideale gelegenheid om deze jongeren vertrouwd te maken met de financiële wereld en met Crelan in het bijzonder en tegelijkertijd bij te dragen aan een duurzame en rechtvaardige samenleving.

Microfinanciering via Incofin

Sinds 2015 werkt Crelan samen met Incofin via een participatie in het kapitaal en een lening aan het fonds.

Het fonds INCOFIN verschaft financiële middelen aan microfinancieringsinstellingen in derdewereldlanden, die worden geselecteerd onder meer op basis van hun impact op de sociale ontwikkeling van de kansarme lokale bevolking. De microfinancieringsinstellingen gebruiken deze middelen vervolgens om "microkredieten" te verschaffen aan de lokale kleinschalige -maar rendabele- projecten. Op deze manier levert Incofin een belangrijke bijdrage tot de economische ontwikkeling van derdewereldlanden, en verzekert zij zich ervan dat haar middelen goed worden besteed.

Aandacht voor de Crelan-familie

Welzijn op het werk en sociale cohesie onder de medewerkers vindt Crelan belangrijk. Ook in dat kader nam de bank een aantal initiatieven.

Crelan Inspirations

Met de Crelan Inspirations nodigt de bank op regelmatige basis sprekers uit die inspirerende en verfrissende ideeën aanbrengen voor de Crelan-medewerkers. Zo had in juni Crelan, Bernard Gustin, de CEO van Brussels Airlines te gast. Onder het thema 'Turn a deep crisis into opportunities' bracht hij het boeiende verhaal van zijn dynamische bedrijf voor een geïnteresseerd Crelan-publiek.

Fight Cancer

Crelan zette graag ook haar schouders onder een project 'Fight Cancer' van een zoon van een van de Crelan-collega's. Deze jongeman werd als zeventienjarige in 2016 zelf geconfronteerd met lymfeklierkanker en volgde tijdens de medische behandeling zijn schoollessen verder via Bednet.

Bednet was voor hem een grote hulp, het liet hem toe de lessen te blijven volgen en bovenal om contact te houden met zijn vrienden van school. Hij wou daarom zelf een actie opzetten om Bednet, het Kinderkankerfonds en de Make A Wish Foundation te steunen.

Hij ontwierp zelf armbandjes met de boodschap 'Fight Cancer – I can'. Deze bandjes werden ook onder de Crelan-medewerkers verkocht. Zo werd op de hoofdzetel en bij de agenten in totaal 2.345 euro opgehaald. De bank heeft het bedrag vermeerderd tot 5.000 euro. Crelan wenst hem een volledig herstel toe.

Commercieel net

Op 31 december 2016 telt de Groep Crelan 701 verkooppunten, dat zijn er 32 minder dan eind 2015. De daling van het aantal agentschappen in de loop van 2016 is opnieuw hoofdzakelijk te verklaren door de samenwerking en de fusie van een aantal agentschappen van ex-Landbouwkrediet en ex-Centea die zich in elkaars nabijheid situeerden.

Behoudens het agentschap van de zetel in Brussel, dat wordt geleid door een bezoldigd medewerker, worden alle 653 verkooppunten van de NV Crelan gerund door zelfstandige agenten. Eind 2016 zijn de agentschappen uitgerust met 256 selfbanks, waarvan 164 toestellen met een cash-in/recycling functie en 35 cashless-toestellen.

Europabank beschikt over 48 agentschappen, gelegen in de stedelijke centra en allemaal gerund door bezoldigden.

Naast het traditionele net van zelfstandige agenten heeft de Bank sedert 2014 het online verkoopkanaal "Crelan Direct" verder ontwikkeld. Tevens werden in 2014 de smartphone applicatie 'Crelan Mobile' ontwikkeld en in 2015 een meer uitgebreide app voor tabletgebruikers.

Nieuwe IT-ontwikkelingen

Ingevolge de beslissing die in 2015 reeds werd genomen, werd er in 2016 verder zwaar ingezet op het programma NEXT. Het programma NEXT voorziet om de meeste operationele systemen, op die van de financiële markten en de verzekeringen na, te vervangen door een gestandaardiseerde opeenvolging van applicaties van Sopra en Sopra Banking Platform (SBP).

Voor de rekeningen en effecten van klanten betekent dat een uitgebreide upgrade van de applicaties Thaler en Kyudo die in gebruik zijn sinds 2004, en voor de kredieten betekent dit de vervanging van applicaties die in-house werden ontwikkeld en die in gebruik zijn sinds 1999.

De bedoeling van deze standaardisering is performante applicaties aan te schaffen op gespecialiseerde softwaremarkten, die alleen nog geparametriseerd mogen worden zonder de code aan te passen aan de lokale gebruiken. Dit om de werkingskosten voor de gebruikers te beperken, om onderhoudskosten te besparen (onder meer door upgrades aan een lagere kost mogelijk te maken), om sneller te kunnen voldoen aan nieuwe (vaak reglementaire) vereisten en om meer ontwikkelaars te kunnen inzetten op de strategisch belangrijke domeinen. Dit betreft onder meer de vernieuwing van de klantenapplicaties op tablet en PC, CRM (customer relationship management), geautomatiseerde documentherkenning en het elektronisch ondertekenen van documenten.

Volgens de planning zal het project NEXT volledig gerealiseerd zijn in 2018. De nodige stappen hiervoor werden gedefinieerd, ingepland en gestart. Het volledige programma is ingedeeld in een 5-tal fasen (loten). Fase 2 zal in maart 2017 in productie genomen worden.

Parallel hiermee lopen een aantal projecten in het kader van het opzet 'digitale bank'. Deze verschillende projecten beogen een vernieuwing van de door onze klanten en agentschappen aangewende applicaties met gebruik van de modernste technieken.

Een studie werd aangevat met als doelstelling de strategische infrastructuurkeuzes voor de toekomst te vervolledigen alsook de wijze te bepalen waarop Crelan de IT-infrastructuur wil beheren om zowel de nodige flexibiliteit te garanderen als een optimale "cost of ownership" te bekomen. Deze studie werd eind 2016 afgerond en onderhandelingen werden gestart met betrokken partijen om het geheel contractueel rond te krijgen en de nodige projecten op te starten.

De Crelan Information Security Policy, werd geactualiseerd in lijn met de best practices die van toepassing zijn in de sector. Om dit securitybeleid te onderbouwen en Crelan klaar te maken voor de security-uitdagingen van de toekomst, werd een uitgebreide analyse gemaakt van de huidige status en werd een multidisciplinair plan opgesteld.

Een aantal projecten werden gestart en ondertussen deels gerealiseerd. Dit moet een betere controle toelaten van de gebeurtenissen en dient eveneens tot het reduceren van potentieel negatieve impacten ; dit rekening houdend met een blijvend gebruikscomfort.

Daarnaast waren er nog heel wat bedrijfsprojecten, zoals "Optimaliseren papierarchief", "Safe & Sound", de wettelijke projecten zoals "MiFID-revisie", FATCA-rapportering", ... en de gebruikelijke aandacht voor infrastructuurvernieuwingen.

Synergieën

De gerealiseerde commerciële synergieën van de afgelopen jaren tussen de verschillende entiteiten van de Groep werden voortgezet. De Bank commercialiseert leasings van Europabank, terwijl Europabank woonkredieten van de Bank verkoopt. Europabank treedt ook op als centraal punt voor het binnenlands betaalverkeer.

Sinds Crelan Insurance haar activiteiten opgestart heeft, verkoopt ze haar financiële verzekeringsproducten via het agentennet van de Bank. De financieringssaldoverzekering wordt tevens door Europabank gecommmercialiseerd. Daarvoor stelt de Bank de IT-modules voor de onderschrijving van dit type schuldsaldoverzekeringscontracten ter beschikking van Europabank.

Crelan en Fidea hebben op 30 december 2016 een akkoord ondertekend m.b.t. de verlenging en de uitbreiding van de huidige bankverzekeringsovereenkomst, voor een periode van 10 jaar. Dankzij dit akkoord zal de bank haar bankverzekeringsmodel nog verder uitbouwen, haar activiteiten verder diversifiëren en de dienstverlening aan de klanten nog verhogen. Fidea, met wie de bank al langer een samenwerking had, verruimde haar activiteiten naar levensverzekeringen toe en is derhalve de preferente partner in schade- én levensverzekeringen geworden.

De samenwerking met Econopolis Wealth Management, de beheersvennootschap rond Geert Noels, werd verder uitgebreid. De inschrijvingen op de compartimenten van Crelan Fund (EconoFuture, EconoStocks en EconoNext) groeiden verder aan.

Ook werd in samenwerking met Crédit Suisse een note uitgegeven met als onderliggende waarde Crelan Fund EconoFuture en werden de voorbereidingen opgestart om begin 2017 een nieuwe compartiment "Sustainable" te lanceren.

Ook de nauwe samenwerking met Amundi werd verdergezet. Zo wordt een uitgebreide selectie aan Amundi-fondsen door Crelan gecommmercialiseerd. In 2016 werd er voor meer dan 245 miljoen EUR onderschreven in deze fondsen. Verder werd binnen de bevek Crelan Invest (waarbij Amundi instaat voor het beheer van de beleggingsportefeuille) een nieuw compartiment gelanceerd "Opportunities", waarop in 2016 voor meer dan 46 miljoen EUR werd ingetekend.

Op het vlak van gestructureerde producten werkt Crelan samen met een aantal preferente partners. Dankzij de notes van Crédit Suisse, Société Générale, BNP Paribas, LCL en Natixis werd er een productie van meer dan 361 miljoen EUR gerealiseerd.

Eind 2015 werden 3 pensioenspaarfondsen opgericht onder de naam Crelan Pension Fund die als feeder fungeren van de pensioenspaarfondsen van BNP Paribas. Eind 2016 was de omloop in de 3 compartimenten van Crelan Pension Fund reeds meer dan 219 miljoen EUR.

Voor de Private Banking-activiteit bestaat een samenwerking met Crédit Agricole Luxembourg.

Crelan werkt op diverse vlakken ook samen met CACEIS dat deel uitmaakt van de Groep Crédit Agricole (Frankrijk). Zo is CACEIS Bank Luxembourg Branch bewaarder voor een aantal fondsen. Voor Crelan Fund en Crelan Invest is CACEIS Bank Belgium Branch aangesteld als deponhouderende bank en vervult CACEIS Belgium de rol van fund administrator en transfer agent.

In het kader van een financieel groepsbeleid besteden bijna alle entiteiten van de Groep de frontoffice voor het beheer van hun financiële portefeuille uit aan de Bank.

E. MARKANTE FEITEN IN DE VERSCHILLENDE ENTITEITEN

Crelan

In 2015 werd Crelan een 100 % Belgische bank met een 100% coöperatieve verankering. Dankzij het vertrouwen van de coöperanten heeft Crelan haar coöperatieve model nog kunnen versterken: het aandeelhouderschap van de bank is nu voor 100 % in handen van coöperatieven. Het aantal coöperanten nam in de loop van 2016 verder toe zodat nu reeds meer dan 290.000 klanten een stukje eigenaar zijn van Crelan. Crelan vaart zo tegen de stroom in. Terwijl Belgische ondernemingen vaak in buitenlandse handen terechtkomen en een aantal banken enkele jaren geleden financiële steun van de overheid nodig hadden, heeft Crelan de financiële crisis op eigen benen doorstaan. Meer nog, Crelan is vandaag een bank met een 100% Belgisch beslissingscentrum. Dat is een goede zaak voor een coöperatieve bank die dicht bij haar klanten wil staan.

Productie

Algemeen werden de productiedoelstellingen langs kredietzijde behaald, dit dankzij een buitengewoon sterke productie op het vlak van woningkredieten. Op het vlak van vermogen werden de vooropgestelde objectieven binnenbalans gehaald, er was de zeer sterke productie in gestructureerde notes, terwijl de fondsenproductie minder snel dan voorzien evolueerde.

De klantendeposito's bereikten 16,8 miljard EUR en hielden aldus, ondanks de historisch lage rentestand, globaal goed stand.

De saldi op de spaarboekjes en zichtrekeningen namen met respectievelijk met 6% en 19% toe. De uitstaande volumes op kasbons en termijnrekeningen daarentegen namen met 19% af. Het algemeen lage renteklimaat zorgde bij de klanten dus voor minder bereidheid om gelden voor langere periodes vast te leggen.

Inzake buitenbalansproducten constateerden we een duidelijke toename van de vraag naar gestructureerde notes (voornamelijk met 100% kapitaalbescherming) ten nadele van de permanente fondsen. Tegenover 2015 nam de productie notes (met een productie van 361 miljoen EUR) toe met 47%, terwijl de fondsenproductie (met een productie van 494 miljoen EUR) met 29% afnam.

Inzake betaalverkeer realiseerde de bank een grote groei in het aantal actieve online- en mobile-gebruikers, 90,50% van alle overschrijvingen gebeurt nu via de pc, via smartphone of via tablet. Langs kredietzijde werd voor meer dan 3,5 miljard EUR aan hypothecaire woningkredieten verstrekt. De productie zonder de interne herfinancieringen steeg tussen 2015 en 2016 met 37 %, waardoor het marktaandeel van Crelan toenam. Ondanks de verdere toename van de vervroegde terugbetalingen, nam de omloop van de woningkredieten met 7 % toe.

De productie van leningen op afbetalingen aan particulieren kende, mede ondersteund door het aantrekkelijke renteklimaat, een opmerkelijke groei van 131 miljoen EUR (+15%).

Inzake de kredieten verleend aan de Kleine en Middelgrote Ondernemingen en Zelfstandigen (KMOZ), zette het in 2015 gestarte herstel zich door. Zo stegen de kredieten aan de KMOZ met 23% (tegenover een stijging van 3% voor de Landbouw). Hiermee overschreed de kredietproductie aan de KMOZ voor de eerste maal de kredietproductie in de Landbouw.

Eind 2016 had Crelan 888 646 klanten, wat een lichte daling inhoudt tegenover het jaar ervoor. Deze evolutie is grotendeels een logisch gevolg van de herstructurering van het net (sluitingen kantoren) en de impact van de wetgeving inzake slapende rekeningen. In het professionele segment KMOZ en Landbouw stabiliseert het aantal cliënten over het algemeen met een kleine afname in het segment Landbouw.

De markt blijft voorzichtig en moeilijk. Dat blijkt uit de berg aan liquiditeiten die op de rekening van de Belgische ondernemingen blijven staan, het hoge aantal faillissementen en de sterke druk op de tarieven ten gevolge van een stijgende concurrentie.

Landbouw

De Belgische land- en tuinbouw wordt de laatste jaren gekenmerkt door een stijgend professionalisme. Dit is nodig om de juiste beslissing te nemen in het dagelijks management van een bedrijf dat continu onder invloed staat van externe factoren. Van weersomstandigheden tot volatiliteit van de prijzen. Deze elementen kunnen een impact hebben op het niveau van liquiditeit binnen een land- en tuinbouwbedrijf.

De bank hield al rekening met een conjunctureel tekort aan cash binnen landbouwbedrijven en ontwikkelt, sinds juli 2015, een specifieke communicatie dienaangaande voor het agentennet. Ook in 2016 zijn de maatregelen verlengd. Zo zijn sinds oktober binnen de bank een aantal concrete oplossingen voorgesteld om de land- en tuinbouwers te ondersteunen en om zo te kunnen inspelen op eventuele liquiditeitsspanningen binnen het bedrijf.

De mindere gunstige conjunctuur, voor sommige deelsectoren van de landbouw, heeft geen impact gehad op de kredietproductie van de Bank. De productie van landbouwkredieten is met 3,2% gestegen tegenover de productie in 2015. Deze stijging van productie werd voornamelijk gerealiseerd door de tuinbouwsector.

De kwaliteit van de kredietportefeuille blijft goed en wordt opgevolgd door het risicomodel Agrilan.

Het marktaandeel van Crelan in de Belgische landbouwsector blijft stabiel.

De tevredenheid van de Crelan-klanten in de land- en tuinbouwsector is hoog met een score van 8,2/10, wat blijkt uit onze bevraging bij deze doelgroep voor onze jaarlijkse vertrouwensindex.

Naambekendheid en imago

De verhoging van de naambekendheid van het nog relatief jonge merk Crelan bleef in 2016 een van de belangrijkste doelstellingen in het communicatiebeleid van de bank. Om dit doel te bereiken werden reclamespots het hele jaar door ingezet op televisie en in digitale campagnes op het internet (o.m. via de sociale media). Deze spots waren gericht op het positioneren van Crelan als een bank met een op menselijke waarden geënt DNA

“Verantwoord”

“Respectvol”

“Verbonden”

“Persoonlijk”

en dit via de slogan **“Zo hoort een bank te zijn”**.

De investering in mediacampagnes wierp vruchten af. In het najaar van 2016 toonde marktonderzoek aan dat het merk Crelan amper 3 jaar na de lancering van het merk al dezelfde naambekendheid genoot als andere banken van vergelijkbare grootte. Inzake spontane naambekendheid scoorde Crelan zelfs beter.

Opvallend was ook de inhaalbeweging van de naambekendheid in Wallonië, waar de naam Crelan het de eerste jaren iets moeilijker had gehad om ingeburgerd te raken. Er werden in 2016 dan ook meer middelen uitgetrokken om de naambekendheid in het zuiden van het land te ondersteunen. Er waren niet alleen de uitgebreide klassieke en digitale campagnes met de Crelan-reclamespots, maar ook een opgemerkte aanwezigheid van het merk op twee van de belangrijkste massamanifestaties in Wallonië, de landbouwbeurs in Libramont en de Fêtes de Wallonie.

Europabank

2016 was een uitstekend jaar voor Europabank.

Ondanks de minder goede economische omstandigheden werd in 2016 tien maal een recordmaandproductie gerealiseerd. De totale kredietproductie in 2016 bedraagt 340,2 miljoen EUR. Hiermee werd het productierecord van 2015 verbroken. De totale kredietomloop steeg met 3,0%.

De deposito's van cliënten groeiden aan met 2,8%. Het kredietkaartincasso steeg met 23,6%, dankzij de vernieuwde verkoopaanpak en dit in een markt waar de concurrentie sterk is toegenomen door de komst van buitenlandse spelers en verscherpte prijzen.

De Cost/Income Ratio over 2016 bedraagt 53%, wat aantoont dat de bank over een performante en solide structuur beschikt.

Dit maakt dat Europabank het jaar 2016 afsluit met een schitterend resultaat van 18,9 miljoen EUR (BE GAAP).

Het rendement op eigen vermogen blijft op een hoog niveau en bedraagt 14,5%.

In 2016 werd de expansie van het kantorennet verdergezet met de opening van een nieuw kantoor te Seraing waardoor het aantal agentschappen op 48 komt. Dankzij deze expansie groeide het personeelsbestand verder aan. Eind 2016 waren 339 personeelsleden werkzaam bij Europabank.

Europabank blijft inzetten op nieuwe technologieën.

Dit jaar werd het online platform “eb online” vernieuwd en responsive gemaakt. Cliënten kunnen nu ook internetbankieren via hun smartphone of tablet en hebben de mogelijkheid om zelf online spaar- en termijnrekeningen te openen.

De uitgifte van de contactloze visakaart en acquiring van de contactloze kredietkaarten zijn sinds dit jaar operationeel. Daarnaast hebben de invoering van de tablets in de diverse kredietcomités en de

digitalisering van het validatieproces van de onkostennota's ervoor gezorgd dat de automatisering toeneemt en de papierberg verder afneemt.

Crelan Insurance

2016 was in alle opzichten een sterk jaar voor Crelan Insurance.

Op het vlak van de productie werden het voorbije jaar 16.138 schuldsaldoverzekeringen en 7.121 financieringssaldoverzekeringen onderschreven. Daarmee werden nieuwe records gevestigd.

Het Tandem-product, een niet-fiscale schuldsaldoverzekering op 2 hoofden, nam voor 28,1% van de productie schuldsaldoverzekeringen voor zijn rekening. Dit aandeel blijft aldus stabiel.

Via het verkoopnet van Crelan werden 2.233 contracten financieringssaldoverzekeringen afgesloten, d.w.z. 10% meer dan in 2015. Hiervan werden 30% verzekeringen afgesloten op 2 hoofden.

Het incasso bedroeg 24,779 miljoen EUR in 2016.

De samenwerkingsovereenkomst voor de distributie van de levensverzekeringsproducten met Delta Lloyd Life leverde een incasso op van van 64,162 miljoen EUR.

De samenwerkingsovereenkomst voor de schadeverzekeringen met Fidea leverde een incasso op van 12,788 miljoen EUR, een nieuw record.

Een nieuwe samenwerkingsovereenkomst voor 10 jaar werd afgesloten met Fidea, zowel voor de distributie van de levensverzekeringsproducten als voor de variaproducten.

Deze overeenkomst treedt in voege vanaf 1 januari 2017.

Crelan Insurance sloot het jaar af met een positief resultaat (BE GAAP) van 3,6 miljoen EUR.

F. FINANCIEEL BELEID

Op 24 juni 2016 schrokken de markten van de keuze voor Brexit. Op 8 november won Trump onverwacht de presidentsverkiezingen in de Verenigde Staten en op 5 december stemden de Italianen massaal "Nee" op de voorgestelde constitutionele wijzigingen. De drie op zich losstaande evenementen hadden één gevolg gemeen: de verdwijnende onzekerheid leidde tot euforische financiële markten. Het politieke landschap wordt echter ook in 2017 geconfronteerd met tal van onzekerheden. In Europa zijn er de verkiezingen in Frankrijk, Duitsland en Nederland en de kans is reëel dat de centrumpartijen het gelag betalen voor de stijgende onrust rond de vluchtelingen crisis en de aanslagen. Rusland profileert zich duidelijker op het internationale schaakbord en men bemerkt meer landen waar machthebbers een nieuwe invulling geven aan de democratische waarden. Vanuit historisch perspectief vormen dergelijke evoluties een potentieel kruisvat voor verdere onstabieleit.

2016 werd gekenmerkt door een gematigde groei, die weliswaar verder aantrok in het laatste trimester. De verkiezingsbelofte van president Trump met een beoogde groei van 3 tot 4% via investeringen in infrastructuur en het repatriëren van buitenlandse winsten en jobs, stemden de consumenten positief. Voegen we de sterke stijging van de olieprijs en industriële metalen hieraan toe, dan bekomen we een cocktail van hogere verwachte groei en inflatie. Ongetwijfeld zal de FED zijn beleidsrente in 2017 verder verhogen.

De Europese Centrale Bank verlaagde in maart 2016 zijn beleidsrente een laatste maal naar -0,40%. De sterk dalende rentevoeten waren echter vooral het gevolg van de niet conventionele maatregelen waaronder de aankoop van overheids- en ondernemingsobligaties. De combinatie van lage rentevoeten en de zwakkere euro droegen ongetwijfeld bij aan de groei. Toch rijzen twijfels rond potentiële gevaren om dergelijke stimuli langdurig aan te houden. Immers, de lage rentevergoedingen leiden tot een lager inkomen uit kapitaal en tot een grotere risico-inname. Dit laatste kan leiden tot gevaarlijke luchtballen op de aandelen- en obligatiemarkten.

Bij Crelan werden de krachtlijnen en het limietenkader van het financieel beleid licht aangepast. Een optimale verhouding tussen rendement en risico en het vrijwaren van het eigen vermogen en van het resultaat per boekjaar, dit onder gesimuleerde stress-omstandigheden, zijn de basisdoelstellingen van het beheer. Een uniforme financiële politiek werd door alle entiteiten binnen de groep onderschreven

en wordt strikt opgevolgd. In 2016 werd hieraan een gedegen liquiditeitspolitiek toegevoegd waarbij een liquiditeitsmarge wordt nagestreefd die de bank toelaat om zowel onder normale als onder gestresseerde omstandigheden de liquiditeitsbehoeften het hoofd te bieden. De financiële risico's worden zowel per entiteit als op geconsolideerde basis berekend en beheerd.

Het renterisicobeheer werd tot het laatste trimester van 2016 gekoppeld aan de verwachtingen dat de centrale bank de rentetarieven erg laag wenste te houden om de groei maximaal te stimuleren. De rentetarieven stegen echter lichtjes in het laatste trimester door de verbeterde economische omstandigheden en de verhoogde inflatieverwachtingen. De nodige derivaten werden dan ook afgesloten om het verhoogde renterisicobeeld in te dekken.

Dankzij de beperkte vervaldagen in de financiële portefeuille voor 2016, konden nieuwe investeringen aan de uiterst lage rentevoeten beperkt worden. De omloop van de portefeuille daalde lichtjes bij een vrij stabiele latente waarde. Investeringen in de financiële portefeuille beperken zich tot titels die in aanmerking komen voor de reglementaire liquiditeitsratio's. Het defensieve karakter komt ook tot uiting in het investeringspercentage van meer dan 99% van de totale omloop in obligaties met een kredietscore van investeringsgraad.

Het liquiditeitsbeheer wordt centraal beheerd bij Crelan NV. De geconsolideerde cijfers tonen een substantiële daling van de liquiditeitsoverschotten als gevolg van de verkoop van Keytrade Bank. Ondanks de evolutie beschikt de groep nog steeds over een voldoende ruim overschot, dit zowel gemeten onder het interne liquiditeitsmodel als onder stress-scenario's die door de regelgever worden opgelegd. Zo noteren we op groepsniveau een overschot van 1,5 miljard EUR op de Liquidity Coverage Ratio van 100% (LCR 224%). De Net Stable Funding Ratio toont een ruim overschot van 3,4 miljard EUR (NSFR 125,7%).

G. GECONSOLIDEERDE BOEKHOUDKUNDIGE CIJFERS IN IFRS

Waarderingsregels

Er waren in 2016 geen aanpassingen aan de waarderingsregels met een boekhoudkundige impact. Europabank boekt haar effecten, gekocht vanaf december 2016, in de IFRS-categorie "Held to Maturity".

Geconsolideerde balans

Onderstaande tabel geeft de evolutie weer van de belangrijkste posten van de geconsolideerde activa en passiva en van het geconsolideerd eigen vermogen tussen 2015 en 2016.

Activa (mio EUR)	31.12.16	31.12.15	Δ	%
Interbancaire activa	977,3	774,2	203,1	26,2%
Financiële portefeuille	2.141,5	2.168,6	-27,0	-1,2%
Leningen en vorderingen (incl. financiële leases)	16.506,1	15.886,4	619,6	3,9%
Vaste activa	63,0	66,9	-3,9	-5,8%
Diverse activa	676,1	658,2	17,8	2,7%
Activa geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	0,0	3.080,5	-3.080,5	-100,0%
TOTAAL ACTIVA	20.364,0	22.634,9	-2.270,9	-10,0%

Verplichtingen (mio EUR)	31.12.16	31.12.15	Δ	%
Deposito's van cliënteel	17.804,3	17.264,2	540,1	3,1%
Achtergestelde certificaten	320,1	324,1	-4,0	-1,2%
Interbancaire schulden	32,9	35,0	-2,1	-6,0%
Voorzieningen	86,7	38,9	47,8	122,8%
Andere passiva	948,0	915,0	33,1	3,6%
Passiva geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	0,0	2.875,5	-2.875,5	-100,0%
TOTAAL VERPLICHTINGEN	19.192,0	21.452,7	-2.260,6	-10,5%

(mio EUR)	31.12.16	31.12.15	Δ	%
Geplaatst kapitaal	838,8	835,0	3,8	0,5%
Herwaarderings-reserve: voor verkoop beschikbare financiële activa	63,1	62,9	0,2	0,4%
Herwaarderings-reserve: voor verkoop beschikbare financiële activa, ,,,,,,geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	0,0	39,8	-39,8	-100,0%
Herwaarderings-reserve: actuariële winsten/verliezen bij pensioenplannen	-0,9	2,0	-2,9	-145,5%
Reserves (met inbegrip van ingehouden winsten)	215,8	202,0	13,8	6,8%
Baten uit het lopende jaar	55,2	40,6	14,6	36,0%
TOTAAL EIGEN VERMOGEN, incl. coöperatief kapitaal	1.172,0	1.182,2	-10,3	-0,9%

(mio EUR)	31.12.16	31.12.15	Δ	%
TOTAAL VERPLICHTINGEN EN EIGEN VERMOGEN	20.364,0	22.634,9	-2.270,9	-10,0%

Het totaal van de activa bedraagt op 31 december 2016, **20.364,0** miljoen EUR, wat neerkomt op een daling van **-10%** ten opzichte van eind 2015. Deze vermindering is te wijten aan de verkoop van Keytrade. Haar activa werden in 2015, zoals voorgeschreven door de IFRS regels, op een aparte lijn weergegeven in de balans als "activa aangehouden voor verkoop". De leningen en vorderingen vertegenwoordigen nog steeds het grootste deel (**81,1%**) van de totale activa.

De interbancaire activa tbv 977,3 mio EUR betreffen voornamelijk plaatsingen bij de Nationale Bank van België. De financiële portefeuille vertegenwoordigt **10,5%** van de totale activa en bedraagt **2.141,5** miljoen EUR. Ze is relatief stabiel gebleven tegenover 2015. Er werd geïnvesteerd in overheids- en bedrijfsobligaties met een laag kredietrisico. Aangezien de rentevoeten historisch laag blijven, heeft de bank ervoor gekozen om op een zeer gematigd ritme te herinvesteren.

De vaste activa omvatten onder meer goodwill voor een bedrag van **23,6** miljoen EUR.

De andere activa bestaan voor het grootste deel uit dekkingsverrichtingen.

Het totaal van de passiva bedraagt **19.192,0** miljoen EUR en is voor **94,4%** samengesteld uit deposito's van cliënteel en uit achtergestelde certificaten. Ook de vermindering van de totale passiva met **-10%** is een gevolg van de verkoop van Keytrade. Haar passiva werden, zoals voorgeschreven door de IFRS regels, op een aparte lijn weergegeven in de balans als "passiva aangehouden voor verkoop" in 2015. De deposito's van het cliënteel stijgen met **+3,1%** in 2016. De stijging van de schulden tegenover cliënten bevindt zich vooral in de zichtrekeningen en de spaarboekjes. De termijnrekeningen en de kasbons daarentegen zijn doorheen het jaar gedaald o.w.v. de historisch lage rentevoeten.

De voorzieningen verhogen met **+47,8** miljoen EUR (+122,8%), hoofdzakelijk door de voorziening geboekt voor de restructurering (zetel en netwerk) die in oktober 2016 meegedeeld werd, en ook door een verhoging van de voorzieningen voor de kredieten (vooral voor de landbouwsector).

Geconsolideerd eigen vermogen

Onder de IFRS-normen bedraagt het geconsolideerd eigen vermogen op 31 december 2016 **1.172,0** miljoen EUR tegenover **1.182,2** miljoen EUR het jaar daarvoor. De daling van het eigen vermogen is voornamelijk het gevolg van de terugbetaling van de verkoop van Keytrade en het verdwijnen van de meerwaarde op haar portefeuille (-**39,8** miljoen EUR). Deze verkoop werd gedeeltelijk gecompenseerd door de stijging van het coöperatief kapitaal met **+3,8** miljoen EUR en door de jaarwinst van **+55,2** miljoen EUR, verminderd met de in 2016 uitgekeerde dividenden (-**26,8** miljoen EUR). Het coöperatief kapitaal bedraagt op 31/12/2016 **838,8** miljoen EUR.

De CAD-ratio bedraagt eind 2016 **20,17%** tegenover **17,36%** eind 2015, wat hoger is dan de reglementaire vereiste. De Tier 1 ratio bedraagt per einde 2016 **17,04%** t.o.v. **13,6%** per einde 2015.

Geconsolideerd resultaat

(mio EUR)	31.12.16	31.12.15	Δ	%
netto-renteopbrengsten	266,7	329,1	-62,4	-19,0%
overige netto-opbrengsten	40,1	10,8	29,3	272,2%
nettobankproduct	306,8	339,9	-33,1	-9,7%
bedrijfskosten, waarvan	-263,7	-269,4	5,7	-2,1%
personeelskosten	-102,4	-115,4	12,9	-11,2%
andere bedrijfskosten	-143,2	-139,4	-3,8	2,7%
afschrijvingen	-18,1	-14,6	-3,5	23,7%
brutobedrijfsresultaat	43,1	70,5	-27,4	-38,8%
voorzieningen	-47,7	-4,1	-43,6	1054,3%
waardeverminderingen (impairment)	-34,9	-17,5	-17,4	99,2%
Winsten en verliezen op activa geassocieerd als aangehouden voor verkoop	109,1	-0,3	109,4	-36152,4%
resultaat voor belastingen	69,6	48,5	21,1	43,5%
belastingen	-14,4	-7,9	-6,5	81,9%
nettoresultaat	55,2	40,6	14,6	36,0%

Het **nettobankproduct** daalt met **-9,7%**, vooral door de gedaalde netto-renteopbrengsten (-19%). Deze daling is ook het gevolg van de verkoop van Keytrade: in 2016 werd het resultaat van Keytrade opgenomen tot op het moment van de verkoop (begin juni). Daarnaast is er een daling van de rentelasten (voornamelijk op de spaarrekeningen als gevolg van een daling van de rentevoeten), die kleiner is dan de daling van de rente-opbrengsten. Onze klanten hebben de historische lage interestvoeten aangegrepen om hun kredieten met hoge rentes te herfinancieren via kredieten met veel lagere rentes, wat een negatief effect heeft op de interestmarge van de bank.

De overige netto-opbrengsten stijgen sterk. In 2015 was onder deze post de kost van het fraudegeval opgenomen tbv **44,6** miljoen EUR. Deze fraude had betrekking op de jaren 2015 en 2016. In 2016 geeft de fraude een negatieve impact van **14,5** miljoen EUR (een kost van 24,5 miljoen EUR gedeeltelijk gecompenseerd door een tussenkomst van de verzekeraar t.w.v. 10 miljoen EUR). Buiten deze impact, zijn de overige opbrengsten relatief stabiel gebleven.

De **bedrijfskosten** dalen licht met **-2,1%**, voornamelijk dankzij een vermindering van de personeelskosten van **-11,2%**. De overige bedrijfskosten stijgen met **+2,7%**, hoofdzakelijk door het boeken van de kosten verbonden aan de IT-veranderingen t.w.v. **+4,6** miljoen EUR.

De exploitatiecoëfficiënt of CIR daalt naar 76,7% tegenover 79,3% eind 2015. Deze coëfficiënt houdt geen rekening met de impact van de fraude noch met de niet-operationele kosten verbonden aan de digitalisatie.

Het **brutobedrijfsresultaat** daalt bijgevolg met **-27,4** miljoen EUR tot **43,1** miljoen EUR in 2016.

De voorzieningen verhogen in 2016 met **+43,6** miljoen EUR door het boeken van voorzieningen in het kader van het project Fit for the Future en van de herstructurering van het netwerk voor **+38,8** miljoen EUR, door de verhoging van overige voorzieningen (o.a. juridische) t.w.v. **+3,4** miljoen EUR en door een verhoging van technische voorzieningen van Crelan Insurance t.w.v. **+1,2** miljoen EUR.

De kost van de **waardeverminderingen** (impairment) stijgt met **+17,4** miljoen EUR ten opzichte van eind 2015 door het boeken van bijkomende voorzieningen op de kredietportefeuille (vooral in de landbouwsector).

Het **nettoresultaat van de Groep** bedraagt **55,2** miljoen EUR tegenover **40,6** miljoen EUR in 2015, wat een stijging betekent van **36%**. Zonder impact van de fraude zou het resultaat 69,7 miljoen EUR geweest zijn, vergeleken met **70** miljoen EUR in 2015.

Het **rendement op eigen vermogen** bedraagt **6,24%** op 31/12/2016. Het rendement van de activa (berekend op basis van het nettoresultaat zonder fraude-impact gedeeld door het balanstotaal per einde jaar) wordt per einde 2016 becijferd op **0,34%** t.o.v. **0,18%** per einde 2015.

Er zijn begin 2017 geen andere belangrijke gebeurtenissen geweest die de in dit verslag gepubliceerde resultaten significant zouden kunnen beïnvloeden.

H. BESTEMMING VAN DE WINST VAN DE VERSCHILLENDE ENTITEITEN VAN DE GROEP.

De Raad van Bestuur van CrelanCo zal voorstellen om aan de coöperanten een dividend uit te keren van **2,75%** voor een totaalbedrag van **22,8** miljoen EUR. Dit dividend vormt in de huidige rentecontext een zeer mooie vergoeding voor dit soort beleggingen.

4.22.3. Controle van de financiële informatie

De jaarrekeningen van de Groep Crelan voor boekjaar 2014, 2015 en 2016 werden gecontroleerd en goedgekeurd door Deloitte bedrijfsrevisoren CVBA, Gateway building, Luchthaven Nationaal 1 J, 1930 Zaventem, vertegenwoordigd door de heer Philippe Maeyaert en de heer Bernard De Meulemeester, leden van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren.

Deloitte Bedrijfsrevisoren
Berkenlaan 8b
1831 Diegem
Belgium
Tel. + 32 2 800 20 00
Fax + 32 2 800 20 02
www.deloitte.be

Groep Crelan NV

Verslag van de commissaris aan de algemene vergadering over de geconsolideerde jaarrekening afgesloten op 31 december 2014

Aan de aandeelhouders

Overeenkomstig de wettelijke bepalingen, brengen wij u verslag uit in het kader van ons mandaat van commissaris. Dit verslag omvat ons verslag over de geconsolideerde jaarrekening, en omvat tevens ons verslag over andere door wet- en regelgeving gestelde eisen. Deze geconsolideerde jaarrekening omvat de geconsolideerde staat van financiële positie op 31 december 2014, de geconsolideerde winst- en verliesrekening, het geconsolideerde overzicht van het totaalresultaat, het geconsolideerde mutatieoverzicht van het eigen vermogen en het geconsolideerde kasstroomoverzicht voor het boekjaar eindigend op die datum, alsmede een overzicht van de belangrijkste gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en toelichtingen.

Verslag over de geconsolideerde jaarrekening – Oordeel zonder voorbehoud

Wij hebben de controle uitgevoerd van de geconsolideerde jaarrekening van Groep Crelan NV (“de vennootschap”) en haar dochterondernemingen (samen “de groep”), opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften. De totale activa in de geconsolideerde staat van financiële positie bedragen 23.257.182 (000) EUR en de geconsolideerde winst (aandeel van de groep) van het boekjaar bedraagt 61.648 (000) EUR.

Verantwoordelijkheid van de raad van bestuur voor het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van een geconsolideerde jaarrekening die een getrouw beeld geeft in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften, alsook voor het implementeren van een interne controle die ze noodzakelijk acht voor het opstellen van een geconsolideerde jaarrekening die geen afwijking van materieel belang bevat, die het gevolg is van fraude of van fouten.

Verantwoordelijkheid van de commissaris

Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel over deze geconsolideerde jaarrekening tot uitdrukking te brengen op basis van onze controle. Wij hebben onze controle volgens de internationale controlestandaarden (International Standards on Auditing - ISA) uitgevoerd. Die standaarden vereisen dat wij aan de deontologische vereisten voldoen alsook de controle plannen en uitvoeren teneinde een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de geconsolideerde jaarrekening geen afwijking van materieel belang bevat.

Een controle omvat werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen bedragen en toelichtingen. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de beoordeling door de commissaris, met inbegrip van diens inschatting van de risico's van een afwijking van materieel belang in de geconsolideerde jaarrekening als gevolg van fraude of van fouten. Bij het maken van die risico-inschatting neemt de commissaris de interne controle van de groep in aanmerking die relevant is voor het opstellen van een geconsolideerde jaarrekening die een getrouw beeld geeft, teneinde controlewerkzaamheden op te zetten die in de gegeven omstandigheden geschikt zijn maar die niet gericht zijn op het geven van een oordeel over de effectiviteit van de interne controle van de groep. Een controle omvat tevens een evaluatie van de geschiktheid van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving, de redelijkheid van de door de raad van bestuur gemaakte schattingen, alsmede de presentatie van de geconsolideerde jaarrekening als geheel. Wij hebben van de aangestelden en van de raad van bestuur van de groep de voor onze controle vereiste ophelderingen en inlichtingen verkregen.

Deloitte Bedrijfsrevisoren / Reviseurs d'Entreprises
Burgerlijke vennootschap onder de vorm van een coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid
Maatschappelijke zetel: Berkenlaan 8b, B-1831 Diegem
BTW BE 0429.053.863 - RPR Brussel - IBAN BE 17 2300 0465 6121 - BIC GEBABEBB

Member of Deloitte Touche Tohmatsu Limited

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om daarop ons oordeel te baseren.

Oordeel zonder voorbehoud

Naar ons oordeel geeft de geconsolideerde jaarrekening van Groep Crelan NV een getrouw beeld van het vermogen en van de financiële toestand van de groep per 31 december 2014, en van haar resultaten en kasstromen over het boekjaar dat op die datum is afgesloten, in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften.

Verslag over andere door wet- en regelgeving gestelde eisen

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen en voor de inhoud van het jaarverslag over de geconsolideerde jaarrekening.

In het kader van ons mandaat en overeenkomstig de Belgische bijkomende norm bij de in België van toepassing zijnde internationale controlestandaarden, is het onze verantwoordelijkheid om, in alle van materieel belang zijnde opzichten, de naleving van bepaalde wettelijke en reglementaire verplichtingen na te gaan. Op grond hiervan doen wij de volgende bijkomende verklaring die niet van aard is om de draagwijdte van ons oordeel over de geconsolideerde jaarrekening te wijzigen:

- Het jaarverslag over de geconsolideerde jaarrekening behandelt de door de wet vereiste inlichtingen, stemt overeen met de geconsolideerde jaarrekening en bevat geen van materieel belang zijnde inconsistenties ten aanzien van de informatie waarover wij beschikken in het kader van ons mandaat.

Diegem, 30 maart 2015

De commissaris
DELOITTE Bedrijfsrevisoren
BV o.v.v.e. CVBA
Vertegenwoordigd door

Philip Maeyaert

Bernard De Meulemeester

Deloitte Bedrijfsrevisoren
Berkenlaan 8b
1831 Diegem
Belgium
Tel. + 32 2 800 20 00
Fax + 32 2 800 20 02
www.deloitte.be

Groep Crelan NV

Verslag van de commissaris aan de algemene vergadering over de geconsolideerde jaarrekening afgesloten op 31 december 2015

Aan de aandeelhouders

Overeenkomstig de wettelijke bepalingen, brengen wij u verslag uit in het kader van ons mandaat van commissaris. Dit verslag omvat ons verslag over de geconsolideerde jaarrekening, en omvat tevens ons verslag over andere door wet- en regelgeving gestelde eisen. Deze geconsolideerde jaarrekening omvat de geconsolideerde staat van financiële positie op 31 december 2015, de geconsolideerde winst- en verliesrekening, het geconsolideerde overzicht van het totaalresultaat, het geconsolideerde mutatieoverzicht van het eigen vermogen en het geconsolideerde kasstroomoverzicht voor het boekjaar eindigend op die datum, alsmede een overzicht van de belangrijkste gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en toelichtingen.

Verslag over de geconsolideerde jaarrekening – Oordeel zonder voorbehoud

Wij hebben de controle uitgevoerd van de geconsolideerde jaarrekening van Groep Crelan NV (“de vennootschap”) en haar dochterondernemingen (samen “de groep”), opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften. De totale activa in de geconsolideerde staat van financiële positie bedragen 22.634.875 (000) EUR en de geconsolideerde winst (aandeel van de groep) van het boekjaar bedraagt 40.594 (000) EUR.

Verantwoordelijkheid van de raad van bestuur voor het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van een geconsolideerde jaarrekening die een getrouw beeld geeft in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften, alsook voor het implementeren van een interne controle die ze noodzakelijk acht voor het opstellen van een geconsolideerde jaarrekening die geen afwijking van materieel belang bevat, die het gevolg is van fraude of van fouten.

Verantwoordelijkheid van de commissaris

Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel over deze geconsolideerde jaarrekening tot uitdrukking te brengen op basis van onze controle. Wij hebben onze controle volgens de internationale controlestandaarden (International Standards on Auditing - ISA) uitgevoerd. Die standaarden vereisen dat wij aan de deontologische vereisten voldoen alsook de controle plannen en uitvoeren teneinde een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de geconsolideerde jaarrekening geen afwijking van materieel belang bevat.

Een controle omvat werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen bedragen en toelichtingen. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de beoordeling door de commissaris, met inbegrip van diens inschatting van de risico's van een afwijking van materieel belang in de geconsolideerde jaarrekening als gevolg van fraude of van fouten. Bij het maken van die risico-inschatting neemt de commissaris de interne controle van de groep in aanmerking die relevant is voor het opstellen van een geconsolideerde jaarrekening die een getrouw beeld geeft, teneinde controlewerkzaamheden op te zetten die in de gegeven omstandigheden geschikt zijn maar die niet gericht zijn op het geven van een oordeel over de effectiviteit van de interne controle van de groep. Een controle omvat tevens een evaluatie van de geschiktheid van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving, de redelijkheid van de door de raad van bestuur gemaakte schattingen, alsmede de presentatie van de geconsolideerde jaarrekening als geheel. Wij hebben van de aangestelden en van de raad van bestuur van de groep de voor onze controle vereiste ophelderingen en inlichtingen verkregen.

Deloitte Bedrijfsrevisoren / Réviseurs d'Entreprises
Burgerlijke vennootschap onder de vorm van een coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid
Maatschappelijke zetel: Berkenlaan 8b, B-1831 Diegem
BTW BE 0429.053.863 - RPR Brussel - IBAN BE 17 2300 0465 6121 - BIC GEBABEBB

Member of Deloitte Touche Tohmatsu Limited

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om daarop ons oordeel te baseren.

Oordeel zonder voorbehoud

Naar ons oordeel geeft de geconsolideerde jaarrekening van Groep Crelan NV een getrouw beeld van het vermogen en van de financiële toestand van de groep per 31 december 2015, en van haar resultaten en kasstromen over het boekjaar dat op die datum is afgesloten, in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften.

Verslag over andere door wet- en regelgeving gestelde eisen

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen en voor de inhoud van het jaarverslag over de geconsolideerde jaarrekening.

In het kader van ons mandaat en overeenkomstig de Belgische bijkomende norm bij de in België van toepassing zijnde internationale controlestandaarden, is het onze verantwoordelijkheid om, in alle van materieel belang zijnde opzichten, de naleving van bepaalde wettelijke en reglementaire verplichtingen na te gaan. Op grond hiervan doen wij de volgende bijkomende verklaring die niet van aard is om de draagwijdte van ons oordeel over de geconsolideerde jaarrekening te wijzigen:

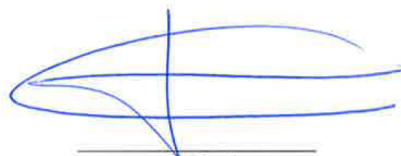
- Het jaarverslag over de geconsolideerde jaarrekening behandelt de door de wet vereiste inlichtingen, stemt overeen met de geconsolideerde jaarrekening en bevat geen van materieel belang zijnde inconsistenties ten aanzien van de informatie waarover wij beschikken in het kader van ons mandaat.

Diegem, 6 april 2016

De commissaris
DELOITTE Bedrijfsrevisoren
BV o.v.v.e. CVBA
Vertegenwoordigd door

Philip Maeyaert

Bernard De Meulemeester

Verslag van de commissaris aan de algemene vergadering van Groep Crelan NV over de geconsolideerde jaarrekening afgesloten op 31 december 2016

Overeenkomstig de wettelijke bepalingen, brengen wij u verslag uit in het kader van ons mandaat van commissaris. Dit verslag omvat ons verslag over de geconsolideerde jaarrekening, en omvat tevens ons verslag over andere door wet- en regelgeving gestelde eisen. Deze geconsolideerde jaarrekening omvat de geconsolideerde balans op 31 december 2016, het geconsolideerde overzicht van het totaalresultaat (inclusief het geconsolideerde resultaat), het geconsolideerde kasstroomoverzicht en het geconsolideerde overzicht van de eigenvermogenswijzigingen voor het boekjaar eindigend op die datum, alsmede een overzicht van de belangrijkste gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en toelichtingen.

Verslag over de geconsolideerde jaarrekening – Oordeel zonder voorbehoud

Wij hebben de controle uitgevoerd van de geconsolideerde jaarrekening van Groep Crelan NV ("de vennootschap") en haar dochterondernemingen (samen "de groep"), opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften. De totale activa in de geconsolideerde balans bedragen 20.363.988 (000) EUR en de geconsolideerde winst (aandeel van de groep) van het boekjaar bedraagt 55.193 (000) EUR.

Verantwoordelijkheid van de raad van bestuur voor het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van een geconsolideerde jaarrekening die een getrouw beeld geeft in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften, alsook voor het implementeren van een interne controle die ze noodzakelijk acht voor het opstellen van een geconsolideerde jaarrekening die geen afwijking van materieel belang bevat, die het gevolg is van fraude of van fouten.

Verantwoordelijkheid van de commissaris

Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel over deze geconsolideerde jaarrekening tot uitdrukking te brengen op basis van onze controle. Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens de internationale controlestandaarden (International Standards on Auditing - ISA) zoals deze in België werden aangenomen. Die standaarden vereisen dat wij aan de deontologische vereisten voldoen alsook de controle plannen en uitvoeren teneinde een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de geconsolideerde jaarrekening geen afwijking van materieel belang bevat.

Een controle omvat werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen bedragen en toelichtingen. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de beoordeling door de commissaris, met inbegrip van diens inschatting van de risico's van een afwijking van materieel belang in de geconsolideerde jaarrekening als gevolg van fraude of van fouten. Bij het maken van die risico-inschatting neemt de commissaris de interne controle van de groep in aanmerking die relevant is voor het opstellen van een geconsolideerde jaarrekening die een getrouw beeld geeft, teneinde controlewerkzaamheden op te zetten die in de gegeven omstandigheden geschikt zijn maar die niet gericht zijn op het geven van een oordeel over de effectiviteit van de interne controle van de groep. Een controle omvat tevens een evaluatie van de geschiktheid van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving, de redelijkheid van de door de raad van bestuur gemaakte schattingen, alsmede de presentatie van de geconsolideerde jaarrekening als geheel. Wij hebben van de aangestelden en van de raad van bestuur van de groep de voor onze controle vereiste ophelderingen en inlichtingen verkregen.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om daarop ons oordeel te baseren.

Deloitte Bedrijfsrevisoren / Réviseurs d'Entreprises
Burgerlijke vennootschap onder de vorm van een coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid /
Société civile sous forme d'une société coopérative à responsabilité limitée
Registered Office: Gateway building, Luchthaven Nationaal 1 J, B-1930 Zaventem
VAT BE 0429.053.863 - RPR Brussel/RPM Bruxelles - IBAN BE 17 2300 0465 6121 - BIC GEBABEBB

Member of Deloitte Touche Tohmatsu Limited

Oordeel zonder voorbehoud

Naar ons oordeel geeft de geconsolideerde jaarrekening van Groep Crelan NV een getrouw beeld van het vermogen en van de financiële toestand van de groep per 31 december 2016, en van haar resultaten en kasstromen over het boekjaar dat op die datum is afgesloten, in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften.

Verslag over andere door wet- en regelgeving gestelde eisen

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen en voor de inhoud van het jaarverslag over de geconsolideerde jaarrekening.

In het kader van ons mandaat en overeenkomstig de Belgische bijkomende norm bij de in België van toepassing zijnde internationale controlestandaarden, is het onze verantwoordelijkheid om, in alle van materieel belang zijnde opzichten, de naleving van bepaalde wettelijke en reglementaire verplichtingen na te gaan. Op grond hiervan doen wij de volgende bijkomende verklaring die niet van aard is om de draagwijdte van ons oordeel over de geconsolideerde jaarrekening te wijzigen:

- Het jaarverslag over de geconsolideerde jaarrekening behandelt de door de wet vereiste inlichtingen, stemt overeen met de geconsolideerde jaarrekening en bevat geen van materieel belang zijnde inconsistenties ten aanzien van de informatie waarover wij beschikken in het kader van ons mandaat.

Zaventem, 7 april 2017

De commissaris

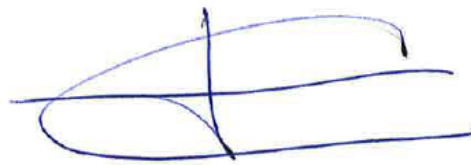
DELOITTE Bedrijfsrevisoren

BV o.v.v.e. CVBA

Vertegenwoordigd door

Philip Maeyaert

Bernard De Meulemeester